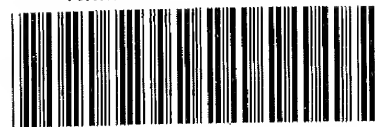

Knihovna FF MU Brno

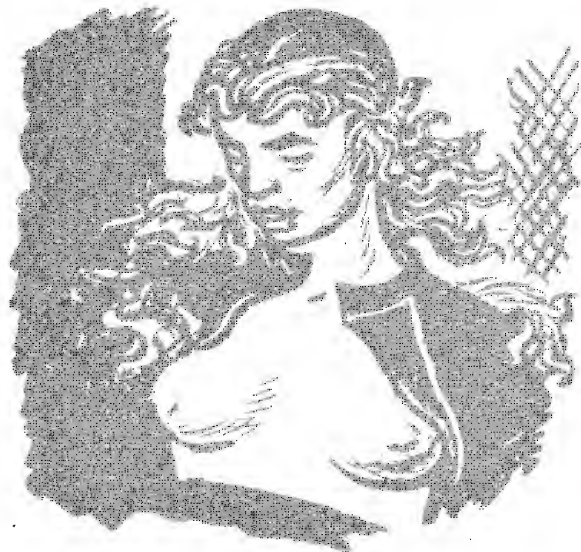

2571006066

500
9.1.1
Sample
C

DÍLO

KARLA ŠARLIHA

PRAHA • TOUŽIMSKÝ A MORAVEC

USPOŘÁDAL JAN V. SEDLÁK

SPISY
KARLA ŠARLIHA
I

Masarykova Univerzita Filozofická fakulta, Ústřední knihovna	
Přir.	6066-10
Sign.	711.1
Syst.	629236

Obálku a titulní list navrhl Josef Bohuslav. Toto obálkové vydání obsahuje soubor čtyř svazků spisů Karla Šarliha: »Tvrdošíjní ilusionisté«, »Erotické dobrodružství Nikity Ochalčuka«, »Sobecké jinošství Vladimíra Vratkovského« a »Ušklebky sexu«, vydané v Praze 1929

MENUET SFINGY

Můj Bože! To tedy jest láska! To bušení srdce, sevřeného v jakési nevýslovně něžné a přece bolest působící pěsti, ten překot zmatených myšlenek v rozpálené hlavě, to sladké a přece mrazící teplo, jež blesku-rychle proniká všechny svaly, žíly i morek kostí, ozve-li se její hlas, objeví-li se její silueta královny v rámu dveří, prozradí-li silný, neznámý parfum, že před krátkem přešla její nepochopitelně malá noha parkety salonu! To tedy jest láska, co ode dvou dnů prožívám? Oh, moji básníci, jak nedokonale jste mi pověděli o lásce! Milovali jste vůbec, vy Bohem nadaní? Vy, kteří jste mistry slova, proč nevyzpívali jste onoho radostného úžasu, oné smrtelné touhy, jež překvapily moje srdce? Jak prázdná jsou vaše slova, jak chabé vaše verše, jak nedostatečné vaše obrazy, vaše metafory! Proč nejsem já básníkem, abych dovedl dokázati vám nicotnost vašich zpěvů! Abych dovedl pověděti, co jest láska! Vy jste toho neřekli. Nemohli jste. Neboť nemilovali jste Elmy. Neviděli jste jejích očí, jejího vlasu, jejích úst — neviděli jste živé Maji clothed — kdežto moje sny okázaly mi Maju nude, a její úsměv slibuje ji mému náručí! Jest pošetilé, žádati na vás zpěv lásky, vy ubozí, kterým nebylo popřáno milovati Elmu!

Mojí jedinou knihou bude nadále moje srdce, neboť to obsahuje více, než mohl nejlepší z vás napsati!

*

Jak krásný jest život, stojíme-li v jeho bráně! Chtělo se mi promluvit tato slova, když jsem před několika dny po maturitě odjížděl z Prahy do Černého Ujezda. Dnes chtělo se mi tato slova vytesati obrovskými, zlatými písmenami do nesmírného mramorového balvanu, aby s nebetyčné hory zářila v slunci do širošířého kraje. Nebo vložit je do jásotu statisícového zástupu pěvců a v jeho čele kráčet světem.

Pověděl jsem tyto myšlenky paní Elmě, když jsme se večer procházeli pod »lipami«. Usmála se a řekla tiše: »Ano, život je krásný, stojíme-li v jeho bráně. Proto, že máme možnost vstoupiti do ráje, nebo pekla. Věřte mi, Villi, že máme možnost volby. Ale volba je těžká, neboť ráj i peklo jsou stejně svůdné a krásné.« Chtěl jsem bližší vysvětlení jejího paradoxu, ale matka nás zavolala, a když nás ostatní došli, zavěsil se plukovník do Elmina rámě a počal ji animovati k večernímu čekání na kachny, které byl právě s otcem pro zítřek ujednal. Pak již po celý večer, ztrávený na pavlánu, nemohli jsme s Elmou pokračovati v našem hovoru. Ale viděl jsem ji po dvě hodiny v žlutém a mihavém světle svící, na pozadí temně modrého, hvězdnatého nebe, s na-

prosto bílou tváří a velikýma, hluboce černýma očima, s mechanicky laskavým úsměvem v koutcích přísně sevřených, purpurově červených rtů, viděl jsem ji po celou tu dlouhou a sladkou dobu v líné a sebevědomé póze ženy, znavené triumfy svojí krásy — a zdálo se mi, že počínám chápati její slova, tušiti, že vstoupila do pekla a učinila je svojí přítomností krásným.

Nemá však pravdu: nemáme možnosti volby. Já jí nemám. Já mohu pouze poslechnouti jejího pokynu. Víím, že vstoupím tam, kam poručí.

*

Opět jsem chtěl počítí dnešní zápisky slovy »Můj Bože«. Nejsem zbožný a dávno již jsem se nemodlil, ba nedovedu si ani říci, věřím-li v existenci Boha. A přece od mého příjezdu domů co chvíli dere se mi tento výkřik na rty. A tato dvě kratičká slova zdají se mně zcela schopnými pojeti v svůj výraz veškeru změť mnou bouřících citů. Ba, šeptám je často, a jest mi, jako by byla jediným prostředkem k vyjádření mých stále se opakujících a střídajících úžasů, obdivů, tužeb, nadějí, bázní. Volám to Boha, který, seslav na mne, nerozhodného, jako dobrotivý a rozkošný trest zázrak lásky, připomíná a dokazuje mi svoji jsoucnost, anebo svrhla již Ona Boha s jeho, v mojí duši skrytého trůnu, a já, vyslovuje apostrofu Boha, vzývám usurpátorku?

Proč nebéře Bůh v našich představách na sebe postavu ženy? Proč nebyla ukřižována žena? Oč více mystické krásy obsahovala by víra!

Ah, moje nadšení mne strhuje. V Elmě není nic božského. Bylo by snad možno mluvit o Venuši, avšak to by jen málo z její bytosti vystihovalo. Jest žena. A správněji: jest ženou ze stavší iluse mých devatenácti let, mého probuzeného mužství, mojí touhy po kráse a po životě. Setkávám se s ní v bráně života. Moje nezkušenost praví mi, že bude mým osudem. Snad bude pouhou epizodou. Jest ale jisto: zde započal život; orlí mládě vrhlo se do propasti a prvně mává perutěmi.

Dešť překazil program dne. Nemohli jsme ani odpoledne k sv. Janu, ani večer na kachny. La Motteovi se objevili jen k obědu; paní Elma byla zasmušilá, omlouvala se nevolností a plukovník nespustil s ní zúzkostlivělých, starých očí. Zato večer Elma jiskřila rozmarem a navrhla, aby se pil čaj v »Modrém pokoji«, ležícím mezi salonem a pokojem, který matka pro plukovníkovy zařídila.

Dnes teprve jsem pochopil, že tento rokokový salonek, jediný zbytek starého kastelu Van der Bloomů, který býval mému dětství zapověděným královstvím a který později, když se nebylo již co obávati mojí divokosti a bylo mi dovoleno do něho vstupovati, neměl pro mne jiné zajímavosti než

jako skladiště starého, vybledlého a komického nábytku, jest nejrozkošnějším koutem našeho poněkud zdemokratičtělého zámku. Porozuměl jsem dnes otcově pietě, s níž nevalně bohatý, na svoje zemanství zdánlivě zapomínající statkář uchovával tuto reliquií dávno zašlých dob, za nichž cizí šlechtický rod býval hrdým majitelem panství, které on, zadlužený důstojník, mohl koupiti jen za ženino věno, vydělané poctivým, ale přece trochu kramářstvím zavanejnějším tchánem — kupcem.

Sedělo se na drobných pohovkách, s vybledlým modrým hedvábím a s rocailleriemi a festony zašlého zclacení, pil se čaj ze starého porculánu, a v stíhlém, stem let zkaleném zrcadle obrazy se mdlé svíčky pitoreskního lustru. — Otec, pod zřejmým dojemem prostředí, mluvil o duchaplném a milostně lehkomyšlném století, jehož galantní žerty náhle se změnilly v brutální opravdovost plebejsky prolévané, mrhané krve. A zatím co starci, shodnuvše se v ocenění geniálního podvodníka první republiky, oživovali své vzpomínky ze slavných dob, kdy se svými hulány pomáhali staříckému hrdinovi Lombardských rovin trestat statečné zrádce habsburských ideí, usedla Elma k starodávnému spinetu, jehož struny jistě už po řadu desetiletí nesetřásly prach, vnikly rozsedlými štěrbinami ebenové skříně nástroje. A odhrnuvši těžký, purpurový, zčernalým stříbrem vyšíváný samet, zakrývající

klaviaturu, dotkla se bílými prsty žluté slovinoviny kláves. A podivno: starý nástroj vydal jasné, obdivuhodné a radostné zvuky, jako by nebyli ti, jimž naposled svými melodiemi sháněl chmury s čel, dávno mrtví. Elma hrála tiše rozkošnou gavotu. Sám otec, jenž nemiluje hudby, ustal v hovoru a překvapen naslouchal neočekávanému ožiti spinetu. Pak se slibným úsměvem odešel do své pracovny a vrátil se s objemnou mapou not, z nichž vyhledal sežloutlý partes. Rozložil jej na pultíku spinetu a s galantní úklonou, jaké jsem u něho nepamatoval, řekl: »Budme konsekventně doboví, milostivá. Jest to menuet, komponovaný snad současníkem mistra, který vyrobil tento úctyhodný nástroj.« A Elma, orientovavši se krátce v archaických notách, hrála starodávný menuet s charmem virtuosky, podrobuující se intenci skladatelově.

Dnes po prvé jsem pochopil, jaký dosah může mít poměr ženy k muži; že může milovaná žena činiti slepé oči vidoucími, otevírati jim perspektivy nových světů, probouzeti v mozku a v duši netušené schopnosti poznávání. — Není-liž můj případ přímo typickým příkladem? — Až do dnešního večera bylo mi rokoko lhostejným pojmem, k němuž pojilo se několik scholastických vzpomínek o slohu pozdní renaissance, o století, vyplněném osvícenskými snahami několika mužů a rozmařilostí francouzských dvorů. A zatím, co jsem rozžha-

venýma očima hleděl na milované bílé ruce, vyluzující ze staromodního nástroje pradávnou nezvyklou hudbu, nabývalo cosi stále určitějších forem a jasnějších barev, až přede mnou ožilo celé XVIII. století jako v revuální passáži. — Náhle rozumím grácii Watteauových obrazů, náhle vidím půvab křehkého a překrásleného nábytku kolem sebe, náhle chápu rozkošnictví Ludvíků, kouzlo Pompadourky, rozhořčení Rousseaua a Voltaira, vztek pařížské chátrý a nadšení idealistů velké revoluce.

Co všechno probudí ještě v mojí duši a v mém srdci tato žena, až jednou přijme moje mladé, nevědomé tělo do své náruče? Až její bílé ruce budou hladiti moje čelo, až její rty budou moje učiti polibkům? Ah, můj Bože!

*

Ta dobrá, ubohá matička! Uhodla, že její jedináček přestal býti hochem, že nezná již jen jediné ženy, té, která až dosud laskavou a chvějící se rukou uhlazovala jeho cestu, ale že přišla jiná žena, ta, která vztahuje po něm nahé, silné paže, aby jej strhla do radostného, snad život zmocňujícího, snad usmrcujícího víru. — A její staré, prosté srdce chvěje se úzkostí, a tuší, že jest příliš slábo, než aby dovedlo udusiti požár, jenž dvě mladší, odvážnější srdce již uchvátil. Ta dobrá, ubohá matička! Jak se třásl její, přetýčce nezvyklý hlas, když se dnes ráno

pokusila důvěrnými sděleními o Elmě mne nenápadně varovati! Jak asi nenávidí tuto krásnou ženu, která jest v jejích očích pozitivě venkovanky nebezpečnou poběhlíci a dobrodruhyní, jež v zločinném rozmaru ohrožuje štěstí jejího hochy! Jest možno, že její interpretace toho, co plukovník považoval při přijetí otcova pozvání za nutno, mým rodičům povědět o minulosti své mladé ženy, jest správná — ale co může jakákoliv minulost Elmina změnit na fakt, že tuto ženu miluji tak, jak nyní jest, krásná a duchaplná?

Snad opravdu se za označením »umělkyně« skrývá děvče, počavší svoji kariéru prodáváním květin v pařížských předměstských krčmách a ukončivší ji co subreta kterés potulné zpěvácké trupy, snad opravdu jen zchytralou vypočítavostí podařilo se jí omámiti dobráckého, starého plukovníka, že se vzdal generálských lampasů, aby ji směl zachrániti před hladověním — ale co jest mně po tom všem, mně, který od pěti dnů miluji propastné černo jejích očí, které na mně utkvívají slibně záhadnými pohledy!

Ubohá matička i toho se odvážila, že mluvila zajímavými slovy, jak asi by plukovníka, starého přítele a spolubojovníka otcova, zdrtila ženina nevěra, jak je ráda, že zde u nás, kde plukovník po mnoha letech zase jednou vyhledal pohostinství, je bohudíky něco podobného vyloučeno. Moje dobrá mamičko, ty dobře víš, že jsem odhod-

lán, neohlížeti se na povinnosti hostitelů, ani na pozdní lásku starého bonvivanta a přítele našeho domu! Ty dobře víš, že se na štítu našeho zámku usadil Osud jako sýček z pověry a že ho neodeženou ani tvoje modlitby, ani tvoje dobrotivá láska!

Proč se la Motte uchýlil se svým mladým štěstím právě k nám? Proč je Elma jeho ženou a ne dcerou? Má dobrá, drahá matko, Osud si nás vyvolil k svojí hře. Nezbyvá, než hráti svoji roli. Neprolévej již předem zoufalých slz! Není dosud jisto, nezvrhne-li se hra ve frašku.

*

Jsem milován! Milován Elmou! Možno tu nejásati? Moje ruce se chvějí v marné touze vypsati, co vibruje srdcem, jako radostně a slavně nadšená hymna. Moje štěstí jest příliš veliké, než aby bylo lze je líčiti.

*

Jsem s dostatek uklidněn, abych dovedl zaznamenati si událost včerejšího večera, která jistě bude pro můj budoucí život míti směrodatný význam.

Došlo konečně k čekání na divoké kachny. Dvacet minut cesty k Velkému rybníku uplynulo mi jako několik vteřin. Bylo nutno jíti po úzkých mezích mezi vysokým obilím. Napřed šel otec, pak plukovník, za ním Elma, já poslední. Nemluvili jsme, ač jsme byli skorem z doslechu starých pánů. Viděl

jsem jenom rychle po ušlapané trávě se mihotající, drobné, lakové jezdecké boty a šel jsem za nimi se sklopenou hlavou jako lovecký pes po stopě svého pána. Na hrázi očekával nás hajný s výrostkem, který měl na starosti vor. Soumrak již silně pokročil a otec nutil k zaujetí míst. Navrhoval, aby plukovník s paní Elmou zůstali na hrázi, já abych vyvesloval na pramici do cípu rybníka, on na voru že se postaví v polovici delšího břehu, hajný aby zůstal po ruce plukovníkovům. Ale paní Elma vskočila do pramice a řekla, že se jí jedná více o kolébání na vodě, než o střelbu. A poněvadž se samo sebou rozumělo, že budu já veslovati, vstoupil jsem do loďky a společnost se rozešla.

Odkud vzal jsem energii, že moje, radostným a bázlivým rozčilením zchromené paže ovládly těžká vesla! Mocné tušení mne naplňovalo, znemožňujíc mi myšlení. Pamatuji se, že jsem viděl širou, v nehybnou, smolnatě lesklou čern přecházející plochu vody, temný pruh polí, oddělený černou čarou vzdáleného lesa od tmavě šedé oblohy a těsně přede mnou vzpřímenou siluetu Elminu, opírající se ručnicí o sedadlo na zádi pramice. Avšak nepamatuji se, co se dělo v mojí hlavě a v mé hrudi; nepamatuji se ani, jak a kdy se stalo, že člun se zastavil na určeném místě, na kraji rákosí, hrázi protilehlého konce rybníku. Vím jenom, že se neprůhledným šerem soumraku rozrachotil

výstřel, a když se jeho ozvěna vrátila od le-sů, že na prkně žádě loďky sedící Elma vztáhla po mě ruce a řekla tichým, třesoucím se hlasem: »Slyšel's, můj sladký hochu? Život se ozval, zavolal nás!«

Ale vím, co pak bylo? Vím opravdu, že to byly Elminy rty, které mne pálily na ústech, a ne sladké plameny pekla? Vím, zda byly to paže ženy, tisknoucí mne na pružná nadra živého těla, či bylo-li to andělské objetí d'ábla snu? A byly-li to vteřiny či věčnosti?

Mohu věřití svojí paměti teprve od okamžiku, kdy jsem sám seděl na lávce, a Elma stojící na přídi pramice, tyčila kolmo nad hlavu v ruce pušku. Rychle za sebou se dvakráte zablesklo a zahřměly ohlušivé dvě rány. A do jejich, široce po hladině rozléhajícího se echa mísil se podivný, nepřirozeně hlučný Elmin smích. Hned na to zaharašilo v rákosí a těsně přes moji hlavu přeletěly těžkým letem dvě divoké kachny. Elma pustila svoji vystřelenou ručnici a uchopivši s nepochopitelnou rychlostí moji lefošku, vypálila obě rány za ptáky; obě kachny sřítily se sotva dvacet kroků od nás s jasným plesknutím do vody. S hráze ozval se divoký štěkot psa. A smutné, táhlé zvuky otcovy lesní trubky doplížily se k nám z dálky přes lesklou hladinu, na níž utvořil pád zabitých ptáků pohyblivé kruhy.

Elma přistoupila blíže, shodila moji čapku na dno loďky a položila mi svoji stude-

nou dlaň na čelo. »Voilà, mon cher, vraťte se z našeho pekla! Nutno vyloviti kachny a vrátiti se k ostatním.« A já, podmaněn kouzlem a silou této bytosti, uchopil jsem se poslušně vesel a mdlými rozmachy poháněl jsem pramici zvolna ke hrázi. Elma vylovila kachny, krvácející z hlav a hodila je k mým nohám; a otírajíc si vodou a krví mokré ruce v mých vlasech, řekla klidně veselým hlasem: »Jaké to krásně vzrostlé kusy! Rozdělím se s vámi o slávu, můj sladký hochu. Jednu jste střelil vy, jednu já. A nezapomeňte: zítra po půlnoci v besídce!« Stále ještě jsem nebyl schopen slova. Ale v můj úžas nad jejím sebeovládáním a nad lehkostí hovoru, v němž jedním dechem mluvila o kachnách a určovala první naše dostaveníčko, mísilo se cosi, jako nedůvěra v polibky, jimiž oněmila moje ústa. Když však jsme půl hodiny nato seděli všichni na pavlanu a já viděl její oči hořeti zimničným leskem v neobyčejné bledosti jejího obličejce, nutícího se k úsměvu, řekl jsem si, že jsem velmi milován a velmi šťastný. — A sám našel jsem dosti schopností k sebeovládnutí a přetvářce, že mohl jsem svoje nesmírné vzrušení utajiti i matčiným pátravým zrakům. Ba, dnes odpoledne měl jsem již i tolik drзости, že jsem s plukovníkem znovu počal hovořiti o včerejším čekání a o neslýchané chladnokrevnosti jeho paní.

Jest půl dvanácté. Za půl hodiny! Můj Bože! Počínám se třásti rozčilením, které

jsem po čtyřiaadvacet hodin s nadlidskou námahou tlumil. Možná se diviti? Přísnost ústavu, osamocenost mého dětství, náruživá touha po učení, to vše způsobilo, že mi byla až do dneška uchována moje nevědomá čistota. A dnešní noci mám poznati Ženu! Oč budu ráno bohatší?

*

Vím, co jest Žena. Vím, že jest měkké a pružné maso šilicích a šilenství vzbuzujících forem a pohybů, prosáklé krví, kolotající snad ještě prazmatkem stvořovaného světa, páchnoucí vůní zapomenutých snů zvířete, měnícího se v člověka, a parfumem rafinované kultury. Že jest moře, do něhož směřovaly nechápané, sotva zpola uvědomované proudy mého citění. Že je vichřice rozkoše, jejíž záchvaty omračují vědomí žití a nahrazují je sladkem nebytí, propůjčující takto ilusi zmnohonásobené existence.

A tato božstvu rovná inkarnace života jest moje. Vkradla se naprostou tmou bezhvězdné letní noci do kamenné besídky, u jejíchž dveří klečel jsem v smrtelném očekávání. Přišla, sotva viditelný stín tmy, a její němý, žhavý dech ovanul mne mystickým kouzlem. A jediná slova, která byla možno spíše tušiti než slyšeti, jak splývala s neviděných rtů, byla: »Miluji tě!«

Ano, poznal jsem Ženu. A vědoucí nespátril jsem anděla s ohnivým mečem.

*

Jsem otrokem, a jsem šťastný, jak nebyl šťasten Caesar.

*

Dnes došla lodička, kterou plukovník objednal po Elmině přání pro rybník u zahrady. Celé odpoledne i večer ztrávil jsem s Elmou veslováním na klidné vodě rybníku. Znavil jsem se k smrti a moje dlaně jsou do krve rozedřené, avšak Elma políbila moje dlaně a slíbila, že v noci budu smět v besídce čtvrt hodiny spáti s hlavou, složenou na jejím klíně.

*

Viděl jsem dnes Elmu nahou v bílé záři blesků noční bouře. Příroda se mi vysmívá. Dopřává mi sensace, která by byla Danta inspirovala k vznícenějším veršům, než jsou sloky Nového života, a raduje se z mojí malomoci, která mi zbraňuje napsati báseň mojí lásky. Nebylo nikdy napsáno nic tak nádherného a velkého, jako to cítí moje srdce.

*

Téměř celý měsíc zapomínal jsem na svůj deník. Zdaž není zbytečno mrtvými písmenami fixovati myšlenky, události a city, jež budou ve vzpomínkách vetchého starce zářiti neporušeným světlem jeho jinošství? Co píše, jsou pouhé výkřiky příliš rozvášněného srdce.

Což jest vůbec možno se zdarem se pokoušeti o líčení objetí ženy, která v barok-

ním altáně, ponořeném v ticho letní noci, šílí a zmírání v mém náručí, zatím co její stařecký muž, uspán tajně zesílenou dosí morfia, těžce dýchá na loži, od něhož se odkradla, zhnusena senilností laskání, kterému se musila licoměrně podvolovati, dokud nepočal dobročinný jed účinkovati?

Či jest snad lze, dáti na papíře utkvíti podivnému půvabu chvílí, plných tajného štěstí a neodhalené zrady, kdy před ostatními vyměňujeme lhostejné věty, zatím co nám zdrhuje hrdla sotva potlačitelná touha vyřknouti a slyšeti znovu a znovu ona čarovná slova: »Miluji tě!«

Ah, moje láska není čista, není v ní wertherovské poesie, ale jest v ní dravá vášně dvou silných srdcí, jež Osud mrštil proti sobě takovou prudkostí, že se vzájemně prostoupila, tvoříce jediný kus živého masa, ponořený ve vzkypělou krev dvou mladých těl.

*

Počíná i plukovník konečně tušiti? Jeho staré, vpadlé oči, mdlého lesku oprýskané perleti, stále častěji mne hledají pohledem, jenž mění jejich bezvýraznou dobromyslnost v hroživou podezřívavost. — Můj milý, nejsem již dosti mlád, abych měl respekt před tvými barvenými šedinami! Víím, že jsi chlípné a ohavné staré zvíře, které koupilo svým perversovaným chtíčům nádherné tělo. Máš je — nestačí ti jeho povolnost?

Na jeho radostnou rozkoš nemáš práva. — Smíš na chvíli pobouřiti své odumírající nervy, — pak ale rozumně vyprázdní svoji sklenici vody s mofiém!

*

Ne, nebyl to sen. Jest to příšerná, nepochopitelná skutečnost!

Miluji ji ještě, tuto úžasnou milenkou, která se stejnou duchapřítomností usmrcuje divoké kachny a muže? Ach, moje srdce jest ještě příliš zmateno, než aby mohlo odpovídati!

*

Nesnesu toho již dlouho! Všude to znavené, jako zakřiknuté ticho, nevyslovené výčitky, němé obviňování! V pokojích jest mrtvo, matka pozdvihuje uplakané a vyděšené oči od modlitebních knížek a sleduje každý můj pohyb se zoufalým pohledem; otec ode dvou dnů nevyšel ze své pracovny, aby se nemusil se mnou setkat. Váším se v trávě zahrady pod jabloněmi, v jejichž korunách bezhlesně zrají jablka a tiše poskakují tuhýci, kteří vyhnali ze zahrady všechno zpěvné ptactvo. Vyvesluji do prostřed rybníka; dusným vzduchem krouží kolem mne vlaštovky a jsou tak němé jako kapři, jejichž bílá břicha líně prosvítají ve špinavě žluté, sluncem až k bahnu prozářené vodě.

K čertu s tím tichem! Chce se mi rozrazit je ranami pušky, jako učinila tehdy na čekání Elma. A smát se, drze a hlasitě se

smát, Křičeti: »Ano, zabila, otrávila to staré, ohyzdné zvíře! My oba jsme jej zabili! Ona i já!«

*

Všude ji vidím, božskou ďáblíci! Stále cítím, jak se její nahá, chladná ňadra derou do mého náručí, jak její tygří tělo se na mne pokládá podivnou, přimykavou tíhou, jak mne mrazem pálí její rty. Stále znovu slyším její slova, jež jako by nebyla šeptána, ale vyřážena chraptivým chřtánem rozdrážděné šelmy, zdají se hlasně odrážet o neviditelné stěny altánu. »Což nechápeš, sladký hlupáčku? Zavraždila jsem ho, netvora! Dala jsem mu vypítí trojnásobnou dozi. Počítal již chladnouti, když jsem odcházela k tobě, zcela jistě je mrtev! Či se bojíš, hošíku? Což jsem měla jiného počítí? Viděl na podlaze náš stín, jak jsi mne líbal. Měla jsem tě nechat marně čekat? Odpustil mi jen zdánlivě. Jednou by bylo přece došlo ke skandálu. Byl by mne vyhnal. Ale teď jest mrtev a já jsem tvoje, jen tvoje! Líbej mne, miláčku! Líbej mne, brzy počne svítat! Zabíla jsem ho, ale tebe chci líbat —« Ah, jaká to rudá gloriola ozářila to milované, pekelné tělo! Jaká to byla noc! Jak příšerně sladké byly polibky rtů, které se, tiše chechtaly vraždě, jaká vášně hořela v klíně, s něhož před chvílí sesunula se stařecká hlava, usnuvší na něm k věčnosti s posledním snem zvrhlé chlípnosti!

A toho rána! Toho nádherného, rosou o-
jiskřeného srpnového jitra, s jehož prvními
slunečními paprsky vedraly se do mého po-
kójku první zmatené výkřiky poplachu!

Podivno, až do převezení La Motteovy
mrtvoly, po celou tu nekonečnou dobu roz-
čilujících scén, ovládal mne jediný ujasněný
pocit: Obdiv Elminy síly. Kterak sehrála
svoji roli! Jak vyděšena vzbouřila v něko-
lika minutách zámek i dvůr, když při pro-
buzení se spatřila svého dobrého Wladka
bez života v jeho posteli! S jakou bezradnou
zoufalostí klečela u mrtvoly, dokud nepři-
jela soudní komise z Hořova! Jak resigno-
vaně odpovídala pak na otázky lékaře a úřed-
níků, s jakým obdivuhodným vzrušením pro-
nesla náhlou domněnku, zda snad plukovník
při svojí zapoménlivosti nevšypal do skleni-
ce svoji obvyklou dávku morfia dvakráte!
Ah, Elmo, jsi neskonala úmělkyně! Ovládáš
Zlo jako Paganini svoje housle: proměňu-
ješ je v živou krásu!

Zdaž nemusím ti býti vděčen! Probudila
jsi moji bytost nejzvučnějšími a nejmohut-
nějšími melodiemi žití: Láskou a Zlem. —
Opustila jsi mne příliš záhy, snad navždy,
avšak netřeba ti obávati se o svoje dílo. Po-
roste. Naučila jsi mne kouzlům, která mne
činí nepřemožitelným, čarodějem života. —
Vděčně objímám tvůj stín, který bez pře-
stání bude se vznášeti přede mnou na cestě,
po níž se chci bráti silen a odvážný.

*

Proč neřeknou: »Ty's vinen! Jsi špatné
dítě bezúhonných rodičů! Známe tvoje ne-
řesti, víme, že tvůj hřích vzklíčil v símě pro-
vedených a budoucích zločinů. Ušetřili jsme
cizoložnici a vražednici, abychom neshrnuli
na svoji krev a svoje čisté jméno věčnou
potupu. Ale pláčeme nad shroucenými na-
dějemi a rozeštvanými radostmi svého stá-
ří. I nás jste otrávil, Proklínáme chvíli svo-
jí rozkoše, která tě počala!«

Proč neřeknou těchto slov? Snad bych
objal jejich kolena, skryl hlavu v jejich klí-
nech a plakal s nimi. Ale jejich mlčení staví
mezi námi rychle rostoucí zeď. Jejich zmu-
čené tváře mne naplňují vztekem a v samotě
zaháním jejich visi vzpomínkami na smích
a objetí Elminy.

*

Konečně! Jest tak nejlépe. Odjedu již zí-
tra ráno do Vídně. Opustím tento starý dům
a zapomenu na jeho strašlivé ticho v lomo-
zu silného a odvážného života.

Odejdu odtud s růží v knoflíkové dírcce,
s purpurovou růží keře, jehož květy kladl
jsem na nádra žen, setkavší se se mnou
v bráně žití.

Po sedmi letech doma. Doma?

Bývaly doby, kdy pojem domova byl mi souměrný s obrazem: Starý zámek s vesnickou zvonící na příkré, černé střeše, před vjezdem do čtverhranného dvora dva obrovité kaštiny, na pavlánu mamička, kulatá a zářící, s rozpiatýma pažema, a na schodech tatínek s rukou, mně v ústrety vztaženou.

To bývalo, když jsem přijížděl na prázdniny. Před lety. Dnes jsem zase doma. Po idyle není stopy. Je prostřed máje, kaštiny před zámkem kvetou, ale spěchal jsem z dosahu jejich vůně; vzbouzí ve mně vždy meditační návaly ta děsná vůně kaštanových květů. Mám kaštiny rád, ale když květy opadají a místo nich nasadí se na větvích hrozný ježatých plodů; pak nic neruší temného tónu jejich zeleně.

Jsem ztracený a znova nalezený syn.

Mamíčka stála na pavlánu, když jsem přijel. Kulatoučká, jako před lety. A zase s otevřenýma pažema — snad i zářící. Tatínek podával mi se schodiště ruku — jako před lety, jen stařečtější, zeschlý, shrbený. Zabránilo to snad, že jsem nenalezl očekávané idyly?

Celou cestou jsem se na ni těšil. Idyly, iluse, ticho, přítmi — a čeho ještě jsem si

přál! Ozdravení, vymanění se, nové síly? — Ne — tak naivní jsem přece nebyl. Jen přítmi, ticho a trochu ilusí. Až ty se rozprchnou nebo mne omrzí, půjdu zase a budu zase ztraceným synem. Asi nadobro ztraceným.

*

Ztrávil jsem dopoledne v zahradě. Sotva jsem ji poznal. Zpusťla. Nikdo se o ni nestará již po řadu let. Po kolena jsem se brouzдал vysokou, divokou travou, plnou bílých, odkvetlých pampelišek, jež se dotekem nohy rozletovaly a v chomáčcích usazovaly v rose.

Dopřál jsem si triviálního potěšení procházeti se sentimentalitou vzpomínek. Od reminiscence k reminiscenci. Od besídky k velké jabloni, od ní k růžím, pak k rybníku.

Vše se změnilo. Arci, po letech!

Z kamenné besídky, kde jsem objímal první ženu, zbývá již jenom několik polo-zbořených zdí; pro kopřivy a rum sotva jsem se k ní dostal; zbytek střechy hrozí spadnutím. Jablon, o jejíž kmen se Elma opírala, když jsem se s ní loučil, nekvete. Otec vyprávěl, že v celé zahradě už kolik let nebylo jediného jablonového květu; ovšem, nikdo nesbírá housenky, neřeza uschlých větví a divokých výhonů.

Na záhonech, kde jsme mívali růže, nasázal vrátný brambory. Daří se, povídal mi.

Brázdy jsou rovné a na jejich hřebenech vystupují mladé natě první lístky. Dříve v těch místech stávaly pěkné skupiny růží s latinskými nápisy na bílých plechových tabulkách, Nezněla všechna ta jména: »Rosa stulta«?

Odtud vlekl jsem se k rybníku. Ten nejméně se změnil. Břeh dosud místy vrouben bezem, bílým bezem, a v rákosí je dosud vysekán přístav; avšak z voru s koupací kabinou zbylo jen několik poloshnilých dřev; místo něho sahá nad vodu široké prkno na kolech, a žena vrátného s něho máchá v rybníce prádlo. A lodičky tu také již není. Ležela prý dlouho v rákosí, plna špinavé vody a navátého, hniječihó listí, až kdysi zmizela. Buď ji vítr odehnal na vodu a potopila se, nebo hoši, když se v noci na hrázi koupali, ji odvážali a ukradli. Jsem dosti citlivý, abych věřil prvejšimu. Potopila se, utonula v bahně, jako utonuly v bahně odvážné iluse těch, kteří v ní sedávali s hořícíma očima a neklidnými srdci, nechávající se houpatí sotva znatelnými vlnkami tiché vody.

Proč se již romantika se sentimentalitou přežily! Tak krásné, tak silné a mladé to bylo! Chodil bych teď z večera k rybníku a viděl bych, jak tam, kde je nejlouběji, tvoří se kruhy a vystupují bubliny, a říkal bych si: »Tamhle — tam — těm je dobře, ty utonuly, ty mladé, zmužilé iluse.«

*

Proč jsem vlastně přijel domů po tolika letech trpkosti? Usmířiti se zešedivělými rodiči a nechati je kdysi umříti s myšlenkou, že jejich jedináček se k nim vrátil, když ho bouře života zarazily, že se k nim vrátil s mlčíí lítostí, usmířiti je svojí zbědovaností? Novou ilusi jim darovati náhradou za ty, které jsem jim vzal, vytrhnuv se brutálními fakty svého mládí z jejich mírné, patriarchálně rodinné oblasti? Chtěl jsem to opravdu? Zůstal jsem si tedy věrným — nenapravitelným ilusionistou, který svým ilusím nevěří, při vzniku je dusí a přece se za jejich rozprašky honí?

Seděli jsme včera na pavlánu. Byl jeden z květnových večerů, jaké ladí básníkům struny k naivní lyrice mladé lásky. Vůně nedalekých květů, rozsetých na tmavých obrysech kaštanů před zámkem, vyvolala ve mně brzy obávaný účinek. Vhroužil jsem se v množství dávných vzpomínek, prožíval jsem znovu mládí, ztrávené ve stínu těchto kaštanů, jejichž kmeny zesílily za onu dobu, v níž já ztratil všechnu sílu, všechnu mízu mladosti, a jimž teď závidím jejich neúnavnou odhodlanost k žití. Vždy se mi tak děje, rozdráždí-li ta indiskretně zdravá vůně moje nervy. Je mi pak jako styllitovi, jenž vymodlil se z důvěry v Boha a klečí na svém osamělém sloupu, užaslý nad pouští kolem sebe, které byl dříve nepozoroval, či která snad kolem něho vyvstala, když vzýval svého Boha, zakrýváje si tváře a oči sepiatý-

ma rukama; nemá pak již zmužilosti, aby opustil svůj sloup, na němž ztratil tolik života, a aby hledal spásy tam za pouští.

Co asi otcí tou dobou probíhalo starou hlavou, když vedle mne, shrouten svojí shrbenou, zeschlou postavou v lenošce, hleděl na nehybné vršky kaštanů, nahlízející přes vysokou zeď do dvora jeho zpustlého záměčku? Cítí ještě ta stařecká duše? Neubíjí ji, zraněnou, hýře v cizině s holkami všech druhů a posmívá se jeho copárskému zármutku nad nezdárným synem? Kochá se teď ilusí, mnou mu bezděčně vsugerovanou, že teď zase bude dobře, že lituji, že se nyní nad hromádkou rumů bývalého štěstí najdeme, ruce si podáme a v nedoznané harmonii společné bídy klidně dožijeme, tu prostřed omšelých zdí a nekvetoucích jabloní?

A mamička, ta dobrá, kulatá, šetrná matička — proč tak na mne utkvěla svýma měkkýma, v šeru sotva znatelnýma očima? Viní mne, že já sehnul otcova záda, já že vryl do její tváře ty nesčetné vrásky, já že obklopil je tou duší tížící, práchnivějící samotou záměčku? Či žaluje svému Bohu, proč že jí z náruče vytrhl jejího milého, veselého hochy s lněnými vlásy, a vrátil jí teď mumiovitou, nemocí zdrásanou, vyžílou ruinu jejího bývalého mateřského štěstí, mateřské pýchy?

Musil jsem sklopiti oči. Hustými větve-mi kaštanů prodral se k nám na pavlání po-

slední paprsek zapadajícího slunce, pak se kvapně setmělo. Nemluvili jsme. Nač mlu-viti? Hovořiti s námahou o všednostech a stále se obávati, teď, teď že proklouzne neopatrnými rty slovo, které celou tu pracně udržovanou náladu klidného smíru rozvrátí a vynutí konečně násilné vyjasnění? Žádný z nás nemá už dávno s dostatek síly, aby snesl takové vyjasnění, aby dovedl patřiti na otevřené rány druhých. Proto jen ticho, stín, šero!

*

Trávím denně několik chvil z rána v »Lípách«. Probouzím se již, než se ještě roz-břesne — opium přestalo už dávno účinkovati — a ranní hodiny se stopami zlých snů byly mi nejstrašnějšími ze všech dušev-ních strastí. Ted' jsem našel v procházkách za polonočního chladu pod »Lipami« odpomoci. V teplém plášti, který mi matka vnu-tila, když mne před několika dny zastihla, jak jsem se v jitřním pološeru kradl po chodbě, vleku své zubožené tělo od stromu k stromu, zvedaje hlavu k tmavé klenbě nádherného stromořadí, nebo stojím a hrbím se, abych gotickým výklenem jeho konce pozoroval, jak vcházející slunce svojí bledě-žlutou deskou rve v dálce s modravých kopců mlhu a válí ji ve fantastických, malo-mocných kotoučích do zrosených nížin. Je v šeru tohoto stromořadí prastarých lip a v tichém probouzení dne kolem něho tolik

klidu, že stačí mi jen vkročit do něho, aby myšlenky, sehnávší mne s lůžka, pustily moji duši z drásavých drápů.

Klopýtnu-li pak se zdviženou hlavou, řeknu si jednoduše: »Byl to pouze kámen —« a zase zvednu zraky k neproniknutelné spleti tmavého listí, nemysle již na to, že jsem klopýtl. Proč nacházím tento nezměrný klid teprve nyní? Proč nenalezl jsem ho dříve? Či nacházel jsem ho, neuvědomuje si ho pouze? Vždyt jsem v mládí také klopýtal a zvedal hned hlavu, pravě si: »Byl to pouze kámen —«

Pocituji tento klid pod lipami jen za svítání, dokud ptáci nepočnou v jich větvích svých písní, dokud hmyz se nerozbzučí. Snad i slunce dovede jako život sálati klid a důvěru jen v prvním počínání.

Když jsem se dnes vracel z »Lip«, potkal mne starý vrátný. Nedivil se, že se tu se mnou tak časně setkává. Chápal ten divotvorný klid a vyprávěl, lípy že sázel jeho děd, také zámecký vrátný. »To bylo ještě za dob roboty a patrimoniálních úřadů. Panství patřovalo nějakému hraběti až odněkud z Flámska a ten poručil, že každý ženich musí odvésti dvě pěkné, hezky urostlé lipky do zámku — jednu za sebe, jednu za nevěstu. A ty můj děd musil vysázeti podél silnice. Bože, kolik to asi bylo svateb a veselí! Přes stopadesát párů! Potom hrabě umřel a panství se prodalo. A robotu zrušili a lípek už na zámek nikdo

neodváděl. Škoda, vzácný pane, že? To ticho by bylo ještě větší. Nemám pravdu?« Starý se na mne podíval jaksi soustrastně a dal se pěšinou do polí.

*

Pokračuji v rekonvalescenci. Fysické síly rychlým tempem se mi vracejí. Je to opravdu tak rozkošné, moci choditi bez hole, nemusiti únavou každých dvacet kroků stanouti? Toužil jsem po tom v lázních a teď se mně skorem po mojí slabosti stýská. Dokud jsem byl nemocen, vysílen, zdálo se mi, že nežiji cele, že žiji jen poloviční život a že mne život i z poloviny jen tíží. Lidé se usmrcují, nechťejíce nésti tíže života. K sebevraždě mi v nemoci scházela zmužilost, a tu jsem si vytvořil tuto sofistiku: »Polovina žití, polovina tíhy.« Zdá se však, že jsem úmyslně zapomenul na dodatek: »polovina síly.« Tím se vše paralysuje a sofistika se ukáže sofistikou.

A přece nejsem spokojen vracením se zdraví. Přál jsem si umřítí, klidně, netušeně umřítí, někde usednouti, opřítí hlavu něčím měkkým, a s otevřenýma očima shasnouti. A zase jsem se smrti bránil — a už asi ubránil — a těšil jsem se z toho. Ba chtěl jsem často setrástí všechnu tu vylhanou resignaci, zabouřiti tím tichem umírání, a zase žítí, divoce žítí, bezohledně, egoisticky. Nejsem nikdy spokojen!

*

Už po kolik dní pozoroval jsem v zámku cosi nového nezvyklého: Vrátný si přivezl schovanku. Umřela jí matka, vdova po hajném; přivezl si z pohřbu dceřina její sirotu. Je prý slabomyslná. Viděl jsem ji dnes běžet zahradou. Ůtlá, asi třináctiletá, bílá v tváři, s rozčesanými, tmavými vlasy, bosa, v divném jakémsi bílém šatě. Bylo již pozdě večer, když vyběhla proti mně od rybníku, odkudsi z bezového křoví. Nesla v ruce velkou kyticí bílého bezu a vykřikla cosi, když se přede mnou zarazila. Nerozeznal jsem v jejím neobyčejně, až chorobně bílém obličejí než lesk jejích očí. Jaké asi jsou?

Jest už dávno po půlnoci, a ještě nemohu spát! Slabomyslné děvče! Přišlo snad rušití moje ticho?

*

Mluvil jsem s vrátným o jeho schovance. Jest opravdu slabomyslná. Nechce naprosto ničeho pracovat, ve škole s ní ničeho nepořídili. Dívala se oknem na oblohu a jak mohla, utekla. Dokud jí otec žil, kdesi na šumavě, uprostřed lesů, byla přece rozumnější; aspoň mluvila. Ale když zemřel a matka se odstěhovala do vsi, utíkala do lesů a neotevřela úst, než když zpívala nějakou píseň neartikulovaných slov a divného nápěvu. Když ji sousedky k matčině pohřbu oblékly do shledaných černých šatů, strhla je se sebe a musily jí nechat její bílé hadříky. Ted' sedá po celý den u rybníka mezi be-

zovými keři a dívá se na vodu a nebe. Říká jí Stázka.

Zaujala všecku moji mysl. Vyslídil jsem ji k večeru v zahradě. Seděla pod bezovým keřem se spoustou květů na klíně. Zavolał jsem ji jménem; obrátila ke mně hlavu a zůstala tiše sedět, dívajíc se na mne bezvýraznými, zelenavými očima. Vrátný řekl, že je její obličej plný těch očí — a má pravdu. Nevím, jaký jest její obličej.

*

Stázka je šťastnou bytostí. Její duševní anomalie není kreténstvím, spíše rudimentaritou smyslů pro banální zjevy a úkony praktického žití, nebo snad podivným stupněm šilenství, které jí závidím. Nechápe kolem sebe nic než krásu, a tu nachází instinktivně i v tak chudém prostředí, jakým je náš zámek. Z prvního dětství zbyla jí snad vzpomínka na stín šumavských lesů a bleudou stopu jeho našla na břehu rybníku pod hustým keřem bezu, jehož bílé květy, chráněné před sluncem spletenými větvemi neošetřovaných a nekvetoucích jabloní, snad jí připomínají světlé, radostné okamžiky jejího bezrozměrného dětství, které ztrávila v tichém temnu opuštěných hvozdů, obklopujících nehezkou, špinavou hájnicí, plnou matčiných starostí o chleba.

Vůči mně není plachou. Snese, sednu-li si vedle ní pod bezový keř, ale nevšímá si mne, hledíc střídavě k obloze a na hladinu

rybníka. Na protějším břehu, pozvolném svahu stráně s poli, na nichž se zelenají světlé plochy mladého obilí, neutkví nikdy její lesklé, podivuhodné oči. Poutá ji pouze hluboká barva oblohy a hladiny.

Znám už i její obličej. Vyjma jeho nepochopitelné oči a úžasnou bledost, až nepřirozeně kontrastující s černými vlasy a upomínající mne tímto kontrastem na Elmu, není na něm nic krásného, ba ani pozoruhodného; prostý ovál s nepravděpodobnými, ne právě ohyzdnými rysy vesnického děvčete. — Avšak jejích obdivuhodných očí! Jejích očí, v nichž se zračí abstrusní myšlenky její šťastné duše! Do těch hleděti, hledati v nich bizarní světla tiše šilícího ducha, snažiti se zachytiti vteřinové jeho záblesky — jaká to pro mne nová, neunavující zábava! Namáhám se sledovati její neznámé představy na modři nebes a po zrcadle hladiny, obrážejícím volné mráčky, plující po obloze. Bloudím za nimi fantastickými světy a nikdy se mi nepřihodí, že bych musil stanouti na srázu Abaddonu myšlenkové Gehenny, jako se mi děje, přemýšlím-li o životě svém nebo o životě jiných.

Ode dne, kdy jsem po prvé sledoval Stázciny zraky, cítím se skorem zdravým a připadá mi, že i touha po životě se mně vrací. Nehledím již na sebe a na své okolí onou směsí cynismu a lítosti, která mi všechno otravovala, dovedu s rodiči mluvit bez přemáhání a v noci spím klidně, probouzeje se

pozdě ráno bez krůpějí potu na čele, s nejasným vědomím, že jsem ve snu viděl cosi krásného, zářivého.

Lidé, chodící po hrázi rybníka, zastavovali se zprvu, když nás viděli seděti v zahradě vedle sebe pod bezovým keřem; teď tomu již uvykli. Snad si říkají: »Dva blázni se našli.«

*

Nad zámek vybíla se dnes odpoledne prudká bouře, provázená průtrží mračen, která asi všechnu úrodu na polích utloukla.

Seděl jsem u okna, vedoucího na zahradu, z něhož vždy vyhlédám, až půjde Stázka cestičkou k rybníku, kdysi bílým pískem vysypanou, teď travou zarostlou a sotva znatelnou. Když se bouře rozpoutala, zaujala mne brzy svými grandiosními zjevy; přestal jsem mysliti na to, že nebudu dnes moci se Stázkou seděti pod naším bílým bezem. A náhle spatřil jsem ji před oknem. Kráčela se vztyčenou hlavou, přidržujíc si rukama, na hrudi skříženými, chatrnou bluzičku, jejíž límec jí vítr rozhaloval. Ale nešla pěšinou k rybníku, odkudž hnal se divě víchř s proudy lijáku a v prudkých nárazech nesl její útlé tlko směrem k zříceninám kamenné besídky, napříč vysokou, deštěm zvalenou travou. Viděl jsem, jak zašla do besídky. Vzal jsem svůj velký cestovní pléd a v několika okamžicích byl jsem v besídce. Stázka schoulila se v promoklém ša-

tě do rohu besídky, nad kterým visel ještě zbytek stropu, chránící ji před deštěm. Chvěla se zimou, její tváře byly modravě zsinělé, ale v očích zářila jí radost šilenců. Každým bleskem rozjasnily se její zraky a její zornice dotýkaly se až bělma široce rozevřených, němě jásajících očí.

Stál jsem vedle ní, zapomínaje, že jsem chtěl zabalit ji do plédu a přiměti ji, aby se vrátila domů. Magnetisoval mne lesk jejích očí a musil jsem sledovati závrtný let její volné duše valícími se černými mračny, vysmívajícími se lidskosti rachotem hromu.

Nevím, jak dlouho jsme byli v besídce. Přiběhl vrátný a se zlým pohledem na mne vzal Stázku do náruče a odnesl ji ze zahrady.

Bylo ode mne věru nesmyslné, že jsem sám ji ihned neodvedl!

*

Stázka je nemocna. Nádherná bouře zle jí ublížila. Leží v horečce. Tváře prý má zrudlé a oči stále zavřené. Proto ji nenavštěvuji. Byl by to nezamezitelný konec mojí iluze, a té se nechci tak lehce zříci, neboť jest to snad poslední, které jsem byl scho-

*

Stázka je dosud nemocna. Jest již mimo nebezpečí, ale nesmí ještě vycházeti. Jak jí asi, chuděrce, je v dusné, těsné světnici!

Za týden však jistě už bude zase sedati aspoň za slunce pod bezovým keřem. Ten dávno již odkvetl, ale v jeho stínu je stejně krásně. Moje zdraví opět se poněkud zhoršilo. Zase jsem zeslábl a rodiče s novými, naivně tajenými starostmi pohlížejí na zásilky objednaných léků. Přece však není mezi námi onoho dusna, jako za prvních dnů mého návratu. Jen kdybych už zase se mohl dívati za Stázčinýma očima! Zas' se zapomínati.

*

Nenadál jsem se, že tak záhy bude mi prchnouti z našeho tichého zámku, že moje poslední iluze tak hloupě, tak brutálně zahyne! Nezbylo mi jiného, než všeho se zase vzdáti a vrátiti se k tomu, co mne už dávno zmrzelo, co se mi zhnusilo, a znova v tom hledati život, snesitelnou abnegaci povržení. Bude-li jen skutečně ještě snesitelnou! Skončilo to opravdu hloupě, šeredně! Z mých meditačních, takměř transcendentních radostí zbývá hrstka dojmů, naplněná ošklivostí a cynickými iritacemi — pouhé rozmnožení sbírky odporných vzpomínek.

Setkal jsem se včera po prvé zase u bílého bezu se Stázkou. Byla již několik dní zdráva, ale nesměla ven. Včera však asi vrátný i jeho žena kamsi odešli a Stázku slunce vylákalo. Seděli jsme až do soumraku na břehu rybníka, ona šťastna, že zase vidí bělavé obláčky na modři nebes, já spokojen,

že mne její radostné oči zbavují mých zlých myšlenek.

Byla již skorem tma. Na hrázi stěží bylo rozeznati siluety vrb. Hladina rybníku zdála se černým zrcadlem. Stázka se zdvihla. Očekával jsem, že dle starého zvyku chvíli postojí, obrátí se pak náhle a tiše odejde. Stála několik vteřin nehnutě, pak prudkými pohyby strhala svoje hadříky s těla a nahá posadila se na prkno nad vodou. Její hubené nohy visely do vody, a v lehce zčervených kruzích lesklé hladiny zrcadlila se neklidně její světlá postava. Překvapen a znepokojen přistoupil jsem k ní. Sklouzla hbitě s prkna do vody, která jí sahala sotva nad kolena, a usedla na písčité dno, že bylo viděti jen její hlavu s nedlouhým, rozčesaným vlasem. V rozkoši zavřela oči. Viděl jsem v temnu bílý obličej v nejasném rámu tmavého vlasu a cosi jako nořící vzpomínka mihlo se mi myslí. A znenáhla, jako z neznámé dálky se blížíc, loudila se v můj sluch dávno zapomenutá hudba, stále zřetelnější. Pojednou jsem pochopil: Je to menuet, který před řadou let hrávala žena bílé tváře a černého vlasu na starém spinetu v »modrém pokoji«.

Bylo to jako první články řetězu vzpomínek, zakopaného do těžké hlíny násilného zapomenutí, který pak neviditelná paže mocným trhnutím celý vyškubne: rázem prožil jsem ony dva osudné letní měsíce. Avšak jen okamžik, vše se rychle zase ztra-

tilo v myšlenkové prázdni a jenom v krvi zbyla abstrusní, znepokojivá reminiscence zapomenuté smyslnosti.

Stázka vstala z vody a vzpřímila se na prkně, s něhož jsem jí zamezoval cestu. Stála těsně přede mnou, hledíc mi bezvýrazně do tváří. Ale její světlá nahota svítila mi do očí, páčila mne až v mozk. A s náhlým úžasem jsem spatřil, že její hubené dětské tělo mění se před mými zraky v ženu, nahou ženu. Její prsy, sotva naznačené, pod mým pohledem rostly, celá postava se plnila dospělostí, cítil jsem z ní vystupovati omamnou vůni ženskosti. A znenadání vystal kolem nás celý zástup nahých, krásných žen a roztančil se prudkým, smyslným vírem. Viděl i poznával jsem v něm všechny ženy, které jsem kdy držel v náručí, od první do poslední, všechny ty poctivé, ješitné, podlé i hrdé ženy, nevěstky i dámy, a všechny vířily kolem mne a kolem šíleného, bledého děvčete po černé hladině jako po parketách salonu v závratném, bláznivém, pekelném reji, splétající své nahé paže a nohy, nabízejíce mi svoje vzedmutá nadra a své vlné klíny, smějící se, tleskající bílými dlaněma a mávající rozpuštěnými vlasy. Jejich kruh se kolem nás ůžil, stále se blížily, houpající svými svítícími boky, smějící se v taktu, ohýbající ve tmě svá bílá těla; stále vířily kruhem blíže, až se o mne třely tvrdými prsy a šlehaly mne vonným vlasem do tváře. Pak nás obstoupily, dusily

nahými těly, a bez ustání se chechtajíce a tleskajíce výsměšným taktem, zpívaly mi do uší: »Vezmi si nás, vezmi si nás všechny!« Náhle zmizely, a mně se zdálo, že všechny zmizely do nahé ženy, stojící přede mnou. A tuto ženu, tuto inkarnaci ženství sevřel jsem zdívočelýma ramenoma a vrhl jsem se s ní pod bezový keř.

Eh, za několik okamžiků na to odplížil jsem se s myšlenkou na svůj revolver od teplého, třesoucího se těla, jež se zase stalo ubohým, hubeným tělem blbého děvčete.

A ovšem jsem se nezastřelil. Naházet jsem svoje věci do vaků a po šeredné noci poděsil jsem rodiče sdělením, že okamžitě odejdu. Nevzpírali se, resignovaně doprovodili mne ke kočáru.

III

Rozhodl jsem se, že tentokráte strýcově pozvání k návštěvě Černoújezdského zámku vyhovím. Bylo by zbabělostí odíci?

Myslím, že moje nervy dávno dosti zocelověly, abych se jich nemusil obávat. Proč bych neměl ztráviti několik letních měsíců na rodném statečku? Mám vůbec skutečných, reálných důvodů, abych vysvětlil, proč jsem se po třináct roků vyhýbal starému zámku tak důsledně, jako ďábel z pohádek kruhu, nakreslenému svěcenou křídou? Totiž sobě, dnešnímu Vilémovi ze Stachů, abych vysvětlil, proč jsem přejal fixní ideu o třináct let mladšího Viléma ze Stachů, že se týž dopustil hloupě hnusných činů, které mu znemožňují návrat do Černého Újezda?

Imbecielní děvče. Jest divno, zemře-li dítě, vykoupavši se v studené vodě rybníka, po sotva přestálém zápalu plic? Vůbec onen »hnusný čin« — kdo mne přesvědčí, že to nebyla halucinace mých tehdy žalostně chorobných nervů? A i kdybych nemohl se odvolávat na tuto pravděpodobnost — co záleží na tom, dopustil-li jsem se jakéhokoli »hnusného činu«, či ne? Věřu nechápu, jak jsem dovedl ubohé matce zasaditi poslední ránu svým nezúčastněním se otcova pohřbu? Čeho jsem se tolik bál tehdy? Možno

se opravdu báti reminiscencí?

Ano, tempora mutantur atd. — konstatuji s uspokojením, že neshledávám ve své minulosti ničeho, co by se podobalo strašidlu na Černoújezdském zámku.

Well! Zítřka mne uvítá strýc Vojtěch v mém rodném hnízdě!

*

Nepamatuji se, že by bylo kdy za mých rodičů na zámku bývalo tak veselo a živo jako při mém neoznámeném příjezdu. Či bývalo ještě veseleji, když paní Elma zpívala chansonety z Moulin rouge a gaskoňské písně? Eh — nepamatuji se již. — Ale jisto jest, že když jsem dnes vešel do naší staré zahrady a uslyšel a uviděl celou tu rozjařenou venkovskou společnost, byl bych s chutí okamžitě obrátil, kdyby mne strýc nebyl již zahlédl a poznal. Osvědčil svůj dávný jemnocit tím, že ihned uhodl, jak nepříjemně se mne dotklo, že nalézám naši zahradu plnou dětí, směšných paniček a bodrých venkovanů. Vysvětlil mi, že jest takováto návštěva zámku velmi řídkou výjimkou a dnes že k ní došlo k oslavě šestnáctých narozenin mojí sestřenky Milady. Nežbylo, než dáti se představit, gratulovati, píti kávu, blahosklonně zodpovídati respektu plné otázky, jísti zmrzlinu, pronésti svoje odbornické posouzení politické a mezinárodní situace — zkrátka, uklidniti strýcovy obavy, že urazím a rozeženu společnost iro-

niemi a arogancemi. Ulehčil jsem si svůj úkol, přidruživ se k dětem — či nebyly to již děti, tyto drobné dámy s krátkými suknicemi a probouzejícími se nadry? Milada byla královnou. Nepamatoval jsem se na její existenci, a při prvním pozdravení považoval jsem ji za dítě. Jím jest také, ale věru královským dítětem. Bude z ní zakrátko nádherná žena s neuvěřitelně modrýma, vážnýma očima, žena dokonalé, decentní krásy s naprosto ušlechtilými pohyby a záhadným rysem kolem úst, o němž nebude možno říci, je-li úsměvem či potlačenou grimasou bolesti; má onu pohádkovou, mléčně bílou a jemnou pleť, k níž nelze si představit jiných vlasů, než brunátně rudých — a přece jsou její vlasy tak černé, jako jsem viděl pouze u řeckých venkovanek.

Se soumrakem se hosté rozjeli. Byli všichni přespšní. Bylo mi příjemno slyšeti strýcův stesk, že v Černém Újezdě není inteligenta, ani faráře, ani učitele, naprosto nikoho a aspoň týden že zase neuvidíme člověka se slušnými střevíci.

Doprovodili jsme kočáry z nádvoří zámku do aleje a dívali jsme se za nimi, jak se vzdalují pod temnou klenbou lip, až konečně zmizely v záhybu za černou zdí kmenů. Podivno — očekával jsem, že naleznu lipovou alej po třinácti letech ještě více zmožutnější, avšak zdá se mi, že se ani lístek nezměnil, jakoby lípy, již tehdy staříčké, byly nabyly přesvědčení, že jim netřeba

dále růsti, poněvadž beztak již slunce nikdy nepronikne jejich korunami. Myslím, že budou-li kdy litovati, že jsem Černý Újezd strýci prodal, bude to k vůli tomuto nevyrovnatelnému stromořadí!

Procházel jsem se v něm chvíli s Miladou, zatím co strýc odešel do dvora, naříditi ztřejsí práce.

Milada nezná rozpačité bázlivosti dorůstajících děvčat, ale má podivný způsob mlčeti a odpovídati jednoslabičně, takže jsem jí musil klásti přímé otázky, abych si mohl učiniti obraz o její duševní vyspělosti. Kdybych se chtěl stát ženichem této rozkošné dorůstající dívky, byl bych spokojen výsledkem strýcovy pedagogie. Strýc Vojtěch je částečně staromodní etik, ale snad právě proto podaří se mu rozvíti Miladinu duši v květ, upomínající svojí vůní na nejušlechtilější ženské zjevy snů Barbeye d' Aureilly.

Zdá se, že jí někdo, nepochybně kterási vzdálená, potulná teta o mně vyprávěla romantické, poněkud satanismem zavánějící báchorky: Přistihl jsem ji, že si můj exterieur prohlížela s výrazem obdivu, v němž bylo trochu bázně; ovšem i trochu zklamání; patrně shledala příliš málo satanismu. Zato však se otázala s lichotnou naivností: »Jest to pravda, že jsi již čtyřicet let?« A musím se přiznat, že mi opravdu lichotilo, když na moje přisvědčení řekla, že by mne jinak považovala o 15 let za mladšího.

Večeřelo se v kamenné besídce. Byl jsem překvapen, jak dokonalou imitací altánu za mého mládí jest tato barokní drobná stavba, zřízená na místě, na němž za mého posledního pobytu rozpadávaly se trosky jeviště prvních bouří mého srdce.

Strýc se jemně usmál a řekl: »Bylo mi melancholickou a kratochvilnou marotou, uvést vše v zámku a zahradě do detailně téhož stavu, v jakém bylo vše za nejšťastnější doby života tvojí matky. Když jsem před 10 lety po smrti ubohé Anny převzal dle tvého přání Černý Újezd, podobal se zakletému zámku — zahrada zdivočelá, zarostlá místy neproniknutelně, plna rumu opadalých i rozpadlých zdí, zámeček sám na rozpadnutí, zcela zarostlý divokým vínem. Až zítra ráno vše prohlédneš, nalezneš všechno tak přívětivé a pečlivě čisté, jako bývalo za tvého dětství. Doufám, že nic ti nebude připomínati chmurná léta rozkladu a pustnutí.«

Tato slova byla jediná, jimiž se strýc dotkl minulosti. Jest rozhodně člověk vzácného taktu. Ztrávil jsem v jeho a Miladině přítomnosti nad očekávání příjemný večer. Pozdě v noci mne uvedli do mého pokoje: poznal jsem svůj studentský pokoj z dob gymnasia.

Ve stole našel jsem svoje logaritmické tabulky a francouzské sešity.

Zajisté, na Černém Újezdu není strašidel, a moje nervy jsou klidné jako struny spi-

netu, který strýc dal zase snést s půdy a postavit v rohu »modrého« pokoje.

*

Strýc nenadsazoval. Vše jest, jak bylo před 25 lety. Zámek zvenku i vnitř i zahrada. Zvláště ta. Jsou tu opět veliké záhony růží, z kterých stále množství kvete, cestičky krátce stríženou travou jsou čistě vysypány bílým pískem, stromy pečlivě ošetřované jsou již nyní podpírány tyčemi, aby si nezlomily větvi příští tíhou ovoce, na staré, obrovské hruši jest budka pro špačky. Jako před 20 lety. A u rybníka vysekán v bujně vysokém rákosí přístav, v něm velký vor s koupací kabinou a vedle na řetěze bíle natřená loďka s dvěma vesly. Věru, jako před 20 lety. A teplo nad zarosnělou travou, slunečno mezi stíny jabloní a vzduch naplněn zpěvem ptactva a vůní květů. Ano, jako před 20 lety, jako za mého mládí. Změnilo se od té doby vůbec něco?

Rekl jsem Miladě, že toho jara, kdy jsem zde byl posledně, jabloně nekvetly. Pohlédla na mne svými vážnými očima tak podivně, že ji mám v podezření, že uvádí onen přírodní, ne příliš obdivuhodný fenomen ve spojení s mým satanismem; pohladil jsem její tvář a dobře jsem pozoroval, že se zachvěla a že jí stálo velkého sebezapření, aby se její ruce neuhnula.

Když jsme odcházeli od rybníka, musil jsem se ohlédnouti a zastavit. Měl jsem po-

cit, že cosi pohřešuji. Upamatoval jsem se po krátkém, usilovném přemýšlení, že zde na břehu rybníka stával velký, stromovitý keř bílého bezu. Pod ním dopustil se před 13 lety pan Vilém ze Stachů svého »hnusného činu« — nevím však, zda ve skutečnosti, či pouze v imaginaci horečky; pravděpodobnější jest druhá možnost, neboť pan Vilém spáchal mnoho »hnusných činů«, aniž mu utkvěly v paměti, bezpochyby z toho důvodu, že všechny udály se jenom v jeho chorobné obrazotvornosti. Musím se opravdu považovati za hrdinu fiktivních dobrodružství. Nuže, onen keř bílého bezu nebyl na svém místě. Snad vůbec nikdy neexistoval. Chtěl jsem tuto možnost registrovati co doklad svého mínění o »hnusném činu«, avšak Milada uhodla, co jsem pohřešil a řekla: »Hledáš bezový keř? — Ten vykopal a spálil ještě nebožtík starý vrátný. Vyprávěl mi jednou, že měl vnučku, slabomyslnou Stázinku, ta prý celé dny proseděla pod bezovým keřem, až prý ji jednou našel pod bezovým keřem polomrtvou. Byla po těžké nemoci, vykoukala se ve studeném rybníce a dostala se už jen pod keř, dále nemohla. Nepřišla již k vědomí, zemřela druhého dne. A tu pak starý vrátný bezový keř vysekal a spálil, poněvadž ho nemohl viděti, aby nezapomenul na Stázinku.«

Odpověděl jsem, že se na bezový keř i na Stázinku pamatuji, ovšem již pouze nejasně.

Moje nervy jsou klidnější, než struny starého spinetu, jak jsem včera napsal. Nerozechvělo je již kolik let pranic, kdežto struny spinetu zvučí každý den pod Miladinými údery kláves.

*

Pršelo dnes celý den. Strýc odjel odpoledne do města. Pili jsme s Miladou kávu sami. Byl jsem roztržit. Zdálo se, že jsme vyměnili svoje úlohy. Milada mnoho vyprávěla a tázala se mne mnoho, já odpovídal jednoslabičně a mlčel. Odešla do »modrého pokoje« a usedla ke spinetu. Velmi starodávný menuet přilákal mne za ní do »modrého pokoje«, do něhož jsem byl dosud jenom dveřmi nahlédl. Tento rokokový pokojík, jenž zařízen ještě některým z hrabat van der Bloom, podivnou šetrností všech majitelů zámku přes půldruhého století byl si uchoval nezměněný půvab své něžné a galantní doby, způsobil prochvřen sentimentálně dráždivými vlnami zvuků prastarého nástroje, že zapomenul jsem docela na svoje zásady střízlivosti a že, usadiv se do temného kouta, dovolil jsem přítomnosti smísi se s minulem. Iluze byla dokonalá. Byl jsem skutečně několik okamžiků — snad to byly dlouhé minuty, nevím — úplně přesvědčen, že jsem červenolící hoch, že u spinetu sedí démon mého jinošství a že, až poslední takty menuetu dozní v melancholických akordech, paní Elma vstane, přiskočí

ke mně, vjede chladnými, dlouhými prsty do mojí kštiny, zvrátí bolestným hmatem moji hlavu nazad a zakousne se ostrými, ah, tak sladce ostrými! zuby do mého hrdla. — Avšak Milada zahrála banální polku a iluze se rozprchla. A bylo mi líto, že trvala tak krátce, bylo mi líto iluze chvíle, kdy v mých žilách ještě kolovala méně klidná, ještě dobrodružná a nezklamaná krev.

Milada usedla proti mně a řekla: »Vyprávěj mi o Cařihradu, o Petrohradu. Vyprávěj mi o životě tam venku.«

Ah, má drahá, »tam venku« má pro tebe ještě význam zapověděného Edenu a život dotýká se tě ve tvých snech jako rozkošný parfum, přechájecí z přivřených dveří tajemné komnaty, do níž budeš uvedena, až andělé s povzdechem vyzdobí pannu k slavné oběti!

Políbil jsem Miladu tam, kde přechází hrdlo v hrud'. Zachvěla se pod mými rty, pak ale se usmála svým podivným úsměvem a opakovala svoji žádost. Vyprávěl jsem jí naivní, pošetilé a rozkošné pohádky Východu.

Když se setmělo, přijel strýc. Milada vyskočila, jak zaslechla kočár, upřela na mne své vážné oči a pravila rozhodným tónem: »Villi, zítra mi musíš vyprávěti o skutečném životě. Chci vědět, co je život.«

Zdá se, že se jednou život široce rozevře před jejím vážným a pátravým zrakem!

*

Ztrávil jsem bídnou noc. Miladin menuet vzbudil všechny ďábly minulosti k zlořečenému reji. Zámek naplnil se náhle strašidly. A moje nervy! — Nechápu! Počíná snad opět jedna z krisí, jichž zdá se, můj nervový systém vždy po několikaletém klidu nutně potřebuje, aby nenastal rozklad?

Horká vlna smyslnosti, která mne ráno při usínání zaplavila, jest mi naprosto nerosumitelnou recidivou stavů, jež jsem uvykl již dávno považovati za odbyté.

Způsobilo to vše pouhé rozpomnění se na rozkoš Elminých polibků?

Milada jest očividně se mnou nespokojena, ale vytušila, že nejsem dnes v náladě k odpovědi na její »co jest život?« a dopřává mi úplného klidu. Avšak její oči jsou vážnější a modřejší než jindy.

*

Není pochyby: Pan Vilém ze Stachů chystá se k novému »hnusnému činu«.

Struny staromodního pianu rozšvelily se s poetickou melancholií v rokokovém pokojíku, a menuetovými krůčky přichází Sexus, lákán sentimentálně cynickými reminiscencemi spinetu.

Zajisté, měl bych sméstí všechny drobtý zbylé z charakteru a dáti se dovézt na nádraží, neboť je jisto, že se neopru instinktu.

Napadá mi, že jsem se nikdy nepouštěl do tak zvaných duševních bojů. Omezoval jsem se vždy na pouhého diváka svého ko-

nání. Bylo by nyní inkonsekvencí, zákeřně oloupiti aktéra o svobodnou vůli tím, že bych ještě dnes odcestoval. Zůstanu. Dojde-li k novému »hnusnému činu«, tím hůře. Pro všechny. Pro mne nikoli v poslední řadě.

Stalo se dnes odpoledne: Vesloval jsem po rybníce. Slunce žehlo dusným žářem. Na hrázi hulákaly nahé děti a vrhaly se se stavidel do vody. Miladina pleť byla pod rudým slunečníkem nadechnuta růžovým stínem. Složil jsem vesla a zahleděl jsem se na ni. Zdá se mi, že opakovala mi svoji otázku o životě, nepamatuji se. Zraky mi ulpěly na místě jejího hrdla, kam jsem ji v »modrém pokoji« políbil. Uhodla; rozumí očím; vždy uhodne. A zčervenala tak náhle a tak prudce, že jsem okamžitě pochopil: Můj polibek nebyl jí náhodným dotekem úst starého bratrance; zachvělo se jím Pohlaví, jež jako Sfinx drží těžkými tlapami její duši. A její duše nechce Sfingou, která se jí jeví nádhernou, ne jen hroživou, býti tisknuta k zemi, ale chce sednouti na její hřbet a šíleným, omamně krásným letem říti se životem.

Můj dojem z prvního dne byl správný: Královské dítě.

A já měl bych se vzdáti rozkoše, přiložit nábožně ucho k jejím něžným a bujným nadrům, až v nich bude bušiti srdce panny, přetvořující se v ženu? Měl bych se zřící divadla nejmystičtější z metamorfos

přírody? A nechati si ujít příležitost k pozorování pana ze Stachů, jak se bude tvářiti při svém novém »hnusném činu«? Neboť »hnusným činem« bude, čeho se dopustí. Nahlíží, že jest bídáctvím odměniti tak strýcovo taktní pohostinství; není si jist, nejedná-li se tu i o jistý stupeň incestu; ba ví, že nastane strastiplná, k zoufalství ženoucí reakce. — Avšak nedá se nic, pranic dělati. Sexus, imperátor, byl probuzen hloupým menuetem. Ostatně po takové době — tuším třech letech — vlastně příjemné překvapení. Skorem přírodní fenomen, obdobný s oním, že jabloně, jež před 20 lety přestaly kvéstí, nesou těžké ovoce.

*

Má drahá, nenaslouchej tak pozorně vyprávění Villiho! Obzory, jež před tvými modrými očima otvírá svými sladkými a lstivými slovy, zbarví se jednou rudou září požáru a ty klesneš kdesi prostřed zprahlé pustiny navždy oslepena jeho plameny. A zaslechněš nad sebou jízlivý chechtot vzdalující se Sfingy. Neboť Sfinx nenechá se ovládati. Jest to prehistorický netvor a ironický Bůh pečlivě uchoval až po dnešní den jeho cynickou brutalitu silnějšího z dob, kdy sváděl své první hravé půtky s člověkem v diluviálních hájích.

*

Jaký rozdíl jest mezi mým posledním a nynějším pobytem na Černém Újezdu!

Tehdy zlomen skepsí a nemocí plížil jsem se jako odsouzenec pod těmito jabloněmi, a když mne konečně můj jediný přítel, Dábel, vytrhnul svým arci poněkud infernálně modulovaným zavoláním z nebezpečné lertargie, byl jsem jeho zakročením spíše uděšen, než rozradován. Dnes jsem silný, moje skepse nemá sentimentální pachuti, nýbrž možnost superiorního, pohrdavého úsměšku, a Dábel — ah, můj starý přítel, podává mi tentokráte nás obou hodný dar! A sáhnu po něm odhodlanou chladnou rukou, ne v deliriu nemocných nervů; vědomě vítám Zlo, poněvadž moje duše po něm zatoužila.

Milada naslouchá mým slovům jako naivní pohané naslouchali zjevením nejnadšnějších hlasatelů křesťanství. A já nalézám slova, obraty a obrazy, jejichž silou a krásou sám se opájím, a jež ponořují Miladu v jakýsi druh tichého, vítězného nadšení. Hledí na mne očima, jejichž modř připomíná někdy blankyt neapolského poledního nebe a jindy indigovou tmou bezhvězdné noci, očima, v nichž čtu, že všechen smysl-
ný oheň její bytosti shromažďuje se v jejím srdci, aby utvářil z něho výheň, v níž damaskují a ciselují se prvotní instinkty její duše v ušlechtilé čepele královských vášní.

*

Odvážil jsem se dnes políbiti ji na ústa. Byla ledově studená, neboť všechna krev

z nich vyprchala. Děsí se ještě, ale není již schopna odporu.

A já si připadám Davidem, k jehož loži se blíží Abigail.

*

Mám býti vděčným depeši, která mne volá k okamžitému návratu do paláce petrohradského velvyslanectví? Za hodinu musím býti na cestě k nádraží, chci-li ještě stihnouti večerní vlak. Znamená to zřeknouti se Milady, zřeknouti se rozkoše, kterou vrtoch přírody snad posledně nabízí zestárlému zhýralci. — Ale odjedu. A podivno: Do vzrušení nad šiframi depeše mísí se cosi, co se podezřele podobá tajemnému uspokojení, že nedojde k »novému hnusnému činu«. Ah, Villi, zdá se, že nejste hrdinou! Také váš satanismus zdá se včas krotnouti! Ano, dovedl jste přes svých čtyřicet roků rozdmýchatí v dívčích ňadrech neuvěřitelnou vášeň, nyní však jste velmi spokojen, že nahodilá překážka znemožňuje vám vrhnouti se do lákavé propasti, již jste lehkomyšlně dal se otevřítí napříč vaší cesty. Oh, můj milý, jste dokonce i neupřímný k sobě samému. Jen se přiznejte, že mohl byste svůj odjezd odložit až na zítřejší ráno. — Ale vám se nedostává zmužilosti k pokračování v pekelné hře s tímto bílým, královským dítětem, jež čeká na váš rozkaz, aby strhalo se sebe šat a vrhlo svoje rozžhavené tělo do vaší cynické, vylhanou kulturou vystlané náruče!

Což nedosáhnete nikdy ani ve svojí zločinnosti opravdové odvahy?

*

Co jsem napsal před svým odjezdem z Černého Újezda, jest správně: Prchal jsem.

Milada od okamžiku, kdy jsem prohlásil, že musím večerním vlakem z Hořova odjetí, nepromluvila slova. A když jsem ji objal před schodištěm, zatím co již koně netrpělivě hrabali podkovami po dlažbě nádvoří, ležela v mém náručí, jako socha vyšitá z těžiska. Její oči byly téměř černé, ale bez života, a její ústa příšerně studená a tuhá. A její rty marně se namáhaly říci něco, co mělo býti snad kletbou, snad slibem.

Nedovolil jsem strýcovi, aby mne doprovodil na nádraží. Jistě v těchto posledních okamžicích pochopil, co se připravovalo; byl mi očividně vděčen, že jsem nepřijal jeho doprovodu.

Vášek na kozlíku mlčky popustil opratě, mladé ryzky zatančily na místě, pak dlouhou lančardou vskočily do postroje, a bryčka již letěla vraty, mezi starými kaštany před branou zámku, mezi oběma řadami lip.

Obrátil jsem se — jen strýc vyšel před bránu a kynul rukou.

Koně dusali stromoraďím a mně bylo, jako bych po dlouhé době svobodně dýchal.

A na nádraží, když Vašek obracel k do-

movu, potřepal jsem radostně podsední klisnu po plecích a řekl jsem vesele: »Pozdravuji pána a slečnu!« A bylo mi, jako bych byl vzkázal něco výsměšného přelstěným nepřítelům.

*

Nepochopitelné! Může býti tento telegram pravdou: »Pan Vojtěch Rumpold a jeho dcera Milada náhle zemřeli. Vaše přítomnost žádoucí. Stahlich, notář v Hořovic.«? Strýc i Milada mrtvi? Strýc byl skorem stařec, ano, ale Milada, která loni rozkvétala a nyní musila býti již dokonalou dámou? Milada, která ve mně polovinu života vzkřísila, má býti mrtva? Jest možno doufati v mystifikaci?

*

Jak groteskní cynismus dovedou někdy titi maloměstáci říci s rozpačitým pokrčením ramen! Pan notář Stahlich chtěl na mne učiniti dojem vyšší erudice a dodal: »Tout comprendre c'est tout pardonner.« Jako by byl jeho filistrovský mozek něco pochopil a jako by bylo něco odpouštěti v této dívčí tragedii.

Vašek — mám nejasnou představu robusťního hochy, držícího klidně opratě bujných koní a hledícího na mne chladněma, šedýma očima. Ano, pamatuji se nyní určitě: měl zcela světlé vlasy, skorem bílý knírek a obočí a do ruda opálenou tvář, v níž nebylo nic zvláštního, leda neobyčejně rudé

rtý s širokými, běloskvoucími zuby. Rozpomínám se, že, když jsem před půldruhým rokem odjížděl nakvap do Petrohradu, probudil mne ve vlaku těžký sen, z něhož jsem se pamatoval pouze na Vaškova chechtavě rozevřená ústa s hrozným chrupem. Ano, cosi bestialního bylo v této rudé, chámské hubě. A Milada, moje královské dítě, že líbala onu brutální, krvavou tlamu, že poddávala se mdlobám v objetí oněch rukou, jež uvykly laskati hladké plece mladých klisen? Milada že ssála nervosním, růžově průsvitným chřípím ostrou směs výparů pacholka a koní! Ah; jsem přesvědčen, že to nebyl okamžik slabosti. Dojista vpouštěla Vaška do svého pokojíku celý rok, noc co noc. Ubohá, co asi zoufalých myšlenek činilo jí její panenské lůžko peklem, než se odhodlala k prvnímu povzbuzujícímu pohledu na onu hezkou, barbarskou nestvůru! V jakých šílených horečkách asi trásl se její tělo, než se ten blbě a bázlivě ušklebující chlap doplížil po prvé k jejím dveřím! Oh, jak jím musila pohrdati, jak ho nenáviděti! A jak milovati rozkoš, sálající z jeho zdravého selského masa!

A pak ta strašlivá tušení, že v poskvrněném lůně klíčí prokletý život! Ah, ta tušení a ta doufání! A k tomu pomoci ani rady neschopné zděšení té druhé, primitivní duše! A jednoho dobděného rána náhle odhodlání, věřiti v neodvratnou, celý svět v temno nořící pravdu!

Ubohá Milado! S jakou úzkostí viděla jsi odlétati vlaštovky, žloutnouti listy ja-bloní v zahradě, blížiti se podzim. Jak asi rozloučila jsi se s otrokem, který rozžal pod tvým srdcem vraždící život? Vykradl se asi jako zbitý pes za nepřívětivého říj-nového jitra, aniž si byl troufal políbiti na rozloučenou lem tvého roucha! A dnes asi už sedí v kantině s furiantsky nasazenou červenou čapkou a s chlipně svítícíma očima vychloubá se kamarádům svou panskou láskou, tvými tvrdými, bílými nadry, tvým panenským klínem, vzácnou vůní tvého vlá-su. — Snad uslyší o tvou smrti, pak jistě vypoulí oči a otevře blbým úžasem tu ru-dou tlamu. Ah, má drahá, kdyby nebylo mé srdce tak příliš otrlé, plakal bych nad žalostností tvých šestnácti let! Avšak do-vedu představit si všechny tvoje úzkosti, bolesti a zoufalství, dovedu s tebou onu hrůznou dobu prožiti, dovedu vše pocho-piti; a třebaže moje srdce neměkne, vrývá se v ně přece nesmazatelná upomínka na tvoje utrpení! A tvůj otec, který snad už tušil smrtelnou bezútěšnost tvou duše, kte-rý snad věděl a doufal, že vyvesluješ za studeného prosincového večera s proraže-nou loďkou doprostřed rybníka, který s ble-dou, ale kamenně nehybnou tváří klečel na hrázi nad tvou mrtvolou; a pak prohlásil, že jest sám vinen neštěstím, poněvadž opo-menul tě upozorniti na poškození loďky, které byl ráno zpozoroval, tento hrdý muž,

který nechvějící se rukou zavřel dveře za komisí, jež přišla, aby rozřezala tvoje ztuh-lé, bílé tělo a vyňala z něho zkrvavený dů-kaz tvou rozkoše a tvou zoufalosti, tento železný muž, který měl ještě dosti síly po-kořeným hlasem prositi členy komise o mlče-ní a který teprve pak se zlomeným srdcem klesnul na prahu tvé umrlčí komory — možno před památkou tohoto muže nesklo-niti hlavu, i třeba byla uvyklá smáti se ce-lému světu?

Vy dva poslední, k nimž jsem byl poután krví, vy dva jediní, kteří mi nejste lhostej-ní! Zítřka se zamyslím nad kamennou des-kou, která se zavřela nad vašimi rakvemi!

*

Pan notář dovezl mne dnes do Černého Újezda. Statek jest opět můj. A nevím, co s ním počíti. Okamžik jsem včera v noci uvažoval, nebylo-li by nejrozmumnějším, vzdáti se dráhy, která nemá pro mne cílů a zahrabati se v tomto zapadlém koutě ti-tulárního království — avšak byl to právě jen okamžik. Chce se mi ještě příliš práce a života, nedovedl bych se jich ještě zřici. Opustím Evropu a budu někde na asijském východě simulovati zvědavého Evropana; přesazení vymohu jednou návštěvou ve Vídni. Statek pronajmu sousedu, panu z Lišnova. — A zámek zůstane s uzamknu-tými místnostmi pod dozorem vrátného. Snad zde někdy ztrávím několik letních tý-

dnů; a hlavní úlohou zámku bude, představovati refugium pro moje stáří.

Zůstanu ještě do zítřka v Černém Újezdě; zítra rozpustím služebnictvo, uzamknu pokoje, předám klíče vrátnému a zajedu ještě jednou na hřbitov. A pak zase do světa —!

*

Jsem hlupák, nenapravitelný hlupák! Teprve zde ve Vídni, mezi statisíci lidí, ohlušován stonásobnými hluky a zvuky, nabyl jsem svojí rozvahy a konstatoval jsem konečně zmíněnou pravdu. Ano, jsem hlupák, nemocný hlupák!

U velmi sentimentální náladě zakončil jsem včera odpoledne poslední pochůzku na rozloučenou s Černým Újezdem v »modrém pokoji«. Spineta v koutě stál otevřen a na jeho pultě otevřené noty. Jako by byla Milada před chvílí vstala od kláves. Pohlédl jsem na noty: Menuette par George Benda. Papír starý, zežloutlý, písmo některé naší prabáby. Nemohl jsem odolati. Usedl jsem a hrál. A když jsem dohrál, vyskočila mi v paměti scéna, přihodivší se na téměř místě před patnácti měsíci: Pod vlivem hudbou vyvolané reminiscence přistoupil jsem k Miladě a políbil jí nahé hrdlo. Zachvěla se pod mými rty, pak se usmála podivně a řekla: »Pověz mi, co je to život.« Zcela jasně jsem to vše viděl, cítil a slyšel. A pojednou mne zamrazilo: Vzpomenul a pochopil jsem, že jsem oním polibkem před

patnácti měsíci probudil v Miladě ženu, že jsem pak zúmyslně a rafinovaně, systematicky tuto ženu proměnil v kus masa, naplněný zdivočelou, kouřící se krví a oživený pološílenou, žíznící duší — a že jsem pak klidně odejel, již druhého dne, nemysle, co se asi děje s bytostí, kterou jsem zůstavil na rozhraní rozumu a instinktu. — Až potom nemohu ničeho namítati. Dovožovati však s problematickou logikou, že jsem zavinil Miladiny styky s Vaškem, že tedy jsem nepřímou příčinou jejího těhotenství, její sebevraždy a náhlé smrti strýce Vojtěcha — není to totéž delirium nervů, které mi vsugerovalo před 14 lety přesvědčení, že jsem vinen smrtí blbé Stázky a které mne před 21 lety dlouho pronásledovalo obviňováním z katastrofy v rodině La Motte? Nikoli, nemám tentokráte chuti, dáti se mučiti nemocnými nervy!

Že jsou moje nervy nemocné, dokazuje halucinace, která mne vyděsila v noci ve vlaku. Ležel jsem v prázdném kupé a snažil jsem se dokázati si logickými konklusemi nesmyslnost svého sebeobviňování. Rytmický rachot kol znenáhla mne zbavoval vědomí a pojednou změnil se v hudbu. Poznával jsem Bendův menuet, sám jsem ho hrál na Miladině spinetu. Pamatuji se, že se mne zmocnil divoký vztek nad mystifikací, jakou si se mnou dovolují pitomá kola železničního vagonu. Avšak v téměř okamžiku jsem již zapomenu na kola, uděšen ne-

stvrnou visí: Mimo mne vykračovala si groteskně graciésními kroky a taktem menuetu ohavná, obrovská Sfinga, vztyčená na zadních nohách a chechtající se příšernou, krvavě rudou tlamou Vaškovou. Za sebou vlekla, jako dítě loutku, za ruku malou mrtvolu Miladinu s krvavými, sešitými obdukčními řezy. Vedle ní klopýtala mrtvola strýce Vojtěcha v uniformě hulánského rytmistra, ukazujíc ztuhle napřaženou rukou na krev ztřísněný klín Miladiny mrtvoly.

Jest zřejmo, že jsem nemocen. Avšak opakuji, že nemám tentokráte chuti býti hříčkou svých nervů. Ještě dnes odjedu do sanatoria Dr. Patrelta. Jeho studená voda i tentokráte vyzraje na moje pošetilé nervy!

IV

Nemohu se ubrániti dojmu, že můj nový kočí jest mnohem zajímavější chlap, než jakým by se rád zdál. Nelze mu ničeho vytýkati, nechová se nikterak podezřele, a přece jest v jeho sivém pohledu něco, co jej činí zcela jiným čeledínem, než byl jeho předchůdce a než je sta jiných kočí. Nevězí za tím jeho amerikanství — to mu dalo jenom určitost v pohybech a sebevědomost v pohledu. Ale tu jest to, co budí můj údiv, ba podezření: Setkají-li se naše zraky, hledí na mne jeho veliké, šedé oči s klidným sebevědomím, v němž neschází i trocha ironie — ale náhle se oči schovají na okamžik pod víčka vroubená velmi světlými a velmi dlouhými řasami, a když se zase pozdvihnou, upírají se s tvrdým výrazem kamsi stranou. Jinak jest Joe Říha tichý, asi čtyřicetiletý silák, který má jedinou náruživost: práci. Vrátný mi vyprávěl s nechápavým kroucením hlavy, že neviděl dosud člověka, který by se tak vztekale hnal po práci, jako Joe. Stáj a moje řídké vyjížďky zaměstnávají ho příliš málo; prosil vrátného, aby mu dovolil převzítí za něho štípání dříví a zametání dvora. Také o práci v zahradě prosil; řekl, že ho hlava bolí lítostí nad zpuštělostí zahrady. A když mu vrátný vysvětlil, že si nepřeji pěstované zahrady, že za ta

tři leta, co jsem se trvale usadil v Černém Ujezdě, nesměl nikdo v zahradě na nic sáhnouti, byl prý velmi rozmrzen. O jeho minulosti vím jen tolik, co mně při nastoupení služby pověděl: že se narodil v Americe, pracoval jako kovodělník v Pittsburgu a později, až do návratu do vlasti svých rodičů jako čeledín na farmě někde v Minnesotě; přesto však mluví bídne anglicky.

Podivno! Jest to první člověk po mnoha letech, který mne zajímá. A když jsem dnes v kočáře hleděl na jeho široké plece a svalnaté paže, měl jsem dojem: Teď se otočí na kozlíku, upne na mne svůj klidný, trochu ironický pohled, pak mrkne a zvedne zraky kamsi do neurčita a řekne: »Ne, já nejsem Joe Říha, já jsem —« Ano, někdo jiný jest on a to někdo, s kým jsem se již v životě setkal. Či setkali jsme se snad v některém dřívějším životě?

*

Jest Joe sentimentální, či krade pouze jablka?

Zastihl jsem ho dnes časně ráno, jak ležel ve vysoké trávě pod jabloní u rybníka a díval se na růžové jablko ve své veliké pěsti pohledem, který byl spíše plačtivý, než labužnický. Spatřil mne, avšak nepozdravil, ani nevstal. Pustil jablko z ruky a převalil se na druhou stranu, takže jsem mu neviděl do tváře. »Jsou již zralá?«, otázal jsem se trochu zlomyslně.

Zahučel cosi, ale pak vstal, zvedl jablko a odhodiv je daleko do rybníka, řekl svým klidným hlasem: »Růžové bylo.« A upíraje na mne sivé oči s bělavými řasami, dodal s jemnou ironií, v níž nebylo drzosti: »Nemějte strachu o svá jablka, milostivý pane. Utrhl jsem toto jedno pouze proto, že jsem měl kdysi děvče, které jako Eva v ráji jednou nakouslo takové růžové jablko a podalo mi zbytek. Ale děvče už dávno jablek nenakusuje, a já jiných, než od něho nakousnutých, nechci. Byla to hodná holka. Umřela. Už dávno a daleko. V Pittsburgu.« Smekl a odešel klidnými, jistými kroky.

Neměl jsem pravdu, když jsem ondy napsal, že není můj kočí jako sta jiných?

*

Dnes tomu jsou tři roky, kdy jsem se definitivně vrátil na Černý Ujezd. Refugium par excellence stalo se z tohoto starého zámku. Nostalgie přivedla mne do rodného hnízda. Když mne na východě mučivala, podezříval jsem ji nejednou, že v sobě skrývá pud, který přinucuje zločince vraceti se na místo zločinu. Avšak křivdil jsem jí. Byla to zcela nevinná nostalgie. Nejsem zločincem a zámek se starou zahradou jest prostě mým domovem, v němž udály se příhody radostné i smutné právě tak, jako se dějí v každém domově. A v okolnosti, že úpravnost zámku a zahrady mne zneklidňovala, dokud slunce, deště a vichry ji

aspoň z části nesetřely, nemohu při nejlepší vůli nalézt jiného, než svojí staré záliby v harmonii; jsem stařec a folií mých šedesáti let mohou býti jen omšelé zdi a mechem pokryté, usýchající stromy. Ne, moje svědomí jest klidno. Mohl bych snad také říci: Nemám svědomí. Ale prvější jest správnější již proto, že si časem předkládám otázky o možnosti viny; muž, nemající svědomí, netázal by se.

*

Pozoruji, že jsem opravdu stařec. K čemu to včerejší uvažování o svědomí? Počínám rozlišovati Zlo od Dobra? Což nejsem již Vilém ze Stachů, který měl odvahu života? Nemám již ani tolik upřímnosti k sobě, abych si doznal, že jsem přišel žítí a asi i umřítí domů na vzdory mrtvým hlasům, které mi hučely do uší svoje staroromantické kletby už i v opiových mráкотách na rohožích starého Tse-Hon-Sia?

Ah ano, přišel jsem a mrtvé hlasy zmlkly před mým smíchem. A v tichu stal se ze mne tichý stařec. Stařec, který počíná přemýšlet, má-li svědomí! Nebylo lépe, dokud ještě mrtvé hlasy hučely?

*

Krásná příležitost, zkoumati, jak se zachová moje senilnost k sensaci: Joe identický s Miladiným milencem. Budu opět

jednou svým divákem. Moje šedesátileté nervy dosud nevibrují pod dojmem objevu, cítím však již, jak se chystají k prudké reakci. Bude to radost nad objevením spoluvinníka? Či snad pozdní žárlivost, závist?

Až dosud choval jsem jakousi blahosklonnou, zvědavou sympatii k onomu statnému hranáči, za jehož klidnou nesdílností jsem tušil dobrodruha. Budu jej nyní nenáviděti?

Není pochyby, že jest Miladiným Vaškem, ač nemám jiného důkazu, než fakta, že když jsem šel před půlhodinou mimo otevřené dveře stáji, hvízdal při čištění mých koní starý menuet, který Milada a dvacet let před ní Elma hrávala na spinetu v modrém pokoji. Kdo jiný, než on může znáti prastarý menuet, který opsán kterousi naší prabábou, zůstal v naší rodině z 18. století uchován, aby doprovázel po řadu let moje halucinace svojí groteskně vážnou a graciélní melodií? Menuet, v který se měnily odrhovačky flašinetů v průjezdech domů i doprovod břišního tance cařihradských tanečnic, který se mísil v songy niggerek bombayských tinglů, který mne pronásledoval z modrého pokoje až do Pekingu a nepřestal svými záluďnými melancholickými akordy mučiti moje nervy, až jsem v deliriu vzteku proletěl rychlíky dva díly světa, abych přeřezal prokleté struny staletého nástroje?

Ah, jistě poslouchával Joe pod otevřeným oknem modrého pokoje, jak královské dítě

tíší svoji otrávenou a zšilelou krev klidným úsměvem hudby zašlých století.

A já neměl bych nenávidět tohoto chám, který rozsápal ono bílé tělo a potřísnil mne spoluvinnictvím v zločinu, jehož lepší, rozkošný díl sám vychutnal? Neměl bych ho nenávidět již proto, že zase probudil v mé paměti tuto zatracenou, udušenou melodii?

My dear Joe, nesluší se vozkovi, aby hvízdal při hřebčování koní starodávny me-nuet mrtvé princezny!

*

Nenávidím ho. Jak ho nenávidím! Jsem užaslý a rozradostněn intenzitou citu, jaké jest pojednou schopno moje staré srdce. Jest to druhá vášeň mého života. Jednou jsem miloval a jednou nenávidím. Elma vyssála předem veškeru schopnost milování z mého života a na Joe-Vaška shrnu všechnu nenávist, která neupotřebována až do mého stáří nastřádala se v mém sterilním srdci.

Nezabíjel jsem úmyslně. Avšak tohoto atleta s klidným, sivým očima a na hnědo přebarvenými vlasy chtěl bych umučiti s rozkoší a raffinementem, hodnými čínských umělců muk.

*

Bude kořistí mojí msty! Vydám jej ďáb-lům, pelešícím v propastech mojí duše a bu-du s radostným klidem přihlížeti dílu svých

starých přátel. Msta bude korunou mého života.

Msta — jest to správná myšlenka? Zač se chci mstít? Opravdu za to, že mi připomenul melodii, kterou nenávidím, jako galejník nenávidí chřest řetězů? Nebo za to, že chtivě vstřebal rozkoš, jež byla mou a pro mne vznícena? Nebo prostě proto, že vyskytla se náhle možnost chutnati dosud neznámé radosti msty?

Nevím. Vím pouze, že jsem počínal tlít i a že nenávist, grandiósní nenávist vzpru-žuje ode dvou dnů moje ochablé nervy, dá-vá mému mozku s vděčnou horečností pra-covati, že strásá se mne stáří.

*

Stále ještě si nemohu učiniti konečného úsudku o Joeově povaze. Moje původní do-mněnka, že jest mi co činiti s mužem slabé in-telligence a velké sensibility, nebyla dnešním pokusem potvrzena. Nelze sice pochybo-vati, že Milada byla Vaškovi la grande af-faire de notre vie a že se Joe cítí oním zlo-čincem, neodolatelně připuzeným k dějišti zločinu; není mi však jasno, zda hledí na svoji tragedii s cynismem znaveného despe-rada, nebo se sentimentalitou nezapomína-jícího, naivního hrdiny dramatu, zděšeného a zkrúšeného udělenou rolí. Jest ale jisto, že se dovede ovládati.

Dovolil jsem Jeníka na tři dny domů a Joe zastává od rána hochovu službu. Dal

jsem si jím přinést snídani do ložnice. Bývalý dívčí pokojík jest až na několik nepatrností v témž stavu, v jakém jej Milada opustila. V mém vzdoru proti »mrtvým hlasům«, který mi vnukl myšlenku, spáti v bílém lůžku sebevražednice, bylo snad i trocha masochismu, nelituji však své myšlenky: Jest mi nemalým zadostiučněním, že dovedu beze všeho vzrušení trávit své již snů prázdné noci za jednoduchými záclonami z bílého gázu, které se kdysi chvěly Miladiny dechem. Očekával jsem, že Joe projeví pohnutí, až vstoupí do ložnice, v níž jeho plebejské mládí bylo obdarováno nachovými květy vášně královského dítěte. Avšak Joe vstoupil a postavil podnos na noční stolek s naprostým klidem sluhy, který dbá pouze toho, aby nerozlil čaje, a odešel, aniž se v jeho pečlivě holené tváři hnul jediný sval.

Ještě dopoledne podrobil jsem ho druhé zkoušce. Vyhledal jsem velkou dagrotypii, představující Miladu krátce po jejích šestnáctých narozeninách, kterou jsem po svém usazení v zámku sňal se zdi nad strýcovým pracovním stolem, a nařídil jsem Joemu, aby přinesl do ložnice žebřík. Označil jsem mu místo na zdi proti lůžku, aby zatloukl hřebík, a podal jsem mu obraz. Zdálo se sice, že sivé zraky okamžik ztrnuly v bolestném upření na vybledlé fotografii, ale pak provedl Joe svoji práci s absolutní lhostejností. Na konec ustoupil do zadu, aby viděl, visí-li obraz dobře, a přikývnuv si

spokojeně hlavou, pohlédl na mne svým obvyklým klidným pohledem, přeji-li si ještě něčeho. Nepochybuji, že jeho duševní energie harmonuje se silou jeho svalů. — Ostatně, tím lépe pro mne. Nemiluji slabých protivníků.

*

Moji přátelé, kteří dosud odpočívali ve skrytých peleších mojí duše a které jsem mobilisoval ke své pomstě, nevědí si rady, jak se vrhnouti na svoji oběť, a brousí prozatím své drápy na mně samém. Ale nevádí. My dear Joe, přijde okamžik, kdy se počneš ty svíjeti v hrůze jejich infernálních žertů! Já jsem příliš uvyklý jejich škádlení, než abych se jím dal valně znepokojovati. Nejsou ostatně vynalézaví. Žárlivé vise tvých rozkoší, čerpaných třeba i z klínu, otevřeného pitevním nožem, jsou pro mne pouze variacemi zevšednělých temat, a mně stačí poněkud silnější dávka opia, abych přesvědčil své přátele, že se marně namáhají vyzkoušet na mně svoji zlomyslnost. Až však přijde okamžik, kdy je poštvu na tvoji silnou duši, budou jejich nabroušené drápy vyrývati do tvého srdce obrazy, které kombinovala moje nenávisť, spářená s veškerou zvrhlou zkušeností mojí fantasie. Ty budeš hořícím Římem a já Neronem.

*

Přichází podzim. Žlutá strniště stráně nad rybníkem jsou žíhána tmavěhnědými

pruhy oraniny. Zahrada nabývá oné barvy, kterou tolik miluji: zvadlé zeleně, skrápěné již žlutí umírání, barvy měsíce října, který jest mi z celého roku nejmilejším, snad proto, že nemám na tento měsíc jiných upomínek než pastelových dojmů samotářského lovce, procházejícího za studených, mlhavých jiter se svým psem omžena pole a s klidným úsměvem hledícího za příliš daleko vytahujícími koroptvemi.

Jinak Joe. Pro něho patrně počíná říjnem kritická perioda. Od několika dnů pozoruji na něm nápadnou skleslost. Jeho neslýchaná prácechtivost mění se v lenost. Po celý den vězí ve stáji, avšak moje koně ztrácejí svoji hedvábnou lesklost. Vyzádal si ode mne dovolení, aby směl v noci hlídati ovoce zahrady a já mu je ochotně dal, ač jest mi naprosto lhostejno, střesou-li neskližená jablka vesničtí kluci nebo podzimní větry. Zato se těším podívané, jak Joe se soumrakem usedá pod jabloní, s níž kdysi jeho Eva utrhla jablko a podala mu je nakousnuté. A sedí tam, zabalen v koňské houně, i když ráno se svítáním otevru okno svojí ložnice. Jeho hnědá plet žloutne jako listy mých jabloní a jeho oči, vpadlé a zčervenale bděním, stávají se bázlivými a těkavými.

Tak jest dobře, můj milý! Chápu, jaké reminiscence přináší ti říjnový severák! V říjnu to bylo, že jsi musil místo do prachových peřinek běloučké dívčí postýlky

položít svoji mrchu na tvrdý kasárenský slamník, že místo hlazení měkkounké ručky jsi cítil na své selsky zdravé tváři rány kostnaté tlapy starého strážmistra! Vid', v říjnu to bylo, že se v tvoji zkrúšené rekrutské duši počaly roditi první hrůzy děsivých předtuch! Oh, můj statný dragoune, jak daleko jest ještě do mrazů prosince! Co reminiscencí tě ještě čeká!

✱

Alea iacta est. Bylo to zase pod jabloní, jejíž jablka snad počala Miladinu a Vaškovu historii. Joe stál opřen o kmen stromu, ruce zkřížené na prsou, oči upřené na hladinu rybníka, a tiše hvízdal. Hvízdal menuet. Jest neuvěřitelně, jakých modulací docílil jistě dvacetiletým opakováním; jsem přesvědčen, že od svého odchodu z Černého Újezda nehvízdal nikdy ničeho jiného, než tento prokletý menuet. Možná, že jest to sugestivní klam, ale Joeovo hvízdání zní nerozeznatelně podobno zvukům spinetu; dnes jsem zavřel oči a dojem byl tak úplný, že jsem se domníval slyšeti i šelest doteků prstů na klávesách. To bylo příčinou mého ukvapení. Přikročil jsem rychle k Joemu, stiskl jeho rameno a namáhaje se mluvití přívětivě, řekl jsem mu: »Vašku, nehvízdejte již nikdy této melodie!«

Okamžitě všechno pochopil. Jeho žlutě rudá tvář ještě o tón ztemněla, pohlédl na mne plaše, ale již v příští vteřině se opa-

noval, a smeknův klidně, otázel se: »Proč, milostivý pane?« Provozkoi mne, chlap, avšak nedal jsem se strhnouti hněvem, který počal ve mně vřít.

»Víte, že Miladka hrávala tuto melodii. Pochopíte, že mne rozčiluje, slyším-li vás ji hvízdati.«

Joe se na to uklonil jako dokonalý gentleman a řekl s klidem, který mi skutečně imponoval: »Dobře, milostivý pane. Nebudu již nikdy před vámi hvízdati.« Pozdravil a odešel, jako by nebyl mým sluhou, kterého jsem právě usvědčil, že není tím, za kterého se vydává!

Nejsem spokojen s výsledkem našeho prvního rencontre!

*

Oh, ty drzá, chámská duše! Tedy opravdu se odvažuješ se domýšleti, že tě milovala! Že tvoje šedé oči, jež jsi pokorně skláněl, když jsi jí ustupoval s cesty, první znepokojily její dětskou, neporušenou duši! Že tvoje junácké tělo, které se bělalo temnem letních večerů, když jsi na druhém břehu rybníka plavíval svoje ryzky, a jejich veselé šplouchání a radostné říčení tlumilo tvoje toužebné písničky, to tvoje brutálně svalnaté tělo mladého divocha že to bylo, jež v srdci mého královského dítěte vzbudilo první sny o mužovi a v jeho nešťastné krvi vznítilo zoufalou touhu po mdlobách lásky?

Ty opravdu nevíš, že když objímala tebe, pokorného, šťastného a hrdého, že zavírala oči, aby viděla mne, že šeptala její smutná ústa pod tvými polibky horečná slova vášně, jež byla určena, abych je v dálce tušil já, ji opustivší?

Nikdy ti za těch dlouhých dvacet let nepřišlo na mysl, že ledová voda rybníka udušila s jejím ubohým tělem poslední myšlenku na mne, intelektuálního původce jejích rozkoší, jejího zoufalství, mateřství i její smrti? Oh, můj drahý, tys desertoval za kruté haličské zimy, abys po nekonečné, nebezpečné a strastiplné pouti jako k smrti znavený zločinec vyplakal své slzy na zasněžené, kamenné desce, kryjící mrtvolu, která za živa milovala v tobě jiného! Pak jsi uštván konečně našel klid před fiktivními výčitkami svého svědomí v pekelném hluku a žáru výhní pittsburských železáren; a tam, za řinčení řetězů jeřábu, vytahujícího do bíla rozžhavený blok železa z rudé pece, zatanul ti paměťtí nápev, který jsi slychával hráti svoji milěnkou. A tato melodie, která vzkříšena nezapomenutelnýma, bílýma rukama ze staletého umlčení, mne pozdravila v bráně života svým úsměvem, aby se záhy zvrhla v groteskní, cynicky říjící doprovod mých osudů, stala se ti drahocennou relikvií fikce, již dosud jmenuješ svým zašlým štěstím. Vyvedla tě z horkého lomu železáren do tiché a vonné přírody, kde jsi směl, kráčeje za pluhem, rozrývajícím bo-

hatou, živnou zemi, skláněti zmučenou hlavu v nerušenosti vzpomínek, jejichž divokou bolest zmírnila, nahradivši ji sladkou melancholií; a její, pro tvoji primitivní duši klidný rytmus doprovodil tě až sem, když jsi se domníval býti dosti silným, abys dovedl v míru dožítí své dny na blízku hrobu svého štěstí!

Můj milý, obnažil jsi dnes svoji duši v neprozřetelné důvěře svému jedinému snad, ale nesmiřitelnému nepříteli!

Nepoštvu na desertéra četníky, ale ozebračím tvoje bohaté srdce. Krutými drápy vyrvu z něho vše, čemu krásnému a utěšujícímu příliš milosrdný osud dovolil vzklíčiti. Nelítostně rozmetám v slzách a krvavém potu snesené a stmelené kameny mausolea tvého mrtvého štěstí. A až zdrcen a ubohý budeš vytřešťovati své sivé oči na žalostné rozvaliny, znovu uslyšíš milovaný menuet — a po prvé pochopíš jeho melodii. A zhrozíš se jí. Zkus pak v míru dožítí své dny!

Nenáviděný cháme! Přišel jsi ze zámoří do mého refugia, abys zpupnou důvěrou ve svoji ilusi smrtelně zraňoval moji ješitnost, jež je více než ješitností? Jež je snad také ilusí? Neodvolatelně poslední ilusí starce, který za svým cynickým, zlým smíchem skrývá zoufalost nad bolestně a divoce promrhaným životem? Tvoje naivní, dobré srdce zpívá před mým žasnoucím sluchem

prosté písně pohřbené lásky dvou dětí, a já, zšedivělý démon, třesu se strachem, že na-
dejde okamžik, kdy počnu věřit, že jsem
nebyl ničím v životě a smrti té, která obě-
tovala svoje srdce, tělo i duši, abys zesměš-
nil nyní moji poslední ilusi!

Tebe milovala?

Ah, pozbývám síly, smáti se tvojí dů-
věře!

*

Nuže, můj milý, zítra odhodíš svoji ilusi, jako pohořelý odhazuje na útěku náklad zachráněného majetku, když se na jeho bedrech vznítí v plameny od oharku, který v zmatku zachraňování byl nepozorovaně zapadl do ubohého uzlu zbytků zničeného bohatství.

Ano, můj milý! Zítra odložím masku chápající soustrasti, ušlechtilého odpouštění; uvidíš ironickou, zlomyslnou tvář nepřítel, silnějšího soka; uslyšíš tvrdá slova, líčící ti, jak groteskně směšná jest tvoje iluse. Do-
víš se, že dávno před tebou objímalo tvoje
děvče jiného, že tvoje objetí byla jen suro-
vým náhražkem těch, jejichž sžíravá vzpo-
mínka přinutila ji, hledati ztišení v hnusném
náručí sluhově.

Oh, vím, že příliš jasně tkví ti ještě v pa-
měti šepot jejích oddaných vzdechů, že pří-
liš zřetelně ještě cítíš její laskavé prsty,
probírající se v tvoji bělavé hřívě, vím, že
se tvoje posupné, sivé zraky na mne po-
hrdlivě upnou v tušení lži. Ale uvěříš, až

ti hodím Miladin dopis, zpovídající se ze zoufající touhy po mně, a z ještě zoufalejšího hnusu nad tebou, dopis psaný jejím písmem, opatřený souhlasícími razítky pošt. Oh, uvěříš, můj sebevědomý atlete! Vím, že uvěříš! Jsi příliš sluhou, aby na dně tvé duše neskrývala se nedůvěra v panskou lásku. Uvěříš a snad se na mne vrhneš, abys mne zardousil, jako jsem zardousil tvoji drzou ilusi. Nebojím se tvých pěští. Snad také jen svoje pěsti zatneš v kapsách a zalezeš do temného kouta u svých klisen a zcepeníš tam žalem, jak se sluší otrokovi, pánem zkopanému.

Ale uvěříš!

*

Uvěřil. A oběsil se na jabloni, s níž Milada utrhlá jablko, aby mu je nakousnuté podala.

Otrok!

*

Milovala ho?

Ach, jak hořko jest, musit bezmocně přihlížet agonii poslední iluse!

*

Dobrá! Nemilovala mne, Milovala onoho pacholka. Budiž. Vzdávám se poslední iluse. Přestal jsem věřit v královské dítě a vidím hloupou, chlipnou fenu.

Króvy zámku skřípají pod tíhou spousty sněhu. V zahradě leží ho po kolena. Dny končí náhlými soumraky, sotva počavše. Jest čas k meditování pro bělovlasé starce. Jest vhodné, aby zapadlí v křeslech ohřívali mdlé nohy o krby a přivírajíce víčka zesláblých očí, večer jako večer počínali re-vise uplynulých životů, nikdy jich v starých hlavách neukončující.

Nikdy jsem nemiloval meditací. Nikdy jsem neúčtoval se životem. Podařilo se mi mnoho zapomenouti.

Avšak nyní jest mi, jako by železná ruka, odkudsi neslyšně a neodvratně se šinoucí k mému týlu, chtěla sevřítí moji lebku a přinutiti mne, abych pohlédl vzad. Jest to velmi nepříjemný pocit.

Vím, že to jest pouhá předrážděnost nervů, a přece nedovedu se tohoto pocitu zhostiti. Vím také, že jest v následné souvislosti s tím, co jsem před chvílí napsal o době, vhodné pro starce k meditacím. Namanula se mi při psaní metafora — stařec, ohlížející se vzad, na minulost, a když jsem pak dále psal, že jsem nikdy se životem neúčtoval, měl jsem již živou představu oné železné ruky.

Jest v tom zajímavý psychologický problém, ale ač jsem o něm po ukončení předešlé věty velmi dlouho přemýšlel, nenalezl jsem jeho rozřešení. Zato však nepříjemná představa blížící se ruky stala se téměř fyzickým pocitem!

*

Jest to směšné a skorem zahanbující! Nepal jsem celou noc rozčilením! Cítím železnou pěst již blízko svého zátylí! Opravdu ji cítím! Opakuji si, že jest to hra chorobných nervů, a přesto svoji nesmyslné představě věřím! Tolik jí věřím, že nemám odvahy otočiti hlavu nazad. Mám nepopsatelný strach, že bych železnou ruku opravdu viděl, že bych se přesvědčil, že není pouhým klamem mých nervů. Musím-li se obrátit, činím tak velmi opatrně a zvolna, aby ruka měla dosti času posunouti se za mojí hlavou tak, abych jí neviděl. Ano, jest to absurdní, a přece si nedovedu pomoci!

— — — — —
Uznamenávám nyní již i to, že se skutečně blíží. Zvolna, nevýslovně pomalu, asi tak, jak se vzdaluje rostoucí klas od země. A to vlastně, tato užasná zvolnost, jest to, co mne počíná nejvíce znepokojovali. Vězí za tím něco záhadného a přece samo sebou se rozumějícího a nutného, cosi podobného střídání ročních časů, cosi osudového

*

Opět jsem nespál! Ani jsem neulehl v obavě, že by mne železná ruka mohla dosáhnouti ve spánku. Oh, jak jest to hanebné! Pomýšlel jsem již na to, utéci, ale pravím si, že není možno utéci, neboť ruka není nic fixního, co někde tkví a po mně se vztahuje, snad jako had visící ohonem na větvi a blížící svoji rozeklanou tlamu k oběti, již byl dříve svým zrakem zmámil. Ne, ruka ohrožující mne jest cosi naprosto záhadného, co zcela volně plynouc v prostoru, všude mne následuje a jenom nepozorovatelně — avšak tím nezadržitelněji zmenšuje vzdálenost mezi sebou a svým týlem.

Položil jsem si již několikráte otázku, nepočínám-li snad šlíti. Avšak to není pravděpodobno, neboť dovedu zcela logicky mysliti.

Soudím ostatně, že se jedná pouze o halucinaci, jaké se u mne v mladších letech často dostavovaly. Jest ale podivno, že nemám strach, že železná pěst snad rozdrtí moji lebku, ale že mám fixní ideu, že mne přinutí pohlédnouti vzad, kde spatřím něco smrtelně strašlivého!

— — — — —
Marně se namáhám, představit si, co tak příliš děsného spatřím, až železná ruka otočí moji hlavu. A skorem se potměšile usmívám, že jest snad ruka tak hloupá a domnívá se, čert ví, jak mne poděsí, uvidím-li náhle něco podobného jako před 20 lety po Miladině smrti. Zase nějaký průvod mrtvých.

Tentokráte patrně revuální: Plukovník La Motte, Stázka, Milada, strýc Vojtěch s embryem, na konec Joe-Vašek s vyplazeným, modrým jazykem. Snad se dostaví i otec a matka, měli by konečně k tomu nárok. Možno, že přijde i několik gentlemanů, kteří považovali za čestnou nutnost, postavit se před moji pistoli, a ďábel ví, kdo ještě. A abych nezapomněl: Šeredná Sfinx s Elminou krásnou hlavou bude jejíma bílýma rukama hráti na rozladěném spinetu starodávny menuet v tempu smutečního pochodu Chopinova.

Ne, moje milá Ruko, nemáš-li nic účinnějšího za lubem, ušetři si zklamání! Nezděsím se!

Ah, nedovedu se již Ruce posmívati. Moje ironie se jí nedotkla. A já počínám věřit, že existují strašlivější podívané, než jest průvod mrtvol, jejichž zsinlost byla nanesena na jejich ztrnulé tváře s palety našeho života!

Marně pokouším se o cynismy, které přece tak často léčily moji duši. Pozbývám zne náhla i schopnosti, určovati svým myšlenkám thema. Neuvěřitelná bázeň nutí mne neustále mysliti na Ruku. Tuším ji již tak blízko, že se domnívám cítiti chlad jejího železa.

Jest již zcela blízko — tak blízko, že kdy-

bych hnul hlavou, narazím na její široce rozevřené prsty.

Podléhám zoufalství. Chvěji se takovou úzkostí, že se mi z úst vydral výkřik k Bohu. Ah, chtěl bych se modliti, pokorně, úpěnlivě modliti, avšak existuje-li Bůh, zdaž mohl by odpověděti na prosbu hříšníka, který jej volá teprve v šílenství zbablé hrůzy, jinak, než tvrdým, pohrdlivým úsměvem?

Chápu, že se blíží konec. Naprostý konec. Vím, že až prokletá Ruka otočí moji starou, vzpurnou hlavu nazad, nastane konec.

Já, jehož cesta vyzdobena jest pomníky Smrti, nikdy jsem se netázal, co znamená toto strašlivé slovo »konec«. A nyní dostane se mi odpovědi na neučiněnou otázku. Jak strašlivá musí býti tato odpověď, jež sama jest tím, po čem jsem se netázal!

Ne, nešílím. — Vím sice, že jest cosi ne-logického v posledních napsaných větách, ale přesto nešílím. V pojmu »konec« samém je ilogismus. Proč konec? Konec dýchání, života? Všeho? Ano, jest tu bezúčelnost, tedy ilogismus. Ne, nešílím.

Ah, ta děsná úzkost! Jest zřejmo, že mne tato úzkost usmrtí. Až ucítím sevření železné pěsti, raní mne mrtvice. Neusmrtí mne to, co mne Ruka chce přinutiti spatřit, ne-

bot' zemru dříve, než moje zrakové nervy budou mít čas k přenesení strašlivého obrazu ze sítnice do mozku.

Jak dlouho ještě? Hodiny, minuty, či jen vteřiny?

Počínám tušiti, co mi chce Ruka ukázati, co jest konec: Nic, absolutní nic. A chápu, jak úžasně strašlivé jest asi toto nic.

Chtěl jsem se vzmužiti, ukončiti tuto hanebnou hru ranou z revolveru. Avšak nemám síly k povstání z tohoto křesla, jež jest určeno, abych v něm zahynul úzkostí.

Jak dlouho ještě?

Dočkám se ještě rána? Nezastřenými okny jest viděti jen černou tmu.

Ne — nepřeji si již rána. Mám-li zemříti, nechat jest to v noci. Ostatně není možno, aby moje nervy snesly ještě tak dlouho tak nesmírného napětí.

Ah, té neslýchané, nemožné úzkosti!

Mohl bych se domnívati, že existuje Bůh a že seslal na mne tuto úzkost, abych odpykal v těchto děsných hodinách spáchané hříchy.

Ne, nemohu věřiti v Boha. Jest příliš pozdě k víře.

Což nebude konec této strašlivé noci? Této úzkosti?

Hodiny přestaly tikati, Došly. A hrůza se stupňuje!

Nebylo by možno spáchatí sebevraždu nepatrným hnutím hlavy tak, aby se ocitla v hmatu Ruky?

Mám to učiniti? Stačilo by, zcela nepatrně se nahnouti nazad!

Mám?

Nemohu, ne, nechci.

Můj život není již ničím, než věčnou úzkostí, a přece jej tolik miluji, že se nemohu odhodlat k ztrátě jediné vteřiny.

Jak dlouho ještě? — Zdá se mi, že tma v oknech řídne. Již?

Ah, již jen okamžik — a pak spatřím to děsné Nic.

Ted? — Ted?

— Ah —

ANGELA

Angelo, hle, první sníh!»

Vytrhla se z těžkého zadumání a přistoupila mdlým krokem k němu k oknu. Bez zájmu, přivřenýma očima dívala se do deště s porůznými sněhovými vločkami.

»Jest špinavý tento první sníh.«

Hlas její zdál se mu nezvyklý. Otočil rameno kolem její šíje a pozoroval její profil. Chtěl se ze zvyku obdivovati — a zvyk selhal. Hledal slonovinitou úhlaď jejího čela a našel nedbalé zapudrované vrásky. — Chtěl viděti její pod neuvěřitelně dlouhými řasami blyskající oči, a viděl jen neurčité stíny. Pátral po zvyklém, mechanickém úsměvu rozkošnických úst a shledal, že se neusmívají a že jejich rty jsou vybledlé. A šilivě dráždivá křivka profilu její brady a nadhrdlí změnila se v nedokonalou, zkomolenou linii.

»To že jest moje Angela, moje nádherná Angela?« mihlo se mu klamavě hlavou. »Co se stalo s bezvadností její krásy? Stárne, ona vždy mladá? Od kdy hyzdí ji ty nepatrné, a přece nepěkné vrásky? Stárne?« A jeho pohled sklouznuv s tváře po celé její měkce modelované postavě, dotvrdil fakt. Angela zestárla. Nebylo v ní pružnosti mládí, dotýkalo se jí první zvadání, lehce, ale neúprosně. V její kráse nebylo již integrity dřívější.

ška; počala se podobati růži příliš rozkvetlé, stáčejší svraskající lístky jeden po druhém k opadávání zralosti.

Překvapovala ho náhlost objevu a drásavá lítost rozlévala se mu žilami.

Před rokem byl dvacetiletým hochem, zastavivším se před prvními nárazy skepse. Váhal stát se cynikem a nechtěl vzdát se laskavé naivity svého mládí. Setkal se tehdy s Angelou, a když jej učinila svým milencem, přestal se mučiti hledáním programu pro život. Zbožně sloužil její artificiesní, něžné vášni, těšil se, že jest jí zpola loutkou, zpola suverénem, neptal se, netoužil — žil zase jako před lety bezrozumným, dětským žitím. Ruku v ruce s ní mnohem starší, dováděivě, bezstarostně si hrál se skutečností na schovávanou, a Angela se shovívavým úsměvem svých velkých, náruživostí zralé ženy temných očí těšila se z jeho bujnosti.

Dnes, po roce nepoznávaného, bezděčného štěstí po prvé ho překvapily známky stárnutí jejího těla, které mu bylo modlou, jako je nebigotnímu křesťanu vychováním oktrojovaná představa neznámé, vyšší moci trojediným Bohem. Patře na úpadek její svěžesti, mučil se tušením, že bude pokračovati práce rozkladných sil, které postupně roze rvou všechny krásy jejího milovaného těla. Rozdíral svými zdravými, ostrými zuby své rty a snažil se v nervosní bolesti zosobniti si to náhle poznané, nepřátelské stárnutí v šerednou, ropuchovitou nestvůru, kterou

by mohl rozšlápnutím zničiti. Avšak místo zničitelnou potvůrkou zjevil se mu nepřítel gigantickým, vše ovládajícím netvorem, sá-pajícím se po jeho skromném, chlapeckém štěstí ošklivými, hroznými drápy. Zachvěl se malomocnou bází a bezděky spustil ruku, kterou byl ovinul Angelinu šíji. A pojednou v šerém polosvětle večera objevil zděšeným zrakem v gagatu jejího obdivuhodného vlasu několik šedin, skrývaných účesem, jež jako by se právě teď draly na povrch ještě více jej bolet, zvyšovat jeho úděs před vyvstalou příšerou stárnutí.

Angela dívala se ztrnule do deště, který se znenáhla měnil v sněhovou chumelici. »Ošklivý, špinavý první sníh!« opakovala polohlasně a odvracujíc se od okna, vzhledla k Bohušovi. »Co jest ti, Slavouši, čeho se hrozíš?« otázala se starostlivě, překvapena výrazem zbledlého očičeje. Ale pak viděla, uhodla, že nalezl její šediny, její stárnutí a toho že se hrozí. Maně sáhla bílou rukou k místu, kde při toaletě pečlivě ukrývala první zbělelé vlasy. Zmatena přitulila se mu na hrud' a políbila jej s úlisností kočky. »Vid', tys viděl, že jsem zešedivěla? Tož mne nemůžeš míti rád šedivou?« Neodpovídal, jen ji k sobě přitiskl v latentní touze po sdělení svého hoře. »Nebudeš mne míti rád, když vidíš, že stárnu? Ano, stárnu.« Mluvila s propukající lítostí. A Slavouš stále ještě mlčel, zavíraje oči, aby neviděl své fantaskní inkarnace stárnutí, zatím co

v Angelině hrudi klíčila prudká, uražená nenávisť k němu, hrozícímu se jí, vadnoucí.

V nezvědavé oddanosti Bohuslavově spatřovala ilusi lásky svého posledního mládí, zapírajíc si houževnatě přesvědčení, že jejich poměr zakládá se pouze na zkrašlovaných, smyslných dotecích těl různého pohlaví, na degenerované smyslnosti dvou povah: její blaseované, zemdlené, a jeho nerozhodnuté, radostné, s prvním teprve nádechem rafinovanosti. Uhodla, že šediny a vrásky skončí ilusi tolik ji bavící, a rozdrážděna budoucí bezútěšností pokračujícího stárnutí podléhala žádosti nutkající ji, aby raději rázem přetnula pouta, vížící ji k Bohušovi, než aby později musila bezmocně přihlížet, jak se s urážlivou šetrností nenáhle uvolňují. A psychosní touha, zúplna odhodit masku ilusivního tváření se šťastnou a dobrou, nutila ji k brutální sdílnosti. Vzdorně poddala se okamžiku.

S cynickým úsměvem vzala Bohuše za ruku a odvedla ho k pohovce: »Mon cher, dnes jsme viděli první sních dopadati na dlažbu ulice. Odkryl jste první sních mých vlasů. Jest na čase, pomýšletí na stáří a vzdáti se pošetilsti mládí. Nehodí se pro mne, s šedivějící hlavou chtítí zůstat stále mladou. Nedostává se mi k tomu chuti. Odhodlávám se býtí zestárlou, odbytou ženou. Vy však jste mlád, oh, tak mlád, že se nemohu s vámi rozloučiti, aniž bych vám nezapsala do vašeho sladkého srdce upřímné rady, veške-

rého to výtěžku zkušeností svého života: „Neraduj se z ilusí.“

Otočila knoflík elektrické lampy, aby viděla Bohušovi do tváře. Byl se uklidnil a patřil na ni s nechápavou pozorností.

»Já, moje tělo, bylo vaší ilusí. Chci, aby byla vaší poslední. Nedivte se, můj milý — byla jsem vždy nepřítelkyní pestrokrídlých motýlů. Už jako malé děvčátko jsem je nenáviděla, honíc se marně za nimi se svojí sítkou. Později jsem jich několik polapila a usmrtila jsem je. Ah — opět tak na mne hledíte, nevěřivě a bojácně! Vždyť vám nechci ublížiti, naopak prokáži vám přátelskou službu, zmačknu-li vaší ilusi křídélka!«

Rozvášňována stupňující se touhou býtí barbarsky surovou, nelítostnou, zasmála se hlasitě prosebnému gestu jeho rukou. »Ah, nechte, můj drahý! Dovolte mi, abych odhodila všechny ty cety, abych strhala závoje, kryjící moji nahotu. Tíží mne. Vy nechcete, vy roztomilý egoisto? Chcete si uchovat pro nastávající zimu hezoučkou reminiscenci, cudně ověšenou diskretními rouškami? Chcete si ji zařadit do skupiny příbuzných bibelotů, sedávat, až sám zešedivíte, před ní a vzpomínat: „Bylo to přece jen pěkné — škoda, že —?“ Ne, miláčku, i já jsem egoistická, nedopřeji vám něčeho, čeho sama nesmím mítí. Vezmu vám tu hezounkou reminiscenci, preparovanou k uschování. Vezmu vám ji!« Zasmála se.

»Hleďte, celý rok jsme prohýřili v opoj-

ných objetích. Pro mne byly to upřímné, pravdivé orgie — ale vy, vy malý egoistě, vy jste nebyl mnou spokojen, pohrdal jste nahou rozkoší, chtěl jste býti lepším mne, chtěl jste ušlechťovat a okrašlovat kudrlinkami ilusí naše nádherné bakchanalie. A zatím jste je znicotnil. Z toho, co mělo a mohlo býti velikými, nadšenými projevy elementárních vášní, udělal jste estetické, naivní malichernosti, farizejské přetvářky, necudné hry dětí, které se bojí metly. Svíjel jste se v mém náručí rozkoší, a při tom jste mi patheticky šeptal, že mne zbožňujete. Proč to, k čemu? Opravdu myslíte, že to bylo krásnější? Estéte!« Rozesmála se pohrdlivě, s vyzývavou, hlasitou upřímností a pohládila u vědomí své superiority Bohušovu tvář. Schoulil se vedle ní resignovaně, skorem se zvědavostí, co vše ta krásná, teď sarkasmem ztvrdlá ústa ještě pronesou, aby dobila v něm usměvavou ilusi na okamžik zachyceného štěstí.

»Ano, milý Bohouši, zmalichernil jste naše respektované touhy lidského animalismu milkováním, a já vám odpouštěla, poněvadž mne dojímala směs naivity a rafinovanosti, s jakou jste to činil. Oceňujíc vaše mládí, spojené s nadprůměrnou inteligencí, očekávala jsem od vás ještě mnoho a proto jsem vám zatajovala vše, co by vás bylo odpuzovalo. Dnes však jste se dopustil velké chyby, nedůslednosti: Neskryl jste svého úžasu nad mými šedinami a vráskami. Byla

to neprozřetelnost, hrubství, to vaše naivní zděšení nad objevem, že předmět vaší ilusivně-hedonistické lásky pozbývá pro váš egoism půvabu vráskami a bílými vlasy. Když jste až dosud sobě i mně lhal, neměl jste se nechat tentokráte přepadnout upřímností, neměl jste mi dát najevo, že se vám moje stárnoucí tělo již nehodí pro vaše lži-iluse! Měl jste se tvářiti nevidomým, hrát si na ušlechtilého a duchapřítomného gentlemana, a teprve po delším boji mezi karikaturami svých citů měl jste se vzdáti své imitace lásky. To by arci nebylo bývalo úplně nesměšné, ale aspoň důslednější a méně hrubé, než ono tragické zděšení.

»Jak jste mohl zapomenouti či nevědět, že negalantrnost uráží i sebe rozumnější, sebe emancipovanější ženu! Urazil jste mne skutečně k nesnesení. Rozdrazil jste moji sebelásku, a to ne z pouhé nevědomosti, neboť nejste hlupcem. Revanšuji se vám stejnou měrou, dotknouc se vaší sebelásky.«

Angela byla obdivuhodna, hovoříc tento konglomerát hněvu, ironie a lítosti lehkým tónem laskavé konverzace a pozvedajíc Bohušovu hlavu měkkými, špičatými prsty, aby mu viděla do očí, které od ní odvracel. A Bohuše znova jímá démonický půvab její zralé krásy, znovu se poddával kouzlu její neznámé, hlasem, pohyby, leskem zraku ve vágních črtách vždy jen naznačující se bytosti, a zapomínal, že před chvílí ho zabolela předtucha konce jejich spolubytí.

Objal ji a líbal její ústa a oči. »Nemluv, Angelo, nemluv! Vše bude pak zase jako dříve!«

Chvilí se dávala mámiti jeho něžnostmi, pak se mu vyvinula z paží a zase se rozhovořila, trpíc, že jí položil hlavu na klín a tiskna svá ramena kolem jejího pasu, díval se jí zdola do tváře. »Jste nenapravitelný, nedůsledný estét. Okamžik se mne hrozíte a v druhém již zapomínáte, že jsem se vám přestala líbiti. Nikoli, můj drahý, nebude již mezi námi jak bývalo! Není to možné, ani kdybych vám odpustila a kdybyste vy zapomenul. Jsem teď pětaticetiletá — ah — opět se hrázíte! Vidíte! Nu, vzpamatujte se, ubohý příteli, dozvíte se ještě více! Ano, jsem pětaticetiletá, vrásky a zbělené vlasy se zmnoží, moje skvostné tělo také přestane býti bezvadné. Jak by mohlo vše zůstat při starém?«

Bohuš vtiskl obličej na její ňadra; cítil zase těžkou lítost nad ilusí násilně ze srdce rvanou. A v Angele rovněž lítost se prudce hnula; cítila se náhle samotnou, k opuštěnosti absolutní střízlivosti odsouzenou a přítomný okamžik zdál se jí bolestivě tragický. Umlkla zmateně.

Přestala jí v prsou jitřiti zloba a připadalo jí absurdní, že ještě před okamžikem chtěla toho milého, lehkomyšlností jarého hocha ranit cynismy, že se chtěla z jeho náručí vytrhnout brutálním odhrnutím nahoty svojí duše. A naproti tomu zase cítila,

že již příliš mnoho řekla, že pověděné nelze odčinit prostou negací, zapomenutím, že nemůže již býti, jak bývalo, že musí teď oba postavit do nového prostředí, na nové základy, anebo navždy se rozejíti.

Hrála si chvilí jeho kadeřemi, pak řekla energicky: »Můj milý, musíme se smířovati s fakty. Ztratili jsme půdu pod nohama. Chcete-li, nerozloučíme se, avšak v tomto případě musí býti jeden druhému nový, neboť náš dosavadní poměr stal se neudržitelný. Chcete?«

Bohuš resignovaně přisvědčil.

»Nuže! Ostatně, volila jsem nesprávný výraz. Novými si nebudeme. Pouze pravdivými. Ne, neodporujte. Dosud jsme si pravdivými nebyli; aspoň já ne. Ukazovala jsem se vám krásnou, dle konvenčních názorů ušlechtilou ženou, která nelitovala náruživosti své krve, jež dala jí zapomenouti povinnosti a přivedla ji do vašeho objetí. Nemám pravdy? Nepovažoval jste mne za takovou? A já, já ve vás viděla mladého muže, jenž byl vždy hotov vyhovovati mým smyslným choutkám, aniž se tázal nebo věděl, čím tyto choutky jsou, jaká jsem já. Snad bylo v tom všem i cosi, čemu si navykli lidé říkati láska. Nevím. Snad. Nepřemýšlela jsem o tom nikdy. Jest to ostatně lhostejno. Musíme býti teď jinými, toť jisto. Vy přestanete býti ilusionistou, já budu to, co v pravdě jsem: Ode vší morálky emancipovaná žena. Bude vás to chvilí bo-

leti, avšak jest to nutno.«

Bohuš se na ni díval s oddanou melan-
cholií. Sklonila se k němu a pravila tiše:
»Napřed polibte ještě moje čelo, polibte
svoji odsouzenou ilusi!«

A Bohuš políbil smutně její čelo.

Angela dlouho mlčela. Hlídala jemnou
dlaní jeho horké čelo a dívala se, jak před
oknem v záři obloukové uliční lampy se chu-
melí první snáh. Pohodila vzdorně, odhod-
laně hlavou. »Opakuji, že jste mne považo-
val za ženu podle konvenčního měřítka u-
šlechtilou, a tou nejsem. Byla jsem třetí dce-
rou advokáta, který zemřel, zanechav nás
uvyklé přepychu a nepřipravené na bídu,
která nás zastihla jeho smrtí. Provdala jsem
se za prvního nápadníka — byl jím můj
muž, tehdy soudní sekretář. Víte, jak jest
nehezky — a tenkrát stáří ještě nezakrý-
valo jako dnes mnohé z jeho ošklivostí. By-
la jsem nespokojená, ovšem. Žárlil bez pří-
činy. Byl nadto směšný skrbík. Já toužila
po lesku, skvostech, přepychu. Odpíral mi
vše. Moje rodina trpěla skorem bídu. Chtěla
jsem ji podporovati. Nahodil se představený
mého muže. Byl asi zkušený psycholog, ne-
boť zvolil okamžik, kdy jsem byla hotova
za peníze, za mnoho peněz třeba vraždit.
Nabídl mi vše, po čem jsem toužila, a já se
mu prodala. Ne lacino, věru ne. Byla jsem
si vždy vědoma své ceny. Obětoval mi svoje
jmění, protežoval mého muže a dohodnul
se s ním. Oh, můj pan choť jest výtečník!

Dovoluje mi staré, bohaté ctitele a žárlí na
mladé, chudé. Drahý Slavouši, bolí vás to?
Příliš mnoho vás to bolí? Ah — buďte přec
rozumný! Musí to býti! Ano, můj drahý,
prodávala jsem se. Ne jednomu. Řada jich
byla. Stala jsem se velice praktickou. Mám
dostí slušné jmění, zaopatřila jsem své se-
stry zámožnými muži a nepotřebovala jsem
se nikdy uskrovňovati; nosila jsem pařížské
toalety, skvostné brilanty, jezdila jsem v nej-
krásnější ekvipáži města. Tu mi daroval
bankéř Winternitz — znal jste ho? Oh, ten
byl nejošklivější, starý, hnusně otlý žid
s visícím dolním rtem! Můj muž stal se ra-
dou, dostal šlechtictví. Ale, Slavouši! Nač
ty slzy!? Což jste netušil, co jsou peníze?
Opravdu ne? Vy dobrý snílku! Peníze! —
Opravdu jich neznáte? Nemilujete a nechá-
pete cinkotu zlatých mincí a šustění papírů?
Nevíte, že peníze jsou všechno, opravdu vše-
chno? Že v nich je začarován život, radost,
čest, smutek, hanba, nadšení, bída, nábožen-
ství, smrt — všechno, všecinko, vše, s čím
se setkáte od kolébky až ke hrobu — neví-
te toho opravdu? Vždyť nejste boháčem,
musíte tedy věděti, co to jsou peníze! Ne-
plačte, miláčku! Vždyť to není tak tragické!
Jen každodenní historie. Hled'te, políbím
vás, přestanete-li slzeti! Tak, drahý, přitisk-
něte své sladké oči k mému srdci, nedívej-
te se na mne! Uvažte, že jsem nemohla ji-
nak jednat. Bála jsem se nesmírně chudoby.
Blyštělo se přede mnou zlato — sáhla jsem

prostě po něm. Všechny jsme takové, věřte, všechny — a všichni! Všichni po zlatě saháme. Což jsem měla zůstat směšně věrnou svému ryšavému, kostnatému lakomci? Jemu, který neuspokojoval ani mých smyslů, ani mojí touhy po lesku? On, neduživ, neučinil tehdy ani poslední vůle, a kdyby byl zemřel, byla bych úplně odkázána na hubenou, vdovskou pensi. Což byste si mohl vy, estét, přát, abych byla hladem zmořená, předčasně zestárlá starostmi, abych chodila v chudých, nepěkných, nenádherných toaletách? A moje ubohá matka a sestry, měla jsem je nechat strádati? Ah, čtu ve vašich dobrých očích, že chcete říci, to vše že nemělo mne dohnati k špatnosti. Zapomínáte, že jsem se již svým sňatkem prodala, neboť jsem pohrdala svým mužem a poddala jsem se mu bez rozkoše, s oškli-
vostí, se zaťatými zuby a zavřenýma očima, pouze proto, abych se zachránila od chudoby. Nebylo naší svatební nocí moje nitro právě tak korumpováno, jako později, když mne tucty lhostejných mužů držely v zaplaceném objetí? Můj Slavouši, nečiňte mi svými slzami přítomnou chvíli ještě bolestnější! Neplačte nad těmi ubožáckými, pest-
rými hadříky, které vaše mladá nezkušenost navěsila na model člověka-ženy. Vzmужte se, miláčku, a pohleďte na nahou ženu. Takové jsme. Ne, nechci býti ironickou — na své oči vám přísahám, že vám vyprávím všechny tyto hanebné pravdy pouze proto, aby-

ste přijal první zklamání z rukou, které rády, upřímně hladí vaše tváře, aby vás jiné, tvrdší ruce nezasypaly, neranily zklamáními, jež by vám pak byla mnohem trpčí. — A nyní ještě jednu velikou hořkost: Nemiluji vás! Ah, můj milý, mé velké dítě! Neplačte, prosím, neplačte! Zarmucujete mne příliš! Hleďte, slíbám vaše palčivé slzy! Jsou reflexemi mého mládí, žhavými reflexemi. I já plakávala. Slavouši! Přestaňte slzeti, tak němě, tak žalostně slzeti! Obviňujte mne! Lajte mi, vykřičte svůj hněv, svoji bolest, avšak neslzte!« A sevřela Bohuše zoufalým objetím, dusíc polibky jeho slzy.

Ztichli ve svých žalostných náručích.

Potom počala Angela znovu mluvit. »Ano, Slavouši, neměla jsem vás ráda oním citem, který jmenují lidé láskou. Nevěřím v lásku, poněvadž jsem jí nenalezla. Ani u vás jí nehledám, přesvědčena, že bych našla něco jiného, to, co mne přivedlo k vám: vášně, chtíče, kulturou trochu zjemnělý animalism. Darovala jsem se vám jako jsem se darovala několika jiným náhradou za hnusem zošklivené chvíle, ve kterých jsem bez rozkoše musila za hrst blahobytu ukájet cizí, často jenom pervertovanou chtivostí násilně vzbičované, vychrtlé vášně. Darovala jsem se vám, poněvadž jste byl mladý, neblaseované veselý, poněvadž se mi líbily vaše zdravé zuby, vaše jemná pleť, vaše krevnaté rty. Nebyl jste mi lhostejný, toť pravda, ale mohl jste chtít lásku? Ode mne? Chcete ji,

tu velkou fikci, ještě teď? Proč dosud slzí-
te? Znamenají vaše slzy již jenom rmut nad
minulem, či jsou to pouhé úlevy tvrdošíjné,
jen raněné, mladé touhy? Chcete se zřek-
nouti? Chcete mne znovu opájeti svým muž-
ným jinošstvím, ale už bez pošetilého kreda
ilusivních sebeklamů? Hledte, jsem dosud
krásná žena. Snesu srovnání s bezpočtem
žen, u jejichž nohou se muži plazí, obdivu-
jíce je a žadoníce o okamžik rozkoše. Prav-
da, nejsem již tím, čím jsem vám byla, do-
kud jste neobjevil několik těch šedých vla-
sů a vrásek. Ty však hyzdí mne již dlouho,
jen moje nedbalost vám je dnes prozradila.
Avšak ještě dlouho, dále, než se navzájem
nasytíme, potrvá moje krása, neboť připojila
jsem jí dnes nový, mocný půvab: neřestnost
duše. Chápete? A chcete mne ještě?»

Vstala proti němu a s velkým posunem
oddání se nabídla mu svoje nádherné žen-
ství, změněné, nové jejími slovy.

Okamžik na ni patřil skrze slzy, lámající
mu její obraz v třpytivou, ještě skvostnější
siluetu, pak po ní vztáhl paže. Zlíbala jeho
ústa, a on, ujav ji za ruce, políbil ji zbožně
a řekl tiše: »Děkuji vám, má drahá, vaše
bílé ruce jsou neskonale měkké.«

A Angela se usmála a znovu zlíbala jeho
rty.

NEZDAŘENÝ EXPERIMENT

Annuš nebyla už nejotrhanější a nejhladovější děvče v kolonii. Ne. Měla dokonce i sváteční šaty: katunové, světle červené. Její štíhlé tělo je napínalo, že se až zdály pro Annuš šity, ač tomu tak nebylo. Nosívala je před lety její starší sestra Barča. Ta jednou přes zimu tak ztloustla, že na jaře, když chtěla jít do města tančit a šaty vytáhla ze skříně, nemohla do nich. A poněvadž nebyly ve švech založené, pověsila je Barča zlostně zpět do skříně. A když měla Barča po svatbě s Fön Gáborem a stěhovala svoji chudou výbavu z rodné chaty do Gáborova domku na druhém konci kolonie, přehazovala dlouho červené šaty s jedné ruky na druhou. Neboť byla Barča velmi lakomá a tvrdá. Ale tehdy měla divný den: bylo jí do pláče, že se stěhuje z této cihlové chaty s jedinou světnicí o dvou malých oknech. A tak konečně hodila velkomyslně červené šaty do náruče bázlivě zevlující Annuši. »Hleď, ať do nich brzy dorosteš, žabko!« řekla tehdy tak přívětivě, že Annuš nechtěla věřit, že by zlá Barča mohla svůj velkodušný dar mínit vážně. Až když Barča se na ni obořila, aby se klidila i se šaty k čertu, uvěřila. Sebrala krásné šaty do náruče a zalezla hluboko do kukuřičného pole za chatou, kde měla na malém holém místě svoji říši.

Bylo tenkrát horké srpnové poledne. Slunce, k němuž nebylo pro záři možno vzhlednouti, stálo kdesi nesmírně vysoko nad zemí. Kukuřice byla už skorem zralá. Její silné, žlutě zelené stvolý trčely nehybně z vyprahlé, rozprýskané, šedé půdy a světle žluté listy třely se o sebe s tichouňkým, přerývaným šelestem, ačkoli nebylo cítiti sebe menšího vánku. Annuš pověsila červené šaty na zlomený stvol kukuřice a svlékla svoji prastarou plátěnou kazajku i rozbitou modrou sukni. Chvatně oblékla červené šaty. Byly příliš veliké. Visely na ní skorem tak, jako před okamžikem na zlomené kukuřici. Annuš je smutně svlékla a pověsila před sebe zase na zlomený stvol. Slzy draly se jí do očí. Nebylo pomoci, musí čekat, až šatům doroste. Sama jich přestít nedovede a kde vzít peněz pro švadlenu! Táta by se jí vysmál, neztloukl-li by ji, kdyby přišla o peníze. Ubohá Annuš zdvihla na řadrech košili a dívala se dolů po svém hnědém, nezralém těle, dlouho-li bude trvat, než hubené údy tak zesílí, aby neutržila v krásných červených šatech smíchu u děvčat. Jistě ještě dvě léta. Jest jí teď patnáct roků, ale vypadá jako dvanáctiletá. Prsy sotva se vyzdvihují z hrudi, žebra jest pod kůží skorem vidět, boky jsou ještě vpadlé, stehna směšně tenká. Jistě ještě dvě léta! Kdo ví, co bude do té doby s červenými šaty. Přejde-li na ně táta, prodá je, aby měl na pálinku. Malomyslně oblékla Annuš zase

staré hadříky a pověsila červené šaty do vyprázdňené skříně za tátovu zimní bundu, že jich nebylo ani viděti. Dokud táta nesáhne při prvních mrazech po bundě, neuvidí šatů a neprodá jich. Ale do zimy jest ještě daleko, do zimy vymyslí pro červené šaty bezpečný úkryt.

Od té doby měla Annuš svůj první velký sen. Doroste do červených šatů. Jednoho dne bude její tělo silné, obleče je do červených šatů a půjde, jako chodívala Barča a jako chodí všechna vyrostlá děvčata do města do krčmy; tam budou cigáni s houslemi, cymbálem, basou, klarinety, budou hrát čardáš a ona, Annuš, v krásných červených šatech bude tančit s chasníky a vojáky, a víno bude pít a v noci cestou domů líbat se bude s milým. Byl velkolepý Annušin první sen a bylo nutno velmi mnoho o něm přemýšleti.

Každé neděle odpoledne, když táta vyšel do města, Annuš zamkla za ním dveře a oblékala se do červených šatů. A prohlížela svoje tělo, jak sílí. Sílilo. Rychle mohutnělo. Prsy už se podobaly polovinám velkých jablek. Hrud' už se zřetelně dělila od šířících se boků, stehna kulatěla. Annuš hladívala vděčně hladkou kůži, rozpínající se po rostoucím mase. A poněvadž se domnívala, že líní lidé, mnoho pojídající, rychle tuční, pohybovala se co možno málo a snědla, co se dalo. Živila se u Barči zbytky její chudé kychyně. Tam se nenajedla do syta. Časem

dostala od sousedky nějaké sousto za drobné služby. Avšak teprve loňskou zimou nastaly pro ni tučné časy. Nosívala tátovi do parního mlýna, kde byl nosičem pytlů, v košíku hrnky s obědem. Když parní pístala zahvízdala, vycházeli zamoučení dělníci ze skladiště. Ženy a děti vhrnuly se do dvora a podávaly dělníkům přinesený oběd. Mužové odnášeli si jej do skladiště a hltali jej tam, sedíce na pytlech. A tu se jednoho dne přihodilo, že starý Bokor, který na mohutných, ohnutých plecích nosil třicet roků těžké pytle mouky a obilí, nesnědl svého obědu. Zbylo jídla přes polovinu. Když vracel Annuši hrnky, řekl: »Nemám dnes nějak chuti. Sněz to ty.« Dal pak Annuši svůj kuláš a několik krejcarů: »Dones mi za to pálinku, ta mi spraví žaludek.« Ale pálinka žaludku nespravila. Starý Bokor jídal stále méně. Stárnul. Slábnul. Musil ve mlýně prosit o lehčí práci. Stal se naplňovačem pytlů a dostával o dvacet haléřů méně mzdy. Lékař nemocenské pokladny zapověděl mu pít pálinku. Bokor se mu dal do smíchu a odešel od něho přímo k židovi. Vrátil se domů hůře opilý než obyčejně a zle zbil Annuš. Ale druhého dne byl velmi tichý. Když k večeru odcházel do mlýna na noční šichtu, pohladil Annuš po vlasech a řekl smutně: »Odpusť mi, Annuš, že jsem tě v noci ztloukl. Řekli mi, že nebudu dlouho živ a to mne tak rozvzteklilo. Nebudu tě již nikdy tlouci. A dokud budu živ, nepůjdeš do tabákové

továrny, ať si říká Barča co chce.« Držel slovo. Ať byl sebe více opilý, nedotknul se Annuši. A Annuš nestala se dělnicí v tabákové továrně, jak Barča chtěla. A Annuš dostávala skorem celé tátovy obědy. Dobré obědy, neboť starý Bokor dovedl si za své peníze na Fönovu houknout.

Tak se stalo, že Annuš mohla o Svato-dušní neděli obléknouti červené šaty, aniž by se jí byl mohl kdo vysmívat.

Táta, který býval teď velmi často opilý a vždycky smutný, usmál se na ni, když se mu ukázala, a zase ji pohladil po vlasech. »Vida, vida, jaké se to z tebe udělalo děvče! Skoro panský vypadáš. Jen střevíců nemáš a klobouk ti schází.«

Annuš nevěděla, že k červeným šatům patří také střevíce a klobouk. Když to však táta řekl, pochopila, že bosa nemůže do krčmy. Ano, k tanci nutno mít střevíce. Klobouku snad není třeba. Aspoň chodí mnoho děvčat bez klobouku do města. Spletou vlasy do dvou copů, stočí copy dokola na temeni nebo jimi zpředu hlavu ovinou, ozdobí červenými pentlemi a jdou do krčmy. Pentle Annuš si už dávno opatřila. Ano, ale střevíce jsou nezbytny. Annuš truchlivě prohlížela rozšlapané, znetvořené a černými nitěmi sešívané botky, v nichž byla přestála zimu. Nebylo možno obouti je k červeným šatům. Annuš se slzami v očích svlékla červené šaty a pověsila je do skříně. Táta na ni hleděl s divným úsměvem, vzal čepici a odešel;

ale ne do krčmy; do polí. Vrátil se se soumrakem a šel spat. V pondělí se také vrátil se soumrakem, ne opilý. Přinesl s sebou chléb a uzené klobásy. Dal skorem vše Annuši, která se velmi divila a nechtěla jísti, poněvadž se bála, že brzy tak zesílí, že nebude červených šatů opět moci nositi. Záhy šel spat. A tak bylo celý týden, neměl-li noční šichtu.

A v sobotu se vrátil hned po výplatě. Annuš byla venku, vzadu za chatou. Seděla na trávníku, opřena o zeď chatrče, pod odkvétajícím jedlým kaštanem. Bradu měla složenou v dlani o kolena opřené ruky. Dívala se k městu, z něhož viděla v teplém, jasně průhledném vzduchu přes vysoko už vzrostlá kukuřičná a pšeničná pole jen hněděčerné střechy a šedivou, hranatou věž kostela.

Starý nosič pytlů, jehož stáří degradovalo k pouhému naplňovači pytlů, přistoupil k dcerce, schovávaje ruce s balíkem za zády.

»He, Annuš, co pak tropíš?«

Annuš se ulekla. Její šestnáctiletá duše cítila se dopadenou při toulce, o níž nevěděla, je-li dovolena.

»Což jsi se vrátil tak brzy?«

Degradovaný nosič pytlů se zasmál dobrácky a šibalsky. »I jen na skok. Však pálinka neutěče. Dnes ne. Zasloužím si ji. A co ty? Chystáš se na zítřek do krčmy, k tanci?«

Annuš dívala se na tátu nechápavě. »Do krčmy? k tanci?« Potom se upamatovala.

Zahleděla se na své opálené bosé nohy, čouhající téměř pod kolena zpod sukně. »Nemám střevíců,« řekla tiše.

»Také klobouk ti schází. Víš. Nu, hle, podívej se, co ti tatík přinesl.« Na hnědé, vyhublé tváři Bokorově rozlezl se pod zamoučeným vousem trochu rozpačitý úsměv. Annuš sáhla se vzbuzeným zájmem po podávaném balíku. Opatrně rozvázala motouz a rozbalila na klíně papír. Byly v něm žluté, šněrovací střevíce, trochu už obnošené, a široký, nízký klobouk z červeného plyše, s rudou stuhou, také již znatelně otřelý.

Annušiny hladké, opálené tváře zrůžověly, že se zdály z téhož červeného plyše, z něhož byl klobouk. Pohlédla nejistě na tátu a chtěla něco říci, něco vděčného, vřelého, ale poněvadž dosud nikdy nikomu nic podobného neřekla, vypravila ze sebe jen jediné, stísněné slovo: »Tatínku«. A potom, vedena instinktem, který poprvé v životě naplnil jí prsa tušením neznámého, mocného a sladkého vztahu k shrbené, silácké postavě stojící před ní, vzpřímila se na kolenu a uchopivši rychle tátovu ruku, políbila ji plaše.

Zestárlému dělníkovi bylo příjemně nevoľno. »Ale, Annuš, Annuš — vždyť jsou to jenom staré věci od žida. — Víš, byl bych koupil nové, ale to by bylo dlouho trvalo. A já chtěl, aby's měla brzy radost, a — a také bych byl sotva dlouho vydržel bez pálinky.«

Annuš políbila ještě jednou tátovu ruku, žilnatou, hnědou, porostlou na vrchu řídkými, černými chlupy.

Starý Bokor chtěl původně vyzvati Annuš, aby před ním obula střevíce a ukázala se mu v nich i v klobouku a červených šatech, tak jak půjde k tanci, ale teď na to zapomenul. Měl prsa plna nezvyklé radosti a v hrdle ho páčila náhlá touha po dlouho odpíraném požitku pálinky.

»Jen ať zítra, hned napoprvé, podešvů neprodřeš, děvče!« Trochu hrubě poplácal Annuš po zádech, usmál se dobrácky a těžkým krokem zahrnul za roh domku.

»Požehnej vám to Pán Bůh, tatíčku!« řekla Annuš tiše, když ho už neviděla. — Chvilí ještě prohlížela střevíce a klobouk a opakovala si skoro hlasitě: »Proto celý týden nepil, proto nepil.« Ale pak jí tátovy dary vypadly z rukou, zase vložila bradu do dlaně o koleno opřené ruky a dívala se k městu přes zelené plochy vzrostlých polí.

Červené šaty a vábívé, neznámé kouzlo krčmy, s cigány a tancem, nebyly už Annušiným snem.

Annušino tělo dorostlo červeným šatům a dorostlo lásce. I její duše dorostla lásce. Divné lásce.

Ráno, dnes ráno to bylo. Annuš byla na mocsárech pro mladou travu Barčiným housatům. Vracela se s plnou zástěrou, brouzdajíc se rosou vedle pěšiny. Slunce bylo ještě zcela nízko, ale počínalo již pálit ji na

prostovlasou hlavu. Nechtělo se jí jít už teď k Barči a naslouchati jejím úsečným, zlým řečem. Odbočila s pěšiny na úzkou mez kukuřičných polí. Vedla k jednomu z Annušinych zamilovaných míst. K osamělému dubu, jehož staletý kmen byl obklopen skupinami šípkových a hlohových křovin. Pod dubem měla narovnáno několik, bůhví jak sem zbloudilých kamenů v nízké sedátko. Bývala tu často k večeru a dívala se odtud na západ. Bylo odtud daleko, daleko viděti. Polní kultura, obkličující město a dělnickou kolonii, byla tu přerývána širokým pruhem vysušených bařin, které kdysi zadržovaly příval tureckých hord k městu a které teď, zbaveny svého významu a síly, krok za krokem se poddávaly neodolatelnému pluhu. Staly se šedivou, hrbolatou plání, rozeklanou nespočetnými, úzkými, křížícími se trhlínami, a rostla na nich v malých ostrůvcích a roztroušených trsech vysoká, kosmatá tráva. Místy ještě prolínalo černé bahno až k povrchu. Z obou břehů o málo vyšší, pevné, rolné půdy vřezávaly se do vyschlého mocsáru hamižným pluhem mu urvané kusy vzdělaných polí. Pšenice tu ještě nerostla. Jen skromnější žito a kukuřice, dělicí se o lichvářsky vydíranou šťávu země s línými, parvenuovskými tykvemi. A dále k západu sahala nedohledná, už nepřerušovaná zelená plocha úrodného Banátu. Jednotvárná, sedlácká rovina, nevzpomínající ničím těžkých a slavných tureckých časů, beze stopy hrdo-

sti na zhnojivší ji krev. Rovina prosetá rozlehlými vesnicemi Švábů, Srbů, Maďarů a Rumunů, vydíraná Židy, lhostejná ke všemu, neschopná nadchnouti k jinému, než k ziskuchtivosti. Bezcharakterní rovina.

A Annuš přece milovala tuto rovínu. Nevěděla o své lásce. Ale bylo jí v hrudi sladko, když sedávala za teplých soumraků na svých kamenech, opřena zády o drsnou kůru dubu, s tichou, zadumanou hlavou ve dlaních. Dívala se, jak rudě zlaté slunce pomalu mizí za bělavou hranicí obzoru, jak dálka se pak rychle stává nezřetelnou, jak šikmé, vztyčené rameno studny na daleké pustě ještě chvíli trčí do výše nad černající rovinou, jak potom už ani toho není viděti, jak i těsně před ní hlohové a šípkové keře počínají splývat s temnou plochou vyschlého močálu. A čím tišeji se stávalo kolem ní, tím hlasitěji bušovalo její srdce. Nesmírně samotnou se cítila. A každý zvuk nadcházející noci nabýval pro ni významu tajemného volání. Život ji volal. Na vzdáleném nádraží hvízdaly píšťaly lokomotiv, srážely se vagony s jasným, kovovým, melodickým třeskem. Štěkot psů, náhlý a bezpříčinný, krátký, ozýval se z města a vzdálených vesnic. Rumunský pastýř pískal někde daleko za bažinami na své furulye jednotvárné, melancholické melodie svého líného, lehkomyslného a ujařmeného lidu. Cvrčci a žáby přerývané a neúnavně plnili ticho noci svými věčně stejnými písněmi. A Annuš naslou-

chávala tomu všemu se zatajeným dechem. A mladá ňadra dmula se jí nejasnou touhou a nevyjadřovanou nadějí v něco, co přijde, co musí přijíti. Zdvihla oči k černě modré obloze s bohatou úrodou lesklých mihotavých hvězd, a zdálo se jí, že v její duši vyskakuje také tolik lesklých, mihotavých plamének. Na krčmu myslívala, na hudbu v ní, na tanec, na sebe, jak v červených šatech bude s milým dupati v taktu čardáše, víno pít, líbat. A potom, když dlouho už byla tma a ticho kolem dubu, zavanuly k ní nábožné a vážné, táhlé zvuky polnice z husarských kasáren. A tu po každé Annuši všechny myšlenky vyprchaly z hlavy. Maně sepíala ruce, pokřižovala se a odříkávala šeptem, mechanicky modlitbu, jejíchž slov, ač se jí chvatně mihala mezi rty, neznala. A když trubač zakončil večerní modlitbu veselejším, úsečným signálem, Annuš po každé vzdychla a vracela se tiše domů. Táta buď ještě doma nebyl, nebo už chrápal na své staré, vrzavé posteli. A Annuš se mechanicky svlékala, uléhala na svůj slamník, vyčpaný chrastícími kukuřičnými listy a dlouho ještě obracela své mladé, horké tělo s boku na bok, než usnula.

Takové bylo Annušino zamilované místo pod dubem na kraji vysušeného mocsáru. A takový byl ještě včerejší večer.

Když došla k dubu, odvázala zástěru s natrhanou štavnatou travou, odložila ji a usedla na kameny pod dubem. Seděla ve stí-

nu kmene a zachvěla se okamžik příjemným chladem.

Jasno bylo před ní. Nad plochou suché bažiny, šedivé a strakaté nepravidelnými skvrnami horkem ještě nespálené trávy, ležel teplý a přece ještě svěží vzduch, lehounce, neviditelně rozvířený rostoucím životem jara. Neúnavné vlaštovky mihaly se vysoko ve vzduchu. V houšti dubových větví ozývalo se celé hejno různých zpěvných ptáků, kteří se zdáli hašteřit se o jediný strom širého okolí. Co chvíli některý vzlétl s žalobným křikem z koruny dubu, zakroužil graciósními oblouky nad křovinami, usedl na houpavou větevci hloží, poskočil na jinou a zase s pronikavým pískotem vrhl se do zeleného ráje starého stromu. Kdesi stranou, na močálu, zapráskal pastýř ovcí svým dlouhým bičem, zahulákal nesrozumitelně. Nesčítelný hmyz syčel, bzučel, blýskal se vzduchem. Za nepravidelným kobercem bývalé bažiny prostírala se, kam oko dosáhlo, jako nesmírný kus natažené, světle zelené látky, jednotvárná plocha polí. Daleko, až kdesi na konci obzoru tmavěla se žlutě hnědá skupina vesnice. Napravo blíže byla také ves, ale tak ukrytá stromy, že z nich vyhlížela jen nevysoká, zářivě bílá věž pravoslavného kostela s černou, zašpičatělou bání. Na té blyštěl se pozlacený řecký kříž. Vzadu hučelo vzdáleně, tlumeně město svým kvapným ruchem.

Byla to slavnostní nálada, do níž vnu-

tilo jarní jitro tento apatický, zlostejnělý kraj. A Annuš tušila melancholii této vynucené jarosti. I ji nutilo cosi ke zpěvu, k úsměvu, zatím co bylo v její duši ticho a chladno. Dívala se smutně do zelené dálky, bez myšlenek, jen s tušením žalostnosti svého mládí, jež usmívalo se právě tak nuceně, jako kus země, na němž vyrostla.

Neslyšela tichých kroků vrané klisny, která nesla po pěšině od města svého mladého jezdce, pohodlně poddávajícího se houpavému pohybu koňova kroku. Za koněm táhl se vysoký, kostnatý, čistě bílý ruský chrt mdlými, vlnivými pohyby, skláněje štíhlou, elegantní hlavu až ke kopytům klisny. Teprve když klisna odfrkala, ohánějíc se po mouše, zpozorovala ji Annuš. A jezdec, husarský poručík, překvapeně sáhl do oteží, jež volně visely na natáhnutém krku klisny, a zastavil její krok. Nahnul se v sedle a s přívětivým úsměvem podíval se do Annušinych očí. Líbily se mu tyto velké oči dítěte, jež na něho hleděly udiveně, cize, a jež se náhle pod dlouhými, černými řasami zmateně ukryly.

Avšak vraná klisna hnula se netrpělivě, poručík upustil zase oteže z ruky a klisna vykračovala dále svým dlouhým, pružným krokem po trávníku, ohánějíc se hlavou po mouchách a okusujíc zelené klasy, vyrostlé tu mezi křovím ze zrn, zbloudilých sem z blízkého pole. Poručík se dvakrát ohlédnul po děvčeti pod dubem, pak se mu úsměv

s tváře ztratil a hlava sklonila se mu hluboce.

Annuš dívala se za ním se široce rozvřenými očima a srdce se jí svíralo neznámou úzkostí. A náhle vzpomenu, jak loni na jaře našli lidé tu zcela blízko shnilou mrtvolu starého, od zimy pohřešovaného Bocskaye, až po krk zabořenou v suchém bahně, a jak se vyprávělo, že jsou zrádná, živá místa, po celý rok putující po mocsáru, které pod člověkem povolí, až ho bahno udusí. A Annuš vyskočila, dala se do běhu, a za několik vteřin stála udýchána, ustrašena vedle poručíka.

»Pane, nejedte přes mocsár, nejedte — starý Bocskay se tu loni udusil.«

Annuš byla krásná. Polou dítě, polou žena. Nevelká ještě, poněkud hranatě štíhlá; ale linie jejího těla předpovídaly již, že budou za krátko absolutně dokonalé. A její hlava byla zázrakem, mimo něhož nevšimavě přešlo sta lidí, aniž kdo zpozoroval jeho krás. A zázrakem v zázraku byly Annušiny černé, sametové oči s bělmem modravého, perletového lesku, úžasně veliké a melancholické oči dítěte proletářů, jež se narodilo v dělnické kolonii, ač bylo určeno pro zamlklé, aristokratické šero velmi starého, exklusivního paláce.

Poručík prudce zastavil klisnu. Měl vlídné, šedé oči v hnědé ostré tváři a díval se jimi vzrušen a zvědav na Annuš. »Kam nemám jít? Přes mocsár? Jest tu nějaký?«

»Tohle všechno jest mocsár. Až tam daleko k polím. Jest suchý, ale putují po něm živá místa — kdo na takové vkročí, zapadne a zadusí se v bahně. Jako starý Bocskay.« Annuš mluvila horlivě a chvatně. Upírala oči do dálky a ukazovala na ni chvějící se rukou.

»Nuže, jak chceš,« řekl poručík a seskočil s koně. »Nevydám se tedy v nebezpečí, jemuž podlehl starý Bocskay. Políbil tě někdy starý Bocskay?«

Annuš hleděla na něho okamžik nechápavě. A rychle musila sklopit oči, ač nevěděla, co jí k tomu nutilo. »Ne, starý Bocskay mne nepolíbil. Nikdo mne nikdy nepolíbil.«

Oba kráčeli podle sebe zpět k dubu. Poručík sejmul žlutou otěž s krku klisny a klisna šla za nimi, žvýkajíc na udidle, nespokojena, že nesmí zastavit se tu prostřed vysoké trávy a pásti se na její ještě vlhké bujnosti. A za ní, stále s hlavou téměř mezi jejími kopyty, loudal se chrt s podivnou lhostejností.

Poručík se nervosně zasmál. »Starý Bocskay byl hlupák. Měl tě políbiti. A nikdo tě ještě nepolíbil? Což maminka, tatík?«

Annuš odpovídala jako na otázky ve škole, mechanicky, bez myšlenek, bázlivě. »Snad mne líbali, dokud jsem byla maličká, nepamatuji se. Maminka je už dlouho, velmi dlouho mrtva. Tatínek —« Nedopověděla, neboť se jí pojednou v mysli vynořila

vzpomínka, jak ji tatík minulé neděle pohladil po vlasech a jak byla udivena nezvyklostí takového pohlázení. A zároveň pochopila, že jest velmi smutno, nejsme-li uvyklými hlazení a líbání. A věděla teď také, proč se nikdy nesmála a proč milovala více svůj dub, než všechna děvčata v kolonii, která dovedla se smíchem, křikem a zpěvem dováděti po ulicích a hráti si. Hleděla nevlídně přes pole na červené střechy kolonie a opakovala: »Nikdo mne nikdy nepolíbil —«

Poručík díval se na ni se stále rostoucím zájmem. »Věřím ti,« řekl pomalu, hledě na její zpřísněný profil laskavýma šedýma očima, »věřím ti, že tě ještě nikdo nepolíbil. Jak se jmenuješ?«

Annuš neodpovídala. Sama si teď kladla otázky. Proč se rozběhla za tímto mladým člověkem? Proč se bála, že by se mohl probořiti? Proč on nejel dále, ale jde vedle ní a mluví s ní? Jest to jistě důstojník od husarů z města. Jest to pán.

Annuš se ještě více zachmuřila. Páni nejsou dobří. Chudí musí se na pány dřít. Táta, Fön, všichni v kolonii se na pány drou. Páni jsou v městě, ničeho nepracují, mají krásné, veliké domy, kočáry, vinice. Před dvěma roky byla veliká stávka. Chudí nepracovali, nechťeli. Táhllo jich tisíce městem. A tu přijeli husaři a rozehnali chudé. Strachem zdivočelý dav div Annuše neušlapal. Táta tenkrát přišel strašně zpitý

domů a zlořečil na pány a na husary, a na Boha a na psí život.

A tenhle vedle ní jest jistě husar a jistě velký pán. Pohlédla na něho. Má takové čizmy, lesklé ostruhy, černé kalhoty, tmavou bluzu se zlatými hvězdičkami a čepici se zlatými šňůrami. Ale husaři mají kalhoty červené, žluté šňůry na nich a na modré attile. A šavle, těžké ostré šavle mají. Snad to tedy není husar. Ale pán je jistě. Jest tak čistý, šaty má tak jemné — a zlato. — A mladý je, a přívětivý. — A mluví s ní tak vlídně, jako by ani nebyl pánem, nebo jako by nebyla ona chudá.

»Jak se jmenuješ?«

»Annuš.« Skoro proti vůli pověděla svoje jméno.

»Annuš, Annuš. Sladké jméno. A nikdo tě ještě nepolíbil, Annuš! Jsi rozkošná, Annuš. Jsi velmi krásná. Víš to?« Poručík mluvil rychle, jako zmateně. Annuš zase se odvážíla na něho pohlédnouti. Líbila se jí jeho hnědá tvář se šedýma, umdlenýma očima, ostrým nosem, anglickým knírkem nad nápadně rudými, tenkými rty, jež se sotva otvíraly při řeči.

Byli u dubu. Annuš se instinktivně zastavila.

»Jsi velmi krásná, Annuš! Víš to?« opakoval poručík. Teprve nyní Annuš porozuměla. Velmi krásná! Krásná! Jest to možno, že by ona, Annuš, byla velmi krásná? Avšak slyšela dobře, dvakrát to řekl. On,

pán, to řekl. Zdvihla k němu radostí znepokojené oči. Patřil na ni vážně a laskavě. Zakryla si tváře rukama.

»Opravdu jsi nevěděla, že jsi krásná?«

»Nevím,« zašeptala. Chvěla se rozkoší. Cítila ji, jak jí tělem probíhá. A na červené šaty vzpomněla. Kdyby se mu mohla v nich ukázat. Jistě by se mu ještě více líbila. Ale nemá střevíců, ani klobouku. On jest pán a dámy v městě mají všechny střevíce a klobouky. Snad by se mu nelíbila bez střevíců a bez klobouku, i šaty nejsou tak krásné, jako mají dámy v městě. Proč je chudá, proč není dáma —

»Cos tu prve dělala, tu pod dubem?«

»Nic.«

»A proč jsi se za mnou rozběhla, Annuši?«

»Nevím —« Annuš neslyšela vlastních slov. Odpovídala jako ve snu. A jako ve snu připadalo jí vše. Jest krásná, velmi krásná, líbí se mu. A on jest pán, bohatý pán. Mluví s ní, s ubohou Annuší a sálá z něho cosi nevýslovně blažícího, vzrušujícího.

»Býváš tu často, Annuš?«

»Ano, pane.«

»Neříkej mi pane. Říkej mi Marceli.«

Annuš zase nechápavě mu vzhledla do tváře. »Nu řekni: „Ano, Marceli!“ Nechceš?«

»Ano, Marceli!« Annuš téměř ztrácela vědomí. Její veliké sametové oči lpěly na

Marcelově tváři, leskly se a hořely ohněm rozkoše, která úžasně rozvířovala její mladé nervy.

»Annuš, přijď sem, pod dub, až se dnes setmí. Budu na tebe čekat. Přijdeš?«

Annuš nemohla odpovědět, jen hlavou přisvědčila.

»Tedy na shledanou večer, Annuš!« Marcel pohladil Annuš po líci a přehodil uzdu klisně přes hlavu. Klisna zafehtala. Vsedl do sedla. »Na shledanou, Annuš!« Klisna dala se do radostného cvalu po trávě mezi křovinami. Ohlédnul se několikrát a pokynul rukou v červené rukavici. Bílý chrt, jako by se byl probudil, náhle radostně zaštěkal a dal se za klisnou obrovskými skoky.

A Annuš stála pod dubem ještě dlouho po tom, když už vše dávno zmizelo v zeleni polí.

Proto Annuš seděla toho odpoledne zadumána pod kaštanem za chatou, když táta přišel, aby ji překvapil svým darem: žlutými střevíci a červeným kloboukem.

II

Soumrak snesl se na kolonii. Soumrak, jakých Annuš již mnoho zažila v melancholickém tušení života.

Dnes proměnilo se tušení v očekávání.

Annuš oděla se červeným šatem a očekávala život.

Krčma, naplněná dýmem z cigaret chasníků a vášnivými akordy cymbálu a cigánských houslí, zmizela před ilusí paláce, zářícího naivními chimérami bohatství.

Annuš posadila na modravě černý poklad svého vlasu směšně ubohý klobouk, koupený zdobromyslným opilcem za heroicky odpíranou kořalku od vetešníka, obula příliš velké střevíce a šla vstříc štěstí, jež mělo vyjít z paláce sem k ní, na pokraj vyschlého močálu za dělnickou kolonii.

Věděla Annuš, že štěstí přijde. Ale bála se příchodu toho, v čem chaos jejího citění a myšlení vytušoval štěstí. Bála se, neboť štěstí bralo na se podobu něčeho, k čemu vzhlížela ona i táta i celá kolonie s nenávislným údivem. Blížilo se k ní bohatství. A usmívalo se vlídně, nepřehlíželo jí s uvyklým gestem vznešené povýšenosti.

Marcel již čekal. Jak vkročila s polí na trávník, zdvihl se se sedátka pod dubem. Šel jí vstříc. V šeru soumraku zdál se jí

velmi vysokým. Za ním plížil se chrt s nízkou skloněnou hlavou.

Neviděla podávané ruky. Marcel mluvil tichým, vlídným hlasem. Nerozuměla. »Proč jenom moje srdce tolik buší? Jistě je lze slyšeti.« Jiné myšlenky nebyla schopna. Pak, když seděla pod dubem na kameni vedle Marcela, pomyslela ještě: »Hle, netopýři!« A dlouho seděla nehnutě, něma, s pustou, horkou hlavou.

Bílý chrt ležel před nimi v trávě, s předními nohama křížem přes sebe přeloženými, s lhostejně vztyčenou hrdou hlavou.

Tmělo se kvapem. Červánky po zapadlém slunci rychle modraly, ztrácely se v bezměsíčné noci. Málo hvězd prodralo se nízkou, nehybnou, černou klenbou nad ztichlým krajem. Od vysokého mocsáru přiletěl hustý roj komárů a rozbzučel se tichounce pod větvemi. Cikáda ozvala se pronikavě v trávě, aby ihned umlkla. Země vydechovala za dne nestrádanou teplotu.

Annuš se zvolna probouzela k vědomí. Slyšela vlídný, tichý hlas; cítila, jak jest její ruka hlazena jemnými, hedvábně měkkými dlaněmi. Ze srdce šířil se jí hrudí a celým tělem pocit šťastné rozkoše. Věděla náhle: Jest to on, mladý, vlídný pán, který ráno řekl, že jest krásná. A věděla také, že bude on jejím milencem, takovým, o jakých slyšela, že provázejí tancem rozvášněná děvčata z krčmy k domovu po osamělé cestě, líbající je horkými rty a tisknouce je-

jich těla silnými rameny. Políbí ji, sevře ji v náruči. Annuš semkla oči. Zachvěla se náhlým rozprouděním krve. Ted', ted' ji obejmě, políbí. On — tak krásný, vznešený! Stokrát krásnější všech chasníků z kolonie! — Annuš zase přestala mysliti.

Kdesi na cestě zahrčel vůz, zadusala kopyta. Znavený chrt pohnul hlavou, zavřel tiše a zase upadl v lhostejnou netečnost.

Annuš sebou škubla uleknuta. Byla úplná tma kolem, bílá srst chrtova sotva prosvítala temnem. Marcel již nemluvil, nehladil Annušiny ruky. Seděl opřen o dub, ruce sepiaté na kolenu. Annuš stěží rozeznávala jeho siluetu. Chtěla promluvit, ale bázeň stiskla jí hrdlo. Proč již nemluví, nehladí ji? Nepochopil ji, neobjal! Nebude jejím milencem. Žertoval, když řekl, že jest krásná. Ví, že jest chudá, že táta pije. Nelíbí se mu. Vstane snad, odejde od ní a neuvidí ho již nikdy. Nikdy jí nepolíbí, nikdy ji neobejme. Annuš dala se do tichého, zoufalého pláče.

»Annuš, Annuš, proč pláčeš? Neplač, Annuš, ubohá Annuš!« Marcel sklonil si Annuš do klínu, opřel její hlavu o svoje prsa, stíral její slzy hedvábným šátkem. »Neplač, moje milá, sladká Annuš!« A Annuš ihned ztichla, tak ztichla, že slyšela slabé, temné bušení srdce u své hlavy. Jako polní svačec k stéblu trávy přilnula k budoucímu milenci. Naslouchala hovoru umdlělého srdce, jehož každý úder přecházel jejími žilami, napiatými vzbouřenou krví,

v její srdce, zastavující se v úžasu nad velikostí přítomného štěstí.

»Annuš, máš mne ráda, velmi ráda, vid'« řekl Marcel hlasem, sniženým až k šepotu, ale vibrujícím stupnicí citů, od úzkosti až k pohrdání.

Annuš řekla hlasitě: »Mám tě velmi ráda a budu tě mít tak ráda, dokud budu živa.« A její hlasitá slova zněla velice vážně, a Marcel věděl, že za ni promluvil osud. Schýlil se nad ní, přitiskl svoje suché, horké, chvějící se rty na její, smyslnou krví teplá a kyprá ústa. »To tě osud políbil, Annuš!« zašeptal sípavě.

»Osud —« opakovala Annuš mechanicky, bez porozumění, ale pak zachvěla se tušením, že Marcel pronesl něco velmi smutného.

Dlouho bylo ticho pod dubem. Přišlé štěstí a umdlévající resigance mlčely.

»Annuš, vyprávěj mi o sobě.«

»Co mám vyprávěti? Jsem tvoje Annuš, šťastná Annuš. Ale ty — kdo jsi?«

»Kdo jsem?« Marcel se zasmál krátkým, zlým smíchem. »Husar jsem, dítě, dobrý a zlý husar.«

»Husar!« opakovala Annuš zamýšleně. »Husari sekali předloni do nás, do chudých.«

»Sekali jsme, Annuš, sekali jsme. I já jsem sekl. Třikrát. Proto jsem dobrý husar. A protože jsem rád sekal, proto jsem zlý husar.«

Annuš přemýšlela o zlém husarovi.

»Víš, kdo jsem, Annuš? Víš, co jest dobro, co jest zlo? Víš, co jsou neřesti? Víš, co jsou vášně? Nevíš, Annuš, jistě nevíš. Vlci to jsou, hladoví vlci! Víš, co jest žena, co Bůh, co víno, co peníze? Och, Annuš, byl jsem hoch, a měl jsem mnoho hraček. A když jsem si přestal hrát, shledal jsem, že mi zešedivěly vlasy. Annuš, jsem velmi stár, jsem velmi znaven. Neměl jsem kam položití mdlou hlavu. Chce se mi odpočinouti na tvých mladých, čistých nadrech. Chce se mi ještě jedné iluze. Odvážím se posledního, naivního a neslibujícího výsledku. Experiment bude snad vivisekcí, ale učenci odvážili se vivisekcí, chtějíce znáti pravdu. I já chci dovědět se pravdy, i když mne přesvědčí, že jest nutno zemřít. Vezmu tvoje mladé srdce do svých studených dlaní, přitisknu je k svadlým rtům — snad bude mít dosti zdravé krve, aby jí nahradilo kalných žil. Chceš, Annuš? Chceš?»

Annuš sotva dýchala. »Nerozumím ti, pane, ale jsem tvoje, jsem tvoje jako tvůj chrt. I toho můžeš zabít, chce-li se ti.«

Marcel se mlčky sehnul a políbil Annušinu ruku. Annuš nebyla překvapena, ale s jejích očí padaly do Marcelova klínu těžké slzy. A zas bylo dlouho ticho pod dubem.

»Annuš, jest nutno vrátiti se.«

»Již?»

»Nepohřeší tě doma?»

Annuš se usmála. »Táta bude jistě již

spáti, vrátil-li se vůbec domů. Jistě bude velice opilý. Udělal mi dnes velikou radost i sobě. Z radosti se opil.«

»Nemohu déle zůstat. Přijdeš zítra, Annuš?»

»Přijdu, kdykoli poručíš.«

»Bude táta zítra zase opilý?»

»Zítra bude mít noční šichtu. Odejde večer a vrátí se ráno.«

Marcel se na okamžik zamyslel. »Annuš, zítra po západu slunce mne zde očekávej. Odvezu tě k sobě. Celou noc zůstaneš u mne, chceš?»

Annuš nemohla odpovědět. Trásla se přitisknuta celým tělem k Marcelovi. Celou noc! S milencem! V paláci!

Marcel pozdvihl ji v náručí a vstal. »Pojďme, Annuš.« Políbil ji dlouhým, žhavým polibkem. Bílý chrt se zdvihl a jako by ukazoval cestu, šel plíživým, vlnivým krokem, se svislou hlavou k pěšině mezi kukuřičnými poli. Šli za ním mlčky, ruku v ruce, jako děti. U křižovatky se rozloučili. Marcel ještě jednou Annuš políbil na ústa a políbil ji na oči, v nichž našly jeho rty slzy. »Neplač, Annuš,« řekl měkce, »budeš šťastna. Snad chvíli, snad celý život. Byl bych dávno už dal život za chvíli štěstí. Snad budeme oba chvíli šťastni.«

»Jsem již šťastna, Marceli,« řekla Annuš a odcházela rychle k cihlové chatě na kraji spící kolonie.

Marcel stál na křižovatce, až se její kro-

ky ztratily ve tmě, pak kráčel za svým chrtem k městu. Pán i pes plížili se po cestě znavenými pohyby, s hluboko kleslými hlavami.

III

Pomohl jí vystoupiti z kupé a vedl ji tmou pod skupinou starých kaštanů k drobné vile.

V salonku, jehož tapety byly bílé se zlatými vzorci štíhlých váz, spojených mezi sebou zlatými řetězy, jehož nábytek byl bíle lakován a bílou koží potažen, a jehož parkety byly zakryty bílými kožešinami medvědími a liščími, uvítal je bílý chrt vážným povstáním.

Annuš zmatena náhlým světlem a náhlou nádherou, zůstala s přivřenýma očima státi u dveří. A Marcel hleděl pln očekávání na její zbledlý obličej pod plyšovým kloboukem žalostné ošumělosti, na její opálené, bosé nohy v rozšlapaných žlutých střevících — a bylo mu v duši teplo nadějí, že toto ubohé dítě vešlo v jeho dům, aby vypudilo z něho chlad, jakým tuhnou srdce odsouzenců v hlubokých, strašlivých sklepeních.

»Pojď, Annuš, pojď dále.« A ujav ji pod paží jako urozenou dámu, vedl ji salonkem, pak pracovnou, jež podobala se regály, plnými drahocenně vázaných knih a spoustou bizarních bibelotů, knihovně bibliofila a sběratele bazarerů, do ložnice. Do ložnice zženštilého erotika, snícího pod růžovými hedvábnými nebesy nádherného, smyslně

vyzdobeného lůžka k perversi vystupňované sensace hýřící smyslnosti. Tato ložnice, opatřená něžným nábytkem z růžového hedvábí, temně zeleného plyše, světle zeleného dřeva, mosazi a bílého mramoru, vyzdobená gobeliny a rytinami sentimentálně lascivních scén, rafinovaně umístěnými zrcadly, dýšící vůní tuberos a chrysantém, umírajících v četných vásách, vágně osvětlená růžovou ampulí tvaru uzavřeného květu tulipánu, nebyla už dávno tím, k čemu byla kdysi určena. Usmívala se ještě svůdným, chlipným úsměvem krásných žen na svého pána, avšak ten odkrýval za úsměvem jizlivou zoufalost neuspokojivších, opuštěných vášní. Nenáviděl reminiscence hedvábných polštářů, v nichž jako by se uchytily různé vůně mnoha ženských kštic, ale v bezesných nocích vtlačoval tváře do týchž polštářů, aby slyšel v jemném šelestu jejich látky a krajek, proplétaných růžovými a zelenými stuhami, všechny ty lži, které mu kdysi dávaly ilusi života. Často nahlížel do mrtvých ploch zrcadel a viděl v nich usměvavé i hněvivé, i zoufalé tváře, nahá těla, cudně se krčící i vlně se nabízející i rozkoší zmučená — a odvracel se od nich zhnusen, s hořkým pocitem zklamání. Nenáviděl tento prostor, v němž se dožil největšího dílu svého zhnusení, a přece byl jím stále lákán, stále se do něho vracel s neuvědomovanou touhou nalézt v něm něco z jeho uprchlých kouzel.

Teď vstoupil s nadějí, že bude pod různými nebesy snít tiché sny čistého štěstí, založeného na oddanosti duše, která se v jeho rukou přerodí z duše netknutého dítěte v duši ženy, ohromené náhlým objevem nového života. Doufal, že primitivnost a ušlechtilá celost této duše bude schopna dáti mu zapomenouti všech komplikovaných nízkostí, jichž se dopustil a jichž zakusil. Zapomínaje skepse včerejška, počínal býti přesvědčen o kladném výsledku experimentu.

A Annuš — Annuš upírala svoje veliké, melancholické oči na bílé a růžové lůžko a věděla, že bude oltářem, na němž bude obětovati milenci svoje tělo a svoji duši, na němž pozná rozkoše, které se jí jevily dosud jako radostné záhady na noční cestě děvčat, vracejících se se svými hochy od tance.

Spatřila se ve velikém zrcadle skříně, a bylo jí náhle jasno, jak nepěkný jsou její červené šaty, její rudý klobouk, na boso obuté střevíce, jak žalostně chuda stojí uprostřed přepychu. Nezarděla se studem, ale všechna krev vyprchala jí z tváří úzkostí, že i Marcel pozná, jak smutně nepěkné jest to, co se jí dosud zdálo vrcholem dosažitelné nádhery. Vzpomněla, jak táta, ubohý zestárlý táta, celý týden přicházel střízliv domů, a jak s rozpačitou radostí podával jí včera svůj dar. Annuš plně chápala tragiku tátova marného sebezapření. Bylo jí

pojednou nevýslovně líto starého opilce i jí samotné. Odvrátila se ke zdi a plakala svým tichým pláčem.

»Annuš, opět pláčeš! Avšak plač jen, plač, snad jest nutno skropiti tato místa slzami.« Přitiskl Annušinu hlavu na svoji hruď, a když se ihned utišila, políbil ji na vlhké řasy jejích očí.

»Marceli, jsem tak chuda!«

»Učiním tě bohatou.«

»Moje šaty jsou staré, nepěkné!«

Marcel se usmál. Otevřel jednu ze skříní.

»Uchystal jsem pro tebe dosti šatů.«

Annuš nahlédla dychtivě do skříně; pestřilo se v ní mnoho drahocenného šatu.

»To vše patří tobě, Annuš. Obléknu si tě jako princeznu. Budeš nositi bílý, volný šat, rozpletené vlasy, zlato, drahokamy. Budeš moje bílá iluse, moje poslední iluse.«

Annuš se zamyslí; ale pak řekla smutně: »Ráno musím domů. Táta nesmí věděti, kde jsem byla. Nenávidí vás, pány a husary. Nesmím obléci tvých šatů.«

»Dobře. Ráno se vrátíš ve svých šatech k tátovi. A později — uvidíme, jak bude později.« Vyňal z otevřené skříně stříbrně bílou robu, z jiné něžné spodní prádlo a rozložil vše na otomaně. »Hleď, Annuš, zaměníš svoje červené šaty bílým hedvábím — až do úsvitu budeš mojí bílou ilusí.« Usedl na otoman a stáhnul Annuši na svá kolena, sňal jí klobouk s hlavy. Políbil její vlas, spletený ve dva silné, pevné copy, a

rozplétal je. »Máš nádherný vlas, Annuš!« Probíral se prsty v černých proudech uvolněné kštice a rozestíral ji kolem zbledlého obličejce Annušina. Annuš držela se křečovitě jeho ramenou zmrtvělými rukama a přivírala třesoucí se dlouhé brvy, mezi nimiž prosvítal úzký, lesklý pruh bělma; rudé rty vyhrnuly se v plochých obloucích, že odkrývaly obě bělostné, násilně stisknuté řady silných zubů. A Marcel, v němž smyslnost, unavená nesčetnými výstřednostmi minula, dosud se neprobudila, nevěděl, že má na klíně tělo mladé ženy, jejíž žhavá krev tuhne v bolestném očekávání okamžiku, který jí dovolí vzpěnití se v závratném víru svojí energie. Zvolna, klidnými prsty uvolňoval spony šatu, a když jej shrnul, a hrubá košile zakrývala již jen řadra a trup Annušin, políbil snědé hrdlo, netuše, jak stupňuje dotekem svých rtů martyrium dívky, která nebyla pod útokem jí neznámými, abstrusního a omamujícího pocitu schopna studu. Úplně zaujat myšlenkou, přeměnit přestrojením toto dítě proletářů v bílou inkarnaci svojí iluse, svlékal ji mlčky jako neživou loutku. A když byla úplně naha, posadil ji na otomanu a odstoupil několik kroků, aby se přesvědčil o dokonalosti linií její nahoty. Annuš seděla bezvládna, smrtelně bleďa, se svislými pažemi, tak jak ji posadil, a upírala na něho zděšené, vytřeštěné oči. Tu konečně zalil jeho srdce bezmezný soucit s tímto ubohým, krásným a odda-

ným děvčetem, a náhlá úzkost, že vše jest marno, zmařeno, prošlehla mu palčivě hrudí. Bezradná zoufalost zapudila jeho ilusi. Klekl před Annuší, položil čelo na její kolena, objal její nohy a plakal hořce.

IV

S lunce vhodilo své první paprsky malými okénky do cihlové chaty. Annuš strhala k smrti unavena, s hučící hlavou, červeně šaty a ulehla na svůj slavník v koutě jizby. Usnula okamžitě. A když se probudila, byla již jizba plna poledního vedra. Annuš setřela dlaní těžký pot s horkého čela a bez myšlenek a bez hnutí ležela dále s očima upřenýma k černému trámovi stropu. Slyšela z protějšího koutu světnice temný chrapot, nebyla však schopna zabývat se jím.

Starý nosič pytlů ležel na posteli zkroucen v kotouč, oblečen ještě v zamoučené, rozbité šaty. Víčka hluboko vpadlých očí pod mocným obočím byla násilně semknuta, vráscitá, hnědá tvář brunátněla pod vrstvou mouky horečkou a bolestí, křečovitě otevřenými ústy, zejícími v hustém černém vousu zšedivělém moučným prachem, jako kulatá tmavá díra, dral se vzdychavý chrapot.

Otevřenými okny vnikalo do jizby táhlé, nervósní hučení a pískání parních píšťal a sirén z továren. Annuš se rázem vzchopila. Je snad poledne již? Nechápatě rozhlížela se světnicí. Viděla otce na posteli a pomyslela si: »Aha, vrátil se z noční šichty a vyspává.« Oblékla se mechanicky, vzala hliněný džbán a chtěla odejít pro čerstvou

vodu, ale náhle znepokojena podivným, ne-
zvyklým chrapotem tátovým, nahlédla mu
do tváře. Ulekla se jí. A jata nejasným, ale
nesmírně znepokojujícím tušením, dotkla se
zatáté pěstě tátovy, přitisknuté k břichu,
a zavolala tiše: »Tatíčku!« Starý Bokor
otevřel namáhavě zakalené oči, plné bolesti,
a zasténal chroptivě. Nehleděl na Annuš,
kamsi stranou upřel mrtvě tupý pohled.
»Tatíčku, sladký tatíčku, co je vám?«
Annuši chvěla se kolena strachem. Chtěla
vzítí tátovu ruku do svých dlaní, ale ne-
mohla, jak byla křečovitě k tělu přitisk-
nuta. Tu sebou umírající nosič pytlů škub-
nul, zavyl příšerným, táhlým jekem, a trhaje
údy, házel svým mohutným, zkrouceným
tělem, až stará, rozviklaná postel praštěla.

Okamžik stála Annuš v zoufalém strnutí,
pak vyběhla z chaty a za několik vteřin
vrazila bez dechu do Barčiny kuchyně. Fö-
nova obrátila se od plotny: »Co tak divě,
co?«

»Tatíček umírá, Barčo, umírá —«

Barča usmála se nedůvěřivě. »No, bodejž,
umírá! Napil se asi důkladněji.« Ale potom
přece zneklidněna dodala: »Nu, počkej, dám
jen Gábovi polévku a dojdou tam s tebou.
Což se mu stalo? Víš co? Doběhni do města
pro doktora.« Pak v rostoucím vzrušení
otevřela dveře do světnice a zavolala na
muže: »Gábore, starému je zle, vezmi si
sám oběd s plotny, musím tam.«

Vyšly z chaty. Annuš neměla na otázky

Fönové jiné odpovědi, než zoufalého »ne-
vím« a toto »nevím« bralo na se rychle tíži
obžaloby, výčitky, že spala, zatím co snad
smrt se vplížila a položila studenou pěst
umírání na tátovo staré srdce. Ubíhala
k městu a opakovala si bez přestání Bar-
čino poučení: »Doktor Fehér, rohový dům
naproti nádraží, první poschodí.« Bála se
myslit, neboť věděla, že první jasný oka-
mžik zahrne ji poznáním něčeho strašli-
vého.

U lékaře musila dlouho čekati v temném
předpokojí. Stála ustrašena v koutku a dí-
vala se nechápavým ztrnulým zrakem na
jakýsi sádrový odlitek, jenž bělal se v polo-
šeru antichamburu jako náhrobek. Lékař,
starý žid s šedivým knírem, vyšel z ordi-
načního pokoje, vyprovázeje stařenku v smu-
tečným šatě s černým, vlajícím závojem,
zavřel za ní dveře a zastavil se před Annuší.
»Což pak tě, krásná panenko, ke mně při-
vedlo?« Pohládl Annuš po tváři a usmíval
se starýma, dobrýma očima. »Také řekl,
že jsem krásná —« prolétlo Annuši hlavou.
Pak bezděky řekla: »Náš tatíček umírá.«
Teprve když slyšela vlastní slova, pochopila
je. Dala se do pláče. Doktor zase ji pohla-
dil po tváři a řekl měkce: »Nu, neplač,
malá, tatíček neumře, neumře — podíváme
se k němu — hned — pojď.« Sešli spolu
k nádraží, doktor zavolal drožku, usednul
a Annuš posadil podle sebe. Kladl otázky
a Annuš zase musila odpovídati obviňují-

cím »nevím«. Přijeli k chatě, Světnice byla plna žen. Rozestoupily se, že vstupující viděli od dveří postel, u níž stáli dva dělníci. Barča klečela u hlav lůžka, její jindy zlý obličej byl zmírněn slzami. Ticho bylo ve světnici. Jeden z dělníků se obrátil k lékaři: »Už je pozdě, před minutou skonál.« A zatím, co se lékař skláněl nad mrtvým, vykládal: »Už o půlnoci si stěžoval, jak je mu zle. K ránu odhodil lopatu, usednul na pytle a držel pěstě na žaludku. A jak šestá odhučela, běžel domů. Nestačil jsem mu ani, řekl, že má doma drahou pálinku, nemůže-li ta, že je s ním konec.«

Lékař se vzpřímil, rozhlédl se kolem a otíraje si čelo kapesníkem, řekl hlasitě: »Opravdu pozdě, je mrtev.« Upadl poněkud do rozpaků, že promluvil v naprostém tichu tak hlasitě, a vzpomenuv Annuše, obrátil se k ní a zase ji pohladil po tváři. »Ubohá maličká!« zašeptal s pravdivým soucitěm. Přistoupil potom k dělníkovi, který prve mluvil, a vytáhnuv velkou tobolku, řekl tiše: »Vystavil bych hned úmrtní lístek — jest tu možno psáti? Umřel na otravu alkoholem — ale trpěl už dlouho žaludeční rakovinou — pamatuji se, byl jednou u mne —« Dělník se potichu usmál: »Alkohol — ovšem! Však pil také přes třicet let! A psát — ne, to tu asi sotva možno, co by byl starý Bokor počal s pérem. Ale, libo-li, bydlím hned vedle, u mne možno psát.«

Mužové vyšli ze světnice. Velmi stará, shrbená žena vpadlé hrudi postoupila k lůžku, pokřičovala třikrát kostnatou, scvrklou rukou mrtvého a klekla vedle Barči. Pohlédla na ostatní ženy tvrdým, pánovitým pohledem, sepjala ruce a řekla příliš vysokým hlasem: »Pomodlíme se za mrtvého.« A nečekajíc souhlasu, poznamenala se modlářským gestem znamením kříže a počala zpívavým, žalostným hlasem: »Otče náš, jenž jsi na nebesích.« A všechny ženy, jako by zahanbeny, že samy na modlitbu nepomyslyly, klekaly chvatně kolem mrtvol a opakovaly spěšnými, polekanými hlasy: »Otče náš, jenž jsi na nebesích.« I Annuš klekla a modlila se. Upírala ustrašené oči k posteli, na níž černalo se tmavě oděné tátovo tělo; viděla je slzami jako skleněným hranolem, několikrát a s duhově barevnými obrysy. Nechápala ještě, co to jest smrt, avšak uděšenou duší plížil se jí bolestný úžas nad její smutnou přísností. Disharmonické hlasy žen ohlušovaly její bolest. Odvrátila oči s mrtvol a pohlédla na okno, zalité slunečním jasnem. Viděla kus nesmírně daleké, hluboce modré oblohy a zatoužila vyjít ven z doslechu těchto úpěnlivých, pokorných slov, řinoucích se jednotvárným proudem z mechanicky pohybovaných úst k zemi skloněných hlav, vyjít daleko do uzrávajících polí, kde by nebylo skrytých, záhadných hrozeb, obklopujících ji tu před tělem táty, jenž, neznámo proč, přestal dy-

chati a pohybovatí svoji mohutnou postavu. Náhle vzpomněla na Marcela a celé tělo rozechvělo se jí prudkou reminiscencí bolestné rozkoše. Byla pravdou dnešní noc? Existují ty ozářené, nádherné pokoje, existuje Marcel, jenž plakal zoufalým pláčem, objímaje její nohy a skrápěje její nahá kolena těžkými slzami, jenž pronášel k ní krásné, šílené věty, kterým nerozuměla a které plnily její divoce bušící srdce sladkým smutkem, existuje pružné, hebké tělo, jež se k její nahotě přissálo zdrcující silou a rozešťvalo svým dotekem její krev? — Přestala se modlití a její oči se usmívaly, ač se z nich řinuly velké slzy.

Stařena, která milovala smrt, poněvadž často doprávala její šedivé, zlé ilusi suverénnosti nad slabými a zděšenými, ukončila modlitbu a zdvihla se ze země. Znovu pokřížovala mrtvého. »Lehké odpočinutí dej mu, o Pane!«

Ujala Annuš za ruku a velitelským posunem přiměla ji k povstání. »Polib čelo otcevo, Annuš a zatlač jeho oči k věčnému spánku.« Annuš poslušně sklonila se nad zesnulým. Spatřila dvě pootevřené, žlutavým bělmem násilně zvrácených očí vyplněné štěrbinou modravě hnědých víček, široce, okrouhle otevřená ústa, polozakrytá černým, kosmatým vousem, bolestně svráštěné, bledé čelo pod chuchvalci vlhkých moukou a šedinami prosivělých vlasů.

Hrůza zastavila tepání jejího srdce. Te-

prve nyní bylo jí jasno, že duše uprchla z tohoto těla, jež znetvořeno bude zakopáno, že pak nezbude tu naprosto ničeho z bytosti, vedle níž dosud žila, že zůstane samotna v cihlové chatě, v které bude docela ticho a nesmírně smutno. A zároveň pochopila, že ztratila otce, člověka, kterého milovala přesto, že ji často tloukl, k němuž ji cosi poutalo, tak pevně poutalo, že měla nyní pocit, jako by i z ní samotné kus života byl uprchl. Vzpomněla, jak byl táta v poslední době k ní dobrý, jak ji několikrát pohladil, jak jí daroval rudý klobouk a žluté střevíce, jak se celý týden odříkal pálinky, jenom aby jí způsobil radost. Vrhla se na mrtvé tělo a tisknouc hlavu k nehybné, ztuhlé hrudi, volala v divoké bolesti: »Tatíčku, sladký tatíčku, neopouštěj mne!« Pak ztichla, hladila studené, vlhké čelo a hleděla zoufalýma očima na strhanou tvář, z jejíchž příšerně a groteskně otevřených úst nedostalo se jí odpovědi na marnou prosbu.

Velící stařena pozorovala chvíli se zřejmým zadostiučiněním výbuch bolesti osiřelé, pak uznala za včasno zakročiti: »Ne-vzbudíš ho už, Annuš. Dopřej mu klidu, který na něho seslal Všemohoucí. Oči mu zatlač k věčnému spánku. Slyšíš? Takhle — dvěma prsty.« Sevrěla Annušinu ruku svými kostnatými, scvrklou koží potaženými prsty a přitiskla chvějící se konečky Annušinych prstů na pootevřená víčka mrtvolky. »Oh, jak jsi neobratná!« Pustila Annuši-

nu ruku a s rozkoší sama stiskla svými drápy namodralá víčka očí, jež se nechtěla dítěti dát zavřít. »Nu, a teď ještě nějaký šátek, nutno bradu podvázat, aby mrtvý neležel s otevřenými ústy — a potom ho s Barčou umyjeme a převlékneme, že Barčo?« Barča vděčně přisvědčila. Stařena obrátila se k ostatním ženám. »Děkujeme vám, sousedky, že jste se s námi za nebožtíka pomodlily, jděte domů, budeme ho umývat.« Pohládila Annuš po vlasech a dodala: »A ty, Annuš, vyjdi si také někde, jdi třeba k Fönovům, dokud nebudeme hotovy, pro tebe něco takového není, jsi ještě —« Zarazila se, nahnula starou hlavu k Annušovým vlasům a vtahovala čenichavě jejich vůni. »Čím to tvoje vlasy voní, Annuš?« Přejela dlaní Annušinu hlavu a přidržela dlaň pod ostrým nosem, který se zahybal k propadlým ústům. »Po čertech vzácné voňavky máš, holka! Kde's na to vzala peníze? Anebo —« Stařena se významně zachechtala. Barča a všechny ženy shlukly se kolem Annuši a čichaly k jejím vlasům, mhouříce oči a šklebíce se. Barča zahájila výslech. Ale Annuš sklopila oči, zaryla zuby do zbledlých rtů a neodpovídala na otázky, které se záhy změnily ve vyslovované domněnky. Bylo zjištěno, že Annuš používala noci, když nebožtík táta se při nočních šichtách ve mlýně děl, k hanebným toulkám, že jest nemravnice, že nepochybně i dnešní noci se válela s Bůh ví jakým zhýralcem a patrně že přišla až

v poledne domů, protože neodpovídala na Barčiny otázky, jak že se neštěstí přihodilo, pořád jenom »nevím«. Dobře, že chudák táta je mrtev, že neví, jak se jeho dcera kurví s pány. — Táta umírá, a dcera —

S perversní rozkoší kreslila každá z přítomných v cynických, bizarních, na kontrastu smrti s chlipností basujících obrazech svoje představy dobrodružství tohoto neoblíbeného, melancholického děvčete, představy, vyvolané jemným, neznámým parfumem, který vyprchává z nádherných vlasů mladé ženy, rozčiloval nervy žen zestárých, s mládím doúčtovavších, myšlenkou, že existuje mimo jejich ponuré, prací a nedostatkem zubožené domácnosti ještě jiný svět, v němž možno vášnivě, radostně, rozmařile žít. A ty z nich, které v dobách svého dívčího mládí, kdy jejich tváře ještě nebyly starostmi a únavou zvadlé, kdy jejich nadra nebyla ještě vyssáta prací a kojením, kdy jejich klíny nebyly ještě znaveny roděním, které tehdy směly vrhnouti toužebný pohled do onoho jiného, radostnějšího světa, ty nalézaly nyní nejpršnější odsouzení, nejtrpčí slova povržení.

Annuš stála mezi nimi se srdcem obtěžkalým vědomím viny. Avšak pod přívalem surových pohan a nárazek vzpřimovala se znenáhla její hlava. Ve smutných očích zaleskl se jí hrdý protest. Poznala, že v jejím srdci není skutečné viny. Její noc byla svatá, nebylo v ní surovosti. Dnes v noci od-

trhla se její duše od nízkosti a hanebné mělkosti těchto pokryteckých, hladových a špinavých žen a ponořila se do života, který dravě zvířenými, ale křišťálově čistými, krásnými vlnami plynul závratně vysoko nad životem kolonie.

A ubohá Annuš stala se hrdou princeznou. Chladným, nesmírně pohrdavým pohledem odvrátila se ode všech těch vychrtlých tváří, sklonila se nad mrtvolou, dotkla se sevřenými rty jejího studeného čela a vyšla beze slova ze světnice.

A s přísnou tváří, ztrnulým zrakem a hrdě vztyčenou hlavou kráčela k dubu na pokraji vysokého močálu. A když tam došla, opřela se o starý kmen a zahleděla se směrem k cihlové chatě; řasy jejích očí nezvlhly již slzami.

Přikradl se soumrak a přivedl Marcela.

»Annuš, tvoje rty jsou ledové.«

»Políbila jsem dnes po prvé otcovo čelo. To bylo ledové.«

Marcel odvezl si nadobro svoji ilusi do osamělé vily za hlučícím městem.

V

Přešlo léto, přešel podzim, a věrná rovina Banátu, přijavši ve svůj neúnavný klín símě příští úrody, usnula pod sněhem, aby dlouhým spánkem sílila se k novému rození.

Ticho bylo v přírodě a ticho bylo ve vile. Annuš nestala se bílou ilusí Marcelovou; byla jeho smutnou princeznou. Místo do bílých rouch odíval její hnědé tělo do černé řízy, která činila ji velmi štíhlou, a její zhublou tvář ještě bledší. Nedoveda snést disharmonie, dal bílý salon přeměnit v temně rudý a z růžové, radostné ložnice utvořil komnatu, jejíž temná, chmurná nádhera zdála se určenou, aby vyvolávala zoufalé vášně k smrti odsouzených k posledním, násilným a bolestným vypjetím. Hrával na cymbalu za dlouhých zimních večerů vášnivé rapsodie Lisztovy a melancholické maďarské písně a Annuš, choulíc se zimomřivě do hlubokého křesla vedle krbu, upírala na něho své sametové a perletové oči, v nichž bylo více oddanosti, než v očích bílého chrtá, který ležel u jejích nohou. Někdy předčítal Marcel překlady z francouzských a anglických básníků, které krásnými a trudnými větami zvyšovaly melancholii jejich osamělosti.

Pozdě v noci ukládal snědé tělo svojí smutné princezny na bílé hedvábí polštářů,

zdobených širokými, černými stuhami. Hlavu kladl na její pružná a tvrdá nadra, zavíral znavené zraky — a Annuš hladila studenými prsty jeho horké čelo, pod nímž bolely chorobné, šilivé myšlenky.

Experiment se nezdařil. Annušino srdce ledovělo v jeho chladných dlaních, neohřívajíc jich, nepřelévajíc v jeho žíly horké, zdravé krve. Opozdil se s experimentem. Nezbyvalo, než líbat chladnoucí srdce vděčnými, mlčelivými rty.

A Annuš — Annuš už dávno pochopila, že ji za letního večera na pokraji vyschlého močálu políbil osud. Osud, který jí rozkázal, aby milovala k smrti odsouzeného prince velikou, bezmeznou a bezmocnou láskou. A Annuš milovala a nebránila se osudu, neboť její láska byla tak veliká, že absorbovala i síly potřebné k odporu. Nepochybovala, že políbí ještě jedno mrtvé čelo. Ale bylo její jedinou silou, že dovedla nemyslit na okamžik, kdy se tak stane.

Marcel měl více zmužilosti. Nestačila ani u něho ke vzdoru, avšak stačila, že dovedl zahalovati jejich duše omamným závojem smyslnosti. Jejich těla vymykala se resignací svých duší a měnila se ve změt nervů, splývajících v sebe jako svadlé listí dvou stromů, zachvácené a divoce rozvířené vzduchovou smrští. Nebylo to štěstí, co jim přinášela nesmírně vášnivá objetí pod černě fialovými nebesy jejich smutného lůžka. — Byla to však opojení, která trhala na krátké

chvilě černou oblohu jejich melancholie v závratně hlubokou propast, na jejímž dně rdělo se rudé zlato štěstí. A usínali těžkým, bezesným spánkem, ani se neprobudivše z letargie, v kterou upadli uvolněním svého objetí.

Tak přežili více než polovinu Marcelovy celoroční dovolené, neopouštějíce na krok osamělé vily a nestýkajíce se s nikým, než starým sluhou Ondřejem, který obstarával spojení se světem obezřeale a mlčelivě.

*

Přišly vánoce a slavnostní zpěvy zvonů, rozhoupaných na počest narození Nazaretského pronikly umírající ozvěnou až pod chmurná nebesa lůžka melancholických milenců. Marcel se probudil a vztyčil se udešeně. Zatajoval dech a naslouchal napiatě. Naprosté ticho bylo v ložnici, ponořené v těžké šero tmavě fialové ampule, jejímž sklem fosforeskoval červ rozžhaveného elektrického drátu.

»Jermaku!« Bílý chrt zdvihl se se svého koberce a neslyšnými kroky přiloudal se k lůžku. Marcel se upokojil. »Lehni, Jermaku, zde lehni!« A chrt s lhostejnou poslušností ulehl před lůžkem na kožešinu černého pantra. Marcelem zalomcovala zima. Přilnul celým tělem k spící Annuši a přitáhl pevněji příkrývku. Dlouho však slyšel Annušino srdce tlouci, než usnul.

K melancholii přidružila se bázeň. Často,

stále častěji, objevilo se její stigma na vadnoucí tváři Marcelově. Prostřed hry nebo prostřed počaté věty Marcel náhle ztrnul v zděšené napiatosti. Jeho znehybnělá tvář pokryla se smrtelnou šedí, oči tkvěly v nevýslovné bázni na čemsi neviditelném. Annuš hrůzou neschopna řeči vrhala se k Marcelovi, objímala ho úzkostí zchromenýma pažema a líbala chvějícíma se rtoma jeho široce otevřené oči.

»Slyšela jsi je, Annuš?«

»Čeho se lekáš, miláčku? Ničeho není slyšeti!«

Marcel skláněl pak hlavu na Annušinu nadra a jako dítě poddával se jejímu chlácholení.

Halucinace opakovaly se stále hustěji. Marcel mlčel tvrdošijně k Annušiným otázkám. Chápal jasně svůj stav. Věděl, že okamžik, kdy halucinace změní se v trvalé šílenství, jest neodvratný. Hrozil se toho okamžiku a zase doufal, že šílenství přinese mu klid. Neměl odvahy říci Annuši, že se blíží konec jejich smutné idyly. Vycitovala to však v zoufalosti jeho objetí a polibků — v nichž rval osudu ze skoupé náruče všechnu rozkoš, kterou mu chtěl osud upírat. A její duše, hotova resignovaně přijati poslední ránu, oživovala svoje nádherné tělo mystickou krásou, aby je přinášela darem milenci, který dusil svoji úzkost v posledních extasích smyslnosti.

Dlouho již trvala zima. Marcel děsil se bílé, nekonečné plochy sněhu a okna byla stále zavřena okenicemi, aby jas sněhu nejisřil do umdlených zraků Marcelových.

Starý Ondřej potřásl šedou hlavou a řekl: »Nechce býti jaro. Nejstarší Švábové nepamatují takové zimy. Přihnala i vlky ze Sedmihrad. Slyšel jsem je dnes v noci výtí a ráno našel jsem jejich stopy kolem vily.«

Marcel zasténal. Shroutil se v mdlobě ve své lenošce. Odesli jej na pohovku. Ondřej chtěl přivést lékaře, avšak Annuš nedovolila, neboť věděla, že lékař nedovedl by pomoci. A když se Marcel probudil z bezvědomí a otevřel oči, v nichž se dosud zračil bezmezný strach, objala jej a šeptala: »Ničeho se neboj, miláčku, jsem u tebe.«

»A vlci?« otázal se Marcel.

»Vlci? Není zde vlků, můj drahý.«

Marcel zavřel oči. Po chvíli řekl: »A přece už dlouho slýchám jejich vytí. A dnes i Ondřej je slyšel a nalezl jejich stopy ve sněhu.«

»Ondřej se mýlí, miláčku, slyšel výtí psy, a stopy zanechal ve sněhu Jermak.«

Pohlédl nedůvěřivě na Annuš a neodpověděl. Pak vstal a přecházel salónek. Cítil se nesmírně slabým a byl nucen usednouti.

»Marceli, jsi nemocen! Pojď, spánek tě snad posílí!«

Poslechnul, nemohl však usnouti. Přišla noc, aniž toho v světle uzavřené ložnice pozorovali. Ležel s přivřenýma očima a tiskl její ruku. Viděli si oba do duší a mlčeli, poněvadž chápali bezúčelnost sdílných a těšivých slov. A Jermak, lhostejný svědek jejich tiché zoufalosti, ležel u Annušiných nohou na černé kožešině a nehnutě držel vzpřímenou krásnou hlavu s klidnými, bezvášnými zraky.

Marcel otevřel oči. Hořely v nich zimničné, nestálé jiskry. Annuš porozuměla. Vstala se své židle u jeho hlav a svlékala se. S bolestným úsměvem hleděl dlouho na její náhou krásu. Byla mu jedem, který přerušuje agonii v prudké záchvaty života, ale urychluje umírání. Jejich vášnivá těla se objala a jejich duše splynuly v jeden plamen, jenž sžehal dusící je zoufalost, jako sžehá požár uschlou trávu na stepi, aby ji popelem zúrodnil.

*

Marcel se probudil. Zavřenými okenicemi proniklo z venku do ložnice táhlé vytí. Polovztyčen naslouchal několik vteřin ve svrchovaném zděšení. Pak náhle odhodlán vstal tiše s lůžka, vyňal ze zásuvky nočního stolu revolver a plížil se opatrně k oknu. Výraz bázně v jeho obličejí změnil se v odhodlanost vyprovokované zbabělosti. Pevnou rukou odšinul závory okenice a rychle rozrazil křídla okna, nahnul se ven. Po bílé pláni

prechalo několik stínů do jasné zimní noci. Marcel vykřikl vztekle a vystřelil třikráte. Venku ozvalo se krátké zavytí a z ložnice odpověděl zuřivý štěkot Jermakův. Bílý chrt vyřítil se odkudsi k oknu, ale Marcel skolil jej novou ranou a napřáhl revolver, očekávaje dalšího nepřítele.

A nepřítel stál náhle před ním, nahá, mladá krásná žena, a Marcel namířiv na nadra, bělající se před ním v bizarním světle tmavěfialové lampy, vystřelil ještě jednou. A když se bílé tělo Annušino shroutilo na zdechlinu chrtovu, zasmál se Marcel vítězně a znovu zdvihl zbraň k obraně.

Přiběhl Ondřej. Kohoutek revolveru znovu cvakl, ale všechny rány byly již vystřeleny, a Marcel nadarmo stiskal spoušť. Pochopil, že jest bezbranný, a znovu podlehl bezejmennému strachu. Skrčil se v koutě okna a chvěje se na celém těle, upíral zděšené, šílené zraky na svého sluhu. A starý Ondřej, stoje nad bílými, mrtvými těly, hleděl stejně zděšeně a šíleně na svého pána.

*

Ráno našli lidé vedle cesty, nedaleko otevřeného okna vily zastřeleného vlka. Oknem viděli starce, jenž neodpovídal na jejich otázky a ztrnule hleděl na cosi pod oknem. Vnikli do vily a našli dva šílence, nahou mrtvolu ženy a zdechlinu bílého chrtu.

SPIŠY
KARLA ŠARLIHA
II

OPRAVDOVÉ CHVÍLE V ŽIVOTĚ
NADPORUČÍKA PROKOPA

Těžko, nevýslovně těžko bylo nadporučíku Prokopovi. — Těžko bylo, odhodlati se k odplivnutí: »Potvora! Vem ji čert!« Neboť nadporučík Prokop byl již zestárlý sirotek, který mnoho let propil, prosnil a prospal po prokletých dalmatských pevnůstkách. V jejich kasematách nahnílo jeho mládí zlou pevnostní houbou, než mu osud dopřál lidštější garnisony a s tou i lidské radosti: ženy. Kterak by nebylo těžko odplivnouti teď, když sotva se počal těšiti s naivní dychtivostí holobradého kadeta kouzlu zapomenutého slova »láska«? Ale zdálo se nutným toto odplivnutí. Bývajíť chvíle v životě mužů, kdy zbývá volba jen mezi odplivnutím a revolverem, chce-li se zachrániti mužství.

A taková chvíle nadešla nadporučíku Prokopovi.

Takto nadešla:

Rok zapomínal v tinglech a nočních kavárnách velké opevněné haličské garnisony v holých horách dalmatského pobřeží ztracená léta. Není Halič eldorado, ale kdo po léta se pražil na skalních pouštích vysoko nad Adrií a skřípal zuby, dívaje se triedrem, jak sta žen jistě krásných a smyslných ve svých pestrých kostumech skotačí ve vlnách moře, zatím co tu nahoře horkem zpitomělí

kanonýři líně, pokryti potem, provádějí nesmyslně mechanické hmaty a kroky kolem velikého děla, kdo naučil se nenáviděti to nádherné a věčně vzdálené moře, ten dovede si vážit haličských tinglů a kaváren s dámskými kapelami. Tu možno viděti ženy zblízka, z pekelného blízka! A nadporučík Prokop se díval na ně celý rok už. Až jednou pozdě ráno se probudil. Vedle něho ležela Karla, cellistka. Spala. A pranic nebyla ležká ve svém spánku. Z účesu čouhaly zdrchané vložky, rty měla skorem tak modré, jako kruhy kolem semknutých víček, tváře zvadlé a bledé pod ličidlem; a všechna ještě páchla jarzebiakem a nakyslým kavárenských puchem a se židle u postele visely její ubohé batistové, pomačkané bílé šatičky s modrými stuhami, kdesi prostřed světnice povalovaly se sešlapané lakové střevíčky. A chuděra Karla spala tak nějak ubožácky pod hrubou erární houní, a nepřívětivé světlo zachmuřeného haličského podzimního rána rozlézalo se po velikém, holém pokoji. To vše bylo nepochopitelně smutné, žalostné. Po prvé to bylo nadporučíku Prokopovi smutné a žalostné. Žalostnou mu připadala bledá spící dívka, která snad snila, že od něho dostane několik zlatek, jeho byt i jeho život mu připadal žalostným. Je to život, jak žije? Tohle je splnění barevných, dobrodružných snů z akademie? Ondy Leonka, před ní Kitty, dnes Karla, zítra snad tlustá Bibi — holky, holky, a mezi nimi písáření

v kanceláři, hloupé hovory a hádky v me-náži, pitky v kavárnách, stupidní kuplety v tinglu, starosti s lichváři v kaftanech — Můj Bože!

Tlusté Bibi si už nepřivedl domů. Po večeri se vracíval do svého pokoje, a čta v posteli dlouho do noci romány a služební knihy, říkal si, že chce počítí nový život. Zimů již nějak přestojí, na jaře půjde na dovolenou a ožení se. Neboť takhle nelze žíti.

Tu pak náhle, zcela neočekávaně přišla láska. Něco stejně nepochopitelně hřejivého a blažícího, jako nepochopitelně smutné a žalostné bylo podzimní ráno se spící Karlou. Zase se nadporučík Prokop divil: Je to život? A byl to život. Věru! Vše najednou oživilo a nabylo smyslu. I to písáření v kanceláři mělo svůj smysl: aby bylo rychle ukončeno a bylo možno očekávati doma, v teplém, útulném pokoji Olgu, která přijde ze zimy růžová, zachoulená, se sněhovými vložkami na kožíšku a rukávníku. Olga! Co podivné krásy bylo v jejím melancholickém úsměvu! Nikdy se nesmála, usmívala se jen, i když nadporučík Prokop, zapomněvší dalmatských skal i bledých holek a poblázněný štěstím, prováděl před ní klukoviny svého znovu nalezeného dětství, chodě po rukách světnic, nebo deklamuje žvatlavé, žertovné gratulace k babiččině svátku. A s jakou důstojnou cudností se mu konečně poddala, když se přesvědčila, že v ní vidí ne holku, ale první ženu svého života, která musí cele

býti jeho, má-li býti opravdu šťasten! Jen ve třech nocích za ty dva měsíce mu dovolila, aby se zmocnil jejího nádherného, snědého těla — ale což byly všechny kdy zakusené prostopášnosti u srovnání s těmito třemi nocemi! Věru, to byl život! Život, o jakém nadporučík Prokop nejasně tušil, že kdesi pro něho kvete, když ještě sedával na eskarpě svého posledního dalmatského fortu a se smutným vztekem v srdci se díval přes hranaté, špičaté skály, jak rudé slunce se noří za zlatý pruh temného moře. Ba věru, i to byl teď život, když musil i večer doma pracovat a seděl u stolu přišoupnutého ke kamnům; neboť, pozdvihl-li oči od práce, viděl Olgu s knihou v krásných rukou a s vážným, laskavým úsměvem v černých očích! Ba, to právě byly nejkrásnější chvíle nadporučíka Prokopa, když tak sedávali tiše u stolu, v kamnech praskalo dříví, kolem lampy vznášely se modré obláčky dýmu cigaret, a bylo lze si představit, jak venku ulicemi fičí ledový ruský vítr a jak kamarádi čekají v začouzené kavárně u kalíšků vodky na holky, které zatím, vystaveny blikavým očím špinavých židů, odfidlávají na housličkách vždy tytéž prastaré vídeňské valčíky. Ano, byl to život, teplý, čistý život!

Až pak se najednou mihlo první podezření. Před týdnem. Kterak mohla po odchodu Olgině ona prokletá příloha z mobilisačního plánu ocitnouti se náhle na stole mezi knihami, které byl ráno v strašlivém rozčilení ji-

stě desetkrát prohlídal? Mohl pochybovat, že jí Olga večer před tím neodnesla a nezastrčila pak při nové návštěvě mezi knihy tak, aby ji ještě večer musil najít?

Eh, což byl žár kotorského slunce proti horku, které tenkrát zalilo nadporučíka Prokopa! Vyzvědačka! Olga — vyzvědačka! Hle, cudná, melancholická Olga! Podezření utvrzovalo se v přesvědčení, neboť vyskytlo se ve vzpomínkách radostných dvou měsíců mnoho indicií. Nadto Olgin náhlý odjezd do Vídně za dědictvím! Opravdu, nebylo možno pochybovat. A nebylo-li pochybností, že miluje vyzvědačku, mohl věřit, že miluje ona jeho? Že mu nedarovala svého těla pouze proto, aby mu mohla ukrásti některá z tajemství nejdůležitější pevnosti říše? Nadporučík Prokop vzpomenuť olovené tlhy spánku oněch tří nocí; oh, bylo teď jasno, že to nebyla únava příliš vášnivých objetí, co mu tehdy vždy sklízilo oči, ale narkotika, vsypaná za jídašských polibků do vína. Jak slídivě asi přehrabovaly ty krásné ruce zásuvku jeho stolu, jak chtivě asi hltaly ty černé, melancholické oči tajemství listin, za něž ručí svojí svobodou, ctí, existencí! To tedy jest první žena, kterou miluje: rafinovaná, proračná dobrodruhně, prostitutka vyššího slohu! Oh, má drahá, ještě není hra u konce! Nadporučík Prokop se zlověstně usmál, mysle na to, jak pošle Vasilu pro detektivy, až Olga po návratu z Vídně bezstarostně usedne za stolem u kamen. Ale pře-

stal se ihned smát. Ano, zatknou ji, odvedou — a nikdy už nepřijde růžová mrazem, se sněhovými vločkami na kožíšku — nepřijde už nikdy. A on bude sám, vždycky sám, a pokoj bude zase tak nevlídně holý a snad zase bude se probouzet vedle bledých holek s modrými kruhy pod očima — ano, zase bude tak zoufale smutno, žalostno — eh, smutněji, žalostněji bude: neboť to bude už mrtvý život. Ba, smrt to bude. Ošklivá, hnusná smrt. Či bylo by pak ještě možno žít? Vzpomínati a litovati a proklínati?

Zmatené srdce nadporučíka Prokopa toho nevědělo. A proto mu bylo tak těžko odplynouti: »Potvora! Vem ji čert!«

Teprve odpoledne před večerem, kdy se měla Olga vrátiti, přinutil se nadporučík Prokop k rozumu. Sám se divil, jak po šesti bezesných nocích a tupě produmaných dnech jeho srdce náhle zledovělo. Všechno rozvážil. Všechny možnosti, pravděpodobnosti. Na vše se upamatoval. Na každé slovo, každý pohyb Olgin. A každý okamžik dvou měsíců svého štěstí probádal s cynickou skeptikou nedůvěřujícího muže. A shledal, že jest velmi možno, že to, co považoval za cudnost z lásky se poddávající ženy, byla prostě nechut k objetím lhostejného, snad i nepřijemného muže, jíž často ani nejposlednější nejřemeslnější nevěstka nedovede zcela ukryti; shledal, že jest pravděpodobno, že mu darovala pouhé tři noci jen proto, jelikož ne vždy obsažná zásuvka jeho stolu neslibovala častě-

ji odměny za lhaní lásky a vášně. Uvážil i to, že dá-li Olgu zatknouti, že i on má v nejlepším případě k očekávání několik měsíců vězení u profósa, ne-li degradaci, za trestnou lehkomyšlnost, že v době, kdy se země hemží vyzvědači, donášel si domů přísně rezervátní knihy a části mobilisačního plánu, jen aby mohl místo v opuštěné kanceláři pracovat v pokoji zjasněném přítomností ženy, o níž věděl jen to, že se vydává za nešťastnou rozvedenou paní a učitelku hudby a že jest jím milována.

Ano, všechno nadporučík Prokop klidně rozvážil. A pak vstal s pohovky, vyňal z nočního stolku opakovací pistoli, nabil ji plným proužkem patron a zastrčil ji pod polštář pohovky. Neboť jeho zledovělé srdce již poznalo, že nelze prostě odplynouti a říci: »Potvora! Vem ji čert!« Vědělo již, že jest nemožno žít a vzpomínati a litovati a proklínati.

Po sedmé hodině přijde. Psala to před dvěma dny na pohlednici z Vídně. Zcela jistě přijde, nemá tušení, že zná již její zradu. Vejde, usměje se vlídně, zastaví se u dveří a nakloní se se zavřenýma očima, aby ji objal a políbil. Nepochybně ji. Chladně jí podá ruku a mlčky pomůže jí odložit, odvede ji k pohovce. Usedne a překvapena jeho chladem zadívá se na něho pátravě. Pak přisedne k ní, usměje se ironicky a řekne: »Drahá Olgo, vím, že jsi mne uspávala narkotikem, že jsi si vypsala ve třech nocích nejdůleži-

tější data o mobilisačních přípravách na fortu číslo 3., že jsi byla nyní ve Vídni patrně proto, abys odvedla svým prostředníkům výtežek dvouměsíční námahy. Vím také, že mne nemiluješ. Avšak já miluji tebe. Uznáš, že jediným východiskem z naší hloupé situace jest smrt.« Vytrhne pistoli zpod polštáře a přiloží ji k Olgině skrání. Jistě nezbledne, ani nevykřikne. Neboť není žena; jest ženský ďábel, ironický, chladnokrevný ďábel. Jen se usměje. Zcela jistě se usměje, tak podivně pohrdlivě, jak jen ona jediná to dovede. Ano, usměje se Olga a řekne: »Máš pravdu, Emile, ve všem máš pravdu. A jsem vděčna tvému útlocitu, který ti dal uhodnouti, že mi jest milejší kule s ocelovým pláštěm, než třeba jen tři roky káznice. Doufám však, že se ti nebude trásti ruka?« Zcela jistě bude takto mluvit tato obdivuhodná žena. A jemu nebude se trásti ruka, až stiskne spoušť pistole, opatrně přiložené k bílé skrání. Neboť bude mysliti jen na to, že za okamžik bude směti ještě jednou beze studu zlíbat Olginy rty. Ba, pak po ráně, pak zase bude moci políbit Olginy rty beze studu. Naпослед, ale beze studu. Bylť nadporučík Prokop pyšný hoch.

Vasil vešel po špičkách a rozsvítil lampu; přiložil do kamen a stanul u dveří tázavě.

»Nepotřebuji tě dnes už, Vasile. Můžeš do kasáren.«

Potom odbíjely hodiny nad pohovkou šest. Nadporučík Prokop si zapálil cigaretu a po-

čal přecházeti pokojem. A řekl si často, velmi často, že život, který chce za hodinu ukončiti, jest opravdu bezcenný. Velmi často si to řekl, ale stále méně tomu věřil. Přestával dokonce věřiti i tomu, že smrt jest jediným východiskem z hloupé situace. Ještě nikdo ničeho neví. Stalo se vůbec něco? Nemá vlastně ani důkazů, že jest Olga špionka. Jest zcela dobře možno, že onu dislokační skizy z mobilisačního plánu sám založil mezi knihy. Přepracovaný a milující člověk snadně hledá věc, kterou při hledání vezme desetkrát do rukou, aniž ji vidí. A mylí-li se v tomto jednom bodě, jest všechno jeho podezření pošetila kombinace. Pak je Olga opravdu to, zač se vydává: nešťastná, surovým mužem opuštěná žena, která kondicemi pracně, ale poctivě shání svoje chudé živobytí, a která po letech smutku konečně našla trochu jasu a tepla v tomto, bez ní tak nevlídném pokoji. Pak nutno jí věřiti, že musila náhle odjeti do Vídně, aby převzetím malého, neočekávaného dědictví usnadnila svůj těžký život. A pak možno věřiti i to, že ho miluje.

Nadporučík Prokop cítil, že nesmírně lpí na životě. Že na něm lpí s hanebnou, pokorující láskou. Cítil, že jest schopen velikého bídáctví: zavřítí oči a říci: »Nevím ničeho. A kdybych věděl, mohu mlčeti.« Cítil, že lpí na životě jenom proto, že lpí na ženě, která má krásné, melancholické oči a dovede se vlídně usmívati. A zarděl se, neboť se mu

vnucovalo doznání, že by opravdu byl s to mlčeti také, kdyby žena se vlídně usmívala a řekla: »Nemilovala jsem tě, ale budu tě za tvoje mlčení nyní opravdu milovati.«

Zase bylo těžko, nevýslovně těžko nadporučíku Prokopovi.

A hodiny nad pohovkou už odtloukaly sedm, a stále ještě nevěděl, stane-li se tragickým hrdinou nebo bídáckým samečkem.

Minuty mýjely se strašlivou a přece sladkou pomalostí. Stál u dveří, naslouchaje s bušícím srdcem, ozvou-li se na chodbě Olginy tiché, spěšné kroky. A tu se ho zmocnila myšlenka: podrobí Olgu zkoušce. Rozloží po stole, jako by pracoval, lákavé kusy nejdůležitějšího oddílu mobilisačního plánu, který od týdne netknut ležel uzamčen ve skříni; až Olga přijde, řekne, že musí na půl hodiny odejít k některému kamarádovi v peněžní neodkladné záležitosti, složí listiny do stolu, ale klíče zapomene vzít s sebou. A dveře uzamkne zvenčí a za několik minut se vrátí, — dveře lze neslyšně odemknouti — vrazí do pokoje — a bude-li Olga sedět na obvyklém místě s knihou v ruce — oh, pak jí všechno dozná, v jak strašlivém podezření ji musil mít, jaká muka protrpěl, i pistoli pod polštářem jí ukáže — a Olga jistě odpustí, usměje se vlídně a zase bude tak teplo a milo v pokoji u praskajících kamen — Olga snad mu pak daruje i čtvrtou noc, aby se přesvědčil, že ne narkotikon to bylo, co mu klížilo oči. —

Na druhu eventualitu, že překvapí Olgu, jak jest skloněna nad otevřenou zásuvkou a pročítá některou z listin, nadporučík Prokop už nemyslel. Spěšně, s chvatem skorem radostným otevřel skříň a položil na stůl konvolut listin v modrých lepenkových deskách. Vyňal z něho rozpracovanou tabulku s přehledem stavu posádky fortu číslo 3 a upravil na stole vše tak, jako by právě byl povstal od práce. I péro namočil do inkoustu a se šťastným úsměvem udělal kaňku na tabele. »Však ji zítra vymaži, a nedá-li se, ať tam zůstane na památku —« Nepochyboval již, že se pro něho chystá ještě zítřek, mnoho zítřků.

A pak konečně, konečně přišla Olga. A opravdu, vešla, stanula u dveří a naklonila se se zavřenýma očima, by ji objal a políbil. Objal a políbil ji — a odstoupil sklamán a se srdcem sevřeným studenou, bolestnou úzkostí: Jest láska v tomto políbení? Nelíbají takhle lhostejné, zrádné ženy? Hleděl na ni zachmuřen, cize a jeho zrak, vyhýbaje se jejímu pohledu, utkvěl na její bílé skrání.

Stále ještě se vlídně usmívala. »Emile, co jest s tebou? Nezdá se, že máš velkou radost z mého návratu?«

Vzpamatoval se; musí sehrát komedii; teprve potom třeba hledět na bílou skrání.

»Z tvého návratu,« opakoval roztržitě. Ale pak se již ovládal. Zatvářil se uraženým. »Šest dní jsi byla pryč, a nenalezla jsi času k napsání dvou stránek —«

»Myslila jsem, napíšeš-li na pohlednici: „V pátek v sedm hodin přijde k Tobě Tvoje Olga“ — že ti způsobím větší radost, než sebe delším dopisem —« Hleděla na něho klidně, a přece vytušil v jejím pohledu nedůvěřivou pátravost. A náhle si uvědomil, že v něm klíčí nový, neznámý dosud pocit: nepřátelství, mstivá nenávisť k této ženě, která před ním stojí v masce svojí lásky, věříc, že přestal býti její loutkou.

Mávl rukou, jako by chtěl zanechatí tematu, které mu ztrpčovalo dny její nepřítomnosti. »Máš pravdu, Oluško! Ostatně, chci uznati, že ti asi nezbyvalo mnoho času ke korespondenci. A což hlavní: jsi teď u mne a nepojedeš zase tak brzy do Vídně, vid'« Objal ji v pasu a odváděl ji ode dveří.

»Nevím, nebudu-li tam musit ještě jednou. Nedovedeš si představit, co formalit se nadělá k vůli takové trošce peněz.« Zastavila se a rozepjala svůj kožíšek. »Smím odložití?«

Pomáhal jí horlivě odkládati a vypytał se, jak se jí vedlo ve Vídni, a cestou. A stále lépe dařilo se mu napodobovati svůj starý, veselý, srdečný tón, zatím co jeho nenávisť k ní rychle rostla.

Olga usedla ke stolu a ukázavši na rozložené papíry, řekla: »Pořád ještě se mučíš s tím ohavným mobilisačním plánem?«

Shrnul nedbale listiny do desek a hodil je do zásuvky stolu. »Ba, mučím se. Čert mi byl dlužen celý ten referát. Pravda, je teď

v zimě vnější služba zlá, ale byla by mi milejší, než tohle duchamorné škrábání, třebaže v teple. Kdyby aspoň z toho všeho co bylo, ale takhle, co se letos v potu tváří napíše, spálí se za rok, a píše se znova. A bylo by opravdu zajímavé, moci se jednou přesvědčiti, zda by ve skutečnosti všečen ten papírový důmysl neselhal.«

Olga se usmála a pohladila ho po tvářích. »Ale, Emouši, nepokoušej Pána Boha! At nás chrání, aby kdy bylo uskutečněno, co se tu na papíře chystá!«

»Proč? Všude to páchne v dánském státě příliš dlouhým mírem. Kdyby nám Pán Bůh dopřál války, měl by našinec aspoň na čas pokoj od těch pijavek v kaftanech.«

Zadívala se na něho a řekla pak vážně: »Emile, přiznej se: tvoje dluhy ti dělají starosti, vid'« Poznala jsem hned z tvého uvítání, že se ti něco nepříjemného přihodilo, vid'« Pověz, jsou to dluhy?«

Byl rád, že se může ukrýti za toto vysvětlení. Díval se zachmuřeně stranou a neodpovídal.

Nahnula se k němu a pozdvihla mu hlavu svojí měkkou, chladnou rukou. »Proč mlčíš, Emile? Nemám snad práva na tvoji důvěru?«

»Nečiníš si starostí, Olgo. Nejsi sice daleka pravdy, jest to skutečně ten zlořečený mamon, co mne přivedlo trochu z míry, ale není to nic vážného — zítra zase bude vše urovnáno. Ale konečně — proč bych se před

tebou ostýchal? — Pinkas Bornstein mi pohrozil udáním u sborového velitelství, nezaplatím-li nebo neprolonguji-li aspoň jeho směnky — do zítřka. Chce ale za prolongaci dvě stě, a těch ovšem nemám. Prosil jsem hejtmana Enderse, aby mi půjčil — řekl napřed, že nemá, ale odpoledne mi vzkázal, abych k němu přišel o půl osmé večer, že snad těch dvě stě přece sežene. Vidíš tedy, že věc opravdu není tragická.»

Olga se zamyslíla. — »Řekni, Emile,« pravila po chvíli, »kolik dluhů máš dohromady?«

Dal se do smíchu. »Snad bys je nechtěla za mne zaplatiti?«

Zadívala se na něho se svým vlídným úsměvem. »Kdož ví, zda ne. Ale řekni aspoň přibližně: kolik tisíc?«

Byl znepokojen. Snad opravdu vážně pomýšlí pomoci mu? Jak potom srovnati její obětavost s její zrádností? Prodává jemu ukradená vojenská tajemství, aby platila jeho dluhy? Zamilovala se vyzvědačka do své oběti? Či jest všechno jeho podezření přece jen hloupým výmyslem jeho přepracovaného mozku? — Nadporučík Prokop bezmála již zase chtěl se odvažovati naděje. Přece však pomyslí na možnost, nabídně-li mu Olga opravdu zaplacení dluhů, že tak učiní v předpokladu, že důstojník nepřijme dobrodiní od chudé učitelky. »Pochybuji,« pravil s lhostejným úsměvem, »že by tvoje dědictví po vídeňské tetě stačilo na mé dluhy. Býval

jsem velmi lehkomyšlný.»

»Mluv přece: kolik tisíc?«

»Bornstein sám má dostati šest tisíc.«

»A ostatní?«

»Ne již mnoho. Dohromady nejvýše patnáct set.«

»Tedy osm tisíc by stačilo?«

»Zcela jistě.«

»Mohu ti tolik půjčiti.«

»Na kolik procent?«

»Neposmívej se, Emile. Míním svoji nabídku vážně a upřímně. Nemůžeš přece stále tak žít, jako dosud. Za rok zdvojnásobí se tvoje dluhy, nepokusíš-li se opravdově o jich soustředění a úpravu. Znáám haličské lichváře z vlastní zkušenosti. Dluhuješ Bornsteinovi šest tisíc, a jsem si jista, že jsi v hotových dostal nejvýše dva tisíce.«

»Dva tisíce a asi tři sta.«

»Nu vidíš! Za dvě stě, které mu zítra dáš, počká ti v nejlepším případě měsíc. Pak bude žádati za prolongaci už tři sta.«

»Pravděpodobně. Ale pochopíš, že si nemohu od tebe vypůjčiti peněz.«

»Proč ne? Podepíšeš mi řádně vystavený dluhopis a budeš mi v libovolných lhůtách spláceti kapitál i čtyři procenta.«

»Ne, dětino.«

»Nejsem dítě. Jsem o málo mladší než ty a v peněžních záležitostech vyznám se lépe než ty. Kdybys svoje dluhy soustředil výpůjčkou u nějaké banky, bylo by to totéž, jako když přijmeš moji nabídku — leda

s tím rozdílem, že bys bance možná nedo-
držoval lhůt a dal se znovu zažalovati, kdež-
to u mne bys — doufám — byl svědomi-
tější.»

Prokop stěží tajil svoje rozčilení. Ne, to
není nabídka, o níž jest přesvědčena, že ne-
bude přijata! Miluje ho, anebo si jej chce
učiní bezbranným vděčností?

»A přijmu-li?«

»Budeš míti do osmi dnů peníze.«

»Platí?«

»Platí!« Olga podávala mu ruku, usmíva-
jíc se laskavě.

Nepřijal její ruky. »Ne, Olgo, děkuji ti.«

»Nechceš? Rozvaž, že ti nenabízím nic
nečestného, ani že ti nechci prokazovati ni-
jakého dobrodiní.« Řekla to klidně, ale Pro-
kop domníval se vycitovati z jejích slov zkla-
mání. Objal ji a políbil. A zdálo se mu,
teď že její ústa opakovala jeho políbení vře-
leji, než prve u dveří. Ale nepoddal se již
důvěřivosti.

»Ne, Oluško, děkuji ti. Věř, kdybych toho
skutečně potřeboval, přijal bych tvoji nabídku.
Ale předně: chtěl jsem tě trochu zkou-
šeti. A za druhé: přelhal jsem tě. Dluhuji
Bornsteinovi jenom tři tisíce, a všeho všudy
mám dluhů necelé čtyři tisíce. A ty splatím
co nejdříve — co den čekám vyřízení svojí
žádosti k centrálnímu hospodářskému fondu
vojenskému, zcela jistě mi bude půjčka po-
volena. Nahlédl jsem už dávno — hned jak
jsem tebe počal míti rád — že musím pře-

stati býti lehkomyšlný.«

Olga se již zase vlídně usmívala. »Tím
lépe. Centrální hospodářský fond jest, tuším,
znamenitá instituce, na kterou hoši, jako
můj Emil, rádi hřeší. Nu budiž. Ale co jest
s dvěma sty hejtmana Enderse? Tu jsi mne
také přelhal?«

Nadporučík zatal zuby: Aha, bojíš se, že
zůstanu doma a že nebudeš moci prohléd-
nouti moji zásuvku! A rázem vrátila se
mu všechna skorem zapomenutá nenávisť
k chladné, vypočítavé, krásné podvodnici.

»Ne, tu jsem nelhal. Bornstein opravdu
musí dostati do zítřka své dvě stě, a já si
musím pospíšiti, mám-li Enderse zastihnouti
ještě doma.«

»Opravdu chceš teď odejít?«

»Musím, drahoušku, musím. Ale budu
brzy zpět, za patnáct, dvacet minut.«

»Enders ti neuteče. Může ti dáti peníze
ráno v kasárnách. Nebo si pro ně pošleš
ráno Vasilu. Sotva jsem přišla, už mne chceš
opustiti! Jindy bys byl neodešel! A dnes
právě nemohu u tebe dlouho zůstat — ode-
jdeš-li, půjdu také.«

Nadporučík Prokop byl zase zmaten. Pře-
tvařuje se, anebo jí opravdu záleží na tom,
aby zůstala samotna v pokoji s mobilisač-
ním plánem? Přistoupil k ní a hladil její
tvář. »Ne, Oluško, neodcházej, vrátím se
brzy, poběhnu. Musím k Endersovi opravdu
ještě dnes. A ostatně — vždyť nemáme ni-
čeho k večeři. Poslal jsem Vasilu domů a

zapomněl jsem jako na smrt opatřit něco k večeri. Jistě máš již hlad, že?»

Olga se usmála. »Tot'arci něco jiného. Večeřeti nutno. A přiznávám se, že mám již slušný hlad.«

Odcházel již k věšáku pro šavli a ušklíbl se; Tedy přece? Řekl však vesele: »Vidíš tedy!« A zahlédnuv v kapse svého pláště na věšáku noviny, dodal: »Zde máš včerejší vídeňské noviny — můžeš si zatím čtením krátki chvíli.« Vzpomněl, že se v menáži cosi mluvilo o nejnovějším dopadnutí vyzvědače a že si cestou domů koupil noviny, v nichž byla o tom zpráva, že však odpole dne na noviny vůbec již nevzpomněl. A pomyslí si; Nenajdeš-li v zásuvce stolu nic zajímavého, najdeš snad v novinách něco — zbude-li ti času ke čtení! A se zlou, jízlivou radostí si představil, jak otevře dveře a překvapí ji, usvědčí. Vrhł pohled k pohovce se skrytou opakovací pistolí. Oblékl plášť a podáváje Olze složené noviny, otázal se: »Nečetla jsi jich už včera ve Vídni? Pro nás arci jsou opravdu ještě novinami.«

»Nečetla jsem již tři dny novin. Ostatně, včera nebyla jsem již ve Vídni, ale v Krakově. Což jsem ti nepsala na pohlednici, že středu a čtvrtek ztrávím u příbuzných v Krakově?»

Nadporučík Prokop se zarazil. V Krakově? U příbuzných? Ah, má drahá, zdá se, že patříš k internacionální vyzvědačské bandě, jejíž několik členů na podzim v Krakově

lapli? Nu — brzy dojde i na tebe řada — ale trochu důkladněji! A zapínaje svoji šavli, řekl nahlas: »V Krakově jsi byla? O tom jsi se na pohlednici nezmínila.«

Olga tvářila se, jako by čtla feuilleton a pravila roztržitě: »Tak? Nezmínila jsem se?« Potom odstrčila noviny a pohlédla na hodinky. »Ale, Emile,« řekla, »vždyť již bude skorem osm hodin — to už Enderse nestihněš! Zůstaň raději doma, chci dnes brzy domů, jsem strašně unavena.«

»Ne, ne, miláčku, i kdybych Enderse zastihl, pro večeri přece musím. Co mám koupiti? Ale však budeš spokojena, vid' Raději už běžím!« Dotkl se rty jejích vlasů a šel kvapně z pokoje.

Olga vstala a kráčeíc za ním, řekla: »Jdi tedy, ale zamkni za sebou dveře!«

»Ano —« odpověděl již ve dveřích. Otočil klíčem v zámku a spokojeně si pomyslí: neskřípe.

Na ulici, v mrazivém, únorovém večeru, zmocnilo se ho nesmírné, až dosud snadně potlačované rozčilení. Pobíhal několik minut bez cíle hustým množstvím večerní ulice, pak zase se přinutil ke klidu. Pohlédl na hodinky. Osm pryč. Již přes pět minut jest vzdálen. Vráti se. — Na chodbě pod scho-dištěm mu napadlo: což najde-li Olgu, jak klidně čte noviny? Jak potom vysvětlí, že se vrací bez peněz a bez večere? Ah ano — vždyť zapomněl, že v tom případě se jí se vším kajícně přizná — že i pistolí v pohovce

jí okáže. — Hned však se hořce usmál. Věděl, že nepřekvapí Olgy nad novinami.

Na schodech cítil, že se mu třesou nohy. Zastavil se a ušklíbl se zlostně: Nuže, pane nadporučíku, přestáváte býti hrdinou? Tam za dveřmi čeká váš osud — nestydíte se, přicházeti k němu s chvějícími se koleny?

Poslední schody přešel již pevnými, tichými kroky. A když stanul u svých dveří a opatrně vsunul klíč do zámku, pocítoval již jenom příjemné rozechvění lživé krutosti lovce, kradoucího se s nataženým kohoutkem k stopované zvěři. Okamžik ještě naslouchal, pak se zatajeným dechem otočil klíč a rychle rozevřel dveře. Viděl ještě, jak Olga přirazila otevřenou zásuvku stolu. Vytrhl klíč ze zámku, vkročil do pokoje a dav kopnutím dveřím zapadnouti, zamknul je, neodvraceje oči s Olgy, která se rychle vzpřímila a stála u stolu nehybně, obrácena k němu, vysoká a štíhlá. Jen její obrys viděl, její tvář byla temna ve stínu její postavou zakryté lampy.

Stál jako přimrazen u dveří. »Tedy přece —?« Tato dvě slova, podivně podobná dvěma ohavným, poplašeným krysám, pobíhala mu jakoby po oprávdových stezičkách mozkiem, páčila a bolela a drala se mu v ústa. Ale nemohl jich vysloviti — marně pohyboval suchými rty.

Olga se pohnula, přikročila pomalými, drobnými kroky až k němu. Stále ještě nerozeznával její zastíněné tváře.

»Ale, Emouši, jaká to pošetilost, tak mne polekati! Slídila jsem v tvém stole, nejsou-li tam snad růžová psaníčka — a náhle vrazíš jako divý do pokoje —« Položila mu pravici na rameno a pojednou, jakoby uleknuta, ustoupila. »Můj Bože, Emile, co se stalo? Jsi tak bledý —! Proč nemluvíš? Co jest s tebou, Emile?

Tu konečně se mu podařilo zamumlati ona dvě slova, která svým bolestným, zděšeným probíháním ochromila mu mozek. »Tedy přece —«

»Co pravíš, Emile?« Olga zase mu položila ruku na rameno a teď zblízka viděl její poněkud pobledlou krásnou tvář, její velké, černé oči, které však nebyly už melancholicky vlídné, ale leskly se neklidným trpytem. A najednou také pochopil, co znamenala ta dvě zděšeným krysám podobná slova, jimž po celou dobu jejich rejdní nerozuměl: Že tedy přece Olga jej zradila, že nastal neodvratný konec krásné, pošetilé ilusi o lásce a šťastném životě, že zbývá již jen definitivně se rozhodnouti buď pro smrtící pistoli anebo pro bezradostné živorenění zprvu snad ve vězení a potom v trpkosti krutě přelstěného, zničeného člověka.

Hleděl mlčky nenávistně Olze do očí. Uvědomoval si, jak obdivuhodná jest tato žena, která, sledujíc svoje snad velké cíle, po dva měsíce dovedla ho udržovati v dětské důvěře a která nyní, když musí tušiti, že smělá hra jest u konce, ještě se nevzdá-

vá, neklopí zraků, spoléhajíc na svoji sílu. Jaký asi jest opravdový život této ženy, o níž se dříve domníval, že zná každou její myšlenku, a která teď stojí před ním cizí, neznámá, zahalena ve svoji zrádnost, přetvářku! — Jeho nenávisť oklamaného muže zhořkla novou pachutí: lítostí, že ztratil obdivuhodnou milenkou.

»Emile, promluv přece! Co se stalo?« Stále ještě snášela jeho pohled. A její hlas zněl tak přirozeně nechápavě, znepokojeně, že Prokop zase byl okamžik na vahách, nekřivdí-li jí snad přece. Ale hned potom se jízlivě usmál. Věru, třeba již konečně promluvit! Vytáhl klíč ze zámku dveří, rozeplnul plášť a schoval klíč do kapsy. Pohlédl na stůl a viděl na něm rozložené noviny.

»Nuže,« řekl s vynucenou ironií, »nebyl jsem příliš dlouho vzdálen? Nenudila jsi se?«

»Rekla jsem ti již, že jsem trochu slídila v tvém stole. Ženy mívají zájem na obsahu uzamykaných zásuvek svých milenců. Nechal jsi tentokráte zásuvku otevřenu — pochopíš, že jsem podlehla lákavosti řídké příležitosti. Nenašla jsem, čeho jsem se obávala — ale zdá se, že jsi mne podezřívál z čehosi ošklivého — a že jsi mne chtěl překvapiti —«

»Myslím, že překvapení se podařilo!«

»Ano, překvapil jsi mne, vždyť jsem se již přiznala! Ale nerozumím, proč se tváříš tak tragicky? Nezdá se ti celá aféra spíše

směšnou? Nebo snad — Emile, snad jsi mne nepodezřívál z krádeže? Ale ne, to není možno — a pak, vždyť věru nevím, co cenného by bylo možno ukrásti, o co bys mohl míti strach, když bys již byl schopen takového podezření vůči svojí Olze —«

Cítil její převahu, s níž už předem mu dokazovala, že na každé obvinění dovede dáti pravděpodobnou odpověď. Což, nebude-li jí moci ničeho dokázati? Nebude pak opravdu celá aféra směšna? Tu náhle mu napadlo, že Olga levou ruku stále drží za zády; a zároveň vzpomněl, že viděl v jejím ridiculu drobný ozdobný zápisníček s vyměnitelným blokem. Nezapisovala si do něho data z mobilisačního plánu a neschovává nyní zápisníček v ruce za zády?

»Podej mi laskavě levou ruku!« řekl, ne-reaguje již na její poslední věty.

»Proč?«

Viděl, že levou rukou za zády nepatrně pohnula, a uhodnul, že zastrčila zápisník za pas svojí sukně a že mu levou ruku okáže. Opravdu, měla obě ruce prázdné. »Z čeho mne vlastně podezříváš, Emile?« otázala se tónem uražené milenkou.

Místo odpovědi strhnul ji bezohledně k sobě a vytrhnul jí z pasu sukně zápisníček.

»Víš už, z čeho tě podezřívám?« zasmál se hrubě a postoupil k světlu, aby zápisník prohlédl.

Stanula bez hlesu a hnutí u dveří, bleďa, ale stále ještě klidna.

»Nu ovšem —« řekl pohrdlivě, listuje v zápisníku. »Čeho jsi dosud nevěděla, byla by sis dnes doplnila — formace třetího fortu — posádka — rezervy —« Hodil zápisník na stůl. »Ty bestie!«

Neohlížeje se po ní, počal přecházeti pokojem. Zastavil se u postele, odhodil na ni čepici, plášť a šavli. Pak zase přecházel pokojem se skloněnou hlavou, s rukama v kapsách, nervosními, nejistými kroky.

»Emile,« řekla Olga a učinila několik kroků k němu.

Nevšímal si jí.

»Emile —«

Pozdvihl hlavu k ní, zastavil se a zasmál se posměšně. »Mýlím se, že? Potřebovala jsi data o třetím fortu pro francouzský slohový úkol slečen Silberblüthových, vid'?«

»Emile, nezapírám: jsem vyzvědačka — ano — ale milovala jsem tě dříve, než jsem se vyzvědačkou stala.«

Hleděl na ni s pohrdlivým úsměvem: »Tak?«

Olga pokračovala tichým, nepatrně se chvějícím hlasem: »Nechci se ospravedlnovat. Vím, že jest tvojí povinností předati mne policii. A že musíš svojí povinností dostat, nechceš-li se státi spoluvinným velezrády. Nechci prositi, neboj se, ani plakati. Ale chci se před tebou ospravedlniti jako žena, milenka —«

Uklonil se ironicky. »Prosím!« Zapálil si cigaretu o lampu s afektovanou nonšalancí

a usednuv u stolu, nabídl jí gestem posměšné zdvořilosti jinou židli.

Přistoupila blízko k němu, ale neusedla. Hleděl chvíli výsměšně na její bledou, ale klidnou tvář, ale musil brzy zraky sklopiti. Zase se v něm probudila lítost, jakou že to ztrácí neobyčejnou milenkou. A lítost rostla, stravovala nenávist. A posměšný úsměv zmizel mu s tváře a v oči draly se mu slzy. Co učiní? Odvede ji na strážnici? Anebo přece přiloží pistoli k její skrání — a zlíbá její ústa, až budou mrtvá, studená, zmodralá?

Olga počala hovořiti s počátku klidným, jednotvárným hlasem, potom s propukající bolestnou hořkostí.

»Ovšem, teď nevidíš, nemůžeš viděti ve mně ničeho než vyzvědačku, která se k tobě obratně vetřela, aby ti ukradla svěřená tajemství. Muži-vyzvědačovi možno aspoň rozuměti, vid'? Získá peněz, které možno prohýřiti. Snad mu působí rozkoš, dávati beztak již prohraný život v šanc, přemáhati překážky, přelstívati protivníky. Snad jedná dokonce z patriotismu, snad z nenávisti — Ale žena — vid'? Proč žena? Nejsem Ruska, abych mohla ukazovati na patriotismus. Naopak, dopustila jsem se zemězrady na vlastním státě. Ano — a proč? Abych mohla pohodlně žíti a elegantně se šatiti? Vid'! Jak hnusné, že? Co úžasné podlosti musí býti v srdci ženy, která se poddá nemilovanému mužovi, jen aby zradou na něm vyzískala peněz! Vid'! Ah, Emile, chápu tvůj hněv,

chápu tvoji bolest! A vím také, že musíš věřit, že jsem opravdu tak podlá, vím, že sám jsi marně hledal pro mne ospravedlnění — že jsi musil si říci: Kdyby mne milovala, nebyla by toto učinila. A přece — přece jest pravda, že jsem tě milovala, prvně že jsem milovala, ano — tebe, Emile —»

Nadporučík Prokop zdvihl hlavu. Co praví? Že ho miluje? Ach ano, kdyby tomu mohl věřit! Kdyby mohl! Zase se usmál posměšně a zapálil znovu svoji uhaslou cigaretu.

»Máš právo k posměchu, Emile, zajisté máš právo. Nechci tě také přesvědčiti. Jen proto mluvím, abys jednou — ano, jednou, snad za mnoho let až — mohl se zamysleti. Snad budou pak tvoje vzpomínky méně trpké, než jsou nyní tvoje myšlenky. Dovol, abych zrekapitulovala krátkou historii naší lásky. Před vánoci poznal jsi mne mimochodem u plukovníka Rögera — potom jsme spolu mluvili dvakrát na ulici — a po třetím setkání šla jsem s tebou do tvého bytu už — A o Třech králech zůstala jsem po prvé u tebe přes noc — Přitěžující okolnost, tak rychlé vítězství, vid? Tenkrát jsi byl šťastný — dnes jsi přesvědčen, že jsem se ti poddala ne z lásky, ale proto, abych, až umdlen mými polibky usneš, se přikradla k tvému stolu a chvatně si vypsala nejnějnější data tvých knih a listin — A přece to byla láska, jen láska, co mi tak rychle dalo

zapomenouti zklamání mého prvního objetí mužem. Víš, jak krátké a smutné bylo moje manželství — ty byl jsi po čtyřech letech první muž, kterému jsem zase uvěřila. A také já byla tehda skorem šťastna — a nepomýšlela jsem, že rychlé vzdání se žiznivě ženy bude tak brzy sloužiti za důkaz mé zvrhlosti! Můj Bože, Emile, jak strašlivě se všechno zvrátilo — všechny moje naděje, plány!«

Olga klesla na židli, opřela lokty o stůl a vložila hlavu do dlaní. A nadporučík Prokop upíral na ni neklidné oči a jeho poctivé, chlapecké srdce svíralo se nesmělou nadějí, že snad přece jen není vše ztraceno. Miluje-li jej tato žena — což je mu pak po tom, že je vyzvědačka, velezrádkyně?

Olga odkryla svoji tvář a položila mdlým pohybem ruce na stůl. A hledíc zamženými očima do lampy, počala zase mluvit tichým, unaveným hlasem.

»Ano, Emile, měla jsem plány a naděje. Velké, odvážné naděje. Domnívala jsem se, že mám právo k životu, ke štěstí. Byla jsem šťastnou milenkou. Vyčítával jsi mi, že se nikdy nesměji. Můj drahý, nevíš, co jest bída, skrývaná bída. Nevíš, co jest hlad, opravdový hlad. Nikdy jsi si nepředstavil situace osamělé ženy, odkázané na několik špatně placených kondic, když polovina jejího výdělku jest náhle ohrožena rozmarem takového pana Silberblütha, který se náhle rozhodne, že vezme svým třem dceruškám

francouzskou vychovatelku do domu, která by, nehledě k tomu, že by děvčátka vyučovala také hře na klavíru, mohla obstarávat zároveň i francouzskou korespondenci jeho kanceláře. Sotva také jsi byl kdy zdrcen při příchodu podzimu objevem, že jediná tvoje toileta padla přes léto za obět molům — objevem to tím tragičtějším, čím směšnějším jest pomýšleti na možnost koupě nových šatů. Líbíval se ti tolik můj bobří kožíšek, přišla-li jsem v něm s vločkami sněhu na měkké, lesklé srsti — zajisté ti nikdy nena-
padlo, že jsem se rděla vděčností a studem, když mi jej letos darovala paní Jarosinská, poněvadž jsem ještě v listopadu nosila tenký cestovní plášť, darovaný mi před dvěma roky jinou útrpnou dámou. A jistě jsi mi v duchu zazlíval, že jsem jen třikráte u tebe zůstala přes noc, vždy po čtrnácti dnech. — Vždyť jsi nemohl tušiti, že mám jedinou nezáplatovanou košili, kterou nutno do příští blažené noci dáti vyprati a žehliti — « Olga se nervosně zasmála. Zasmála se po prvé hlasitě. A nadporučík Prokop díval se na ni udiven a nesmělá naděje tiskla mu chlapecké srdce stále radostnějším sevřením.

»Vidiš, Emile, taková nuzačka byla tvoje milenka, na jejíž prostou eleganci jsi býval hrdý. A pak jsi se divíval, že se nedovedu tak šťastně smáti jako ty, že jsou moje oči melancholické! Avšak chudoba, bída nebylo jediné, co mi zbraňovalo oddávati se svému štěstí. Byl tu ještě strach, že štěstí nepotrvá

dlouho. Jsi příliš nezkušený, než abys věděl, kolika možností ztroskotání své lásky obává se milující žena. Mohla vypuknouti válka. Mohla přijíti jiná žena. A především: mohl jsi každým okamžikem býti přesazen zase někam na pevnůstku, kam bych tě nesměla následovati. Oh — což vím, co všechno ohrožovalo moje štěstí! A čím jsem byla, než milenkou důstojníka, která musí za soumraku se krásti po schodech, aby její chleboďarci se nedověděli, že jejich dcerušky mají za učitelku vojačku? Emile, máš tak úžasné dobré, měkké srdce — ale jistě jsi ani ve snu nepomyslel, že odcházejíc od tebe, plakávám lítostí a vztekem, že jsem pouze tvoje milenka! Že nejsem, nemohu býti tvá žena! Že nemám těch bídných padesát tisíc, které by mi daly právo veřejně se k tobě hlásiti, veřejně býti tvou, stále — ne na hodiny — býti u tebe! Ano, jen těch bídných padesát tisíc — Neboť jsem věřila — nesměješ se? — věřila jsem, že bys mne přijal za svoji ženu, kdyby to bylo možno. Nuže — jednoho dne bylo mi řečeno, že si mohu oněch padesát tisíc opatřiti. Slyšíš, Emile?»

Slyšel. Ale nemohl odpovědět. Jen hlavou přisvědčil. Můj Bože! Nelže-li!

»Asi před měsícem to bylo. Musila jsem jíti k židovskému lichváři, který mi kdysi půjčil padesát korun, prosit, aby mi ještě jednou počkal. Nechtěl. Hrozil, že mi dá prodati můj jediný majetek: klavír. Plakala jsem před zrzavým, neobměkčitelným ži-

dem. Tu se ušklíbl a řekl, že by měl pro mne radu. — Prý zlatou radu. — „Paní má milence,“ řekl. Myslíla jsem, že mi chce poraditi, abych tě požádala o peníze. Chtěla jsem mu napliti do tváře. Vysmál se mi. „Oh, to ne, paní! Ne to! Pan nadporučík sám nemá groše. Ale je mobilisačním referentem svého pluku. A mívá doma nesmírně důležité knihy a papíry. Jsou lidé, kteří by za leckterý takový papír dali paní tisíce. Velké tisíce. A paní by měla po starostech.“ Chápeš, Emile, s jakými myšlenkami jsem odešla od zrzavého žida? Druhého dne přišel sám ke mně. Zase hrozil žalobou, prodáním mého klavíru. A zase počal mluvit o papírech, za něž možno obdržeti mnoho tisíc. Otázala jsem se: »I padesát tisíc?« »I sto tisíc,« odpověděl, ale vyhnala jsem ho. A večer šla jsem k tobě, abych ti o všem pověděla. Avšak nepověděla jsem ničeho. Neboť, když jsi mne políbil, řekla jsem si: Opatřím si padesát tisíc a stanu se jeho ženou. Hned ráno jsem šla k zrzavému židovi. Držel se mnou hotovou školu o vojenství a pevnostnictví. Popisoval mi jednotlivé rezervátní knihy a přílohy k mobilisačnímu plánu, vysvětloval, co jest důležité a co bezvýznamné. A na konec slíbil, že dostanu deset tisíc korun, přinesu-li originál nebo přesnou kopii dislokační skizy z vašeho mobilisačního plánu.

»Deset tisíc korun?« otázal se Prokop užaslý.

Olga se usmála. »Deset tisíc korun. Ano. Schyluje se k válce, ceny stoupají. Deset tisíc. Chápeš, jaké to bylo pokušení?«

Nadporučík Prokop, přistárlý sirotek, který si spokojeně hladíval knír, zbylo-li mu po zaplacení z bytu někdy i sto korun z gáže, povzdechnul: »Ovšem, ovšem, deset tisíc!« Chápal, jaké to bylo pokušení pro ženu, jež měla jedinou nezáplatovanou košili.

»Nuže, Emile, dostala jsem deset tisíc.«

Sklonil hlavu. »Vím, vzala jsi mi dislokační skizu a druhého dne, před odjezdem do Vídně, vložila jsi ji mezi knihy na stole. Mezitím jsem ji marně hledal. A když jsem ji našel po tvém odchodu, věděl jsem, že jsi vyzvědačkou.«

Olga mlčela. Dívala se zase do světla lampy a její černé oči leskly se vlhkým třpytem. Prokop na ni pohlédl a rychle opět sklonil hlavu.

Počala znovu hovořiti. »Ano, pořídila jsem si ještě v noci kopii. Nepomyslíla jsem, že skizu pohřešíš, pracoval jsi tehdy na pochodových plánech, považovala jsem příležitost za nenávratně výhodnou. Nebyla jsem ještě rozhodnuta, ale odešel jsi na chvíli, a když jsem otevřela lepenkovou mapu, ležela skiz za právě navrchu — Neodolala jsem. Dnes jsem chtěla vydělati dvacet tisíc: mám tolik slíbeno za údaje o armování a posádce třetího fortu. Scházelo by mi pak již jenom dvacet tisíc do plné kauce. I ty bych si byla opatřila: za vypsání několika dat z mobili-

sační instrukce. Nezdařilo se. Osud bývá tvrdý. Zasloužila jsem si jeho tvrdosti. Bylo šílenství, stavěti štěstí na zradě.»

Dlouho bylo ticho. Nadporučík Prokop sklonil hlavu ještě níže. Nikdy v jeho životě nebyla jeho hlava tak nízko skloněna.

Olga vstala a položila svoji chladnou ruku na jeho čelo.

»Emile, víš nyní vše. Vím, že již nikdy neřekneš: Bestie! — Stačí mi to. Pojďme!«

Pohlédl na ni nechápavě. »Kam?« zamumlal.

Usmála se smutně. »Zapomněl jsi, kam nutno teď jíti? Na policii —«

Nadporučík Prokop se zachvěl. Ano, na policii! Vždyť jest důstojníkem a dopadl vyvědačku, velezrádkyni. To přece není jeho soukromá záležitost! Nemá pod polštářem pohovky přichystánu pistoli? Co s ní? Ah ano: přiložit ji k bílé skrání a potom k svému srdci — Ale ne — to nesmí. Nutno jíti na policii. A potom teprve — zajisté, potom teprve možno myslet na pistoli pod polštářem. Nebo by přece měl —?

Hledal zrakem bílou skrář. Ale setkal se s Olginýma černýma, lesklýma očima. A nesnesl jejich pohledu. Ne, nechce líbat mrtvá, studená ústa. Nechce býti katem. Nemohl by jím býti. Ať ji trestají ti, jichž jest to povinností, nadporučík Prokop učiní také jen svoji povinnost, nic více. Že se potom zabije, po tom nikomu ničeho není; to jest pak už jeho soukromá věc. Ale ji zabít — ne!

Nemůže. Nechce. A nesmí! Jeho povinností jest předati ji policii. Až se vrátí ze strážnice, napíše svoje výpovědi — možno, že zavedou s ním hned na strážnici protokol — ale toho si nepřeje — ale doma napíše všechno. Potom se může zabít, k tomu má právo. Odsoudí ji, toť jisto, ale nemůže býti jinak. Soud nemůže ji osvoboditi proto, že jednala z lásky. Dopustila se velezrady — že z lásky, to na faktu ničeho nemění. Ale snad budou za to při rozsudku mírnější. Snad vyvázne několika měsíci.

Nadporučík Prokop se těžce zdvihl. Hleděl na Olgu cizíma, roztržitýma očima. Pak učinil několik kroků k posteli, kde ležela jeho šavle a plášť. Ale nedošel. Sklesl na pohovku a zakryl si tvář rukama. Dlouho tak seděl.

A náhle vstal, bledý, ale rozhodnut. Přiblížil se k Olze.

»Ne, Olgo, nepůjďme na policii. Neudám tě. Snad se dopouštím velkého zločinu. Ale, což na tom! Milovala jsi mne, byl jsem dva měsíce šťastný, jak jen možno šťastný býti. Jdi, Olgo, odejdi domů. S Bohem!« Řekl to klidně, a klidně patřil na Olgu. Neboť dospěl k přesvědčení, že půl hodiny před smrtí jest lhostejno, vykonal-li člověk povinnost, či dopustil-li se velezrady.

»Jdi, Olgo!« Obrátil se a odešel k oknu, jehož nezastřenými, ale ledovými květy neprůhledně zamrzlými tabulemi pronikal tlumě večerní hluk ulice. Zkřížil ruce na pr-

sou a přivřenýma očima díval se na bílé květy mrazu, jimiž prosvítalo modro noci. Ano, ať odejde! Bude tak nejlépe. Proč mařiti její život? Snad ještě opravdu najde štěstí, po kterém nyní tak zmužile, třeba že marně, sáhla! I k ní má povinnost, nejen k státu. Stát nedal mu tak krásných okamžiků, jako její láska. Krásné byly v jeho životě pouze dva měsíce, a ty byly krásné její láskou. Ať tedy jde, a zkusí ještě žítí. Nebude již musít hladovět, má deset tisíc — a —

»Svůj zápisník si také můžeš vzítí —« řekl. Proč ne? Teď přece jest už vše jedno. On za chvíli bude mrtev, proč by neměla chuděrka dostati i svých dvacet tisíc?! S třiceti tisíci nebude už musít hladověti a děkovati paní Silberblüthové za obnošený kožíšek. —

»Emile —« Olga přistoupila těsně k němu. Cítil její teplý dech na své šíji. Ale neobrátil se k ní. Nechtěl ji již spatřiti, neboť toužil už, aby všemu byl konec, aby byl již sám. Beztak nutno ještě leccos vykonati: srovnati přílohy mobilisačního plánu, napsati nějaké vysvětlení plukovníkovi — Nadporučík Prokop nechtěl si přiznati, že touží, aby byl sám proto, že stěží už zadržoval slzy, deroucí se mu do očí.

»Emile!« opakovala Olga. »Posíláš mne pryč?«

»Jdi, Olgo, prosím, jdi!« Jeho hlas chvěl se již pláčem.

»Emile, mám odejítí? Což nikdy už ne-

chceš mne viděti? Nikdy už mne nechceš políbíti? Nikdy už nechceš rozplétati moje vlasy? Nikdy už nechceš položití hlavu na moje řadra a naslouchati, jak moje srdce buší? Nikdy již? Slyšíš, Emile, nikdy již? Nikdy?«

Odvrátil se od ní ještě více. »Olgo, prosím, odejdi —«

Opakovala: »Emile, uvaž: nikdy již? Chápeš, jak strašné jest to slovo: Nikdy?«

Nedovedl se již opanovati. Obrátil se prudce, došel se zakrytýma tvářema k pohovce, usedl a vzlykal dětským, křečovitým pláčem. Nestyděl se již, neboť porozuměl, že toto »nikdy« jest opravdu tak strašlivé, že nutno nad ním plakati.

Olga šla zvolna za ním a kolem úst kmitl se jí pohrdlivý úsměch. Usedla vedle něho a opět mu položila ruku na čelo. »Emile, vzmuž se! Neplač!«

Čekala chvíli, než se utišil. Pak zase mluvila svým tichým, klidným hlasem: »Budiž, přijímám tvoji velkomyslnost, Emile. Nepůjdeme tedy na policii. Avšak neodejdu také od tebe. Dopustila jsem se velezrady. Cítíš jistě sám, že ženy mého druhu nedopouštějí se zločinů, aby si opatřily novou toaletu. Dopustila jsem se zločinu, abych neztratila tebe. Ztratím-li tebe, ztratí moje velezrada smysl. Ztratí smysl i můj život. — Hleď, mám zde v tomto přívěsku více než půl gramu cyankali. Byla bych ho požila, jakmile bys byl se mnou došel ke dveřím po-

licejní strážnice. Vyženeš-li mne, půjdu. Neotrávím se v tvém bytu — způsobila bych ti tím příliš mnoho nepříjemností. Avšak doma — ano, doma — Emile.»

Zdvihl k ní ještě uslzené oči. Jaká to žena! Jaká to žena! Jak tiše, klidně, odhodlaně mluví! A on pláče! Nadporučík Prokop se opět stydl.

»Nuže, Emile? Mám odejít?»

Nadporučík Prokop se zaradoval, že nachází zase sílu k úsměvu. Chlapecky, hrdě se usmál. Sáhl pod polštář pohovky a okázal pyšně opakovací pistoli: »Až bys byla odešla —« Hleděl na Olgu s nesmělým, rozpačitým úsměvem.

»Opravdu, Emile?«

»Což myslíš, že bych mohl bez tebe žít?«

»Proč jsi mne tedy posílal pryč? Což jsi mi ještě neodpustil?«

Zachmuřil se. »Jsem důstojník.«

»A chceš tedy raději zemřít, než žít s vědomím, že máje voliti mezi povinností a láskou, dal jsi lásce přednost?«

»Ano.«

»Není tedy pochyby, že budu vinna tvoji smrti?«

Vzhlédl k ní prosebně. »Oluško, ne — ne tak —«

»Ó, ano, Emile! Jest tomu tak. Tu ale dovolíš, abych přece jen šla na policii. Nechci být vinna tvoji smrti.«

Chtěla vstáti, ale objal ji a zadržel. »Olgo, což nechápeš? Nechceš mi rozumět? —

I kdybys se sama udala, nemohl bych zde žít! Pak teprve ne! Nebýt mne, moji prokleté služby, nikdy by nebylo onomu zravému židovi napadlo, aby tě sváděl! Já jsem vším vinen — jen já! Prohráli jsme život — ale proč toho litovati? Nežili jsme dosti po dva měsíce naší lásky? Mohli bychom být někdy ještě šťastnější, než jsme byli? Ne, Oluško, já jsem rozhodnut. A i ty jsi rozhodnuta, vím to! Zbývá nám již jenom voliti: buď moji pistoli, nebo tvoje cyankali!«

Patřila chvíli pohnuta do jeho pláčem zrudlých, oddaných očí, pak bezděky pohlédla něžně jeho čelo: »Jsi dobrý hoch, Emile.«

Vzal její ruku do dlaní a zadíval se na ni smutně.

»Bude tak dobře, Oluško,« řekl tiše. »Byli jsme šťastni — nemůžeme jimi zůstat — co tedy?«

Olga se zamyslíla. — »Můžeme být ještě šťastni, Emile.«

»Šťastni? Kterak?«

Stiskla jeho ruku. Její černé oči se leskly. »Ano, Emile, můžeme být ještě šťastni! Hleď: možno počítí jiný, nový život. Zcela nový — Možno odejít někam daleko, velmi daleko, třeba za moře, někam, kde slunce stále teple svítí, kde nás nikdo nezná. Možno vystavět si krásné hnízdo, žít v něm tiše, klidně — být mužem a ženou, snad i rodiči. A s minulostí možno doúčtovati, zapomenout na ni. Jest to možno, Emile! Vše jest

možno odvážným srdcím.«

Zmocnil se ho nepokoj. Co chce? Co míní?

»Nerozumím ti, Olgo —« řekl nedůvěřivě.

»Pokračuj v mém díle! Staň se, jako já, zločincem. Jsou ti přístupna tajemství, která lze obratem ruky změnit v bohatství. Válka hrozí na obzoru, tarify velezrádců denně stoupají. Dáš mi nejdůležitější data vojenských tajemství, kterých se můžeš ve svém postavení snadně zmocnit, vídeňský agent vyplatí mi za ně balíky bankovek. Vezmeš si dovolenou, přijedeš se mnou někam za hranice — a svět jest nám otevřen —«

Nadporučík Prokop s vytřeštěnými očima svíral ruku svojí milenky. »Olgo, mlč, u všech ďáblů, mlč!«

Zasmála se. Po druhé hlasitě. »Ne, Emile, nechci, nebudu mlčeti! Proč máme zemřít právě nyní, kdy se nám otvírá tak úžasná perspektiva štěstí? Bojíš se opravdu zločinu, který nám může dát — krásný, šťastný život? Jsi opravdu dosti naivní, abys věřil babiččinu „s poctivostí nejdál dojdeš“? Nebo máš ještě z dětství uchovánu představu spravedlivého Boha, bělovouseho, mírně se usmívajícího stařečka na trůně, který podle zásluh rozděluje požehnání a kletby? Oh, jak tě zotročili, že prázdňným pojmům cti a povinnosti obětuješ svoje štěstí i život ženy, která z přílišné lásky k tobě se dopustila něčeho, co jmenují zločinem! Ne, Emile, je

pošetilé zemřít, možno-li krásně žít!« Olga se odmlčela a položila ruce Prokopovi kolem krku. Přibližovala zvolna k němu svůj bílý obličej se zářícíma očima a pootevřenýma, vlhce rudýma rtoma a Prokop uděšeně přivíral oči: Políbí ho, políbí — a pak jest konec, pak ke všemu svolí, pak se stane zločincem — Vymknul se jejímu objetí a vyskočil.

»Mlč, Olgo, mlč!«

Vstala a blížila se k němu, ustupujícimu, s otevřenou náručí. »Nechci umřít, Emile, nechci umřít teď, kdy jsi se již prozradil, že jest tvoje láska silnější tvou povinností! Což jest mně povinnost vedle lásky? Ne, Emile, nechci umřít! Mám se právě nyní všeho zřeknouti? Mám se zřeknouti štěstí tak veliké lásky, života, který by plynul jediným proudem radosti a rozkoše? Mám to vše zaměnit za špetku jedu, a svíjejíc se smrtelnou křečí v našem posledním objetí, mám zemřít dvojí smrtí: jedem a zoufalstvím nad pohrdnutou možností štěstí?«

Stále ještě před ní ustupoval se sklopenou, zachmuřenou tváří. »Od chlapeckých let cenil jsem čestnou smrt nad podlý život —«

»Může být život v lásce podlý?«

»Tím méně jest podlá čestná smrt v lásce!«

Dosáhla ho a položila mu obě ruce na ramena. A upírajíc na něho neodvratný, těžký pohled svých jako leštěných gagat se trpytících očí, hovořila s podivně tichou, chlad-

nou důtklivostí: »Snad máš pravdu. Snad je smrt v lásce i krásná. Ale uvaž, zda není rovněž krásné, žítí v štěstí na vzdory celému světu? Zda není krásné, vším, každým pohrdat — jen svým milováním ne? Cynicky se smát všemu a svoji lásku nést vysoko zdviženu nad bahnem života? Není v tom krása? Není v tom síla? Není to něco neměrně velkolepějšího, než pokorně sklonit šíji pod potupnou patu předsudku zbabělé, zkorumpované společnosti? Chápeš mne? Vycituješ, že chci nás vytrhnouti z průměrného živoření stáda, abychom volně dýchali, hrdě žili svévolně osamoceni?«

Nadporučík Prokop zavřel oči. A nejasný chaos myšlenek vířil mu zmučenou hlavou. A v srdci tisíc jehel bodalo. Umřít? A není krásné to, co praví? Neskláněl opravdu již dosti dlouho šíje? Neotročil? Tam mezi horyskaly nad modrým mořem? Byl to život? Jak to řekla: Cynicky se smát všemu? odejítí někam daleko, za moře, někam, kde slunce stále teple svítí? A vystavět si krásné hnízdo a být mužem a ženou, snad i rodiči? Být velezrádcem, zločincem! A vším, každým pohrdat, jen svým milováním ne? — V nadporučíku Prokopovi probudila se vzpoura.

»Olgo, má Olgo!« zašeptal.

Usmála se tiše, tichounce. Její tělo přilnulo k němu smyslnou pružností. Políbila ho, dvakrát, dlouze. »Svoluješ? Svoluješ?«

Zachvěl se. »Nevím, Olgo, nemohu ještě

— nevím — Věru cítím, že tvoje duše jest silná a krásná, že nemůže chtítí něco nízkého. Jest však nevýslovně těžko, tak rázem popřítí něco, co vrostlo do naší bytosti, třeba to byla pokora, zotročení — Rozumíš, Oluško? Já, nadporučík Prokop — já mám se státí velezrádcem — a nestydětí se za to?« Nadporučíku Prokopovi vstoupily slzy do očí.

»Můj ubohý, dobrý hochu! Vím, že to jest zoufalý skok! Vím, co vše nutno rozšlapat, zapomenout! Ale jest to nutno, Emile! Jest nutno provéstí zoufalý skok! Avšak — čeho jest se obávati nám, kteří stojíme na rozhraní života a smrti?« Zase ho políbila. A znovu a znovu líbala jeho rty, jež se chvěly. A její tělo tisklo se k němu a vyprávělo mu, že jest mladé a žíznlivé a že bude vždycky jeho a že jest objetí sladší nežli smrt.

Vzdychl. »Olgo, proč jsme se poznali?«

»Lituješ toho? Lituješ naší lásky?«

Její tělo se nepatrně odchýlilo. A nadporučík Prokop, přistárlý sirotek, byl rozhodnut. »Ne, Olgo, ničeho nelituji, ničeho. Povedeš mne možná do pekla, ale půjdu s tebou, půjdu!« A sevřel v náručí milenkou a líbal ji, chtivě, zoufale a šťastně.

»Můj dobrý, dobrý hochu!« Vedla ho k pohovce. Ležela tam pistole. Shodila ji na zem. »Můj dobrý, pošetilý hochu!«

Usedl těsně vedle ní, nespouštěje jí z ojetí. »Nuže, Olgo, jest rozhodnuto. Učiním onen skok. Stanu se velezrádcem.« Odmlčel

a zarděl se. A zase zachmuřen opakoval:
»Velezrádcem —« Otřásl se a zasmál se.
»To slovo má děsně hanebný zvuk!«

»Lze mu přivyknouti. Ostatně, celá věc nebude dlouho trvati. Za měsíc můžeme býti za oceánem. Slyšíš, Emile? Za měsíc!«

Usmíval se na ni s vyjasněnou tváří.
»Ano, za měsíc. Nejdéle za dva. Musím si zažádati o dovolenou za hranice. A nemohu žádati o dovolenou, dokud nejsem s mobilisačním plánem hotov. Prvního dubna musí býti předložen sborovému velitelství.«

Olga přemýšlela. »Tot' ještě velmi dlouho! Ale opisy jeho nejdůležitějších částí budeš mi moci přece dříve dodat?«

»Ovšem. Ale chceš opravdu sama se odvážit zpeněžení?«

Usmála se, a její úsměv zdál se mu podivným. »Vždyť víš přece, že získala jsem v tom směru již jistých zkušeností. Odjedu do Vídně, odtud pak již s penězi za hranice, nejlépe do Švýcar, a jakmile obdržíš dovolenou, přijedeš za mnou.«

»Do Vídně —« Nadporučík Prokop vzpomenu na hovor v menáži, že ve Vídni byl zatčen v posledních dnech nebezpečný vyzvědač. »Budeme musít býti velice opatrní. Právě ve Vídni byl v těchto dnech dopaden prý nebezpečný vyzvědač. Nebyl to naposled —« Jat velkým nepokojem, vstal a šel ke stolu, na němž dosud ležely noviny, jak v nich Olga před jeho vzdálením se počala čísti.

Také Olga se vzrušeně hnula. »Ve Vídni, pravíš?«

Neodpověděl, hledaje v novinách.

Olga neobyčejně rozčilená vstala a přistoupila k němu. »Jest něco v novinách?« Její hlas se nezvykle třásl.

»Ano, — zde!« Pozdvihl noviny k světlu a četl: »Opět vyzvědač. Vídeňské policii podařilo se zjistiti, že dlouho již stíhaný, velmi nebezpečný vyzvědač, bývalý pruský gardový poručík Oskar von Nützen zdržuje se ve Vídni a vede pod jménem barona Vestingen luxuriózní život. Dnes ráno vstoupil policejní komisař K. s třemi detektivy v občanském šatě do elegantního bytu páně baronova právě v okamžiku, když livrejovaný lokaj otevřel dveře, aby šel svému pánovi pro snídani do kavárny v přízemí domu. Rozumí se, že časní hosté nedali se ohlásiti. Vnikli bez hlesu až do ložnice, kde zastihli barona při ranní cigaretě ještě v posteli. Uhodl ihned, oč se jedná a nevyčkav ani legitimování se policistů, nabídl jim s ironickou zdvořilostí, aby laskavě vyčkali v salonně, než dokončí toaletu. Tito ovšem zůstali v ložnici, přesto však nedovedli zabrániti, aby von Nützen nespáchal sebevraždu. Klesl náhle u toaletního stolku za ním stojícímu komisaři panu K. do náruče. Požil patrně, aniž policisté zpozorovali nějaký podezřelý pohyb zatčeného, velmi prudkého jedu, pravděpodobně cyankalia, neboť byl okamžitě mrtev. Když —«

»Mrtev!« Olga vykřikla tak zoufale, že Prokop poděšen dal novinám vypadnouti z ruky. Stála u stolu příšerně bleďa, s očima vytřeštěnýma na noviny.

»Olgo, Oluško, co jest s tebou? Jest to on?« —

Neodpověděla. Neslyšela. Přistoupil k ní sám poděšen. Snad našla policie v bytě sebevrahově něco, co ji přivede i Olze na stopu! »Olgo, jest to tvůj zprostředkovatel? Mluv, Olgo, jest to on? Ah, promluv přece! Jest to on? Vždyť jest pak nutno, abys pomyslela na okamžitý útěk! Zdejší policie jistě má již z Vídně instrukce! Kdož ví, není-li již pozdě!«

A nadporučík Prokop s hrůzou pomyslel, že jest opět všechno ztraceno: že nadarmo se odhodlal k velezradě, že nebude možno odejíti někam daleko, kde slunce věčně teple svítí, že nebude možno cynicky se smát a na vzdory celému světu nésti svoji lásku vysoko pozdvíženu nad bahnem života. — Zase vzpomněl na pistoli. Ale ne! Nechce již umřít, ne, nebude již zbabělý! Je milován obdivuhodnou ženou — pro ni bude žít, bude se rvát s životem, s osudem! Netřeba býti bohatý — netřeba býti velezrádcem — bohudíky! Ano, svlékne ten kabát a nebude jistě nikdy po něm toužiti. Ano, bude se rvát s životem pro Olgu! Ah, dokáže, jaké má silné pěsti! Ale Olga musí hned, ještě dnes odtud a za hranice. Snad není ještě pozdě. Jemu nebudou moci ničeho dokázati, vždyť

opravdu se ještě ničeho nedopustil.

Nadporučík Prokop cítil se silným mužem, který dovede odvážným hmatem chytit Osud za uzdu.

Objal Olgu a řekl: »Nezoufej, Oluško —«

Ale byl odstrčen, prudce, nepřátelsky odstrčen ženou, která cize upírala na něho nenávistný, pohrdlivý pohled.

Ruce mu sklesly, jeho rozbouřené, láskou a odvahou překypující srdce ustrnulo. Nedovedl promluvit, jen jeho uděšené oči se tázaly.

»Nechápeš, vid' Ah, nač se přetvářeti! Oskar je mrtev!«

Olga se dala do hysterického smíchu. Chechtajíc se příšernými, křečovitými zachvaty smíchu, přiblížila se potácivě k pohovce a vrhla se na ni. A náhle se utišila, vložila bradu do dlaní obou rukou, opřených lokty o kolena, a upírala tupý pohled vytřeštěných očí k podlaze.

Nadporučíku Prokopovi probudilo se v týrané hlavě konečně hroživé tušení.

Přistoupil k Olze.

»Kdo jest Oskar?« otázal se tiše.

Neodpověděla.

»Olgo, kdo jest Oskar? Co ti byl Oskar?«

V Olgině tváři se cosi zachvělo. Její oči pozbyly výrazu tupého třeštění a dlouhé, černé jejich řasy se semkly. »Co mi byl Oskar?« řekla sotva slyšitelným, něžným hlasem, tak něžným, jak to Prokop nikdy ještě neslyšel. »Co mi byl Oskar? Milenec, pán,

nebo peklo! Vše!»

Nadporučík Prokop nepřestal už cítiti se silným mužem, který dovede mohutným hmatem držeti uzdu Osudu.

Silný muž si pravil, že jest nutno usmáti se. A nadporučík Prokop se usmál.

»Tedy nemiluješ mne?«

Vzhlédla k němu roztržitě, pak se pohrdavě zasmála: »Tebe? Ne, můj drahý! Tebe jsem nikdy nemilovala!«

»Tož bylo všechno jen nechutná komedie?«

»Ano. Velmi nechutná komedie. Nechutná zvláště pro mne, věř, velmi nechutná!«

Mlčel několik vteřin. Potom pravil klidně: »Nerozumím tomu ještě úplně.«

»Nelze se diviti. Jsi velmi — naivní. Neuvěřitelně naivní.«

»Zdá se že počínáš býti konečně upřímná.«

»Zajisté. Jest zbytečno ještě se přetvářovati. Oskar jest mrtev.«

»Slyšel jsem již. Komedie tedy sehraána?«

»Ano. Schází již jen poslední scéna.«

Nadporučík Prokop byl nucen apelovati na silného muže. Teprve po delším zdráhání nabídl mu zase svoji ironii.

»Doufám, že s poslední scénou budeme brzy hotovi. Avšak zajímalo by mne, seznati předchozí, mně neznámé akty. Smím prositi, abys mne s nimi v krátkosti seznámila?« — Přitáhl k sobě židli a posadil se nedaleko Olgy se zdařilou buršikositou.

Zdvihla k němu svůj pohled, plný pohrdli-

vé a hořké ironie. »Věř, mám málo chuti k vyprávění. Ale musím uznati, že jsi opravdu hodný hoch. A zasloužíš, abych lekci, kterou život udělil tvou naivností, doplnila poučnou povídkou o muži a ženě. Nevím, jak přestojíš tyto první opravdové chvíle svého žití, ale, přestojíš-li je, nezapomeň na moji povídku; její morálka bude ti snad prospěšna.«

Olga se odmlčela a usmála se, hledíc k zemi. A z jejího úsměvu mizela pohrdlivá ironie a zůstala v něm pouze hořkost. »Byla jednou jedna dívka. Mladičká, krásná, bohatá, dobrá dívka. Staří rodičové vozili ji světem, aby poznala všechny jeho krásy a radosti. Do velikých, hluchících měst ji vozili, kde jí ukazovali všechny výtvořiny lidské duše a vůle, na břehy moří a mezi ledovce, aby se skláněla před velebností přírody. Ale dívka nebyla spokojena. Neboť v jejím srdci stále cosi neukojeno toužilo. Cosi ohromného, o čem nejasně tušila, že se stane jejím osudem. A jednou, když se procházela se starými rodiči po promenádě kterýchsi světových lázní a kapela v hudebním pavilonu hrála s ohlušujícím nadšením ouverturu Soumraku bohů, přiblížil se k ní Osud. Staří rodičové pozdravili se s mladým mužem, který políbil její ruku a hleděl jí usměvavě do očí. Potom šel vedle ní a hovořil k ní. Nikdy se neupamatovala na to, co tehdy hovořil. Ale nikdy také nepochybovala, že to bylo něco krásného, silného, co odpovídalo hlasům je-

jího nitra. A když jí políbil ruku na rozloučenou, draly se jí do očí slzy bolestí, že odchází. Druhého dne, když jej zase spatřila, sklonil se hluboce a zase jí pohlédl do očí, ale ne již usměvavě. A nešel podle ní, ale zůstal státi na svém místě, u kmenu platano-vého stromu. Opět se jí draly slzy do očí, a tu starý otec řekl: »Dítě, nemysli na ono-ho muže, jest to dobrodruh, nehodný tvé je-diné myšlenky.« Avšak dívka nepřestala na muže mysliti, a když pozdě večer otevřela okno svojí ložnice, spatřila ho státi na ulici. Vztáhla k němu ruce. A když ji sevřel do náruče a líbaje ji, odnesl ji na lůžko, cítila, že její neklidné, smutné malé srdce jest uko-jeno. To byl jediný okamžik štěstí v jejím životě.« Olga se odmlčela. Její oči byly zase tupě vytřeštěným pohledem upřeny k zemi.

Dlouho mlčela. Odbíjení hodin nad pohov-kou ji probudilo z dumání. Trhla sebou vy-děšeně a zmateně se rozhlédla. Dívala se pře-kvapena, nechápavě na Prokopa. Potom se jí zvolna vracel ironický úsměv na tvář. »Promiň,« řekla, »zdá se, že vzpomínky by-ly příliš živé. Zapomněla jsem, že jsi si přál krátkého seznámení s akty. předchozími pří-tomné scéně naší komedie. Čas ubíhá — při-pomněly mi to, tuším, hodiny zde nade mnou, vid? Pokusím se býti stručnější. Nu-že — co jsem dosud vyprávěla, považuj za první akt komedie. Druhý měl asi tento ob-sah: Mladý muž z prvního jednání, který se v meziaktí stal z lehkomyšlného, prostopáš-

ného pruského secondlieutenanta z pevnosti uprchlým velezrádce, bije romantickou dív-ku, svoji konkubinu, neboť poslední skvosty, které romantická dívka vzala s sebou při útě-ku z domu starých rodičů, jsou již dávno prodány a v chudičké podkrovní světničce na periferii kteréhosi veleměsta roztahuje se hlad a zima. Dívka, z níž stala se již všemi žaly zkušená žena, líbá bijící ji ruku, poně-vadž jest to ruka cynického sice chlapa, ale neobyčejného, silného a milovaného muže. Neboť bývalá romantická dívka ví, že její malé, neklidné, smutné srdce mělo v prvním aktu pravdu, když jí pravilo, že se k ní při-blížil Osud. Neobyčejný, silný muž, nasativ se bušení do těla svojí konkubiny, políbí její usazené oči a vykládá geniální plán, jak mož-no vyzvědačstvím domoci se blahobytu. — Konkubina s radostí a vděčností přijímá udě-lenou jí důležitou úlohu. Bylo by možno je-ště dva akty vyplniti dramatickými scénami, v nichž žena provádí s podivuhodnou obrat-ností svůj nebezpečný úkol a jest odměňo-vána cvnismy a někdy vypočítanými polib-ky neobyčejného muže, který již dávno ji nemiluje a rozhazuje její velezradami vydě-lané peníze v pitkách s nevěstkami. Avšak tyto akty, obsahující několik let úžasně do-brodružného života, podaly by vlastně jen charakteristiku ženy, které láska vdechla du-ši psa. Poslední akt charakterisuje tuto ženu stejně výstižně, takže možno komedii, která by ostatně byla i dobrou tragedií, o zmíněné

dva akty zkrátiti. Třetí tedy jednání jest ti již známo, dospěli jsme právě k jeho závěrečné scéně. Upozorňuji tě pouze na zajímavé faktum, že v tomto aktu vyvrcholila psí láska ženina: aby opatřila svému pánovi — milencem přestal vlastně už dávno jí býti — peníze k zábavám s demimondkami vyšších tax, obětuje lhostejnému muži svoje tělo, dosud vždy strážené jako posvátný, nedotknutelný majetek, který snad přece ještě jednou bude pánem požádán; neboť milovaný, neobyčejný muž hrozí a slibuje. Slibuje noc lásky. A hrozí zavržením. A nebylo jiné možnosti zmocniti se drahocenných tajemství lhostejného — ne — nenáviděného muže, než obětováním těla —

Domluvila, a její ironický úsměv vyjadřoval pohrdání mstící se ženy. »Doufám,« dodala, »že jsi již s dostatek orientován?«

Nadporučík Prokop opět musil apelovati na sílu muže, který chce držeti uzdu Osudu.

Vstal, vzal z krabice na stole novou cigaretu a zapáliv ji o lampu, usednul zase proti Olze. A odfouknuv kouř cigarety, řekl chladně: »Ano, jsem s dostatek orientován. Děkuji. Libo-li tedy, můžeme počítí s poslední scénou.«

Olga kynula hlavou. »Oh, — neobtěžuj se — stačím na ni sama.« Vyhala svoje hodinky, a naklonivši se, otvírala drobný přívěsek zlatého řetízku.

Nadporučík Prokop shodil malíkem popel cigarety.

»Ach, komedie bude míti tragické zakončení?«

»Pochyboval jsi o tom? Řekla jsem přece již, že komedie mohla by býti i zcela dobrou tragedií? — Dovol však, abych ti, než spadne železná opona, vyslovila svoje uznání: Nejsi tak špatný partner, jak jsem původně myslila. Podceňovala jsem tě s počátku. — Smím ti postoupiti odměnou za tvoji celkem taktní hru polovinu z této pilulky?« — Držela mezi prsty drobnou pilulku pozdviženu proti světlu.

Nadporučík Prokop zakroutil hlavou. »Děkuji. Polovina by ti snad nestačila.«

Olga se usmála. »Ó — stačila by. Oskar měl mnohem slabší dosi a stačila mu. Ale jak chceš. Nuže — na shledanou, Emile. Byl jsi věru hodný hoch. Nu — což dělat —« Ještě jednou se usmála, ne již pohrdavě. A rychle vložila pilulku do úst.

Nadporučík Prokop sebou pohnul, ale ihned se ovládl a hledě na Olgu, klidně ssál kouř své cigarety.

Olga seděla několik minut vzpřímena, se semknutýma očima, pak zvolna klesla stranou na pohovku.

Nadporučík Prokop klidně kouřil dále.

Kdosi zaklepal na dveře.

Nadporučík Prokop se ohlédl. »Vstupte!«

Kdosi zašramotil klikou a hned na to znovu a silněji zaklepal.

Nadporučík Prokop vstal. »Ah, zapomněl jsem, že jest zamknuto. Okamžik, prosím!«

Šel zvolna ke dveřím odemknouti. Usmíval se bezvýrazně.

Otevřel dveře, za nimiž stál podplukovník Mühlberger a tři pánové v civilním šatě. Podplukovník, místní velitel, salutoval a řekl: »Promiňte, pane nadporučíku, že tak pozdě vyrušujeme, avšak jedná se o neodkladnou, choulostivu záležitost.«

Nadporučík Prokop se lhostejně, zdvořile usmál. »Prosím — prosím. Hledáte Olgu, že? Leží tamhle na otomaně. Bohužel mrtva. Právě se otrávila.« Poodstoupil od dveří a okázal na pohovku.

»Jak? Otrávila se, pravíte?« otázal se podplukovník, vstupuje přes práh. Rozhlédl se po pokoji a spěšně krácel k pohovce.

Nadporučík Prokop hleděl za ním, jak se sklonil nad mrtvou Olgu, a pokrčiv rameny, řekl obrácen k civilistům: »Nu, ano, otrávila se. Sahráli jsme spolu komedii, jejímž průběhem se ukázalo, že jest nutné tragické zakončení. Škoda, pánové, že jste nepřišli o několik minut dříve — mohli jste viděti aspoň poslední scénu. Byla výborná! Také já jsem hrál již dobře, sama Olga to řekla.« Usmál se samolibě, a detektivové pohlédli a zamrkali na sebe.

Podplukovník vzpřímil se nad mrtvolou a obrátiv se k nadporučíku Prokopovi, pravil: »Jest opravdu mrtva!« A zpozorovav pistoli na zemi u pohovky, zdvihl ji a dodal tázavě: »Což tato pistole? Co se tu stalo, pane nadporučíku?«

Nadporučík Prokop zase pokrčil rameny a odpověděl rozmrzele: »Vždyť jsem již řekl: sehráli jsme s Olgou komedii a okázalo se nutným tragické zakončení, Proto se otrávila.« Počal dýmati na své uhaslé cigaretě, a když se nechtěla rozhořeti, otázal se nejbližšího detektiva: »Prosím, nemáte zápalek?« A když tento počal rozpínati svůj kožich, mávnul rukou: »Ach, děkuji, neobtěžujte se. O lampu to jde rychleji...« Šel ke stolu, zapálil si nad lampou oharek cigarety, ale hned jej odhodil a vyprav si z kasety novou papirosu, zapálil si ji.

Podplukovník sledoval jeho počínání úžasným pohledem, pak přikročil k jednomu z detektivů a řekl mu tiše: »Prosím, jděte do kavárny hotelu „Europe“ — sedí tam pan vrchní štábní lékař Pereles u whistu. — Nechám ho prositi, aby okamžitě sem přišel.«

Nadporučík Prokop, hledě s uspokojením na svoji cigaretu, vzal kasetu se stolu a nesl ji k hostům. »Smím pánům nabídnouti? Trochu višňovky snad také ještě bude ve skříni —«

★

Asi po roce propustili nadporučíka Prokopa z budapešťského Schwarzerova ústavu pro choromyslné.

Písařil nějakou dobu u kteréhosi sborového velitelství. Poněvadž však příliš často odkládal péro a usmívaje se superiorním ironickým úsměvem, díval se oknem na zača-

zenou nádvorní zed', byl definitivně pensionován. Prochází se nyní v zimě v létě v sadech malého městečka v ošumělém převlečnicku a stále se usmívá ironickým úsměvem. Trpí nadporučík Prokop utkvělou myšlenkou, že jest silný muž, který dovede mohutným hmatem držeti Osud za uzdu.

JAK SE TRIFON BARBUI CHTĚL
STÁTI MAĎARSKÝM ČLOVĚKEM

Trifon Barbui vyšel v průvodu podkanonýra Kelemena z černožlutých vrat garnisonního vězení a po několika krocích zastavil se na chodníku, pokrytém udupaným sněhem. Slunce bylo někde za mraky nebo za domy ukryto a ulicí fičel vítr, že Barbuie zamrazilo a že vzpomněl, jak za dob zlaté svobody bývalo trudno táhnout s bandou za vozem po silnici zasněženou pustou. Za čtrnáct měsíců, které odseděl pro svůj poslední cigánský kousek, trochu zpohodlněl. Přesto však mu bylo blaze postáti, třeba v mrazivém větru, před vraty, jimiž ještě dnes ráno procházel v průvodu pěšáka s nasazeným bajonetem. Sic ještě teď, když se vracel do kasáren, dali mu průvodce, ale to byl kaprál ode dne a k tomu jen podkanonýr, jako on bez hvězdičky, a na svobodě přece jen je. Barbui si svobody nyní už opravdu uměl vážit. Třikrát byl zavřen: jednou dva měsíce, po druhé šest měsíců, naposledy čtrnáct měsíců. Pokaždé pro maličkosti: prvně vzal kamarádovi postříbřený řetízek, po druhé čtyři balíčky tabáku a dvě staré košile, jen po třetí to stálo za řeč: vzal četáři papírovou dvacetikorunu. Ale dávno už nahlédl, že i to byla nesmírná hloupost. Mohl míti na podzim doslouženo, a teď musí skorem dva roky nasluhovati. Avšak — pa-

pírová dvacetikoruna je také něco pěkného.

Barbui uposlechl nevrlého pobídnutí Kelemenova a s rukama v kapsách svého žalostně schátralého pláště a se šťastným úsměvem na své tmavohnědé, škaredě cigánské tváři dal se do kroku. Myslil na svoji dvacetikorunu, jako na ni myslel čtrnáct měsíců: s radostí a se strachem. Hned, jak ji v noci vytáhl spícímu četaři zpod polštáře, seběhl do stáje a čtyřikrát přeloženou vstrčil ji u Desdemony do šterbiny mezi jeslovou mušlí a nosným trámem; a poněvadž jízdný kanonýr, který měl ve stáji službu, spal, nenapadlo nikomu, když četař ráno učinil poplach, hledati ve stáji tak důmyslný úkryt. Odsoudili tehdy Barbuie skorem bez důkazů jenom proto, že se před auditorem několikrát překl. Ale dvacetikoruna byla zachráněna! A na tu čtrnácte měsíců myslil: s radostí, že bude mít peníze, jako dosud nikdy v životě, a se strachem, zda není šterbina pod Desdemoninou mušlí prázdná. Úkryt byl opravdu důmyslný, ale což možno klidně věřit! Kdyby aspoň věděl, kdo nyní Desdemonu čistí. Mohl by se otázat Kelemena, ale snad by to bylo nápadno. Ostatně kdyby se byla později dvacetikoruna našla, byli by ho volali před auditora. Jest ovšem možno, že dvacetikorunu ve šterbině našel dareba, který ji tiše schoval do kapsy.

Barbui zrychlil kroky. Šťastná nálada byla u čerta. Byl náhle přesvědčen, že se

se svojí dvacetikorunou již nikdy neshledá. Čtrnáct měsíců vazby pro nic za nic! A všechno to, co si vymyslel, když mu každou středu zatemňovali celu, nemělo by se uskutečnit? Barbui zatal pěsti v kapsách a ubíhal, že mu Kelemen sotva stačil.

Šli mimo »Dvanáct žab«. Barbuiem trhlo, když viděl černým plechem pobité dveře, nad nimiž visela v drátěné síti červená lampa. To byla jedna z jeho nádherných visí v zatemněné cele: nejhezčí holka od »Dvanácti žab«. Jedna z nejkrásnějších, nejodvážnějších visí: vejde do sálu a jako král si vyvolí; a každá z nich, z těch, které s cigánem nikdy nechtěly jíti, půjde s prsty lačnými po jeho stříbrnácích.

Barbui se zastavil a kývnuv hlavou k zabeđeným oknům, prohodil: »Sem si ještě dnes zajdu.«

Kelemen se pohrdlivě ošklíbl a s veškerou rasovou povýšeností čistokrevného hortobágyského »maďarského člověka« odpovéděl: »Na tebe čekají.« Ale pak vzpomněl, že Barbui čtrnáct měsíců neměl holky v ruce, a dodal přístupněji: »No ano, čtrnáct měsíců —«

Barbui již neodpovéděl. Myslil už zase na šterbinu pod Desdemoninou mušlí; se zdvojnásobenou úzkostí.

Došli do kasáren. Kancelář baterie byla zamčena, obslužné mužstvo mělo na dvoře školu u děla, jízdní dělostřelci byli s koňmi pro slámu; Kelemen zavedl Barbuia tedy

do stáje a šel hlásiti ohněstrůjci. — — Barbui stanul u vrat dlouhé stáje a upíral oči k stání, ve kterém stávala Desdemona. Místo grošovaté Desdemony viděl lesklý, kostnatý zadek neznámého mu ryzáka. Desdemona tedy buď dosloužila, nebo ji přestavili jinam. Ale ve stání se nemýlí, jest to určitě to, sedmé od dveří. Odkudsi vynořila se postava kanonýra; vynášel v ošatce čerstvý, kouřící se hnůj; šel těžkým, houpavým krokem rumunského horáka ke dveřím, a vycházeje ze stáje, podíval se na Barbuie plachým, zstrašeným pohledem. Cigán se spokojeně usmál. »Rekruta, nezná mne,« pomyslí si a odhodlaně došel až k sedmému stání. Nebylo nikoho ve stáji, Barbui stál za ryzákem a třásl se rozechvěním.

Rekrut se vrátil a s ním Kelemen. »Můžeš zatím zůstat zde, než bude službuvedoucí hotov se školou. Pak se u něho hlas.« Kelemen u vědomí svojí důležitosti rozhlédl se po stáji, poručil rekrutovi, aby zametl a odešel. Rekrut okamžitě vzal koště a počal horlivě zametati.

Barbui vkročil do stání, zahučel stísněně: »Oha!« a potřepal uhýbajícího se ryzáka po zadku. Srdce mu bouřilo, že se mu zdálo, jako by měl hrudník tupý, a poskakující srdce jako by naráželo o žebra. Ryzák zachřestil řetězem o železnou mušli a díval se na Barbuie vyvaleným, černě modrým okem. Barbui viděl v tomto pohledu cosi nepřátelského a věděl již skorem určitě, že jest skrý-

še prázdná. Zmocňovala se ho mdloba, musil se opřít rukou o trám, k němuž byla mušle přišroubována. Pak se napětím vši vůle vzmužil. Ohlédl se po rekrutovi, a když se přesvědčil, že zametá ještě na druhém konci stáje a nemůže ho pozorovati, klekl rychle na stlaní, a vybrav tvrdé stéblo slámy, chtěl jím zaštarati ve šterbině. Avšak skulina byla tak úzká, že stéblo do ní nevniklo a zlomilo se. A současně Barbui poznal, že trám není koňskými zuby ohlodán, že musil býti teprve před několika týdny zasazen.

Barbui vstal s hučící a přece prázdnou hlavou, odešel potácivým krokem do kouta stáje a mechanicky usedl na lavici. Mrazilo ho. Zaryl pěsti hluboko do děravých kapes pláště a stiskl kolena. Dlouho seděl shrben, s očima vytřeštěnými na upěchovanou hlínu chodby stáje. Slyšel, jak rekrut okřikuje koně, jak chvíli některý kůň zachřestí řetězem, odfrkne. A znenáhla počal chápati, co ho stihlo: že nějaký neznámý tesař už dávno rozměnil a propil jeho dvacetikorunu, na kterou s něžnou láskou a s pekelnou úzkostí myslel po čtrnáct měsíců za těžké práce a za nekonečných večerů a nocí v holé, ošklivé, temné komůrce. Že je konec nadějí v nedohlednou řadu doušků kořalky, cigaret, klobásů, že nebude moci uskutečniti dávný sen: koupí vlastní čepice a modře pruho- vaných celuloidových manšet...

Trifon Barbui byl praobyčejný, praubohý

cigán; nic neobyčejného ani romantického nevyvyšovalo linie jeho života, plížící se při kraji kulturního světa, až do okamžiku, kdy se stal majitelem dvacetikoruny. Ta byla událostí jeho života; první, nesmírnou, grandiosní událostí. Dal se klidně zavřít na čtrnáct měsíců do věznice; a kousaje tvrdý, černý chléb, usmíval se, neboť věděl, že má právo k úsměvu. Přestal býti cigánem Barbuim. Má papírovou dvacetikorunu. Jest boháč. Mállokterý maďarský člověk u batterie měl kdy tolik peněz pohromadě. Ať zkusí někdo, až se vrátí do kasáren, pohrdati cigánem! Není jím již. Je také maďarský člověk. Dvacetikoruna staví jej na roveň ne pohrdaným Rumunům, ale Maďarům a Švábům. Co ti si mohou dovoliti, i Barbui si dovolí. A Barbuiova fantasie počala ve věznici vytvářeti onen jako pater noster nekonečný řetěz požitků: kořalka, cigarety, klobásky, čepice, manšety. A vyvrcholením příštího nového života byla nejhezčí holka od »Dvanácti žab«. U »Dvanácti žab« byl Barbui za svého vojančení dvakráte. V prvním roce se tam odvážil s dvaceti krejcary, a podomek ho vyhodil. Po druhé — bylo to v létě před nabytím dvacetikoruny — spořil dva měsíce a vešel do salonu s osmdesáti krejcary. Poručil si černou kávu, a blýskaje korunou, vyzval marně pět holek, aby s ním šly. Teprve šestá, prastará, ohavná Marča, která byla spíše děvečkou než holkou, uvolila se jíti s ním. Příští návštěva u »Dva-

nácti žab« měla býti jiná. Barbui, převrtače svoje špinavé, vychrtlé tělo na tvrdém vězeňském kavalci, chvěl se často blaženou horečkou a šeptal: »Vejdu a jako král si vyvolím —« A věděl, až opustí pokojík nejkrásnější holky »Dvanácti žab« s čapkou pyšně posunutou do týla, že bude opravdu již ne cigán, ale skutečný maďarský člověk.

Nyní si Barbui zvolna uvědomoval, co všechno ztrácí zmizelou dvacetikorunou. Kořalka, cigarety, klobásky — pokaždé to bodlo v srdci. Čepice, manšety — tu již mu bylo do pláče; to znamenalo, že se musí zříci viditelných znamení zámožnosti. Ale pak se vynořilo ze zmatku jeho myšlení s neúprosnou důsledností nejstrašlivější: nevejde do sálu a nevyvolí si jako král.

Barbuiovi prodral se stisknutými zuby zoufalý vzdech. Pochopil náhle všechnu svoji bídu. Pochopil, že zůstane týmž cigánem, který nikdy nedostává jako maďarští a švábští lidé, nebo i jen hloupí Valaši, zášilek peněz a uzenin, který hladov a se zavíští se lesknoucímá očima bloudí kolem kantiny, který jest vždy komandován k čištění záchodů a k nejhorším pracím, na něhož pokaždé padne první podezření, ztratí-li se kde něco, pochopil, že zůstane cigánem, kterého se štítí i nevěstky bordelu posledního řádu.

Vzpomněl, jak dobře se žilo na silnici, na pustě, třeba v nečasu a o hladu. A s hrůzou pomyslel, že musí ještě více než dva

roky nasluhovati, dva roky čistiti nejlech-
tivější kobyly, vybíráti hnůj ze slámy,
drhnouti záchody, přijímati nadávky důstoj-
níků a pohlavky poddůstojníků, trpěti ústrky
celé baterie. Dvě léta! Raději se oběsit!

A Barbui vstal a šel do komory na sedla
se oběsit. Stál chvíli v šeru komory a ještě
jednou promyslí všechnu svoji bídu. A kýv-
nul hlavou: Ba ano, raději se oběsit. Když
však vybíral si provaz, probleskla mu za-
rmoucenou cigánskou duší nová myšlenka:
Proč se věšeti, možno-li utéci? Odejde jed-
noduše po rozkaze z kasáren, zajde do ci-
gánské čtvrti k bátovi Gumbuovi, převleče
se u něho do nějakých hadrů a ráno může
býti v sedmihradských horách a pozítří, nej-
déle za dva dny v Rumunsku. Proč se vě-
šet?

Barbui odhodil provaz a vesele pohviz-
duje vrátil se do stáje. Dal se s rekrutem
do hovoru a vyloudil na něm ždíbec tabáku.
Ukroutil si cigaretku, vyšel před stáj a dý-
mal do mrazivého vzduchu. A kašlal na ma-
ďarského člověka i na nejhečí holku od
»Dvanácti žab«.

A ráno byl opravdu už v sedmihradských
horách.

SMUTNÝ HUSAR JUON VALASESCU

Jakýmsi nedopatřením byl Juon Valasescu zařaden do sedmnáctého husarského pluku. Osud si dopřál hrubého, nemilosrdného žertu: Juon Valasescu, jenž nevěděl, kdy se narodil v nejbídnější chatrči Furluku, veliké a chudé vesnici krassó-szerényského komitátu, a který, pasa od posledních do prvních sněhů ovce na holém kopci nad Furlukem a v zimě vyřezáváje v začouzené jizbě měchačky a hrábě z bílého dřeva, uviděl po prvé město, když ho s ostatními chasníky vypravili do Karansebese k odvodu, musil zcela neočekávaně podniknouti dlouhou, neslýchanou cestu po železnici, která jej vyvezla z rodných zelených hor kamsi nesmírně daleko do divně ploché země, snad až na konec světa, kde nikdo nemluvil rumunsky a kde ho vyvedli z vlaku do velikých kasáren na kraji velkého města.

Tak počala trudná léta Juona Valasescu. Ocitl se náhle mezi nezvyklým množstvím lidí, neznámých a mluvících řečí, o níž se ve Furluku sotva doslechl, že jest to řeč nepřátel a pánů Rumunů. Marně se ohlížel v zástupu rekrutů po známém kroji. Se svým usmoleným, kuželovitým kloboukem, který Furlučana dává na sto kroků rozeznati od jiných Valachů, ve svých zkornatělých opánkách, hrubých, úzkých nohavicích, přes něž

splyvala zpod opasku a bezrukávého kožíšku rezná košile v špinavých záhybech, vypadal jako z cirků vyhnaný, ustrašený clown. Poddůstojníci, cvrnkající ostruhami a řinčíce palašem, křičeli na něho maďarsky, a když bázně před nimi ustupoval a zavíral strachem oči, odvraceli se od něho se smíchem a vztekem. Bylo již pozdě večer. Konečně ho přivedli do světnice a okázali mu lůžko. Viděl, že ostatní prostírají složené přikrývky na slamník a uléhají. Učinil tak po nich. Pak shasl někdo světlo, a v temnu slyšel Juon Valasescu chvíli nesmělé šepoty, až se vše utišilo. Teprve potom, v tichu přerušovaném jenom dechem spících a vzdechy bdících rekrutů, počal Juon Valasescu znenáhla nabývat vědomí a chápat, že jakýsi neznámý, ale jistě strašlivě mocný obr, — snad Bůh — sáhl hrubou pěstí do tichého Furluku a závratným rozmachem přesadil ho od jeho devadesáti tří ovcí kamsi mezi nepřátele, mezi nimiž snad zahyne. Instinktivní strach, který po celou dobu transportu neurčitě pociťoval, nabýval nyní stále zřetelnějších a příšernějších forem.

Juon Valasescu měl velmi vagní pojmy o světě a militarismu. Ani když se — už odveden — vrátil z Karansebese do Furluku, nevěděl ještě co ho vlastně stihlo. Ostatní hned po odvodu — někteří již před ním — opili se rakijí, a když se jich Juon Valasescu dotazoval, co to vše znamená, smáli se mu, opakující nadávku hlupáka,

které již od dětství uvykl a která ho vždy odkazovala z kruhů chasníků, přiblížil-li se jim kdy ve své špinavé košili, hrubší a roztrhanější jejich; neboť Juon Valasescu, který nikdy nechodil do školy a jehož děd Ardelean, nemaje kožichu, nehnul se po celou zimu od ohniště, byl opravdu hloupý; neuměl jiného, než pásiti ovce, řezati měchačky a hrábě a trochu pískati na furulye; neuměl ani krásti kukuřice, ač ho děd pro to několikrát zbil, neuměl ani kouřiti a rakijí píti, na což ostatně nikdy neměl peněz, — ani rváti se neuměl, nedůvěřuje svým pažím ani zavěráku v kapse. Vyrostl v osamělosti a netečnosti, necítil ani závisť, že se nesmí účastniti nedělních tanců před kostelem, necítil také nijakého pokoření; vše bylo prosté, jasné: jest Juon Valasescu z Furluku, nemá otce, stará Josifa jest jeho matka, starý Ardelean jest jeho děd a jsou nejchudší tři lidé ze vsi; proto musí pásiti cizí ovce a nesmí mezi ostatní. Opravdu byl hlupák. Proto ani děvčata si ho nevšimla, třebaže nebyl ošklivý ani mrzák; ale nebylo ho pozorovati ve vsi. A když byl také odveden, nikdo se o to nestaral a neodpovídal na jeho naivní otázky jinak, než opilí spolubrancí: »Hlupáku.« Dověděl se jen, že se musí státi vojákem. Nebál se toho, neboť vídal, že chlápci z vesnice odcházeli za zpěvu na vojnu a přicházivali na dovolené v pestřích šatech a s bodákem, který vzbuzoval úctu vesnických rváčů. Juon Valasescu do-

mníval se také vědět, že vojáci mají jakýsi hrozný účel, nejasně spojený s ještě temnějším pojmem války a smrti. Po odvodu často o tom přemýšlel, sedě na balvanu na pastvisku svých ovcí; avšak nepodařilo se mu vymysleti něco kloudného. Ani starý Ardelean, blbě se usmívající, ani vždy hněvivá matka nedovedli mu povědět něco určitého o tom, co ho očekává, až bude vojákem. A tak se stalo, že Juon Valasescu za své první noci v kasárnech uděšen a nešťasten ležel beze spánku na slamníku a marně se snažil uhodnouti, co se s ním děje.

Dlouho ležel ve tmě, neodvažuje se hnutí. Naivní představy hrůzy strašily jeho primitivní, spoustou dojmů unavenou duši. Do jizby vešel někdo rychlými kroky, šavle zvonivě narážela o ostruhy a srdce Juona Valasescu sevřelo se krutou bází; nedýchal, krč se pod příkrývkou, až noční host zase vyšel ze světnice a jeho kroky zanikly v chodbě. Ve stáji pod jizbou zasupěl a zadupal kůň, temný, zlostný hlas zakřikl »Oha —« a Juon Valasescu zase umíral úzkostí. Vzpomínky dlouhé cesty drahou vynořovaly se mu v mysli krátkými, podivně určitými a přece jakoby nepravdivými obrazy a zvyšovaly jeho nepokoj. Znovu viděl oddělení vagonu, v němž seděl ještě s jinými Rumuny: díval se udiveně oknem a při každé telegrafní tyči, která se mihla před ním, uleknutě uhnul hlavou. Pak zase seděl v jiném voze, a tu již byli kolem něho

jen samí Maďari, a mezi těmi se tiskl, nerozumě jejich hovoru, a oknem, od něhož ho odstrčil veselý chlapík v šněrované kazajce a vysokých, lesklých botách, viděl neustále jen plochou nedozírnou rovinu; kam se poděly zelené kopce a lesnaté a skalnaté hory? Jaká jest to divná, rovná zem?

Juon Valasescu rovnal svoje vzpomínky a zvolna chápal, že to onen černý, uhánějící, ohlušně rachotící, dýmající vlak ho odnesl z rodných hor sem do tohoto neznámého místa, kde nikomu nerozumí a kde vše jest tak strašlivé; chápal, že se ráno neprobudí v ubohé furlucké chatrči kašláním děda Ardeleana, že neprojde, ještě ospalý, vesnicí, sháněje svých třiadevadesát ovcí v stádo, aby je hnál na stříbrně omženu stráž kopce, pod nímž leží v dolině rozlezlý tłum furluckých chalup s kotouči dýmu nad komíny; že celý Furluk i s celým jeho dosavadním životem zůstal kdesi úžasně daleko, tak daleko, že snad nikdy už ho nenajde. Jak také by ho měl najít? Kdyby se odvážil a vyšel teď z jizby ven, což by dovedl i jen říci, v kterou stranu se má pustit k Furluku? A ani otázat se nemůže, nikdo mu nerozumí — Ba, není možno vrátiti se do Furluku!

Juon Valasescu ustrnul v zděšení nad tímto objevem. Teprve nyní poznával celý dosah svého neštěstí: že jest konec klidnému, bezstarostnému životu, jaký dosud žil, že jest, snad navždy, odloučen od toho, co

dotud mu bylo svojí samozřejmostí lhotejno, ale co nyní již počal milovati zoufalou pozdní láskou. V těžké, hořké lítosti vzpomněl na slunné dny, za nichž líhával na teplé zemi svého pastviště, hledě v šťastné bezmyšlenkovitosti, jak vysoko, vysoko v modrém vzduchu plynou bílá rouna obláčků, a naslouchaje, jak země lehounce duní pod drobnými kopyty jeho ovcí, poháněných vrtošivým, rozmarně vrčícím a štěkajícím Draculem, vzpomněl příjemné nedočkavosti, s níž hledíval v žlutém světle rozžaté louče na kloubovitou ruku Ardeleanovu, kdy se konečně pozdvihne k poznamenání křížem staré, usměvavé, bílým strniskem pokryté tváře a sáhne po lžici a zaboří ji do kouřící se mísy mamaligy, vzpomněl na šťastné okamžiky časných zimních večerů, kdy venku se honil v horách mrazivý vítr, zatím co on, choule se ve svém koutě pod houněmi, před usnutím upíral oči k ohništi, na němž v temnu jizby svítily zpod popelu ještě žhavé uhlíky.

Juon Valasescu usilovně přehrabával svoji paměť a hledal v ní památky svého života. A bezděky žasl shledávaje, že jeho život byl bohatý a šťastný; že bylo krásné a volno na zeleném kopci nad Furlukem, odkud bylo přes temné lesy okolních vrchů viděti až na bělavě zamlžená temena modrých sedmihradských hor, že bylo krásné a volno i v chudobě začouzené chaty, v níž suškala kolem ohně bručivá matka a v koutě podří-

moval děd, i v polospánku se přívětivě usmíval. Vše bylo jednou v minulosti Juona Valasescua krásné: i vrtohlavě se rozbíhající ovce, fičící vítr na podzimním pastvišti, i skoupí furlučtí hospodáři i posměvační chasníci, štiplavý dým ohniště — vše bylo krásné a vše bylo ztracené.

A Juon Valasescu, upíraje oči do tmy, tázal se: »Proč?« Tiše a zoufale, tichounce, bázlivě šeptal svoji otázku a pomalu vstupovaly horké slzy do jeho vytřeštěných očí

Zle se měl Juon Valasescu u sedmnáctých husarů. Oblékli ho do červených kalhot a světle modré attily se žlutým šněrováním, do vysokých, lesklých bot s černou růžičkou, červenou čapku mu posadili na hlavu — ale jak by jen Maďaři do něčeho tak krásného, ozdobného byli stvořeni, viselo všechno na něm jako na hastroši. A když se Juon Valasescu pokusil učiniti několik pádných kroků s pozdvíženou hlavou a prohnutými kolenoma, jak mu desátník nesčetněkrát napřed ukázal, vypukli poddůstojníci i rekruti ve smích; a ubohý Juon Valasescu zůstal státi a sklonil hluboce svoji hnědou, pačesatou hlavu. Potom dlouho jako jankovitý beran se nehnul s místa, až se vyskytl četař, který uměl trochu rumunsky a přiměv ho domluvami k povolnosti, odvedl si ho do odlehlého kouta kasárního dvora. Juon Valasescu, chápaje nyní, co na něm chtějí, snažil se ze všech sil — ale přesto ani plukovník nedovedl se ubrániti úsměvu, když spatřil jeho křečovitě vzpřímenou, ztuhlou postavu, vzdorující všem pokusům o její oblomení a vězící v uniformě, která všude podivně odstávala, jako by se bránila pokoření, že — pýcha Maďarstva — má odívati tak hloupého Valacha. Plukovník poopravil bičíkem čapku na hlavě

Juona Valasescua a řekl: »Zdá se, synku, z tebe že bude smutný husar!«

Plukovník měl pravdu. Z Juona Valasescua byl smutný husar. I později, když hořké týdny rekrutského výcviku minuly a Juon Valasescu uměl už obstojně choditi, i s palašem a karabinou zacházeti, a když již nespadal každou minutu s koně na lonži, stále ještě byl smutný husar. Třebaže již rozuměl trochu maďarsky, nepromluvil nikdy s nikým slova a po práci sedal vždy opodál ostatních, upíraje zachmuřené oči k zemi. Při jídle zalézal se svojí plechovou šálkou do koutka stáje a hltaje hladově svoje maso, které bývalo pro něho ve Furluku nedosažitelným pamlskem, ohlížel se bázlivě a podezřívě, neblíží-li se někdo mu je vyrvat. Mimo službu nevycházel nikdy z kasáren a ze žoldu uspořené krejčary žárlivě uschovával na dně svého poloprázdného kufříku. Neměl přátel mezi husary, ale ani koní nemiloval; nemohl jim zapomenouti muk, kterých zakusil v prvních měsících na jejich hřbetech. Dadě, svojí klisně, nepěkné, těžkopádné hnědce, která měla v klusu tvrdý, nepříjemný pohyb a při čištění kousala a kopala, zasazoval při každé příležitosti svými těžkými, směšně neforemnými čizmami kopance do slabin a žil tak s ní ve stálém, nebezpečném nepřátelství. Jako doma, tak i u eskadrony platil za hlupáka. A husaři, všichni sebevědomí sedláci z Alföldu, hleděli na hloupého, zamračené-

ho, nečistého Valacha, zabloudilého mezi ně z jeho dalekých hor jako z jiného světa, s hlubokým, štítivým pohrdáním. Ani vtipy se nesnižovali k hloupému Valachovi, který neznal jejich široké, jadrné řeči a jejich písni, který úzkostlivýma očima měřil před skokem barieru a nedopřál si ani pohárku vína v kantině. Nevšimavě nechávali jej vedle sebe žítí jeho jim cizí a nepochopitelný život.

A byl to smutný život. Juon Valasescu všemu již uvykl, službě, koním i lidem. I do syta a lépe se najedl, než doma. Ale nebyl to jeho život. Nevěděl, že miluje bručivou matku a usměvavého děda, ale pohřešoval je bolestně cítě, jak jest osamělý mezi husary, kteří si zvykli ho neviděti, a často na ně myslil a představoval si, co asi tou dobou robí v rozbité, začouzené chalupě, která v jeho vzpomínkách nabývala stále větších, nových půvabů.

Jen jednou se dal sám do hovoru. Potkal na dvoře četaře, který svojí znalostí rumunštiny mu byl bližší ostatních husarů. Srazil před ním ostruhy, postavil se, jak uměl nejrovněji, a prosil, aby mu pověděl, v kterou stranu leží Furluk. Četař se usmál, vyptal se, do kterého města chodí z Furluku na trh, a mávnul rukou k jihovýchodu. »Tam někde,« řekl a šel dále. Juon Valasescu salutoval a dlouho se díval směrem četařova mávnutí. Potom vylezl na zeď kasárenského dvoru, posadil se na ni a zahleděl se k ji-

hovýchodu. Byl tehdy krásný večer dubnové neděle, pšeničná pole za kasárny zelenala se již mladým obilím a všude bylo již ticho soumraku. Z opuštěných kasáren ozvalo se jen někdy zdmi tlumené odfrknutí koně, zachřestění řetězu, v polích chvílemi zavolala křepelka svůj krátký, daleko slyšitelný zpěv. Slunce již zapadlo a nedozírnost roviny před Juonem Valasescuem ztrácela se v soumraku. Juon Valasescu přivíral oči a vyvolával si v paměti obraz rodného kraje. Dařilo se mu to. Zdálo se mu, že sedí na balvanu na kopci za Furlukem, vidí pod sebou doškové a šindelové střechy mezi švestkovými stromy, za nimi lesnatou kupu Grindul Petrii, za tou jiné, bezejmenné už hory, světle zelené pastvisky nebo dubovými a borovými lesy tmavě zelené, v dálce až modravé — hory, jen hory, nikde rovinu, tu strašnou rovinu, v níž musí žítí, jediný z dalekého, šťastného Furluku. Dlouho seděl Juon Valasescu na zdi. A mnoho s ní viděl. Jeho černé, zamračené oči se leskly, když vyrušen čepobitím, odcházel do jízby.

Od té doby každý volný večer trávil na zdi. Vytáhl také ze svého kufříku furuly, na niž pískával při pastvě, a zkoušel, dovele-li ještě na ni zapískati. Dovedl — a podivno: samy od sebe přicházely mu melodie, kterých sám dříve neumíval, které jen slychával, když zpovzdálí se díval na tančící kruh před kostelem. Tenkrátě při nich chlapi a děvčata tančili a výskali, ale z Juonovy

píšťaly zněly smutně, a srdce Juona Valasescua při nich bolelo, až pro slzy mu dech selhával. V noci po takových večerech míval těžké sny. Všelicos se s ním dalo; uháněl na Dadě po srázném svahu furluckého kopce a za ním hnalo se stádo ovcí, měnících se pojednou v hejno hladově vyjících vlků a chalupa děda Ardeleana stále před ním unikala, ač se modlil, aby se již nehýbala a zachránila ho; nebo viděl děvčata s vyhrnutými sukněmi práti v potoce prádlo a plížil se k nim, přitahován podivnou, horkou touhou dotknouti se jejich nahých, bílých nohou, a když již byl zcela blízko, vyřítla se odkudsi, jako by s nebe spadla, celá eskadrona husarů s tasenými palaši v atace a okovaná kopyta koní deptala těla děvčat i jeho prsa; často míval i méně děsivé sny, v nichž vídal furlucké dívky a ženy, nikdy však se ráno nemohl vzpamatovati, co se mezi ním a ženami dalo, ale vždy se probouzel s pocitem, že zažil ve snu cosi velkého, neobyčejného a ohromujícího.

I v bdění často se mu zjevovaly furlucké ženy; sedě na své zdi, vídal je v soumraku tančící v široce nakasaných bílých sukních s pestrými zástěrami vpředu i vzadu, v živůtkách s řadami stříbrňáků pod hrdlem a na čepcích, nebo v prostém, všedním, bílé plátěném kroji vážící ze studně vodu do věder. Juon Valasescu neznal těchto dívek a žen, ve Furluku sotva je kdy vídával, nestaraje se o jejich jména a nevšímaje si je-

jich tváří a postav — ale nyní byly mu všechny tak povědomé a známé, jako vlastní matka. O každé věděl, jaké má vlasy, jaké oči, poznával je po chůzi, po pohybech rukou. Všechny byly mladé, krásné a Juona Valasescua lákala k nim divná, nechápaná touha. On, jenž snad jako nemluvně byl posledně polaskán ženskou dlaní, jen nejasně tušil, že v rukou jeho vidin se skrývá měkká něha, že jejich těla uzavírají v sobě tajemné zdroje neslýchaných rozkoší. Jeho osamělé, v barbarsky nevinné nevědomosti uplynulé mládí nedalo mu brutálních zkušeností. Ženy vstoupily nyní do jeho života krásnými přízraky neujasněné, nezpředmětné smyslnosti, která, neodlišujíc se od jeho touhy po rodném kraji, činila z něho groteskního, melancholického snílka. Rozpínal roztoužené paže po svých imaginárních, cudných milenkách a pootevíral ústa, marně se snaže vysloviti něžná, laskavá slova, která tížila jeho srdce, ale nedovedla se přetvořiti v osvobozující zvuky na rtech, uvyklých pronášeti jen hrubé výrazy primitivního žití horáckého pasáka ovcí.

Tak rostla v srdci Juona Valasescua nemoc touhy.

Přišly manévry.

Juon Valasescu, smutný husar, seděl schlípen v sedle, mhouřil oči před prachem a mechanicky kýval nohama v třmenech. Vedle něho, před ním, za ním, všude se modraly attily a rudly červené kalhoty husarů, pokud jich nezakryl vysoko se zdvihší prach na troud uschlé a rozjeté polní cesty. Husaři svírali mezi zuby pohaslé pipy, tiše bzučeli své těžkomyslné písně, ale oči mezi prachem bílými brvami jim vesele svítily. Koně s lhostejně skloněnými hlavami mírným krokem zdvíhali kopyta z prachu, jen chvílemi ocasem nebo hubou se ohnali po mouše a odfrkli ze zaprášených nozder. Zářijové slunce se vyhouplo nad obzor žlutozelené pusty a rychle osušovalo rosu se suchých listů kukuřice, vroubíci cestu. Skřivan trilkoval s nedozírné výše do slunného jitra, že se zdálo, jako by byl uvízl kdesi v modru a volal samičku na pomoc. S tlumeným dupotem více než tři tisíců kopyt mísilo se hluché zvonění šavlí, frkání koní a polohlasné písně a hovory husarů v podivný, jednotvárně melodický šum.

První eskadrony pluku vyjely z kukuřičných polí na široširou pastvinu, zabočily stranou s cesty, kotouče prachu je opustily, koně jařeji pozdvihli hlavy, hlučně zafrkali,

vpředu ozvaly se povely, zadní eskadrony daly se do klusu, kolona čtyřstupých rot rozvinula se v řady a za několik okamžiků stálo všech šest švadron vedle sebe v modré mase. Daleko vpředu za plukovníkem pozdvihl trubač polnici k ústům, ranním vzduchem zatřepotal signál, přehlušil jásot skřivana, šavle důstojníků zablyskaly na slunci, čtyři se pohnuly vpřed a vzad v zdvojnásobené řady, modré pruhy attil se zavlnily a jako podkosení zmizeli sesedající jezdci červeným mihem svých kalhot za harašení palašů v tmavém, skvrnitém poli sedel a koňských těl.

Husaři přehodili uzdy koním přes hlavy, popustili popruhy sedel, pověsili svoje čáky za podbradky na hlavně karabin a sedali nebo lehali si před svými koni na zem do sporé, vyprahlé a spasené trávy, v níž koně ihned po sesedání natáhnou vše krky mezi rozkročené nohy, počali hledati živná stébla.

Juon Valasescu natáhl se netečně před svojí Dadou. Chvíli škubal uzdou, nedopřáváje zlé klisně radosti z několika stébel, které se pokoušela urvati svým lysým pyskem, brzy však na ni zapomněl, a stíně si oči dlaní, zahleděl se do modra nebes. A bylo mu, jako by ležel na svém pastvisku nad Furlukem — bylo to totéž modré nebe s malými, běloučkými mráčky, pomalu se šinoucími tam vysoko, vysoko nad zemí. Pak, když se mu upřeným díváním zamžily oči, semkl víčka; a hned zase viděl vyšňožené furluc-

ké dívky a bolestná touha rozdírала mu srdce. —

V dálce ozvalo se zadunění. Pak druhé, třetí.

K plukovníkovi přijel husar na zpěněném koni, volaje hlasitě plukovníkovo jméno a zdvihaje ruku se složeným lístkem. Hned nato plukovní trubáč široce rozkročen troubil k sedlání. Husaři spěšně přitahovali popruhy. Juon Valasescu vzdychl, upravil svoje sedlo a udeřil koncem uzdy Dađu, chňapající po něm vyceněnými zuby, a na další povel pomalu, těžce a nechutě vsedl na nenáviděnou klisnu a schlípeně svěsil hlavu. Byl opravdu smutný, špatný husar.

Pluk znovu se rozvinul dlouhou kolonou po polní cestě, přešel v klus a zahalil se ve vysoký, neprůhledný mrak prachu.

Pusta, zdvíhající se na sever a východ v několik nízkých kopců mírných svahů, pojednou všechna oživila. S návrší i v rovině blýskaly a duněly dělové výstřely a brzy se ozval i nepravidelný rachot pušek. Daleko před husary ukázala se pojednou pěchota, lezoucí jako porůzné, černé řádky disciplinovaných mravenců s nížiny na svahy kopců, pruhované žlutí strniště a stojící ještě kukuřice a hnědí oraniště. Chvillemi vpadly do drobné palby pěchoty a dunění houfnic strojní pušky seriemí výstřelů jako železné řehačky, neočekávaně počínající traskati a náhle umlkající. Slunce pozdního léta zvolna vystupovalo k několika osamělým, v modru

se rozplývajícím obláčkům v zenitu, zalévalo celý kraj jiskřivým jasem a páliło svojí poslední, ale ještě neodumírající silou.

Husaři opustili cestu a krytí vysokou kukuřicí dali se napříč poli. Kopyta prvních koní hluboko se bořila do oraniny, poslední švadrony však jely už jako po udupaném mlatě. Husaři dýmali ze svých nově rozdýmaných pip, tiše si notovali svoje písně, někteří se dohadovali, jaký úkol má pluk provést. Těšili se na útok, a Juon Valasescu, zaslechnuv toto slovo, sklonil hlavu ještě níže. Netěšil se. Nebyl hrdina. Srdce mu pokaždé počínalo bázlívě bušiti, když rytmistr na cvičišti obrátil v cvalu hlavu vzad k rozvinuté eskadroně a vykřikl táhlý, v dusotu kopyt zanikající povel k útoku; pozdvihl sice také pěst s palašem kupředu napřaženým, ale semkl vždy oči a stržen neodolatelně vpřed se řítící masou, ohlušen bouří kopyt a železa, pozbýval téměř vědomí. I teď, pochyťiv z hovoru druhých, že dojde patrně k útoku celého pluku, podléhal už předem bázni. Vzpomínal svých těžkých snů, v nichž se svíjel pod kopyty koní, a domníval se vycitovati jakýsi tajný vztah mezi hrůzami svých snů a úzkostmi očekávaného útoku.

Pluk zastavil v plochem dolíku mezi dvěma sotva patrnými vlnami půdy. Plukovník seskočil se svého zlatě lesklého ryzáka a pěšky prodíral se kukuřicí. Několik okamžiků pozoroval triedrem terén za clonou

kukuřice, pak pádil zpět k svému koni. Vysokým, tenkým hlasem volal velitelům švadron dispoziční k attace, vkládaje nohu do třmene. Rýtmistři dali povel k tasení šavlí, pak vytočili svoje eskadrony levým bokem v rozvinutou linii a vyslali eclaireury. Plukovník se vyhoupl do sedla, zdvihl vysoko palaš, mávl jím a švadrony daly se v nařízeném stupňovitém rozřazení do klusu; prorazili kukuřičným polem, ještě druhým, a pak již prostírala se před nimi daleká volná, mírně stoupající plocha strniště a oranin. Plukovník ukázal šavlí na úbočí sotva tisíc kroků vzdálené, na němž kolmo na linii pluku se vinul úzký pruh lehkého dýmu pálicí pěchoty, rozvinuté v řetěz rojů, s temnými skupinami rezerv, ležících za hřebenem návrší. Švadrony přešly v cval, polnice rozvěštěly se signálem útoku, nahé palaše zjezily se před hlavami jezdců, stojících v třmenech a skloněných nad napiatými krky svých zvířat, řítících se kupředu v stále rostoucím tempu trysku s ohlušujícím dupotem, šumem, třeskem před kotouči v prach rozryté a zdvižené prsti — v tmavých tlumech záloh se prudce zahemžilo, v mžiku se rozšířily v delší, markantní pruh, plameny a dým z něho vyrazily jako požár ze střechy, a třaskavé salvy přehlušily bouři letící jízdy.

Juonu Valasescuovi hrůzou sklesla pěst s těžkým palašem. Jako v děsivém snu cítil se řítiti v záhubu. Vytřeštil oči, chtěje se probudit ze spánku a křečovitě přitáhl uzdu.

Klisna trhnutím klopýtla o úzkou mez, poklesla v předních kolenech, ještě se sebrala, znovu klopýtla a překotila se prudkým kozelcem. Juon Valasescu vyletěl ze sedla, smýkl se tváří po oranině a zůstal bez vědomí ležeti v brázdě.

Teprve po třech dnech se probudil v garnisonní nemocnici. V sousední posteli ležel do černa opálený chlapík jiskrných očí. Měl ovázanou hlavu a dlouho již netrpělivě čekal, až Juon Valasescu nabude vědomí. Hned počal rumunsky hovořiti. Juon Valasescu mu nerozuměl, v hlavě mu hučelo, ale jakási veliká radost rozlila se mu v prsou. Zavřel zase oči a usmíval se. Znenáhla začínal rozuměti slovům, vkrádajícím se jako hučení do sluchu, a náhle pochopil, že někdo k němu mluví rumunsky. Chtěl se vzchopiti, opřít se rukama o lůžko, ale jen levou rukou mohl vládnouti. Otočil hlavu po hlase. Osmahlý chlapík s bílým obvazem, z něhož vyčuhovaly zježené, černé štětky vlasů, posadil se na posteli a nakazoval mu: »Nehýbej se, máš zlomenou ruku. Dva dni tu ležíš, přinesli tě z manévru jako mrtvého. Už jsem myslel, že se neprobudíš. Ale teď je už dobře, za měsíc bude ruka zase jako dřív.«

Juon Valasescu se udiveně rozhlížel po vysoké, bílé světnici, plné lůžek s nemocnými. Osmahlý chlapík hovořil dále, vesele, zvědavě: »Jak se ti to stalo? Asi se nepa-

matuješ, vid'? Divíš se, kde to jsi? Nu, jen když už jsi přišel k sobě. Mně také bylo zle. Kopl mne kůň do hlavy, také jsem byl kolik dní bez sebe a ohluchl jsem skorem nadobro. Ale nic si z toho nedělám, budou mne musit pustit domů. Dva roky si uspořím — to přece stojí za trochu ohluchnutí, ne? Brzy půjdu domů a jakživ už neuslyším budíka!« Dal se do dětsky šťastného smíchu. Juon Valasescu se zamyslel. Pracně se rozpomínal, co se s ním přihodilo. Upamatoval se jen až potud, že ho popadl šílený strach, když prorazili kukuřičným polem a přešli do trysku. Ale nemyslel na to dlouho: vzpomněl, že po dlouhé době slyší mluvit rumunsky. Pozdvihl se poněkud na lůžku a zeptal se dychtivě: »Tys také Rumun? Odkud jsi? Od Karansebese? Znáš Furluk?«

Ale opálený chlapík byl opravdu nadobro hluchý a počal vyprávěti o svojí nehodě, že slouží u pěšího pluku v Szegedinu, před manévry že byl komandován k majorovi za sluhu ke koním, jak po prvé vkročil do stáje a shýbl se pro slámu, starý bělouš — bůh ví, proč — vyhodil a otiskl mu celou podkovu kolem ucha. Dlouho trvalo, než ve svém hovoru dospěl ke svým a Valasescuovým generalím. V Karansebesi nikdy nebyl a nevěděl ani, že velká rumunská vesnice Furluk jest na světě. Juon Valasescu zklamán sklесl zpět na žíněný polštář a zavřel oči. Ohluchlý kamarád mluvil bez ustání svým veselým, živým hlasem, ale Juon

Valasescu ho již neposlouchal. Šly na něho zase mrákoty, hučení v hlavě se zesilovalo a Juon Valasescu zase pozbyl vědomí.

Byl již pozdní sychravý, nepřívětivý podzim, když se Juon Valasescu vrátil uzdraven k eskadroně. Dověděl se, že Dada není již u pluku; jako on potloukla se při pádu a byla vybrakována. Ušklíbl se škodolibě, představuje si, jak nenáviděná klisna, hladova a udřena, kluše teď snad někde v dešti a větru před drožkou nebo vleče rozmoklou cestou vrchovatě naložený povoz a krčí hřbet pod štiplavými ranami biče. Byl mu místo ní přikázán starý, dobromyslný, černohnědý valach, který při čištění spal a pod sedlem neučinil za živý svět prudšího pohybu, než bylo nevyhnutelně potřeba k uchránění se ostruh. Juon Valasescu přilnul k němu láskou, která byla mnohem hlubší a větší, než jeho nenávisť k Dadě. Měl pocit, že konečně našel přítele. Čistil a ošetřoval starého valacha s pečlivostí, v níž ukládal všechnu dosud marnou něžnost svojí smutné duše osamělého barbara. Dědil se s Agamemnonem o svůj chléb, sbíral pro něho pohozené kůrky, jednou dokonce ukradl v kuchyni velký kus soli, který dával valachovi lahůdkou olizovati, hladě bílou hvězdovitou skvrnu na jeho čele. Nechodil již vyseidávati volné večery na zeď kasárního dvora. Zatím kdy ostatní husaři po večerním krmení s vyleštěnými čizmy a namaštěnými vla-

sy odcházeli do města do krčem na mladé víno nebo za svými děvčaty, zůstával Juon Valasescu ve stáji. Lámal chléb na kousky a pocítoval až fysickou rozkoš, když ho Agamemnon, sbíraje hubou i sebe menší drobet s jeho dlaně, šimral svým teplým, jako aksamit hebkým pyskem. Valach se potom svalil na stlaní a zavřel spokojené své velké, tmavé oči. A Juon Valasescu usedal u něho, opřel hřbet o zeď pod mušlí, přitáhl si hlavu koňovu na klín, položil mu tvrdou dlaň na chochol hřívý mezi ušima a druhou hladil hladkou srst jeho tváří.

Stáj, šerá mdlým, žlutavým světlem petrolejového kahanu, naplněná teplým dechem odpočívajících zvířat, se svým spícím tichem, jež nezdálo se přerušovaným, hrábl-li některý kůň kopytem nebo zachřestil řetězem o železné jesle, ani zanotoval-li někde v koutě husar, mající službu ve stáji, ospalým polohlasem milostnou píseň, stala se Juonu Valasescuovi domovem. Prožíval tu, s těžkou hlavou svého koně na klíně, dlouhé hodiny klidného, skorem šťastného polovědomí. Teplý koňův dech halil ho v jakousi atmosféru umdlého, usmířeného klidu. Seděl v měkké slámě s přivřenýma očima, s rukama na nehybné hlavě spícího valacha, a měl pocit konečně získaného bezpečí. Na nic nemyslel. Ani na Furluk a furlucké ženy nemyslel. Neměl přání, ani stesku nepocítoval. Nevzpomínal, netoužil. Často tak usínal a jeho spánek byl prázdný, olověně těž-

ký, jako byly mrákoty po jeho zranění v manévrech.

Taková byla zima Juona Valasescua v druhém roce jeho vojančení.

V

Sedmnáctí husaři chystali se k dlouhému pochodu do nové garnisony v Haliči. Všechnen ruch příprav mimo Juona Valasescua míjel nepozorovaně. Teprve několik dní před nastoupením pochodu se dověděl, že potáhne kamsi daleko. Bylo mu to lhostejno. Nikdy neslyšel o Haliči. Zeptal se jen rumunsky hovořícího četaře, pojedeli-li každý na svém koni, a jak dlouho potrvá cesta. Když mu odpověděl, že asi měsíc, pokrčil rameny a počal schráněti pro Agamemnona sůl a cukr.

Za mlhavého březnového jitra opustil pluk s tasenými šavlemi a provázen celou garnisonou s plukovní hudbou, hrající pochod prince Eugena, svoje kasárna. Juon Valasescu se ani neohlédl. Seděl v sedle, jako vždy, shrben, se sklopenou hlavou, netečný a nevšímal si, jak husaři kolem něho, přebírajíce palša a uzdu do jedné pěsti, shýbali se kradmo a rychle s koní a podávali ruce dívkám, jež s vlhkýma očima tiše pronášely své »s Bohem« a stydlivě mávaly šátkem za obracejícími se, veselým pohledem navždy se loučícími milenci.

Za městem přejel pluk za třepetavých zvuků polnic mimo hudbu a pěchotu, postavenou k pozdravu podél silnice, plukovník salutovav naposledy šavlí rozloučivšímu

se s ním generálovi, předejel v trysku svůj pluk a zavelel klus. Dusot kopyt rázem udušil zezadu větrem donášené, kusé melodie hudby, potom třesky palaše zpět do pochev, husaři zapálili si pipy a nadnášejíce se v sedlech v tempu mírného cestovního klusu, dávali se do hovoru. Brzy byl komandován krok, a kdesi vzadu zanotoval někdo melancholickou hortobágyskou písničku, jiní se připojili a pak zpíval už celý pluk smutnou píseň o loučících se milencích.

Slunce prodralo se mraky a mlhou, ale záhy zase zmizelo a počal padati drobný, studený dešť. Zpěv zvolna umíkal, jezdci skrčili se v sedlech, a tiše táhl pluk po široké silnici, protínající šedivou, zužující se přímkou hnědou rovinu jednotvárné pusty, jejíž obzor ztrácel se v závoji deště a mlhy.

★

Deset dní již byli husaři na pochodu. Ošklivý, nudný pochod to byl. Jaro stále ještě nehlásilo se ke svým právům. Olověně šedá obloha klenula se nízko, úzce a tíživě nad pustou, jejíž lány, neoživené ještě nevzklíčivším osemem, černaly se v dlouhých deštích rozměkklými oraninami, přerušovanými žlutými pastvinami s mrtvou travou. Stromy holých, černých větví stály podél blátivé silnice v smutné ztrnulosti, ledový vítr bez ustání vlnil kaluže špinavými vlnkami, rozpleskávanými krupějemi deště.

Husaři skrčeni pod svými širokými, promoklými pláště, jejichž levé rukávy, navlečené místo na ruku na hlaveň karabiny, jako zlomené se kývaly na lesklém voskovém plátnem jejich čák, klusali mrzutě, beze zpěvu po silnici. Zato v městech a vesnicích, kde bylo přenocováno nebo tráveny dny odpočinku, vynahrazovali si proklínané hodiny pochodu. Krčmy byly plné a ti, kteří již dříve propili poslední krejcary, dávali se hostiti od svých hospodářů, k štědrosti pohnutých myšlenkou, že se to dobří maďarští chlapi loučí na dlouho s rodným maďarským světem. Nešetřeno vína, ani strun cigánských skřípek. A ráno leckteré děvče tisklo zapýřenou tvář k oknu a hledalo lesklýma ještě očima v řadách dále táhnoucího pluku hocha, který v noci měl pro ni tolik veselých, lichotivých slov a horkých polibků.

Juon Valasescu nepocítoval ani nepříjemností, ani radostí dlouhého pochodu. Neklel cestou, ani nehýřil a nemiloval po ukončení denního pochodu. Byl špatný husar. S jeho hnědého obličejce mizel lhostejný, nevládný výraz naprosté nesúčastnosti jenom, když k večeru bral do klína ospalou, těžkou hlavu svého starého valacha, jehož hladce srstnaté tváře stále ještě hladil s něžností a láskou osamělého parie.

Jedenáctého dne vyjeli husaři po prvé za slunečního jasu z vesnice. Pláště byly stočeny vzadu na sedlech a attily se svěže mo-

draly v ranním slunečnu. A vše bylo veselo. Vesele rozhlíželi se husaři, vesele vykračovali koně.

Juon Valasescu jako vždy seděl v sedle shrben, se sklopenou netečnou hlavou. Nevšímal si jara; nevěděl o něm. Minuli poslední statek bohaté maďarské vesnice a náhle proběhlo řadami jezdců vzrušení, živý hovor. Juon Valasescu pozdvihl hlavu a pohleděl kupředu, kam všichni se dívali a ukazovali. A nevěřil svým očím: viděl před sebou hory. Srdce Juona Valasescua počalo netrpělivě tlouci. Protřel si oči. Opravdu to byly hory. Vpředu, docela blízko jen nízké, hnědými poli různě pruhované kopce, ale vzadu tmavé, modré, vysoké, špičaté hory, opravdové hory.

Opřel se pěstěmi o kápu sedla a postavil se v třmenech na špičky. A z pootevřených rtů vyklouzl mu tichý, šťastný výkřik: »Hory!« Hory, kterých už tak dlouho neviděl, že na ně zapomněl! Klesl zpět do sedla a jeho tvář zářila radostí a rozkoší. Pak mu napadlo, že snad jedou do Furluku. Obrátil se k svému třetímu číslu a zakoktal maďarsky: »Jedeme do Furluku?« Husar se na něho překvapeně podíval — prvně se mu stalo, že byl Juonem Valasescuem osloven. Hned však se domyslel, co hloupého Valacha přimělo k otázce a odpověděl: »Do Furluku? Do Polska jedeme, ty hlupáku!« A obrátiv se k druhým, řekl se smíchem: »Náš bláznivý Valach myslí, že

to jsou hory, kde pásal svoje špinavé valašské ovce!« Brzy se celá eskadrona chechtala hloupému Valachovi. Juon Valasescu zahanbeně sklopil hlavu a vztekle zatal zuby. Pochopil, že bylo pošetilostí se tázati. Nikdo z těchto zlých, cizích lidí neví o Furluku a jistě ho nevedou tam, kde býval šťastný. Ale jest jisto, že jedou do hor. Furluk je daleko, jest teď asi mnohem dále, než dříve, — svět jest asi strašlivě velký, — ale jedou do hor a v horách je krásně, není tam jako v rovině, kde se na něho všechno zlo shrnulo!

Juon Valasescu záhy zapomněl na výsměch husarů a zase se stavěl do třmenů, natahoval krk, aby lépe viděl přes hlavy předních řad křivolakou modrou čáru obzoru. Vzpomínky na hornatý domov, které jako by byly od doby jeho zranění usnuly v jeho mozku, počaly se mu znovu hlavou rojit. Po dlouhé době zase myslel na zelené pastviště nad Furlukem s vrtolavými devadesáti třemi ovci a štěkajícím Draculem, na usměvavého děda Ardeleana, bručivou, ustaranou matku v chudé chalupě — vše zase ožívalo v jeho paměti starým tichým steskem, plížícím se nepozorovaně do jeho radosti nad shlédnutím hor. Potom však zpozoroval, že silnice počíná znenáhla stoupati, že opouští rovinu, a rozkoš udusila klíčící stesk. Radostně potřepal Agamemnona po plecích.

Brzy potkali prvního ne po maďarsku ob-

lečeného venkovana. Jeho opánky a bezrukávý kožíšek, podobné rumunským, vzbudily na chvíli v Juonu Valasescuovi naději, že jsou hory snad přece obývány krajany, i když Furluk jest odtud daleko. Naděje se sice rozplynula, když slyšel několik jiných horalů, kteří rozstoupivše se před kolonou na obě strany cesty, zůstali od sebe oddělení a volali na sebe Juonu Valasescuovi zcela cizí a neznámou řečí, ale těšil se aspoň z toho, že nebude nadále slyšeti vždy jenom maďarštinu, která mu byla jazykem zlých, nepřátelských lidí.

První pochod horami byl z ohledu na koně, stoupání nezvyklé, krátký. Eskadrona Juona Valasescu zůstala na noc již v třetí vesnici. Husaři sesedali na návsi rozsáhlé huculské vesnice šedivých dřevěných chalup. Nevrlé vedli své koně hrbolatými, nečistými uličkami, vroubenými zchátralými plůtky, přes něž zevlovaly udivené děti. Museli před stájem odsedlávati, aby mohli koně provéstí nízkými dveřmi. Kleli, ale Juon Valasescu usmíval se přívětivě na zamračeného Hucula, který mlčky vyvedl své dva malé kosmaté koníky, aby udělal husarům ve stáji místo.

A sotva opatřil svého valacha, vyšel si Juon Valasescu za ves. Zdvíhala se tam stráž příkrého, holého kopce, posetého balvany jako rozběhlým stádem ovcí. Juon Valasescu s rozkoší stoupal do vrchu mazlavou, hlinitou pěšinou. Unavil se, než do-

stoupil vrcholu, ale když odtud spatřil na sever, západ i východ, kam oko sáhlo, ztrnule vzduté moře hor, čím dále tím vyšších a ze žluti a zeleně přecházejících v tmavou modř, zasmál se hlasitě, šťastně a hrdě.

Na jasně modrém jarním nebi letěly bílé obláčky a jemu se zdálo, že jsou to tytéž, na které se díval s furluckého kopce. Svěží, lehounký větřík vanul od východu a Juon Valasescu obrátil se proti němu a lokál dychtivými doušky vzduch, přinášený s modrých hor. Dlouho stál na kopci, krouže rozzářeným zrakem po rozeklaném obzoru. Až když se počalo stmívat, hnul se k odchodu. A spatřiv před sebou za nízkými kopci v soumraku mizeti nenáviděnou rovinu, odplivl pohrdlivě.

Každým pochodem vnikal pluk dále a výše do hor. Silnice vedla po úbočích, zarostlých temnými, šumícími jehličnatými lesy nebo bezlistými doubravami, kde studený větřík v podivném tichu pohyboval bezhlesně nahými větvemi, takže bylo slyšet, jak kdesi hluboko dole hučí jarními dešti zdivočelý potok přes balvany a skály svého řečiště. Nevzládnuté byly tyto staleté lesy, jichž jaro ještě neprobudilo k životu, vyhlazenému zimou. Jen havrany a vrány bylo vidět, když vyrážejíce svoje chraplavé skřeky, spouštěly se s těžkým máváním svých černých křídel s vrcholků stromů a odlétaly jakoby bezděkém, unaveným letem dále od rušitelů klidu jejich ponurého domova. Někdy i orel byl náhle objeven, jak, rozpiat v černou skvrnu, zdál se nehybně a lhostejně ležeti pod šedými mraky. Husaři sklíčeně a zimomřivě seděli v sedlech, koně se schýlenými hlavami, kopající zadními podkovami do předních, brali se bez chuti kupředu a vydechovali z nozder v studeném vzduchu viditelné kotouče dechu. Lidé i zvířata, zrození na pustě, umdlávali v cizím ovzduší hor.

Málo chodců potkávali husaři a musili se na noc rozdělovati vždy do několika od sebe daleko vzdálených vesnic, aby našli

pro své koně dosti stájí. Hostěnice u sedláků dávno už přestaly, chudí Huculové, sami jako vrány jejich lesů vyhladovělí dlouhou zimou, mohli nezvaným hostům nabídnouti jen trochu mamaligy, kterou sice Juon Valasescu, pozdravuje v ní jednu z vášnivých vzpomínek na Furluk, s rozkoší a blaženým úsměvem hltal, od níž však druzí, praví husaři, s opovržením se odvraceli. A v krčmě, byla-li jaká ve vsi, natahoval ustrašený a přece hrdý žid v špinavém kaftanu napřed ruku po penězích, než husarům, naplňujícím jeho žalostný krámk klením a nadávkami, nalil sklenku bídné, kalné vodky. Tak zavládala mezi husary neveselá, popudlivá nálada. Zachouleni v pláště sedali na kamelech před stájemi, dýmali ze svých pip a zlostně hleděli na polekané hospodáře, kteří před nimi úzkostlivě zamykali svůj chudý majetek i málo žádoucné dcery; a sotva se s vrcholků snesl soumrak, provázený nočním mrazem, zalézali do stájí, slabě vyhrátých koni, a uléhali k spánku s proklínáním země, pro kterou musili opustiti krásný domov maďarských lidí.

Ale Juon Valasescu byl takměř šťasten. Vše v těchto horských vesnicích bylo skorem jako doma ve Furluku: táž nuznost, táž lhostejná zanedbanost a nečistota. S rozkoší brodil se po holínky svých čižem blátem uliček mezi dvorci rozpadlých plotů a dřevných, prohnilých střeš, něžně potřepával velkým chundelatým psům podobné ko-

níky, kteří musili do otevřených kolen ze svých stájí, aby je přenechali velkopanským husarským koňům, jež zdáli se shlížeti na své zakrslé pokrevence s týmž pohrdáním, s jakým hleděli jejich jezdci na nuzácké horaly. S přívětivým úsměvem vcházel do nízkých, začouzených světnic, které měly táž malá, sotva průhledná okénka a totéž ohniště, s černým kotlíkem nad řeřavým uhlím, jako světnice, v níž se narodil a vyrostl. Podával přátelsky ruku starcům v opánkách, přiléhavých, hrubých nohavicích a pestře vyšíváných košilích a bázukavých krátkých kožíšcích, a vzpomínaje na děda Ardeleana, mluvil k nim přívětivá slova, jimž sice nerozuměli, o nichž však uhodli, že je pronáší člověk, jenž jest jim bližší, než oni vojáci, kteří pohrdlivě se ušklebujíce, jistě se jim posmívají ve své divné cizí řeči. Vlídne a vesele usmíval se na plachá, nedůvěřivá děvčata, a ta ohlížela se po něm méně opatrně, než po ostatních husarech, kteří lekali je surovými žerty svých drzých rukou a jistě ještě surovějšími, třeba že nerosumitelnými slovy.

Ano, Juon Valasescu byl takměř šťasten.

Až jednoho jasného dne, vydrápav se na skalnatý vrchol, který strměl přímo nad vesnicí, v níž trávil eskadrona den odpočinku, spatřil, že hory snižují se k severu v nízkou pahorkatinu a přecházejí v rovinu stejně plochou, jako byla ta, z níž na jihu se zdvih-

ly. Juon Valasescu ztrnul zděšením: rovina! Zase sestoupí do nížiny, strašlivé, rovné nížiny, v jaké smutně žil půl druhá léta? Což jest svět tak veliký, že se v něm mohou střídati obrovské hory s nedohlednými rovinaми? Jak daleko jest již Furluk? A jak daleko ještě bude musit tam dolů, stále dále od domova? Proč nesmí zůstat aspoň zde v horách, kde se cítil tak šťastným, skoro jak doma?

Juon Valasescu dal se do vzteklého a zoufalého pláče. A když se uklidnil, počal přemýšleti, chmurně, pracně přemýšleti, tiskna horké spánky pěstemi a upíraje nenávistný pohled k nížině. A když sestoupil do vsi, byl rozhodnut, že nepůjde tam dolů.

V noci, jasné, mrazivě studené noci, tiše vyvedl Juon Valasescu osedlaného Agamemnona ze stáje. Druhý husar, který s ním sdílel stáj, byl ve službě u staniční stráže. Juon Valasescu odhodlaně vyšvihl se do sedla a dal se opatrným krokem po silnici směrem zpět do hor. V celé vsi nebylo hnutí, jen jediný pes zaštěkal, když Juon Valasescu míjel poslední chatrč.

Avšak ve druhé vesnici, kterou musil projeti, a v níž byla ubytována poslední eskadrona pluku, vstoupili Juonu Valasescuovi v cestu dva důstojníci, vracející se z krčmy do svých bytů. Neodpověděl na jejich otázky, bodnul Agamemnona ostruhami do slabiny, že valach div neporazil malého poručíka do umrzlého bláta. Ale malý poručík byl

tuhý, obratný chlapík, chytil Juona Valasescu za nohu, a i druhý důstojník přiskočil a už sahal po Agamemnonově uzdě. Tu však Juon Valasescu zdivočel. Vytrhl palaš a v němém vzteku švihnul jím tak vydatně vpravo a vlevo, že se malý poručík rázem svalil k zemi a druhý s výkřikem pustil uzdu. A jako divý hnal se Juon Valasescu po umrzlé silnici spící vesnicí. Až když Agamemnon, supě a klopýtaje, nedal se přes nemilosrdné bodání už udržeti ve cvalu, dovolil mu do klusu. Starý valach pokulhával a brzy sám přešel do kroku a nedal se poknouti, aby znovu zaklusal.

Silnice šplhala se v serpentíně po úbočí mohutné homole, nad níž stál plný měsíc prostřed černěmodré oblohy, řídce poseté bledými hvězdami. Po obou stranách cesty byl svah, zarostlý nízkým mlázím, z něhož zdvihaly se ojedinělé kostry holých, mladých dubů. Bylo stříbrně jasno. A naprostým tichem rozléhal se volný, znavený krok koně jako hlučné údery. Bylo příšerné toto mlčení hor, rušených z klidu, jenž zdál se odvěkým. A Juon Valasescu počal se třásti strachem. I zpěněný Agamemnon, z něhož se v mrazivém vzduchu kouřilo jako z podpálené kupy pýru, jal se stříhati ušima a bázlivě, nedůvěřivě funěti; zastavil se a náhle otočil zpět. Ale Juon Valasescu se vzmužil: ne, ať si je noc sebe příšernější, nevrátí se — slunce zase vyjde, zazáří nad horami a v horách bude zase krásně. Tvrdě přinutil

ostruhami vzpouzejícího se koně zase kupředu, a převaha nad vůlí zvířete dodala mu sebevědomí. Čeho se báti!

Za chvíli však zaslechl dusot koní v klusu. Nebylo pochyby, pronásledují ho. Uvažoval okamžik, pak rychle seskočil s koně, zase se obracejícího nazpět, a zapomenuv svojí lásky k starému valachovi, kopl ho hrubě do břicha. Valach udělal bolestí několik skoků v cvalu, zastavil se, větil šíroce rozedmutými nozdrami, pak zařehotal pronikavě a klidně kulhal vstříc blížícím se kamarádům. Ani jednou se neohlédl po bývalém pánovi.

Juon Valasescu kvapně sklouzl mlázím dolů po svahu. Slyšel dusot koní již zcela blízko. Skrčil se do hustého lískového křoví a zatajil dech. Viděl, jak tlupa asi deseti jezdců přejela po silnici sotva sto kroků nad ním; starý Agamemnon pokulhával namáhavě za posledním husarem. Za chvíli vraceli se husaři krokem zpět. Juon Valasescu zřetelně slyšel jejich maďarské klení. Ušklíbal se škodolibě, a když kroky koní zanikly v tichu noci, pustil se s bušícím, ale veselým srdcem napříč do hor, ponořených v studený měsíční jas.

Čtvrtého dne dopadli dva haličtí četníci Juona Valasescua, když seděl prostřed rozsáhlé dubové paseky na shnilém dubovém kmenu a kupoval od huculského pastýře kus chleba a hroudu bryndzy. Oba se vesele chechtali svému přátelskému obchodu, provázenému směšnými posunky němých. Když však Juon Valasescu ucítil na rameni žandarmovu pěst, vyskočil a vyškubl ze zrezavělé pochvy svůj palaš. Zběsile se bránil, oba četníky zranil šavlí, než mu ji vyrvali, i potom ještě kousal jako vzteklý pes, a když ho konečně svázali, vystoupila mu na rty krvavá pěna, oči se mu vypouklily a jeho spoutaným tělem zmítaly děsné křeče. Musili ho dopravit na selském voze do městské nemocnice, kde mu dali svěrací kazajku. — Uklidnil se brzy, ale týden po svém zatčení zemřel, bezpochyby zánětem mozkových blan.

POSLEDNÍ VEČER ZPRAŠIVĚLÉ OVCE

Stmívalo se již, když se probudil. Mysle, že jest teprve ráno, obrátil se a zabořil hlavu znovu do polštářů, chtěje ještě chvíli dřímati, dokud nevejde Józka s vyleštěnými botami a svým protivným: »Pane poručíku, už je šest hodin.«

Ale nechtělo se mu již spáti. Bolela ho silně hlava. Otevřel zase oči. Když Józka nepřicházel, odhodlal se pohlédnouti na hodinky. Rozškrtl sirku. Hodinky stály; ukazovaly osm hodin. Sklesl zase netečně do polštářů, domnívaje se, že zapomenul večer hodinky natáhnouti. Náhlá myšlenka probleskla mu hlavou: »U čerta,« zaklel polohlasně, »není naposled večer? Vždyť jsem byl ještě pozdě v noci v kavárně a to hodinky ještě šly! Kterak by mohly stát na osmé hodině, kdyby bylo teprve ráno?« Znepokojen posadil se v posteli. Z ulice slyšel zvonění tramvaye. »Tak časně ráno, skorem za tmy, tramvay v Hunyadově ulici přece ještě nejedzí! Jistě je už večer! Což jsem celý den spal?« Mnul si oči a spánky a snažil se rozpoznati podstatu neurčitého, nervosního nepokoje, který se ho rychle zmocňoval. Něco se v noci přihodilo — věděl, že se něco přihodilo, co ho nyní nejasně rozrušuje. Pomalu se mu v paměť vracely jednotlivé podrobnosti. Večeřel v »Europe« s Pichne-

rem a Starczewiczem, pak šli do »Centrály«. Starczewicz oslavoval jmeniny svojí lásky ve Lvově a platil nejprve několik lahví vermutu, potom sekt. Pichner zavolal cigány ke stolu. Hráli Tella, Carmen a potom budapeštské odrhovačky. Hoffmannovy povídky hráli také. Ty si on objednal. A »Paraguay« hráli, a on se Starczewiczem tančil matchiche a shodil chladič se šampaňským. To byla kavárna už prázdná, jenom v herně sedělo ještě několik židů u karet. Starczewicz měl dlouhou, nesmyslnou řeč o lásce, a on, Reimer, odpověděl mu také dlouhým toastem. O čem pak to mluvil? Ah, ano, pamatuje se, o družnosti v armádě vůbec a o přátelství jich tří zvláště. Sklidil mocný potlesk a cigáni zahráli mocnou tuš. Potom i Pichner mluvil, ale tu byli všichni již tak opilí, že mu nerozuměli. A nato cigáni zase spustili tuš a pilo se dále. Už dávno nebylo tak pěkné pitky. Velmi veselí byli. Kolik lahví asi vypili? A jak to skončilo? Šli z kavárny ještě někam?

Poručík nedovedl se upamatovati, jak to skončilo. Něco se musilo přihoditi ke konci pitky, něco velmi nepříjemného, neboť nemůže se zhostiti neurčitěho, trapného nepokoje. Snad nějaká rvačka s civilisty? Na okamžik mihla se mu paměť jakási beztvárná vzpomínka něčeho vzrušeného, ale nedovedl ji zachytiti.

Rozsvítil svíčku. Prohlédl peněženku, kterou mocí zvyku byl při návratu domů přes

svůj patrně povážlivý stav s hodinkami a ostatními drobnostmi vyňal z kapsy a položil na noční stolek. »Ovšem,« zahučel mrzutě, »ani haléře tu není! Nu, co dělat, vypůjčím si od Starczewicze.«

Józka vešel. »Proč pak jsi mne nevzbudil včas« obořil se na něho poručík svojí špatnou maďarštinou.

Sluha se diskretně usmál. »Vždyť pan lieutenant přišel teprve v půl šesté ráno, poslal mne do kasáren s cedulkou a poručil, abych ho nebudil, že je nemocen.«

Poručík se částečně upokojil. Nebylo to tedy tak zlé, mohl-li ještě psáti. »S čím jsem se hlásil nemocným?« Józka nevěděl, ale pomáhaje pánovi při oblékání, vzpomnul, že ordonance přinesla nějaké psaní. Podal poručíkovi hnědou služební obálku. »Tohle přinesl asi před hodinou kaprál ode dne.«

Poručík v zlém tušení pohlédl na adresu. »U všech ďáblů —« zaklel překvapeně — »výbor čestné rady — reservat — co to jen může býti!« Netrpělivě roztrhl obálku a vyňav z ní papír služebního formátu, přelétl jej zrakem. Ale nevěřil vlastním očím a znovu pročítaje polohlasně slovo za slovem, vytřeštil oči na papír a zbledl tak silně, že se Józka ulekl. Byl to přípis výboru čestné rady pluku:

Vaše Blahorodí!

Oznamuje se Vám, že na základě ústního udání Aladára Udvardiho, studují-

cího práv, zavedeno proti Vám po prvním šetření shora zmíněného udání dnešním dnem předběžné vyšetřování čestné rady.

Dovoluje-li toho Váš zdravotní stav, dostavte se zítra, 10. t. m. o 11. hodině dopoledne k prvnímu výslechu do čítárny důstojnické jídelny.

V Metesváru, 9. října 19..

Bardetti, major,
za výbor čestné rady polního
houfnicového pluku čís. 60.

Znovu a znovu pročítal poručík tyto řádky. Nebyl si vědom žádného přestupku. Pobíhal pokojem a mořil svoji ubohou hlavu, nutě se vyvolat vzpomínku na minulou noc. Jenom tu mohl hledatí podnět tohoto přípisu. Co to jenom mohlo býti! Což byl opravdu tak opilý, že nemá tušení, co v noci dělal? Kdo jest Uladár Udvardi? Nikdy toho jména neslyšel. Co na něho mohl udati? Na něho, poručíka Reimera, jenž nikdy neposkvrnil kabátu, který nosil a miloval, na něho, syna polního podmaršálka? Co by řekl ten dobrý, přímý staroch, kdyby se dověděl, že jeho jedináček jest v čestném vyšetřování! Čestné vyšetřování — Ne, jistě je to omyl, nedorozumění, jinak není možno! Toho Udvardiho vyzve a dá mu na pamětnou. Jeho jméno hanobit! Či snad opravdu v noci něco provedl? Pilo se tolik — a on se na konec mulatságu nepamatuje — snad se pak přece

jen něco přihodilo? Půjde k Starczewiczovi, snad ten něco ví, nebo Pichner —

Oblékl se kvapně a nemysle na to, že se hlásil nemocným a může se setkat s některým z představených, spěchal k nadporučíkovi Starczewiczovi. Zastihl ho doma, hovořícího s Pichnerem, jenž stál před ním rozčilen, s rozepiatým pláštěm, čepicí v týle, živě gestikuluje a mluvě chraptivým, zlostným hlasem.

Sotva Reimer vstoupil, obrátil se Pichner k němu. »Dobře, že's tu! Právě jsme chtěli k tobě. Dostal jsi také takovýhle hadr, že?« A podržel mu před očima duplikát jeho přípisu.

»Dostal,« přisvědčil Reimer zaraženě a pohlížel zmaten na oba soudruhy.

»Nu, co tomu říkáš? Skvostné, že? Já už se vidím podkanonýrem někde v Škandalicii! Hrom do toho všeho!« Pichner vztekle odplivl a dal se do nervosního smíchu.

»Ale, co se vlastně stalo?« otázal se Reimer sklíčeně, tuše, že se asi už opravdu »něco stalo«, když Pichner takhle mluví. »Já o ničem nevím, to jest asi nedorozumění!«

Pichner zmačkal přípis čestné rady v pěsti a mrštil jím pod stůl. »Já, bohužel, vím, co se stalo! Arci, nedorozumění to je, pěkné nedorozumění! Ale ne od čestné rady, od nás! My jsme se nedorozuměli!« Nadporučík se odmlčel, nemohl rozčilením mluvit.

»Prosím tě, mluv přece! Já nemám o ničem potuchy, zaspal jsem všechno! Co se

stalo?» tázal se Reimer znovu, také už ovládnán silným rozechvěním, jež se rychle měnilo v úzkost, zatím kdy Starczewicz tupě seděl na pohovce, a Pichner s pěstěmi v kapsách pláště měřil zlostnými kroky malý, přetopený pokoj.

»Co se stalo?» opáčil Pichner a zastavil se před přítelem. »Stalo se, že jsme byli opilí, ožralí, jako — nechci říci, co! A stalo se, že tys se dal do hádky s nějakým civilistou, s takovou maďaronskou štěnicí. Vynadali jste si, tys vytáhl palaš, hnal ses za ním, praštil jsi sebou pod bilard, a ta potvora, když viděl, že ležíš, zastavil se a odkopli ti šavli, že odletěla na druhý konec kavárny. Oh, bestie babská! Chtěl jsem za ním, ale zakopl jsem o tebe a zůstal jsem také ležet. A než jsme se dostali zase na nohy, byl hrdina už dávno v pekle. Starczewicz tou dobou už s námi nebyl, odešel chvíli před aférou, a tak jsme v bryndě jen my dva. Hned ráno jsem sháněl svědky pro sebe i pro tebe, ale adjutant mi řekl, že ta baba mongolsko-semitská hned v osm hodin ráno, vyhledala starého v bytě, udala celou historii a prohlásila, že jest členem Antiduell-Ligy. A jak jsem se dověděl, odjel gentleman hned dopoledním rychlíkem do Pešti. Měl nejvyšší čas. Byl asi ještě na nádraží, když jsem klepal u jeho bytu s karabáčem v ruce. Teď je už na všechno pozdě, telegrafoval jsem sice kamarádovi do Pešti, aby s jinými ještě převzal naši záležitost a toho kavalíra vyhle-

dal — ale, což je to vše platno, když se bít nechce! A Bardetti ještě před polednem svolal výbor — takový škandál prý nutno co možnou nejrychleji uklidit se světa! Vyslechli prý již sklepníky z Centrály, Irmu, kasírku, prý také — a na zítřek jsme my pozváni! Kamarádský postup — napřed sklepníci, pak my! Arci, Bardetti —! Co můžeme od toho čekávat! Nu, mně je to všechno už jedno, ale té šelmě krivonosé nepřeji, aby mi přišla jednou do rukou!»

Reimer sklesl zdrcen na židli a zakryl si obličej rukama. Bylo mu do pláče. »Můj Bože! Můj Bože!« šeptal uděšeně. Pak se zdvihl a řekl s pokusem o rozvahu: »Co teď počítí?«

Pichner se vztekle rozesmál. »Náramně jednoduché! Buď se ještě dnes zastřelit, nebo složit šarži a sloužit jako sprostý. Ostatně, budeš-li hodný, na ohněstrůjce to můžeš ještě dotáhnout!«

Poručík neodpověděl, zato však Starczewicz se na pohovce vzpřimil a řekl přísně: »Věru, Pichnere, teď není vhodná chvíle k žertům ani k cynismům! Tobě se snáze mluví. Nemáš rodičů, máš svoje jmění a máš svých sedm povinných let odslouženo. — I v případě, že bys ztratil šarži, nebudeš musít dosluhovat jako podkanonýr, a existenci máš zajištěnu. Ale chudák Pepa! Byl v reálce a v akademii, musí tedy sloužit deset let, z nichž si teprve čtyři odbyl! A i když mu tatík vymůže, že ho přesadí

do rezervy, co mu to prospěje? Co má pak začít? Co mu v občanském životě pomůže balistika anebo to, že dovede jezdit každou remontu? A jak si představuješ, že podmaršálek Reimer přijme zprávu, že jeho jediný syn musil se vzdát pro opilství povolání, ve kterém on zestárl, které považuje on za nejčestnější? Ne, hoši, k tomu nesmí dojít! Opilí jste byli, dobrá! Ale snad celá aféra není tak opravdově smutná, jak ji Pichner v prvním rozčilení vidí. Spoléhejte na kamarády v Pešti, snad se to odbude přece ještě soubojem a potom několika dny domácího vězení nebo v nejhorším případě výstrahou čestné rady. Hlavu vzhůru, děti! A hlavně: žádné ukvapení, žádnou hloupost!»

Pichner nevrle mávnul rukou. »Že vůbec ještě mluvíš? Tys při tom nebyl, máš patrně chytřejšího andělíčka-strážníčka, že věřil neplechu a dopravil tě včas moudře do postele — ničeho tedy nevíš. Pamatuji se určitě na všechno — vše souhlasí s udáním té baby. A Udvardi Aladár se bít nebude, k tomu hned s dvěma! Ostatně ho kamarádi v Pešti ani nenajdou aspoň ne včas — a i kdyby došlo k souboji, Bardetti nám vaz přece jenom zlomí! I kdyby nechtěl, musí. A on bude chtít. Na takovou ostudu není jiné záplaty, než kasace. Zítra si to už budeš moci přečísti v novinách. Ne, kamarádi, je to už takové: buď revolver a zastřelit se, anebo nůžky a spárat hvězdičky s límce.

Co se mne týče, dávám poslednějšímu nástroji rozhodně přednost. Zítra předložím žádost o povolení k složení šarže. Čekat nebudu, až bych musil — a zastřelit se, ne, k tomu Pichner teprve nemá chuti. Ale oslovina to je, báječná oslovina! Pfuj!»

Pichner zase zuřivě odplivl a počal znovu přecházeti pokojem; druzí dva mlčeli, uznávající hořkou správnost jeho slov.

Starczewicz, ač se ho aféra přímo netýkala, byl neméně rozrušen, než jeho soudruzi; jednak mu jich bylo upřímně líto, jednak si vyčítal, že vlastně jest on všeho příčinou, poněvadž dal podnět k nešťastné pitce; žádný z obou přátel ho sice ani v duchu neobviňoval, ale přece se mu zdálo, že oba tak činí, a zahrnoval se sám výčitkami velmi trpkými hlavně proto, že sám neméně opilý, nevytrval s nepřítelnymi kamarády až do konce; kdož ví, bylo-li by k osudnému výstupu došlo, kdyby byl zůstal!

Reimer, nejmladší ze tří, byl nejvíce deprimován. Jediný syn staré důstojnické rodiny, vychován ve vojenských ústavech, spátoval ve zlatém třapci, který nosil na svém palaši, symbol tradice rytířské cti; od dětství nosil uniformu, kterou jmenovali císařským kabátem a k níž nerozlučně družil pojem ctížádosti a životního cíle. Choval dalekosáhlé plány a naděje; odbyl již s výborným prospěchem předběžnou zkoušku do válečné školy, za několik měsíců měl se podrobiti zkoušce hlavní a doufal nezvratně, že

i tu šťastně ob stojí — a pak měl kariéru otevřenu; byl přesvědčen, že jako otec, dosáhne červených lampasů a zeleného chocholu generálského. A s bohatou, krásnou Irénou Szántossy-ovou byl skorem zasnouben, čekali jenom, jak dopadne hlavní zkouška, aby se oficiálně zasnoubili. A všechny ty plány neměly se státi skutečností, to vše měla brutálně zvrátiti hloupá noční pitka, změnit ho v bezectného psance milované kasty? Otec jistě ho zavrhne, ztratí-li šarži — a vyhnutí tu není! Jest, bohužel, pravda, že byl nesmyslně opilý, že byl neslýchaně opilý, že v něm pohaněna čest všeho důstojnictva, a že tuto pohanu nechal neztrestánu, nesmytu krví. Plným právem zaslouží trestu degradace — a neujde mu, leda že složí svoje důstojenství dříve, než mu bude odňato. Ano, musí šarži složit, hned!

Ale co potom! Jaký to bude život? Čím se bude vůbec žít, nebude-li musiti do sluhovati jako podkanonýr nebo v nejlepším případě, jako poddůstojník? Starzewicz měl pravdu, když řekl, že neumí ničeho, čeho by mohl v občanském životě potřebovati. Má snad někde v kanceláři opisovati akta? S Irénou arci jest konec — ta, až se doví o jeho hanbě, bude jím právě tak pohrdati, jako ostatní. Snad si pak vezme toho hloupého Surgaye od husarů. Což, to by nejsnáze oželel — není vlastně ani zamilován, a ženiti by se mohl beztak až po odbyté válečné škole — ale to ostatní, ta

hanba — Ta hanba! On, poručík Reimer, v čestném vyšetřování! Má státi před zeleným stolem v čítárně a škodolibému, lysohlavému majorovi Bardettimu odpovídati na úskočné, zlomyslně kladené otázky o svém provinění! Budou ho pokořovati výsledky, bude klopiti oči před všemi kamarády, ničeho nebude moci říci k svému ospravedlnění a na konec přece napíše každý kamarád na lístek: »Porušil čest stavu!« On, právě on, který tak přísně soudil o cti důstojníka! Ano, musí složit dobrovolně šarži, anebo, jak řekl Pichner, zastřeliti se! K degradaci nenechá dojít! Degradace! Ne, raději se zastřelit! Oh — zastřelit se! Sebevražda! Otrásl se při této myšlence. Zastřelit se tak mlád! Ve čtyřiaadvaceti letech přestati žíti! Vždyť ještě ničeho nezažil, nezkusil! Trochu flirtu a několik chlapeckých pitek. Až dosud jenom pracoval, jenom studoval — po válečné škole chtěl si všechno vynahraditi, pak teprve chtěl žíti, užívatí svého mládí. — Teď se zastřelit? Proto až do včerejšího večera dřel, zapomínaje nad knihami, že jest mlád, že má právo žádati od žití radosti? Ale co zbývá?! A ten pohřeb! Bez salvy by ho snad zahrabali! Ale ne, i sebevraždníkům se vypravuje řádný pohřeb, řekne se jednoduše, že se zastřelil v okamžiku pomatenosti — Jistě by ho slušně pohřbili, s hudbou a polobaterií v konduktu, všichni kamarádi pluku by šli, deputace od cizích sborů — otec by pak

také přijel, a Iréna by jela v uzavřeném kupé a položila by mu na hrob věnec k mnoha jiným. — Nebylo by potom již hanby, všichni by mu odpustili a litovali by ho — Ale umřít! Přestati dýchat, žít! Ne, jest to příliš hrozné!

Ne, nechce umřít! Bojí se smrti. Jest v tom slově tolik hrůzy! Jen ne umřít! To raději to druhé — nůžky. Vždyť by snad přece mohl něčeho i v civilu dosáhnouti, je nadaný, pilný, a čemu se učil, není snad tak úplně bezcenné, nepotřebné! Snad by i otec odpustil a pomohl. A konečně, není i písař člověk? Aspoň žije! Ale ta hanba! Snad již dnes jest všechno v novinách. — Celým životem by svoji hanbu s sebou vlekl. Vždycky by řekli: »Ah — vy jste byl důstojník? Proč pak jste odešel?« A pomyslili by si: »Aha, musil.« Prstem by na něho ukazovali! Ne, nesnesl by nějakých příkoří. Zastřelí se. Není jinak možno. Půjde teď domů, napíše otcí psaní, Iréně také, potom vezme revolver se zdi, visí nad postelí. Ale čerstvé patrony musí nabít, staré jsou v revolveru už dlouho, přes rok, možná, že od stěny navlhly. Kam se má střelit? Do spánku? Ci do prsou? Do spánku bude jistější. Dovedl-li by pak zmáčknutí spouště po druhé, kdyby první rána nestačila? To bude zítra v kasárnách poplach! A ve městě také! Každý ho zná, a až uslyší, že se poručík Reimer od artilerie zastřelil, řekne: »Chudák, proč pak to asi udělal? Škoda ho, tak

mladý!« Bude sice brzy známo, co ho dohnalo k sebevraždě, ale ať! Aspoň nebude o ničem vědět a nebude se musit rdít. A řekne se: nechtěl žít s hanbou. Otec mu odpustí — A toho kluka Udvardiho už kamarádi potrestají. Doženou ho jistě k souboji, třeba karabáčem, a zabijí ho. Všichni ho mají rádi, dojista ho pomstí.

Poručík s tichým povzdechem se nahnul po čepici. Starczewicz zdvihl hlavu, a jen aby něco řekl, prohodil: »Chceš už zase jít?«

Reimer mlčky přisvědčil a podával mu ruku. Pichner se zastavil a zasmál se chraptivě: »Co tedy? Revolver nebo nůžky?«

»Přestaň s tím už konečně!« obrátil se na něho Starczewicz a dodal k poručíkovi: »Kam vlastně chceš jít? Domů, nebo někam večeret? Nechceš zůstat u mne?« Tu si Reimer vzpomenu, že nemá v kapse ani halíře, a zároveň mu napadlo, co by asi, až ho zítra najdou mrtvého si pomyslili, kdyby konstatovali při komisi, že v celém bytě není ani vindry. »Byla by to blamáž, umřít s prázdnou kapsou,« pravil si, »vypůjčím si od Starczewicze něco a napíši otcí, aby mu to vrátil nebo mu odkáží bič se stříbrnou rukojetí. A půjdu se navečeret někam, vždyť jsem od včera nejedl.« Hlasitě pak řekl: »Ano, mám hlad, chci večeret „U jelena“, snad tam nikdo od nás nepřijde. A nemohl bys mi půjčit něco? Nezbylo mi po včerejšku ani groše.«

»Ale s radostí!« odpověděl Starczewicz a podal mu dvě bankovky. »Máš dosti prozatím?«

»Děkuji,« pravil Reimer s bezděčným úsměvem. »Dobrou noc, pánové!«

»Servus!« řekli oba druzí a stiskli mu ruku.

Starczewicz doprovodil ho na chodbu, znovu mu stiskl ruku a řekl sklíčeně: »Nic si z toho nedělej, Pepo, ještě není nic ztraceno, uvidíš, že se vysekáte«.

Reimer jen přisvědčil hlavou a opětoval stisk přítelovy pravice.

Vyšel na ulici a zastavil se na okamžik. Byl chladný podzimní večer a vlhký větřík působil tišivě na jeho rozrušené nervy, ovívaje mu horké tváře.

»Což abych se ještě jednou podíval k Szántossy-ovým?« napadlo mu, když chtěl vykročiti. »Nemohou ještě o ničem vědět i Irénu bych přec ještě rád viděl. Je to hodné děvče a myslím, že jsem ji přec jen měl hodně rád. Snad dostanu na tu dlouhou cestu několik sladkých pus —« pokusil se zažertovati si a s klidem, na který byl hrdý, dal se směrem k domu statkářovu. Potkáváje v špatně osvětlených ulicích lidi, kteří ho nevšímavě míjeli, opakoval si několikrátě s uspokojením: »Ne, ještě to není známo. Až v zítřejších novinách to bude.«

Zmocňovala se ho veselá, lehkomyšlná nálada. Smířil se úplně s osudem a s naprostým klidem pomýšlel na to, že za několik

hodin již nebude dýchat.

V téměř dobrém rozmaru zazvonil u dveří elegantního mezaninu. Sluha v livreji mu otevřel, když však poznal poručíka, jenž býval velmi častým hostem jeho panstva a nikdy nezapomenul vtisknouti mu do ruky zpropitné, když mu pomáhal do pláště, zakoktal cosi, rozpačitě se ukláněje.

»Nu, co pak jest, Aloisi?« otázal se poručík.

»Prosím, — pane poručíku, milostivá paní jest poněkud churava —«

Reimer se žoviálně usmál. »Nu, to snad nevádí, aby mne přijala slečna. A pan Szántossy — je doma?«

Sluha se nepokojně zavrtěl. »Milostivý pán se ještě z kasína nevrátil a slečna — slečna dnes nepřijímá.«

»Jen mne ohlaste!« řekl poručík již netrpělivě a vstoupil do předsíně, aby odložil plášť. Avšak sluha nepřiskočil mu pomoci. Reimer se udiveně po něm ohlédl. Tu konečně vykoktal: »Prosím, pane poručíku, slečna mi nařídila, že dnes vůbec nikoho nepřijímá, ani kdyby přišel pan poručík —« Bylo patrné, že mu šla slova těžko od úst i od srdce.

Poručík utkvěl na něm pátravým pohledem, ale pak mu kolem úst zahrál hořký úsměv. »Poslechněte, Aloisi,« otázal se, »nebyl tu dnes pan rytmistr Surgay? Byl zde, že?«

»Byl,« přisvědčil sluha mrzutě; rytmistr

netěšil se jeho lokajským sympatiím. »Přišel hned po páté, zdržel se jenom asi deset minut, ale hned potom slečna mi nakázala, že nikoho nepřijímá, ani pana poručíka.« Potom dodal skorem důvěrně: »To jistě pan rytmistr donesl nějaké klepy, že, pane lieutenant?«

Reimer neodpověděl, hledě zamyšlen na sluhu. Ale pak mávl pohrdlivě rukou a vyňav z tobolky navštívenku, řekl: »Doručte zítra ráno slečně tuto visitku. Adieu!«

»Neračte mne prozraditi, pane poručíku, milostivá by mne okamžitě vyhnala, kdyby se dověděla, že jsem tlachal —«

Poručík se usmál. »Nemějte starostí, Aloisi. Ode mne nedoví se milostivá už ničeho. Ale na visitku nezapomeňte!«

»Ne, pane poručíku. Ihned —«

»Ne ihned! Až zítra ráno,« odpověděl Reimer již na chodbě.

»Jak pan poručík poroučí,« řekl Alois, a zavřev dveře za odcházejícím, zavrtěl hlavou. »Co pak asi ten protivný husar o něm nakleветil? Bylo by škoda, kdyby přestal k nám docházeti.«

Poručík uhodl, že jeho sok se dověděl o jeho neštěstí a že ještě za tepla informoval Ireninu rodinu, která byla intimními styky s ním nyní také částečně kompromitována. Za jiných okolností byla by se ho podobná nešetrnost trpce dotkla, nyní však se jen sarkasticky usmál, vyhrnuje si na ulici límec svého pláště. »Vidiš, Pepo,« řekl

si skorem hlasitě, »je dobře, že jsi se rozhodl. Tohle bylo první kopnutí a takových by bylo bez konce. A pokud tě znám, nemáš povahy, abys dovedl kopání uvyknouti. Jak asi Iréna teď o mně smýšlí? Eh, čert ji vem, i se starou! A všechno ať čert sebere! Co konečně ztratím? Vše je tak strašně hloupé a sprosté! Co tedy?«

Usadil se v koutě tiché restaurace a sestavil si bohaté souper, jehož požitku se oddal s labužnickým úsměvem, neustávaje se v duchu pobízeti nepřirozeně klidnou myšlenkou, že večerí v životě naposled. Byl ctižádostivý sanguinik, nikoli však energický. Když si byl u Starczewicze uvědomil, že jeho vojenská kariéra jest u konce a on sám společensky zničen, neměl odvahy, aby přemýšlel o cestě z propasti, do níž byl náhle svržen náhodným shlukem okolností. Pichner mu lehkomyšlně vsugeroval přesvědčení, že samovražda jest, ne-li jediná, tož aspoň nejjednodušší a s nejmenšími obtížemi spojená možnost vyvážnouti ze strašlivé a potupné situace. Přijal tuto myšlenku za svoje rozhodnutí, aniž dlouho váhal s obětí svého mládí, svých tužeb a plánů. Zastřelil se, a pak nebude moci nikdo pohrdlivě se od něho odvracet. To usmířovalo ho se vším. A vrozená lehkomyšlnost mu umožňovala, že přesvědčen o nutnosti svojí smrti, pokoušel se mysliti na ni s humorem a cynismem, který arci neoplýval upřímností. Přesto navečeřel se se závidění hod-

nou chutí, a zaměnil pak své místo v restauraci za plyšovou pohovku u mramorového stolku sousední kavárny, dal si otevřít láhev těžkého španělského vína a srkal je malými, opatrnými doušky, kouře jemné cigarety a naslouchaje bez jakýchkoli sentimentálních návalů melodiím cigánské kapely. Když k němu přišel cigán sbírat, hodil mu několik korun na talíř a poručil si »svoji píseň«, barcarolu z »Hoffmannových povídek«. Cigán se horlivě ukláněl, a poručík se usmál, neboť mu napadlo srovnání s trestancem odsouzeným k smrti, jemuž také v předvečer popravy každé možné přání splňují.

Chtěl napsat otci, Iréně a šéfovi svoji baterie dopisy a objednal si psací potřeby, napsal však pouze krátký dopis svému otci, v němž mu oznamoval, proč se zastřelil, a prosil, aby vrátil Starczewiczovi vypůjčený obnos; zdálo se mu, že psaní jest příliš chladné a cynické, a okamžik byl i blížek sentimentalitě, právě si, že nikdy nepoznal laskavé něžnosti rodičů, an se na záhy zemřelou matku nepamatoval, ale pak pokrčil ramenoma a poručil sklepníkovi, aby dopis ihned vhodil do poštovní schránky. Když sklepník mu ohlásil, že rozkaz vykonal, rozchevřelo jej vědomí, že učinil krok, kterého nemůže již změnit. A skorem litoval. Zdálo se mu pojednou, že nebude mít dosti energie, aby provedl sebevraždu, již otci oznámil. Jeho lehkomyšlná odhodlanost počala

se měnit v zbabělost, a nepomáhalo, že se za ni styděl. Cítil, že jest opilý, a s tajenou nadějí tázal se sama sebe, není-li to vše pouhý sebeklam opilce, nebude-li, až se prospí, zase vše ve starém pořádku.

Několik důstojníků vešlo do kavárny. Byli to kamarádi od pluku. Hned ve dveřích ho zpozorovali, rokovali okamžik mezi sebou, pak bez pozdravu se obrátili a odešli. Vzrypěl v něm prudký hněv. »Hle, kamarádi! Vyhnuli se prašivé ovci! Jsem teprve v předběžném vyšetřování, nemají ještě práva štítit se mne, a přece mne ani nepozdravili! Eh, ovšem! L'esprit de corps — nejsem jich už hoden! Ale aspoň kdyby byli pozdravili —« Pln hořkosti vyprázdnil sklenici na dno a objednal si novou láhev.

S těžkou hlavou odcházel pozdě po půlnoci domů. Studený vítr šlehal mu drobný, ostrý déšť do tváře, přesto však kráčel zvolna, a čím více se blížil svému bytu, tím více krátil kroky, až se skorem plížil podél zdi ulice. »Až přijdu domů, musím se zabít!« opakoval si neustále, a naprostá zbabělost ochromovala jeho nohy. Slzy sbíhaly se mu v očích a cítil je kanouti a chladnouti na tvářích. »Není pomoci, musím, musím! Jsem bezectný, musím se zabít!« — S hrůzou poznal, že stojí přede dveřmi svého domu. Chvěl se bázní i zimou, nemaje zmužilosti, otevřít dvéře klíčem, který v kapse svíral křečovitou pěstí.

Z dálky zaslechl spěšné, drobné kroky.

Nesmírně vzrušen se ohlédl, jako by od pozdního chodce očekával záchranu.

Byla to štíhlá, ženská postava, a poznal v ní Emmu, kasírku z »Café centrale«. Spěchala těsně mimo něho a pohlédla mu do tváře. Zachytil její hubené rameno. Zastavila se. »Emmy,« zaprosil chvějivým hlasem, který zněl skorem úpěnlivě, »pojďte ke mně, prosím vás, třeba jenom na chvílenku, pojďte —« Srdce mu bušilo úzkostí, že bude odmítnut a že bude zase sám.

»Ah, to jste vy? Co chcete ode mne?« řekla hrubě a vytrhla se mu. »Co pak vám tak najednou napadlo? Dva měsíce jsem v Centrálce, sotva se na mne podívá, a teď z čista jasna mám s ním jít! Což pak jsem nějaká běhna? Ba ne, můj milý, jděte jen hezky sám domů. Já nemám dnes ani času, ani chuti. Ale je pravda, že tu už dlouho nebudete?«

»Proč?« otázal se mimovolně v naději, že přece jen se dá přemluvit a půjde k němu.

»Nu, tak —« odpověděla jízlivě, »slyšela jsem, že vás a vašeho včerejšího kumpána bude ten skandál stát límece! Je to pravda? Víte, byla to také ostuda! Chtít civilistu píchnout šavličkou a místo toho se svalit pod kulečnick! A pan nadporučík teprve, ten sebou praštil hned, jak vstal. Tak se ožrat! To pak má mít před důstojníkem někdo úctu? No, to je mi ledajaký švec věru milejší! No, dobrou noc! Tak se jen pěkně vyspěte sám!«

S posměšným smíchem nabrala záhyby sukně do ruky a odspěchala. Poručík hleděl za ní dlouho do tmy jako omráčen. »Toť příliš mnoho!« řekl hlasitě, vytrhnuv se ze svého ustrnutí. Byl úplně střízliv. »I taková děvka už mnou opovrhne, i té jsem vyvrhelem! Že jsem mohl jen minutu váhat!« Energicky se obrátil a odemkl domovní dvěře.

V bytě rozsvítil lampu a ani pláště neodloživ, šel se stěny služební revolver. Nabil jej třemi čerstvými patronami, přitiskl ústí hlavně k pravé skrání a při zavřených očích stiskl spoušť.

Pokojem třeskla krátká, temná rána, a poručíkova pravice zvolna klesla a pustila revolver. Poručík se otrásl a jeho silné tělo padlo jako podřátá celou délkou a obličejem na koberec před postelí.

Rána revolveru probudila Jóžku v jeho komůrce na druhé straně úzké chodby. Vystrčil rozespalou hlavu ze dveří, vida však naproti záclonou zastřené okno poručíkovy ložnice osvětleno, vrátil se uspokojen do svých teplých houní.

Ráno, když vešel ještě za temna do pokoje, plného čmoudy dohořelé lampy, aby hlásil svoje obvyklé: »Pane poručíku, už je šest hodin —« zakopl o mrtvé, ztuhlé tělo svého pána. Zahořekoval nad ním zděšeně a upřímně a pak běžel do kasáren oznámit, že jeho poručík leží doma mrtev.

PSYCHOLOGICKÝ PROBLÉM
SETNÍKA ALOISE SMRŽKA

Setník generálního štábu Alois Smržek vracel se spokojen od zkoušky z Vídně do Metesváru. Výsledky zkoušky nebyly oficiálně oznámeny, ale setník Alois Smržek neměl příčiny k pochybnosti, že obstál skvěle. Ostatně i sám šéf generálního štábu naznačil mu zřetelně, když se u něho odhlašovali, že si ho vyhlédl pro zvláště důležité místo sobě nablízku. Co to může býti? Personální adjutantura? To by vlastně nebylo ani zvláště důležité postavení — na antišambrování stačí i nejhoupější kavalerista — excelence jistě myslila na něco přiměřenějšího jeho vědomostem a schopnostem. Jest to konečně lhostejno — kariéru má již zajištěnu. A nezapomene-li excelence na něho — však se již přičiní, aby nezapomněla! — může počítati, že se za několik měsíců dostane do Vídně, a v centrále se již lehko stoupá po žebříku než na periferii říše.

Rychlík zastavil v ěrzsek újváru a zavřenými okny pronikly do kupé tlumené, nádražním ruchem přerývané tóny Rákócziova pochodu, fidlovanému zkrhlými prsty cigánské bandy na peroně. Setník Alois Smržek se usmál zbrklému magnátovi, který prý založil značnou nadaci, jen aby vídeňská panstva při každé projíždce se kousla do rtů při vzpomínce na rebela. Dva spoluce-

stující vystoupili a setník zůstal samotný. Odložil noviny, a když vlak zase letěl zasněženou dunajskou nížinou, nad níž počal se skláněti popelavý soumrak, odvrátil hlavu od okna a přivřel oči. Zase vzpomenu na přestálou »andělskou« zkušku, poslední a nejtěžší z celé řady, která počala přijímací zkouškou do nižší vojenské reálky. A podivil se, jak málo vlastně jest rozechvěn událostí, která přece mu definitivně zabezpečuje výsledky dlouholetého snažení a úmorné práce. Usmál se sebevědomě: proč se radovati z něčeho, co se samo sebou rozumělo?

Setník Alois Smrček byl železná povaha. Bylo mu jedenáct let, když ho, sirotka po soudním sluhovi, vvsloužilém vojákovi, přijali bezplatně do vojenské reálky. Neuměl slova německy, ale již v prvním pololetí druhého ročníku dostal knoflíčky k žlutým páskám na výložkách a zůstal od té doby »nejstarším« svého ročníku. Z akademie, nemaje, kam by šel na dovolenou, narukoval rovnou ke svému haličskému pluku do manévru, a sotva si zařídil svoji skromnou světničku v barákovém táboře, dal se do příprav ke zkoušce do válečné školy. Aniž mu mohli kamarádi vytýkati, že se v něčem příliš uskovňuje, ušetřil si za dva roky tolik, že mohl ztráviti několik měsíců v Paříži, aby se dotvrtil ve francouzštině. Šestadvacetiletý absolvoval s výborným prospěchem válečnou školu, a stav se po dvou letech setníkem generálního štábu, konstatoval

s uspokojením, že předhonal celý svůj ročník nejméně o šest let. Byl prototyp generálního důstojníka. Neznal únavy ani překážek. Vyplňuje své dny úžasnou činností, dovedl ještě si uspořiti tolik času, aby se mohl strážlivě účastniti společenského života svých garnison, z nichž v žádném dlouho nezůstal, přenášeje skoro co rok svoji spartanskou mládeneckou domácnost z jednoho kouta monarchie do jiného. Uvykl veselému úsměvu, aby zakryl stopy, zanechané na tváři přepínáním sil a nervů, neboť nezapomínal, že důstojník generálního štábu nesmí upadnouti v podezření, že jest brzy u konce se svými fysickými silami. Byl sebevědomý, egoistický a bezohledně ctižádostivý, ale uměl energickým a přece skromně přívětivým, úslužným a bezvadným vystupováním získavati si náklonnosti svých představených, kterých si málo vážil, a přátelství a důvěry kamarádů, jejichž většinou pohrdal. Nic nemělo pro něho ceny, co nesloužilo jeho cíli, stále výše posunovanému. Nepotřeboval přátel ani žen a neztrácel pro ně čas. Neznal vášní, nestala-li se mu vášní práce, energická, systematická, cílevědomá, práce bez oddechu. Hrál v karty jenom s představenými, nudili-li se, pil střídme a ještě střídmeji, strážlivěji a opatrněji užíval žen, jako jedovatého, nepostradatelného léku. Slovu »láska« se ironicky usmíval, považuje je za eufemismus pro slabošskou sexualitu hlupáků.

A Alois Smržek nebyl ani hlupák, ani slaboch. Proto se neradoval dětinsky z přestálé poslední zkoušky.

Rozsvítil v kupé elektrickou lampu a pohlédl na hodinky: ještě půl druhé hodiny do Budapešti. Nudná cesta — avšak setník Alois Smržek neznal ani netrpělivosti. Lhostejně se položil do rohu sedadla a počal dřímati. A probudil se právě včas, aby mohl před vystoupením v Pešti klidně upravit svoji toaletu.

Dal odnésti svůj vak do šatny a vyšel před nádraží. Veliký prostor s nejasnými perspektivami do tmy se rozbíhajícími širokými ulicemi zářil tisícerými světly a hlučel podmanivou, mohutnou harmonií večerního ruchu velkoměsta. Setíník Alois Smržek zastavil se na malém, nad okolní asfalt vyvýšeném ostrůvku v proudu pouličního shonu a uvažoval, co má počítati se čtyřmi hodinami zbývajících do nejbližšího metesvárského vlaku. Znal jen málo Budapešť, zdržel se v ní vždy jenom několik hodin, projížděje jí na svých cestách. Rozhodl se, že se bude nazdařbůh potulovati ulicemi, než bude čas na večeri. Setká se snad s některým známým, ne-li, půjde sám večeřet třeba do nádražní restaurace. Přeběhl jízdni dráhu a dal se unášeti spěšným množstvím okružní třídy. Lhostejně dával klouzati svým pohledům po tvářích bezpočtu žen a mužů, mjejících ho jako postavy nekonečného kinematografického filmu v rychlém tempu ne-

srozumitelně kvapného velkoměstského života. Unavilo ho to záhy, a když došel na osmihodinnou nocí tonoucí náměstí Oktogonu, vstoupil rozmrzen do veliké nárožní kavárny.

Chvilí prohlížel večerníky denních listů, ale i to jej rychle počalo nuditi. A když několik minut upíral oči oknem, jehož zamžlost sklepník obřadně setřel mokrou houbou, shledal, že jest podivně, hluboce nespokojen. Uvyklý vše viděti jasně, pátral po důvodu své rozladěnosti, která mu byla naprosto cizím zjevem. Domníval se okamžik, že může svůj neobyčejný duševní stav přičísti tomu, že, vytržen ze svého zvyklého prostředí, pohřešuje v cizím, hlučném okolí blahodárnost pravidelné zaměstnanosti, znemožňující jakoukoliv nudu. A pohlédnuv na hodinky, chtěl se těšiti, že za tři hodiny již zase bude seděti ve vlaku a ráno že zase již počne svůj pravidelný život. Vzpomenul na svoji kancelář vedle pracovny divisionářovy, na hromadu aktů, jistě se nakupivších za jeho nepřítomnosti — a náhle pocítil neočekávaný hnus. Překvapen a znepokojen sondoval svoje nitro. Hnus z práce? Jest to možno?

Byla to pravda. Nikterak se netěšil na zítřek, který znamenal nový začátek věčné stejné a přece rozčilující a nervy hubící práce, nový počátek spoluzití s lhostejnými a nepříjemnými lidmi, nový počátek staré, neupřímnosti a horečnou činností vyplněné

existence. Nebylo pochybnosti, že se mu z nenadání zošklivilo, od rána do noci seděti shrben nad masivním psacím stolem v temné, klenuté světnici prastaré budovy, že se mu zošklivilo s licoměrným úsměvem poslouchati u referátu hloupě žertovné poznámky pokašlávající senilní excelence a při večeři poslušně přisvědčovati stupidním názorům podplukovníkovým o dávno odbytých vojenských otázkách.

Setník Alois Smržek neklidně odložil svůj uhaslý doutník. Což je to vůbec lidský život, co dosud žil? Nepochopitelně složitým obrazem mihl se mu celý život myslí; užasl nad jeho bezradostnou jednotvárností. Ano, nic, nic, pranic v něm nebylo, než práce. Již jeho dětství ztrácelo se v divné, šedé představě práce a celý ostatní život byl nesmírně dlouhá řada beztvárných, prázdných dnů, plynoucích za sebou jakýmsi hnusným proudem. Marně pátral po něčem světlém, krásném ve své minulosti. Byly krásné a světlé radosti, které prožíval ve dnech, znamenajících etapy jeho programového snažení? — Jasně cítil nyní, že nebyly to vlastně ani radosti — bylo to vždy pouhé, dlouhým a jistým očekáváním zvětralé uspokojení z kroku vpřed učiněného, znečištěné nadto škodolibým vědomím, že tolik a tolik druhů zůstalo pozadu. Nikdy nezažil ničeho nepředvídaného, spontanního, nadšeného; nežil životu, ale lopotně vypracovával nekonečný schematický úkol, neznámo už kdy a kým

uložený. A nyní náhle prohlédá a v hořkém úžasu vidí, jak to vše jest šeredné, smutné a marné! A jak bude dále? Co chce, může chtít? Je mu pětatřicet let — stane se brzy majorem, podplukovníkem, plukovníkem, — a potom na konec bude z něho také taková kašlavá, senilní excelence, úzkostlivě čekající po manévrech na modrý arch!

Zase jal se pedanticky hledati příčinu tohoto naprosto mu nového zjevu nespokojenosti s osudem. Změna prostředí tím není vinna, naopak — nenávidí ono prostředí, v němž dosud živořil. — Ano, živořil! — Byl velmi spokojen, že nalezl tento výraz; živořil — ano, nežil, živořil jenom. A nyní prostě nadešel okamžik, kdy prohlédl celou bídu tohoto nedůstojného živoření, nadešel okamžik poznání, jako nadchází v přírodě podzim po létu, zdánlivě bezpříčinně, v pravdě však nutně, automaticky a hluboce odůvodněně. Ano, půl života nechal uplynouti, zaryt do práce jako krtek do země, a teď konečně pozdvihl hlavu a vidí, že se již stmívá.

Setník Alois Smržek cítil se nesmírně starým a zemdlým. Ano — není pozdě? Půl života, opravdu, půl života, více už jak půl života minulo! Co přijde teď ještě, bude již jenom klesání, stárnutí. Bude rychle postupovati, ale bude to postupování k senilnosti, blíženi se konci.

Po prvé pomyslně na smrt. Představil si bílou, poloprázdnou světnici vojenské ne-

mocnice, kde sám a sám bude jednou v úzkostech očekávat smrt; umře, voják zdravotního sboru zatlačí mu tvrdými, nečistými prsty oči, na rakev mu položí šavli a klobouk se zeleným chocholem, a deputace důstojnických sborů, krácejíce rozmrzele za pohřebním vozem, shrnou kritiku celého jeho života v slova: »Byl štrébr!« Někáký holobradý kadet snad přidá: »Pes to byl.«

Díval se chvíli roztržitě na chodník, přelpněný večerní promenádou, pak se usmál a řekl si: »Jsem přepracován, toť vše! Zůstanu zde přes noc, prohlédnu si jednou noční Pešť. Nepomůže-li to, zajisté to neuškodí.«

Zavolal sklepníka a dal si jím doporučiti nedalekou distinguovanou restauraci. V poněkud lepším rozmaru vyšel na ulici. Cestou do restaurace snažil se zaplašiti stále ještě dotírající melancholické a trpké myšlenky. »Zahýřím si dnes trochu,« pomyslí si skorem nahlas. A dodal s pokusem o úsměv: »Zkusím, je-li stáří opravdu již přede dveřmi.« —

Avšak v luxuriosně osvětlené zimní zahradě, kde jen málo ještě hostů porůznu sedělo u malých stolků s čerstvými kyticemi v křišťálových vásách a kde livrejovaní sklepníci neslyšně přecházeli po kobercích, cítil se zase sklíčenějším, více ještě než v kavárně. Váhal chvíli, nemá-li snad přece jen ještě večer odejeti domů, do Metesváru, ale když v koutě sálu, poloskryti skupinou cypřišů a palem, počali cigáni laditi své nástro-

je, rozhodl se, že zůstane.

A brzy, nasycen a již trochu opojen nezvykle těžkým vínem, pozoroval, že jej zachmuřenost znenáhla opouští v přepychové záři a v jasé elegantní místnosti a že dřívější sklíčenost zvolna ustupuje příjemnému blahocitu, jaký se v něm vždy probouzel, ocitli se v distinguovaném okolí. Jen jako vzdálená nejasná vzpomínka na něco tíživého zůstala v jeho vědomí představa, že není jaksi něco v pořádku, že se jen na čas uklidnil, že něco zlého, nevyřízeného čeká, prozatím ukolébáno lahodnými melodiemi hudby a zastřeno mráčky vína, na definitivní rozhodnutí. Ale právě tento pocit zlepšoval stále jeho náladu; prozatím je mu blaze, později už tak nebude, proto je nyní nutno plně využití příjemné přítomnosti. Lichotilo mu, že dovede ještě býti lehkomyšlný. Dal si otevřít novou láhev vína a pohodlně opřen o lenoch svého křesla, díval se za modravými kroužky svého doutníku.

Elegantní primáš vytušil v něm již k štědrosti disponovaného hosta a s podivuhodným instinktem budapeštského nočního znalce lidí uhodl hudbu, která by hostovu náladu stupňovala do stadia elegické lehkomyšlnosti. Postoupil poněkud kupředu z krytu zakrnlých cypřišů a upíraje chvílemi své oči jakoby v bezděčném pohledu na setníka, hrál staré sentimentální italské kusy, bývalé a zapomenuté odrhovačky, které v podivné cigánské instrumentaci znějí cizincům v buda-

peštských lokálech jako romantické a melancholické reminiscence na zašlé časy a které, sblížující je rychle s novým ovzduším, zřídka míjejí se s účinkem, cigánem očekávaným.

Setník Alois Smržek opravdu počal se lehkomylně usmívati, cítě, že pil již více, než měl.

U nedalekého stolku usedl starý, šedivý pán s mladou dámou. Pojednal se sklepníky a zpozorovav setníka, pozdravil ho žoviálním pokynem ruky. Mladá dáma, štíhlá, bleďá černovláška krásných, určitých rysů a velkých, mrazivě klidných, šedých očí, ohlédla se rovněž a poděkovala uklánějícímu se důstojníkovi odměřeným skloněním hlavy. Byl to pan Györgyfalvy de Györgyfalu, bývalý vrchní župan metesského komitátu a bohatý statkář, se svojí jedinou dcerou Illonou, s nimiž se setník Alois Smržek několikráte setkal v domě svojí excelence; učinil sice v jejich metesvárské vile návštěvu, našel však nikoho doma a nepokusil se již návštěvu opakovati. Přesto však byl se starým, dávno už ovdovělým pánem, který často a rád přicházel do společnosti mladých důstojníků, dobře znám a vážil si ho, poněvadž se o něm hovořilo, že jest vždy hotov svými příbuzenskými a politickými styky každému důstojníku na požádání přispěti. O jeho dceru, mající pověst hrdopysné, domýšlivé a nepřístupné dívky, která svými zlomyslnými ironiemi uchránila si do pět-

advacátého roku svoji svobodu, nikdy se nezajímal. Dnes ho její chladný pozdrav skoro popudil. Umínil si, že bude přehlížeti oči vidně přání starého pána, aby přisedl k jejich stolu, a že ani jedinkráte nedá svému pohledu zablouditi k mladé, pyšné dámě.

Hleděl si zase svého vína a doutníku, a však jeho dobrý rozmar byl ten tam. Dotěrně vracela se mu stále myšlenka, že Illona Györgyfalvyová jím pohrdá, že jí není dosti elegantní, že mu schází predikát, že se Illoně vůbec nelíbí. A pojednou shledal, že se nemůže rozpomenouti na žádnou okolnost, která by mu dovolovala se domýšleti, že se někdy některé ženě líbil. Byl nepochopitelně pobouřen tímto novým objevem.

Opravdu mu nikdy žádná žena neřekla: »Líbíš se mi, mám tě ráda —«? Jest snad škaredý? Či byl vždy tak zaujat proklatou prací, že si nevšiml, vzplanuly-li oči některé z mnoha žen, s nimiž se v životě setkal, — ne láskou — ale aspoň zalíbením, oním neuvědoměným zatoužením pohlaví, které jest prvním stadiem lásky, či jak on pohrdavě říkával slabošské sexuality hlupství? Skutečně bezvýsledně hledal ve svých vzpomínkách. A zase počala ho rozhořčovati prázdň jeho života. Ano, šel slepě životem, vybrav si z jeho darů nejchudší a nejtrpčí: práci. Opět se tázal: »Není pozdě?« Úzkostlivě obrátil zrak k Illoně a setkal se s jejím klidně mrazivým pohledem sebevědomé krásy. Zmateně sklopil oči. Jaká to krásná žena!

Po prvé viděl krásu ženy. A po prvé zatoužil po ženě. Nebylo to pouhé toužení po fysickém zmocnění se jejího těla. Žena stala se mu náhle symbolem života — života, který by se naprosto lišil od onoho, jaký dosud žil, jaký dosud mu plně dostačoval a nyní náhle se okázal v celé své bezútěšné cudnosti. Nedíval se již na Illonu a přece viděl její štíhlou, ušlechtilou a energickou krásu, plnou hrdosti pánovité rasy. Myslil na svoji teorii lásky a cítil, jak naivní a cynická zároveň byla.

Neodvažoval se již pohlédnouti na Illonu. Měl pocit, že její chladné oči jsou na něho upřeny a prohlédají zmatek jeho duše. Pozbýval rozvahy a bezděky stále rychleji vypíjel svoje víno. Jeho myšlenky počínaly se másti. Avšak znenáhla vytvářilo se z nich decidované odhodlání: získá si Illonu. Bylo mnoho v tomto odhodlání. Mnoho naděje i úzkosti; a nejvíce vzpoury, nezcela ještě ujasněné, ale odhodlávající se k urputnému boji.

Setník Alois Smržek naplnil si číšku žlutým, nazelenalým vínem a vypil je rázem. Potom, usmívaje se, řekl si: »Ožením se. Budu mít krásnou, duchaplnou ženu, která mne bude milovati. Budu mít děti a můj život bude mít smysl a účel. Odpočinu si; a naprím páteř, která počínala již se křiviti, neboť budu neodvislý muž. Počnu žít.«

Zdvihl se, a ač byl napilý, šel jistým krokem ke stolu Györgyfalvyových. Starý pán

přivítal ho se zřejmým uspokojením. Illona podala mu bílou, úzkou, tvrdou ruku a její šedé oči se zaleskly, jak je k němu pozdvihla. »Dlouho jste se rozmýšlel,« řekla. »A zdá se, že jste se musil dopít kuráže.«

Nezalekl se její impertinence. Políbil, poněkud dále, než bylo nutno, její ruku a přisedaje vedle ní, odpověděl:

»Zajisté. Ale nebyla byste toho zpozorovala, kdybyste nevěděla, že máte pověst velmi zlomyslné dámy. A přiznávám se, že jest mi nemalým zadostučiněním vaše doznání, že jste mi věnovala více pozornosti, než se dalo očekávat při povrchnosti našich dosavadních styků.«

»Rozumí se přece samo sebou,« odsekla, »že pozorujeme lidi, na nichž je viděti, že se nám chtějí přiblížiti.«

»Uhodla jste tedy, že jsem se odhodlal splniti vaše přání?«

Sám se ulekl, co to řekl neobratně drzého, avšak Illona neviděla již jeho konsternace: sklopila oči a celý její obličej nepřírozeně zrudl. Očekával v trapných rozpacích, jakou asi sarkastickou odpovědí ho pokoří. Ale Illona mlčela, a její otec, který dosud s dobromyslným, veselým úsměvem naslouchal ostřému, zdánlivě škádlivému dialogu, dal se do hlasitého, naivního smíchu. »Výborně, kapitáne,« chechtal se, potřepávaje setníkovi rameno, »jste první, který umlčel toto hrozné děvče! Tak jste do živého — celý večer kousala se zlostí do rtů, že se nechcete

hnouti od své láhve —«

Illona se již zase vzpamatovala a pohrdlivým tónem přerušila otce. »Ano, nudila jsem se a přesvědčil jste se již, jak jsem se chtěla s vámi bavit, pane setníku Aloisi Smržku —« Při vyslovování jeho jména tvářila se, jako by její tvrdá, maďarským přízvukem afektovaně znásilňovaná němčina marně zápasila s nahromaděním souhlásek v cizím jméně. Hleděla s uličnickým úšklebkem na setníka, ale ten již pochopil, že chce svým urážlivým gaminstvím už jenom zakrýti svoje rozpaky, pochopil, že Illona opravdu netrpělivě očekávala jeho příchodu ke stolu, že si přála bližšího seznámení. Naděje, že krásná, pyšná žena svými posměšky zatajuje vzkličující lásku, nezdála se mu pojednou nikterak příliš smělou. »Myslím, milostivá slečno,« řekl polohlasitě, ale určitě, »že moje těžce vyslovitelné jméno budete nucena naučiti se pronášeti bez ironického křivení rtů.«

»Myslíte?« opakovala a nesmála se. Několik vteřin patřili si zblízka do očí a náhle oba zmateně sklopili zrak. Poznali, že jeden druhému vidí do duše.

Pan Györgyfalvy prohodil cosi žertovného, ale oba ho přeslechli.

Illona první promluvila. »Dobře, pane setníku, přestaneme se urážeti a budeme přátelé. Prominete-li mi můj neslušný tón, odpustím vám, že jste mne v Metesváru tak urážlivě ignoroval —« Hleděla na něho vel-

mi vážně, podávajíc mu ruku, již dlouho tiskl, zapomínaje náhlým štěstím odpovědět. Teprve, když mu zvolna, jemně vyvinula svoji štíhlou, pevnou ruku ze sevření jeho prstů, řekl tiše:

»Nevěděl jsem, jak jste krásná.«

Usmála se. »Což vás musím teprve upozorňovati, že máte za vzbuzení mého zájmu o vás jen té okolnosti co děkovati, že jste mi dosud nečinil poklon?«

»Ah, budu se míti příště na pozoru! Však víte, že jsem dnes trochu mnoho pil.«

Pan Györgyfalvy znepokojen díval se střídavě se své dcery na setníka, a když i za dalšího hovoru nevšímavě se od něho odvraceli, zasmál se hlasitě s dobromyslnou uštěpačností a položil svoji osmahlou ruku vénkovského statkáře na obnažený loket své dcery a řekl: »Aj, aj, Illono! Nemýlím-li se, jsi na nejlepší cestě ztratit vyhlídku na barona Ándoryho!« A obraceň k setníkovi dodal: »Máme zde totiž schůzku s rodinou Ándoryových, přijdou po divadle — a to potřeštěné děvče dívá se vám, kapitáne, tak zamilovaně do očí, že, až to uvidí Ándory Jenö, buď vás provokuje, nebo nechá Illonu sedět.«

Setník Alois Smržek rozpačitě pohlédl na Illonu.

Usmála se klidně. »Starý pán si rád hrává na l'enfant terrible — nevšímejte si ho. Ándory Jenö je do mne opravdu zamilován, ale sám ví, že beznadějně. A vy, pane Györ-

gyfalvy, míníte-li, že se dívám kapitánovi zamilovaně do očí — vzpomeňte, že znamená to pro vás naději v nabytí kýžené svobody.»

Starý pán se vesele smál. »Ale ovšem, ovšem! Však ničeho nenamítám! Přeješ-li si, představím kapitána Ándoryovým jako tvého snoubence.»

»Prozatím jen jako nápadníka,« pravila Illona, snažíc se dodati povážlivému žertování náteru bezvýznamného škádlení. Avšak setník dobře vycítoval, že se za několik minut jejich spolubytí rozhodlo o jejich osudech a že i Illona jest si toho vědoma.

Na okamžik se zděsil: Do čeho se to pouští? Vždyť jest opravdu již téměř snoubencem této mladé ženy, na jejíž existenci ještě před hodinou ani nevzpomněl! Není opilý? Chce se opravdu oženiti? On, setník generálního štábu, Alois Smržek? Oženiti?«

Sáhl si na čelo a pohlédl na Illonu udivenými očima. Usmívala se, ne ironicky, ne výsměšně: laskavě, s jakousi podivnou něhou, záhadně kontrastující s určitými rysy jejího přísně krásného obličejce. A pojednou si uvědomil: »Můj Bože, vždyť jest to závratné štěstí! — Jest krásná, velice krásná! A bude moje! Tucty mužů se o ni marně pokoušely a já ji získal za několik minut! Snad mne už dlouho milovala —« Hleděl na ni, hleděl a dech se mu zatajoval. Vzpomněl, že jest velmi bohata, že snad půl milionu, snad milion dostane. On, jenž dosud vždy

s krejcary počítal, bude náhle boháč.

Veliká radost jej rozechvěla. Vzpomněl, jak nedávno ještě s hořkostí přemýšlel o prázdnotě svého života. A hle: jak neočekávaně, rázem, rozkvetl jeho život květem omamné vůně! Jak podivuhodně, zázračně se vše změnilo! Nebude již mechanický, sobecký člověk práce, ale bude člověk života a práce stane se mu ne již účelem, ale prostředkem žití. Nemusí již zachmuřen hleděti na bezradnou svoji minulost: léta, která považoval za ztracená, jsou požehnána bohatou úrodou. Přichází doba radostných žnín.

»Mlčíte, kapitáne?« otázala se Illona s úsměvem a dotkla se jeho ruky. »Nechcete býti ani mým nápadníkem?«

Vzpamatoval se. Domníval se slyšeti v jejím hlase tichou ironii. Instinktivně vytušil, že tato dívka žízni po něžnosti a vášni, že však přecitlivělá panenská hrdost její duše nutí ji k masce nepřístupné, silné, superiorně posměvačné ženy, vždy hotové pokořiti muže, který by se odvážil v ní spatřovati sentimentální, láskychtivé děvče z naivně romantických románů. »Dobrá,« pomyslně si, »podrobím se tvým marotám — však přijde chvíle, kdy budeš slabá žena — jen žena!« A pojednou probudila se v něm veškerá smyslnost jeho po leta střídmého mužství chlipnou představou zmocnění se jejího štíhlého, krásného, nedotknutého těla. Upřel na ni žádostivý pohled svých inteligentních, ne-

zvykle jiskřících očí. Několik vteřin pronikaly se jejich zraky navzájem. Rychle mizel úsměv s Illoniných tvářích, a krev vstupovala do nich prudkým zapýřením. Zase sklopila zmatena oči.

»Tak nesmíte na mne hleděti —« řekla tiše a vznesla k němu nesmělý, oddaný pohled podrobené ženy.

Ještě okamžik poddával se rozkoši své triumfující představy, potom, u vědomí svého vítězství, obrátil se k Györgyfalvy, a nedbaje jeho nechápavého údivu, zapředl ho do hovoru o politické situaci Uher.

Pak přišli Andoryovi a setník Alois Smržek se přesvědčil, že Jenő miluje Illonu opravdu beznadějně. Illona chovala se k mladému ministeriálnímu úředníkovi s onou laskavou bezohledností, jaké ženy rády používají, aby nám daly na jevo, že sice nezapomenuly, jak si s námi v dětském pokoji hrály na slepou bábu, že však si nepřejí, abychom vzpomínali na chvíli, kdy jednou, už větší, nechaly se námi políbiti, předstírajíce, že považují polibek jen za kupní cenu krabice bonbonů v naší ruce, ač jim v onom nejpamátnejším okamžiku našeho společného mládí srdce tlouklo prudčeji ještě, než nám. Jenő brzy zpozoroval, že se mezi Illonou a neznámým důstojníkem něco přihodilo, co mu vzalo poslední naději; s žertovnou resignovaností zavolal primáše ke stolu a dal si hráti melanchlické maďarské písně. Pan Györgyfalvy sice primáše přeplatil, aby

hrál vídeňské valčíky, a také starý Andory vesele protestoval proti synovu záchvatu sentimentality, přesto však zůstala v zábavě společnosti trapná nucenost, které Illona krátce po půlnoci učinila energicky konec, prohlásivši, že jest unavena a přeje si vrátiti se do hotelu.

»Nedoprovázejte nás —« řekla setníkovi, když jí pomáhal do pláště. »Pozitíří v pět hodin můžete přijíti. Přijdete?«

Usmál se a mlčky políbil její ruku.

★

Čtrnáct dní po svém návratu do Metesváru sejmul setník Alois Smržek v přední Györgyfalvyových klobouk se zeleným pernatým chocholem a vešel do přijímacího salonu s pocitem muže, který, přicházejce požádati pána domu o ruku jeho dcery, splňuje pouhou formalitu. Přesto se několikrát zajíkl a i začervenel, když starý gentry, zapíraje svoji obvyklou žoviálnost, naslouchal s ceremoniální vážností jeho pečlivě připravenému přednesu.

Starý Györgyfalvy se posléze uklonil a řekl: »Slečna z Györgyfalvy jest plnoletá. Svolí-li, státi se vaší chotí, pane setníku, splní pouze moje upřímné otcovské přání. Ihned ji zavolám.« A znovu se ukloniv, odešel vážným, volným krokem.

Illona přišla samotna. Podala setníkovi obě ruce a nedala mu ani domluvití. »Ne, kapitáne, mlčte. Víím, že jste se naučil dlou-

hému sermonu na pamět, avšak nemám ráda obřadností — mohlo by se přihoditi, že bych se dala do smíchu, popletla váš koncept a připravila se tak o respekt, který se mi konečně zdařilo k prvnímu mužovi najíti. Nechte raději mne mluvíti.« Usedla na pohovku a přitáhla pro něho nízký taburet blízko proti sobě.

»Ostatně,« pokračovala, »myslím, že vám nebude těžko, přenechati mi slovo. Budete-li k sobě upřímný, nahlédnete, že od počátku již hrajete pasivní roli. Zdá se, že vám již zůstane. Hled'te, jsem také upřímná: doznávám se, že vás mám tam, kde jsem chtěla vás míti. Přiznávám se, že jsem — snad trochu zbytečně — použila koketnosti, ba, že jsem dokonce doznala od vás okamžiků pokoření. Ale to vše jest vedlejší. Opakuji, mám vás, kde jsem vás chtěla míti.«

Hleděl na ni překvapen a s nedůvěrou.

Usmála se. »Ne, nebojte se, nejedná se mi o revanš. Konečně — cítila-li jsem se kdy pokořenou, — nebyla to vaše vina. Nebyl byste mne ignoroval, kdybyste mne byl znal; jakmile jsem si přála, abyste se mi přiblížil, přišel jste à tempo. Ne, nebojte se, neodmítám vaši ruky.«

Po prvé pochopil, že ne on, ale ona má převahu. Sevřel rty, snaže se uhodnouti její myšlenky.

mlčela chvíli, usmívajíc se a snášejíc jeho pronikavý pohled. »Máte,« pravila pak, »velmi moudrou zásadu: mlčíte, bojíte-li se, že

byste mohl pronésti pošetilst. Jest to jedna z příčin, proč si vás vážím. Přesto však lze z vašich očí čísti každou vaši myšlenku. I to jest jeden z důvodů mého respektu vůči vám. Přemítal jste právě, jednala-li jsem tedy z čisté náklonnosti — řekněme: z lásky, když jsem vás vypočítavě přiměla k vaší dnešní slavnostní návštěvě. Mám pravdu?«

»Máte,« odpověděl krátce.

»Nu vidíte. Poněvadž však v mých očích nelze tak snadno čísti, jako ve vašich, a já si přeji, aby mezi námi bylo jasno, odpovídám sama na vaši nevyslovenou otázku: Miluji vás. Mohu to říci bez pruderie, neboť vím, že moje city — pro které by se možná dal nalézt správnější, přiléhavější terminus, než jest slovo láska, tento během vývoje kultury částečně zfalšovaný a zdiskreditovaný pojem — úplně odpovídají tomu, co vy ke mně cítíte od našeho setkání v Budapešti. Mýlím-li se, řekněte to otevřeně; nechci své další vývody dedukovati ze špatného předpokladu.« Dívala se na něho se směsí ironie a laskavosti.

»Nemýlíte se. Miluji vás,« řekl odhodlaně a prostě. Byl si vědom, že řekl pravdu, že skutečně miluje tuto rozkošnou ženu, ale cítil, že kolem ní počíná se tvořiti něco záhadného, co ji před ním zahálí a jemu vzdálí jako kouzelnický plášť.

»Dobře. Mohu tedy pokračovati. Miluji vás. Jest již lhostejno, jak jsem ve svém šestadvacátém roce dospěla konečně k své

první lásce — sama ještě jsem si dosti neujasnila, proč právě vaše nevšímavost mne na vás upozornila. Není však lhostejno, jak se náš příští společný život utváří.« Odmlčela se a zadívala se roztržitě oknem na holé, černé větve rozložené jabloně.

Setník Alois Smržek upíral oči na její bledý obličej a marně se snažil soustřediti spoustu svých myšlenek, jež v nastalém tichu jako by se rozbíhaly po vysokém pokoji v ztřeštěném reji.

Illona pomalu zase obrátila k němu hlavu.

»Kapitáne,« řekla tiše, »Györgyfalvyové jsou prastará uherská šlechta. Teprve můj děd stal se komořím, avšak máme listiny, dosvědčující, že již ve čtrnáctém století náleželi jsme mezi nejstarší sedmihradské rody. Moji předkové byli účastni vynikajícími úlohami všech osudů vlasti. Jest jich několik, kteří se zapsali do historie národa hrdým, železným písmem činů.«

Zase se odmlčela a setník Alois Smržek zvolna sklonil hlavu. Shonem jeho myšlenek a dojmů probral se zapomenutý obraz: chudička světnička s odřeným nábytkem; hoch v záplatovaných šatech sedí u stolu nad rozedranou čítankou, za stolem na starodávné pohovce, jejímž popraskaným, modře pruhovaným povlakem prodírají se chumáčky žíní, leží vychrtlý muž, bez kabátu, v černých, zaprášených kalhotách, s dřevými trepkami na bosých nohou, kouří z dlouhé dýmky a čte krejcarový deník; na

plotně vaří se v černém, železném hrnci brambory a hoch často pozdvihuje oči od čítanky a obrací je v netrpělivém pohledu k železnáku; světnička je špatně osvětlena lampou se zeleným papírovým stínidlem, visící na drátě nad stolem, ale je v ní útulno a teplo. A teplo bylo setníku Aloisi Smržkovi při této vzpomínce, tak vlídné a smutně teplo, jako bývá nám vždy, vzpomene-li na zapomenuté, minulé mládí, ať bylo jakkoli chudé či bohaté. Ale hned se toto teplo změnilo v dusící horko; pochopil, proč se tato vzpomínka neočekávaně právě nyní vynořila; aby zlomyslně ho pokořila svojí chudobou v groteskním kontrastu k tomu, co právě pronesly rty dívky, která bude jeho ženou. Ano, to jsou jeho předci: vychrtlí mužové v ošuntělých kalhotech, v dřevých trepkách, s dýmkou mezi zuby; jejich řada sahá jistě také do temna středověku, a všichni jsou stejně vychrtlí, ošuntělí — těm zadnějším schází dokonce i ta dýmka, žalost atribut blahobytu.

Setník Alois Smržek náhle pozdvihl hlavu. Zasmál se a v jeho smíchu ozvalo se nepřátelství.

»Slečno z Györgyfalvy, můj otec byl soudní sluha. Moje matka, dokud ji nohy nesly, posluhovala kancelistovi, který nebyl o mnoho bohatší nás, a smrt ji překvapila u necek, kde s vykasanými rukávy prala moji košili. Můj děd byl nádeník, moje babička děvečka u sedláka. Dále moje znalosti

našeho rodu nesahají. Jest však jisto, že žádný z mých předků nezapsal se do historie národa.»

Illona zůstala klidna. Když umkl, všecek se chvěje rozčilením, položila mu ruku na rameno a pohlédla mu s úsměvem do očí. »Kapitáne, pohrdala bych vámi, kdybyste se styděl za své rodiče. Očekávala jsem vašeho výbuchu a byl byste mne trpce zklamal, kdybyste se byl pouze začervenal a mlčel. Vím vše, čeho bylo možno dopátrati se o vašem původu. Věděla jsem to již, když jste v Budapešti přišel k našemu stolu. Nejsem bez předsudků, ale dovedu je přemáhati. Jsem hrda na své předky, neboť jsem přesvědčena, že oprávnují etymologický původ pojmu šlechty; věřím teoriím dědičnosti a v důsledku toho domýšlím se také, že nenáležím mezi průměrné ženy. Avšak věřím také — chci věřit — že ani vy nejste průměrný muž. Z ničeho dosáhl jste velmi mnoha. Znáám celý váš život. Znáám vaše snahy, vaši energii, vaše nadání, vaši píli. Spatřuji ve vás silné individuum, které by bylo v dobách, kdy jeden z mých předků převýšil svoje okolí, takže se mu dostalo erbu, viditelného odznaku jeho nadprůměrnosti, stalo se důstojným soupeřem onoho Györgyfalvyho. Nepochybuji, že i v dnešních dobách dovedete se uplatnit. Také vyniknete nad svoje okolí. Stanu se vaší ženou a jsem jista, že nezhazují znaku Györgyfalvyových.»

Patřil na ni usmířen a v obdivu. Ale v jeho nitru stále ještě zápasila nedůvěra s radostí. Pravil si, že její slova jsou jen kompromis mezi láskou ženy a rodovou hrdostí šlechtičny. Nenabude hrdost, až láska zevšední, vrchu?»

»Ale ještě něco, kapitáne!« řekla Illona. »Stanete se uherským státním občanem. — Ano?«

»Proč?« otázal se znovu překvapen.

»Chci, abyste rychle postupoval. V dohledné době musí dojít k rozdělení armády, ne-li úplnému, tedy aspoň do jisté míry. V uherské polovině armády bude mítí důstojník generálního štábu vašich schopností nepoměrně lepší vyhlídka než v rakouské. Maďary možno ve vyšších třídách generálního štábu na prstech spočítati.«

»Neumím maďarsky,« namítl.

»Naučíte se. Buďte s vámi mluvití jen maďarsky. A dále: budete se jinak psáti, než dosud.«

»Proč to?«

»Předně, chci mítí jméno, které dovedu vysloviti. Tak, jak se dnes píšete, nemohu vašeho jména vysloviti.«

»Naučíte se.«

»Za druhé: s oháčkovaným jménem nikdy ničeho nedosáhnete, ani v příští uherské armádě.«

Setník Alois Smržek se usmíval. Co pravila, připadalo mu směšným. Nikdy mu ještě jeho české jméno nepřekáželo. Pravda,

zvučné jméno to není — ale co má jméno dělati s kariérou? Nesmysl!

»Nesmějte se, kapitáne. Jsem dobře orientována. Ostatně — potřebujete jen nahlédnouti do schematismu: naleznete tam na význačných místech jediné jméno s háčkem? Myslíte, že to jest náhoda?«

Přemýšlel chvíli. »Je několik Chorvatů ve vynikajících postaveních armády, kteří mají na svých jménech více háčků než já.«

»Ano, Chorvatů! Jsou chorvatská jména, bez nichž je naše armáda nemyslitelná — Jellačić, Krismanič, Filipovič — Ještě dnes je mnoho generálů, synů starých hraničářů, kteří se chorvatsky píší. Ano — ale vaše jméno není chorvatské. Jmenujte mi vyššího generála, který má české jméno s háčkem!

Vzpomínal nadarmo. »Skutečně — Ale jest jisto, že národnost nemá tu co dělati.«

»Připouštím. Avšak v armádě vždy bylo a jest mnoho Čechů. Není nápadno, že českost jmen přestává u velitelů pluků? Není pravděpodobno, že by se mezi tolika důstojníky českého jména nedopracoval ani jediný významnějšího postavení. Mizení háčků ve vyšších hodnostních třídách má tedy přece jen jisté spojení s kariérou.«

mlčel a hryzl se do rtů.

»Nemějte mi za zlé, kapitáne, ale odpovzte upřímně: nezdá se vám, že by znělo poněkud — nezvykle, kdybych na příklad četla mezi sensačními zprávami novin: Pro-

slýchá se, že uprázdněné portefeuille ministerstva války převezme polní podmaršálek Alois Smržek —? Nebo, nebylo by to cosi protitradičního, kdyby se jednou kadeti v dějepisu válečnictví měli učit: pravé křídlo severní armády, pod vedením polního zbrojmistra Aloise Smržka zasáhlo po namáhavém obcházcím pochodu v kritickém okamžiku rozhodně v průběh bitvy —?« Vyslovovala jeho jméno tvrdě, ale bez posměšku, a přece měl dojem, že jest tu opravdu něco komického, nepřírozeného.

»Vidím,« pokračovala, »že mi rozumíte. Jest tu skutečně něco — něco nepatrného, ale něco, co se přiči tradici, duchu armády. Uvažte nyní: Neznělo by zcela jinak: šéf generálního štábu, polní podmaršálek Alajos Szmerzsek-Györgyfalvy do Györgyfalva? Nezdá se vám, že by takové jméno musilo míti jakýsi bezděčný vliv na utváření vaší kariéry?«

»Žertujete?« otázal se stísněně a podrážděně.

»Nikterak. Jest to velmi vážná věc. Takto si ji představuji: opatříte si uherské státní příslušenství, spojené s onou nepatrnou změnou českého Aloise Smržka v maďarského Alajose Szmerzseka. Nic lehčího nad to. Mám starého, bezdětného strýce, který mne má dosti rád, aby mně k vůli adoptoval setníka generálního štábu Alajose Szmerzseka. Bude to již poněkud obtížnější procedura, než nabytí uherského občanství, ale víte

snad, že v naší krásné vlasti je možno vše, zvláště za peníze. A setníkovi generálního štábu Alajosi Szmerzsek-Györgyfalvymu de Györgyfalu ráda budu ženou.«

Illona vstala.

Zdvihl se také. Namáhavě, s hlavou těžkou chaosem myšlenek.

Konečně promluvil: »Illono, musí to býti?«

Naklonila se k němu a s úsměvem dívala se mu zblízka do očí. »Musí!« řekla. »Ale proč ta tragika? Což žádám na vás oběti?«

»Nevím ještě, neznamená-li to oběti,« odpověděl zachmuřeně a roztržitě.

»Přijďte zítra. Zdá se, že jest věc pro vás těžší, než jsem předpokládala!«

Políbil její ruku a odešel u velikém rozechvění.

Několik minut cesty alejí, spojující vilu s městem, ho uklidnilo. Zastavil se dokonce na ušlapaném sněhu chodníku, aby přemýšlel, proč se vlastně tak rozčilil. Vzpomněl na slovo »obět« a nechápal, jak mohl pronéstí onu nejapnou frázi: »Nevím ještě, znamená-li to oběti.« Hlupství! Což jest tu třeba rozmýšlet se? »Ano« — měl říci, stokrát »ano«. Jaká to žena! Jak logicky, inteligentně myslí! Mohl býti již zasnouben — teď má čekati až do zítřka!

Doma neměl klidu. Odložil jen chocholaty klobouk a vyšel zase ven. Chtěl se projít parkem, než bude čas k obědu. Sad byl opuštěný a tichý, jen několik vrabců cvrkalo

v bezlistých keřích bezového bosquetu na poledním výsluní, a hlouček chlapců na zasněženém dětském hřišti odbýval jakousi důležitou poradou.

Setník Alois Smržek stále ještě přemýšlel o oběti. Nechtělo mu z mysli, že na něco zapomněl, co opravňovalo vyřknutí tohoto slova. Co — u všech ďáblů — obětuje, staneli se z Aloise Smržka Alajosem Szmerzsek-Györgyfalvym de Györgyfalu?

Jméno svého otce, sluhy u krajského soudu? Nebožtík by byl uctivě švihnul žlutě černě přemovanou čepicí až k zemi před novým jménem svého pana syna. Ne, tatík se v hrobě neobrátí!

Obětuje demokratické přesvědčení? Setník Alois Smržek domýšlel se v hloubi duše, že je demokrat, ale byl vždy dosti upřímný k sobě, že nad svým, cstatně pečlivě pod zeleným sukrem generálštábního kabátu ukrývaným demokratismem krčíval rameny dřívě ještě, než se objevila možnost, stát se aristokratem ne pouze smýšlením, ale i legitimním titulem. Ne — také zde není oběti; jest jisto, že rád a bez hanby zapomene na deset let demokraticky chudého dětství, a že nebude již v jeho budoucnosti okamžiků, kdy se bude sama sebe tázati, není-li vlastně stejně tak proletář, jako organisovaný kovodělník.

Obětuje snad národnost? Tu se setník Alois Smržek poněkud znepokojil. Národnost byla pro něho jakési noli me tangere.

Ne ve vnějším smyslu, že by byl národnostně nedůtklivý. Naopak, byl vůči vtipům na-prosto otrlý. Ale národnost — jeho vlastní národnost — znamenala pro něho problém, o jehož rozřešení se z nedoznané bázně nikdy nepokusil, skrýváje se za frási: »Jsem důstojník.« Cítil, že jest to zbabělé, neboť kdesi hluboko v jeho nitru tkvělo vědomí povinnosti, rozhodnouti se: buď anebo. Byl často v pokušení, zřít se jednou pro vždy svého čestství, které se mu od chlapeckých let jevilo čímsi inferiorním, co charakterisuje zobecnělý armádní vtip: »Býti Čech, není konečně ani tak neštěstí, jako hanba —« ale vždy ozval se v něm nejasný vzdor, který si vykládal, jako by se jeho povaze přičilo přiznání, že, zapíraje pravdu, jedná nemůžně. Avšak tušil, že něco hlubšího, vnitřnějšího, než strach před nemůžným jednáním, zbraňuje mu stát se rozhodným renegátem. Ba věděl, že kdyby se chtěl celou otázkou opravdově zabývat, dospěl by k objevu, že mu jeho národnost, třeba v očích jeho inferiorní a posmívaná, jest přece jen nesmírně drahá, že ji miluje tajnou, hanbou se rdící láskou.

Proto se setník Alois Smržek znepokojil, když se neopatrně tázal, neobětuje-li snad svoji národnost. Ale rychle se upamatoval na svoji ochrannou formulku: »Jsem důstojník —« a spěšně se ptal dále: »Co tedy obětuji?« Tvrdošíjně týral svůj mozek, pátraje po důvodu, proč před hodinou řekl Illoně,

že neví, neznamená-li pro něho její podmínka oběti. Byl si nyní již jist, že neřekl oněch slov maní, z rozpaků, ale že opravdu mu tenkrát zatanulo myslí vážné ohrožení budoucnosti.

Rozčilovalo ho toto selhání paměti, obrátivé v podporování duševní činnosti člověka schematické práce, ale nevycvičené v zachycování citových reflexí.

»Obětuji snad svoji svobodu?« zamumlal zlostně. A tu se znenáhla počal rozpomínati, že právě tato myšlenka byla jedna z těch, jichž tíživý chaos mu vynutil otázku: »Illo-no, musí to býti?«

Jako nalezeného konce v změtené klubko schumlané niti se jí chytil, a se svojí železnou logikou dopracoval se určitého obrazce myšlenek, které v Györgyfalvyových saloně ho překvapily a zmátly svojí bleskurychlou, chaotickou představou. Jasně teď viděl, čeho se ulekl: že přijímá od Illony příliš mnoho, než aby mohl zůstatí nezávislým; že se připoutává ke krásné, inteligentní, energické ženě nejen láskou, ale i nesčetnými závazky, o jichž dosahu nemá ještě přehledu; že opravdu obětuje svoji svobodu, že ji prodává.

Užasle si opakoval: »— prodávám —« Zarázil se. Možná tu mluví o prodávání? Vždyť Illonu miluje! Ale věděl, že se neklame. Prodává svoji svobodu sebevědomého, neodvislého, hrdého muže. Prodal se již, neboť není pochyby, že se podrobí Illonině podmínce. Bez odporu, bez váhání, rád se

podrobí. Není to podmínka, jest to dar. On, Alois Smržek, syn chudého sluhy, stane se boháčem, bude míti staré, pyšné, šlechtické jméno, domůže se vysokých hodností. Ale ne vlastní silou, nýbrž vůlí, darem ženy. Vše bude její, i jeho jméno. Její kreatura bude.

Vzpomněl, že v budapeštské restauraci, než přisedl ke stolu Györgyfalvyových, napile blouznil: Ožením se. Budu míti děti, můj život bude míti účel. Odpočinu si a napřímím páteř. Počnu žíti.

Ano, ožení se. I děti snad bude míti. Ale budou to její děti. A jeho život bude míti jediný účel: jí sloužiti, její ctižádosti, její aristokratické pýše. Neodpočine si, štván jejími touhami. Jeho páteř se dokonale sehne. Bude dále živořiti.

Setník Alois Smržek se vztekle kousal do rtů. Což musí? Což nemá dosti síly, aby utvářil svůj osud podle vlastní vůle? Stačí, pošle-li Illoně navštívenku s poznámkou: »Podržím svého jména.« A bude si svého jména moci vážiti, třeba že je zdědil po generaci chudáasů.

Chvilí chodil setník Alois Smržek po opušťeném parku s hrdě vztyčenou hlavou. Ale zvolna počala se mu hlava těžce skláněti. Jako před čtrnácti dny v kavárně na budapeštském Oktogonu cítil se nesmírně zemdleným, zestárlým. Zase viděl všechnu bezútešnou prázdň svého života. Tenkrát ho vzpružilo nenadálé setkání s Illonou, první

setkání se ženou. Neměl tenkrát tušení, že může býti život tak kouzelně změněn, zkrášen láskou. Teď už i ta přešla do minulosti a obohatila ji jenom trpkostí. Teď ničeho už nemůže od života očekávati. Docela ničeho. Zřekne-li se Illony, odsoudí se k odumírání, které nyní přijde rychleji, než by snad přišlo, kdyby nebyl býval směl z dále shlédnouti úsměv štěstí. Vědomí, že se nepokořil, nebude mu útěchou, ale stále otevřenou ranou.

Sotva se vlekl odlehlou pěšinou podél zčernalé zdi parku. Musil usednouti na lavičku, pokrytou vrstvou zmrzlého sněhu. Byl k smrti unaven. V umdlenou hlavu vlížila se mu myšlenka na sebevraždu. Jako by jej chtěla škádliti, ukazovala se mu a schovávala v jakési záluďné mlze. Dlouho zůstával netečný k její hře, tupě přivíraje bolící oči. Až náhle, jakoby rozmrzena jeho nevšímavostí, zaryla mu zlostně svoje ostré drápy do mozku: »Zab se!«

Uděšeně vytřeštil oči: Cože? Zabíti se? Tam tedy dospěl? »Můj Bože, co se to se mnou děje?« mumlal polohlasně. »Proč se mám zabíti?« Bylo mu, jako by se probouzel z těžkého sna. Rozhlížel se nechápavě kolem. Úplné ticho bylo v bílém parku. Sníh se jiskřil v slunečním jasu.

Setník Alois Smržek potřásl hlavou. Podivno: Sedí na zasněžené lavičce, myslí na sebevraždu a neví, proč se má zabíti! Cítil, že v jeho paměti jest nepochopitelná meze-

ra, záhadná propast, do níž se něco propadlo. Vstal a znepokojen zaměřil k východišti sadů. Co se to s ním v parku dalo? Jak dospěl k myšlence na samovraždu? Pamatoval se, že po návštěvě u Györgyfalvyových zdržel se několik minut doma a vešel pak na chvíli do parku, než bude čas jít k obědu. Jest půl druhé — jak dlouho to chodil a seděl v parku? Co to tropil? Zabít se! Jaký to nesmysl! Teď, kdy Illona a její milion bude jeho! Kdy se z něho stane Szmerzsek-Györgyfalvy de Györgyfalú! Toť jako by se okazovaly první příznaky šílenství! Jest přepracován, rozhodně přepracován. Musí si vzít dovolenou, dva, tři měsíce. Zítra navrhne Illoně, aby jela s otcem na Rivieru nebo do Abbazie, přijede tam za ní. Ano, musí se zotaviti. Vždy spoléhal příliš na své nervy, přepínal je, teď se dostávají následky. V den neslýchaného štěstí pomýšlí na sebevraždu!

Setník Alois Smržek znovu povážlivě potřásl hlavou a odešel k obědu.

Jednou, po letech, se Alajos Szmerzsek-Györgyfalvy de Györgyfalú, generálmajor a velitel 83. pěší brigády, z čista jasna upamatoval, co mu kdysi v zasněženém metevárském parku vnuklo myšlenku na sebevraždu. A užasl, shledav, že jsou to tytéž myšlenky, které jej už dlouho pronásledují, dokazující mu, že jest nemužné, snášeti po léta hanebný život sluhy své ženy. Avšak generál, uvyklý zjednávati si jasno ve svém

myšlení, zapomněl pro zajímavost psychologického problému na meritum otázky dosud neprovedené sebevraždy a byl velmi spokojen, že se mu konečně podařilo vyplnit mezeru ve své paměti.

EROTICKÉ DOBRODRUŽSTVÍ
NIKITY OCHALČUKA

Nikita Ochalčuk z Chorzelówky dostal se do Vídně se svým pánem, rytmistrem Filipem hrabětem Kwiatkowskim. Zprvu jej velmi děsilo velkoměsto svým strašným shonem a hlukem, ale brzy našel několik krajanů, kteří jej se shovívavým úsměvem poučili, jak nutno v takovém Babyloně žíti. Okázali mu, jak lze bezpečně a klidným krokem přecházeti nejobávanější křižovatky, v kterých obchodech možno to a to koupiti, a na konec dovedli ho i do hospody v Prátru, kde se v neděli ruští vojáci scházeli, aby buď přátelsky popili, nebo podnikli odtud výpravy do tančírén a jiných temných končin rozkošnického veleměsta. Nikita Ochalčuk dal se všude provésti a na vše se podíval vážným, zkoumavým očima. Potom, vrátiv se domů pozdě k ránu, rozsvítil lampičku ve své komoře, spočítal svoje uhospodařené peníze a potřásl hlavou. Od té doby, setkal-li se s krajany, doprovodil je jenom ke vchodu hospody v Prátru, ale nedal se již nikdy svésti k účasti na jejich nočních toulkách. Neboť Nikita Ochalčuk nespouštěl s mysli svého velkého programu života: doslouží na příští podzim svůj třetí rok, vrátí se do Chorzelówki, ožení se s Manjou, prodají pole, které starý Rachmistrjuk Manji dá, a vystěhují se do Ameriky; budou pracovati a zbo-

hatnou, neboť v Americe zbohatne každý, kdo pracuje; potom, bohati, vrátí se do Chorzelówki, nebude-li se jim v Americe líbiti, zůstanou tam, bude-li tak lépe. Ale do té doby třeba šetřiti každým grošem.

Tak počal Nikita Ochalčuk žíti ve Vídni pravidelný život, nedávaje se rušiti zmatky a pokušeními velkého města. Dopoledne uklízel ložnici a salonek páně rytmistrův, pak si došel do pěšáckých kasáren na oběd, odpoledne pomáhal pánovi při převlékání, a když ten odešel, vyleštil pánovy i svoje boty a sešel na ulici, kde opřen o křídlo domovních dveří stál až do večera a díval se vážně a klidně na tisíce lidí, z nichž jistě každý měl také svoje plány, jako on, jim zcela neznámý Nikita Ochalčuk. Někdy také došel do vzdálených dragounských kasáren, kde měl rytmistr svoje koně, a pohovořil s Janem Lesznickim, který sice také přišel s rytmistrem od pluku, ale jsa Polák, našel si ve Vídni jinou společnost. Původně nepřátelili spolu valně, avšak teď, společně vzdálení svého pluku a domova, pocitovali potřeby časem spolu promluvit, co asi se děje u eskadrony tam daleko v malém městěčku až na podolské hranici; oba huláni pogadali spolu, Nikita Ochalčuk potřepal rytmistrovi dva hnědáky, dal jim po kousku cukru a přikývnul Janu Lesznickimu na rozloučenou, loudal se dlouhými ulicemi k domovu, rozhlížeje se vážně a poklepáváje rákoskou o holinky, blýskající se jak černé

zrcadlo. Večer sedával ve své komůrce pod lampou, zavěšenou na zdi, slabikoval v sešitech »Misionara«, které mu kdysi o dovolené Manja darovala, a přibližuje je k světlu, zamyšleně prohlížel anděly, držící v kleče baculatýma pažema počáteční písmeny článků, jež vyprávěly o mučení svatých nebo o bohabojných životech dobrých lidí a trestech, stíhajících hříšníky. Potom odestlal pánovi a sám ulehl a usnul, odříkáváje otčenaš.

Sloužil poctivě a žil s pokojným svědomím člověka, který ví, že jest na nebi spravedlivý Bůh, jenž nezapomíná svých věrných. A minul mu podzim jednotvárným, klidným očekáváním chvíle, kdy přestane sloužiti panu rytmistrovi Filipu hraběti Kwiatskowskiemu a stane se vlastním pánem.

Přišla zima a Nikita Ochalčuk sotva toho pozoroval, vídaje z okna své komory sních jen na střechách nádvorních budov, skupených v podivné shluky vysokých, šedivých, smutných zdí. Tu za dlouhých večerů bývalo mu smutno. Natažen na svém kavalci, s rukama pod hlavou skříženými, vzpomínal na domov a přemýšlel o svém velkém plánu. Snažil se promyslet do poslední podrobnosti, jak všechno provede: jak dojde s matkou k Rachmistrjukovým pro Manju, co všechno bude žádati za věno, jak svatbu vystrojí, aby byla slušná, a přece nebylo třeba mnoho peněz vydati, jak a komu prodá pole a ostatní nepotřebné věci, s kým se poradí, aby ho

agentura při dopravě do Ameriky nepodvedla, kde a čeho se v Americe uchytí. — Ale od které doby se mu promýšlení nedařilo: stále se mu pletla do myšlenek Manja, ale ne jako rozumná, rady a pomoci schopná žena, ale Manja, jak ji jednou v létě zahlédl při koupání v potoce: nahá, bílá, širokých, oblých boků, mocných, poněkud svislých ňader — ale nahá, především nahý Nikita Ochalčuk věděl, to že jest hříšná a marná myšlenka, a odháněl ji, říká si, že se křesťan žení, aby mu žena rodila křesťanské děti a pomáhala vydělávati na chléb vezdejší, a ne aby jako Turek se s ní ve smilstvu válel na lůžku, avšak marně se bránil; nahá Manja kazila mu všechny výpočty, a jednou přistihl se i při myšlence, že by celý velký plán budoucnosti přenechal čertu, kdyby mu za to z daleké Chorzélowky přinesl Manju a položil ji tu v komůrce na kavalec vedle něho, takovou bílou, silnou a nahou, jak ji tehdy letmo zahlédl olšinami v potoce. Potom se už ani nebránil; jen oči zavíral a toužil, hladově, vztekale toužil po Manji, po nahé, silné, bílé Manji.

Tou dobou — někdy po Novém roce to bylo — dostal rytmistr Filip hrabě Kwiatkowski návštěvu: drobná, veselá, plavovlasá zpěvačka ztratila kdesi engažmá a uhnízдила se v garsonském bytě starého přítele jako zbloudilé, nerozumné, dovádivé kotě. Po prvé spatřil ji Nikita Ochalčuk v rytmistrově posteli, když ráno přinesl pánovi sni-

dani. Rytmistr obouval boty a pravil k Nikitovi, jenž překvapen hleděl na smějící se růžovou tvář na polštáři, obklopenou rozčuchanou spoustou zlatých vlasů: »Tu jsem ti, Nikito, přivedl paní. Dokud u nás zůstane, budeš ji poslouchati jako mne. Až tě zavolá, přineseš čerstvé vody do umyvadla a dojdeš ještě pro jednu snídání. Rozuměls?« Nikita Ochalčuk srazil ostruhy a odešel do své komory. Chápal, že mu pán poručil poslušnost špatné ženské, a třebaže nikdy nerozumoval o rozkazech svého pána, potřásl nespokojeně hlavou, neboť bylo to po prvé, že jeho pán si přivedl do bytu lehkou ženskou; Nikita Ochalčuk dobře věděl, že má pán ve Lvově nevěstu, jako on má Manju v Chorzélowce, a shledával, že jest velmi nepočetné, podváděti nevěstu s Bůh ví jakou poběhlíci.

Potom rytmistr odešel, a za chvíli zaslechl Nikita Ochalčuk, jak paní v ložnici volá zpívavě: »Nikitoo, Nikitooo —«

Nevrle poslechl a vešel do ložnice. Paní seděla na kraji postele, zabalena do prošívanej, modré ložní pokrývky jako nemluvně do peřinky. »Vody, Nikito, vody, Nikito —« volala jako papoušek naučená slova, a celá její růžová a bílá tvářinka s velikýma, jasnýma, modrýma očima smála se tak dětin-
sky rozmarně, že Nikita Ochalčuk přestal se mračiti a ochotně se chopil umyvadla. Když se s ním zase vrátil, stála paní v pokryvce u zrcadla a dívajíc se na svůj obraz,

prozpěvovala si cosi veselého. Nikita Ochalčuk opět srazil ostruhy a tázal se, má-li již přinést snídani. Paní se otočila, přicupala k němu drobnými krůčky, odkopávajíc přikryvku jako malé děvče příliš dlouhou sukni, a postavivši se před ním, zanotovala hlasným kostelním nápěvem: »Nerozumím — neroozumím — neeroozuumím —« Pak se dala do rozpustilého, trilkujícího smíchu a stále se smějíc a prozpěvujíc své »Nerozumím —« počala tančiti kolem stolu, až se mezi rozletujícími se cívy prošívané přikryvky kmitaly její bosé, bělounké, směšně malinké nohy.

Nikita Ochalčuk se chvíli na ni díval s užaslým úsměvem, potom pokrčil rameny, pomyslně si: »Blázen ženská —« a šel do kavárny pro snídani. Nepustila ho potom již do ložnice, jen skulinou pootevřených dveří vyhlédla a prostrčila ruku, aby převzala od něho podnos se snídání, a hned zase zamkla dvěře na klíč.

Dlouho trvalo, než konečně ustrojena vyšla. Líbila se Nikitovi Ochalčukovi, jak k němu vešla do komůrky v černém, sameťovém plášti, pod velikým, černým kloboukem s dlouhými, bílými pštrošími péry, a jak švitořila cosi v nesrozumitelné své řeči, promísené jednotlivými zkomolenými polskými slovy. Přece pochopil, že má teď ukliditi v pokojích a paní že zase přijde.

Vrátila se po poledni s pánem a zároveň byly přineseny krásné kožené kufrы a veliká

krabice. Nikita Ochalčuk musil pomáhati vybírat z nich a do skříní ukládati množství nádherných šatů, šperků a nejrůznějších předmětů a drobností, jichž účelu ani se domyslit neuměl. Avšak usoudil, že paní přece jen asi není Bůh ví jaká poběhllice, když má tolik věcí, jejichž cena je jistě větší, než všech polí, která on dostane s Manjou od starého Rachmistrjuka. A jeho předsudek sedláka přísných mravů zmizel dokona, když k večeři přivlekli nosiči pianino, k němuž paní, sotva bylo v saloně umístěno, usedla, a hrajíc na ně, zazpívala tak krásně a smutně, že Nikitovi Ochalčukovi, stojícímu u dveří, sevřelo se srdce a slzy div z očí nevyhrkly.

Všechno se příchodem paniným změnilo pro Nikitu Ochalčuka.

Paní, drobná, smějící se a zpívající vyplnila všechno jeho bytí. Ráno netrpělivě čekal, až ručičky jeho velkých niklových hodinek dospějí ve svém nepozorovatelném pochodu k číslicím osmé hodiny. Vcházel pak opatrně, neohrabaně po špičkách svých těžkých bot do ložnice, kde paní ještě dlouho po rytmistrově odchodu pospávala. Nestyděla se a neschovávala se už před ním pod prošívanou přikryvku: často, když postavoval podnos se stříbrnými koněvkami na noční stolek, zahlédl světle zlaté chloupky v jejím podpaždí, jak protírala titěrnými prstíky rozespalé ještě, ale již usměvavé, modré oči; a Nikita Ochalčuk, klopě roz-

pačité zraky, tušil pod tenounkou hedváb-
nou košílkou paninou růžová, sladce malá
ňadra. Vracel se pak, kolísaje závratí, do
své komory, a usedal na kavalec v podivné,
bolestné a přece veselé náladě. Když potom
paní ustrojena usedla v saloně k pianinu,
hrála a zpívala, a on uklízel v ložnici, vtiskl
často svoji chundelatou hlavu do polštáře,
na němž před hodinou spočívala zlatá hla-
vička panina, a semknuv víčka očí, ssál dy-
chtivě rozšířenými nozdrami vůni zanecha-
nou jejími vlasy, zatím co přivřenými dveř-
mi linuly k němu melodie panina zpěvu,
okouzující jej smutnou rozkoší.

Pokorně sloužil Nikita Ochalčuk paní, ne-
odvažuje se pozdvihnouti k ní zraků, na-
plněných neuvědoměnou ještě touhou. Ne-
přemýšlel ještě o tom, co mu dnem i nocí
svíralo hrud', ale měl neurčitý, znepokojivý
pocit, že se v něm připravuje cosi velikého.
Na Chorzelówku, Ameriku, Manju, na vše
zapomněl. Nezabýval se již svým velkole-
pým programem, celá budoucnost, pomy-
slil-li někdy na ni, jevila se mu náhle od-
sunuta do mlhavé dálky a neměl pro ni ni-
jakého zájmu. A Manja, bílá, silná, nahá
Manja přestala bouřiti svojí hříšnou drá-
divostí jeho mladou krev, která jako by
v předtuše jiné, sladší a krásnější rozkoše
u zlověstném tichu protékala žilami jeho
úďů, ohromovaných každou myšlenkou na
drobnou, zlatovlasou paní.

Když paní zpívala své písně, které nebyly

veselé jako její smích, ale krásně, velebně
smutné a jindy zas jásavě radostné jako
slavnostní zpěvy o velkých svátcích ve lvov-
ské katedrále, přikrádal se Nikita Ochal-
čuk ke dveřím salonu a se sepiatýma ruka-
ma poslouchal pln vroucí zbožnosti. A bylo
mu tak teskno a tak radostno, jako by stál
před zamknutou nebeskou branou, hříšný
a doufající; a cosi nutilo ho pokleknouti na
prahu na kolena, pokřičovati se a pohybo-
vati rty jako v modlitbě.

Jednou zavolala ho paní. Byla oblečena
k vycházce. V saloně bylo již polotemno,
jen od mřížkových dvířek kamen šířil se
proud rudého světla. Paní pozdvihla svůj
sametový plášť a postavila svoji malinkou
nohu v nezapiatém střevíčku na trnož židle;
jakový střevíček se leskl v záři ohně jako
malé, černé, číhající zvířátko. Paní hovořila
a ukazovala na střevíček. Nikita Ochalčuk
dlouho se díval na malé, černé zvířátko, než
pochopil, že má zapnouti knoflíčky. Rychle
klekl a jal se neobratnými, třesoucími se
prsty zapínati řadu blysknavě černých kno-
flíčků. Těžká, přetěžká práce to byla pro
Nikitu Ochalčuka. Čarovná vůně paniných
šatů jej dusila a omamovala. Paní hovořila,
a on slyšel její hlas jakoby s nesmírné výše
a rozuměl jen, že říká, že je hloupý; ale vě-
děl, že to není nadávka, neboť panin hlas
byl tak tiše laskavý, že se Nikita Ochalčuk
sklonil až k zemi a nábožně políbil malinký
střevíček. Paní se tichounce zasmála a po-

hnula nohou tak, že se její koleno lehce přitisklo k jeho rameni. Nikitovi Ochalčukovi zkameněly ruce i nohy leknutím. Ale paní se zase zasmála, řekla cosi, a odtáhnuvši nohu, jejíž střevíček byl už skorem docela zapiatý, postavila druhou nohu na šíji Nikity Ochalčuka, shýbnula se a sama rychle a obratně zapínala si knoflíčky druhého střevíčku. Nikita Ochalčuk viděl těsně před svými očima paninu štíhlou nohu v černé, jemňounké punčoše, jejímž pletivem prosvítala bílá kůže. Jako ve snu pozdvihl pomalu svoji ruku a opatrně, polehoučku pohladil několikrátě průsvitnou, hebkou punčochu. Paní se zachvěla, hned však se divně zasmála a klepla podešvem svého střevíčku lehce do hlavy Nikity Ochalčuka, odskočila, a prozpěvujíc, odešla.

Nikita Ochalčuk zůstal jako beze smyslů dlouho klečeti na zemi s hlavou sklopenou, jak mu ji úder panina střevíčku sklonil. Pak se těžce sebral a potácivě vrátil se do komory. Klesl na kavalec a ležel ve tmě bez hnutí jakoby omráčen. Byla již noc, když se náhle vzbudil. Slyšel harašení klíče ve dveřích, kroky a hovor pána s paní. Jako divý vrhnul se ke dveřím, ale hned zase se vzpamatoval. Zaskřípěl zuby a zarýváje nehty do hlavy, sklesl zpět na kavalec. Slyšel, jak za zdí, v ložnici, paní hovoří a pán se směje. Představil si, jak se paní teď svléká, odhazuje kus šatu po kuse na pohovku, uléhá a v tenounké, poloprůhledné košilce

přitahuje na sebe modrou, prošívanou přikryvku. Jako by jeho oči pronikaly zdí, viděl, jak rytmistr usedá na lůžku vedle paní, otáčí knoflík elektrické lampy na nočním stolku a ve tmě tiskne do náruče drobné, štíhlé tělo panino. Nikita Ochalčuk sténal bolestným vztekem žárlivosti. Napadlo mu, že za kamny leží sekera; že by bylo možno za chvíli, až pán a paní usnou, se sekerou v ruce tiše se vkrásti do ložnice, až k lůžku, rychle otočiti knoflík lampy a roztíti sekerou pánovu hlavu; potom že by byla paní jeho. Nikita Ochalčuk se zachvěl rozkoší: opravdu by bylo možno — Ale v zápětí se zděsil. Svatý Bože! Nač myslí! Co se s ním děje! Jektaje zuby, padl Nikita Ochalčuk na kolena a modlil se k Bohorodičce, aby ho ochránila před ponoukáním zlých duchů. Dlouho, strašlivě dlouho trvalo, než se Matka Boží slitovala, a než Nikita Ochalčuk, kleče na studených dlažkách komory, usnul s hlavou skleslou na slavník mezi sepiaté ruce.

Ráno Nikita Ochalčuk neměl zmužilosti, aby pohlédl do tváře svého pána. Byl by rád před ním klekl a objal jeho nohy, aby kajícně prosil za odpuštění svého hříchu, avšak neodhodlal se k tomu. Potom, když pán odešel, zmocnila se ho nesmírná úzkost: co bude, až paní zavolá, a on vejde a spatří ji? Představil si ji, jak ji denně vídal: s nahým pažema, s nedostatečně zahalenou hrudí, mnoucí si titěnými prstíky rozespale

oči, s drobným, pod modrou pokryvkou neurčitě se rýsujícím tělem, protahujícím se pomalým, lenivým pohybem, při němž její ňadra napínala lehounké hedvábí košile, že její bělost přijala zřetelný odstín jejich růžova; s úzkostí pozoroval, že jím zase počíná lomcovati hříšně chtivá touha po panině drobném, štíhlém těle. Ne, nesmí vejít do ložnice. Ale pak, když při rozhodnutí, že, nechť se děje, co děje, neuposlechne ani volání panina, dokud nebude pána doma, pocítil bolestnou lítost, že nemá již paní spatřiti tak, jak ji nejraději, se srdcem tajnou rozkoší bušícím, denně vídal, hledal důvody, aby mohl své odhodlání zvrátiti. Privil si, že nesmí paní nechati o hladu, že by si paní, kdyby se ho nedovolala, stěžovala pánovi, a tomu že by se musil se vším přiznati; avšak na konec se ustanovil, že donese paní snídani, ale postaví podnos ne na noční stolek, nýbrž na stůl tak, aby nemusil — aspoň ne zblízka — na lůžko pohlédnouti. Rozradostněn, že se mu podařilo najíti tak moudré rozřešení, nečekal už ani na osmou hodinu, přinesl z kavárny snídani a pokřičovav se ještě přede dveřmi, vešel do ložnice, jež jako vždy zrána po odchodu pánově zůstala osvětlena lampou na nočním stolku, ač se do ní spuštěnými záclonami už bílý den vtíral. Nikita Ochalčuk, vraště obočí a nespouštěje zraků se stříbrných koněvek, postavil podnos na stůl prostřed pokoje a obrátil se ke dveřím. Učinil však

sotva dva kroky a zastavil se nerozhodně: spí paní ještě, že jest tak ticho? Což, aby se přece podíval? Jen zcela malinko, kratičce —? Neodolal. Obrátil se a pohlédl na lůžku. Paní opravdu spala. Ale, svatý Bože! Modrá, prošíváná pokryvka byla odsunuta ke koberci ke zdi, a Nikita Ochalčuk viděl celé tělo panino, jen tenkým hedvábím košile zakryté. Nikita Ochalčuk vytřeštil oči. Okamžik stál ztrnule na místě, potom, zachvácen říjivostí pouta setrásšího divocha, plížil se k posteli s očima krví podlitýma, s horkým dechem supavě procházejícím rozšířeným chřípím, s pootevřenými, zaťaté zuby odhalujícími rty, s prsty křečovitě ztuhými ve vzpřížené dravčí drápy. Naklonil se nízko nad spící, chtivě ssál vůni vystupující z jejích vlasů. Panina tvář, napolo ke stěně obrácená, se usmívala, a brvy jejích přivřených očí se nepatrně chvěly. Nikitovi Ochalčukovi napadlo, že paní snad ani nespí. Avšak nedbal toho. Vsunul třesoucí se ruku pod hedvábí lehkým dechem ňader pozdvihující se košile paniny a dotknul se jejího těla bázlivým, laskajícím přilnutím dlaně. Paní otevřela oči, vykřikla hněvivě a pozdvihla se na lůžku. Nikita Ochalčuk uleknut ustoupil na krok dozadu, ale pochopil v témž okamžiku, že paní nespala, že vědomě vystavila svoje tělo jeho očím, aby jej podráždila, jako dráždívají rozpustilé děti šelmu, bezpečně uzavřenou železnou mříží. Paní přitáhla si rychlým po-

hybem přikryvku až po bradu a ukazujíc rukou na dveře, řekla polohlasně, ale velitelsky: »Ven!« Ale Nikita Ochalčuk se nehýbal. Jeho sedlácká chytrost mu napovídala, že paní sama překročila mez, dělící ji od něho, a on že teď již beztrestně, beze strachu smí po ní sáhnouti. Hleděl na ni vpadlýma, krví podlitýma očima, a paní počala chápati, že příliš neobezřetně si hrála s tímto medvědem, který nyní, cítě, že není pro něho již mříže, pozvedá své tlapy, aby ji jimi sevřel do svého strašlivého a hnusného objetí. Nikita Ochalčuk se blbě zasmál, přikročil těsně k lůžku a sáhnul svojí širokou rukou po panině velitelsky vztažené paži. Panina paže rychle, jakoby utata, sklesla bezvládně na pokryvku a modré, hněvivé oči naplnily se slzami hrůzy. A Nikita Ochalčuk beze slova strhnul přikryvku a s neapnou surovostí těžkopádného zvířete vrhl se na drobné, štíhlé panino tělo.

Potom, ještě zmámen prvním, jako tajemná, sladká bouře jeho žilami se přehnavším ukojením rozvášněné krve, zdvihl se těžce a neschopen myšlenky zůstal státi před lůžkem, upíraje ztupělé zraky na zbledlou tvář paninu, která se zavřenýma očima a chvějícími se rty spočívala nehybně na polštářích, obklopena rozpoutanými, zlatě plavými vlasy.

Paní otevřela pomalu oči, upřela je na Nikitu Ochalčuka, a zase, pozdvihnuvši nahou paži, ukázala na dveře a řekla tiše a

velitelsky: »Ven!« A Nikita Ochalčuk se poslušně obrátil a vyšel nejistým krokem opilce z ložnice. Ve své komoře vrhl se na salmánek a upadl do těžkého spánku.

Až po poledni se probudil. Mechanicky, s tupou hlavou vstal a šel poklízeti. Teprve, když spatřil spustošené lůžko, rozpomenul se na vše, co se ráno sběhlo. Zmocnil se ho veliký strach. Děsily jej naivní představy trestů, které ho očekávají, poví-li paní pánovi, čeho se dopustil. V prvním zděšení pomyslel na okamžitý útěk. Ale pak zase zvířela jeho sedlácká chytrost: paní bude mlčeti, neboť je sama vinna. V zimničním chvatu jal se uklízet, aby byl byt v pořádku, než se pán vrátí. A sotva byl hotov, přišel pán s paní. Nikita Ochalčuk, stoje u dveří své komory, mumlal zmatenou modlitbu, netroufaje si vejíti do pokoje, aby pomáhal panstvu při odkládání šatu. Rytmistr musil ho zavolati. Vešel s třesoucími se koleny, hned však poznal, že pán ničeho neví. Na paní neodvážil se pohlédnouti, cítil však, že i ona vyhýbá se pohledu na něho. Posloužil pánovi při převlékání a rychle zase zalezl do své komory. Nebyl však uklidněn. Znepokojovala jej otázka, jak bude dále, i když paní ani později ničeho nepoví; jak před ní zítra ráno, až bude zase sama, předstoupí? Polekal se, neboť cítil, že opět se v něm probouzí touha po panině tělu. Brzy zapomněl na všechn strach a v živé vzpomínce znovu zakoušel prudké, omamné roz-

koše svého prvního objetí ženy. Když potom pán s paní odešli, vyběhl ven a do noci se potuloval odlehlými ulicemi a zasněženými, opuštěnými sady, kochaje se smilnými představami své rozjité fantasie. V noci, po návratu panstva, zase trpěl muka žárlivosti. Ale nepomýšlel již na sekeru, kterou by bylo možno pána vedle drahého, drobného, štíhlého panina těla zabít; říkal si: »Ráno, ráno — až bude zase sama —«

A ráno opravdu, když byla sama, přinesl, opět klopě zraky a chvěje se, podnos se stříbrnými koněvkami do ložnice a postavil jej na stůl prostřed pokoje. A paní zase ležela se zavřenýma očima na lůžku vedle odhrnuté modré prošíváné přikryvky, a Nikita Ochalčuk zase přistoupil k ní s očima krví podlitýma, s rozšířeným chrípím a křečovitě vzpříženými prsty; avšak paní neotevřela svých modrých očí, ani nevzkřikla a neukázala hněvivě paží na dvěře, když se jeho třesoucí ruka opatrně a chtivě dotkla jejího těla. Nikita Ochalčuk se tiše, chytře usmál a ne již s nejapnou surovostí těžkopádného zvířete, ale s vítěznou bezohledností zkušeného milence vrhl se na spící paní.

Ani, když zase zmámen uprchlou rozkoší stál vedle lůžka, nepohnula sebou paní. Nikita Ochalčuk díval se na ni chvíli nechápavě, pak po špičkách, jako by opravdu věřil, že se neprobudila, vykradl se z ložnice a ulehnuv na kavalci, usnul.

A tak bylo nyní den co den.

Život Nikity Ochalčuka stal se nepřetržitým, pravděnepodobným, horečným snem. Nebyl schopen myšlení; cítil jenom. Divoitou touhu, šílenou rozkoš a smrtelnou mdlobu cítil. Tyto tři pocity jeho nervů střídaly se denně s příšernou přesností a ničily jeho duši a tělo.

Nikita Ochalčuk scházel, jako by se v jeho útrobách byla zahnízdila vražedná nemoc. Jeho hřmotná postava se schýlila, ztenčila, scvrkla na vratké tělo chorého starce, jeho rudohnědé selské tváře zhubly, zpopelavěly a v jich středu hořely malé, červené skvrny; plížil se malátně na slabých, v kolenech pokleslých nohou a pod skloněným čelem klopil víčka hluboce vpadlých očí, skrýváje jejich zimničný, nepokojný lesk.

Rytmistr poslal jej několikrát k lékaři. Avšak Nikita Ochalčuk večer potom vždy vzpřímen a s jasnou tváří lhal: »Poslušně hlásím, pane rytmistře, že jsem zdrav.« Rytmistr pak na něho pohlédl a opravdu se mu zdálo, že chlopovi ničeho není.

Jen jednou — bylo již jaro, a slunce právě se vyprostilo z objetí žlutých mraků dubnové přehánky a vhodilo na tvář Nikity Ochalčuka hrst své záře — zakroutil rytmistr hlavou, a když Nikita Ochalčuk vyšel, prohodil k paní: »Bojím se, že si ten chlop uhnal souchotiny.«

Paní, která přikročila k oknu a dívala se; jak se nový mrak žene za sluncem, neodpověděla.

Ale po chvíli se obrátila a usedajíc na-
proti rytmistovi řekla:

»Rozmyslila jsem se: odjedu již dříve.
Bude dobře, poohlédnu-li se trochu v Ber-
líně, dříve než nastoupím engažmá.«

Rytmistr se usmál. »Jak si přeješ, má
drahá! Víš, že dokud jsem svoboden, s ra-
dostí jsem ti hostitelem. Jak si přeješ.«

»Ano, odjedu zítra. Ranním vlakem.«

Vrátili se toho večera záhy domů. Paní
složila svá zavazadla, a když Nikita Ochal-
čuk odnášel z pokoje pánovy střevíce, pra-
vil rytmistr: »Zítra nás vzbudíš již o páté.
Paní odjede.«

Nikita Ochalčuk srazil poslušně ostruhy
a odnesl střevíce do své komory. Tam mu
však vypadly z ruky, a musil usednouti na
kavalec, jak se mu nohy třásly. »Paní od-
jede,« šeptal si, nechápaje ještě, co tato dvě
slova pro něho znamenají. Pak najednou měl
pocit, jako by stěny komory kolem něho se
rozkolísaly a on se řítíl do strašné, bezedné
propasti. Sklesnul bokem na slavník a upadl
do mdloby.

Ráno ho probudilo z těžkého spánku ryt-
mistrovo volání: »Nikito, Nikito!«

Vyskočil a přemáhaje svoji slabost, vešel
do ložnice. Pán i paní byli již vzhůru a
chvatně se oblékali.

»Kde vězíš, psi krvi? Je šest hodin pryč,
chlope mizerný! Běž na ulici, stojí-li tam
objednaný vůz! Číslo dva tisíce jedenáct!«

Nikita Ochalčuk běžel na ulici. Pustou

hlavou mu hučelo zlezným pánovým hla-
sem: Dva tisíce jedenáct. Na ulici opravdu
stál kočár, a ač byl již den, hořela na něm
svítilna s červeným číslem 2011. Tu teprve
Nikita Ochalčuk pochopil: v tomto voze
paní odjede. Jako přimrazen zůstal státi ve
dveřích domu, s vyděšeným pohledem upia-
tým na červené číslo svítilny.

Přistoupil k němu kočí vozu a hovořil
cosi, dívaje se na hodinky. Nikita Ochalčuk
se mlčky obrátil a pomalu vystupoval zpět
po schodech, přidržuje se mosazné tyče zá-
bradlí. Nahoře přede dveřmi uvítal jej ryt-
mistr novým spíláním a ukázal na hromadu
zavazadel, jež sám byl ve spěchu vynesl na
chodbu: »Rychle, dones to na vůz!«

Nikita Ochalčuk s mechanickou posluš-
ností odvedl jeden vak po druhém na ulici,
a když byl vozkovi podal poslední kus k ulo-
žení v kočáře, opřel se, k smrti znaven,
o zeď. Přivřenýma očima hleděl na koně,
zapřažené do kočáru, přikryté kostkovanou
dekou a stojící se schlípenými hlavami, pro-
hnutými koleny bez hnutí na mokré mla-
dění. Hleděl na ně chvíli tupě, bezmyšlen-
kovitě, pak se mu pohled svezl zase na bledě
svítící kočárovou lampu s červeným číslem.
A zase mu pustou hlavou hučelo toto číslo,
jakoby vyslovováno pánovým zlým hlasem,
který se zdál nepochopitelným způsobem
nabývatí červené barvy.

Potom spatřil náhle pána a paní, jak vstu-
pují do vozu. Paní v hnědém cestovním

pláští a černém kloboučku s hustým bílým závojem, jímž bylo viděti jen její modré oči a růžovost jejích tváří, usedla rychle a hrabala drobounkými prstíky v kabelce. Zdvihla hlavu a zavolala svým malým, zpívavým hláskem: »Nikito —«

Nikita Ochalčuk se namáhavě napřímil a pohleděl na paní neklidnými očima, jichž pohaslý lesk počal oživovati nejasnou ještě vzpomínkou. Paní kynula mu sevřenou rukou, a rytmistr řekl nevrle: »Nu, přístup, když tě paní volá!« Přistoupil poslušně, a paní vztáhla k němu ruku. »Adieu, Nikito —« řekla, a Nikita Ochalčuk, který sáhl bezděky po její ruce, ucítil v prstech složenou bankovku. Kočí nahnul se s kozlíku nad koně, strhl s nich kostkovanou pokryvku, usadil se zase, mlaskl a vůz se prudce rozejel.

A tu teprve Nikita Ochalčuk, ztrativ náhle paní s očí, přišel k vědomí: paní odjela. Zmocnil se ho bolestný zmatek. Slyšel ještě dupot koní kočáru, vzdalujícího se rychle po mokré, v slunci se třpytící dlažbě a viděl bílou kokardu vzadu na černém panině kloboučku svázaného závoje. Učinil několik kroků za kočárem, ale hned pochopil, že by marně běžel, že nikdy již nedostihne a nespátří paní, že nadobro zmizela z jeho života do slunečního jasu jarního jitra. Jako smrtelně zraněný vlk zavyl bolestně, shroutil se na chodník a tloukl se v zoufalém, bolestném vzteku pěstěma do hlavy. Sběhl

se kolem něho hlouček ranních chodců a dotíral na něho otázkami. Přiběhl domovník, zdvihl pošlapanou bankovku a přesvědčiv se, že si toho nikdo nepovšimnul, schoval ji do kapsy, prodral se k zuřícímu hulánovi a poučil bezradně kolemstojící: »Je z našeho domu, dostal epileptický záchvat. Tu nutno především držeti mu ruce a nohy, aby se nepotloukl.« A samaritánsky se chápál pěstí Nikity Ochalčuka, které stále ještě vztekle bušily do hlavy.

Nikita Ochalčuk se zarazil, pohlédl překvapeně na domovníka a ostatní lidi a v zmatku sklópil hlavu.

»Už je dobře!« prohlásil domovník a pomohl hulánovi vstát. Lidé se rychle rozcházeli, a Nikita Ochalčuk dal se klidně odvésti do své komory. Domovník, mysle vděčně na bankovku, již nikdo nepohřešil, uložil zapatičtělého hulána do jeho lůžka, i džbán vody postavil vedle něho na židli. A když později zahlédl na schodech pana rytmistra hraběte Kwiatkowskiho, pospíšil za ním a pověděl mu, jak zlý epileptický záchvat jeho sluha prodělal a jak on se o něho postaral.

Rytmistr kroutě hlavou, vešel do komory a našel Nikitu v povážlivém stavu: jektal v horečce zuby a nepoznal svého pána. Rytmistr dal zavolati lékaře a na jeho radu ihned odvezl Nikitu Ochalčuka drožkou do nemocnice.

Po třech nedělích se Nikita Ochalčuk zdrav vrátil k svému pánovi. Jako dříve

uklízěl pánovy dva pokoje, pečlivě leštil jeho boty a k večeru po práci stával před domem, opřen o křídlo domovních dveří a dívaje se na tisíce míjejících neznámých lidí. Avšak jeho tmavé oči nebyly již klidně vážné: nepokojně, číhavě leskly se v hlubokých důlcích. Neboť Nikita Ochalčuk nezapomněl paní, a dívaje se do pouličního shonu, byl stále připraven, že zahlédne černý klobouček a spatří pod ním hustou síť bílého závoje paniny modré oči a růžová líčka. Avšak marně čekal. Nikdy již nespatrił paní, která zmizela z jeho života do slunečního jasu jarního jitra.

Jednou vyšel si Nikita Ochalčuk procházkou do kasáren k Janu Lesznickimu. Potřásli si rukama, Jan Lesznicki lhostejně vyslovil své podivení, že Nikita Ochalčuk tak dlouho se nedal viděti, Nikita Ochalčuk řekl cosi o málu času a vstoupil do stáje k pánovým koním; potřepal je a dal jim po kostce cukru. Když zase přišel před stáj, prohodil Jan Lesznicki, cídě řetízkem udidlo: »Nu, tak, ještě 27 dní. Těšíš se?«

Nikita Ochalčuk hned nerozuměl.

»Nu — což nepočítáš? Za dvacet sedm dní jedeme přece domů!« řekl Jan Lesznicki.

Nikita Ochalčuk hleděl na něho uleknut. Potom se beze slova otočil a pomalu odcházel. Jan Lesznicki se za ním díval, dokud nezašel do průjezdu hlavní budovy, pak pokrčil rameny a řekl si: »Muskal pitomý!«

Avšak Nikita Ochalčuk šel domů velmi vzrušen. Opravdu až nyní vzpomněl, že brzy již doslouží a vrátí se do Chorzelówky. Hle — vždyť je již bezmála konec léta! Kdyby pán sloužil u pluku, byli by teď ve velkých manévrech — na ulici sotva lze vojáka zahlédnouti, všechno je v manévrech — a po manévrech narukují rekruti a tříletí půjdou domů. I on půjde. Do Chorzelówky.

Nikita Ochalčuk zvolnil ještě více své kroky. Byl již na okružní třídě, kolem něho hemžily se tisíce lidí, hřměly a zvonily tramvayové vozy, řítily se houkající, třaskající automobily, pádila v ostrém klusu spřežení kočárů, ale Nikita Ochalčuk všeho toho neviděl, neslyšel: kráčel zcela tichou uličkou mezi krajními chalupami Chorzelówky, viděl malá, čtverhranná okénka v nízkých, lepenicových zdech za zahrádkami s hustými slivkovými stromy a bujným bodlácím a kozím pyskem, kráčel pomalu jen co noha nohu mine a vše kolem bylo tak známé a zase cizí, podivné a smutné. Nikita Ochalčuk zastavil se před třípatrovým domem a myslil, že stojí před chalupou Ivana Rachmistrjuka, a čekal, že vyjde Manja, žďuchne ho do boku a řekne: »Nu což, co stojíš?« Avšak Manja nevyšla, a pojednou Nikita Ochalčuk poznal, proč je všechno tak cizí, podivné a smutné: nečeká na Manju před Rachmistrjukových chalupou v Chorzelówce, ale stojí na místě, kde naposledy viděl paní, která už nikdy, nikdy se nevrátí.

S podzimem přibyl Nikita Ochalčuk do Chorzelówky.

Oženil se Manjou Rachmistrjukovou, ale neprodal polí a nevystěhoval se do Ameriky, aby pracoval a zbohatnul. Pil jenom, strašně pil vodu, a přicházejí z propinace domů, bil Manju, která mu rodila dítě za dítětem.

DOHRA

HRA O I DĚJSTVÍ

OSOBY

Po prvé v Národním divadle 18. září r. 1919
za tohoto obsazení:

Emil Sartorius, nadporučík — Jiří
Steimar.

Jiný nadporučík, přítel Emilův —
Ed. Tesař.

Olga Paulova, vyzvědačka — Růžena
Nasková.

Pinkas Bornstein, polský žid —
Eugen Viesner.

Detektiv — Karel Kolár.

Děj v předválečné době rakouské vyzvědač-
ské aféry, v Sartoriusově bytě v pohraniční
pevnosti.

Velký, prostě zařízený pokoj, dvě skříně, železná postel s nočním stolkem, umyvadlo, otoman, větší a menší kufr, věšák se šavlemi, pláštěm a jinými kusy uniformy, několik židlí, velký stůl u prostřední zdi, na stole hoří lampa, konvoluty listin v modrých lepenkových deskách, rozložené papíry, psací náčiní, kuřácké potřeby. V levé zdi dvě okna se spuštěnými záclonami, v pravé dveře, vedle nich v rohu mohutná kamna. Na zdích několik obrazů a fotografií, nad postelí revolver.

Sartorius (samoten sedí u stolu zády k hledišti, píše, převrací listiny a nahlíží do plánů. Je mladý, oblečen v černé kalhoty, rozepjatou blůzu s červenými výložky a zlatou šňůrkou na levém rameni, domácí trepky. Kdosi klepá na dveře.) — Ano — (neohlíží se a píše dále. Kdosi klepá silněji.) — Vstupte, ke všem čertům. (Otáčí se na židli.)

Bornstein (vstoupí šedivý, typický polský žid v ošumělém, kožichovém kaftanu, s chlupatou čepicí v ruce, zůstane stát u dveří): — Dobrý večer, pane nadporučíku.

Sartorius (hledí na příchozího nemile překvapen): — Zas vás čert přines (za-

paluje si cigaretu o lampu). — Nu, když už jste tu, smíte si sednout. Ale peněz nemám. Snad jste nemyslel, že si něco odnesete?

Bornštein: — A proč bych neodnes. Pan nadporučík přece nechce připravit chudého žida o těžce vydělaný groš? (otírá si čelo a rozepíná kožich).

Sartorius: — Peněz nemám. Namáháte se nadarmo. Ostatně nejste chudý žid. Jenom na mne jste za ta dvě léta, co jsem v tomhle proklatém hnízdě, vydělal nejméně dva tisíce. A ne těžce!

Bornštein: — Jak pak, vydělal? Zaplatil mi pán jen krejcar? Nevěděl bych. — Vždycky jenom já jsem dával a pan nadporučík bral. —

Sartorius: — Však víte, jednou že dostanete všechno i se svými pijavčími úroky.

Bornštein: — Pijavčí úroky? Jak pak to? Osm procent, to jsou pijavčí úroky? Jen ať pán zkusí jít k jinému peněžníkovu, dostane-li tak lacino peníze jako u Bornšteina?

Sartorius (vstává nevrle a přechází pokojem): — Nebudu se s Vámi hádati, Bornšteine, víte sám nejlépe, jaký jste lotr. Ale opakuji: Nemám nic. Čekejte!

Sartorius (zastaví se u kamen a přikládá uhlí): — Nebo čekejte. Žalujte si mne, chce-li se vám. Mám na gáži znamenáno nějakých sedm tisíc. Vypo-

čtete si, kdy by na vás došlo. Počkejte, nebo nečekejte, mně už je to jedno. Ale teď mne nezdržujte, vidíte, že mám práci.

Bornštein: — Žalovat mám? Vidím už, že budu musit —

Sartorius (usedá zase ke stolu a obrací židovi záda): — Tedy! A jděte s Kristem.

Bornštein: — No, pane, takhle jste mne odbyl už aspoň desetkrát. To přece nelze.

Sartorius (počíná psáti): — Řekl jsem již, dělejte co chcete, ale především mně dejte pokoj —.

Bornštein: — Pane nadporučíku, podepište tohle a já žalovat nebudu. (Vytahuje z kapsy složenou směnku.)

Sartorius (píše dále): — Ukažte.

Bornštein (blíží se se směnkou ke stolu): — Prosím.

Sartorius (běře směnku, čte ji, obrátí se k Bornšteinovi a měří ho vzteklým pohledem): — Nestydo hanebný. Pět tisíc čtyři sta. A dostal-li jsem ve skutečnosti dva tisíce, je to mnoho. Klid se, vydřiduchu! —

Bornštein (ustupuje opatrně a bázlivě): — Ale pane nadporučíku, vždyť já bych dal ještě dvě stě v hotových, když pán ráčí býti v nesnázích. —

Sartorius: (dupne): — Klid se. —

Bornštein (ustupuje dále): — Dvě stě

čtyřicet bych dal, pane nadporučíku. —
Mám je s sebou. —

Sartorius (sotva se už ovládá. Zmuchlá směnku a hodí ji Bornšteinovi pod nohy): — Klid' se, pša krev. —

Bornštein (zdvihá směnku): — Rozmyslete se, pane nadporučíku — dvě stě čtyřicet hned, na místě.

Sartorius (vyskočí s lineálem v ruce): — Ven! —

Bornštein (klidí se kvapně ze dveří, zavře za sebou, hned zase vstrčí šedivou hlavu do pokoje): — Tož tedy musím přece jen žalovat — (přirazí rychle dveře).

Sartorius (přechází pokojem rozčilen. Usedá ke stolu a chce dále pracovati, ale není práce již schopen a odhazuje tužku): — Nestyda. Pět tisíc čtyři sta — bodejt. Lotr! Takhle člověka uštvou. (Vstane a zase přechází rozčilen a zachmuřen pokojem. Kdosi klepá na dveře, však Sartorius neslyší.)

Sartorius. — Olga.

Olga (vstoupí. Je elegantní, štíhlá bruneta, zabalená do kožešin, růžová mrazem, krásná půvabem zralé ženy, vrhne se k Sartoriusovi a zavěsí se mu na krk s živostí, o níž těžko říci, zda jest pravdiva či líčena): — Emo, drahý, sladký Emo! —

Sartorius (rozradostněn ji líbá): — Dobře, žes přišla, miláčku.

Olga: — Jsi nějak rozrušen, Emo, přihodilo se něco? — (Odkládá rukávník, boa kožíšek, klobouk a rukavice na postel. Pohlédne na stůl a jde k němu.) — Ach zas pracuješ? Zase o tom ohavném mobilisačním plánu? — (Naklání se nad stolem.)

Sartorius (objímá ji v pasu a líbá nad skloněnou šíjí): — Ba, už snad třetí měsíce se s tím hmoždím. Kdyby aspoň z toho všeho co bylo, ale takhle rok co rok táž marná, protivná práce.

Olga (stále ještě skloněna nad stolem): — Nepokoušej pána Boha. Nech ať nás ochrání, aby se neuskutečnilo, co se tu na papíře chystá. —

Sartorius: — Proč pak? Kdyby byla válka, měl by našinec aspoň na čas pokoj od těch manichejců.

Olga (vzpřimuje se pomalu a hledí roztržitě na Sartoriusa): — Manichejců? Ach, ano — zas u tebe nějaký byl? potkala jsem ho na schodech, takovou jakousi příšeru. —

Sartorius: — Ano, Pinkas Bornštein byl u mne. Upomínat. Lotr. Musil jsem ho vyhodit. —

Olga (interesována): — Strašné! Ubohý hochu, což nemůžeš z té bídy vyvázat? —

Olga (objímá jej): — A proč tedy ne-

chceš přijmouti moji nabídku? Víš, že svého podílu po rodičích nepotřebuji, vydělám si svými hodinami, pravda, více než potřebuji. —

Sartorius (líbá ji): — Nemluvme o tom. To jest odbyto. Peněz nemohu od tebe přijmouti — ani půjčkou. Kdy pak bych ti mohl vrátiti patnáct tisíc?

Olga (směje se): — A Pinkasovi a ostatním vrátíš?

Sartorius: — Možná. Stávají se zázraky. A vrátím-li jim jen třetinu, dostanou stále ještě mnohem více, nežli mi opravdu půjčili. Na pováženou však je, že jsem Pinkasa vyhodil a že mne asi zažaluje. Byla by to od Nového roku třetí žaloba.

Olga: Může ti uškoditi?

Sartorius: Toť víš. Možná však, dříve než dojde žaloba k velitelství, že dostanu peníze od vídeňské banky. Podniknul jsem s jedním kamarádem velkou finanční akci.

Olga: Tedy zase nový dluh?

Sartorius (krčí rameny a usmívá se lehkomyšlně): Což dělat? Menší díra ucpává se děrou větší.

Olga: Vy důstojníci jste ubozí hoši.

Sartorius: Eh což. Jen má-li člověk v bídě takovou utěšitelku, jako je má milá, sladká Olinka. (Vezme Olgu do náruče a zatočí jí několikrát prudce a rozpustile.)

Jiný nadporučík. — (Stejně jako Sartorius po domácímu oblečen, vstoupí po bezvýsledném zaklepání a zůstane diskretně stát u dveří, s rukou na klice.) Ach, pardon, nevěděl jsem, že máš takového hosta. Myslil jsem, že je u tebe Pinkas Bornštejn.

Olga (skočila za skříň, tiše): Jdi s ním do předsíně. —

Sartorius (postaví se před kamaráda, podává mu ruku): Servus, — promiň, že tě nevedu dále. Pinkas zde skutečně byl, ale vyhodil jsem ho brzo.

Jiný nadporučík: Dobře's udělal. Šel jsem ti to poradit — můj Vasil mně vyprávěl, že šel k tobě nějaký žid, — hned jsem si pomyslel, že je to patrně Bornštejn a protože listonoš právě přinesl psaní od našeho vídeňského finančníka, chtěl jsem tě varovat, abys už směnky neprodlužoval.

Sartorius: Sláva Bohu, peníze tedy dostaneme?

Jiný nadporučík: Zdá se. Chtěl jsem také hned vše s tebou projednat. — Nutno do Vídně brzo odpovědět.

Sartorius: Ovšem, ovšem — ale promiň, vidíš, že mám hosta — přijdu k tobě za chvíli. — Ano? —

Jiný nadporučík: Dobře, přijď. Servus. Odpusť, že jsem rušil, opravdu jsem měl za to, že je zde Bornštejn. Ruku líbám, milostivá — nebojte se, nezahlédl

jsem vaší rozkošné tvářinky. —
Sartorius (strká nadporučíka ze dveří):
Jdi už, (tiše) bojí se chudinka, je to hod-
né děvče, buď diskrétní. — (Nahlas.)
Přijdu tedy za chvíli. Servus! (Zavírá za
ním dveře.)
Sartorius: Vidiš, zdá se, že lotr Pinkas
Bornstein dostane svoje peníze.
Olga (blíží se ze svého úkrytu): Byl to
tvůj compagnon z toho finančního pod-
niku? —
Sartorius: Ano, starý kamarád ještě ze
školy. Výborný hoch. Bydlí na druhém
konci chodby. Vasilu znáš — je naším
společným sluhou.
Olga: Tvůj kamarád je stejně lehkomysl-
ný jako ty, že?
Sartorius: To víš, vrána k vráně sedá.
Olga: Řekl jsi, že půjdeš k němu?
Sartorius: Času dosti!
Olga: Odbuď si tu poradu raději hned, ať
pak máme pokoj. Zůstanu dnes u tebe!
Sartorius (zase ji běře do náruče, a lí-
baje ji, točí jí po pokoji): Zůstaneš
u mně? Hodná, sladká Olenko! Tu arcí
máš pravdu — zaskočím k němu hned
teď. Věc má ostatně naspěch.
Olga: Jdi tedy, ale nezdrž se dlouho. —
Sartorius: Neboj se — za pět, deset mi-
nut jsem tu zas. Mám zamknout?
Olga: Zamknouti? Ano, ano, raději za-
mkni, mohl by zase někdo přijít.
Sartorius: Zamknu tedy. Nebudeš se

nudit? Na nočním stolku máš nějaké
knihy. Také dnešní noviny tu někde jsou.
Čti zatím.
Olga: Neboj se o mne. Podívám se, co tu
chystáte pro válku. (Usedá za stůl.)
Ach, to by byla pěkná zábava, samé
číslice.
Sartorius: Ne, Olenko, toho raději
nech. Není to pro děvčátka, popletla bys
mi darmo práci. Čti raději něco.
Olga: Dobře, budu tedy čísti. (Vstává.)
Sartorius (již ve dveřích): Vrátním se
nejdéle za pět minut. (Odchází.)
Olga (naslouchá okamžik, zda Sartorius
zamyká dveře předsíně): Konečně! —
(V překotném spěchu vytahuje z vnitřní
kapsy kožíšku malý zápisník, běží ke
stolu, opatrně převrací a prohlíží listiny
a po delším hledání opisuje cosi. Chvilí
vztyčuje hlavu a naslouchá, pak dále
píše.)
Sartorius (pootevřel tiše dveře a vstrčil
smějící se obličej do pokoje, zvažní ná-
hle, a rozraziv dveře, vrhne se k Olze):
Co to píšeš?
Olga (překvapena obrátila se k němu, sví-
rajíc zápisník za zády): Což pak si ne-
smím u tvého stolu nic poznamenat?
Sartorius: Co sis to znamenala? —
Olga: Přepočítávala jsem si peníze za ho-
diny.
Sartorius (nesmírně vzrušen): Za ho-
diny? A k tomu musíš převraceti listiny

mobilisačního plánu? Ukaž, cos psala?
 Olga: Prosím tě, co znamená tenhle tón?
 Proč se rozčiluješ?
 Sartorius: Ukaž, cos psala?
 Olga (se naň překvapeně podívá): Což pak
 jsem vyzvědačka? Takhle mi důvěřuješ?
 To je ta tvá láska? —
 Sartorius: Nemluvme teď o lásce. Věc
 je vážná, ta se nedá odbýt láskou.
 Olga: Inu, věříš-li mně tak málo, bude líp,
 necháme-li všeho. Dovol, abych odešla.
 Sartorius (usměje se nervosně): Dovol,
 abych prozatím zamknul. (Odskočí, ne-
 spouští s Olgy zraků, ke dveřím, za-
 vře je, otočí klíčem, vstrčí jej do kapsy.)
 Olga (sleduje jeho počínání nenávisným
 pohledem): Sketo!
 Sartorius (blíží se k ní s vynuceným
 klidem): Dej mi svůj zápisník! —
 Olga: Což pak jsem tvůj sluha? —
 Sartorius: Olgo, buď rozumná. Pochop
 přece, že jde o hrozně podezření — mu-
 síš mne přesvědčit, že není oprávněno.
 Olga: A špehoval mě! —
 Sartorius: Nešpehoval. Nechtěl jsem tě
 špehovat. — Vešel jsem tak tiše žertem,
 chtěl jsem na tebe vybafnout. Vrátil
 jsem se dřív, protože kamarád nebyl do-
 ma. Šel patrně koupit blanket pro tu
 naši peněžní záležitost. A jak jsem z ne-
 nadání vešel, viděl jsem, že prohlížíš
 naše vojenské listiny a že z nich opi-
 suješ.

Olga: Že. opisují? —

Sartorius: Vypadalo to tak. Odpust,
 snad jsem se mýlil — dej Bůh, abych se
 mýlil.

Olga (hrdě a klidně): Podezříváš mne?
 A ty říkáš, že mne miluješ?

Sartorius: Ano, miluji tě, Olgo, niko-
 ho jsem v životě tak nemiloval. Ale jsem
 důstojník, mám povinnosti a ty jsou mně
 nad lásku. Musím zvěděti, cos psala.

Olga: A nedám-li ti svůj zápisník? —

Sartorius: Vezmu ti jej! —

Olga (klidně): Vezmi! —

Sartorius: Vezmu! (Úchopí Olgu za
 ruku.)

Olga (hledí mu klidně a pohrdlivě do očí):
 Takhle jedná důstojník s dámou?

Sartorius (pusť její ruku a usmívá se
 s chladnou ironií): Mám snad zavolat
 policii? —

Olga (vyčítavě): Ano, zavolej policii! —

Sartorius: Stačilo by zavolat přítele,
 nebo sluhu Vasilu, — (Vrátí se ke dve-
 řím.)

Olga (náhle): Vezmi si ten zápisník. (Po-
 dává mu zápisník.)

Sartorius (chopí se její ruky): Děkuji.
 (Pátravě.) Ale, prosím, ukaž také dru-
 hou ruku.

Olga (posměšně a zle): Nemýlil ses! (Po-
 dává mu několik zmačknutých, ze zá-
 pisníku vytržených lístků.)

Sartorius: Tedy vskutku. (Hledí na

lístky, mechanicky je narovnávané, zadívá se na Olgu, která zachmuřena upírá zrak k podlaze. Hledí na ni dlouho, do očí mu vstupují slzy. Náhle se dá do nepřirozeného, vzteklého smíchu.) — A já, starý osel, věřil, že se mi podařilo, čert ví čím, okouzlit divukrásnou ženu. —

Olga (pozdvihne k němu pátravě oči): Emile, jsem vyzvědačka, ale milovala jsem tě dřív, než jsem se jí stala.

Sartorius: Tak? (Usmívá se pohrdlivě.)

Olga: Nechci se ospravedlňovati. Víím, musíš dostátí své povinnosti a dát mne zatknouti. Ale chci se ti ospravedlniti jako žena. —

Sartorius: Prosím. (Zapaluje si s ostentativní nonšalancí cigaretu o lampu a usedá, nabízejí Olze s ironickou zdvořilostí židli.)

Olga (zůstane státi a mluví s počátku s klidnou lhostejností, pak s propukající hořkostí): — Ovšem, teď jsem před tebou jako špionka. Muži vyzvědači možno aspoň rozuměti, že? Snad jedná i z ušlechtilých motivů, z patriotismu, snad z nenávisti, snad se mstí. Ale žena? Vid' Je to horší, nekonečně horší, než prostě se prostituovati, že? Ach, co víš ty o skrývané bídě, co víš o ztroskotaných nadějích. —

Sartorius (podívá se na hodinky): Prosím, mluv zkrátka. Za chvíli bude sedm a Vasil odchází po sedmé do kasáren.

Olga: Rozumím. Nebylo by koho poslati pro policii. Ale, přec jen dovol, abych pověděla.

Sartorius (pokrčí rameny): Musí-li to býti —

Olga: Musí! Nechci, abys na mne hleděl hůř, než nutno. Víš, že jsem sirotek a že mi otec zemřel před lety jako setník ve výslužbě. Matka jest už dvanáct let mrtva. Neměla jsem groše po otcově smrti, kauce nebylo, poněvadž se otec oženil už v pensí. Protloukala jsem se od té doby bídě vyučováním frančině. Seznámili jsme se u plukovníka Rogera a za měsíc po té přišla jsem po prvé do tohoto pokoje, odkud mne teď má odvésti policie... Myslíš, že jsem tě nemilovala? Myslíš, že je možno tolik lháti, tolik se přetvařovati? Byly moje polibky málo vřelé, objetí chladná? Věříš, že uzavírajíc ti oči polibky, šilhala jsem po světnici, zda nenechals někde listiny neb knihy, za niž by mi agent vyplatil hrst bankovek? Můj milý, nebyla jsem tehdy vyzvědačkou. Teprve před čtrnácti dny přišlo pokušení; starý, ošklivý žid. Přišel vymáhat dluh. Řekl mi, že ví, že k tobě chodím. Nezapírala jsem — nestyděla jsem se nikdy za svou lásku. Řekl dále, že nosíš domů práci — různé přílohy mobilisačního plánu. A dodal, že takové přílohy mají báječnou cenu. Chtěla jsem ti všechno pověděti,

uhodla jsem, že je to vyzvědačský agent. Ale toho dne nebyl's doma a do rána mě pokušení přerostlo. Myslíla jsem: zaopatřím si několik cenných dat, nikomu tím neuškodím a dostanu peníze, snad mnoho peněz. Nemusím pak před Emilem skrývat své bídy. Možná, že jsem při tom myslila i na tvoje dluhy. Vždyť víš, že jsem ti oněhdy nabídla podíl po svých rodičích, a dnes jsem ti tu nabídku opětovala. Nebylo to arci dědictví — byl to jidášský výdělek.

Sartorius (vzrušený): — Tys mi tu již něco ukradla? —

Olga: Nekradla — jenom opsala. Odešels jednou na dvě hodiny — vyneslo mi to deset tisíc.

Sartorius (užasne): — Deset tisíc! —

Olga: Ano, deset tisíc korun. Snad's ani nevěděl, jak drahocenné listy jsou v tvých aktech?

Sartorius: Neuvěřitelně. —

Olga: Chápeš teď, jak silné bylo pokušení? Dnes mohla jsem vydělati dalších pět tisíc.

Sartorius (v naivním úžasu): Opravdu?

Olga: Snad i víc. Agent mi aspoň slíbil, přinesu-li mu přesné údaje o fortu Žuravice, že mi dá zas deset tisíc. Měls tu však jen údaje o posádce, za něž dostanu — totiž byla bych dostala — pouze pět tisíc. Našla jsem něco, ale bez situačního plánu se v tom nevyznám.

Sartorius (usměje se a vytáhne z desek plán): — Situační plán byl přec tady!

Olga: — A já ztratila tolik času hledáním! —

Sartorius (zahledí se zamyšlen na Olgu): — Můj Bože, Olgo, co mám počít?

Olga: Co jiného než zavolat policii?

Sartorius (zakryje si tvář rukama): Olgo, Olgo!

Olga (vytahuje hodinky a dívá se na ně, pohrávají si velkým zlatým přívěskem): Jest už sedm hodin. —

Sartorius (vzchopí se, pohlédne zoufale na Olgu a učiní několik kroků ke dveřím. Zastaví se nerozhodně, pak se pomalu vrací k Olze): Olgo, je to strašlivé!

Olga (usedá na židli, opírá hlavu o ruku, hledí tupě do světla lampy): Je to život!

Sartorius: Olenko, řekni, že všechno to není pravda, že's chtěla jen se mnou žertovat. Uvěřím všemu, cokoliv řekneš, uvěřím.

Olga (tvrdě): Ne, lhát nebudu. Jdi, zavolej svého přítele.

Sartorius: Bože, bože, což tě mám dáti opravdu zatknout, svědčiti proti tobě? Mám způsobit, že ztrávíš léta ve vězení s tulačkami a zlodějkami, ty, má sladká milenko? Což myslíš, že to dovedu?

Olga (ironicky): Chceš se státí spoluvinným velezrady?

Sartorius (klesna na židli, vloží hlavu do obou rukou a mlčí dlouho. Pak rozhodnut se vzpřímí): Olgo, neudám tě. Snad se opravdu té velezrady dopouštím. Ale nedovedu tě vydat policii. Nemohl bych žít s vědomím, že jsem zničil ženu, která tolik zkrášlila můj život, třeba nakrátko. Jdi, Olgo. — Neobávej se, že se ještě rozhodnu jinak. Jdi, buď s bohem. (Vstává a vrací se.) — Jdi, Olgo (postaví se k oknu, zády obrácen do pokoje).

Olga (patří na něho okamžik pohnuta, pak jí kolem úst kmitne pohrdlivý a úsečný úsměv. Vstane a přistoupí k Sartoriusovi): Emile, nechceš mne už nikdy viděti? Nikdy už nechceš líbatí řasy mých očí? Nechceš už nikdy položit hlavu na má prsa a uslyšet moje srdce? Nikdy? Slyšíš, Emile, nikdy? Nikdy?

Sartorius (jenž dosud bez hnutí naslouchal, odvrátí se od ní ještě více, tiše): Jdi, Olgo, prosím tě, jdi.

Olga: Emile, uvaž: Nikdy?

Sartorius (prudce odejde k pohovce a usedna vzlyká, zakrýváje tvář rukou).

Olga (zase jí kmitne pohrdlivý úsměšek kolem úst. Usedne vedle Sartoriusa na otoman a položí mu ruku na rameno): Emile, vzmuž se. Nechci tvoji velkomyšlnosti. Bez tvé lásky nemá život pro mne ceny. Dopustila-li jsem se velezrady, bylo to z lásky. Sám jistě cítíš, že

ženy mého rodu nepáchají zločinů, aby si opatřily novou toaletu. Ztratím-li tebe, pozbude má velezrada smyslu. Můj život smyslu pozbude. Hled', mám zde v převěšku víc, než půl gramu cyankali. Byla bych ho požila, jakmile by byl vstoupil tvůj přítel, nebo Vasil. Vyženeš-li mne, půjdu. Neotrávím se v tvém bytě, způsobila bych ti tím příliš mnoho nepříjemností. Ale doma ano, doma, Emile.

Sartorius (přestal plakati a hledí s obdivem na Olgu): Olgo, jsi podivuhodná žena.

Olga: Jsem (usměje se ironicky). Oh, kdybys všechno věděl, divil by ses ještě víc.

Sartorius (nutí se do klidného tónu): Jdi, Olgo, jdi, ani já tě nepřežiji.

Olga (překvapena a pátravě): Ty? Nač pomýšlíš?

Sartorius (usmívá se hořce oddaně): Bude tak nejlíp. Neztratím životem mnoho. Mládí bude brzo to tam — krásné — veselé, divoké mládí. Lze říci, že jsem byl i šťasten poslední dva měsíce. Teď už by nadešel jen úpadek. Kdyby tebe nebylo. Dluhy počínají mne škrtiti, mohl bych jen živořit. Naděje na kariéru nemám. Brzy dostaví se stárnutí se všemi svými smutky. Neztratím pranic.

Olga (patří na něho hluboce dojata, bezděky pohladí jeho čelo): Emile!

Sartorius (zadívá se smutně na její ruku, kterou vzal do svých prstů): Bude

tak nejlépe, Olenko. Byli jsme šťastni — nemůžeme už býti — což tedy?

Olga: A mohli bychom být ještě šťastni, Emile.

Sartorius: Kterak?

Olga: Hleď, možno počítí nový život. Zcela nový. Odejítí někam daleko, velmi daleko. Vystaviti si nový, útulný domov.

Sartorius: Ale jak?

Olga (rychle): Pokračuj v mém díle. Staň se tím, čím já. Schyluje se k válce, tariffy velezrádců denně stoupají. Dáš-li mi nejdůležitější data mobilisačního plánu, vyplatí mi za ně můj žid balíky bankovek. Vezmeš si dovolenou, přijedeš za mnou někam za hranice — a svět je náš — budeme —

Sartorius (nevýslovně vzrušen): Olgo, mlč, u všech ďáblů mlč.

Olga: Ne, Emile, nechci teď mlčet. Proč zemřít právě teď, když se nám otevírá tak úžasná perspektiva? Emile, Emo, nač umírat, možno-li ještě krásně žít? (Chce Sartoriuse obejmouti, však Sartorius se jí vymkne a vyskočí.)

Sartorius: Mlč, Olgo, mlč! —

Olga (blíží se k němu s otevřenou náručí): Ted' mám mlčet a ted' mám zemřít, když jsi mi dokázal, že jest tvá láska silnější nad vědomí povinnosti? Ted' se všeho zřící a zaměnit to za špetku jedu, s pomýšlením, že ani ty mne nepřežiješ?

Sartorius: (ustupuje před ní zachmu-

řen): Od dětství cenil jsem čestnou smrt nad podlý život.

Olga: Což není síla také v tom, obětovat všechno lásce? Není to velkolepější než se poslušně pokořit předsudku zbabělé společnosti? Chápeš mne?

Sartorius (zmaten, fascinován Olinými slovy dává se obejmout): Olgo, Olgo.

Olga (líbá Sartoria): Svoluješ? Svoluješ?

Sartorius: Snad máš pravdu, Olenko, snad. — Ale nevýslovně těžko rázem popřítí, co vrostlo do naší bytosti. Rozumíš? Já — já nadporučík Emil Sartorius, se mám státi velezrádcem?

Olga: Čeho se ještě lekáš na rozhraní života a smrti? (Líbá Sartoriuse vášnivě.)

Sartorius: Olgo, Olško, proč jsme se setkali?

Olga: Lituješ toho? Lituješ naší lásky?

Sartorius: Ne Olgo, ničeho nelituji. Povedeš mne možno do pekla, ale cítím, že ti neodolám.

Olga (patří na něho, rukama oddalujíc jeho hlavu od svojí): Emile! (políbí jej dlouze.)

Sartorius (odvádí Olgu k otomanu. Zastaví se na okamžik, otfese se a znovu se zachmuřuje): Velezrádce. To slovo má příšerný zvuk.

Olga: Neboj se ho tolik. Zakrátko ho nikde neuslyšíš. Do měsíce jsme za oceánem.

Sartorius: Jaká to ironie osudu. Teprve

nedávno jsem sám upozornil úřady na člověka, jenž se k nám důstojníkům podezřele vtíral a dnes?

Olga (se vzbuzenou pozorností): Na koho žes upozornil?

Sartorius: Ach, na kohosi, koho právě pro vyzvědačství zatkli ve Vídni. Jistě byl také ve spojení s tvým židem.

Olga (rychle): Kdo? Kdo?

Sartorius: Teď trnu strachy, že jeho dopadení může i nám zlomit vaz.

Olga (nápadně znepokojena): Ve Vídni že byl zatčen vyzvědač, který se ještě nedávno zdržoval tady?

Sartorius: Nečetlas ještě dnešních novin? Takové zprávy by tě přece měly zajímat. Ano, ještě nedávno se tu k nám přítel v nádražní restauraci. Vydával se za bývalého pruského důstojníka a chtěl z nás tahat zapověděné rozumy. Přítel hned v něm věřil vyzvědače, a tu pak jsme naň upozornili druhého dne velitelství. Odklidil se však včas, a teprve včera ho dopadli ve Vídni.

Olga (velmi vzrušena): Dopadli ho opravdu?

Sartorius: Ano, ale ne živého! Jakmile poznal detektivy, otrávil se. Byl prý okamžitě mrtev!

Olga (nedovede se již ovládati a hledí na Sartoriusa zděšeně vyřeštěným zrakem): Mrtev?

Sartorius (rovněž vzrušen): Co je ti,

čal přecházeti pokojem. A řekl si často, velmi často, že život, který chce za hodinu ukončiti, jest opravdu bezcenný. Velmi často si to řekl, ale stále méně tomu věřil. Přestával dokonce věřit i tomu, že smrt jest jediným východiskem z hloupé situace. Ještě nikdo ničeho neví. Stalo se vůbec něco? Nemá vlastně ani důkazů, že jest Olga špiónka. Jest zcela dobře možno, že onu dislokační skizy z mobilisačního plánu sám založil mezi knihy. Přepřacovaný a milující člověk snadně hledá věc, kterou při hledání vezme desetkrát do rukou, aniž ji vidí. A mýlí-li se v tomto jednom bodě, jest všechno jeho podezření pošetilá kombinace. Pak je Olga opravdu to, zač se vydává: nešťastná, surovým mužem opuštěná žena, která kondicemi pracně, ale poctivě shání svoje chudé živobytí, a která po letech smutku konečně našla trochu jasu a tepla v tomto, bez ní tak nevlídném pokoji. Pak nutno jí věřit, že musila náhle odjet do Vídne, aby převzetím malého, neočekávaného dědictví usnadnila svůj těžký život. A pak možno věřit i to, že ho miluje.

Nadporučík Prokop cítil, že nesmírně lpí na životě. Že na něm lpí s hanebnou, pokorující láskou. Cítil, že jest schopen velikého bídáctví: zavřít oči a říci: »Nevím ničeho. A kdybych věděl, mohu mlčeti.« Cítil, že lpí na životě jenom proto, že lpí na ženě, která má krásné, melancholické oči a dovede se vlídně usmívati. A zarděl se, neboť se mu

vnucovalo doznání, že by opravdu byl s to mlčeti také, kdyby žena se vlídně usmívala a řekla: »Nemilovala jsem tě, ale budu tě za tvoje mlčení nyní opravdu milovati.«

Zase bylo těžko, nevýslovně těžko nadporučíku Prokopovi.

A hodiny nad pohovkou už odtloustaly sedm, a stále ještě nevěděl, stane-li se tragickým hrdinou nebo bídáckým samečkem.

Minuty mýjely se strašlivou a přece sladkou pomalostí. Stál u dveří, naslouchaje s bušícím srdcem, ozvou-li se na chodbě Olginy tiché, spěšné kroky. A tu se ho zmocnila myšlenka: podrobí Olgu zkoušce. Rozloží po stole, jako by pracoval, lákové kusy nejdůležitějšího oddílu mobilisačního plánu, který od týdne netknut ležel uzamčen ve skříni; až Olga přijde, řekne, že musí na půl hodiny odejít k některému kamarádovi v peněžní neodkladné záležitosti, složí listiny do stolu, ale klíče zapomene vzít s sebou. A dveře uzamkne zvenčí a za několik minut se vrátí, — dveře lze neslyšně odemknouti — vrazí do pokoje — a bude-li Olga sedět na obvyklém místě s knihou v ruce — oh, pak jí všechno dozná, v jak strašlivém podezření ji musil mít, jaká muka protrpěl, i pistoli pod polštářem jí ukáže — a Olga jistě odpustí, usměje se vlídně a zase bude tak teplo a mile v pokoji u praskajících kamen — Olga snad mu pak daruje i čtvrtou noc, aby se přesvědčil, že ne narkotikon to bylo, co mu klížilo oči. —

Na druhu eventualitu, že překvapí Olgu, jak jest skloněna nad otevřenou zásuvkou a pročítá některou z listin, nadporučík Prokop už nemyslel. Spěšně, s chvatem skorem radostným otevřel skříň a položil na stůl konvolut listin v modrých lepenkových deskách. Vyňal z něho rozpracovanou tabulku s přehledem stavu posádky fortu číslo 3 a upravil na stole vše tak, jako by právě byl povstal od práce. I péro namočil do inkoustu a se šťastným úsměvem udělal kaňku na tabele. »Však ji zítra vymaže, a nedá-li se, ať tam zůstane na památku —« Nepochyboval již, že se pro něho chystá ještě zítřek, mnoho zítřků.

A pak konečně, konečně přišla Olga. A opravdu, vešla, stanula u dveří a naklonila se se zavřenýma očima, by ji objal a políbil. Objal a políbil ji — a odstoupil sklaman a se srdcem sevřeným studenou, bolestnou úzkostí: Jest láska v tomto políbení? Nelíbají takhle lhostejné, zrádné ženy? Hleděl na ni zachmuřen, cize a jeho zrak, vyhýbaje se jejímu pohledu, utkvěl na její bílé skrání.

Stále ještě se vlídně usmívala. »Emile, co jest s tebou? Nezdá se, že máš velkou radost z mého návratu?«

Vzpamatoval se: musí sehrát komedii; teprve potom třeba hledět na bílou skrání.

»Z tvého návratu,« opakoval roztržitě. Ale pak se již ovládal. Zatvářil se uraženým. »Šest dní jsi byla pryč, a nenalezla jsi času k napsání dvou stránek —«

»Myslila jsem, napíšeš-li na pohlednici: „V pátek v sedm hodin přijde k Tobě Tvoje Olga“ — že ti způsobím větší radost, než sebe delším dopisem —« Hleděla na něho klidně, a přece vytušil v jejím pohledu nedůvěřivou pátravost. A náhle si uvědomil, že v něm klíčí nový, neznámý dosud pocit: nepřátelství, mstivá nenávisť k této ženě, která před ním stojí v masce svojí lásky, věříc, že přestal býti její loutkou.

Mávl rukou, jako by chtěl zanechatí tematu, které mu ztrpčovalo dny její nepřítomnosti. »Máš pravdu, Oluško! Ostatně, chci uznati, že ti asi nezbyvalo mnoho času ke korespondenci. A což hlavní: jsi teď u mne a nepojedeš zase tak brzy do Vídně, vid'« Objal ji v pasu a odváděl ji ode dveří.

»Nevím, nebudu-li tam musít ještě jednou. Nedovedeš si představit, co formalit se nadělá k vůli takové trošce peněz.« Zastavila se a rozepíala svůj kožíšek. »Smím odložit?«

Pomáhal jí horlivě odkládati a vyptával se, jak se jí vedlo ve Vídni, a cestou. A stále lépe dařilo se mu napodobovati svůj starý, veselý, srdečný tón, zatím co jeho nenávisť k ní rychle rostla.

Olga usedla ke stolu a ukázavši na rozložené papíry, řekla: »Pořád ještě se mučíš s tím ohavným mobilisačním plánem?«

Shrnul nedbale listiny do desek a hodil je do zásuvky stolu. »Ba, mučím se. Čert mi byl dlužen celý ten referát. Pravda, je teď

v zimě vnější služba zlá, ale byla by mi milejší, než tohle duchamorné škrábání, třebaže v teple. Kdyby aspoň z toho všeho co bylo, ale takhle, co se letos v potu tváří napíše, spálí se za rok, a píše se znova. A bylo by opravdu zajímavé, moci se jednou přesvědčiti, zda by ve skutečnosti všechn ten papírový důmysl neselhal.«

Olga se usmála a pohládila ho po tvářích. »Ale, Emouši, nepokoušej Pána Boha! At nás chrání, aby kdy bylo uskutečněno, co se tu na papíře chystá!«

»Proč? Všude to páchne v dánském státě příliš dlouhým mírem. Kdyby nám Pán Bůh dopřál války, měl by našinec aspoň na čas pokoj od těch pijavěk v kaftanech.«

Zadívala se na něho a řekla pak vážně: »Emile, přízněj se: tvoje dluhy ti dělají starosti, vid'« Poznala jsem hned z tvého uvítání, že se ti něco nepříjemného přihodilo, vid'« Pověz, jsou to dluhy?«

Byl rád, že se může ukrýti za toto vysvětlení. Díval se zachmuřeně stranou a neodpovídal.

Nahnula se k němu a pozdvihla mu hlavu svojí měkkou, chladnou rukou. »Proč mlčíš, Emile? Nemám snad práva na tvoji důvěru?«

»Nečin si starostí, Olgo. Nejsi sice daleka pravdy, jest to skutečně ten zlořečený mammon, co mne přivedlo trochu z míry, ale není to nic vážného — zítra zase bude vše urovnáno. Ale konečně — proč bych se před

tebou ostýchal? — Pinkas Bornstein mi pohrozil udáním u sborového velitelství, nezaplátím-li nebo neprolonguji-li aspoň jeho směnky — do zítřka. Chce ale za prolon-gaci dvě stě, a těch ovšem nemám. Prosil jsem hejtmana Enderse, aby mi půjčil — řekl napřed, že nemá, ale odpoledne mi vzká-zal, abych k němu přišel o půl osmé večer, že snad těch dvě stě přece sežene. Vidíš te-dy, že věc opravdu není tragická.»

Olga se zamyslela. — »Řekni, Emile,« pravila po chvíli, »kolik dluhů máš dohro-mady?«

Dal se do smíchu. »Snad bys je nechtěla za mne zaplatiti?«

Zadávala se na něho se svým vlídným úsměvem. »Kdož ví, zda ne. Ale řekni aspoň přibližně: kolik tisíc?«

Byl znepokojen. Snad opravdu vážně po-mýšlí pomoci mu? Jak potom srovnati její obětavost s její zrádností? Prodává jemu ukradená vojenská tajemství, aby platila je-ho dluhy? Zamilovala se vyzvědačka do své oběti? Či jest všechno jeho podezření přece jen hloupým výmyslem jeho přepracovaného mozku? — Nadporučík Prokop bezmála již zase chtěl se odvažovati naděje. Přece však pomyslel na možnost, nabídne-li mu Olga opravdu zaplacení dluhů, že tak učiní v před-pokladu, že důstojník nepřijme dobrodiní od chudé učitelky. »Pochybuji,« pravil s lho-stejným úsměvem, »že. by tvoje dědictví po vídeňské tetě stačilo na mé dluhy. Býval

jsem velmi lehkomyslný.«

»Mluv přece: kolik tisíc?«

»Bornstein sám má dostati šest tisíc.«

»A ostatní?«

»Ne již mnoho. Dohromady nejvýše pat-náct set.«

»Tedy osm tisíc by stačilo?«

»Zcela jistě.«

»Mohu ti tolik půjčiti.«

»Na kolik procent?«

»Neposmívej se, Emile. Míním svoji na-bídku vážně a upřímně. Nemůžeš přece stá-le tak žít, jako dosud. Za rok zdvojnásobí se tvoje dluhy, nepokusíš-li se opravdově o jich soustředění a úpravu. Znáám haličské lichváře z vlastní zkušenosti. Dluhuješ Born-steinovi šest tisíc, a jsem si jista, že jsi v ho-tových dostal nejvýše dva tisíce.«

»Dva tisíce a asi tři sta.«

»Nu vidíš! Za dvě stě, které mu zítra dáš, počká ti v nejlepším případě měsíc. Pak bude žádati za prolongaci už tři sta.«

»Pravděpodobně. Ale pochopíš, že si ne-mohu od tebe vypůjčiti peněz.«

»Proč ne? Podepíšeš mi řádně vystavený dluhopis a budeš mi v libovolných lhůtách spláceti kapitál i čtyři procenta.«

»Ne, dětino.«

»Nejsem dítě. Jsem o málo mladší než ty a v peněžních záležitostech vyznám se lépe než ty. Kdybys svoje dluhy soustředil výpůjčkou u nějaké banky, bylo by to to-též, jako když přijmeš moji nabídku — leda

s tím rozdílem, že bys bance možná nedodržel lhůtu a dal se znovu zažalovati, kdežto u mne bys — doufám — byl svědomitější.»

Prokop stěží tajil svoje rozčilení. Ne, to není nabídka, o níž jest přesvědčena, že nebude přijata! Miluje ho, anebo si jej chce učiniti bezbranným vděčností?

»A přijmu-li?«

»Budeš mít do osmi dnů peníze.«

»Platí?«

»Platí!« Olga podávala mu ruku, usmívajíc se laskavě.

Nepřijal její ruky. »Ne, Olgo, děkuji ti.«

»Nechceš? Rozvaž, že ti nenabízím nic nečestného, ani že ti nechci prokazovati nijakého dobrodiní.« Řekla to klidně, ale Prokop domníval se vycitovati z jejích slov zklamání. Objal ji a políbil. A zdálo se mu, teď že její ústa opakovala jeho políbení vřeleji, než prve u dveří. Ale nepoddal se již důvěřivosti.

»Ne, Oluško, děkuji ti. Věř, kdybych toho skutečně potřeboval, přijal bych tvoji nabídku. Ale předně: chtěl jsem tě trochu zkoušet. A za druhé: přelhal jsem tě. Dluhuji Bornsteinovi jenom tři tisíce, a všeho všudy mám dluhů necelé čtyři tisíce. A ty splatím co nejdříve — co den čekám vyřízení svojí žádosti k centrálnímu hospodářskému fondu vojskovému, zcela jistě mi bude půjčka povolena. Nahlédl jsem už dávno — hned jak jsem tebe počal mít rád — že musím pře-

statí býti lehkomyšlný.«

Olga se již zase vlídně usmívala. »Tím lépe. Centrální hospodářský fond jest, tuším, znamenitá instituce, na kterou hoši, jako můj Emil, rádi hřeší. Nu budiž. Ale co jest s dvěma sty hejtmana Enderse? Tu jsi mne také přelhal?«

Nadporučík začal zuby: Aha, bojíš se, že zůstanu doma a že nebudeš moci prohlédnouti moji zásuvku! A rázem vrátila se mu všechna skorem zapomenutá nenávisť k chladné, vypočítavé, krásné podvodnici.

»Ne, tu jsem nelhal. Bornstein opravdu musí dostati do zítřka své dvě stě, a já si musím pospíšiti, mám-li Enderse zastihnouti ještě doma.«

»Opravdu chceš teď odejít?«

»Musím, drahoušku, musím. Ale budu brzy zpět, za patnáct, dvacet minut.«

»Enders ti neuteče. Může ti dáti peníze ráno v kasárnách. Nebo si pro ně pošleš ráno Vasilu. Sotva jsem přišla, už mne chceš opustiti! Jindy bys byl neodešel! A dnes právě nemohu u tebe dlouho zůstat — odejdeš-li, půjdu také.«

Nadporučík Prokop byl zase zmaten. Přetvářuje se, anebo jí opravdu záleží na tom, aby zůstala samotna v pokoji s mobilizačním plánem? Přistoupil k ní a hladil její tvář. »Ne, Oluško, neodcházej, vrátím se brzy, poběhnu. Musím k Endersovi opravdu ještě dnes. A ostatně — vždyť nemáme ničeho k večeri. Poslal jsem Vasilu domů a

zapomněl jsem jako na smrt opatřiti něco k večeři. Jistě máš již hlad, že?»

Olga se usmála. »Tot' arci něco jiného. Večeřeti nutno. A přiznávám se, že mám již slušný hlad.«

Odcházel již k věšáku pro šavli a uškíbl se: Tedy přece? Řekl však vesele: »Vidíš tedy!« A zahlédnuv v kapse svého pláště na věšáku noviny, dodal: »Zde máš včerejší vídeňské noviny — můžeš si zatím čtením krátki chvíli.« Vzpomněl, že se v menáži cosi mluvilo o nejnovějším dopadnutí vyzvědače a že si cestou domů koupil noviny, v nichž byla o tom zpráva, že však odpole dne na noviny vůbec již nevzpomněl. A pomyslí si: Nenajdeš-li v zásuvce stolu nic zajímavého, najdeš snad v novinách něco — zbuďte-li ti času ke čtení! A se zlou, jízlivou radostí si představil, jak otevře dveře a překvapí ji, usvědčí. Vrhle pohled k pohovce se skrytou opakovací pistolí. Oblékl plášť a podávaje Olze složené noviny, otázal se: »Nečetla jsi jich už včera ve Vídni? Pro nás arci jsou opravdu ještě novinami.«

»Nečetla jsem již tři dny novin. Ostatně, včera nebyla jsem již ve Vídni, ale v Krakově. Což jsem ti nepsala na pohlednici, že středu a čtvrtek ztrávím u příbuzných v Krakově?»

Nadporučík Prokop se zarazil. V Krakově? U příbuzných? Ah, má drahá, zdá se, že patříš k internacionální vyzvědačské bandě, jejíž několik členů na podzim v Krakově

lapli? Nu — brzy dojde i na tebe řada — ale trochu důkladněji! A zapínaje svoji šavli, řekl nahlas: »V Krakově jsi byla? O tom jsi se na pohlednici nezmínila.«

Olga tvářila se, jako by čtla feuilleton a pravila roztržitě: »Tak? Nezmínila jsem se?« Potom odstrčila noviny a pohlédla na hodinky. »Ale, Emile,« řekla, »vždyť již bude skorem osm hodin — to už Enderse nestihneš! Zůstaň raději doma, chci dnes brzy domů, jsem strašně unavena.«

»Ne, ne, miláčku, i kdybych Enderse nezastihl, pro večeři přece musím. Co mám koupiti? Ale však budeš spokojena, vid'? Raději už běžím!« Dotkl se rty jejích vlasů a šel kvapně z pokoje.

Olga vstala a krácejíc za ním, řekla: »Jdi tedy, ale zamkni za sebou dveře!«

»Ano —« odpověděl již ve dveřích. Otočil klíčem v zámku a spokojeně si pomyslí: neskřípe.

Na ulici, v mrazivém, únorovém večeru, zmocnilo se ho nesmírné, až dosud snadně potlačované rozčilení. Pobíhal několik minut bez cíle hustým množstvím večerní ulice, pak zase se přinutil ke klidu. Pohlédl na hodinky. Osm pryč. Již přes pět minut jest vzdálen. Vráť se. — Na chodbě pod schodištěm mu napadlo: což najde-li Olgu, jak klidně čte noviny? Jak potom vysvětlí, že se vrací bez peněz a bez večeře? Ah ano — vždyť zapomněl, že v tom případě se jí se vším kajícně přizná — že i pistolí v pohovce

jí okáže. — Hned však se hořce usmál. Věděl, že nepřekvapí Olgy nad novinami.

Na schodech cítil, že se mu třesou nohy. Zastavil se a ušklíbl se zlostně: Nuže, pane nadporučíku, přestáváte býti hrdinou? Tam za dveřmi čeká váš osud — nestydíte se, přicházeti k němu s chvějícími se koleny?

Poslední schody přešel již pevnými, tichými kroky. A když stanul u svých dveří a opatrně vsunul klíč do zámku, pociťoval již jenom příjemné rozehvění lživé krutosti lovce, kradoucího se s nataženým kohoutkem k stopované zvěři. Okamžik ještě naslouchal, pak se zatajeným dechem otočil klíč a rychle rozevřel dveře. Viděl ještě, jak Olga přirazila otevřenou zásuvku stolu. Vytřhl klíč ze zámku, vkročil do pokoje a dav kopnutím dveřím zapadnouti, zamknul je, neodvraceje očí s Olgy, která se rychle vzpřímila a stála u stolu nehybně, obrácena k němu, vysoká a štíhlá. Jen její obrysy viděl, její tvář byla temna ve stínu její postavou zakryté lampy.

Stál jako přimrazen u dveří. »Tedy přece —?« Tato dvě slova, podivně podobná dvěma ohavným, poplašeným krysám, pobíhala mu jakoby po opravdových stezičkách mozku, páčila a bolela a drala se mu v ústa. Ale nemohl jich vysloviti — marně pohyboval suchými rty.

Olga se pohnula, přikročila pomalými, drobnými kroky až k němu. Stále ještě nerozeznával její zastíněné tváře.

»Ale, Emouši, jaká to pošetilost, tak mne polekati! Slídila jsem v tvém stole, nejsou-li tam snad růžová psaníčka — a náhle vrazíš jako divý do pokoje —« Položila mu pravičici na rameno a pojednou, jakoby uleknuta, ustoupila. »Můj Bože, Emile, co se stalo? Jsi tak bledý —! Proč nemluvíš? Co jest s tebou, Emile?

Tu konečně se mu podařilo zamumlati ona dvě slova, která svým bolestným, zděšeným probíháním ochromila mu mozek. »Tedy přece —«

»Co pravíš, Emile?« Olga zase mu položila ruku na rameno a teď zblízka viděl její poněkud pobledlou krásnou tvář, její velké, černé oči, které však nebyly už melancholicky vlídné, ale leskly se neklidným trpytem. A najednou také pochopil, co znamenala ta dvě zděšeným krysám podobná slova, jimž po celou dobu jejich rejdní nerozuměl: Že tedy přece Olga jej zradila, že nastal neodvratný konec krásné, pošetilé ilusi o lásce a šťastném životě, že zbývá již jen definitivně se rozhodnouti buď pro smrtící pistoli anebo pro bezradostné živorenění zprvu snad ve vězení a potom v trpkosti krutě přelstěného, zničeného člověka.

Hleděl mlčky nenávistně Olze do očí. Uvědomoval si, jak obdivuhodná jest tato žena, která, sledujíc svoje snad velké cíle, po dva měsíce dovedla ho udržovati v dětské důvěře a která nyní, když musí tušiti, že smělá hra jest u konce, ještě se nevzdá-

vá, neklopí zraků, spoléhajíc na svoji sílu. Jaký asi jest opravdový život této ženy, o níž se dříve domníval, že zná každou její myšlenku, a která teď stojí před ním cizí, neznámá, zahalena ve svoji zrádnost, přetvářku! — Jeho nenávist oklamaného muže zhořkla novou pachutí: lítostí, že ztratil obdivuhodnou milenku.

»Emile, promluv přece! Co se stalo?« Stále ještě snášela jeho pohled. A její hlas zněl tak přirozeně nechápavě, znepokojeně, že Prokop zase byl okamžik na vahách, nekřivdí-li jí snad přece. Ale hned potom se jíživě usmál. Věru, třeba již konečně promluvit! Vytáhl klíč ze zámku dveří, rozepnul plášť a schoval klíč do kapsy. Pohlédnul na stůl a viděl na něm rozložené noviny.

»Nuže,« řekl s vynucenou ironií, »nebyl jsem příliš dlouho vzdálen? Nenudila jsi se?«

»Řekla jsem ti již, že jsem trochu slídila v tvém stole. Ženy mívají zájem na obsahu uzamykaných zásuvek svých milenců. Nechal jsi tentokráte zásuvku otevřenu — pochopíš, že jsem podlehla lákavosti řídké příležitosti. Nenašla jsem, čeho jsem se obávala — ale zdá se, že jsi mne podezříval z čehosi ošklivého — a že jsi mne chtěl překvapiti —«

»Myslím, že překvapení se podařilo!«

»Ano, překvapil jsi mne, vždyť jsem se již přiznala! Ale nerozumím, proč se tváříš tak tragicky? Nezdá se ti celá aféra spíše

směšnou? Nebo snad — Emile, snad jsi mne nepodezříval z krádeže? Ale ne, to není možno — a pak, vždyť věru nevím, co cenného by bylo možno ukrásti, o co bys mohl mít strach, když bys již byl schopen takového podezření vůči svojí Olze —«

Cítil její převahu, s níž už předem mu dokazovala, že na každé obvinění dovede dáti pravděpodobnou odpověď. Což, nebude-li jí moci ničeho dokázati? Nebude pak opravdu celá aféra směšna? Tu náhle mu napadlo, že Olga levou ruku stále drží za zády; a zároveň vzpomněl, že viděl v jejím ridiculu drobný ozdobný zápisníček s výměnitelným blokem. Nezapisovala si do něho data z mobilisačního plánu a neschovává nyní zápisníček v ruce za zády?

»Podej mi laskavě levou ruku!« řekl, ne-reaguje již na její poslední věty.

»Proč?«

Viděl, že levou rukou za zády nepatrně pohnula, a uhodnul, že zastrčila zápisník za pas svojí sukně a že mu levou ruku okáže. Opravdu, měla obě ruce prázdné. »Z čeho mne vlastně podezříváš, Emile?« otázala se tónem uražené milenky.

Místo odpovědi strhnul ji bezohledně k sobě a vytrhnul jí z pasu sukně zápisníček.

»Víš už, z čeho tě podezřívám?« zasmál se hrubě a postoupil k světlu, aby zápisník prohlédl.

Stanula bez hlesu a hnutí u dveří, bleďa, ale stále ještě klidná.

»Nu ovšem —« řekl pohrdlivě, listuje v zápisníku. »Čeho jsi dosud nevěděla, byla by sis dnes doplnila — formace třetího fortu — posádka — rezervy —« Hodil zápisník na stůl. »Ty bestie!«

Neohlížeje se po ní, počal přecházeti pokojem. Zastavil se u postele, odhodil na ni čepici, plášť a šavli. Pak zase přecházel pokojem se skloněnou hlavou, s rukama v kapsách, nervosními, nejistými kroky.

»Emile,« řekla Olga a učinila několik kroků k němu.

Nevšímal si jí.

»Emile —«

Pozdvihl hlavu k ní, zastavil se a zasmál se posměšně. »Mýlím se, že? Potřebovala jsi data o třetím fortu pro francouzský slohový úkol slečen Silberblüthových, víd?«

»Emile, nezapírám: jsem vyzvědačka — ano — ale milovala jsem tě dříve, než jsem se vyzvědačkou stala.«

Hleděl na ni s pohrdlivým úsměvem: »Tak?«

Olga pokračovala tichým, nepatrně se chvějícím hlasem: »Nechci se ospravedlňovati. Víím, že jest tvojí povinností předati mne policii. A že musíš svojí povinnosti do-
státí, nechceš-li se státí spoluvinným vele-zrády. Nechci prositi, neboj se, ani plakati. Ale chci se před tebou ospravedlniti jako žena, milenka —«

Uklonil se ironicky. »Prosím!« Zapálil si cigaretu o lampu s afektovanou nonšalancí

Olgo? Proč jsi tak zděšena? Znáš ho? Olga (vyskočí): Jak se jmenoval?

Sartorius: Jméno? Nepamatuji se. Ostatně, mám tuším noviny ještě v plášti, nenechal-li jsem jich v kanceláři (vstane a hledá na věšáku v kapsách svého pláště. Olga sleduje ho ztrnulým pohledem). — Ano, zde jsou. — (Odnáší noviny ke stolu a rozkládá je pod lampou. Olga nejistým krokem blíží se ke stolu). — Ano, zde — Ano. Pellov se jmenuje, Oskar de Pello. (Olga zůstala okamžik jako přimrazena stát, pak přikročí rychle ke stolu a skloní se pod novinami, kde Sartorius jí prstem ukazuje článek. Čte dlouho, znovu a znovu. Náhle se vzpřímí, obrátí se a jde zvolna zpět k otomanu, usedne a vloží hlavu do dlaní.)

Sartorius (pozoroval její chování nechápavým zrakem a přistoupí k ní): Co je ti, Olgo? Znáš toho člověka? Byla jsi snad s ním ve spojení? Toť abys pomýšlela na okamžitý útěk, zdejší policie jistě už má z Vídně instrukce. (Olga pozdvihne hlavu, pohlédne na Sartoriusa nepřátelsky a pojednou se dá do hysterického smíchu.)

Sartorius (stojí před ní bezradný): Olgo, Olenko, co to znamená? Nepoznávám tě.

Olga (utiší se opět náhle a sedí nehybně, hledíc k zemi): Je mrtev! Komédie je skončena.

Sartorius: Jaká komedie?

Olga (jako prve): Oskar je mrtev (vyskočí a nenávisťně sevřenými pěsti hrozí Sartoriusovi). A ty, právě tys tím vším vinen? Tys to udal? Pro tebe se zavraždil? Oh, ty. Ty pochope! Ty otroku! A já ho líbám, hladím. Já se s ním miliskuju, válím se s vrahem. (Dusí se vztekem a klesne náhle zlomena v bolestném pláči zpět na pohovku.)

Sartorius (naslouchá jí rozčilen): Olgo vzpamatuj se! (a když klesla na pohovku, pohne se prudce s náhlým tušením.) — Kdo byl tento Oskar? Čím ti byl?

Olga (zdvihne hlavu v nepřirozeném klidu): Čím mi byl Oskar? Vším, milencem, pánem, nebem, peklem, světem, vším. —

Sartorius: A já?

Olga (pohlédne na něho s nešmírným pohrdáním. Jest již naprosto klidna.): Ty, můj drahý? Pouze nástrojem nás obou.

Sartorius (patří na ní zachmuřen, pak s propukající záští, ale ve vynuceném klidu): Tedy celá tvá láska byla jen sprostou, nechutnou komedií?

Olga (usmívá se sarkasticky a roztržitě): Ano, velmi nechutnou. Ale teď už není třeba přetvařovati se. Oskar je mrtev!

Sartorius (tvrdě): Schází už jenom poslední scéna. Tu rychle dohrajeme, že? (jde ke stolu a zapálí si cigaretu o lampu.)

Olga: Oh, prosím, — neobtěžuj se — sta-

čím na ty scény samotna. (Otevírá převšek na svých hodinkách.)

Sartorius (odfukuje dým cigarety): Komedie bude mít tedy tragické zakončení?

Olga: Pochyboval jsi o tom? (Podívá se naň. Nejsi špatnější herec než já. Podceňovala jsem tě s počátku. Mám ti postoupiti odměnu za tvoji taktní hru polovinu jedu ze své zásoby?)

Sartorius: Ne, děkuji. Už ne. Polovina by pro tebe snad nestačila.

Olga: Oskarovi stačila mnohem menší dávka. (Vkládá malou pilulku do úst.) (Sartorius sebou pohne, avšak ovládne se a kouří svoji cigaretu. Olga sedí okamžik vzpřímena se zavřenýma očima, pak klesne stranou na otoman, trhne sebou několikrát a jest mrtva.)

Sartorius (sedí klidně a kouří. Klepá se na dveře. Sartorius se ohlédne.): Vstupte! (zvenku se buší na dveře.) Ah, tak! Hned, hned! (vstává a jde zvolna odemknout. Otevírá dveře. Ve dveřích stojí tři detektivové, setník s červenými výložkami, vzadu v předsíni nadporučík.)

První detektiv (vstoupí, za ním dva jiní, uklánějí se): Promiňte, pane nadporučíku, že rušíme.

Sartorius: Hledáte slečnu Olgu Paulovu? Leží tam na otomaně. Právě se otrávil (pokloní se důstojníkům.) — Přišli jste pozdě, pánové.

O p o n a.

SPISY
KARLA ŠARLIHA
III

KNIHA PRVNÍ

Vladimír Vratkovský byl 1. listopadu jmenován poručíkem a hned po návratu ze cvičiště, kde se po polední mši odbývala slavnostní přísaha rekrutů, stěhoval svůj skrovný majetek z kadetského pokoje v kasárnách do dlouho již vyhlédnutého bytu v nárožním domě na Kossuthově náměstí. Byl sice k smrti unaven — celou noc trvala oslava jmenování a nebylo času k vyspání — ale za živý svět nebyl by zůstal ani jediný jen den ještě v ohavné nádvoří světničce starých, rozpadnutých se blízkých kasáren, kde ztrávil dva hořké roky kadetování. Naposledy tam vešel, uložil čako a kartuš do kufru, zamkl zámek a poručil Pištovi, aby přivedl posluhu, který již s vozíkem čekal na dvoře.

Když potom vystupoval po dřevěném, temném schodišti obstarožního domu k svému příštím domovu, měl pocit, že teprve nyní počíná se jeho život, opravdový, svobodný život. Neboť až dosud nebyl svobodný. Pokojík v kasárnách nebyl sice vězení, ani mnišská cela, ale svobodně a klidně žítí bude možno teprve zde v soukromém domě, kde nebude slyšeti kasárenských signálů ani dupání koní ve stáji pod podlahou a kde bude možno přijímati návštěvy i takových dam, které by nikdy neměly odvahy projítí

mezi strážemi kasárního průjezdu. Dlouho hledal byt, než se rozhodl pro pokoj v nárožním domě Kossuthova náměstí, který vyhovoval všem podmínkám: živá frekvence před domem, nemnoho nájemníků, uzavřený koridor, dveře zvláštního vchodu nedaleko od schodů — podmínkám, bez nichž nelze pomýšlet na návštěvy dam. Vladimír byl syt šíček a pouličních holek, které si po dva roky vodil do kasáren. Chtěl teď poznati ženy, opravdové ženy, které mají také duši, ne jen tělo. Neboť Vladimír Vratkovský se domníval, že život je cosi, co plyne dvěma proudy: jedním, kalně, jednotvárně, shnilé se ploužícím bahnitým korytem všednosti, a druhým, křišťálově, překotně, radostně se valícím mezi čarokrásnými břehy neznámého ještě, opravdového světa. A domníval se, že má dosti odvahy a síly, aby se mohl pustiti po tomto druhém proudu, který až dosud hnal se vpřed kdesi daleko, vzdálen a nechávaje doléhati úryvkovitým hlasům svého šumu k němu, unášenému zvolna a nudně nečistými vodami, do nichž se dostal, aniž zpozoroval, kdy a jak. Nebylo mu zcela jasno, jak vyvázne z dosavadní hnusné všednosti, ale měl za jisto, že jest k tomu třeba žen: krásných, duchaplných, ušlechtilých žen; že jest nutno vhroutiti se do víru vášní a hledati, zmužile, bezohledně hledati čehosi, co tvoří podstatu života. Proto vyhledal si byt, do něhož budou moci bez bázně přicházeti ženy, v jejichž objetích dojde

poznání, co mu život uchystal.

Otevřel dveře svého nového bytu a vešel do polotemné před síně, ale vrátil se hned zase na chodbu, rozhodnuv se, že než přinese Pišta jeho zavazadla, oznámí paní Menzerové svůj příchod. Přikročil k sousedním dveřím a zazvonil. Paní Elisa Menzerová patrně již slyšela, že její nájemník přibyl, neboť ihned otevřela dveře. Byla štíhlá, povadlá blondýna neurčitého věku a její pudrovaná tvář s velkýma hnědýma očima a bleďými rty usmívala se unaveným úsměvem dámy, přinucené po letech blahobytu přivětivě vítati nájemníka, který jí umožní protloukati bídné živobyť osamělé, nešťastné ženy. Vladimírovi již při první jeho návštěvě napověděla, že musila svého muže, vysokého ministerského úředníka, opustiti a že pronajímá svůj pokoj proto, že jest odkázána na svoji nevelikou rentu, dokud jí provedení rozvodu nezajistí zákonitě podpory rozmařilým a jen vůči ní skoupým manželem. Vladimír, jenž tehdy seděl v jejím saloně, opatřeném starým, ale uchovaným nábytkem biedermaierského slohu, s nímž trochu staropanenský zjev paní Elisy Menzerové tvořil dokonalý soulad, pocítil k dámě, již považoval za starou, jakýsi soucitný respekt a pojala ho obava, nebude-li snad tato ctihodná paní překážeti jeho budoucím dobrodružstvím. Avšak sama paní Menzerová naznačila mu usmívajíc se unaveně, že bude ve svém bytě plně svým pá-

nem, že jest jí naprosto lhostejno, co se bude dít za dveřmi, oddělujícími jeho pokoj od jejího salonu, v němž se beztak téměř nikdy nezdržuje. A Vladimírovi bylo skorem líto této opuštěné, tiše stárnoucí ženy, která asi již uvykla resignovaně sedět u okna svého pokojíku a mechanicky vyšívati na bílém, studeně šelestícím hedvábí neživé květy, zatím co nedaleko ní kvetly rudé, omamně vonné květy bouřlivých mládí.

Dnes zase ho uvedla do starosvětského salonu a přinutivši ho k usednutí do vybledlého ripsového fotelu prostým gestem dámy, nezapomněvši ještě, jak mládí mužové kdysi rádi poslouchávali tohoto půvabného pokynu její úzké, bílé ruky, usedla sama do oblého koutu pohovky a počala hovořiti svým klidným, jednotvárným hlasem o jeho povýšení. Blahopřála mu a podala mu ruku. A Vladimír, pocítiv její krátký stisk, pohlédl na ni pozorně a podivil se nenadálému objevu, že není nikterak stará. Polední slunce pozdního podzimu svítilo bílými krajkovými záclonami do pokoje a v jeho světle jevila se Vladimírovi paní Menzerová zcela jinak, než jak ji měl v paměti z první setkání. Nezdála se mu již vyhublou, jen štíhlou mu připadala ve svém růžovém županu a pudr na jejích tvářích nezakrýval, jak se dosud domníval, vrásek, nýbrž nahrazoval pouze pel prvního mládí, ovšem již ztraceného, ne však ještě tak vzdáleného, aby stárnutí bylo mělo dosti času k vyhubení

všech jeho zbylých půvabů.

Hleděl na ni překvapen a v jeho noční pitkou ještě pusté hlavě honily se naivní myšlenky dvacetiletého jinocha, odhodlaného bráti ze života chtivýma rukama. Nebude-li tato žena první z těch, jež Osud určil jeho náruči? Nezdá se, že její nitro je výhní planoucích vášní — život jistě již mnoho v ní udusil — avšak zdaž právě proto nebyla by tato zklamaná, zakřiknutá žena nejvhodnější průvodkyní jeho prvních, nejistých kroků světem? Zdaž nehovořil by její klidný, mírný hlas k němu o vzpomínkách, jež by byly výstrahou jeho nezkušenému, příliš odvážlivému dychtění? A neuvědomovaný cynismus mladého mužství našeptával mu prostě: je to žena a namanula se ti v cestu!

Odpovídal paní Menzerové a jeho modré oči bloudily roztržitým pohledem po jejím bílém obličejí a její štíhlé, ztrnule vzpřímené postavě, a pojednou zase mu připadala odkvetlou, ustaranou. A znenáhla pojímala ho tísnivá únava a teskný smutek, který jakoby podivným fluidem vyzařoval z této náhle před ním zase zestárlé ženy, šířil se staromodním salonem a ztravoval všechnu jeho přívětivou jasnost. Vladimír sklonil hlavu a bylo mu, jako by tichý hovor paní Menzerové dozníval k němu odkudsi zdaleka. »Ne — pomyslí si — nechci této ženy. Jest v ní stárí, smutné stárí.« Pochopil, že stárí jest opravdu cosi žalost-

ně smutného, a zachvěl se: »I já budu jednou starý.« A bylo to, jako by všechna radost prchala z jeho života.

»Jste roztržit, pane poručíku,« řekla paní Menzerová, a úsměv na jejích bledých rtech byl staropanensky zlomyslný.

Vladimír se rychle vzpamatoval. »Promiňte, milostivá paní,« řekl, rozpomenuv se, že neodpověděl na nějakou její otázku. »Jsem nesmírně unaven, oslavovali jsme včera avancement, nespál jsem ještě —« Zdvihl se a zapínal si plášť. Ale její odpovědi již zase neslyšel. Zdvihla se také a kráčela s ním ke dveřím. Zahlédl do otevřenými dveřmi druhého pokoje starodávný, černě lesklý klavír a zcela proti vůli, nedbaje, že přerušuje hovor, prohodil: »Milostivá hraje piano?«

Usmála se zase zlomyslným úsměvem staré panny a odpověděla: »Ano, ale ne valně a ne často. Hrávám ostatně dopoledne, kdy vy zřídka budete bývati doma, takže si nebudu musiti dělati výčitek, že ruším.«

Byl její odpovědi dokonale zmaten. Zahučel cosi a ukloniv se krátce, vyšel spěšně na chodbu s pocitem, že mezi ním a jeho domácí paní vzklíčilo divné, nesmyslné, bezpříčinné nepřátelství. A když zpozoroval, že jde za ním, patrně, aby mu podala nějakého vysvětlení stran bytu, pojala ho prudká zlost. Obrátil se a řekl: »Prosím, neračte se obtěžovati!« Zarazila se, zdálo se mu, že jest v rozpacích. Napadlo mu, že by ji mohl

pokořiti a naznačil jí, že si přeje, aby se stýkali jen obchodně. Usmál se ironicky a sahaje do kapsy, pravil: »Ah tak — zapomněl jsem úplně, že mám zaplatiti předm —«

Porozuměla hned zlomyslnosti jeho slov, ale čekala mlčky a klidně, až vyňal peníze z tobolek a podal jí je.

»Děkuji,« řekla prostě, a její po loket nahá, jemná ruka sevřela chvatně peníze, a všechna její povadlá tvář oživila. Vladimír pochopil, že skutečně čekala na jeho peníze, a zase mu jí bylo líto. Chtěl zahladiti trapný dojem svých slov, ale na chodbě objevil se Pišta a posluha s bednou, a paní Menzerová řekla: »Tu jsou vaši lidé, pane poručíku — dobrý den.«

Mohl již jen krátce pozdraviti, než za sebou zavřela dveře.

Současně otevřely se na konci chodby jiné dveře a jimi vyšla vysoká, štíhlá dáma v elegantním domácím šatě. Kráčela k bytu paní Menzerové, ale sluhové s bednou zastavovali jí cestu.

»Pišto, nevidíš?« zavolal Vladimír.

Dáma prošla rychle mezi uhýbajícími se sluhy, a nespouštějíc s Vladimíra pronikavého pohledu velikých, černých a neobyčejně lesklých očí, zastavila se na vteřinu přede dveřmi paní Menzerové, usmála se přítvívě, řekla hlasitě maďarsky »Děkuji —« a bez zaklepání vstoupila.

Vladimír hleděl okamžik za ní a usmál se

spokojeně: hezkou přítelkyni má moje domácí paní. Vešel pak před sluhy do pokoje, a když byla bedna složena a posluha odešel, aby s kanonýrem, čekajícím u vozíku, přinesl zbývající zavazadla, zatím co Pišta vytáhl z holínky kleště a počal horlivě otvírati přibité víko, rozhlížel se Vladimír po nevelké místnosti, která měla napříště býti mu domovem. Byl celkem spokojen. Okno vedlo sice ne na náměstí, nýbrž jen do úzké ulice, která v sousedství živého náměstí byla nápadně tichá a liduprázdná, ale pokojík, poněkud přeplněný nábytkem téhož starosvětského rázu, jaký měl ostatní byt paní Menzerové, činil útulný a vlídný dojem přesto, že v něm bylo šero, ač venku svítilo polední slunce.

Vladimír odhrnul zelenou pokryvku důkladné dubové postele a vida bělostné, nadmuté polštáře, zase se spokojeně usmál. Vzpomněl si na vysokou štíhlou dámu, která před chvílí na něho upírala lesklé, černé oči a myslil si: Ta bude první. Zřetelně viděl před sebou její vysokou, úměrně štíhlou postavu, široký, nápadnou rudou stuhou propletený účes zcela černých vlasů, sličný snědý obličej s hustým obočím, splývajícím nad směle patřícíma očima v markantní, skoro úplně rovnou čáru. A pojednou mu bylo, jako by její pronikavý pohled, s nímž se v životě poprvé setkal, byl mu lichotivě pravil: líbíš se mi, poddám se ti. A Vladimír pojednou zcela určitě věděl, že štíhlá

dáma s rudou stuhou ve vlasech sedí teď vedle v staromodním saloně paní Elisy Menzerové a hovoříc s ní o něm, myslí si: líbí se mi, poddám se mu. Přistoupil ke dveřím salonu a zřetelně slyšel tichý, jednotvárný hlas paní Menzerové a pak tlumený smích. To jistě ona se smála; a její smích byl takový, jakým se smávají drobná děvčátka nepatrným věcem, schovávající tváře do zástěrky.

Potom přinesl posluha s kanonýrem poslední zavazadla a Pišta hned se chtěl dát do rozbalování. Ale Vladimír pocítoval náhle takovou únavu a touhu po spánku, že mu poručil, aby doběhl někam pro dříví, rozdělal oheň a ustlal; a když sluha se dlouho nevracel, sám rozestlal studené polštáře, uleh do nich polosvlečen a usnul téměř okamžitě.

Stíhlá dáma s rudou stuhou v černých vlasech, paní Katynka Radoličová, byla mladší ze dvou dcer Opilého Jócy. Opilý Jóca měl až do smrti utkvělou myšlenku, že metešvárská srbská obec církevní se na něm těžce prohřešila, nestarajíc se o něho, nešťastného syna arcikněze Dragutina Peraskiče, který při dělení bývalého společného jmění pravoslavné církve mezi uherské Srby a Rumuny získal si nehynoucích zásluh a nároku na vděčnost metešvárských Srbů tím, že jim při nespravedlivém dělení zachránil svým důvtipem aspoň značnou část pokladu, jenž by bez jeho chytrosti cele byl připadl Valachům; arcikněz Dragutin Peraskič však zemřel náhle a v úctyhodné chudobě, když bylo Jócovi patnáct let, a tak se stalo, že Jócovi nezbylo po něm ničeho, než nejasná vzpomínka na otcovy zásluhy, o nichž kdysi cosi zaslechl. Prvně vytasil se s nároky na vděčnost metešvárských Srbů, když brzy po otcově smrti byl vyloučen z gymnasia, poněvadž ho školník překvapil v dřevníku s vlastní dcerkou; tenkrát si Jóca počkal před katedrálou na biskupa, aby si stěžoval, že ho němečtí Piaristi vyloučili z ústavu jen proto, že jeho otec byl tak záslužný srbský duchovní. Prosil biskupa, aby ho poslal na útraty církve do semináře. Ale

několik dní potom při audienci mu eminence řekla, že takových duchovních otců, jaký by z něho asi vyrostl, ubohý srbský lid nepotřebuje. Jóca tehdy div starocha za bradu nepopadl, vyčetl mu nevděčnost a musil býti biskupským sekretářem za límec z paláce vyvlečen. Od té doby bylo zle s Jócou Peraskičem. Nikde ho nechtěli, žádný mistr s ním nevydržel déle čtrnácti dnů a nikdo nechtěl věřití zásluhám jeho otce. Starý Nenađovič, bohatý kupec na Hunyadově ulici, mu dokonce řekl při výpovědi: »Chtěl jsem z tebe udělati člověka, protože jsi z naší krve, ale vidím, že z tebe bude ještě větší taškář, než byl tvůj nebožtík tatík —« Jóca hodil kupci pytlík s rýží na hlavu a pustil se do světa. Vrátil se po letech z Pešti jako malíř písma do Metešváru a oženil se s jakousi Švábkou, která ho přísně držela; z té doby jsou v Metešváru ještě u několika kupeckých krámů, holíren a prodejen tabáku pestré štíty se jménem Jócy Peraskiče v pravém dolním rohu. Jóca byl tenkrát zcela dobrá hlava rodiny. Ale Švábka, porodivši dvě dcery, zemřela a z Jócy stal se Opilý Jóca, neznámo, zda ze zármutku či proto, že nebylo již ostrého jazyku a pevných pěstí Švábčiných. Jóca pil z počátku víno, později rakiji, proklínal srbskou církev a nechával dcerám růsti, jak Bůh dal. A Bůh dal krásně růsti Anici a Katince. Obě byly takové, že jim v předměstí říkali »srbské princezny«. A obě měly štěstí. Anica

zálíbila se starému generálovi, který, porádav se s jejím mládím, dal jí, než umřel, postavit hezounký domek na aradské silnici, takže si ji její nevěrný první milenec, polír Bolgár, ještě rád vzal; za několik let stal se z políra stavitel a bohatý podnikatel staveb. A do Katinky zbláznil se Stevo Radolič a vzal si ji přesto, že otce ranila zlostí mrtvice. Jen Opilý Jóca zůstal do smrti nešťastný. Dcery se za něj styděly a jen potají mu dávaly na rakiji, aby se brzy upil. Měl před paními dcerami velikou úctu, nahlížel, že se musejí za něho stydět, a obviňoval ze svého nešťastného osudu i nadále metešvářskou srbskou církev, která opravdu nikdy ničeho neučinila pro osiřelého syna záslužného arcikněze Dragutina Peraskiče; ba ani když Jóca jedné zimy umřel, nechtěla o něm církev vědět — domakala se, že v Budapešti přestoupil na katolicismus, a tak mu zeť Bolgár musil koupiti kus trávníku v koutě nového římského hřbitova.

Té doby, kdy se Vladimír Vratkovský ubytoval u paní Menzerové, bylo Katince Radoličové již mnoho přes třicet let, a i vdovou již byla a mnohého už zakusila. Radostí i zármutků. Více však radostí. Neboť Katinka nezdělila po otci cholerické náklonnosti k marným protestům proti osudu. Přijímala radosti s touž lehkomyslností, která jí dovoľovala pohrdlivě ohrnovati ret, pokusil-li se zármutek bodavým prstem tuknouti do jejího jasného čela. Stevo Radolič

proto se jí nejvíce obdivoval, že s klidným úsměvem snášela jeho kruté tresty, kterými doufal zlomiti její sklony princezny z předměstské periferie. Věznili-li ji tři týdny za to, že se v kavárně opila a ztropila mu hanbu, posílajíc primášovi číši champanšského, kterého se napřed zamilovaně dotkla vlastními rty, smála se jeho tichému vzteku tak dlouho, až se dověděl, že vytahuje po niti do druhého poschodí milostná psaníčka, která na nit přivazoval jakýsi se všech škol zběhlý student. A když ji jednoho večera tak zbil, že oba usnuli — ona mdlobami z utržených a on únavou z udělených ran — a když, probudiv se o půlnoci, chtěl ji prositi za odpuštění, shledal, že utekla; až k ránu ji přistihl v městské redutě, bláznivě tančící v hanebně nestydaté masce polonahé cigánky a tak opilou, že když ji vztekla chytil za nahé, ještě modřinami od jeho ran pokryté rameno, ho nepoznala a začala mu vyprávěti, jak ji večer její bláznivý muž ztloukl, poněvadž ji má v podezření, že malý Jurica není jeho syn. A Katinka smála se lehkomyslně i potom, když Stevo opravdu se zbláznil a jeho příbuzní, poslavše ho do zahraničního vodoléčebného ústavu, prosadili rozvod, po němž měla i s Juricou sto korun měsíčně k živobytí. Když již neměli co jísti, usmála se lehkomyslně na nehezkého nadporučíka od 103. pěšího pluku, a to stačilo, že se nadporučík Keblitz, na kterého se to prvně v životě usmála krás-

ná žena, vzdal svého misogynismu a najal pro Katinku v nárožním domě na Kossuthově náměstí pěkný byt, v němž s malým Juricou a služkou Lizou měla k jeho potěšení hospodařiti. A smála se lehkomyšlně dále, když nehezky nadporučík, zpyšnělý myšlenkou, že konečně i jemu dopřál osud krásné ženy, počal plakati a zuřiti nad poznáním, že Katinka není krásná jen pro něho; a smála se lehkomyšlně, i když uslyšela, že Stevo umřel a ona je zase svobodna. Všem se Katinka smála: lásce, nenávisti, penězům, bídě, životu, smrti — všemu, s čím se setkávala, smála se polohlasným, lehkomyšlným, dětským smíchem, při němž její veliké černé oči se třpytily, jako by byly ze skla a jako by z nich šlehal malinký, zelenavě hořící plamének.

Tři roky už hospodařila v nárožním domě na Kossuthově náměstí. Juricovi bylo již sedm let, chodil už do druhé třídy a říkal nadporučíkovi Keblitzovi »strýčku«. Měl maličkého psíčka Žoli a bílého králíka Mufi. Jen ty měl rád. Byl nezvedený, vzpurný chlapec. Na maminku i na Lizu se stejně zlostně obořoval: »Ty jedna!« Liza, hloupé selské děvče z téže vesnice, v které kdysi býval arcikněz Dragutin Peraskič popem, se zlobívala a plísnila ho za to. Také maminka se pokaždé rozhněvala, řekl-li jí to; chytala ho za obě ramena a dívajíc se mu do vzdorovitých očí, křičívala: »Jaká jedna? Nu, řekni, jaká jsem já jedna?« Tu Jurica

sebou škubal, prskal vztekem a křičel zarytě: »Ty jedna! Ty jedna!« Až se pokaždé maminka ze vši zlosti dala najednou do smíchu, políbila ho, odstrčila a řekla: »Ty jeden! Jdi mi s očí!« Jurica pak utíkal, utíral si rukávem tvář, kde se ho dotkla maminka vlhká ústa, a mumlal: »Ty jedna, ty jedna!« Nejvíce nenáviděl strýčka. Ten jak s večerem přišel, odklidil se Jurica s Mufim a Žolím do kuchyně nebo na ulici a ukázal se jen při večeři; a sotva se najedl, zase utekl a přišel teprve, když strýček a maminka byli již v ložnici, a když Liza ustlala jeho skládací postýlku a před ním rozložila pro sebe žíněnky a houně na podlaze. A bylo-li pak někdy z ložnice slyšeti, jak se maminka se strýčkem hádá, vzpřimoval se Jurica ve svých polštářích a šeptal vzrušen radostí: »Lizo, slyšíš? Ten zas dostává!« Liza odpovídala: »Jste špatný chlapec, Jurico, takových věcí nemají děti ani slyšet! Strýček je zlatý člověk, Bůh ho požehnej —« Liza pokaždé vzdychla, jak jí bylo pána líto, ale Jurica schovával tváře do polštářů, tlumil svůj škodolibý, nedětský smích, přitahoval blíže k sobě Žoliho a Mufiho, kteří vedle něho svorně spali pod příkrývkou, a šeptal jim: »Slyšíte, jak dostává? Mufi, Žoli, slyšíte? A dlouho ještě se chechtal, než usnul, drže Mufiho za slechy a Žoliho za obojek.

Den před tím, než se Vladimír přistěhoval do domu, přišel nadporučík Keblitz ke

Katince v neobyčejnou dobu: před polednem. Katinka seděla ještě před zrcadlem a uhlazovala své obočí. Keblitz v plášti, s čepicí v ruce klesl na židli. Katinka viděla v zrcadle jeho odulý, škaredý obličej, zrudlý spěchem a směšný výrazem zoufalství. Neobrátila se však, jen v zrcadle ho pozorovala.

»Nu což? Stalo se něco, žes přišel?

»Jsem přeložen. Do Bosny. K bosenskému bataillonu našeho pluku,« vydechl Keblitz a zavřel oči, do nichž se mu v zoufalém rozčilení draly slzy.

Tu se Katinka teprve obrátila.

»Do Bosny?« řekla pozorně. »Kam?«

»Do Nevesinje.« Keblitz vstal a hleděl na Katinku svýma maličkýma, dobráckýma, rozsmutnělýma očima, z nichž se slzy řinuly už plným proudem.

Paní Katinka se obrátila zpět k zrcadlu a zamyslíla se, upírajíc zraky na svůj obraz.

»Je to město? Velké?«

»Hnízdo. Čušské hnízdo.«

Chvilí mlčela. Pak jí napadlo, že Keblitz čeká v smrtelné úzkosti, řekne-li, že ho přece neopustí, že půjde s ním i do toho čušského hnízda. A jeho veliká, stále se strachem chvějící a nikdy neukojená láska, která vždy byla jako oddaný pes stejně připravena lízatí ruku za vlídné pohlazení, nebo s bolestným zaskučením přijmouti kopnutí, zdála se jí tak žalostná, že se pohrdlivě usmála. A nedbajíc, že jde o její existenci,

nahnula se k zrcadlu, aby viděla jeho v bolesti ještě nehezčí a směšnější tvář, a řekla s posměšnou krutostí princezny z ulice:

»Děláš si snad naději, že půjdu s tebou?«

A vidouc, že není ve svém zármutku schopen už ani té trochy hrdosti, která ho časem vzpružovala k vyčítavým hádkám, pokrčila rameny, vstala a přecházejíc mimo něho k oknu, dodala pohrdavě lhostejným tónem:

»Nu, můj milý, bude tedy, až odjedeš, mezi námi konec.« A zastavila se, aby se pokochala pohledem, jak se otřeše pod touto ranou.

Díval se na ni a v jeho slzících očích zračila se veškerá bezmocná ubohost jeho nesmírné, pokorné, bezectné lásky.

»Katinko —« zašeptal prosebně.

Zasmála se svým polohlasným, lehkomyšlným, dětským smíchem. »Nemůžeš beze mne žítí, vid'?'«

»Nezůstanu tam dlouho, nasadím všechny páky, abych se dostal zase do Metešváru.«

Katinka se zarazila. Pochopila, jakou výhodou by jí bylo, kdyby podržela možnost dosavadního bezstarostného života a k tomu nabyla aspoň na čas úplné svobody, nemožované Keblicovou přítomností.

»Jak dlouho bys tam musil zůstatí?« otázala se opatrně.

»Podle předpisu tři roky. Ale snad už za rok, snad za několik měsíců mohl bych se vrátiti — mám protekci — prosadil bych

to již nějak...« Přistoupil k ní a chtěl ji ujati za ruku.

Uhnula se mu. »A do té doby mohu tu já umřít hladu i s Juricou, Lizou, Žolim a Mufim, ne?«

»Ale, Katinko!« zvolal horlivě a rozradostněn, že snad přece ji neztratí. »Nemyslíš snad, že bych se do svého návratu o tebe nestaral? Zůstane ti tvůj byt a všechno zde, jako bych zde byl, v ničem nesmíš trpět nouze!« Upamatoval se, že z jeho nevelkého jmění nezbyvá již mnoho, že za tři poslední léta vydal více peněz, než v celém životě spotřeboval, ale řekl si: »Nechť — budu dělati dluhy —« a sebevědomě opakoval nahlas: »Ano, v ničem nesmíš trpět nouze.«

Katinka se tvářila, jako by ještě nebyla rozhodnuta. »Než odjedeš, rozmyslím se ještě. Naskytla se teď příležitost učiniti našemu poměru přirozený konec a pro mne byl by nyní ještě čas počítí jiný život — nejsem ještě příliš stará. — Nutno dobře rozvážiti —«

Keblitz, nevěda ještě, smí-li doufati, chtěl říci, že láska nepotřebuje rozvažování, ale včas vzpomněl, že ho jednou překvapila otázkou: »Což jsem ti snad někdy řekla, že tě mám ráda?« A jemu se nechtělo vědět, že není milován ani touto ženou, která vzala jeho život do svých rukou, jako rozmarné dítě bere drahou hračku, jejíž ceny nezná, jež však na okamžik vzbudila jeho egoistic-

ký zájem; nadporučík Keblitz byl tak skromný, že mu stačilo, směl-li považovati za ne zcela vyloučeno, že jest Katince přece snad něčím více, než dává svým chováním na jevo.

Počal zase prosebně k ní mluvit, ale přerušila ho nevlídně: »Kdy odjedeš?«

»Nejpozději desátého,« odpověděl malomyslně.

»Nu dobře. Večer ti povím, jak s námi bude.«

Když pak večer zase přišel, byla opilá, rozpustile veselá a slíbila, že bude tedy čekati na jeho návrat z Bosny. Po večeři však ho vzala za tučnou bradu a zasmála se: »Nu což, hlupáčku, myslíš, že ti zůstanu věrna?«

Keblitz jen svěsil hlavu. A Katinka náhle zvážněla a bylo jí líto tohoto nehezského, tlustého, ubohého muže; mívalať Katinka — když byla opilá, někdy také změkklé srdce. »Nu, neboj se, zůstanu už tvou. Pán Bůh už tak tomu chce,« řekla chlácholivě a pohladila ho po svěšené hlavě. Uchopil její ruku a políbil ji z vděčnosti za laskavá slova, jakých už dlouho neslyšel.

Ale druhého dne, když Katinka byla zase střízliva a spatřila na chodbě Vladimíra Vratkovského, řekla si: »Líbí se mi, bude můj.«

Vladimír Vratkovský obýval již tři neděle svůj nový byt, ale nic se nepříhodovalo, co by mohl považovati za známku, že vyběděl z kalné všednosti dosavadního žití. Pranic se nepříhodovalo. Chodil ráno do kasáren, odpoledne domů, na procházku, do kavárny, do restaurace a vše bylo takové, zcela takové jako dříve. Ani v jeho pokojíku se mu nelíbilo. Za dne zdál se mu nevlídným, jak byl naplněn zšeřelostí deštivých listopadových dnů, a večer bylo v něm tísnivé, mrtvé ticho. S paní Menzerovou se nasetkával a neměl ani záminky ani chuti, aby ji navštívil v jejím starosvětském salonku, jehož dveřmi nikdy k němu nepronikla známka života. Rovněž štíhlé dámy s rudou stuhou ve vlasech nebylo viděti. Celý starý, velký dům byl jakoby vymřelý a Vladimír se nudil a byl velmi nespokojen. Sedal dlouho do noci s kamarády v kavárně a uléhal pak k spánku s hlavou těžkou vínem a nejasnými, chmurnými myšlenkami.

Cítil se nesmírně osamělým. A byl jím, nemaje již rodičů, ani sourozenců. Ale opuštěnost nikdy před tím na něho nedoléhala, neboť život ve škole a později v kasárnách nedával mu času ani příležitosti k sentimentalitě. Teprve když měl svůj, opravdově svůj, s žádným kamarádem nesdílený byt,

domov, a ten zůstával nevlídně tichý, uvědomil si, že stojí naprosto sám prostřed života, jenž jemu, netrpělivému a očekávajícímu, nechce odhaliti svých krás a radostí. A tu počal Vladimír pochybovati, zda má život co krásného a radostného, čeho by mohl na něm požadovati.

Až jednou, ke konci listopadu už, setkal se před domem s paní Menzerovou. Vystupovali podle sebe po schodech, hovořili spolu o bytu a nerozhodně zastavili se na chodbě přede dveřmi, nevědouce, jak by svůj hovor vhodně ukončili. Paní Menzerová měla malý, plyšový, dávno z módy vyšlý klobouk na popelavě plavých vlasech a se svou bíle pudrovanou, anemickou tváří, v obnošeném plášti, připadala Vladimírovi chudobnou starou pannou. Vzpomněl si, jak při poslední setkané byl proti ní nepřátelsky zaujat, a skoro se zastyděl, že naivně chtěl ji tehdy pokořiti zaplacením nájemného, nevěda, že snad jeho »pokoření« znamená pro ni kýženou spásu z dotírající tísně opuštěné nuzující se ženy. Pomyslel zároveň i na svou vlastní osamělost a zase mu bylo nesmírně smutno, jako by mělo zůstatí pravdou, že život nemá pro něho ničeho krásného a radostného.

»Jste vždycky tak zamlklý, pane poručíku?« otázala se paní Menzerová, a na jejích rtech objevil se opět staropanensky zlomyslný úsměv, který již jednou Vladimíra proti ní popudil. Tentokráte však ho nepohněval.

»Proč se tážete?»

»Již posledně jste byl tak podivně roztržit a zamlklý. Smím vám něco poraditi proti nervositě?»

»Nervosita není správné označení — ale radte, milostivá paní.«

»Přijďte jednou mezi nás, veselé stařeny.«
Vladimír vzhlédl k ní nechápavě.

»Ach ovšem — vy se vracíte pozdě z kavárny a nevíte tedy, že od vašeho příchodu mám skoro každý večer návštěvy dam z našeho domu, které se nemohou dočkat, kdy jim konečně představím svého nájemníka. Poněvadž však vás není spatřiti — i klíčovou dírkou po vás již jedna z dam pátrala ve vašem pokoji — nutí mne dámy, abych se vystavila nebezpečí, že dostanu košem, a pozvala vás někdy. Nemusíte mítí strach — všechny mají již muže a nadto jsou již v letech, kdy se ženy k mladým mužům chovají s bezmeznou laskavostí. Nejmladší je více než třicetiletá —« Paní Elisa Menzerová hovořila tónem, o němž Vladimír nedovedl uhodnouti, je-li pouze ironický, nebo i jízlivý.

»Nevím, mám-li se přece odvážiti samotný mezi tolik dam —« usmál se opatrně. »Kdo jsou ony dámy?» dodal, očekávaje s náhlým rozzechvéním, že uslyší jmenovati štíhlou, černovlasou sousedku paní Menzerové, jejíž jméno si několikráte už přečetl s navštívenky na dveřích.

»Neměla bych toho prozraditi, dokud ne-

slíbíte, že přijdete. Ale budiž: Jest tu především paní Riedová z druhého poschodí. Neznáte ji? — Ale vejděte raději na okamžik ke mně — nemohu přece na chodbě vyprávěti o svých přítelkyních —« Odemkla dveře a uvedla Vladimíra do salonu. »Neodkládejte, prosím, pláště,« řekla vytahujíc jehlici ze svého směšného klobouku — »není ještě zatopeno. Nebudu vás ostatně dlouho zdržovati. Chci vás jen poněkud připravit na to, co vás očekává. Předpokládám totiž, že přijdete aspoň jednou. Třeba dnes večer, ano?»

»Přijdu.«

»Nebudete litovati. Řekla jsem již, že dámy — mne nevyjímajíc — jsou vesměs již v letech, kdy si zcela mladých mužů vážíme. Budete zahrnován lichocením a něžností, budete zbožňován. Nebudete se museti namáhat je baviti, dámy samy se budou předstihovati, abyste se nenudil. Za každé laskavé slovo a úsměv budou vám vděčny — uvidíte. Všechny vás již viděly a jsou uneseny vaším mládím, vaší postavou, vaší chůzí, vašimi zuby, vašimi očima — vším jsou okouzleny, vše se jim na vás líbí.«

Vladimír se marně dotazoval, jak paní Menzerová míní svá slova, volně pronášená zvadlými rty, neurčitě se usmívajícími. Nevěděl, posmívá-li se jemu či svým přítelkyním, nebo hovoří-li pouze žertovným tonem. Ničeho nemohl uhodnouti z její bezkrevné tváře, na níž zdál se pudr tvořiti neproniknutelnou masku.

»Jmenovala jste paní Riedovou —« řekl, když se odmlčela.

»Ano. Paní Riedová bydlí v druhém poschodí. Neviděl jste ji ještě nikdy? Skutečně ne? Či jste ji přehlédl? To mne překvapuje, neboť paní Luci jest dáma, jež se nenechá přehlédnouti mladým mužem. Objevila před rokem, že sedmnáctileté manželství nepřineslo jí ani špetky štěstí a že jest nejvyšší čas, aby se odškodnila za dlouhá léta promarněná věrností mužovi, který nikdy nedovede oceniti přinesené mu oběti. Nejvyšší čas — víte, co to znamená u ženy, o níž není jisto, je-li mladší či starší čtyřiceti let? Oh, milý pane poručíku, máte tušení, co nespotřebovaných vášní a nesplněných snů o štěstí jest nashromážděno v hrudi paní Riedové?«

Paní Menzerová se tichounce usmála a její velké hnědé oči ožily jízlivostí. A Vladimír se domníval, že se mu rázem vysvětlila bytost této ženy: že sama má hrudí plnou nespotřebovaných vášní a nesplněných snů o štěstí, že však už dávno přestala doufati a dovede již jenom se sobeckou škodolibostí posmívati se jiným, jež nevzdaly se ještě posledních nadějí.

Paní Menzerová postavila na stůl podnos s likérovým přiborem a krabicí cacesů. »Vidíte, musím býti stále připravena přijímati návštěvy, které běrou za vděk višňovkou, nedostává-li se jim mládí. Nepohrdnete likérem snad ani vy, jenž jste mládí samo?«

Naplnila dva pohárky a usednuvši do kouta své starodávné pohovky, počala zase hořiti:

»Nuže, paní Luci Riedová. — Víte již, že se vám u ní dostane příležitosti poznati vášnivě nitro ženy, jíž nebylo dosud porozuměno. Nevíte však ještě, že paní Riedová má drobné, rozkošné, bílé tělo zralých, kyprých, pevných tvarů, malé sice, ale za to tím výraznější oči, temně kaštanově hnědé, až po pás sahající vlasy a vzdor vši nešťastnosti vždy rozmarnou náladu. To vše vám paní Riedová sama poví nejdéle deset minut po vzájemném představení se. Mohu prozatím ještě dodati, že má šestnáctiletou, hezkou dceru, která musí nositi zcela krátké sukénky, a že její manžel je magistrátní úředník s třemi sty korun služného, z něhož třetiny jest třeba na prádlo paní Luci. Neboť paní Luci se domnívá, že velký okamžik, kdy obětí cizího, mladého muže odškodní ji za léta bezradostného obětování se klamavé ilusi počestného manželství, že tento veliký okamžik může a musí již nadejiti co nevidět a nesmí ji zastihnouti nepřipravenu. Proto ji dnes spatříte v nové hedvábné robě symbolické barvy hořící vášně, a nakloníte-li se pátravě k jejímu décolté, přesvědčíte se, že nosí hedvábné prádlo.« Paní Menzerová se zase tichounce zasmála a Vladimíra zmocnil se nepříjemný pocit, pochodící z podivného kontrastu mezi staropanenským zjevem této povadlé ženy a frivolní zlomyslností jejích

slov, jež zdála se mu teď míti jediný účel: ukazovati mu, jak nelze ničeho očekávat od života. Hleděl zachmuřen na její tvář, jejíž bělost počínala se vkrádajícím se soumrakem nabývat grotesknosti namoučené tváře pierrotky a bylo mu, jako by seděl proti nebezpečnému nepříteli, který chce jeho mládí, jeho doufající a toužící mládí otrávit svým dechem.

»Musím doznati, milostivá paní, že se nesnažíte líčiti své přítelkyně tak, abych se těšil na dnešní večer.« Chtěl, aby jeho slova zněla klidně, jen ironicky, ale dobře slyšel, že se v jeho hlase zachvělo příliš mnoho: strach o veškerou očekávanou krásu života.

A paní Menzerová odpověděla, jako by mu viděla do duše: »Ah, nedbejte mne, pane poručíku! Mluvíám zlomyslně, neboť vidím svět zlýma očima. Snad jest lepší, než jak jej já vidím — nevím. Však jej sám poznáte. Ale řekl jste cosi o přítelkyních? Použila jsem kdy tohoto slova? Zdá se mi, že skutečně. Ale pak musím prositi o prominutí — nemám přítelkyň. Opravdu ne. Dámy, jež ze zájmu o vás mne nyní častěji navštěvují, jsou pouze moje sousedky. Přítelkyň nemám. Ani se nepamatuji, že bych kdy byla nějaké měla. Rozumíte již? Nepomlouvám přítelkyň. Ostatně — neřekla jsem dosud ničeho špatného. Říci, že ta a ta dáma nosí hedvábné prádlo, není dojista pomluva. Spíše naopak, že? A říci mladému muži, že v hrudi té a té dámy jest nashro-

mážděna spousta nespotřebované vášně, tot přece dobrá služba, prokázaná dámě i mladému muži? Mám utkvělou představu, že jste mladý muž, který stotožňuje svět se srdcem ženy. — Nuže, jest málo ženských srdcí tak prudce bušících jako srdce paní Riedové.«

»A ostatní dámy?«

»Jak jste netrpěliv! Ale přestanu již mluvit o paní Riedové, neboť pozoruji, že nezapomněl jste setkání s paní Katinkou Peraskíčovou.«

»Peraskíčovou?«

»Ano. Nebo Radoličovou. Jak chcete. Paní Katinka sama neví, ke kterému z obou jmen má méně práva. Jedno jí náleželo, dokud byla dívkou, druhé, dokud byla vdána. Jest nyní vdova, Stevo Radolič již umřel, ale ponevadž paní Katinka jest někdy šetrná dáma, užívá stále ještě navštívenek zbylých jí z dob manželství.«

»Vyprávěla vám o našem setkání?« otázal se Vladimír a nemyslel již na to, že paní Menzerová chce otrávit jeho mladé iluze.

»Ovšem. Přišla, a její první slova byla: Jaký to statný hoch! Jaké má bílé, silné zuby!« Paní Menzerová se s úsměvem naklonila dopředu, vzala kalíšek s likérem do úzké, jemné ruky a pravila: »Připijme na zdraví paní Katinky. Velmi miluje vše, co jest tak červené a sladké jako tento likér. Nebot miluje krev. Prosit!«

Vladimír bezděky rovněž sáhl po kalíšku

a dotknuv se jím pohárku paní Menzerové, vypil roztržitě.

»Řekla jste, že paní Katinka miluje krev —«

»Ah, nemyslete ničeho zlého. Chtěla jsem pouze říci, že paní Katinka jest velké dítě, jež nemá rozumu, jen krev; ta probíhá, klokotá a blázní jí žilami a určuje její život, tvoří jej. Jest jí vším, jest jí rozkoší, neboť paní Katinka zná pouze rozkoš. Ulehne na omanu, dá slunci svítiti na své tělo a jest jí rozkošno. Zadívá se na sebe do zrcadla a jest jí rozkošno. Opije se a jest jí rozkošno. A to vše jest v jakémsi vztahu ke krvi, horké, rudé, sladké krvi. Nevím, rozumíte-li mi. Ale je jisto, že je krev paní Katince čímsi velmi důležitým. Mne nenávidí, poněvadž se zdá, že ve mně není krve. Ve vašem mladém těle tuší hojnost krve, a od prvního okamžiku, kdy vás spatřila, pálí ji její krev rozkošnou touhou po obsahu vašich žil. Ale poněvadž jste byl až dosud nedosažitelný, oklamává se paní Katinka zatím rudým vínem. Čtrnácte dní nebyla již střízliva.« Paní Menzerová se zase tiše zasmála. A v šeru pokoje dívaly se na Vladimíra z bílé masky obličejе její oči, lesknouce se potměšilým, měnlivým třípytem kočičího zraku. Vláša již věděl, že opravdu nenávidí tuto ženu, která s podivně jistým instinktem vytušila jeho iluze a sahá nyní po nich v jakési chorobné zlomyslnosti zvadlými, bezradostnými rukama. Zase drala se mu na

mysl pochybnost, zda lze od žití čeho krásného a velikého očekávati; zda není vše — i to, co ještě přijde — stejně nudné, šedé a všední jako to, co dosud poznal. Ale ihned ozval se v něm vzdor: nemůže, nesmí býti celý život tak ubohý, jak mu jej chce ukázati tato zlomyslná, zhořklá, stárnoucí žena! Je-li paní Riedová trapně směšná záletnice, a opijí-li se paní Katinka, není to ještě důkaz, že všechny ženy jsou jim podobné. Kdož ví, co vlastně vězí za jízlivostí paní Menzerové! A ostatně — je žena nezbytna v životě? Není bez ní možná krása, velikost, štěstí? Paní Menzerová správně uhotla, že on ztotožňuje život se srdcem ženy — ano, prozatím, opravdu, až dosud tak bezděky činil — avšak jen proto, že jest ještě zcela mlád, že se teprve chystá vykročiti; pouští se za první metou, aniž ví, je-li správná. Ale přesvědčí se, a bude-li nutno, zamíří jinam. Domnívá se teď spatřovati v mlhách světlo — ženu. Zklame-li se, jest dosti mlád a má dosti vůle a síly, aby hledal dále a jinde pravé světlo.

Ani nepozoroval, že paní Menzerová již dlouho mlčí a že pokoj jest šerem listopadového soumraku již tak setmělý, že vidí z paní Menzerové jenom její bílý obličej. Celé jeho nitro bylo stále více pobuřováno mnohonásobně se křižujícími dojmy. Slova paní Menzerové, líčící mužů chtivou paní Riedovou a rozkošnickou, opíjející se Katinku, zněla mu znova v uších a vzbuzovala

v něm úžasně živou představu obou žen. A myšlenka, že večer se setká s oběma těmito ženami, které se stanou jeho, bude-li chtít, způsobovala mu příjemný, zmatený nepokoj. Viděl štíhlou, vysokou postavu paní Katinky s rudou stuhou v černých vlasech a vzpomněl, jak po prvé uléhal v novém bytě do lůžka s vědomím, že bude jednou držeti v náručí její tělo; a zcela zřetelně slyšel i její tichý, dětsky drobounký smích. Pak hned zase vyvstala před ním postava paní Riedové: »malé, rozkošné, bílé tělo zralých, kypře pevných tvarů —«. A ironická otázka paní Menzerové — »máte tušení, co nespotřebovaných vášní a nesplněných snů o štěstí jest nashromážděno v hrudi paní Riedové —« obdržela groteskní odpověď v podivně konkrétní představě ženských nader, prudce, jaksi nepochopitelně tragicky se zdvíhajících a klesajících.

Paní Menzerová tiše vstala a přistoupivši ke dveřím otočila knoflík elektrického světla, jež svým náhlým rozbřesknutím se Vladimíra přímo poděsilo. Vyskočil, ale rychle se vzpamatoval. Zahlédl zlomyslný úsměv na bílé tváři paní Menzerové, ale potlačil hněvivé hnutí, které ho pudilo říci něco nepřívětivého, a pravil jen:

»Promiňte, milostivá paní, byl jsem opětně roztržit. Ale slibuji, že se budu míti večer lépe na pozoru.«

»Proč? Naopak! Nečíte si v ničem násilí. Vaše roztržitost bude dámám jen no-

vým půvabem. Jste to, čemu my ženy banálně říkáme „zajímavý mladý muž“. Ale nechcete snad již odejít?»

»Je na čase, abych se přichystal k dnešnímu večeru. Přiznávám se, že se vám podařilo vzbudit ve mně zvědavost i strach.«

»Strach je zcela zbytečný. Však uvidíte, že vše půjde hladce. Ale neskončila jsem dosud — nevíte ještě ničeho o paní Bolgárové. Usedněte přece ještě na chvíli. A ještě kalíšek — ano?»

Chtěl opravdu již odejít, bylo mu nepříjemno ve společnosti této ženy, která — jindy téměř obřadně klidná a upiata — jevila nyní zvláštní pohyblivost, až nepřirozenou živost. Ale nové jméno ho přimělo, že zase usedl a přijal nově naplněný kalíšek. Při tom utkvěl zrakem na jemných rukou své hostitelky a mimovolně si pomyslí: Jsou zvadlé, ale jak krásné jsou! A musil pohlédnouti i na její tvář a jako již jednou, zase byl překvapen dojmem, že paní Menzerová nevypadá ani staře, ani nehezky. Ba zdálo se mu, že vidí pod silnou vrstvou pudru na jejích lících slabý ruměnec. Avšak paní Menzerová již zase hovořila tichým, posměšným hlasem, a ten počal Vladimíra opětně popouzeti k instinktivnímu nepřátelství vůči ní; viděl již zase jen zlomyslný úsměv staré panny.

»Tři dámy dnes poznáte. Třetí jest paní Bolgárová. Anica jí říkáme a paní Peraskičová jest její mladší sestra. Mohla bych vám

o ní mnoho klepů vyprávěti, avšak bojím se již beztoho, že mne podezříváte z pomlouvání. Chci vás tedy jen upozorniti na některé zvláštnosti paní Bolgárové, abyste byl pro večer předem dostatečně orientován. Až přijdete, bude paní Anica seděti tuto v pohovce, poněkud stranou nás ostatních. Nepozdvihne se ani — snad proto, že její bývalá statnost změnila se v povážlivou robustnost, která v klidu působí imposantně, ale v pohybu hrmotně. A poněvadž vás nebude chtítí poplašiti, podá vám pouze ruku, obtíženou zlatem, pocházejícím ze dna řemesla, jež její manžel časem zaměnil za méně reální firmu stavitelskou a podnikatelskou. Stiskne vám mlčky prsty a mlčky si vás prohlédne. Po celý večer bude mlčeti a upíratí modré veliké oči na svou sklenku s likérem a jen několikráte, bez zjevné příčiny se bezhlasně usměje a ukáže své zuby, jež jsou pravidelnější a krásnější ještě než vaše. Také několikráte na vás úkosem pohledne; a pokaždé budete mítí skličující pocit, že jste vůči ní cosi nepatrného a že ani nemáte práva býti vedle této bohaté obryně živ. Nepoddávejte se však tomuto dojmu. Paní Anica vám neublíží. Nikomu neublíže. Ale zalíbíte-li se jí definitivně, nevzpírejte se její lásce. Předně vás nebude dlouho k sobě poutati: po několika pastorálních hodinách ztratí pro vás zájem a v milosti vás propustí zbohatlého o značné zkušenosti, a za druhé byste zbytečnou prudeří zas-

sadil ještě zbytečnější ránu oprávněné hrdosti ženy, v jejíchž vzpomínkách má přední místo dobrosrdečný, uznalý generál, zakladatel jejího blahobytu. Opravdu byste tuze zarmoutil paní Bolgárovou, kdybyste se uhnul jejím mohutným pažím, shledá-li vás hodným iich objetí.«

Vladimír musil sklopiti zrak setkavší se s pohledem paní Menzerové, v němž byl nepochybný odstín pohrdání. Cítil, že tato žena ví, že jeho »hledání světla« má nečistou příchut smyslnosti a že, čtouc v jeho duši jako v dávno známé, každodenně všední a naivní knize, baví se — z nedostatku jiné zábavy — superiorním pohráváním si s banalitami, jež jsou pro něho ještě veledůležitými, osudovými záhadami. Pokořovalo jej, že tato žena, která již život snad tak příliš poznala, že se jí zhnusil, těší se na podívanou, jaká se jí naskytně, až on, nezkušený, octne se jejím přičiněním v dobrodružstvích, jichž průběh dojistá ona bude chtítí řídití, snad dle programu už zlomyslně a škodolibě rozvrženého. Napadlo mu, že by bylo nejlépe všeho nechati, odejítí a odstěhovati se jinam, ale řekl si: »Což na tom, bude-li se paní Menzerová bavití! Jest nepochybně, že mi nabízí příležitost k poznání ženy — a ne pouze jedné.« A cynicky si dodal: »Nevyhnu se pažím robustní paní Bolgárové, ani obou druhých.«

»Paní Bolgárová bydlí také v našem domě?« otázal se.

»Ne. Ale nedaleko. Pan Bolgár chce ostatně náš dům od pana Ostoiče koupiti. Jest tedy nasnadě, že jsem vám radila, abyste se nevyhýbal pažím paní Bolgárové; činila jsem tak proto, abych se zavděčila své příští domácí paní. Nemyslíte?«

»Nemyslím. Spíše mám za to, že si slibujete amusantní podívanou, jak se budu tvářiti, až mi všechny tři dámy projeví své zklamání.«

Paní Elisa se usmála. »Řekla jsem vám již přece. Však uvidíte! Přijdete tedy jistě?«

Vladimír se zdvihl. »Jistě. Kdy mám přijíti?«

»Nejpozději o půl deváté. Dámy přicházejí velmi časně, ale dříve sotva se vrátíte od večere.«

»Bylo by mi nesnadno přijíti dnes dříve.«

Provázela ho ke dveřím. Zastavil se ještě před nimi. »Smím se tázati, jakou řečí dámy hovoří?«

»Toť víte, po metešvársku: trochu německy, trochu maďarsky. Paní Katinka a Anica jsou Srbky, paní Riedová je Rumunka, ale nejlépe nám všem svědčí švábština. Náležíme staršímu metešvářskému pokolení, vyrostlému ještě v přežilých dnes už tradicích císařských orlů. Vy mluvíte maďarsky i srbsky?«

»Dosud příliš špatně, než abych se odvažoval mluvit mimo kasárny.« Byl rád, že jest již na chodbě a nemusí odpovídati této ženě, o níž se mu zdálo, že zná jeho odpo-

vědi již předem a čeká jenom, budou-li proneseny i týmiž slovy, jak si ona představuje.

Dveře do předsíně byly pootevřeny, a již na chodbě slyšel hovor a smích ze salonu paní Menzerové. Byl velmi rozčilen: je očekáván ženami, které nejsou holky z ulice, ani dámy, s jakými se setkával v kasině; ale s obojími mají cosi stejného. Cítil teď, že krok do života, ke kterému se chystá, není takový, na jaký pomýšlel, když si před časem hledal byt, do něhož by mohly bez rizika prozrazení přicházeti ženy jiné, než přicházely do jeho kasárenského pokojíka. Tušil, že tyto ženy, jež se mu — ještě neznámé — dávají skoro nabízet, tyto paní Katinky, Anice a Riedové, nepřinesou mu živé krásy, ale že jejich náruče skrývají pro něho počátky trpkého poznávání. Váhavě stanul v předsíni: má vejíti nebo má uprchnouti před možným zklamáním? Potom však rozeznal tichý, dětský smích paní Katinky, vzpomněl na její vysokou, ztepile štíhlou postavu, na rudou stuhu ve vlasech, na pronikavý pohled jejích smělých očí a srdce se mu rozbušilo: chci ji, chci ženu, chci ženy! A odhodlaně zaklepal a vešel.

Všechny seděly kolem oválného stolu, pokrytého zažloutlým, starým damaškem a čajovým náčiním, a starosvětský salonek byl jakoby přeplněn těmito čtyřmi ženami, živými barvami jejich toilet, jejich parfumy,

nedořeknutými slovy a pohledy jejich zvědavě pozdvížených, lesklých očí. Vladimír zůstal okamžik zmaten státi u dveří, pak vzdorovitě pohodil hlavou, uklonil se a drze přeběhl pohledem kroužek žen.

Několik vteřin bylo ticho. Vladimír cítil, jak mu srdce prudce bije, jak mu krev horce běží žilami a jak jeho vynucená drzost se rychle mění v rozpačitost. Snášel ještě zkoumavě upřené pohledy žen, obracejících k němu úsměvné, světlem elektrického lustru zalité tváře, ale se strachem čekal blízkou již chvíli, kdy ho vzmáhající se rozpaky přinutí, aby sklopil oči a chlapecky se začervenal. Napadlo mu, že paní Menzerová pozoruje jeho nesnáze a že se z nich škodolibě těší. Tu však se již paní Elisa zdvihla, přistoupila k němu a pozdravivši se s ním, přivedla ho ke stolu a představila ho s obřadností, která mu poskytla dosti času, aby se vzpomatoval.

A když ho usadila mezi paní Riedovou a Katinku Peraskičovou, přemohl svoji rozpačitost již tak úplně, že se rychle vpravil v situaci a dovedl i s jistou převahou čeliti přívalu slov, jímž ho paní Riedová zahrnula, zatím co mu paní Elisa předkládala čajový příbor a co ostatní dvě dámy, dcery nešťastného Jócy, vzdávající se pro tu chvíli soutěže s hovornou Rumunkou, tiše spolu mluvily.

Paní Riedová byla drobná bruneta jižního typu, která počala zachraňovati svoji ne-

všední krásu, když bylo již pozdě. Celá tvář této ženy svědčila o úpornosti boje, který jí náhle přikvačivší stáří po dlouhých letech tupě snášené žalostnosti ústranného živení přineslo. S obličje paní Riedové krása její mladosti nezmizela: umřela na něm. Umřela na něm po zoufalém smrtelném zápase a spočívala na něm nyní v ztuhlé, křečovitě znetvořenosti pod groteskním rubášem líčidla. Ale oči jí planuly jako pochodně, jež nevědí, že hoří nad hrobem. Vladimír se do nich díval a chápal, že tato stará žena živí velikou, nezmarnou naději: že přijde ještě muž, který užasne nad žářem, žhnoucím v jejím nitru, tak pozdě probuzeném; neboť bylo jisto, že nevěří ve smrt své krásy a že, nerozumějíc zdržlivosti mužů, setkávajících se s ní, považuje za nutno dodati jim odvahy a naznačiti jim, že žíznila příliš dlouho, než aby reflektovala na zdlouhavou komedii svádění.

Opravdu byla poslední doba jejího života jediné toužení; nesplněné toužení, jehož nezdar byl jí vysvětlitelný pouze domněnkou, že se tvářila příliš nesnadně přístupnou. Nyní, když zase seděl vedle ní mladý muž, mučila ji myšlenka, že ji předejde jedna z obou Srbek, o nichž věděla, že mužové nejsou k nim zdržliví. Hnala na Vladimíra chvatným, tragikomickým útokem svůdnosti zestárlé, vyšňořené ženy.

Nedbajíc ostatních, brzy mu pověděla, že denně čeká ráno u okna, aby viděla jeho

pružnou, mládím a silou kypící postavu, že nechápe, jak jest možno, že se jí dosud nezdařilo setkat se s ním na schodišti. A naklánějíc se k němu, aby mohl jí nahlédnouti do hlubokého výstřihu, prozradila mu, že jest ve svém manželství velmi nešťastna, majíc za muže Švába, který jest sice svrchovaně dobrý člověk, ale příliš těžkopádný, než aby chápal její románský, náruživý temperament. Když pak paní Menzerová dala se do hlučného hovoru s Katinkou, zatím co Anica upadla do podivného strnutí a podobna veliké voskové figurině nehybně a nemluvně seděla ve svém širokém fotelu, natáhla paní Riedová nohu a dotkla se drobným lakovým střevíčkem Vladimírova kolena. Usmála se stydlivě a řekla tlumeně:

»Jste tak nesmělý —«

Tušil, že paní Menzerová a Katinka se smějí snad proto, že dobře znají a předvídají svody své sousedky a že snad úmyslně jí k nim poskytly příležitosti. Bylo mu trapno, býti tak bezbranně vystavenu dotěrnosti zestárlé ženy, ale zároveň se zastyděl nad sebou samým, neboť poznal, že tato nestoudná, nepřičetná žena právě svou odumřelou krásou a lačnou vilností vydražďuje jeho smyslnost v pervertovanou žádost: Musil pohlédnouti na její drobnou, vysoko odhalenou nohu, stále ještě se u jeho kolena třesoucí jako prosebně pozdvížená tlapka žadonícího psa, a musil — musil jí pohladiti rozechvěnou ruku. Nepochyboval, že přijme

i tuto necudně se nabízející, mnohými jinými muži už asi povrženou ubožáčku. Ale zmocňovala se ho divoká, nenasytná touha: všeho užítí, vše poznati, i rozkoš i hnus života, jenž zdál se mu náhle dorážeti na něho hlucícím, lákavým a výhrůžným příbojem svých tajemných imaginárních vln. Znova pohládl a stisknul jemný kotník u svého kolena a nakloniv se k paní Riedové, řekl tiše: »Pozor — pozorují nás — ale zítra —«

Oči paní Riedové se zavřely. A její rozpalené tváře zbledly pod líčidlem nenadálým blahem. Zdálo se, že jejich mrtvá krása počíná se oživovati slastnou nadějí, že nadešla doba jejího vítězství.

»Ano — zítra —« zašeptala, a oči se jí otevřely a zářily štěstím.

»Ano — zítra —« ještě jednou řekla polohlasně a zase přivřela oči. Schoulila se ve svém křesle a její drobné, stářím ještě ušetřené tělo všechno se chvělo předtuchou slavné rozkoše zítřka. Vladimír patře na ni měl pocit, že se pustil do zlého dobrodružství.

V pokoji bylo pojednou ticho. Vladimír se rozpačitě rozhlédl. Paní Bolgárová stále ještě nehybně seděla v lenošce, odsunutá od stolu, na jehož kraji těžce spočívala její mužsky silná ruka s bezpočtem brilantových a rubínových prstenů a masivním zlatým náramkem; celá její mohutná postava s těžkými, skleslými nadry na široké hrudi, s rozložitými rameny a boky a s nepoměrně ma-

lou hlavou připadala Vladimírovi záhadně cynickou a nestoudnou. Ale její obličej byl drobný obličej zamyšleného dítěte, jež v jakýchsi podivných dumách zestárla, aniž ztratilo své dětskosti a naivity svých velkých modrých očí. Vladimír nedovedl od ní odtrhnouti překvapeného zraku. A zcela neočekávaně, neodvracejíc do neurčita ztrnule upřeného pohledu neobyčejně jasných očí, pootevřela své nepřírozně červené rty k něčemu, co snad mělo býti úsměvem, ale bylo jen jakýmsi podvědomým úšklebkem, jenž odhalil řadu hrubě pravidelných, skvělých zubů.

Tu se Katinka naklonila k Vladimírovi a řekla: »Líbí se vám naše Anica, vidíte?« A nedbajíc jeho rozpaků, pokračovala: »Každému se líbí. Kdysi nám říkali srbské princezny. Byly jsme obě krásné, ale zestály jsme, Anica však přece zůstala krásná. Jen zesílila. Je z ní teď královna.« A Katinka dala se do svého dětského, nerozumného smíchu. Anica zůstala nehybna, bílá řada jejích zubů stále ještě byla odkryta v nepěk-ném úšklebku. Zdálo se, že sestřiných slov ani neslyšela.

Vladimír zahleděl se Katince do očí a nevěděl, posmívá-li se sestře, či věří-li, co řekla. A po prvé spatřil, že i Katinka je zestárlá, že její krása jest již jen posledním úsměvem mládí, jež na ni marnotratně rozestírá svůj jas, netušíc, že se kvapem blíží nelítostný soumrak.

Znovu se rozhlédl po čtyřech ženách a bolestně pocítil smutek jejich hynoucího mládí. A náhle se v něm probudila prudká touha, všechny je učiniti na chvíli svými, bezohledně zmocniti se jejich uvadajících těl, brutálně obnažiti jejich neznámé, cizí duše, rychle, kvapně prohrabati se v tom, co tvoří jejich životy a osudy, jako lupič v hořícím, řítícím se domě uchvátiti vše, co jim zůstalo krásného, cenného, a s kořistí prchnouti daleko od nich, ztracených a ubohých. Cítil se silným a odvážným: ano, oloupí je. V každé z nich život něco pro něho uchystal. Ale samy jsou hrabivé, samy by chtěly loupiti, utišíti svá nenasytná nitra, vyssáti ho! Ah — vy chtivé šelmy!

Katinka Peraskičová přestala se smát. Zdálo se jí, že mladý muž jest jí svými myšlenkami nesmírně vzdálen, že nevidí její krásy, nepodléhá jí. Nepokořovalo ji to, ale do jejího lehkomyšlného, tvrdého srdce vkrádala se tichá, neznámá melancholie. Sklonila hlavu a jen jako ve snu slyšela paní Menzerovou, jež se pokoušela uvést zábavu do proudu.

Vladimír se vzpamatoval a snažil se tvářiti se rutinovaným společníkem. Hlučně hovořil s paní Menzerovou, odpovídal paní Riedové, která se vytrhla ze svého blaživého zasnění a znova jej zahrnovala lichotnými a sdílnými slovy, a pokoušel se zapřísti hovor i s Katinkou. Ta však nenalézala své rozmarné veselosti. Vnucovaly se jí na mysl

vzpomínky z minulosti a bezděky shledávala, že není v jejím vzpomínání žádné radosti, jako jí není v zábavě čtyř žen s jedním mužem, na kterou se byla těšila, představující si ji potřeštěně rozpustilou. Znepokojovalo ji, že jí celý uplynulý život, o němž se vždy domnívala, že jej prožila tak, jak si předsevzala, když se její oči chudého, krásného děvčete z předměstí otevřely a počaly rozlišovati štěstí od dobrého a chudobu od špatného, že tento celý její život, důsledně podřízený samovolně stanovenému zákonu: »chci znáti jen rozkoš a radost«, připadá jí pojednou naprosto pochybeným; neboť nespátkovala v něm nyní rozkoše a radosti, jimž přece vše obětovala. Vzpomínala a tázala se: »Což jsem nepocítila radosti, když jsem dokázala, že mne Stevo vedl v bílém hedvábí a atlasu nevěstinném k oltáři katedrály, naplněné závistivými, zlostí bledými bohačkami? Nepocítila jsem rozkoše, když jsem prostřed kořících se mi mužů mohla se opájeti champaňským, já, která jsem dříve musila rozpichovati jehlou své prsty, abych opatřila tatíkoví několik krejcarů na rakiji? Nebyla to rozkoš, co mne vrhalo do náručí krásných a vznešených mužů, zhlouplých nebo bláznivých touhou po mém nádherném těle? To vše nebylo nic? Paní Katinka schýlila hlavu a bylo jí podivně teskno.

Vladimír stával se nepozorným k lichotkám paní Riedové. Stále častěji utkvíval zrakem na snědé, jemné tváři Katinčině a říkal

si: »Jest přece jen krásná, jediná krásná ze všech čtyř —« A když, zamyšlena, zdála se neslyšeti jeho k ní pronášených slov, byl jat úzkostí, že právě ona, jediná krásná, nebude jeho. Cítil opět dotek střeвиčku paní Riedové na své noze, ale dotěravost zestarálé Rumunky ho popudila. Poodsedl a pohlédl na ni cize, že všecka zbledla strachem, že její naděje byla marna. Usmál se pohrdlivě: O tu netřeba se báti. Napřed Katinku. Chtěl na ni promluvit, ale neočekávaně střetnul se s pohledem její sestry. Byl to úžasné chlípny, nestoudný pohled očí, jež vytřeštěny a ztemnělé zdály se rozšiřovati se po celé nepřirozeně maličké tváři této nehybné, robustní ženy.

»Hleďte — její ruce,« zašeptala paní Menzerová, vsunuvši se mezi Vladimíra a paní Riedovou, aby odklidila jejich čajové šálky.

A Vladimír spatřil bílé, mužsky silné ruce Aniciny, jak pokryty prsteny se svírají na širokém klíně v křečovitě zaťaté pěstě. Pak se zraky paní Bolgarové od něho pomalu odvrátily, ztupěly a rty v opětém šeredném úšklebku odhrnuly se jí z obou řad skvělých, dravčích zubů.

»Jste její,« řekla tiše paní Menzerová a Vladimír se oťásl polou hnusem, polou smyslností, představuje si, že chlípna obryně se právě rozhodla, učiniti jej svým milencem.

Paní Elisa sebrala se stolu čajové náčiní a nahradila je likérovým servicem a objem-

nou karafou. Hovořila nenuceně a usmívala se svým jízlivým úsměvem staré panny, stavíc před hosty křišťálové kalíšky s krvavě rudým obsahem, a Vladimír, pátře na její jemné ruce, bezděky uvažoval: je snad souzeno, aby jeho dobyvačné mládí vedralo se i do jejího života a ukořistilo, co v něm ještě nalezne zbylého po bojích, které z ní, jistě kdysi něžné a důvěřivé, učinily jízlivou, posměvačnou znalkyni lidského nitra? Její tělo ho nelákalo, ale chtělo se mu probádati její duši, která mu připadala vydrancovanou, znesvěcenou svatyní, na jejíž temné klenbě jako by byly utkvěly v ponurých obrazech surově vzrušené výjevy pod ní se udavší.

»Drahá paní Katinko,« řekla paní Menzerová, přerušujíc tak ticho, jež se stávalo již trapným, »roznemohla jste se steskem? Neviděla jsem vás ještě nikdy tak zamlklou a jsem v pokušení věřiti, že pomýšlíte na cestu do Bosny. Snad dokonce již vaše krásné oči vidí idylickou scénu štědrého večera s rozzářeným vánočním stromkem v poněkud prosté, ale útulné kuči v Nevesinji?«

Paní Katinka pozdvihla hlavu. Vzpomněla na Keblitze, snad po prvé od jeho odjezdu a vzpomněla na jeho oddanou, psí lásku, na jeho nehezkou, odulou tvář, na objetí jeho chlípného, tučného těla; oťásla se hnusem a chtěla se posměvačně zasmáti. Ale přepadla ji nenadálá temná úzkost, že nenáviděný muž se vrátí, že jest k němu navždy upoutána, že mstivý osud, darovav jí s ním

trochu blahobytu, nepropustí ji nikdy již z ohavné, ale potměšilé a neodolatelné moci jeho peněz.

Maní vznesla postavený před ní kalíšek k ústům, avšak než se ho dotkla rty, jata náhlým vztekem, obrátila se k Vladimírovi a dotkla se pohárkem jeho sklenky a řekla se zlostným, cynickým smíchem princezny z předměstí: »Připijme si.« A když Vladimír překvapen a ochotně uposlechl vyzvání, dodala s ústy na okraji číšky: »Nechť srazí vaz!«

Vladimír, jenž se rozhlédl po ostatních dámách, aby i s nimi si připil, se zarazil. Ale paní Menzerová se zasmála a naklánějíc se k němu, zatím co paní Riedová netrpělivě natahovala k němu po loket nahou ruku se svým kalíškem, řekla: »Jen klidně vypijte. Jde o muže, kterému nemožno přátí většího dobrodiní.«

Katinka vypila a se zlým pohledem na hostitelku odpověděla: »Máte pravdu, paní Eliso. Nelze mu přátí většího dobrodiní. Neboť život, jaký ho očekává, vrátí-li se, nebude závidění hodný. O tom zajisté nepochybujete?« Zase se zasmála a sličná tvář jí zhrubla na okamžik vulgárností jejího smíchu. Potom se obrátila s neočekávanou živostí k Vladimírovi:

»Víte, nejsem žena, jež nebyla pochopena. Oh ne! Mne všichni velmi rychle chápají. Je velmi snadno uhodnouti, že ve mně vězí jen špatnosti, A přesto se mi přihodilo, že

jsem milována mužem, který nechce uvěřiti, že jsem mrcha, ač jsem mu to již nescíslněkrát dokázala. Nechápu tohoto muže, a poněvadž nenávidím vše, co mi nelze pochopiti, přála jsem mu, aby srazil vaz. Nechcete si na toto přání ještě jednou se mnou připíti?« Sama znovu doplnila svůj a jeho kalíšek a nečekajíc, co odpoví, rychle vypila. »Ah — nepřipil jste mi, nechcete být cynický. Nevadí. Však se tomu naučíte. Dříve, než myslíte. Vidíte, paní Luci? Pan poručík jest ještě tak mlád, že nemůže věděti, co rozkoše je v cynismu. Vy ostatně, má drahá, také toho nevíte. Aspoň se tváříte, jakoby jste nevěděla. Vůbec se zdá, že jsem zde já jediná, která to ví. Paní Elisu snad vyjímaje. Neboť paní Elisa zná vše. Ale vy, má drahá paní Luci, buď toho opravdu nevíte, nebo se bojíte věděti to. A má zlatá sestřička toho rovněž neví, neboť nikdy neslyšela, co to cynism je; jinak by snad měla již nějaké ponětí — že, Anico?«

Anica se usmála, ale její úsměv byl, jakoby souvisel s čímśi zcela jiným, s něčím, co se jevilo jen jejím modrým, velikým očím, tupě upřeným na lesknoucí se pohárek rudého likéru. Sáhla po něm silnou, prsteny svítící rukou a místo odpovědi své sestře vypila jej, otvírajíc široce oči jako hltavý, náruživý piják.

Paní Menzerová mlčky nalila do prázdných sklenek.

Katinka rychle svoji po třetí vypila, sama

si ji zase naplnila a znovu vypila. Pak posunula své křeslo blíže k Vladimírovi a těkajíc rozjiskřeným zrakem po přítomných, usmívala se tiše, jako se usmívá rozpustilé dítě, jež se chystá provést velké šibalství. Paní Riedová hleděla na ni nepokojně a v tmavých očích se jí zlověstně blýskalo.

Katinka ještě jednou vypila. Bylo zřejmo, že se jí již podařilo opítí se. Zase bylo trapné ticho. Paní Menzerová usedla do rohu pohovky proti Vladimírovi a dívala se na něho se svým ironickým úsměvem. Vladimír měl pocit, že tato žena, jež zdála se vše předvídati, jest velmi spokojena, že její podivná společnost se přičiňuje zabrániti, aby jeho iluze nebyly příliš odvážné. Co až dosud poznal v jejím saloně, připadalo mu jako výstrahou před tím, co považoval za život; a okamžik uvažoval, má-li právo vinit ji ze zlomyslnosti, nemá-li spíše vděčně přijmouti její výstrahu. Ale hned si vzdorně řekl, že chce ženy, ať jsou jakékoliv, že žádnou nepovrhne, že každá mu dá kus života.

Katinka zase počala hovořiti. Mluvila nejistým, opilý hlasem, přerušovaným tichým, nerozumně nemístným smíchem.

»Ano, jen já znám rozkoš cynismu. Vy ostatní nedovedete býti dosti upřímní. Ani porozuměti mi nedovedete, neboť jste ve svém mládí neměli možnosti tak zblízka jako já si prohlédnouti bídu. Anici sice nescházelo možnosti, ale scházel jí ostrý čich, aby postřehla nejrozkošnější podstatu bídy. Zna-

la jen její ošklivou stránku: hlad a špinavé prádlo. A když její astmatická excelence poskytla jí nádhernou příležitost, aby ochutnala cynismu, sladce hořkého koření lidského trmácení světem, zaslepena vděčností spráskla ruce nad zázrakem, že nemusí již kaziti si zrak pícháním do strašlivě bílého plátna při úsporném světle kuchyňské lampičky. Potom měla již příliš málo bídy, než aby mohla poznati její jediný půvab: bláznivý výsměch její poesie. Ano, můj drahý, mladý muži — « Katinka položila Vladimírovi ruce na ramena a patřila mu z těsné blízkosti do očí — »chudoba má poesii. Četl jste jistě o ní. Tucty německých a skandinávských spisovatelek staly se její pomocí doporučení hodnými autorkami pro dospívající dívky. Jistě znáte tuto poesii podkrovních a sklepních světniček, v nichž krásné, bledé dívky s melancholickým úsměvem šíjí běloučké košilky pro jiné, bohatší dívky, které však nejsou šťastnější jich: neboť bohatství neznamená štěstí, a ony bohatší dívky rády by zaměnily svůj osud se zdánlivě smutným osudem těch bledých děvčat, poněvadž závistivě tuší čistotu jejich srdcí. Vidíte, znáte tuto poesii čistých srdcí? Nuže — hleďte — tato poesie, tak neodlučitelná od bílé barvy, počala jednou — na jaře to bylo! — přede mnou metati tak bláznivé kotelce, že jsem se dala do uličnického chechtotu: neboť zahlédla jsem její červené — ano, červené! — spodničky. Milý Bože! co

jsem se tehdy nasmála! A od té doby jsem již také zvěděla, že to, co nosí červené spodničky, jmenuje se latinsky — nebo řecky? — cynismus — a že jest to jediné, co působí radost lidem, jimž se rozbolely oči dlouhým patřením na bělost. Ale jest k tomu třeba odvahy, všude zvednouti sněhobílé roucho a potěšiti se pohledem na červenost spodniček, jež ostatně nemusí býti ani zcela čisté —«

Katinka se zase rozesmála dětským, nerozumným smíchem. Vstala a vyskočila na fotel, jehož péra pod rypsovým povlakem povážlivě ohrožovala její rovnováhu. »Hleďte!« řekla náhle vážně a nestoudným pohybem pozdvihla svůj župan a odkryla své krásné silné nohy a temně růžové dessous. »Nosím svoji barvu přímo na těle, ne jako paní Riedová, která miluje červeně jenom vnější. Ne — nehněvejte se, drahá paní Luci — musíte však doznati, že třeba milujete tuto barvu, neporozuměla jste její podstatě!« Seskočila a pohladila tvář paní Riedové, jež byla pod líčidlem smrtelně bledá. »Vy milujete v červení symbol mládí, ozdobu, kdežto já v ní vidím radostnou kapku krve. Ach — horšíte se! Jste nespravedlivá. Ale ovšem — jsem opilá, vyjadřuji se hloupě, nerozumíte mi. Chtěla jsem říci, že miluji svou krev, poněvadž je červená, jako je červený cynismus, spodnička života —«

Usedla, vložila čelo do ruky, opřené loktem o stůl a dívala se chvíli zamyšleně do

prázdná. Její sestra seděla netečně, líně rozložena v pohovce. Paní Riedová neklidně bloudila nechápavými, starostlivými pohledy s Vladimíra na opilou dceru opilého Jocy a tiskla obě ruce k srdci, jež se svíralo tušením, že se předčasně rozjásalo; neboť jasně viděla, že mladý muž zapomněl na její zítřek a podléhá tomu, co její sokyně jmenuje cynismem a čemu ona, jež opravdu nepoznala hladu a špinavého prádla, nerozumí.

Paní Menzerová, jako zkušená režisérka, nahnula se přes stůl a naplnila Katinčin kalíšek. »Pila jste ještě málo, drahá Katinko.«

Katinka pomalu, labužnický srkala rudou, sladkou tekutinu. »Ano, vy všichni máte málo upřímnosti nebo málo odvahy. I vy, paní Eliso. Odvahy máte dosti, ale upřímnost vám naprosto schází. Máte odvahu obnažovati jiné, avšak sama se cudně a starostlivě choulíte do sta hustých závojů. Nevyčítám vám toho. Oh, nikoli! Vždyť ani já nemám vždy chuti k upřímnosti. Ale dnes ji mám. Dnes mne chytla takovou vztekle radostnou silou. Vy, vševědoucí, snad víte, proč. Že proto, že jste mi připomněla onoho chudáka, který se jednou zabije, až pozná, že je marno přivíratí oči před červení, která je mně rozkoší a jemu hrůzou. Ano, ano — proto! Proto, že se těším na okamžik, kdy se ty jeho zbabělé, bezbarvé oči vytréští v posledním záchvatu hrůzy —«

Zvrátila hlavu na lenoch křesla a tiše se usmívala, mhouříc před světlem lustru své

dlouhé černé brvy, že se mezi nimi chvěly jen drobounké jiskry zřítelnic.

Paní Riedová naklonila se těsně k Vladimírovi a zašeptala mu do ucha: »Hnusné, vidíte?« Její dech byl horký a Vladimír měl pocit, jakoby jeho horká vlna, zalivší mu tvář, úzkostně vibrovala; porozuměl nenávisti a strachu, jež se s tímto dechem vydraly z hrudi paní Riedové.

Katinka se pomalu vzpřímila a utkvěla na rozechvělé Rumunce posměšným pohledem.

»Řekla jste cosi, paní Riedová. Neslyšela jsem toho, nebojte se, ale vím, že jste tím dokázala, jak málo jste mne pochopila. Ale nevádí, přičiním se, abyste přece pochopila.« Opět se zasmála svým dětským, nevinným, nerozumným smíchem, Anica sebou nepatrně pohnula a aniž odvrátila ztrnulých, modrých očí od svého kalíšku, okázala zase svůj bílý dravčí chrup mezi šeredně se usmívajícími rudými rty. Pak mechanicky sáhla po sklence, provodila ji zrakem až k ústům a převrátila její obsah do hrdla s gestem a výrazem starého pijáka. A když postavila prázdný pohárek zpět na stůl, vrhla na Vladimíra po druhé krátký, nestoudný pohled chlípné ženy, svírající pěstě v předtuše rozkoše brutálního objetí muže.

Vladimír zachytil i tento její druhý pohled a znovu se otrásl zpola hnusem, zpola smyslností představy, že také tato podivná obryně bude jeho.

Katinka vstala a přecházejíc nejistými kroky po pokoji, počala opět hovořiti.

»Ba, drahá paní Luci, nepochopila jste mne. Nechcete stále ještě rozuměti, jakou rozkoší jest cynismus. Nuže, hleďte, co je cynismus: až se dnes rozloučíme se svou laskavou hostitelkou, jež za námi uzamkne dvěře, bude s námi třemi Vladimír — jest to vaše křestní jméno, že, pane poručíku? — ještě chvíli mluvíti na chodbě. Mezi hovorem dojdeme až ke schodům, řekneme si dobrou noc, vy půjdete do druhého poschodí, Anica dolů, a já vezmu Vladimíra za ruku a odvedu si ho do ložnice. Vidíte, Vladimíre, že tomu tak bude?« Zastavila se za Vladimírem, položila mu teplé, měkké dlaně na čelo a přitiskla jeho hlavu na svá ňadra.

A Vladimír, jenž několik vteřin nebyl schopen myšlenky ani řeči, odpověděl náhle drsným, i jemu samému cize znějícím hlasem: »Ano, právě tak tomu bude.« Pohnul hlavou, aby lépe cítil pružná ňadra, jež ho zbavovala rozumu svým smyslným přilnutím, a myslil: »To tedy je cynismus! A je opravdu červený a radostný —«

Pak pojednou vzpomněl paní Riedové a zvědavě na ni pohlédl. Seděla vedle něho v lenošce, jakoby byla zkameněla v okamžiku, kdy chtěla vyskočiti a vrhnouti se na nenáviděnou sokyni. Její tmavé oči leskly se nehybným třpytem a pozdvíženy k tváři Katinčině zdály se pomalu ustupovati a zapadat do důlků, kolem nichž vyskakovaly

stále nové vrásky jako paprskovité pukliny praskajícího skla. Ale náhle svezl se její ztrnulý pohled na Vladimíra, naplnil se nesmírnou zoufalostí, zakolísal nejistě — a paní Riedová zakryla si obličej rukama, zasténala bolestně a propukla v štkavý, ošklivý pláč.

Katinka odstoupila od Vladimíra, sklonila se nad plačící, ale ihned se zase vzpřímila a s klidnou, lhostejnou tváří usedla na své místo. Zkřížila ruce na prsou a seděla u stolu mlčky, s naprostou netečností, která podivně kontrastovala s její dřívější hlučnou a posměšnou živostí; nevšímala si již ničeho, jakoby byla dohrála komedii, jež ukončena trčila pro ni veškerý zájem; a zdálo se, že ani opilá nebyla, nebo že nenadále vystřízlivěla.

Anica jen nepatrně pohnula hlavou, aby lépe viděla štkající Riedovou; po maličkém, divně svěžím obličejí rozlezl se jí úšklebek starého zlého dítěte a jasná modř jejích velikých očí ztvrdla v odstín fialově naběhlé ocele.

A paní Menzerové, s jejíchž svadlých rtů po celý večer nemizel škodolibý staropanenský úsměšek, svítily teď oči nemilosrdnou radostí.

Vladimíra znenáhla nakazila tato němá, studená krutost zlých srdcí žen, které s mrazivým posměchem seděly kolem své pokorěné družky; a jejich nemilosrdné mlčení, přerušované ošklivým hysterickým vzlyká-

ním, probouzelo v něm žádost býti také zlý, chladně pohrdlivý. Vyňal z kapsy tabatěrku, zapálil si cigaretu a dívaje se roztržitě do jejího dýmu, cítil, že srdce mu opravdu ztvrdlo.

Paní Riedová neočekávaně přestala štkáti a unaveně spustila ruce se svých tváří, na nichž slzami rozmazané líčidlo způsobilo groteskní spoustu. Rozhlédla se kolem sebe ztrhaným, plachým zrakem a znovu zakryla si obličej rukama. Pak se namáhavě zdvihla a se sklopenou hlavou, s rukama stále ještě na tvářích přitisknutýma, beze slova odcházela vleklým krokem.

Jediný Vladimír se za ní ohlédl. Její drobná postava v živé červené robě zdála se mu zlomeným tělem stařeniným. Tiše za ní zapadly dvěře.

Ženy u stolu zůstaly bez hnutí. Vladimír se zamyslíl.

Po chvíli vstala Katinka a položila mu ruku na rameno.

»Pojďme.«

Vladimír mlčky vstal.

Také Anica se zdvihla a zkříživši ruce za pasem, líně se narovnala a zívla. Vladimír vlně se zadíval na její mohutné, kypré tělo.

Katinka stiskla mu rameno a řekla tiše: »Líbí se vám, vidíte? Také bude vaše.«

Anica se usmála. Její oči se zas upíaly na Vladimíra a on zřetelně viděl, že celé její robustní tělo již pociťuje rozkoš jejich objetí.

»Ano, ano — ale ne zítra!« řekla a dala

se do cynického smíchu. A Vladimír musil sklopiti oči pod nestoudným pohledem této ženy, dvakráte starší jeho, která po prvé k němu promluvila, aby pronesla hrubou dvojsmyslnost.

Paní Menzerová podala Anici její plášť a šál.

»Nechci vás zdržovati,« řekla. »Bylo by to ostatně zbytečno, když — jak vidím — účel večera jest již dosažen. Ale bojím se, že příští moje večery budou teď osamělé a nudné —« a obrátivši se k Vladimírovi, který, poněkud ještě zmaten, právě položil hedvábný šál na rozložitá ramena paní Bolgárové a nedovedl se přemoci, aby se nedotknul chvějícími se prsty bílé, chladné kůže její silné šíje, dodala: »Šnad aspoň vy nebudete tak nevděčný a přijdete mne občas navštívit.« A Vladimír se po ní udiven ohlédl, neboť pohřešil jízlivý tón, kterému u ní již tolik uvyknul, že mu byl neodlučitelný od hlasu, procházejícího jejími bledými rty, zkřivenými ve zlomyslném staropanenském úsměvu. Avšak viděl, že i tento úsměv schází na bílé pudrované tváři paní Menzerové, jejíž hnědé oči pozbyly veškerého lesku.

»Nu — dobrou noc — jděte, prosím, jděte již —« řekla paní Menzerová podivně mdlým hlasem, a nečekajíc, až se s ní hosté rozloučí, odešla rychle do vedlejšího tmavého pokoje, jako by prchala skrýti náhlý záchvat slabosti.

Katinka vsunula Vladimírovi ruku pod

paži, vedla jej za svojí sestrou ze salonu a pravila: »Nedbejte jí, bývá často taková. Mnoho zkusila. Víte, nesmíme nikdy dbáti jiných, jen sebe —« Ale Vladimír by byl v tomto okamžiku mnohem raději se vrátil k ženě, která zdála se pod maskou superiorní vysměvačky života skrývati jím zasazené, nezhojitelné rány.

Paní Anica se na neosvětlené chodbě ani nezastavila. Odcházela volnými kroky, šustíc hedvábím, a až když už zmizela ve tmě koridoru, ozvalo se její »Dobrou noc«, a znělo jaksi hrubě, jako by je byl za svítání zavolal na rohu ulice nosič pytlů, potácející se do svého pelechu, na rozloučenou svým kumpánům, s nimiž byl po těžké denní práci prohýřil svou týdenní mzdu.

Vladimír se divil, že neví, bylo-li jeho první milostné dobrodružství rozkošné, či bylo-li pouze cynické. Vzpomínaje na ně druhého dne, snažil se ujasnit si, který pocit byl silnější, když se pozdě v noci kradl pokojem, v němž bylo zřetelně slyšeti oddechování dítěte ženy, vedoucí ho horkou rukou ve tmě ze své ložnice: zda vděčnost k ženě, jež propůjčila své tělo jeho vášním, či hnus vůči této matce, která objímajíc ho šeptala: »Jen tiše — Jurica má lehounký spánek.«

Bylo jisto, že pokud byl ovládán vášní, imponoval mu její odvážný cynismus, a že byl hotov uznati její nauku o červené spodničce života i za svůj program; neboť se domníval, že opravdu spatřuje neodolatelný, sladce hořký půvab v této neskrývané animální surovosti dvou pohlaví, v tomto bezvýhradném a bezohledném podrobování se rozmaru okamžiku; ba pocitoval ctižádost dokázati této požívačce, která ostentativně se chlubila sobectvím a tvrdostí svého srdce jako jediným výtěžkem zkušeností svého života, že i on již prohlédl komedii žití a hodil všechny iluze svého sotva se počavšího jinošství jako zbytečný, směšný balast přes palubu korábu, jemuž se nadále svěří jako zlhostejný poutník, který nechce již mít

cíl ani naděje, který jen se superiorním úsměvem přijme vše, co mu pohrdaný osud položí na cestu. Kdesi v hloubi duše vzpouze se ještě něco proti slabosti, s jakou se poddával vlivu této první namanuvší se mu ženy, avšak v horké, dusivé atmosféře ložnice té hedonistky, stojící na rozhraní mládí a stáří, krásy a vadnutí, sténající rozkoší a zároveň naslouchající, zda ve vedlejšímu pokoji se neprobudilo její dítě, byl dojem večera v salonu ironické paní Elisy, v jehož grotesknosti ztratil rovnováhu svých dvacetilet, ještě příliš živý, než aby se mohl vrátiti k svému naivnímu hledání opravdového života.

Teprve druhého dne, když vzpomínal na dobrodružství noci, jež zanechalo v jeho nervech nesmírnou malátnost a zdálo se již dávno minulým, mohl o něm volně a chladně uvažovati. A tu shledal, že vůbec si nedovede o zažitém utvořiti definitivního a jasněho soudu. Poznal, že již od svého odpolevního setkání s paní Menzerovou se ocitnul v podivném víru dojmů, myšlenek a pocitů, jež jako kulisy divadelního jeviště neviditelnou mašinerií a vůlí řízeny, rychle se střídajíce a měníce úplně ho pomátly. Všechny čtyry ženy, o nichž se byl večer chvílemi domníval, že vidí jejich duše, jako by to byly jednoduché geometrické obrazce, jevily se mu nyní záhadnými, nepochopitelně komplikovanými bytostmi. A nejméně jasný byl sám sobě. Co cítil, co myslel včera? Jakými

vztahy se dal upoutati ke všem těm ženám? Čím je mu teď Katinka? Imponuje mu ještě její cynismus, či se mu hnusí? A ostatní? Chce je ještě všechny, chce ještě každé uloupiti, co jí život nechal krásného?

Vladimír se pojednou velmi zastyděl: že vstoupil mezi čtyři ženy s naivně bušícím srdcem, jako by se blížil tajemným věštyním, z nichž jej pak jedna prostě vzala za ruku, odvedla ho do své ložnice a ukojila na něm svoji smyslnost, což chtějí snad učiniti i ostatní tři; a on v nich hledá Sfingy! Odplivnul si a byl po několik hodin spokojen pokořujícím doznáním své naivity.

Avšak krátký listopadový den počal ustupovati rychlému, sivému soumraku, a Vladimír, probudiv se z odpoledního spánku, který měl nahraditi noc probděnou v Katinčině ložnici, měl nepříjemný pocit člověka, kterého přes všechny vytáčky očekává nemilý úkol: učiniti bilanci prohýřeného večejška.

Nepochyboval, že mnoho prohýřil. Marně hledal svoji svěží touhu po ponoření do onoho druhého, neznámého proudu života. Bylo mu, jako by již při prvním skoku poznal, že i tento lákavý proud, o němž si sliboval, že bude jeho čistými, prudkými vlnami unášen mezi čarovnými břehy, má bahnité dno a neprůhledné, páchnoucí vody. Nepochyboval již, že se dožil velkého zklamání a že toto zklamání znamená skorem katastrofu jeho junácké výpravy. Vše, co

ukořistil, je poznání, že není valného rozdílu mezi holkami, které bez ostychu míjejí strážnici u kasárenského průjezdu, a mezi ženami, které nenavštěvují kadetů v kasárnách, poněvadž mají mladé muže ve vlastním domě.

Vladimír byl nespravedlivý, neboť opravdu se vemlouval do tohoto přesvědčení, ač cítil, že jeho kořist jest přece jen větší: že dříve znával po prohýřené noci jen nudu a znechucení, kdežto nyní pociťuje melancholii. Melancholii, která nemá ničeho společného s kocovinou, ale která se nepozorovaně uhnízďuje v srdcích lidí, když učinili první doušek z hořké číše Osudu. A Vladimír také zcela přehlédl, že tato melancholie, již nevědomky zaměňoval s desilusí, jest velmi příbuzna cynismu paní Katinky. Ale to vše poznal Vladimír teprve mnohem, mnohem později: když již dovedl vděčněji přijímati dary života i takové, jež byly skromnější a chudší než melancholie prvního zklamání nad objetím ženy.

Avšak tehdy, leže za soumraku v teplých peřinách, byl velmi nespokojen. Díval se na okno, před nímž se neslyšně pohybovaly nahé haluze koruny akátového stromu, a marně snažil se zahnat tíseň svírající mu srdce. Z předsíně slyšel tiché pohvizdování Pišty, který asi již netrpělivě čekal, kdy bude zavolán, aby pomohl pánovi při oblékání a sám se brzy dostal z domu. A Vladimír skoro záviděl svému sluhovi: ten nehle-

dá života; žije jej, jak se mu podává; čeká, až doslouží, pak odejde domů do své vesnice někde prostřed široké pusty na Alföldu, ožení se, bude orat, sít a sklízet, zestará a umře, aniž mu kdy napadlo, že jsou dva proudy života. A Vladimír se hořce usmál, domnívaje se, že se to zkušený skeptik směje potrestanému dvacetiletému ilusionistovi.

Zavolal Pištu, aby rozsvítil. Ale místo sluhy vstoupila paní Luci Riedová. Zůstala stát u dveří a tiskla ruku k srdci.

Poznal ji hned, třebaže bylo v pokoji již polotemno. Nebyl nikterak překvapen a těšil se z toho, jak klidně, tvrdě dovede čekati, až sama promluví. Jen poněkud se pozdvihl, opíraje se loktem o polštáře. Umiňoval si: V této ženě uhasla poslední jiskra ženskosti; teď přiběhla k němu již jenom fena. Jako s fenou s ní bude jednati. Nepotřebuje jí. Odkopne ji.

Ale pak vzpomněl, jak včera stiskl její jemný kotník a zarděl se, neboť se počal báti, že ji nenechá odejíti.

Učinila několik kroků a zase se zastavila, naslouchajíc ke dveřím.

»Prosím, pošlete svého sluhu pryč, zemřela bych studem, kdyby mne spatřil.«

»Což vás neviděl?« otázal se posměšně.

»Ne. Dívala jsem se s pavlače, až sejde do dvora. Teď však se vrátil.« Zasmála se tiše a v jejím smíchu bylo slyšeti, že již dávno přemohla své včerejší pokoření, na němž i on měl podíl, a že se pamatuje pouze

na jeho neprozřetelné »zítra«. Váhal ještě okamžik, než řekl: »Ustupte, prosím, tu za skříň.« Pak zavolal Pištu a propustil ho domů.

Vystoupila ze svého úkrytu a otočivši opatrně klíč ve dveřích, přicupkala k němu drobnými affektovanými krůčky radostí rozpustilého děvčátka.

»Umím dostáti slovu — že?« otázala se nejistě, když zůstal nehybný a nevítal ji.

»Nevím, milostivá paní —«

»Milostivá paní?« přerušila jej. »Nejsem již milostivá paní pro tebe! Tvá Luci jsem, tvá, celá tvá —« Usedla k němu na kraj lůžka a vsunuvši mu ruku pod hlavu, přitiskla se k němu nadry a patřila mu zblízka do tváře. Viděl v temnu jen její lesknoucí se oči a cítil na své hrudi, jak jí srdce buší. Představoval si její tvář s dávno mrtvou krásou v rysech znetvořených stářím a skoro s ošklivostí čekal, až ho políbí nabarvenými rty. Ruka na jeho odhaleném krku počala se jí třásti.

»Tvá jsem, tvá —« opakovala tišeji a v jejím šepotu se zřetelně chvěl hrozný strach, že ji odstrčí, že jí řekne, že jí nechce, aby šla domů.

»Slyšíš, tvá jsem, tvá —« zašeptala zase.

Vladimír cítil, že v této ženě, jejíž prsty se křečovitě roztahují na jeho hrdle, se rodí šílenství. Neobejmu-li jí teď — pomyslí si, zatne mi prsty do hrdla a bude mne rdousiti. Hnušila se mu. Chtěl ji odstrčiti, ale

pak mu napadlo: Konečně — proč ne? Je tma, učiním dobrý skutek a vyhnu se možnému skandálu. A strhl ji k sobě.

Den potom přišlo třetí dobrodružství.

Byla neděle, pozdní odpoledne, a s nebe sypal se první sníh zimy v těžkých vlhkých vločkách. Vladimír vyšel z domu a chtěl na nároží náměstí vyčkati vozu tramvaye, jehož svítilna jako vzdálený rudý bod tkvěla kdesi v rovné, sněhem zbělelé Hunyadově ulici.

Na rohu, ve stínu železné budky čekárny stála vysoká, silná dáma pod rozepiatým deštníkem. Až když se těsně vedle ní zastavil, poznal v ní sestru Katinky Peraskičové. Bylo mu nepříjemno, že se s ní setkává na ulici, ale přece pozdravil. Pak teprve poznal, že ho jistě již dávno zpozorovala a že jest lépe a elegantněji oblečena, než očekával.

Sklonila nepatrně hlavu k pozdravu a Vladimír viděl zabělati se její zuby.

»Zdá se,« řekla, »že se na trati něco přihodilo. Čekám již aspoň patnáct minut marně, hne-li se konečně onen vůz v Hunyadově ulici. Pojdme raději pěšky.«

Překvapilo ho, že tolik slov pronesla; pohlédl na ni pozorně a všeka se mu zdála jinou, než jak se mu jevila u paní Menzerové.

Šli několik kroků podle sebe. Zahnula za roh ulice, do níž vedlo okno jeho bytu a zastavila se. Byla téměř o hlavu větší jeho a sklonila se k němu, jako by mu chtěla cosi

pošeptati, ale hned se zase vzpřímila a zasmála se tiše. »Jste hezký hoch. Katinka je do vás zamilována. Víte, co to znamená, řeknu-li já, její sestra, že je Katinka zamilována? Oh, můj milý, je to tuze vážné!«

»Řekla vám něco?« otázal se, nevěda co odpovéděti.

»Ne. Právě proto. Jest to po prvé, že mi ničeho neřekla. A že se nesmála.«

Nevěděl, proč i on shledává velmi vážným, že se Katinka nesmála a že Anici ničeho neřekla.

»Jdu od ní. Chtěla jsem, aby mi vás dnes poslala. Jsem až do zítřejšího poledne sama doma. Ale nesmála se a neřekla ani slova. A její pohled nebyl nikterak přívětivý. Jako by byla zcela zapomněla svého nedávného sermonu o červené spodničce.«

Popouzelo jej, že o něm mluví, jako mluvíval on s kamarády o děvčatech, která si posílali z jedné kadetské světnice do druhé, ale její slova, že jest sama doma a že chtěla, aby k ní přišel, vzbudila jeho smyslnost; a lichotilo mu, že cynická Katinka snad žárlí na svoji ještě cyničtější sestru, které upírala porozumění pro dráždivou rozkoš onoho sladce hořkého koření života.

»Katinka je doma?«

»Ano. Proto jsem vás odvedla sem. Její okna vedou na náměstí a nechtěla jsem, aby nás zahlédla spolu. Je sice tma, ale Katinka vidí jako ostříž. Avšak co tomu říkáte, že Katinka jest na nejlepší cestě k žárlivosti?«

V jejím hlase bylo tolik dobromyslného posměchu a údivu, že se Vladimír musil usmáti.

»Což vy nejste schopna žárlivosti?« otázal se.

»Já? Ne, příteli. Žárlivost je pro mne přílišná poštilost. Ale proč zde stojíme? Půjdete přece ke mně, že? Doma si můžeme o tom pohovořiti. Půjdete?«

»Přejete-li si.«

»Pak, prosím, zůstaňte trochu pozadu. Půjdu napřed. Bydlíme tamto, v onom žlutém domě, v mezaninu, dvěře jsou hned na pravo v průjezdu, nechám je pootevřeny. Na shledanou tedy —«

Šla před ním a Vladimíra překvapovalo, že její robustní postava nezdá se mu nikterak těžkopádnou. Nikým nepozorován vešel za ní do domu. Rozsvěcujíc elektrické lustry provedla jej několika bohatě zařízenými pokoji, než jej v jídelně vyzvala, aby odložil plášť. Ukázala na stůl, kde bylo pro dva prostřeno: »Vidíte, počítala jsem zcela určitě s Katinčinou ochotou, že vám vyřídí moje pozvání. Nebýti našeho náhodného setkání — ostatně, nač bych zapírala, že jsem na vás dosti dlouho čekala v čekárně tramvaye?«

Zase se divil její hovornosti a nedovedl se zdržeti, aby o tom neučinil tázavé poznámky.

»Tomu se díváte? Jsem již příliš stará a pohodlná, abych závodila o mladé muže

švitořením. Přišla jsem k paní Menzerové, abych si vás prohlédla, poněvadž jsem o vás mnoho slyšela od Katinky i paní Riedové. Nu, líbil jste se mi, a nyní hovořím, protože sám mnoho mlčíte a není nikoho, kdo by za mne mluvil.»

Musil si doznati, že ji neposuzoval správně, máje ji za ženu, která zhloupla a ztupěla zbohatnutím a chlípností. Vůbec ji nepoznával, vzpomínaje, jak netečně seděla rozložena ve fotelu paní Menzerové. Její podivně drobný a svěží obličej se nyní usmíval širokým, dobráckým úsměvem, který s jeho rysů stíral všechny známky stáří, že se zdál opravdu dětským; jen oči teď rušily tento dojem. V těch, příliš velkých a jasné modrých, skrývalo se nyní cosi, co v rozporu s ostatní tváří svědčilo, že tato žena dětského obličejce a těla obryně má sobeckou, zesurovělou duši zestárlé proletářky, která zbohatlá chce se odškodňovati za strádání svého mládí konejšením všech svých hrubých chťičů. A Vladimír, rozhlížeje se po bytě bývalého zedníka, rychle odkrýval všechny ty neklamně značky, jež liší blahobyť vyvinujícího se parvenua od starousedlé zámožnosti. Paní Riedová mu s netajnou závistí mnoho vyprávěla o pochybné poctivosti, s jakou pan Bolgár Tamás dovedl dědictví své ženy po její legendární už excelenci změnití v základ jmění na metešvárské poměry velmi značného, třebaže stále novými podniky ještě ohroženého. Pa-

ní Riedová nezamlčela také, jak tvrdé srdce má Anica, která nechala otce v bídě umřítí a jistě nikdy se nepokusila umožniti Katince, aby se vymanila z potupného postavení metresy; paní Riedová vyjmenovala i dlouhou řadu milenců, které prý smilná Rácka měnila častěji a snáze než své prádlo.

To vše tanulo Vladimírovi na mysli, a přece mu byla sympatická tato kdysi krásnější z obou bývalých princezen předměstí, která nyní, ztučnělá a zestárlá v buržoasku, nedovedla nebo nechtěla skrývati sklonů svého proletářského mládí.

Hovořila stejně klidně o lahůdkách a pamlscích, jimiž pokryla stůl, jako o noci, kterou ztrávila její sestra s mladým mužem, jenž nyní seděl u jejího stolu a naslouchal jí vnitřně vzrušen, ale tváře se býti jako ona chladný a lhostejný. Opájela-li se Katinka zřejmě zvukem svých cynismů, zdálo se, že Anica vůbec si není vědoma lascivnosti svých, že je pronáší ne z pervertované rozkoše, ale že jsou prostě nejvlastnější mluvou jejího v jakési smyslné primitivitě uvázlého nitra. Bylo jisto, že vodíc si milence domů za nepřítomnosti svého muže, nepocituje při tom dráždivé příchuti zapovězeného ovoce, ale že tak činí pouze proto, poněvadž se toho chce jejímu zdravému, silnému tělu, a že úplně postrádá koketnosti netoužíc nikdy, aby se líbila, a spokojuje se tím, že mladí mužové, jež si vybrala jako sama silné a zdravé, se jí nevzpírají. Vladi-

mír byl dokonce přesvědčen, že se svými cizoložnými Aventurami nikterak se netají ani před svým manželem, který jistě s lhostejně shovívavým úsměvem starého lotra naslouchá, vypráví-li mu, že se ve svém posledním vyvolenci zklamala. Chápal již také, že tato žena byla upřímně dobromyslně udivena, když zpozorovala na své sestře známky žárlivosti.

Anicina hovornost ostatně neměla dlouhého trvání. Když Vladimír naposled poděkoval za její pobízení a odmítnuv miskou konfetu, zapálil si papirosu, usadila se líně na pohovce a upadla z nenáhla v mlčelivou nehybnost, v jaké ji Vladimír poznal u paní Menzerové a která se zdála mnohem více odpovídati jejímu naturelu, než její dřívější živost.

Vladimír, jehož nedělní dobrodružství počalo opravdu bavit, snažil se nevyrušovati jí. Avšak, když odhodil oharek cigarety do popelníčku, ucítil náhle její pohled — onen pohled říjivé obryně, svírající pěstě v předtuše brutální rozkoše svého robustního těla — a zamrazilo ho.

Zdvihla se pomalu, těžce, a nespouštějíc s něho široce rozevřených, ztemnělých očí a odhalujíc své skvostné zuby v šeredném, jaksi podvědomém úsměvu vlhce rudých rtů, rekla: »Nuže?«

A zase to byla podivná směs hnusu a smyslnosti, co Vladimír pocítoval, když byl i touto ženou veden do její ložnice.

VII.

Zima vlekla se zdoluhavým tempem; nebyla to ani zima — jen dlouhá řada sychravých, nepřívětivých, krátkých dnů, vyplněných studenými dešti, nebo mlhami, které nedávaly zesláblému slunci prorvati šedivou oblohu, spočívající nad městem jako nízká smutná klenba.

Vladimír upadal stále hlouběji v podivný stav podrážděnosti a melancholie. Nenáviděl tři zestárlé ženy, které se tak náhle vetřely do jeho života, pohrdal jimi a přece se nedovedl odtrhnouti od jejich vadnoucích těl, v nichž hořely vášně zmítajícími se plameny jako poslední výšlehy požáru, který sám sebe ztravuje.

Byl vysílen těmito nenasytnými třemi těly, ale stále se k nim vracel, lákán ponurým půvabem jejich náruživých objetí — půvabem, který ho zároveň naplňoval hnusem i rozkoší.

Pochopil již narcoticum Katinčina sladce hořkého koření života a miloval je již, jako kuřák opia miluje kuličky, jež sice ničí jeho život, ale dávají mu chvíle slastného opojení.

Naučil se milovati cynismus a laskati se s ním, jako se laskáme se samoláskou. Odkrýval nové jeho stránky a nacházel v nich nové dráždidlo svých unavených nervů.

Jeho styky s třemi milenkami nabyly záhy rázu skrytého nepřátelství.

Katince, své učitelce, se netajil, jak dobře pochopil její učení. Působilo mu nemalou radost, když poznal, jak ji zraňuje její vlastní zbraní. Neboť byl Katinkou milován. Nechtěla tomu ještě sama věřit, posmívala se možnosti, že by v ní bylo vzklíčilo co tak pošetilého, ale znepokojovalo ji, že se nedovede již všemu smáti, zvláště ne tomu, že se musí o muže dělit s jinými ženami. Ona, která Vladimíra u paní Menzerové ujišťovala, že mu bude i její sestra náležeti, žárlila. Opravdu žárlila a její žárlivost nebyla nikterak cynická; nevztahovala se na fysická objetí, jimiž jiné ženy porušují její samovlastnictví muže, ale na nechápanou moc, která jí znemožňuje učiniti z Vladimíra nevolníka její krásy a vůle. Pokořovalo ji, že tento sotva chlapectví odrostlý jiných nemá pro ni jediného slova něžnosti a že ani ve chvílích, kdy se jí rozkoší zatajuje dech a kdy, lnouc k němu veškerou touhou své pobouřené krve, proti své vůli šeptá horkými rty jeho jméno tónem prozrazujícím, že mu nechce býti jen cynickou succubou, nemizí s jeho mladé tváře superiorní úsměv muže, který zůstává i v paroxysmu rozkoše chladný, poněvadž nepotřebuje ovládati své srdce, jež sice vzrušeně tluč zvyšeným oběhem krve, ale nereaguje na nijaké mimofysické impulsy. Pokusila se vzbuditi v něm žárlivost, ale již

po prvním pokusu vzdala se pokračování ve hře, poněvadž se chvěla obavou, že by Vladimír našel v její nevěře snad vítanou záminku k úplnému zastavení svých stále řidších návštěv.

Choval se k ní s dokonalou, třebaže zehavě ironickou dvorností, která ji vydražďovala k vzteku. Dovedla se však vždy opakovati a oplácela mu svými cynismy, ale ty zněly nuceně, a Katinka pokaždé umlkala sklíčena a zahanbena.

I její sestra byla nespokojena s milencem. Byl první, u něhož se její primitivní duše zastavila před otázkou, kterou nedovedla jasně formulovati, o které však tušila, že jest velmi vážná. Nepodroboval se jí, jako činili dosud všichni, kdož, davše se zlákatí jejím robustním tělem a jeho těžkopádnou, podivně dráždivou smyslností, stávali se v jejím náručí prostě účastníky jejího animalního hedonismu; nepřicházel, kdykoli se jí zlíbilo, a přišel-li, měl pro ni záhadný úsměv, budící v ní podezření, že se jí vysmívá. V jeho přítomnosti nelíbil se jí její domov, na nějž v hloubi svého parvenuovského nitra byla velmi pyšna; nevraživě sledovala jeho pohledy, roztržitě bloudící po drahém nábytku a v dražbách skoupených obrazech a bibelotech; měl-li přijíti, uváděla byt do úzkostlivého pořádku, pečlivě se oblékala a dlouho stála před zrcadlem. A brzy počínala nabývati jistoty, že se mu nejen její byt, ale ani ona nelíbí. Ona, kte-

rá od mládí srbských princezen tak úvykla přesvědčení, že její krása jest větší, než je třeba, aby mužové ochotně vyhovovali jejím chťicům, takže zcela na ni zapomněla, dívala se teď po letech do zrcadla a s úzkostí pátrala, mnoho-li zbylo z její dávné krásy. Nemohla pochybovati, že zestárla, ale neodvažovala se doznati si, že její tvář, uchovavši si podobu a jistou svěžest dětského obličejce, jest přece jen tvář staré, zhrublé ženy. Ztučnělá, zestárlá princezna předměstí pozbyla nadobro svého líného, sytého klidu. Náhle v ní oživovaly vzpomínky na zapomenutá již vítězství její mladé krásy, jichž v úporném zápase o kus blahobytu dobývala téměř mimochodem, která však nyní, když nehrozila již bída, nabývala hrdé a romantické glorioly. Probouzela se v ní touha po nových vítězstvích, jichž by nyní dovedla zcela jinak si vážiti i využití. Ale tu právě přepadl ji rdousivý strach: není již pozdě?

A Vladimír měl jí dáti odpověď, již neodvažovala se čísti ve svém zrcadle. Ulpívala na jeho rtech bázlivým a zlým pohledem: kdy řekne, že jest krásná, a že ji miluje?

Avšak rty mladého muže usmívaly se v tvrdém, ledově chladném úsměvu, jako by netušil, že v srdci stárnoucí ženy, probuzeném úzkostí, počíná růsti temná, nebezpečná vášně.

Tvrdě a chladně usmíval se Vladimír i lás-

ce Luci Riedové. Byla to směšně veliká, vroucí láska. Tato nejstarší a nejhladovější z Vladimírových tří milenek, naleznuvši konečně muže, šlela zprvu radostí. Pak se oddala hluboké vděčnosti a pokoře; líbala ruku, domnívala-li se, že jí byla laskavě pohlazena. A když konečně počínala tušiti, že mladému muži, který tak náhle rozzářil její v smutné, marné touze se vlekoucí dny, není ničím jiným, než trpěnou žebračkou, upadla v trýznivou bezradnost. Kolísala mezi zoufalostí a nadějí, že si přece ještě získá jeho lásky. Přepadala ho v jeho bytě svými něžnostmi, kdykoli jí bylo možno, a byla šťastna, nepřinutil-li ji svým jemným, ale odporu nepřipouštějícím způsobem k okamžitému odchodu; a poslal-li ji za ledabyly vymyšlenou záminkou domů, odcházela váhavě ke dveřím, nespouštějíc s něho vpadlých, stálou horečkou lesklých očí, v nichž se vedle psí oddanosti tetelily jiskry potměšilého vzteku krocené šelmy.

A Vladimír, prosedávaje v kavárně večery dnů, z nichž téměř každý mu přinesl několik chvilí tohoto vysilujícího s některou ze tří láskou a nenávisť rozrušených žen, cítil se velmi nespokojeným. Denně se rozhodoval, že učiní všem těmto hanebným poměrům konec, ale při tom dobře věděl, že se přelhává. Věděl, že mu způsobuje podivnou, bolestnou rozkoš objímati tyto smutnému stáří propadlé ženy, drážditi jejich pozdní vášně a pchrávati si jejich bezna-

dějnými osudy. Tušil, že jest to nebezpečná a zločinná hra, ale cítil v ní onen prudký tep života, po němž tolik toužil, a stala se mu již příliš náruživostí, než aby se jí vzdal.

Unaven, roztržit sedal mezi kamarády, opřen o plyšové opěradlo pohovky, usmíval se jejich hovorům, účastnil se jich také někdy, ale jeho myšlenky stále se vracely k třem ženám, pro něž neměl laskavých, srdečných slov a od nichž se přece nedovedl odtrhnouti. Přemýšlel o jejich životech, o nichž jen velmi málo věděl a které se mu jevily jako řady pitvorných výjevů, zachycených v obrazech nesmyslně prudkých barev, jako by na dlouhé šedé stěně, jejíž konec ztrácel se mu v temné dálce; vyplňuje si mezery mezi těmito obrazy své vínem a hudbou cigánské kapely vzrušené fantasie, dobrodružně si konstruoval úplné životy svých milenek, jakoby byl každou z nich nepozorován sledoval krok za krokem od kolébky po všech jejích cestách až do okamžiku, kdy před ní předstoupil co představitel jejího osudu. A bylo mu, jako by, patře s ledově chladným úsměvem na tyto tři ženy, znepokojené jeho náhlým objevením se a tušící, že jest osudem pověřen hroživým pro ně posláním, byl opravdu pánem jejich životů. A pocítoval neodolatelnou touhu býti jim krutým, nelítostným pánem. Neboť zároveň nejasně cítil, že tyto ženy svatokrádežníma, potřísněnýma ruka-

ma rvou cosi krásného, drahocenného, nenahraditelného z jeho mládí. Proto, když pozdě v noci nejistými kroky se vracel k nárožnímu domu Kossuthova náměstí, zastavoval se na rohu a dívaje se k temným oknům, za nimiž snily jejich neklidné duše své bolestné sny o něm, jejich tvrdém, krutém pánu, často zahrozil pěstí a zašeptal: »Počkejte, vy šelmy!«

Společných večerů u paní Menzerové již nebylo. Vladimír k ní časem docházel na krátkou návštěvu. Ale nikdy již nepomýšlel na to, aby i ona se stala jeho milenkou. Hovořil s ní klidně a skoro důvěrně, a vždy znovu žasl, jak podivuhodná znalkyně lidských niter je tato osamělá žena, s hořkým a posměšným klidem pohlízející na život ji opomíjející. Nesvěřoval se jí s ničím, a přece byl přesvědčen, že ví o všem, co se s ním a v něm děje. Často měl dojem, že mu je starší, moudrou přítelkyní, která ho chce nepozorovaně vésti nebezpečnými postranními stezkami života, ale v takových okamžicích se vždy znenadání usmála svým staropanenským, zlomyslným úsměvem a Vladimír pak od ní odcházel rozmrzen a nespokojen.

VIII

Opravdu si nevíte pomoci, drahá Katinko?« řekla paní Menzerová.

Katinka schýlila hlavu. Ale po chvíli ji pozdvihla, a v jejích očích nebylo již melancholie, která se zdála zkušenou paní Elisii tak překvapovati, když Katinka — rozmarná a cynická Katinka — jí vyprávěla, že proplakala celou noc, kterou jí Vladimír nechtěl obětovati. »Má drahá,« pravila, »nahlédla jsem již, že jest opravdu cosi nesmírně trpkého, co jsem slychávala jmenovati zhrzenou láskou, a co mne nutívalo ke křechovitému smíchu. A přesvědčila jsem se, že tu není pomoci. Ale dala bych za to život, který ztrácí pro mne znenáhla poslední své půvaby, kdybych mohla tomu prokletému holobrádkovi připravití několik takových nocí, jaké mi dává již dlouho prožívati.«

Paní Menzerová se zamyslíla a po její pudrované tváři bloudil zlomyslný úsměv.

»Slyšela jste již, že se včera vrátila paní Saveta Ostoičová?« otázala se neočekávaně.

Katinka se nepokojeně pohnula. »Neslyšela jsem. Ale co tím chcete říci? Že budou moje zlé noci ještě častější?«

»Ne. Ale vím, že si paní Saveta přivezla z Budapešti velkou lásku. Snad svoji poslední. Jest možno, že se vrátila, aby se dala rozvésti,«

»O tom jsem již dříve cosi zaslechla,« řekla Katinka a najednou počala chápati. »Ach, vy intrikánko! Myslíte, že by to bylo možno? Ale je-li paní Saveta tak zamilována, nebude snadno seznámiti ji s Vladimírem.«

»Ne snadno, ale ne nemožno. Vy přece se s ní znáte?«

Katinka pokrčila rameny. Zнала paní Savetu Ostoičovou, ale ta se příliš dobře pamatovala na srbské princezny, dcery Opileho Jócy, než aby ona, dcera Dr. Alexandra Ilikoviče, nejznamenitějšího metešvárského Srba, který si s otcem srbského krále za jeho vyhnanství tykával, opětovala Katinky pozdravy jinak, než blahovolným, ale velmi zdrželivým skloněním své krásné hlavy. Katinka, když se po svém rozvodu přistěhovala do Ostoičových domu na nároží Kossuthova náměstí a stala se tak bezprostřední jejich sousedkou, vykonala sice u nich návštěvu, ale paní Saveta jí návštěvu oplátíla navštívenkou, kterou dala Lize do ruky chvíli po tom, když viděla z okna, že Lizina paní čeká na nároží na tramvay. Avšak přesto se Katinka na ni nehněvala. Zůstalo v ní něco úcty, s níž si děti v srbské škole o Savetě šeptávaly, že nosí zlaté, drahokamy posázené hodinky, které starý Karađorđević, jemuž vlastně patří bělehradský trůn, odkázal její nebožce matce; a když později slychala o milostných dobrodružstvích nejkrásnější metešvárské dámy, dobrodruž-

stvích to, jež se vymykala z rámce metešvářských klevet a dodávala paní Savetě jakési tajemné glorioly, zvýšila se Katinka úcta k ní v tajný obdiv, jenž nebyl prost závisti, ale způsobil, že se necítila uražena nepřístupností své pyšné sousedky.

»Paní Saveta Ostočová jest pro nás, milá paní Eliso, příliš vznešená společnost,« řekla Katinka poněkud trpce, ale hned dodala škodolibě: »A myslím, že i pro pana Vladimíra, jakmile se prozradí jeho styky s námi.«

»V tom právě spočívá můj výpočet, má ubohá zhrzená,« odpověděla paní Menzerová. »Nejprve jest nutno vzbuditi u něho patřičný zájem o nejkrásnější a nejdobrodružnější ženu celého Banátu, aby se jí přiblížil jako komár světlu, ponechat mu s dostatek času k zamilování se, a pak upozorniti pyšnou paní Savetu, aby se nekompromitovala milencem nějaké Riedové. Není pochyby, že si komár spálí křidélka.«

Katinka chvíli mlčela. Zdálo se jí velmi nepravděpodobným, že by paní Saveta dovedla, co se nezdařilo jí: vzbuditi v mladém egoistovi velkou vášeň. A což, zalíbí-li se jí tento sličný hoch?

»Kdo jest to, koho paní Ostočová tak miluje, že by se odhodlala opustiti po tolika letech svého huňatého, dobrého Lazara?«

»Nevím mnoho — jen tolik, že to jest zcela výjimečně krásný mladý muž, a že spolu bloudívali po ulicích budapeštských

vedouce se jako děti za ruce a dívajíce se druh druhu do očí, jako by hleděli do otevřeného nebe.«

»Bojím se, milá paní Eliso.«

»Že ani paní Saveta neodolá drze nevinným očím pana Vladimíra? Po tom všem neuvěřitelném, čeho jsem se musila dožiti u vás, má drahá, není arci vyloučeno, že vyštve váš bombardier i onen fenomen mužské krásy z paní Savetina srdce, jehož největší ctností není věrnost. Ale musíte se něčeho odvážiti, chcete-li se dočkati zadostučinění. Jest ostatně velmi pravděpodobno, že Vladimír i bez našeho přičinění zkusí své štěstí u nové své sousedky. Jest vámi tak zhýčkán, že odvahy k tomu jistě se mu nebude nedostávat a že pokušení se do staví po prvním shlédnutí vaší konnacionalky v domě, o tom buďte přesvědčena.«

Katinka zase schýlila hlavu. Bylo jí těžko a smutno v srdci, ale přece se zasmála svým starým lehkomyšlným smíchem a řekla: »Nu dobře, paní Eliso. Zkusíme to. Ach, jak se budu chechtati, až se hošíček bude zardívati hanbou, že se mu srdéčko trápí marnou láskou!«

Katinka odešla domů, pila rudé víno, smála se a plakala.

Paní Saveta Ostoičová opravdu se vrátila k svému dobrému, huňatému Lazarovi. Po roce. Jako se již často vrátila: znavená, tichá, laskavá. To bývaly svátky pro Lazara. Zanechával pití a hovořil s paní Savetou o drobných bezvýznamných věcech, naslouchal s udiveným úsměvem jejímu vyprávění o jejích cestách, nebo jí hrál na svém violoncelu skladby, o nichž věděl, že je má ráda. Nikdy mu neproklouzlo slovo hořkosti nebo výčitky, a paní Saveta byla k němu vlídná, skoro tak něžná, jako bývala před mnoha lety, kdy ještě věděl, že ho miluje. Divně tiché, melancholické dny to bývaly, tyto přestávky mezi mrtvými a budoucími vášněmi krásné ženy, a mezi zapomenutým a již zase hrozícím zármutkem šedivícího, chátrajícího muže. Lazar Ostoič věděl, že milovaná žena přišla jen odpočnouti na své bezcílné, horečně neklidné pouti za bludným srdcem; že jednoho dne opět bude mu uchýliti se do své pracovny a ke svému vínu, aby neviděl, neslyšel a necítil. Ale pokorně a vděčně přijímal chvíle nevzrušené a chladné vlídnosti, které mu darovala jakoby odměnou za jeho bezměrnou oddanost a dobrotu, když sama odpočívala od příliš mnoha rozkoší a rozechvění.

Nebylo pravda, že se paní Saveta vrátila

tentokráte, aby nadobro opustila svého Lazara. Naopak, přišla k němu znavenější, tišší a laskavější než jindy. Její poslední dobrodružství nebylo jako předcházející: nevrátila se umdlená, ale vítězná. Nebylo vítězství v její poslední lásce. Nebylo ani pravda, co si paní Menzerová smyslnila pro Katinku: že se vodila po ulicích budapeštských s milencem podivuhodné krásy. Budapeští jenom projela, vracejíc se zdaleka. Její poslední aventura nebyla idyla dětsky šťastné lásky. A muž v ní byl záhadný dobrodruh, jehož síla a krása spočívaly v gestu podivné brutality a podivné něhy. Jako král noci uchvátil paní Savetu ve svoji moc, pohroužil ji v těžký, omamný sen zmatené krásy a hrůzy, a dav jí probuditi se, zmizel tak náhle a tajemně, jako se byl zjevil. A paní Saveta vrátila se k věrnému Lazarovi umdlená, ale bez odlesku zažitých rozkoší a krás v sametově černých očích, s jakým se vracívala jindy.

Stále ještě žila jako ve snu — ale byl to již pouze prázdný, vidinami neoživený sen, v jaký upadáme, přivoláme-li náhlým probuzením svoji odpoutanou duši z kouzelné výpravy do neznáma zázvěti a uspeme pak znovu animálním spánkem, který — nám bláhovým a zbabělým — jest zdravý a lehký.

Brzy však po jejím návratu přišly dny, kdy paní Saveta cítila v srdci nepokojný stesk. Jako by její bohatý život neměl již

krásnějších možností po tomto tajemném a největším dobrodružství, které jako drahoucennou relikvii ovinula zlatými závoji vzpomínek a uložila hluboko ve svém nitru, tak hluboko, jako by již nikdy po něm nechtěla sáhnouti. Až dosud přicházela vždy k Lazarovi odpočinouti před novými výboji. Ale tentokráte jí bylo, jako by Osud, kterému již vše vyrvala v odvážných půtkách, co vzácného a slastného viděla v jeho urputně sevřených rukou, potměšile byl se odplížil kamsi do tmy, aby jí mstivě nastražil zákeřnou léčku.

Pozorovala svého dobrého Lazara, jak mu oči září smutnou radostí z jejího návratu, a jak přece i v jeho radost vkrádá se nepokojné tušení, že tento její návrat není takový, jaké bývaly dřívější. Často na ní utkvíval svým neskonale dobrotivým pohledem v němé otázce, jako by ji nesměle vyžýval: »Co tě tíží, ty má drahá, krásná? Pověz, a učiním vše, abych tě viděl klidnou a šťastnou.« Ale nemohla mu ničeho pověděti a její nepokojný stesk rostl a stále tížil věji doléhal na duši.

Byla již několik týdnů doma a nepřívětivá, mlhavá a deštivá zima, která uvítala ji, vrátivši se z krajů slunečného jasu, ještě více ji skličovala. Dívajíc se oknem na nevlídné náměstí s holými akáty, skupenými v jeho středu kolem bronzové sochy Kosuthovy, stojící na žulovém postamentu v patetické póse tragického hrdiny, podlé-

hala touze uprchnouti daleko do širého světa a nikdy již se nevrátiti do tohoto ve svém moderním rozmachu tak nepřirozeně rychle střízlivějícího starého města, kde snad i ji očekává vystřízlivění z opojení životem. Zároveň ale pociťovala velikou, smutnou únavu, která každý vynořující se plán ihned zamítala.

To způsobovalo, že se oddávala tichému, sladce bolnému snění, jež nevyvolávalo sice reminiscencí minula, ani netkalo ilusí budoucna, ale přece dávalo její duši kolísati mezi resignací a čímsi neurčitým, co — ne zcela ještě naděje — stávalo se očekáváním něčeho velikého a rozhodného.

*

V jedné z častých chvil tohoto snění zastihl ji Vladimír. Paní Menzerová nemusila mu dlouho domlouvati, aby se pokusil o krásnou ženu, o níž kdysi slyšel hovořiti kamarády s jakousi bezradnou směsí cynismu a obdivu a o které se nyní neočekávaně dověděl, že se vrátila ze svých dobrodružných cest a je mu sousedkou v domě. A jak zkušená paní Menzerová předpokládala, stal se tak domýšlivým, že mu pokus nepřipadal nikterak odvážným. Když vyslechl zprávy své domácí paní, provázené jejím staropanenským posměšným úsměvem, pomyslně si s naivní drzostí svou »Proč ne?« Ale přes to si byl jist, že se v paní Savetě setká se zcela jinou ženou, než byly ty,

kteřé dosud vstoupily do jeho života. A zne-
náhlá se ho zmocňovalo zvědavé, dychtivé
rozechvění: je to snad ona, která je určena,
aby nahradila zklamání, připravená mu
prvními třemi milenkami? Vládne snad ona
vášni, jejíž rozkoš by nebyla znečišťována
hnusem? A v jeho duši počalo se znovu
vztyčovati mladé, odvážné a silné toužení,
jež, otráveno jedem ničemných objetí živo-
tem odsouzených, beznadějných žen, zdálo
se mu ještě krátce před tím navždy již
v prvním svém rozmachu zničeným.

Ale marně hledal příležitost k přiblížení
se paní Ostoičové. Skrovné společenské sty-
ky, které paní Saveta ještě před svou po-
slední cestou udržovala, zdály se býti jí nyní
úplně přerušeny. Nikdy nevycházela a po
dlouhém čekání v dešti na chodníku ná-
městí spatřil ji Vladimír jen několikráte
u okna. Nezřetelně viděl její oválnou sně-
dou tvář slabého olivového nádechu, s vel-
kým, temným očima, ale tušil její neoby-
čejnou krásu, jež — pouze tušena — již tak
ho dojímala, že zapomínaje své skepse i své
smyslnosti, věřil, že láska této ženy učinila
by jeho život tak čistým a ušlechtilým, jak
posupně zlým jej učinily tři ženy, jejichž
problematické půvaby jevíly se mu nyní
čímisi hnilobným a nepochopitelně žebrač-
kým.

V těchto týdnech netrpělivé, stále se
stupňující touhy neměl pro své tři milenky
již ani svého ironického, chladného úsmě-

vu. Uzavíral se před nimi, a podařilo-li se
některé z nich přinutiti ho k setkání, poko-
řoval ji jizlivými, drsnými, nemilosrdnými
slovy. Všechny již věděly o nové rivalce. Ka-
tinka se domnívala, že může již počítati
s úspěchem intrikánského plánu paní Men-
zerové; zpravována o dosavadním selhávání
všech Vladimírových pokusů o setkání
s paní Savetou, dráždila ho výsměchem.
Ale nebylo jí zadostučiněním, že se v bez-
mocném vzteku od ní odvracel a umklal.
Nebot nemohla již pochybovati, že první
muž, jenž vzrušil její tvrdé, zlé srdce, nikdy
nepronese k ní slov »miluji tě —«, která
stala se jedinou touhou jejího tak náhle ze-
šeřelého, zbezradostnělého žití. Vídajíc Vla-
dimíra, jak přechází po náměstí a kradmo
pohlíží k oknům nedosažitelné, smála se za
záclonou smíchem, který nebyl již dětsky
lehkomyslný, ale skuhravý, jako zlovolný
chechtot škodolibé stařeny. Avšak nikdy se
dlouho nesmála: upadala v chmurné du-
mání, z něhož se vytrhovala jen napětím
veškeré své vůle, aby se rychle do bezvě-
domí opila.

Druhá z bývalých princezen předměstské
periferie pozorovala svého vzdorného mi-
lence v ponurém, zlověstném klidu. Neči-
nila mu výčitek, nedotírala na něho otáz-
kami, ale čekávala na něho na ulici a tázala
se vždy jenom: »Kdy přijdete?« A když
pokaždé odpovídal krátkým »Nevím«, z ně-
hož slyšela netajené pohrdání, zastavovala

se a hledíc za ním, stiskala zuby, aby nevykřikla za ním vulgární nadávky. Vracela se pak domů, ulehala na pohovku a mumlala svoji zadrženou nadávku, v níž vkládala všechnu zášť, bolest a úzkost své hrozivě rozrušené primitivní duše. I ona spatřovala v sobecky, bezcitně se vzdalujícím milenci unikati poslední naději svého života. Její robustní, stále ještě neukojené tělo zapomínalo na žízeň po surových rozkoších a chvělo se velikou, temnou bází. Svírala své silné pěstě, aniž věděla, že to činí v abstrusní představě, jak rdousí muže, který nechce sloužit jejímu pozdě probuzenému, starému srdci.

Jenom směšná, veliká láska paní Riedové neztratila ještě naděje. Byla příliš veliká, než aby se dala přesvědčiti, že jest možno jí pohrdnouti. Paní Menzerová odpovídala na bázlivé otázky, denně její sousedkou jí třesoucím se hlasem opakované: »Ne, ještě se s ní neseznámil.« Tu pak paní Luci po každé hluboce oddechla a řekla s nově upevněnou vírou: »Uvidíte, že paní Ostoičová odjede, aniž se mu podařilo se s ní setkati. A i kdyby mimo všechno nadání k ní pronikl, a i kdyby ho učinila svým milencem, nebudu zoufati. Neboť jsem si jista, že by se záhy ke mně vrátil. Nemůže býti nikým tak bezměrně milován, jako mnou. Nahlédne to, přesvědčí se. A vrátí se ke mně.«

A paní Menzerová vážně přikyvovavla svou zkušenou hlavou.

Ale jednou zaklepala na Vladimírovy dveře a poněkud vzrušena mu řekla: »Paní Saveta je sama doma. Je pět hodin, můžete vykonati návštěvu u paní domu. Jiné záminky není třeba. Služka nechala dveře otevřeny, nikdo vám nemůže namítnouti, že paní není doma. Vejdete prostě do salonu, představíte se a omluvíte se, že jste nenašel nikoho, kdo by vás ohlásil. Pospěšte!«

Zardělý rozčilením vešel do bytu Ostoičových. Opravdu nenalezl nikoho, kdo by ho ohlásil. Naslouchal okamžik v předsíni u dveří, ale zdálo se mu, že slyší jen boučání svého srdce. Namahavě shledával slova, jimiž by mohl osloviti neznámou dámu, a počal se chvěti jako bojácné dítě. A téměř proti vůli otevřel dveře a vstoupil do salonu, naplněného šerým světlem deštivého podvečera.

Paní Saveta stála u okna. Obrátila se zvolna a Vladimír na okamžik zahlédl její profil přímé krásy. Pak viděl jen zastíněnou siluetu její postavy a hlavy, jak se v nehybném obrysu kreslila v světlém čtverhranu okna. Učinil několik váhavých kroků jí vstříc, pokoušeje se pronésti svoji omluvnou frázi. Ale jeho rty pohybovaly se v bezhlasém šepotu. Uklonil se jen hluboce a zůstal státi s hlavou schýlenou v pokorné úctě. Avšak nebyl v rozpacích jako tehdy, když stanul v saloně paní Menzerové před očekávajícími ho ženami. Tušil, že je lépe,

že nepronese banální věty, která se mu nyní zdála pošetile drzou, vhodnou snad vůči nějaké paní Peraskičové, ale frivolní vůči ženě, o níž cítil již zcela určitě, že přinucena setkat se s ním, nově utváří jeho život — ať již jejich první setkání zůstane posledním, či stane se počátkem velké, důležité aféry. A tak čekal mlčky a pokorně, až sama promluví.

A paní Saveta, vyrušena ze svého dumání, v němž její duše se zneklidňovala předtuchou něčeho nového a velkého, hleděla překvapeně na mladého muže, jenž sličný a pokorný před ní stál jako posel očekávaného neznámého příští. Viděla jeho mládí, jak oddaně vzhlíží jeho jasnýma, nesmělýma očima k ní zemdlené a zkušené, jak vyplňuje jeho štíhlé tělo odvážnými tužbami po prudkém vybití kypících sil. Znenáhla počínalo jí býti jasno, že nenadálý host jí přináší, po čem po všechny ty nevlídné, šeré dny od svého návratu pociťovala nevědomý stesk: jas a radost mládí. Chápala, že přišel sobecky a výbojně, ale chápala i to, že sobeckost a výboj je pouze projev jeho mládí, čistého ještě a nezlekaného šerednostmi života, jimž i ona dosud vítězně unikala, jež však od jejího posledního dobrodružství vyhrůžně zúžovaly svůj krok kol ní. Náhlou vzpomínkou vyvstalo v její duši zase vše temně záhadné, nevyslovené a nedomyšlené onoho dobrodružství, a bylo jí, jako by potřebovala posily, ochrany a útulku

a jako by to vše nabízel jí sličný, silný jinoch, stojící před ní s pokorně skloněnou hlavou a přece k ní vzhlížející u vědomí všemocnosti svého jarého mládí.

A puze neodolatelnou žádostí přesvědčiti se, zda neklame ji hlas jejího srdce, našeptávající lichotivě, že velká naděje přišla s tímto jinochem, přikročila k němu a podala mu ruku: »Buďte vítán!«

Přítiskl její ruku ke rtům, chvatně, dychtivě, a řekl: »Děkuji vám.«

Viděla, když se zase vzpřímil, nepouštěje již její ruky z pevně sevřených prstů, že se mu mladá, svěží tvář zapýřila štěstím.

»Tolik jsem se bál, že mne vyženete.«

Pochopila, že jest v hloubi svého srdce ještě zcela naivní hoch, třebaže se drze vedral k cizí ženě. Usmála se vlídně a vedla jej k oknu: »Hledte — dívala jsem se do tohoto smutného soumraku a měla jsem v očích slzy. Popatřte, jsou-li tam ještě?«

Dala mu zplna pohleděti do své tváře, a znenáhla vstupovala jí v srdce její stará radostná, vítězná síla ženy-podmanitelky; neboť věděla již, že její krása opět vítězí.

Stáli ještě proti sobě, ruku v ruce, hroužíce druh druhu v úsměvné oči blaživý pohled, plný touhy a slibů, když Lazar vstoupil. Zůstal státi ve dveřích a jeho k úsměvu připravený, černě vousatý obličej ustrnul ve výrazu náhlé bolesti. Paní Saveta se ohlédla, a Lazar upřel na ni na vteřinu neskonale smutný pohled hnědých, věrných

očí. Pak zvolna ustoupil a tiše za sebou zavřel. Poznal, že paní Saveta našla novou ilusi.

Vladimír, obrátiv se, již ho nezahlédl. Ale viděl pohnutí v tváři paní Savety. »Byl zde někdo?« otázal se.

Neodpověděla hned. Zadívala se na ztmělé náměstí s černými, holými stromy. Potom znova ujala Vladimíra za ruku a pravila s melancholickým úsměvem: »Ano, Lazar tu byl. Můj dobrý, věrný Lazar. Neslyšel jste ještě stupidních lidí mluviti o mém dobrém, věrném Lazarovi s posměšným pokrčením ramenou? Posmívají se mu, protože mne dosud nezabil, neboť jejich hrubá srdce nedovedou pochopiti, jak veliká a vznešená jest láska, která umí odpouštěti, spokojujíc se sama bolestnou rozkoší odříkání.«

»Vyprávěli mi pouze o vás.«

»A také se posmívali?«

»Posmívali a záviděli.«

Paní Saveta se usmála. »Vím to,« řekla — »či spíše: tuším to; neboť již po dlouhou dobu jsem v Metešváru s nikým cizím nepromluvila. Kdysi mi způsobovalo radost vzbuzovati pohoršení našich milých Metešvárců, ale i to již přešlo. Již dávno existuje pro mne pouze svět, který si sama kolem sebe vytvářím.«

»A já —?« otázal se Vladimír nesměle.

»Vy? Vstoupil jste neočekávaně do mého světa, který se počínal stávat chladným

a šerým, jako ten tam venku — a mně jest, jako byste byl s sebou přinesl jaro. Chcete zůstat v mém světě?«

Sklonil se, aby políbil jí ruku. Ale zachytila jeho hlavu oběma dlaněma a pozdvihnuvši ji, políbila jej v ústa polibkem čistým a slavnostním jako první polibek dívčin a žhavým a slibným jako pocel vášní zralé ženy.

Paní Menzerová sama navrhla Vladimírovi, aby si hledal nový byt. »Nic jiného vám nezbyvá. Nechci se vtírat do vaší důvěry, ale bylo by neupřímné a směšné, kdybych se tvářila naivní, jako bych nevěděla, že vaše včerejší návštěva u paní Ostoičové bude mít v zápětí následky, které dají oběma srbským princeznám a jejich valašské sokyni oprávněný důvod k žárlivosti, již budou mnohem tíže snášeti, než dosavadní mlčky trpěná a sdílená příkoří. A musím se přiznati, že mám o vás velmi vážné obavy, pozorují-li tyto tři stárnoucí ženy, jak v chmurném mlčení očekávají neodvratný konec toho, co nazváno ilusí připadá směšným, a co přece není nic jiného, než veliká, nebezpečná iluze žen, kterým ze života již ničeho nezbylo než zoufalá, marná touha, v jejíž konečné ukojení přese vše budou doufati i ještě nad samým hrobem.«

»Obáváte se skandálu?« otázal se Vladimír, nutě se k úsměvu.

»Ne pouze skandálu. Nenapadla vám nikdy, když jste se podíval na ruce paní Bolgárové, pošetilá myšlenka, že tyto velké, bílé, mužské pěstě jsou jako stvořeny, aby rdousily? Nebo: nezdá se vám, že ubohá paní Luci má dosti temperamentu, aby se zřekla i té trochy jí zbylého zdravého roz-

umu za cenu slasti, jakou cítivají podobní jí desperadové, když se jejich pádem i vše kolem nich řítí v trosky? A Katinka — nepovažujete její morálku o červené spodniče života za schopnu každé ničemnosti, která by jí zaručovala zadostučinění pomsty?«

Vladimír se zamyslel. Vzpomněl tří milenek, od jejichž temných osudů chtěl se lhostejně odloučiti, a bylo mu, jako by ty tři bytosti měly právo mstíti se mu za to, že přijav lehkovážně jejich vášně — jediné, co měly — odvrací se zhnusen, nevděčný, pohrdavý. A cítil, že bude velmi nesnadno uniknouti bolesti a vzteku těchto tří beznadějných žen. Neměl před nimi strachu, ale znepokojovala ho otázka, jak je přinutí, aby se smířily s jeho nezvratným odhodláním učiniti konec tomuto cynickému a nemožnému poměru. Že musí býti opravdu definitivní konec a že nesmí dojít ani ke kompromisům, o tom nebylo pro něho od včerejšího dne pochybnosti: našel konečně ženu, která slibovala splnit sen jeho mládí; jak mohl by tu váhati nevrhnouti vše, co ohrožuje jeho štěstí, přes palubu?

Vladimír myslil již jen na Savetu a usmál se: »Ano, milostivá paní, uposlechnu vaši rady a vyhledám si jiný byt. Dovolíte-li, dám odnésti svůj majetek chudého Spartána hned, jakmile co vhodného naleznu. A za mnou potopa —«

Paní Menzerová vážně přisvědčovala svou bělotváří hlavou.

Ale mlčela a Vladimírovi napadlo, že snad bude pohřešovati jeho čtyřiceti korun za pokoj. »Vynasnažím se, aby byl váš pokoj zase brzy pronajat —« řekl a v náhlé asociaci myšlenek dodal: »Jeden z mých přátel je nespokojen s bytem a jistě rád převezme můj. A nebylo by možno, aby převzal i část závazků, které se jaksi spojily s mým bytem?«

Ale paní Elisa se neusmála, jak očekával. Jako často již, zdála se mu náhle skleslou, zesmutnělou. Její hnědé oči dívaly se unaveným, jej míjejícím pohledem kamsi stranou, a teprve po chvíli odpověděla: »Nebudu již pronajímati vašeho pokoje. Můj proces jest již ukončen a mám zajištěno tolik, abych nebyla odkázána na pronájem pokoje, který mohu sama zcela dobře potřebovati. Byl jste můj poslední nájemník.« Řekla to tak tiše a s tak podivnou trpkostí v hlase, že Vladimír překvapen na ni pohleděl.

Vytušila jeho podivení a usmála se na něho svým zvyklým zlomyslným staropanským úsměvem. »Ne, můj milý, nemějte o mne starostí. Odstěhujte se, kdykoli vám bude líbo, a myslíte si klidně: Za mnou potopa!« Zasmála se hlasitě, a její bílé líce zdály se pod pudrem červenati, jakoby skrytým ruměncem. Pak neočekávaně ztichlým hlasem řekla: »Jděte, paní Saveta jistě vás již očekává.«

S velikonocemi přišlo konečně jaro. A jako by chtělo dáti rychle zapomenouti na dlouhou, nevlídnou zimu, rozmrhávalo již v prvních dnech veškeré bohatství svého jasného a teplého přepychu. Slunce vrhlo s nezvyklé výše horkou záři a chvatně jí oživovalo odumřelou zeleň.

Vladimír setkal se s paní Savetou v sadech, aby si ji po prvé přivedl do svého nového domova. Štíhlá v bílých jarních šatech kráčela podle něho jako dívka, ale z jejích očí, jichž iris byla podobna černé perle v mdle lesklé perleti bělma, a jež hluboce zastíněny dlouhými, hedvábně jasnými řasami, svítily v krásné, olivově snědé a nepatrně zruměněné tváři, upíral se k němu vlídně vážný, ovládaný pohled ženy, která, prozkoumavši všechny hlubiny vášně, naučila se poddávati se jí tak, jako se podřizuje umělec duši svého nástroje: vědomě a nadšeně s jedinou touhou: opojiti se krásou, již vlastní vůlí a silou tvoří.

Šli ulicí, kde po chodníku kladlo k západu se chýlící slunce dlouhé stíny cestu vroubících mladých kaštanů, v jichž sotva rozpučelých korunkách zvědavě se bělaly vzhůru vztyčené hrozny květů. Potkávání známými i cizími lidmi, pozorovali v jejich pohledech překvapené, někdy i indigované,

někdy potměšilé úsměvy.

Usmála se, když ji upozornil, že se vydávají nebezpečí pomluv. »Nejsem dosti krásná, aby vám záviděli? Či se opravdu strachujete o moji dobrou pověst? Tu, můj drahý, jsem již dávno ztratila, aniž jsem ji kdy pohřešila. Není v Metešváru pro mne lidí. Nevidím, neslyším jich. Zachce-li se mi, políbím vás zde na ulici přede všemi těmito lidmi, kteří minuvše nás si šeptají: Hle, paní Saveta se vrátila, a již si našla nového milence.«

Zastavila se na okamžik a viděla, že se zarděl obavou, aby ho opravdu nepolíbila. »Nebojte se, nepolíbím vás zde, ač mne vaše mladé, zardělé tváře k tomu lákají. Nechci vám způsobiti rozpaků.«

Zastyděl se, že nedovede jako ona pohrdati lidmi, a v naivní touze přesvědčiti ji, že ani jemu na ničem tak nezáleží, jako na její lásce, vsunul ruku pod její paži a řekl: »Nuže — teď mne musíš políbiti — tu přede všemi.«

Opravdu se mu chtělo rozpustile, vyzývavě celému světu vystaviti na odiv a na vzdor své štěstí, jež mu svíralo hrud', jako by ho chtělo přinutiti k jásavým výkřikům; chtělo se mu pohoršiti tyto pokrytecké měšťáky, pyšně přehlížeti jejich závistivou, neupřímnou morálku, uraženou hrdým, svévolným činem silné lásky. Avšak paní Saveta něžně vymanila paži z jeho ruky a tiše pravila: »Ne, můj sladký miláčku, nesmím

zapomínati, že nejste tak volný, jako já. Vám mohou lidé uškoditi, a já nechci zavinit ani jedinou vteřinu vašich starostí.«

Odporoval, ale paní Saveta okázala na portál katedrály, jímž procházelo mnoho lidí. »Hled'te, katolíci mají Velký pátek. Nechcete se podívat na Boží hrob?« A nečekajíc jeho odpovědi, vystupovala po kamenných schodech ke chrámové bráně, v jejíchž těžkých, černými litinovými ornamenty pobitých křídlech zela otevřená dvířka jako temný vchod z jarního jasu do cizího, záhadného neznáma. Vkročil za ní v chladné šero chrámu, vyplněného tlumeným šumem lidí, po špičkách přicházejících a odcházejících z příčné kostelní lodi, kde zastup starých chudobných žen klečel v polokruhu před oltářem, na jehož stupni spočívala ve skleněné otevřené rakvi bílá socha umučeného Spasitele, obklopená květinami a neklidně plápolajícími svícemi.

Paní Saveta kráčela před ním tichým šerem chrámovým a jemu se zdálo, jako by se nad kamennými kvádry dlažby vznášela bílým stínem nejasných kontur. Blízko Božího hrobu poklekla a hluboce sklonila se nad sepiatýma rukama. Byl překvapen zbožností, která zahalila jí tvář jako jemný závoj. Pomyslel, že tato pokorně schýlená žena jest odhodlána za chvíli obnažiti své tělo, aby mu je oddala pobouřené vášni a neočekávaná zastávka u hrobu Vykupitelova na cestě k rozkoši připadala jemu, jenž ži-

vou víru v Boha nahrazoval bezděčnou úctou k jejím tradicím, groteskní marotou, téměř svatokrádeží.

A zatím, co stál za ní v jakési skličující netrpělivosti, počínal se mezi ženami, klečícími před oltářem, šířiti zjevný nepokoj. Obracely se po bílé dámě, jež mezi ně přiklekla jako královna mezi dělnice, a spatřivše za ní jejího průvodce, křivily rty, jež nepřestávaly se pohybovati v bezhlesném mumlání modliteb, ve zlý, posměšný úšklebek; některé z nich zapomenuly docela na modlitbu a naklonivše k sobě šátky ovinuté hlavy, šeptaly si navzájem jistě jizlivé poznámky o milencích, kteří je vyrušili z pobožnosti. A jedna, šedivá stařena žluté, zachmuřené tváře, klečící tak těsně vedle paní Savety, že se jí dotýkala ošumělou, černou, široce rozloženou sukní, upozorněna tichým cvrknutím Vladimírových ostruh, pozdvihla pojednou hlavu, dosud nevšímavě skloněnou, a spatřivši za dámou mladého důstojníka, upřela na svou vznešenou sousedku pronikavý, přímý pohled. Pak, jako by uhodla, že krásná žena přišla se pokloniti Bohu se srdcem již obtěžkaným hříchem, který — nádherný a zářivý — liší se od jejích ubohých, ponurých hříchů bídy tak, jako její starý, chudácký, špinavě černý šat od bělostného, jemného, drahocennými krajkami prolamovaného úboru vedle ní klečící dámy, odsunula se na kolenou několik pídí od ní, a pohybem, jenž vyjadřoval úžas-

nou míru nepřátelské štítivosti, shrnula svou sukní, aby se nedotýkala bohatého šatu veštelkyně domýšlející se, že i pro ni přinesl Syn Boží velkolepou obět své smrti.

A Vladimír, vše to pozoruje, měl trapný pocit, jako by veškerá radostná, jará nálada jasného a teplého dubnového večera se rozprchávala z jeho srdce do tohoto chmurného příšeří chrámu, prosyceného dusným mlčením marně přinesené oběti Boha a nesmířené nenávisti lidí. Ale pak zahleděl se na bílou, u jeho nohou klečící postavu, ztepilou a štíhlou, a bylo mu smutno i radostno zároveň. Myslil na blízkou již chvíli, kdy tato sličná žena, vynořivší se náhle ze své tajemné minulosti do jeho přítomna jako krásný slib, stane se jeho, a užasnul nad nenadálým objevem, že není v jeho touze po jejím objetí oné brutální, sobecké smyslnosti, s jakou přijímal vášně svých tří starých milenek, nýbrž že jest plna něžnosti a sensibility, že netouží po jejím těle proto, aby mu přineslo nové sensace sexu, ale aby jeho dobytím získal i její duši, skrývajíc se v něm jako čarovná píseň neznámého ptáka v koruně kvetoucí jabloně. Cítil, jak mu srdce počíná rychleji tlouci a šeptal si: »Miluji, opravdu miluji, pevně miluji.« A její modlitba nezdála se mu již svatokrádežnou.

Paní Saveta se pozdvihla, pohlédla na něho vážně vlídnýma očima, v jejichž zřítelnicích se tetelil odlesk plamenů oltářních světél, a rychle kráčela po jeho boku z chrá-

mu. Venku na žulových schodech před portálem kathedrály, jejíž šedožluté zdi strmě se pialy k obloze již temnicí se a snížené kvapným soumrakem, obrátila se k němu a řekla s melancholickým úsměvem: »Modlila jsem se za naši lásku.«

A Vladimírovi, jenž dávno již zapomněl všech modliteb svého dětství a jehož nouze života ještě nikdy nepřinutila k úzkostlivé otázce po existenci Boha, náhle překypělo mladé srdce vděčným a víry plným pohnutím, jež mu vlákalo slzy do zářících očí. Ujal paní Savetu za ruku a stisknův ji, pravil tiše: »Věřím, že budeme šťastni.« A paní Saveta se blaženě usmála, neboť i ona věřila, že přišlo k ní štěstí lásky, lásky, která vadne až s umírajícím životem.

XII.

Paní Katinka a její sestra Anica seděly u okna a zachmuřeny dívaly se na oblohu, jejíž modř počínala nad střechami protějších domů přecházeti v černavou šed' schylující se noci. Oběma bylo teskno. Tak tíživě, smutně teskno jim někdy bývalo před lety, když ještě žily s nebožtíkem tatínkem Jócou v posledním domku předměstské ulice, až tam, kde končilo město a počínala kukuřičná pole, v malinkém, nízkém domku s těsnou světničkou a okénky, v nichž neduživě živořily zakrnělé bazalky a pelargonie. Tenkrát často, když se vrátily z večerní procházky, na níž roztrušovaly po živých ulicích města slibné úsměvy svěžích rtů a hrdé a rozkošné pozdravy svítících očí, sesedly se sestry k oknu a také se v teskném mlčení dívaly na oblohu, temnicí stíny noci. Tíživě, smutně teskno bývalo tehdy srbským princeznám, neboť život byl jim tenkrát ještě hroživou a tajemnou záhadou. Nevěděly ještě, usměje-li se na ně, vezme-li je vlídně za ruce, jehlou rozpíchané, aby je vyvedl z odlehlé, nečisté předměstské ulice, či přehlédne-li je a zapomenuv na ně, nechá jejich mládí dále živořiti a vadnouti tu na okraji lhostejného města.

Tomu arci bylo již dávno, na dvacet let. Vše se od té doby změnilo. Zapomněly již

na ony teskné večery, plné obav a nesmělých, sotva uvědomovaných nadějí.

Dávno už přestaly býti nesměle, teskně snícími dívkami; srazily se již se životem v rozhodné pútce, drze mu pozdvihly hledí a zasmály se mu do očí. Ale dnes jim bylo, jako by ona dlouhá řada let nebyla minula, jako by stále ještě seděly za oknem s neduživými bazalkami a pelargoniemi a dívaly se do sklánějící se noci, již kdesi — snad ten černý, bizarně roztrhaný mrak? — táhne hrozivý, tajemný život. Avšak v jejich dumání nebylo již skrytých nadějí. Dnes věděly určitě, že tajemství života nemůže se před nimi rozjasnití vlídným úsměvem, že jeho záhadnost spočívá již pouze v nejistotě, jakou hrůzu, či jakou bezútěšnost odhalí jejich zraku.

Na náměstí rozsvítily se žárovky žlutočerveným světlem, nestačícím rozehnatí houstnoucí šero, ale hned po nich rozbleskly se ve čtyřech rozích náměstí obloukové lampy a zalily je celé svou nepokojnou bílou září. Ta vpadla oknem i do temna pokoje Katinčina širokým proudem a zahálila obě sestry jakoby v stříbrný závoj.

Anica se těžce, umdleně zdvihla. A jak před ní stála v bledém světle, napadlo Katince po prvé, jak sestra v poslední době velmi zestárla, jak jí oči hluboce ustoupily do důlků, jak celá její postava zhubnutím zhranatěla. Cosi jako soucit se v ní hnulo, ale pak vzpomněla vlastního hoře a pomy-

slila si tvrdě: Však ještě nikdy ničeho nezakusila, ať jen také trpí.

»Chceš již domů?« otázala se chladně, potom, když Anica mlčky přisvědčila, dodala s náhlou starostlivou živostí: »Zůstaň, prosím — za chvíli přijde Keblitz, a mně je strašno býti s ním o samotě.«

Anica zase usedla a roztržitě se dívala oknem. Teprve za chvíli pohlédla na sestru a řekla: »Co vlastně s vámi bude? Odjede zase? A co potom?«

Katinka se nervosně zasmála. »Odjede v pondělí, ale v květnu mne chce odvézt do Vídně. Prý se stane setníkem a půjde do pense. Budeme slavit svatbu.«

Anica se zase roztržitě zahleděla na náměstí a neodpovídala.

Do pokoje vběhl Jurica všecek uřícený. »Maminko,« zvolal hned u dveří, ale pozorovav tetu, zamlčel se. Nevšímal si ho.

»A ty — ty půjdeš s ním?« ozvala se Anica opět.

Katinka neodpověděla. Jako by nebyla slyšela sestřiny otázky, vložila čelo do dlaní a přivřela oči. A obě sestry seděly podle sebe v bezradném, tesklivém mlčení.

Jurica ulehl v temném koutě na pohovku a zvědavě pohlížel z úkrytu na ženy, jejichž skleslé hlavy viděl nehybně ve stříbrném, ostře ohraničeném proudu světla, co pod ním jejich postavy splývaly v neurčitý relief na temné podokenní zdi. Odkudsi neslyšně přihopkoval Mufi a postaviv se na

zadní běhy, natahoval k němu ve tmě se bělající hlavu, čenichaje k jeho ruce teplým, měkkým čumáčkem. Hned za ním přihnal se Žoli, vyskočil na pohovku a žárlivě se lísal k hochově tváři. Jurica chytil králíka za sluchy a položiv si jeho poslušně skrčené tělo pod paži, druhou rukou přitiskl k sobě vrtícího se psíka a hladil obě zvířata se zamyšlenou něžností. Ale brzy na ně, ztichlá a spokojená, zapomněl. Neboť chystal ve svém malém srdci velikou zlomyslnost.

Několikráte pootevřel ústa, aby vyhrkl svou velkou novinu, s kterou přiběhl domů, aby jí hodně pozlobil matku, ale pokaždé zase se zdržel, hledaje v intrikánském osmiletém rozumu rafinovanějších slov, která by lépe zatřásla nehybnými postavami u okna. Posléze se poněkud vzpřímil, opřel se loktem o polštář pohovky a ozval se tiše:

»Teto!«

Nedostalo se mu odpovědi.

»Teto, já něco vím!«

Katinka zdvihla hlavu. »Co chceš?«

Ale tvrdohlavý diplomat chtěl jednati jen s tetou; především ta měla se rozčertiti.

»Teto, já něco vím!«

Konečně si ho povšimla. »Nu, co pak víš?« otázala se nevrle.

»Pan Vladimír se od paní Menzerové odstěhoval.« Jurica dychtivě natáhl krk, aby viděl, jak jeho slova účinkovala.

Obě ženy pohlédly na sebe mlčky. Katinka nebyla skoro ani překvapena. Nevědě-

la sice poslední dobou ničeho o Vladimírovi, zvláště Keblitzova přítomnost znemožňovala jí jakýkoli pokus setkati se s ním, ale tušila, že se něco děje, co jí paní Menzerová zatajuje. Ale její sestrou Juricova zpráva opravdu zatřásla; Katinka viděla, jak se jí zapadlé oči vytřeštily, jako by znatelně vystoupily z temných důlků, a jak její drobná tvář starého dítěte v bílém jasu uliční lampy ztmavěla prudkým návalem krve. Pomalu, hrozivě otočila na židli těžké tělo směrem ke koutu, odkud byla slyšela Juricova slova.

»Odkud to víš?« otázala se chraplavým, nedůvěřivým hlasem.

»Nu, vím to. Už včera se odstěhoval. Časně ráno. Pišta mi to řekl. Mluvil jsem s ním teď večer před jejich novým domem u parku. Ale to ještě nic není,« Jurica se tiše, s úmyslně dráždivou škodolibostí chystal.

Oběma ženám sevřela se srdce zlým tušením. Tlumený chechtot chlapcův umkl a v pokoji rozestřelo se zlověstné ticho, v němž bylo zřetelně slyšeti rychlý, supavý dech mohutné Aniciny hrudi.

Jurica se posadil na pohovce a shodil s ní v náhlé surové zatvrzelosti dětské duše oba své miláčky.

»To ještě nic není,« opakoval a z jeho hlasu zněla zlá, temná radost osamělého, nemilovaného dítěte.

»Co je ti do pana lieutenanta, kde bydlí,

či nebydlí! ty ničemo!« řekla Katinka přísně.

»Nech ho, ať mluví!« přerušila ji Anica a sestra se ulekla výhrůžného, ponurého tónu v jejím hlasu.

Jurica vyskočil a vyšel z tmavého kouta, postavil se blízko obou žen do bledého světla vpádajícího oknem. Třásl se rozčilením na celém útlém, vyhublém, nervosním těle. Zapomněl již, že chtěl matku a tetu prostě pozlobiti, neboť jeho vzpurné srdce překypělo vším, co se v něm od let jeho nejranějšího dětství nadržovalo jako otravný kvas, jenž nyní, dávno již dozráv, dral se mu z hrdla hořkými, slzami prosycenými slovy:

»Myslíte, že já ničeho nevím? Proto, že jsem malý? Ó ne — já vím všecko, já vím, jaké jste vy obě, i vy všichni velcí! Já vím všecko, co děláte vy ženské a mužští, kolikrát jsem se díval na maminku klíčovou dírkou! A vím, že to nemá být, že je to hřích, že se za to máte stydět a že mne proto nemáte rády, protože vám překážím! Nikdo mne nemá rád! Ale já ani nechci, abyste mě měly rády, já jen chci, aby k nám už nechodili mužští — to nemá být, a nechci toho! Nechci toho — a — ať —« Tu se mu rozechvěný, hněvivý hlas zlomil v štkání — pokusil se ještě mluvit, křičeti, ale slzy mu zalévaly hrdlo. Stál ještě okamžik před ženami, pak si přitiskl ruce na oči a poddávaje se pláči, vracel se k pohovce v temném koutě. Vrhł se na ni, zaryl

tvář do polštáře a vzlykal křečovitým, vzteklym pláčem.

Katinka se po celou dobu chlapcova výbuchu ani nehnula. Vnímala jeho slova, ale bylo jí, jako by je byla již slyšela, jakoby celou tuto scénu prožívala nyní již po druhé a jako by všechna její tragická grotesknost byla provázela celý její život. Usmívala se nevědomky trpkým, smutným úsměvem, a když Juricův hlas utonul v pláči, obrátila oči zase k obloze, jež se nad osvětleným náměstím temnila neproniknutelnou, modravě černou nocí. A zdálo se jí, že s touto nocí schyluje se k ní osud, cosi temně, obludně nesmírného, čemu nelze uniknouti, co každým okamžikem může dopadnouti ohromující, drtivou tíží. Ale neděsila se již, ani necítila onoho teskného, bolestného tušení, jež jí ještě před chvílí svíralo srdce. Bylo jí, jako by stanula na samém konci úžasně dlouhého života, a na nic se již netěšila, ničeho už neočekávala, než zhroucení pod tou nesmírnou tíží; a kdesi na hranici jejího vědomí vynořila se nejasná ještě, ale spěšně se blížící a rostoucí touha: aby rychle, náhle nadešel konec.

Ale Anica naslouchala Juricovým slovům s podivně netrpělivou pozorností. Nachýlila se na židli kupředu a naslouchala hochovi se zatajeným dechem, a ze zastíněné tváře svítily jí oči a zuby jako šelmě, přikrčené a napiaté ke skoku; a zůstala tak, i když Jurica zmizel ve tmě, z níž ozýval se jeho pláč.

Až když se utíšil a v pokoji zase bylo ticho, vstala a pomalým krokem přistoupila k pohovce, na níž hoch nehybně ležel. Sklonila se nad jeho postavou, v šedivém obleku nejasně se lišící od rudého plyše, a otázala se tiše:

»A co víš ještě?«

Neodpověděl, ani sebou nepohnul, ale otázka mu připomněla, že opravdu ví ještě něco, čím může tyto nenáviděné ženy raniti. Jeho dětské hoře rychle mizelo, a místo něho vracela se dřívější zlomyslnost.

»Jurico, co víš ještě?« opakovala Anica a její nezvykle tichý hlas se chvěl.

Jurica se tak prudce obrátil na bok, že Mufi, jenž se Žolím zase byl se u jeho hlavy schoulil, uleknut seskočil na zemi a vklouzl pod pohovku. Hoch se ve tmě ušklíbl.

»Vím, ale nepovím!«

Anica se sklonila ještě níže, tak blízko k němu, že cítil její dech horce zavanouti na tváři.

»Co víš ještě?« otázala se opět a její hlas zněl tak temně, že Juricovi bylo náhle úzko před tetou, sklánějící se nad ním ve tmě jako veliká, nestvůrná příšera z jeho chlapeckých snů. Ale hned zase se v něm probudil vzdor. Vzmužil se a hlasitě se zasmál, aby dokázal, že se nebojí.

»Nu dobře, když to chcete věděti. Pan lieutenant už nikdy k vám, ani k mamince nepříjde! Nepotřebuje vás, má teď hezčí, než jste vy, viděl jsem ji, jak s ním šla

k němu —« Tu však se Jurica pojednou odmlčel: jakási rytířskost jeho osmiletého mužství, jakési vědomí povinnosti solidarity všech mužů — malých i velkých — mu říkalo, že již příliš mnoho prozradil na mladého muže, který se na něho při setkání vždy přívětivě usmál a který se stal předmětem jeho tajného obdivu ode dne, kdy ho spatřil s palašem v ruce na ariosním hnědákovi v čele baterie šestispřežných, ohlušivě po dlažbě ulice rachotících děl. Napadlo mu, že jistě uškodil tomuto mladému muži, kterého sice také nemiloval, poněvadž se mu zdálo, že návštěvami u maminky je jako »strýček« spoluvinen na všem tom, co mu odcizuje domov a celý jeho život činí tak nepochopitelně jiným a smutnějším, než jest život jiných chlapců, který však se mu líbil, buď v něm představu a naději, že i on, až bude velký, bude tak statný a švarný. A věda, že tento mladý muž dopustil se jistě něčeho zapovězeného a tajného, když si přivedl krásnou paní starého, vousatého a dobráckého pana Ostoiče do nového bytu, litoval, že ukvapeně o něm počal mluvit; a umínil si, že ničeho již nepoví.

Paní Anica stále ještě skloněna čekala, až Jurica vysloví jméno, které znamenalo potvrzení jejího strašlivého tušení, že nadešla dávno s hrůzou obávaná chvíle, v níž se jí dostane odpovědi na ponurou, nikdy nevy-slovenou, ale dlouho již s krutou neodbytností se vtírající otázku její primitivní,

pozdě k novému životu probuzené duše. Od okamžiku, kdy slyšela, že Vladimír má nový byt, věděla, že nikdy již se nevrátí do jejího náruči, že jest pro ni neodvratně ztracen, že paní Saveta zničila její poslední naději. Věděla to a přece tomu nechtěla věřit, neboť cítila, že na obzoru vědomí vystupuje jí těžký mrak, který zahalí všechn její život hrůzyplnou tmou, jakmile bude proneseno slovo, jež ji přinutí věřit. Proto naslouchala výbuchu Juricova vztekého, dětského hoře s netrpělivou pozorností. Ale ani nechápala, co mluvil, zajímaje se hněvem a pláčem — cosi pošetileho, nedůležitého hovořil, zatím co ona čekala na jediné slovo, jméno, jež bralo na se v její surové fantasii podobu krásné nahé ženy ve Vladimírově objetí. Očekávala toto slovo ve stále rostoucí hrůze, viděla je již kdesi v temnu se vytvářeti z divných neznámých písmen, jež počínala hlucheti a dorážeti v sluch záhadnými, nikdy neslyšenými hlasy. A když se Jurica odmlčel, nevysloviv tohoto jména, její srdce již ledva tlouklo v smrtelné úzkosti. Její mohutné tělo chvělo se na všech údech, Napíjala opouštějící ji síly a nahmatavši ve tmě hochova ramena, zatřásla jím a zašeptala sípavě:

»Mluv — řekni —«

Avšak Jurica vzdorovitě mlčel. Jen Žoli poděšeně vyskočil, přeběhl několikrát po pohovce a postaviv se pak na hrud' svého malého pána, zavrčel bázně a nepřátelsky

proti tváři, schýlené nad ním a bělající se ve tmě.

Anica znovu zatřásla chlapcem. »Mluv — kdo to byl —?«

Jurica se tlumeně zachechtal. »Nepovím — ne, stokráte ne!«

Tu ji uchvátil šílený vztek. Její mužské pěstě nabyly staré síly, sesmykly se s chlapcových ramenou k jeho hrdlu a sevřely je rdousivým stisknutím prstů. »Nepovíš? Nepovíš?« sípěla.

Jurica chtěl vykřiknouti, vzchopit se, ale z hrdla vydralo se mu jen sotva slyšitelné zachroptění. Zaryl nehty do dusících ho rukou a počal kolem sebe kopati. Zasáhl několikrát kolenem měkká ňadra Anicina, pak se mu podařilo na okamžik vymknouti hrdlo z jejích pěstí a vyraziti zoufalý, pronikavý vzkřek. Ale šílená žena ulehla na jeho zmítající se tělo celou tíhou obří postavy, a supíc vztekem rdousila je strašlivým hmatem železných pěstí.

Teprve Juricův výkřik probudil jeho matku z tupého zadumání. Zneklidněna pozdvihla hlavu a slyšíc šramot v temném koutě pokoje, otázala se: »Anico, co děláš?« A když se jí nedostalo odpovědi, vstala a hnána podivným strachem běžela ke dveřím, aby otočila knoflík elektrického vedení. V témž okamžiku vstoupil Keblitz. Vběhla mu skorem do náruče. Chtěl ji svým nejnepřátelštějším způsobem obejmouti a políbiti, ale vytrhla se mu, rozsvítila a pohlédla do rohu

pokoje. Viděla jen Anicu, jak zpola leží, zpola klečí na pohovce, veliká, nehybná, s divně vztyčenou hlavou.

»Anico, co děláš?« vykřikla Katinka a jata děsnou tuchou, vrhla se k sestře. Spatřila do temna zrudlý, hrůzou zpitvořený Juricův obličej s vypoulenýma očima, s široce otevřenými ústy. Anica, jejíž bílé, mužské ruce, křečovitým stisknutím mrtvolně zbledlé, tvořily pod brunátnou tvář hochovou groteskní nákrčník, obrátila hlavu stranou nazad a vycenila své silné, skvělé zuby jako hyena, vyrušená z trhání kořisti. Z jejích očí planulo divoké šílenství. A tu Katinka pochopila, že se na její život zřítil osud, bezhlesně, neviditelně, ne jako se s kouřem a hřmotem kácí vratká budova, ale s tou strašlivou, nepochopitelnou katastrofálností, s níž se cítíme pohřbívanými pod imaginárními troskami světů, zřícujících se v našich snech. Zachytila se Keblitze, jenž nechápavě, zděšeně hleděl na šílenou vražednici, a šeptala zoufale: »Můj Bože — můj Bože —«

Keblitz se konečně vzpamatoval, pochopil, co strašného se před ním děje, pochopil, že nutno jednati. Odhodil čepici a vrhl se zmužile na šílenou, aby ji odtrhl od její oběti. Avšak Anica se divoce zasmála a jako obryně z pohádky zdvihla jen pravici a chytila jí tlustého, neobratného muže za hrdlo, jakoby i on byl jenom slabý chlapec. Tu se i Katinka vzpamatovala a vyběhla

na chodbu, křičíc o pomoc. A když se vrátila se sběhnuvšími se obyvateli domu, stál Keblitz, sám hrůzou pološílený, nad Anicou, jež shroucena u pohovky těžce chropěla, umírajíc vedle bezvládného, na zemi strženého těla Juricova. Byl přivolán lékař, ale mohl u obou zjistiti již jen smrt: u hochy zlomením vazů, u ženy ochrnutím mozku.

Záhadná tragédie nabyla rychlého vysvětlení hlavně přičiněním paní Menzerové, která již v prvních chvílích poplachu vyslovila své velmi pravděpodobné domněnky a i později podala policejnímu vyšetřování směřované podrobnosti. Vyprávěla, že si jí paní Bolgárová již před rokem stěžovala na nesnesitelné bolesti hlavy, které v ní vyvolávají předtuchy čehosi strašlivého; poslední půlrok pozorovala u robustní ženy, jež očividně inklinovala také k mrtvici, stále častější příznaky stihomamu. Malého synovce, jenž byl ostatně zlomyslný a rozpustilý jako malá opice a dovedl svoji tetu rafinovaně až k nepřičetnosti rozčilovati, paní Bolgárová přímo nenáviděla a vyslovila se k ní jednou dokonce, že ví, že tento malý ničema bude příčinou její zkázy; asi hodinu před katastrofou setkala se paní Menzerová s paní Bolgárovou přede dveřmi její sestry a promluvila s ní několik krátkých vět; nepozorovala na ní ničeho nápadného, ale paní Bolgárová si stěžovala, že zase trpí bolestmi hlavy, jež se během odpoledne tak stupňovaly, že nemohla doma vydržeti a vyšla proto na návštěvu ke své sestře, aby na bolesti trochu pozapomněla.

Paní Menzerová resumovala své výpovědi

a dojmy, pravíc: »Považovala jsem paní Bolgárovou, s níž jsem již několik let měla časté styky, hned od našeho prvního setkání za psychopatickou osobu. Jsem přesvědčena, že nějaké — jinak zcela bezvýznamné — uličnictví ubohého Juricy dalo propuknouti v duši nešťastné paní již dávno se připravující katastrofě, která by se byla jistě dostavila i po jiném náhodném podnětu. Myslím, že také pan nadporučík Keblitz by byl podlehl jejím pěstím, kdyby jich nebylo zchromilo náhlé ochrnutí, neboť paní Bolgárová měla úžasnou sílu. Lze tedy u této smutné události mluvit ještě o štěstí, že nenabyla většího rozsahu.«

Katinka nemohla vyšetřování poskytnouti nijakých vysvětlení. Byla v plném slova smyslu zdrcena. Přes noc stala se z ní stará, ubohá žena. Její oči ztratily všechn svůj lesk, jejich bělmo, protkáno červenými nitkami, zežloutlo; a jejich plachý pohled zůstal naplněn hrůzou. Netečně, schoulena v lenošce, přijímala těšení a něžnosti Keblitze, jenž počínal doufati, že konečně mu osud definitivně svěří milovanou ženu; viděl, že s její tváře uprchla krása, ale radoval se z toho v potměšilé skromnosti: potřebuje on krásy, která mu neustále hrozila ztrátou milenky? A patře na zestárlou, zlomenou ženu, usmíval se spokojeně: pro mne jsi dosti krásná. A docela potají se těšil nadějí, že Katinka, pohrdnuta jinými, ještě jednou rozkveté novou, jen jeho krásou.

Požádal o prodloužení dovolené a s nebývalou energií poháněl přípravy k založení své nové existence, a byl šťasten, když Katinke ke všem jeho plánům a výkladům dávala unaveným, lhostejným přisvědčením svolení.

Paní Luci Riedová, účastník se společného pohřbu obou obětí tragického případu, kráčela v průvodu vedle paní Menzerové. Byla velmi vzrušena, a nalíčenou tvář neustále jí přebíhal jakýsi záchvěv. Posléze, když vkročily na hřbitov, na jehož hrobech všude již kvetly růže, nedovedla se děle ovládati a položila svoji nervosní, drobnou ruku na předloktí paní Menzerové. Nachýlila se k ní a zašeptala: »Má drahá, jest to velmi nehezkké, vím, ale nemohu si pomoci: tento pohřeb je pro mne radostnou událostí. Jedna z mých rivalek jest mrtva a druhá — pohleďte na ni! Myslíte, že se ještě kdy tak vzchopí, aby mne znovu pokořila svojí červenou spodničkou života? Ne — mohu jí už klidně odpustiti, vždy již bude vzbuzovati pouze můj soucit. A paní Ostoičová — ah, ano, vím, že musím míti ještě mnoho trpělivosti, avšak vím také, že i nad ní budu triumfovati. Neboť se Vladimír jednoho dne ke mně kajícně vrátí. Zcela jistě to vím. A má láska je dosti veliká, aby trpělivě čekala, až do chvíle, kdy bude moci hrdě odpouštětí.«

Paní Menzerová vážně přisvědčila, aniž se jí bílou tvář pod staromodním klobou-

kem mihl její zlomyslný úsměch, který paní Luci cíhavě, se strachem očekávala. »Ano, má milá, čekati, doufati a odpouštětí — tot jediné, čeho nám ženám nelze zapovědětí. Ale již dnes smíte býti hrda: na svoji velikou lásku. Obdivuji se jí, a závidím vám sílu vašeho srdce.« Paní Riedová se tiše usmála a opravdu hrdě se rozhlížela po hrobech.

*

Brzy na to navštívil Vladimír svoji bývalou domácí paní. Přišel poněkud stíněný.

Paní Elisa opatrně za ním zamkla dvěře. »Není vyloučeno, že právě nyní napadne paní Riedové seběhnouti ke mně na trochu klepu o stále ještě aktuální sensaci našeho domu.« A jako by teprve nyní vzpomněla, že táž sensace asi i Vladimíra k ní přivedla, dodala: »Ah — jak jsem domýšlivá. Zapomenula jsem, že právě pro tuto velkou událost jste přišel — a těšila jsem se již, že jste pocítil touhu, svěřiti se staré přítelkyni se svým příliš velkým štěstím. Jak jsme my ženy nepolepšitelný — vidíte?«

Pohlédl na ni pátravě. Nechtěl se přiznati, že si jest vědom, v jak trapně těsné spojitosti jest s oním příšerným dramatem, a znepokojovalo ho, že tato bystrozraká žena se tváří, jako by se samo sebou rozumělo, že pouze proto mohl přijíti, aby s ní důvěrně pohovořil o tomto tajemství, které ona již dávno prohlédla.

»Ovšem —« řekl opatrně — »také proto jsem přišel. Vždyť víte, že mne věc musí zajímati. A předpokládal jsem, že se od vás nejlépe dovím všeho, čeho noviny nevědí. Ale nemusím vás snad ujišťovati, že i bez tohoto truchlivého důvodu bych vás byl dříve či později navštívil. Nejsem tak nevděčný, abych zapemínal, že jsem vám v mnohém zavázán k díkům.«

Zase spatřil její zlomyslný úsměv staré panny na bílé pudrované tváři, který ho jako vždy popuzoval k nepřátelství a nedůvěřivosti; ale potlačil opět toto hnutí, doznává si, že mu tato ironická, zhořklá žena opravdu až dosud prospívala, přesto, že bez ní nikdy by asi nebyl uveden v souvislost se zšílením paní Bolgárové.

»Věřím tedy, že byste byl přišel i bez smrti Juricovy a paní Bolgárové,« řekla paní Menzerová, vedouc ho do salonu, jehož dveře byly otevřeny do jeho bývalého pokoje.

Bylo mu nepříjemno, že pronesla tato dvě jména ve spojení s ním a zase na ni pátravě pohleděl; hned však zase sklopil oči, neboť poznal, že ví o každé jeho myšlence. Usedla naproti němu a pozorujíc ho, jakoby se těšila z jeho špatně skrývaných rozpaků, usmívala se chvíli mlčky. Pak bez všeho přechodu řekla:

»Ne, nebojte se, vaše jméno nebylo vůbec vysloveno.«

Její slova byla pro něho přímo osvoboze-

ním od zlých starostí, a přece ho nesmírně popudila. Proč se stále tváří, jako by on byl vinen na celé té proklaté aféře a jako by byl přišel jako bázlivý zločinec opatrně vyvídati, jsou-li mu na stopě?! Což může za to, že zestárlá, chlípná žena, mezi jejímiž nesčetnými milenci byl on náhodou poslední, náhle zešilela?

»Z čeho soudíte, že jsem se obával, aby nebylo moje jméno proneseno?« otázal se s propukající už nevraživostí. V zápětí však litoval, že promluvil. Paní Menzerová neodpověděla hned, avšak pohlédla na něho tak, že znovu musil sklopiti zrak. Usmála se tiše, než řekla:

»Nečiníte dobře, přetvařujete-li se před tak upřímnou přítelkyní, jakou jsem vám já. Nemohu vás přece považovati za tak naivního, že byste nechápal, jaké následky by pro vás mělo, kdyby vaše jméno bylo veřejně pronášeno v souvislosti s případem paní Bolgárové? Že byste nebyl pomyslně na to, že při nejmenším budete odtud přeložen, abyste nebyl ve svém důstojnickém kabátě vystavován zvědavým pohledům sensace chtivých Metešvárců? A že nebezpečí, býti zapleten do této strašlivé aféry, pro vás stávalo a že dosud není úplně zažehnáno — o tom přece nepochybujete? Či se vám váš Pišta nepochlubil, že mluvil s nebohým Juricou ještě půl hodiny před jeho hroznou smrtí — právě ve chvíli, kdy jste uváděl paní Savetu do svého nového bytu?«

Vladimír sklonil hlavu. Nemohl již pochytovat, že se vše sběhlo tak, jak si představoval, když ráno po noci, jejíž první hodiny přinesly mu úžasnou rozkoš bezvýhradného oddání se první opravdově milované ženy, uslyšel o katastrofě v nárožním domě Kossuthova náměstí a když zároveň vzpomněl, že, než vstoupil se Savetou do domu, zahlédl opodál v parku drobnou postavu Katinčina synka, hovořícího s jeho sluhou. Tenkrát ráno, když Pišta přistoupil po špičkách k jeho lůžku, v jehož polštářích zbyla ještě vůně Savetina těla, a přesvědčiv se, že pán nespí, přesto že leží se zavřenýma očima, vypověděl vzrušenými slovy velkou novinu, sebranou s mnohými odporujícími si, ale za to tím hrůzněji pestrými detaily kdesi u pekaře, naslouchal mu Vladimír nedůvěřivě a přece lhostejně, takže Pišta odešel zklamán účinkem své senzáční zprávy. Ale Vladimír záhy ztratil lhostejný klid. »Paní Bolgárová zešílela, uškrtila Juricu a zemřela raněna mrtvicí —« opakoval si několikrát, a stále neústupněji dorážel na něho děsivý pocit, že se událo něco příšerného, na čem jest i on přímo zúčastněn, vinen. Marně si říkal: »Co mi je po paní Bolgárové? Proč se rozčiluji? Její otec, opilý Jóca, byl alkoholik, a náhlým zešílením jeho dcery vyjádřila se prostě dědičná zatíženost; že došlo k takové katastrofě, je sice smutné, ale netýká se nikterak mne —« Stále jasněji cítil, že se nebude

moci dlouho vemlouvati ve svoji nezúčastněnost na této tragické a příšerné smrti dvou lidí, a že bude nucen zaujati k ní určité stanovisko. Chtěl se chrániti vzpomínkami na obětí Savetino, ale musil pozorovati, jak se proti jeho vůli vytváří mu v obrazotvornosti živá představa toho, co se včera událo v Katinčině obydlí: jak asi Jurica, který ho viděl vcházeť se Savetou do domu, přiběhl do pokoje, v němž Katinka a Anica seděly jistě v chmurném, tušícím mlčení svých zklamaných, starých, tvrdých srdcí, jak asi Jurica vpadl do tohoto mlčení svou novinou: »Paní Ostoičová je u pana lieutenanta —«, jak asi Katinka se hořce zasmála, zatím co její sestra přitiskla v bezmocném vzteku své veliké, jakoby ke rdoušení stvořené pěstě na spánky malé, zestaralé hlavy, v níž počaly náhle boleti zlé, zoufale divoké myšlenky její primitivní, sobecké duše; zřetelně viděl, jak robustní žena pomalými kroky přistoupila k umlknuvšímu hochovi, jak upíraje na něho ztemněle modré, v příšerném vytřeštění ztrnulé oči, rychlým chvatem mohutných rukou zachytila chlapce, jenž v náhlé úzkosti počal před ní ustupovati; jak, poddávajíc se již bez odporu temnému pudu svých šíleně zmatených myšlenek, zatahala prsty do měkkého, teplého dětského hrdla, snad v představě, že to její ruce rdousí toho, který se tvrdě a cize usmíval ve chvílích, v nichž se její zestaralé srdce svíralo žalem, že mladý muž nepronáší kou-

zelných slov, kterým za svého dívčího mládí nedovedla porozuměti; snad se její ponuré srdce rozzařovalo divou, rudě planoucí a bolestnou rozkoší, že vraždí, tresce tohoto chladného milence, jenž pohrdnuv jí, našel si jinou, krásnější, mladší a šťastnou milenku.

Vladimír napíal veškerou vůli, aby potlačil tyto vise, jež ho neúprosně přinucovaly připustiti, že jest v příčinné souvislosti s hrůzným dramatem, ale cosi mu našeptávalo: »Těšovalo tě, že jsi jako zlověstný posel Osudu vstoupil v cestu oněm třem beznadějným ženám. Nebud' teď zbabělý, neskryvej se před tím, co jsi vyprovokoval!« Ba i cosi jako hrdost, že zasáhl v cizí životy, nutkalo ho, aby si doznal, že má podíl na bizarní tragedii předchozího večera. Ale pak zase vzpomněl na Savetu, na světlost, radostnou lásku, která přišla k němu po groteskně ponurých sensacích posledních měsíců, jako by chtěla zachrániti ho z otravného ovzduší pozdních vášní životem opuštěných žen, jež vztáhly po jeho mládí úzkostlivě hrabivé ruce, a zase si řekl: »Ne —! Nechci o tom všem ničeho věděti. Chci býti šťastný, chci jenom, abych byl Savetou milován!« Tu pak si uvědomil, v jakém nebezpečí se ocitlo právě toto jeho mládě, sotva poznané štěstí: bude-li zapleten v onu pro veřejnost tak záhadnou tragedii, vyjdou-li na jevo její podrobnosti, jež rázem ji zvrátí v úžasný, sensační skan-

dál, — co bude pak s jeho láskou? Bude-li přeložen z Metešváru, snad někam do okupovaných zemí — nebude-liž to konec milování, jímž počínalo se právě vyplňovati jeho tušení krásy života? Zmocnil se ho trapný nepokoj, jehož nedovedl skrýti ani před Savetou, která večer po tom přišla a hovořila o strašlivé, v jejím domě se odehravší události s podivným, chladným klidem, jako by dávno již byla uvykla pohrdati životy a osudy cizích jí lidí. A když zpozorovala jeho nepokoj, odmlčela se a upřela na něho skromný pohled. Vladimír cítil, že uhodla, proč on nedovede jako ona odbýti několika chladnými slovy případ, který dá publiku provinčního města na několik dní látky k příjemně rozčilujícím hovorům. Cítil také, že by v očích této života znalé ženy ničeho neztratil, kdyby jí pověděl vše, co prožil v jejím domě, než se do něho vrátila, ale přece ještě neměl k tomu dosti zmužilosti. Políbil jen její ruce a řekl: »Netaž se, Saveto, ne dnes! Všeho se dovíš, až budu klidnější, až sám dovedu rozlišiti, jednal-li jsem prostě jako dítě, či budu-li se ti musit zpovídati z poblouzení, které bylo sice šeredné, které však mi jistě budeš moci odpustiti.« Věděl, že nepromluvil zcela upřímně, a po celou dobu svého spolubyťi se Savetou nedovedl najíti klidu a radosti. Posléze vypravil se na návštěvu paní Menzerové v nejasné naději, že tato zkušená žena má v moci rozehnati chmury, jež

z části také její vinou se shrnuly nad jeho mladým životem. Avšak nyní, když mu naznačila, že ví o jeho duševní tísní, připadala mu jakoby podivným pavoukem, souvajícím ve svém ústraní nebezpečné sítě, v nichž uvízl on i všechny ty ženy, s jejichž osudy ho hravě a záludně sloučila. A cítil, že jest bezbranný vůči její zlomyslnosti stárnoucí, zhořklé ženy.

Dlouho oba mlčeli. Pak paní Elisa zase počala hovořiti. A tón jejího tichého a jednotvárného hlasu byl pojednou tak melancholický a něžný, jak to Vladimír u ní ještě nikdy neslyšel; a když k ní nedůvěřivě vzhlédl, přistihl na její bílé pudrované tváři nevýslovně smutný výraz, kterého nedovedla dosti rychle zakrýti obvyklým ironickým úsměvem. »Milý příteli,« pravila, »vím, že vás přivedla ke mně naděje, že dovedu pro vás najíti slov, která utiší váš neklid, přesvědčí vás, že by bylo pošetilé mučiti se výčitkami naivního svědomí. Chápu také zcela dobře, že nedůvěřujete mému přátelství, jež se vám musí zdáti podezřelým. Nechci vás o něm přesvědčovati, stačí mi, že je tušíte a že se mu svěřujete, třebaže snad jen bezděky, nevědomky. Hleďte, klopíte zase oči: jest mi to důkazem, že se nemýlím. Ano, můj milý, svěřte se přátelství zkušenostmi zestárlé ženy! Jest to přátelství, o němž si snad jednou budete nucen pomyslit, že bylo jediné, které vám za celý život bylo nezištně nabídnuto.«

Paní Menzerová se opět ironicky usmála, ale Vladimír počínal rozuměti, že tato podivná žena raději se usmívá zlomyslně, než aby dala komukoli nahlédnouti do svého srdce, v němž se s mnohými zkušenostmi nashromáždilo dojista také mnoho bolesti. Poznával, že jest to silná žena, jež má právo sebevědomě nabízet své přátelství, a rozpomínal se, že již dávno skutečně uvíkl bezděky a nevědomky svěřovati se tomuto jejímu dnes otevřeně nabídnutému přátelství, jež opravdu vždy tušil a přece i podezříval. Udiven pátral v její tváři po vysvětlení vzniku a příčin tohoto patrně v pravdě nezištného přátelství, avšak paní Elisa sama počala o něm mluvit:

»Překvapuje vás nezištné přátelství ženy, vidíte? A jste v pokušení, spatřovati jediné možné vysvětlení v podezření, že zestárlá žena nabídla vám přátelství, poněvadž je dosti střízlivá, aby se nevydávala v nebezpečí, že byste se pohrdlivě ušklíbl, kdyby vám prozradila svoji lásku? Ne, můj milý, nemiluji vás — nikdy jsem nikoho nemilovala, aspoň ne tak, jak rozumíte milování vy a vaše paní Saveta. Ale přesto, a snad proto jsem mnoho prožila, velmi mnoho! A naučila jsem se rozuměti lidským vášním lépe než ti, kdo jimi byli životem štváni. Nebudu vám vyprávěti o mém žití — ale bylo v něm mnoho vášní, ne mých, pouze cizích. Dnes však je v něm ticho, nesmírné ticho. Není již ničeho, co by mohlo toto

tiho rozvrátiti. Nemám žádných nadějí ani tužeb. Život nemůže mne již strhnouti do svých vln a přejí. Hledím na něj, jak plyne mimo mne, vidím až na jeho dno, a nic mne do něho neláká. Znáám každíčké jeho hnutí, není pro mě v něm tajemství. Ale je mi poněkud nudno a poněkud smutno. Rozumíte již, že když jste přišel a já spatřila, jak chtivě vyhlížíte do světa, co vše v něm tušíte — že měla jsem pošetilý nápad státi se vám nezištnou přítelkyní? Takovou, která by před vámi zotvírala okna do světa, mimo kterých byste snad v přílišném chvatu svého mládí nevšímavě spěchal, přítelkyní, která by z povzdálí pozorovala váš údiv, jež by se tiše usmívala vašim radostem a nenáhle vás připravovala na zklamání, jež budou radostem nutně následovati? Nevím, zdařilo-li se mi aspoň částečně, co mi tanulo na mysli — přihodilo se leccos, čeho jsem nemohla předvídati — avšak zdá se mi přece, že nebylo moje přátelství zcela marné.»

Vladimír naslouchal jí v tísnivé nejistotě. Věřil již, že chová k němu přátelství podivného rozmaru osamělé, zestárlé ženy — ale má jí býti vděčen za to, co mu jím přinesla?

»Ano, dala jste mi hluboce nahlédnouti do života. Za několik měsíců dala jste mi poznati z něho tolik, k čemu bych snad byl bez vás potřeboval mnoho let. Avšak to vše —«

Usmála se a přerušila ho. »Ano, to vše

je více smutné, než rozkošné, a více groteskní, než krásné. Zajisté. Očekával jste rozkoš a krásu. Všichni je očekáváme, ač víme, že jsou nerozlučně spiaty se svými protiklady. Což nechápete, že moje metoda v prokazování vám přátelských služeb spočívá právě v tom, že okázavši vám napřed zbahnelé nížiny, vzbuzuji ve vás touhu po čistých, jasných výších? Poznal jste — sám mlád — jak bezradostné, bolestné, zoufalé je stáří, jak nutno spěchat, máme-li že života urvatí trochu jasu, trochu rozkoše, než náš jednoho dne překvapí beznadějnost. Přesvědčil jste se, že jsme malomocní, jakmile nám stáří vtiskne své stigma na čelo, že jest pak možno chrániti se před směšnými nebo tragickými katastrofami pouze superiorní resignací, která však jen tehdy není hořká, nemusíme-li litovati, že jsme nevyužítkovali všech příležitostí a všech možností. Hled'te, tato resignace — není-liž to konečný cíl? Nemyslete, že je to cíl malý, nízce vytyčený! Ah — nemáte tušení, jak těžko, přetěžko je k němu dospěti! Co překážek nutno přemoci, co síly, vůle, odvahy vyžaduje. Nevíte také, s jakým zadostiučiněním jest možno po jeho dosažení hleděti zpět na cestu, vroubenou pomníky všech našich vítězně přestálých bojů! Pravda, jest nám tam nahoře u cíle trochu chladno a smutno — ale možno-li jinak? Což nejsme vždy sami? Ve svých radostech i zármutcích? Patříte na mne nedůvěřivě. Myslíte

na Savetu, chcete říci, že nejste sám, že jste právě počal rozuměti, jak člověk nesmí být sám, jak v samotě není štěstí. — Snad máte pravdu, že v samotě není štěstí, ale pak ho vůbec není. Neboť není štěstí ve dvou, v tom, co jmenujeme láskou. Jistě již jste měl i v nejvyšší extasi rozkoše zlý, mrazivý pocit, že se radujete sobecky, že ta, s níž zdánlivě sdílíte sensaci své rozkoše, jest právě jen pouhý nástroj, prostředek, jehož jste použil, aniž jste se tím vzdal svého práva k sobectví. Jistě jsou milenci k sobě něžní, avšak — není-liž veškerá jejich něha neupřímným projevem egoismu, bezděčnou lstí odvěkého zápasu dvou pohlaví, zápasu, který jest mezi kultivovanými milenci dneška neméně zvilý, nýbrž jen tragičtější, než býval mezi nahými páry jeskynních jejich prarodičů, poněvadž jsou do něho štváni temnými instinkty, o nichž šťastná lidská zvířata nemusila přemýšleti, jež však v nás otrásají důvěrou v naši povýšenost kultury a jež donucují nás k podlosti a potupným přetvárkám? Milý příteli, neoddávejte se klamným nadějím! Ani paní Saveta nemůže vám dáti plného štěstí a nezkalené radosti. I v jejím náručí přistihne vás chvíle, kdy poznáte, že jste sám, že vás i od jejího milovaného srdce dělí úžasná, nepřekročitelná propast, kterou naleznete všude, kamkoli se ve svém zmatku obrátíte. Vždy budete sám. Jest to náš osud, kletba přírody za to, že jsme povrhli temnem skal-

ních doupat našich prarodičů a zatoužili po světle vědění, jež nás vylákalo na strmé vrcholy jen proto, abychom se naučili pozdě litovati a marně se pokořovati. Přeji vám pouze, abyste nalezl odvahu ke smíru a osamělosti, která se vám snad jeví teď ještě děsivou, ale již možno naučiti se i milovati. Uvědomte si již nyní tento neodvratný osud. Poddejte se mu již nyní mužně. Nepravím tím, abyste zřikal se ilusí. Ah nikoli! Iluse — toť jediné, co jest v životě opravdu krásné a co nám umožňuje pozvolnou naprostou abdikaci; zkvétají za našeho jara, oslňují a potěšují nás, a vadnouce před námi, upozorňují nás, že jest na čase přichystati se na melancholický podzim, jenž musí v našem životě přijíti právě tak bezpodmínečně, jako v žití přírody. Ne, ilusí se nevzdávejte, samy odumrou. Ale pozorujte je bdělým, nezmámeným okem, abyste nebyl poděšen nepředvídaností jejich sklonu, po němž teprve na vás dolehne samota veškerou svou studenou tíhou. Říkejte si stále: jsou to jen iluse, krásné, dobrotivé iluse, které mi chtějí dáti zapomenouti smutku mojí osamělosti a jež — chuděrky — jsou dávno již odsouzeny k zahynutí. Avšak dokud budou před vámi poletovati jako zlaté mušky, těšte se z nich. Těšte se z nich, neboť vás povedou zahradami života. Jděte za nimi a nelitujte květů, jež zašlápnete. Snad je ranní rosa a sluneční paprsky zase vzkřísí, snad umrou — což po tom vám, jenž sám

a sám kráčíte za svými odsouzenými ilusemi?»

Vladimírovi bylo nesmírně těžko v duši. Jako onoho listopadového večera, kdy mu paní Elisa sarkasticky líčila ženy, s nimiž ho chtěla seznámiti, zdálo se mu i teď, že jest jejími slovy ohrožována všechna jeho mladá odvaha k životu, do něhož chtěl vniknouti jako do zakletého zámku, skrýjícího krásná tajemství a sladká dobrodružství. Tenkrát jí nevěřil, obviňoval ji v duchu, že v jakési chorobné zlomyslnosti sahá zvadlýma, bezradostnýma rukama po jeho vysněné kráse, již sama již nikdy nesmí svými závistnýma očima spatřiti. Nyní však nemohl pochybovati, že k němu hovoří laskavá a zkušená přítelkyně, která ho chce včas varovati, které je snad líto jeho mládí, upomínajícího ji na vlastní mladost, jejíž šťastný smích snad proto, že nebylo nikoho, kdo by ji byl varoval, musil příliš záhy ustrnouti v tento ironický úsměv hořce a studeně sobecké moudrosti, již se ohrazuje ve své osamělosti. A tato osamělost, resignace — to má opravdu býti konečný cíl veškerého chtění a toužení? I na svoji lásku, o níž se domníval, že mu otvírá nový svět a že jest mu tím, čím bylo pohanům zvěstování pravdy Boží — i na tu má pohledu střízlivým zrakem jako na pouhou epizodu dlouhé, beznadějně pouti za smutným cílem naprosté abdikace? Již nyní má pomýšleti na konec své lásky a obezřetně se

na něj připravovati jako na logickou, samo sebou se rozumějící nutnost? Dobrovolně si má mísiti do číší svých radostí jed skepse?

Chtěl promluvit, vášnivě protestovati, avšak patře na paní Elisy nenacházel slov, kterými by mohl čeliti této ženě, upírající na něho klidné hnědé oči v divné, znepokojivé vlídnosti. Sklonil malomyslně hlavu a řekl jenom:

»Je nesmírně smutné, co mi radíte.«

Paní Elisa se tiše, laskavě usmála. »Ano, tak smutné, že vám toho již nikdy nebudu opakovati. Neboť jsem přesvědčena, že opakování není třeba. Zapomenete snad na náš dnešní hovor, ale ve vašem srdci zůstalo z něho tolik, že vám bude srdce napříště spolehlivým rádcem. Přesvědčíte se, že tomu tak bude. Zcela bezděky budete v budoucnu vždy jednati, jako bych vám našepťovala své smutné rady — tím spíše, an budete hrdý na to, že se neřídíte hlasem chladně uvažujícího rozumu. Obávám se, že jsem se dopustila nyní pošetilosti, upozornivši vás na tuto okolnost — budete teď podezírati sama sebe, jako jste podezřívával mne — avšak co na tom! Jste příliš mlád, než abyste neuposlechl vždy svého srdce, jež ostatně bude velmi často v úplné shodě s vaším rozumem.«

»Ano, jsem příliš mlád, než abych neposlouchal svého srdce —« opakoval Vladimír hořce. A se slzami v očích dodal: »Nemýlila

jste se: zůstalo v něm mnoho z vašich smutných naučení! Tolik, že mi jest, jako by to již ani nebylo moje mladé, doufající srdce!»

Paní Elisa hleděla na něho chvíli pohnuta, a když zase počala mluvit, zněl její hlas tak nejistě, jakoby i ona musila potlačovati slzy.

»Milý příteli, vím, že jsem vám způsobila bolest. Avšak věřte, že jsem k vám mluvila tak jen proto, abych vás uchránila před většími bolestmi, před ranami, jež by se snad nemohly zacelit. Hledte — vždyť vše, co jsem řekla, jest vlastně pouhé vyjádření toho, co sám jste již tušil. Přišel jste ke mně, poněvadž jste si nebyl jist, smíte-li potlačit výčitky svědomí, jež vám našeptávaly, že jste zavinil Anicinu a Juricovu smrt. Kdybych byla mlčela, byl byste nutně dospěl buď k mojí teorii sobecké osamělosti, která má aspoň přednost hrdosti, anebo byste se byl snížil k přelhávání sama sebe, k ospravedlňování a omlouvání svého egoismu, jenž by byl zůstal sice nepotlačen, ale nemůžně skryt. Nebylo-liž tu lépe, že jsem promluvila a dodala vám povzbuzení k jedinému čestnému ústupu z první vaší srážky se životem? Překvapuje vás slovo ústup? Ah, mám vám dokazovati, že jest život vždy nesmírně silnější nás, že není pro nás nikdy vítězství, že musíme býti spokojeni, uchráníte-li si hrdou posu přemoženého přesilou? Ano, nahlédněte, že vychá-

zíte ze své první půtky s první čestnou jizvou! Nermuťte se z ní. Přijdou doby, kdy budete s melancholickou radostí na ni vzpomínati co na památku zahájení velkého boje, který nebyl ani marný ani pošetilý přesto, že jeho výsledek byl již předem nepochybný. Teď však se snažte zapomenouti na svoji první ránu! Utrpěl jste zranění, poněvadž toho bylo třeba — nechat jest to tím odbyto. Jděte dále kupředu. Přijdou ještě jiné rány — co na tom? Jste mladý a silný. Neklesnete — jen ustoupíte, a váš ústup bude tím obdivuhodnější, čím více jizev si z něho odnesete tam, kam nepřítel už se neodvážá za vámi: do vaší samoty! Vidíte — zase to osudné slovo! Ah, jak ráda bych vás přesvědčila, že osamělost jest dosti krásný a vznešený cíl, aby byl pro něj podnikán veliký a bolestný boj! Ale jen život vás dovede přesvědčiti — ne zestárlá žena, již schází i sličnost co poslední argument věrohodnosti.« Paní Elisa pokusila se o svůj ironický úsměv, ale nezdařil se jí.

A Vladimír, příliš vzrušen, než aby si všiml jejího pohnutí, podezřelého u ženy, která mluvila o hrdé kráse osamělosti, řekl sklíčeně: »Ah, počínám vám věřit, příliš věřit. Skutečně jsem k vám přišel v bezděčné naději, že od vás uslyším slova útěchy. A podivno: zdá se mi, že opravdu jste řekla jen to, co sám jsem již tušil! Jak vám nevěřit? Myslím, že bych se byl jistě rozhodnul nikterak se neomlouvat, nýbrž říci

prostě: Co mi po cizích životech? Sám chci žít, jak se mi zlíbí a zachce! — Ale vy mluvíte o osamělosti, která není totožná s egoismem, ale od něho vychází, je jím podmíněna. A já cítím, že jsem se již stal sobcem a že dobrovolně jsem se tím vydal samotě, které se hrozím. Ano, hrozím se jí!« Vladimír vzpomněl zase na Savetu a bylo mu jako by se na ní dopouštěl hanebné zrady. Neboť věděl, že ji nebude tak milovati, jak by ji miloval, kdyby si nemusil říkati: »Co mi je po cizích životech?« Věděl, teď že mu vždy bude i její život cizí. A opět se v něm probudilo instinktivní nepřátelství k ženě, která nežádána vzala na se podezřelou úlohu poučovati ho o životě. Snad má pravdu ve všem, co řekla, snad je mu opravdu i nezištnou přítelkyní — ale proč mu běže jeho iluze? Nedokonává-li toho, co počaly staré milenky, jež uvedla do jeho roztoužené náruče: otrávení jeho mládí? Co je jí, hrdě osamělé, po jeho životu?

Zachmuřen vstal. »Nevím, mám-li vám děkovati!«

Paní Elisa pohlédla naň překvapeně, pak pochopila, a nalezla opět ironický úsměv.

»Ah tak! Odcházíte! A nemýlím-li se, odcházíte provždy! Nu budiž. Jest to pouze důkaz, jak rychle ve vás vzklíčilo moje učení. Ó, můj milý, dožiji se na svém žákovi velké radosti.«

Neporozuměl jí hned a stál před ní poněkud zmaten, klopě oči.

Vstala také. »Nechcete mi rozuměti? Musím se zase pochlubit svou znalostí lidského nitra?«

»Skutečně vám nerozumím.«

»Odcházíte s odhodláním: Mám bohudíky ještě jinou ženu; nebudu již poslouchati krákorání této neblahé vrány; je mi nepříjemno. — Není to první krok sebevědomého sobectví?« Paní Elisa se usmívala a Vladimír si opravdu umíňoval, že nikdy již nepřijde.

Chtělo se mu odpovědět jí jízlivě, okázati, že jí nenávidí proto, že opravdu jako zlověstný pták volá své výstrahy do jeho jasného mládí, ale veliká hořkost, která se ho náhle zmocnila, zapudila zase jeho nepřátelství k této ženě, jež s ironickým úsměvem ve své neproniknutelné, bíle pudrované, zvadlé a přece jemně sličné tváři stála před ním jako personifikace oné chladné, smutné a hrdé osamělosti, o níž byla mluvila jako o poslední metě všeho žití. Zase se mu zdálo, že nemá práva obviňovati ji z toho, že jeho naděje v krásu a štěstí nedocházejí splnění. A tak jen uklonil se jí mlčky a odcházel s nejasnou, tesknou lítostí, že odchází opravdu naposledy odněkud, kam by se měl ještě vrátiti.

Paní Elisa hleděla za ním a když slyšela zapadnouti dveře předsíně, přejela si čelo zvadlou, krásnou rukou, odešla pak tiše k oknu a usedla k svému rámu, aby dále vyšívala na bílém hedvábí neživé rudé květy.

Paní Saveta tiše naslouchala Vladimírově zpovědi: jen když někdy, příliš vzrušen hnu-sem ze zkušeností z lásek svých starých milenek, se odmlčel, aby bojácně k ní vzhlédl, rozumí-li úzkosti jeho srdce, jež ho přiměla, aby jí, čisté a ušlechtilé, vyprávěl o šeredně smutných dobrodružstvích svého zločinně svedeného jinošství, a nejeví-li se v jejích tmavých, krásných očích zklamání nad vlastními nadějemi, pohladila mu měkkou, hebkou dlaní svěží, rozechvěním zrůměněné líce a dotknuvši se rty jeho čela, zašeptala: »Můj ubohý, dobrý hochu!«

A Vladimír, políbiv jí vděčně ruku, mluvil dále o ženách, jejichž pozdní, prokleté vášně otrávil mu sotva v život se odváživší touhy jedovatým kouzlem cynicky chtivé neřestnosti. Ničeho nesmlčel, ani toho, že miloval morbidní půvab, jímž tragika stárí, hrozivě stínícího kdysi krásná těla, prosycovala rozkoš jejich zoufale lačných objetí, ani toho, jak s pošetilou a domýšlivou lehkostností si chtěl hrát na pána osudů oněch ztracených žen a jak v pokořujícím úděsu, když opravdovému pánu lidských osudů se zalíbilo učiniti jej žalostným nástrojem svého bizarního rozmaru, vraždícího provinilé i nevinné, šel se svojí tísní k podivné, chladné a ironické ženě, která záludnými a so-

fistickými slovy chtěla ho groteskní útěchou vlákat do samoty, v jaké sama živoří svůj bezradostný, smutný život.

»Vím již jistě, že mi odpustíš všechna ona poblouzení mých dvaceti let, jimiž hřešila má krev, ne moje srdce, jež se ihned probudilo z upířího snu, jakmile mu Bůh či která jiná podivuhodná a svatá moc dala tušiti, že jsi se ty, jediná dobrá a krásná, vrátila zdaleka do svého domova, abys mne zachránila. Avšak — můžeš mi odpustiti i to, že v první tísní, která na mne dolehla, sotvaže jsi se mi darovala sladkým a přesvědčivým důkazem bezvýhradnosti své lásky, neměl jsem dosti důvěry v tuto tvoji lásku? Přiznávám se, že jsem se děsil myšlenky: Ustrne nad sobectvím mé duše, zhnusí se jí moje polibky, jakmile uslyší, že jsem líbal nemilované zestárlé ženy. — Nevím, co vše mi bránilo, že jsem ti hned všeho nepověděl. Jistě v tom byla obava, abych tě neztratil, a stud, že se mám zpovídati z tak pokořujících dobrodružství. Ale přesto — nemusíš v tom spatřovati příliš chabou, nemožnou lásku? Nemusí tě boleti, že teprve, když zmaten bezcitnými temnými slovy vrátil jsem se od cizí, ironické kazatelky studeného a ponurého kultu sobectví, rozestírám před tebou svoji bezradnou duši?«

Paní Saveta stáhla jeho hlavu na svoje nadra a přitiskla ji k nim měkkýma pažema. Až zavrať ji pojímala, jak téměř fysi-

cky cítila své srdce naplněným nevýslovnou láskou k tomuto neklidnému, naivnímu hochovi, jenž tiskna se jí k prsoum, očekával od ní odpovědi nejen na vyslovené otázky, ale i na vše to, čemu tajemně, slibně i hrozivě dal život kolem něho vyvstati. Probírala se bohatstvím svých vzpomínek a nenacházela ničeho, co by se podobalo sladkobolné rozkoši tohoto okamžiku, v němž bylo na ní žádáno, aby se stala laskavou a odpovědnou vůdkyní rozvíjející se, již prvním rozletem zbloudivší duše. Cítila, že tento milovaný hoch, o tolik mladší jí, instinktivně hledá u ní útěchu a útulek, a že jí se chce nejenom splnit jeho očekávání, ale býti mu daleko více než milenkou, jež by polibky zapuzovala chmury s jeho čistého čela. Bylo jí, jako by jí klíčil v hrudi nový, dosud nikdy nepoznaný cit, jímž jako by její láska, která dosud vždy byla smyslnou láskou milenky, počínala se měniti v lásku mateřskou. Ale zároveň probudila se v ní obava: bude dobrou průvodkyní ona, jež sama bloudila životem jako nerozvážné dítě, pobíhající po čarovném luhu, tu naslouchající vábivému zpěvu neviditelného ptáka, tu se zastavující, aby utrhlo barvami hořící květ, a zase se rozbíhající za motýlem pestrých křídélek? Smí doufati, že nalezne teď pravou cestu? Jiná žena chtěla ho vésti. Odvrátil se od ní, poněvadž ji nemiloval, a poněvadž mu předem řekla, že cíl je chladná a smutná osamělost, třebaže hrdé krásy. Ne-

měla ona zkušená žena pravdu? Nebyly-liž i v jejím životě chvíle, kdy v nejasném tušení viděla se na nejzazší konci své pouti samotnou — opuštěnou či opustivší? — hrdě vzpřímenou, ale smutnou? Nekráčela i ona za svými ilusemi, neohlížeje se po zašlapáných květech, uvadajících a mroucích za ní? Nebyla i ona krutě sobecká?

Hoch v jejím náručí se netrpělivě pohnul. »Proč mlčíš, Saveto?«

Paní Saveta se ulekla. Jako výčitka zněla jí tato otázka. Ano, tento chvějící se hoch čeká odpovědi na otázku svého života, a ona mlčí. Což nezná odpovědi na jeho otázku? Což žila nadarmo? Nebyla vždy šťastna, milovala-li? Není i teď šťastna, cítíc své srdce svíratí se láskou? Zdaž není ona zkušená, podivná žena osamělá pouze proto, že nemiluje a není milována? Ano, toť odpověď na všechny otázky: miluj! Miluj, a nebude pro tebe smutné osamělosti!

Paní Saveta pozdvihla Vladimírovu hlavu a políbila jeho ústa a chtěla počítí mluvit. Ale když pohleděla mu do vzrušeného, očekávání plného zraku, ještě jednou zaváhala: co bude, umře-li v ní jednou i tato láska, jako umřely všechny dřívější? Tu však se paní Saveta vítězně usmála: Tato láska umře až s ní! To není láska k Lazarovi, který ji učil milování, není to láska ke Karpasiovi, který jí ukázal rozkoš hříchu, ani ke Kazimírovi, v jehož resignovaném, pozvolném odumírání pochopila cenu

života, aniž to jest láska k Valeriovi, jenž dal jí zakusiti sladkosti despotického panování lidskému srdci, není to také záhadné, mezi ponurými a oslnivými kontrasty kolísající dobrodružství, jímž neznámý silný muž ji zaklel do podivného snu pohádky! Ne, tato láska jest něco zcela jiného. Tato nezrodila se z vášní. Přišla nehledána, nevolána, jakoby ji Bůh seslal. Ano, Vladimír přišel právě, když umdlena bludnou poutí odpocívala chvíli, o níž tušila, že musí jí přinést cosi velkého, rozhodujícího. Bylo to, jako by Bůh, který shovívavě přihlížel jejímu bloudění, byl řekl: »Hle, dosti již jsi bloudila: svěřím ti mladou duši, již také ohrozil již hřích; zachraň ji a zachráním tebe!« A zároveň dal vzkličiti v jejím srdci novému citu, o němž nyní jasně chápe, že jest to mateřství, které, pomínuvši její neúrodný klín, navštívilo přímo její srdce. Ano, matkou bude tomuto mladému hochovi. Matkou a milenkou: vším, co žena býti dovede. Rozkoše dvojnásobného milování bude poskytovat a zakoušeti. Budou šťastni, poněvadž milenka nezapudí matky. Nikdy nebudou osamělí!

A paní Savetu znova pojímala závrať, jak cítila své srdce naplněným láskou. Přitiskla zase Vladimírovu hlavu k řadřům a šeptala: »Můj dobrý, sladký hochu!«

Vladimír věděl již, že mu bylo vše odpuštěno ještě dříve, než pronesl svá sebeobviňování. Ale přece nebyl ještě uspokojen.

Stále ještě musil myslet na varovná slova paní Elisy. Proč neřekne Saveta, že lze věřiti ilusím, že není třeba hroziti se osamělosti?

Slyšel bušiti její srdce. Rychle, nepokojně bušilo. Co hovoří toto srdce? Mluví k němu, či zpívá jen sobeckou píseň vlastní rozkoše? Není již zase sám? Není to osamělost, o níž mluvila zkušená, ironická žena?

Vladimírovi bylo v Savetině náruči k smrti teskno.

»Saveto, proč mlčíš? Saveto, promluv!«

Jeho oči úzkostlivě se zaleskly Savetě před tváří. Pochopila, co se v něm děje. Znovu jej strhla do své štěstím rozbouřené náruče a líbajíc jej s veškerou vroucností vášně a věřící lásky, šeptala: »Mluvití mám? Což jest třeba slov? Neslyšíš mého srdce, jak jásá láskou? Slovy mám ti dokazovati, že nejsi sám, že nikdy nebudeš sám? Nepraví ti toho moje polibky i tvé vlastní srdce?«

Poddával se jejím pocelům zprvu spíše překvapen, než přesvědčen, ale pak vhrnula se mu rozkoš rozbouřené krve prudkou, žhavou vlnou do hrudi, a rázem se mu rozjasnilo v celé duši nesmírnou radostí: miluje a jest milován, a vždycky bude tak krásně a teple!«

Netázal se již, nemyslel již, jen líbal její ústa, oči, čelo, hrdlo, nádra — líbal, a nebylo již pro něho smutné hrdé osamělosti.

Nic již neohrožovalo Vladimírova štěstí. Zapomněl na svůj poslední hovor s paní Elisou, zapomněl na ni i na staré milenky.

Jenom paní Luci po několik měsíců ještě časem potkával, když se odpoledne vracel ze služby domů. Oblečena jako šestnáctiletá dívka vystoupila vždy odkudsi ze zároží, blížila se k němu drobnými krůčky svých malých, pěkných nožek, kmitajících se v nových střevíčkách pod koketně zdviženou sukni, a když mu byla již tak blízko, že ji musil zpozorovati, zvolnila chůzi tak, aby měl dosti času čísti v jejích vpadlých, ale horečně lesklých očích, že ho nepřestala milovati, že stále ještě čeká na jeho návrat. Ale Vladimír míjel ji vždy s odvrácenou hlavou a poněkud zahanben. Zahanben proto, že tato směšná, zamilovaná zestárlá žena směla se kdysi odvážit líbatí jej vyprahlými, nabarvenými rty. Ani si nepovšimnul, že když se vrátil z manevrů, nikdy již na něho nečeká. Teprve z Pištova vypravování se dověděl, že ukradla svému muži, co se dalo, a utekla s jakýmsi holičským pomocníkem. Usmál se tehdy roztržitě a nikdy již ničeho neslyšel o směšné paní Riedové.

Také o Katince, která několik dní po pohřbu Anicině a Juricově odjela s Keblitzem do Vídně, již ničeho neslyšel. A poněvadž

se s paní Menzerovou nikdy nesetkal, nebylo ničeho, co by ho upomínalo na ženy, jejichž temné osudy se při jeho vstupu do života kolem něho shlukly jako tlupa strašidelných přízraků.

Žil podivně klidný a šťastný život, v němž nebylo nižádného vzrušení ani změn. Den jako den míjel v stejnoměrném, sladkém tichu. Saveta přicházela s večerem, krásná a něžná, a oběma bylo jako by, pokud jejich paměť sahala, byl konec každého dne jejich života vyplněn tímto klidně radostným štěstím, zatím co ostatek dne prožívali v polovědomí mechanického provádění praktických úkonů všedního žití. Uzavírali se do jednoho z obou pokojíků malého a útulného bytu, jehož okno vedlo do zanedbaného parku na zrušených pevnostních šancích a těch několik krychlových sáhů s kusem oblohy a zeleně před oknem bylo jim světem, který byl dosti veliký pro jejich štěstí. Nic vnějšího nerušilo této intimní, sladce zšeřelé harmonie, již se i vášně srdcí podrobovaly jakoby akordy sordinovaných strun. Bylo to, jako by i z jejich objetí byla vyprchala prudká rozkoš smyslnosti, — objímali a líbali se s jakousi podivně něžnou a mírnou radostí, jež neunavovala ani nevšedněla.

Za zimních večerů vyprávěla Saveta o svém životě, ale Vladimírovi, když seděl u jejích nohou a opíraje hlavu s přivřenýma očima o její kolena, naslouchal tichému jejímu hlasu, líčícímu neobyčejná dobrodruž-

ství jejího zašlého milování, zdálo se, jako by nevyprávěla o vlastním životě, ale jako by předčítala starodávné galantní a romantické novely kteréhosi zapomenutého autora ze staré, náhodou nalezené knihy, páchnoucí ještě stuchlinou po staletí neotevřeného regálu knihovny. A paní Saveta sama, dávajíc svým reminiscencím slova, měla pocit, že vše to, co vyvstává v jejích vzpomínkách, aby na chvíli přijalo vyprávěním ilusi života, nebylo nikdy skutečností, že jen kdysi dávno se vplížilo do jejích snů, a pouze proto, aby svoji duši, obohacenou kouzlem melancholického vzpomínání, mohla tím štědřeji otvírati milovanému hochovi, sedícímu jí u nohou. A tak historie jejího vášnivého milování, opředena půvabem staré pohádky, byla zpola báseň, zpola zpověď, a Vladimír, naslouchaje jí, vnímal krásu básně přehlížeje, že jest i zpověď, jež snad zbavena své lyrické pravděpodobnosti, byla by zraňovala.

A když nebylo již, co by sobě vyprávěli, když druh znal každou hodinu života druhova, četli z opravdových knih básně, jež byly podobny jejich lásce tichým, nevzrušeným rytmem šťastné, neměnné radosti. I takové chvíle byly, kdy schýlení k sobě, mlčení a nemyslíce, nevidouce jeden druhého přivřenýma očima, jako sladkosti klidného, úsměvného spánku prostě se poddávali absolutnosti svého štěstí, jež bylo tak dokonalé, že nedávalo vzniknouti ani nejskrytěj-

ší touze v jejich ukojených, kdysi tak lačných srdcích.

Míjely měsíce a naplňovala se léta nad jejich obdivuhodnou láskou.

KNIHA DRUHÁ

V třetím roce se přihodilo, že paní Saveta, probudivši se nezvykle záhy za krásného letního jitra, měla znepokojivý pocit, jako by byl někdo právě vyšel z její ložnice. Pozdvihla se na lůžku a naslouchala napiatě. Všude bylo ticho. Ani z ulice ještě nepronikal otevřenými příčkami žaluziových, třpytem ranního slunce zalitých oken ruch denního života. A přece vzrůstal neklid paní Savety. Záhadný, divný neklid to byl. Jako by cosi tajemně hrozivého se bylo za spánku dotklo jejího čela a používši okamžiku, kdy ještě snící duch neovládá probuzených smyslů těla, lstivě bylo uprchlo.

A náhle se paní Saveta zděsila: na jejím nočním stolku stálo nevelké zrcadlo v širokém stříbrném rámcí. Nebylo její, nikdy ještě ho neviděla. V noci, když se vrátila od Vladimíra, nebylo ho ještě na mramorové desce nočního stolku. Kdo je tam postavil? V noci? A proč?

Paní Savetě rozbušilo se srdce nesmírnou úzkostí. Hleděla na jemně broušenou plochu skla, studeně se lesknoucí ve starém stříbře rámce, na němž vinuly se bizarně spletené, uměle tepané reliefs obludných příšer groteskní fantasmie, a jata pověřčivým strachem neodvažovala se vztáhnouti ruku po záhadném jitřním daru. Mnoho domněnek, pravdě-

podobně a prostě vysvětlujících objevení se zrcadla na nočním stolku, jí napadlo, ale žádná z nich nedovedla ji uklidnit, neboť úzkostlivé tušení jí pravilo, že neběží o překvapení Lazarem připravené, nebo o službu nedopatření, ale o cosi hrozivě neobyčejného, o něco, co jest snad první záludný výstřel nepřítele, který dlouho pozorovav závistivě úplnost jejího štěstí, odhodlal se k zákeřnému útoku. Po prvé přišlo jí na mysl: jest příliš šťastna, než aby se nemusila o své štěstí báti. Zrcadlo! Nebylo postaveno před ní jako nemá symbolická výzva: popatř ve mne a poznej, že jsi zpyšněla přílišností svého štěstí!?

Paní Saveta nedovedla odvrátiti očí od zrcadla. Nesmírný strach tísnil její pobouřenou duši. Tušila, že pohlédne-li do zrcadla, spatří v něm něco strašlivého. A myslí počaly se jí rojiti vzpomínky na kouzla a čary z pohádek staré, pověřivé chůvy. Není zrcadlo začarovaná rekvizita potměšilé cikánky, najaté neznámou sokyní? Nepukne v její rukou, aby způsobilo sedm let jejího neštěstí?

Na ulici zarachotil tramvayový vůz v kolejích a zadrnčel jeho zvonek. Paní Saveta setřásla se sebe bázeň. Jakým pošetilým myšlenkám se to oddává? Zasmála se hlasitě. Ale přece se jí ruka chvěla, když do ní vzala zrcadlo. Ne, nepuklo. Ani nic příšerného v něm není k spatření: jen svoji tvář v něm vidí. Jest to velmi dobré, krásně broušené

zrcadlo a rám je těžký, ze starého stříbra a tepaná práce na něm čínského původu. — Paní Saveta se zase usmála: ne, takových rekvizit nemají potulné, čarující cikánky ve svých pytlech. Jistě Lazar ji chtěl překvapiti dárkem, Není dnes 3. srpna? Ah ovšem! Dobrý Lazar! Po letech vzpomněl si zas jednou jejích narozenin. Můj Bože —! Kolikátých —? A paní Savetě pojednou zmizel úsměv s tváře. Jest možno, že jest již sedmatřicet let stará? Sedmatřicet let! Jak jest možno, že jest již tak stará! Stará —!

Zavřela oči a dala sklesnouti hlavě zpět na polštáře. Ano, sedmatřicet let jí je. Ano, vždyt mnoho již žila. Úžasně mnoho. — A na okamžik zjevil se paní Savetě celý její minulý život v jediném, komplikovaném, zmateném obraze. Usmívala se melancholicky: byl to krásný obraz jasných i temných barev. Ano, sedmatřicet let —

Ale náhle se paní Saveta vzpřímila z polštářů a prudkým, nepokojným pohybem pozdvihla si zrcadlo před tvář. A pátravě upřela zúzkostlivělé oči na obraz svého obličeje v studené lesklé ploše zrcadla. Dlouho se dívala. A když konečně jí ruka se zrcadlem sklesla na atlasovou pokrývku, byla její tvář zsinálá.

Nebylo pochyby: přestala býti mladou. Byla ještě krásná, neboť její krása byla z těch, jež neprchají ani před šedinami. Ale z jejích očí zmizel lesk černých perel; jich řasy byly stále ještě dlouhé a jemně husté,

ale oblouk, kterým odcloňovaly oko, se sploštil. Její čelo a líce byly dosud hladké, avšak olivový odstín jejich snědosti ztemněl příliš, a od skrání kradlo se k očím několik sotva, ale přece pozorovatelných vrásek. Jemná chřípí poněkud ztučněla a brada znatelně se odhraničila od nadhrdlí. Jen ústa sličných a temně rudých rtů zůstala nezměněna.

Ale nebylo pochyby: přestala být mladou. Poznala to a ani okamžik nepodezřívala zrcadlo z klamu. A proto se zděsila, ač teprve znenáhla si ujasňovala dosah této smutné pravdy. Tak byla uvykla své svěží kráse, že po dlouhou řadu let již na ni nepomyslí. Teď, kdy ji zastihla ožehnutu prvním mrazem podzimu, poprvé vzpomněla, že musí ztratiti něco, bez čeho si nedovede svého života ani představit. A dobře cítila: jest to opravdu první výpad neznámého nepřítele. Byla jí podána zřetelná výzva: pohlédni do zrcadla, poznej v něm, že jsi zestárla, že nejsi již dosti mladá a dosti krásná, abys dále snila svůj blaživý sen naprostého štěstí.

Paní Saveta se zhrozila. Ano, byl to jen blaživý sen. Vladimír nebude ho s ní snít až ke hrobu. Pohlédne na ni jednou a spatří, že miluje ženu, která nepozorovaně zestárla po jeho boku. A probudí se ze sna a přestane ji milovati. Neboť s ním jest mládí, které ji již opustilo. Rozestoupila se mezi nimi propast, jež rychle, nezadržitelně se bude šířiti a prohlubovati. Až posléze přijde chvíle, kdy se Vladimír odvrátí a odejde — ode-

jde, jako odešel již od tří jiných zestárých žen — odejde od ní a k jiné, mladší, krásnější. Jak mohla nepomýšleti na to, co se jistě již jiným zdá takovou samozřejmostí, že na ní zakládají svůj zákeřný a výsměšný útok?

Nepřátelský úklad stihl paní Savetu nepřipravenou. Napadena cítila se bezbrannou. Vzpomněla, jak kdysi byla tak silna a sebevědoma, že pohrdlivě přehlížela všechny možnosti úkladů; jak nebylo pro ni světa mimo toho, který si hrdě a odvážně sama vytvářela. Kam se náhle poděl její hrdě šťastný svět? Viděla jen samu sebe, uděšenou, zmalomyslnělou, třesoucí se bázní o jediné, co jí zbylo z bohatého, nepochopitelně rychle uplynuvšího života: o poslední, nejčistší a největší lásku svého srdce, jež svíralo se teď již bolestnou předtuchou svého smrtelného pokoření. Tak byla zmalomyslnělá, že se ani neodvažovala mysliti na možnost úspěšnost boje. Myslíla stále jen: »Probouzím se ze šťastného snu. Po celý život jsem snila; nyní přichází mstivá skutečnost, a já nemám již ani tolik síly, abych znovu semkla víčka očí a pokusila se znovu usnouti aspoň na chvíli, než bude nutno zemřít.«

Vědělať paní Saveta již, že bude nutno zemřít. Ale nevěděla, že jest stále ještě velmi silna — právě proto silna, že vidí nutnost smrti. Avšak tehdy, vzpomínajíc na minulost, v níž projevovala svoji obdivuhodnou

sílu životem, nevěděla ještě, že i ve smrti je síla, z čehož však záhy počínala se již roditi nesmělá naděje: že Vladimírova láska jest příliš vznešená, než aby podléhala vnějším dojmům smyslů.

Vstala a otevřela okno. Náměstí, vroubené odkvétajícími akáty a zaplavené ranní, svěží nádherou slunného letního dne, bylo již plno zmatkem a ruchem týdenního trhu. Kolem pomníku prostřed náměstí shlukli Rumuni a Srbové z okolních vesnic své malými koníky předpřažené vozy, kolem nichž, pokuřující papirosy, postávali a besedovali, svítíce na horkém slunci sváteční bělostí rukávů a podolků svých košil, vyhlédajících z hrubě soukených, vyšíváných kamizol nebo krátkých vestovitých kožíšků, zatím co jejich ženy podél chodníků vyložily přivezené plodiny a drůbež na krámcích improvizovaných z košů či na dlažbě prostřených šátků, a stály nad nimi ve svých pestrých krojích s rukama neobratně na zástěrách sepiatýma, nebo tvrdošíjně smlouvající s městskými paničkami a jejich služkami. Tramvayové vozy pomalu přejížděly neustále selaskými povozy zatarasovanou jízdní dráhou za zlostného zvonění řidičů, z masných krámků ozývaly se údery řeznických sekyr a z bělozelených korun akátů mísil se do změti lidských hlasů pronikavý, gaminský štěbot vrabců, kteří zdáli se již nyní hašterit se o kořist, na niž se vrhnou, až za několik hodin bude tržiště opuštěno a zbylé bohat-

ství smetí a odpadků vydáno jejich hltavým zobáčkům a zvědavě hrabajícím drápkům.

Paní Saveta se bezděky zadívala na tento hlučný a pestrý obraz všedního života a zapomněla na chvíli žalu a bolesti, jež jí neočekávaně přineslo toto jitro, právě tak svěží, výslunné a právě tak všední, jako byly již tisíce jiných. A když se v ní po několika minutách zase probudil hlodavý nepokoj, připomínající jí, že toto ráno přece jen jest nekonečně jiné, než byla všechna jemu podobná, cítila se již zmužilejší.

Vrátila se k lůžku a vzala zas do rukou zrcadlo v stříbrném rámu. A skoro vzdorně se v něm vzhlížela v plném světle. Ovšem zestárla. Odkrývala mnoho známek blížícího se stáří. Ale jest ještě krásná. Ještě dlouho bude krásná. Našla i několik bílých vlasů. Vytrhla je. Rozhojní-li se, možno je barviti. A bude-li nutno, použije ličidla. A dojde-li přece k okamžiku, v němž by jí hrozila ztráta Vladimírovy lásky — nu, pak dovede umřítí, Paní Saveta pokoušela se již i o úsměv. Cítila, že nepřestala býti ženou, která si samovolně vytváří a boří své světy.

Pak se jí zmocnila dychtivost zvědět, kdo postavil zrcadlo na její stolek. Byl-li to Lazar, který se probral z mrákot svého opilství, aby jí naivním dárkem připomněl svoje ubohé, smutné bytí, či vyskytla-li se již opravdu závistivá soupeřka, jež zlomyslně a jízlivě zahájila ještě skryta boj, který jistě bude urputný. A tu se paní Saveta již za-

smála. Vyzývavě a sebevědomě.

Lazar nevěděl o ničem. Byl zrána ještě střízliv, a když neopatrně prozradila, že jest den jejích narozenin, zastyděl se jako dítě a zmateně zašeptal: »Promiň, drahá, zapomněl jsem —« A ještě tišeji dodal: »Vždyť je tomu již tak strašlivě dávno, co jsem směl vzpomínati s tebou tvých svátků —« A zchátralý filosof, jenž strašlivě dávno už proměnil svoji pracovnu učeného germanisty ve vinný sklep, jehož zásobami se mu podařilo omámiti hoře svého dobrého dětského srdce, sklonil chundelatou hlavu, aby pohledem svých věrných očí, v něž se snad přece vloučilo něco hořkosti, neranil milované ženy. Paní Saveta pohladila skloněnou hlavu, a zatím co suché, tvrdým nepěstěným vousem zpola zakryté rty se přitiskly na její ruku, řekla roztržitě: »Můj dobrý, dobrý Lazare!« Ale myslila si: »Tedy přece soupeřka, s níž nutno se střetnouti.«

Také švábská služka, nenápadně vyslechnuta, nepodala nijakého vysvětlení. Byla ostatně příliš poctivá a hloupá než aby bylo možno podezřívati ji, že se dala někým cizím najmouti k intrikám v domě svých pánů.

A tak nezbylo paní Savetě než připravovati se na další úklady neznámého nepřítele. Nebála se již. Ale nedovedla zaplašiti tichý neklid, který jí od rána zbyl v hrudi. Chtěla osudné zrcadlo zničiti, ale pověrečná bázeň jí v tom zabránila; spokojila se tím, že je ukryla na dně skříně v nepoužívané komoře.

Večer však, když jako vždy spočinula ve Vladimírově náručí, poznala, že neznámý nepřítel zasadil jejímu klidnému štěstí nezhojitelnou ránu. Přistihla se, že pátrá ve Vladimírových modrých očích, zda nezpozoroval již toho, co sama ráno prvně spatřila v lesklé ploše orámované stříbrnými obludami groteskní fantasie čínského umělce: že je opuštěna mládím. A když Vladimír, vyčítiv, že se něco přihodilo, co učinilo její něhyplné zraky nejistými a její objetí úzkostlivým, doléhal na ni otázkami, shledala s hrůzou, že po prvé zapírá pravdu, že po prvé lže a že nikdy již nebude Vladimírovi milenkou, která nemá, co by musila zatajovati. Nutkalo ji to, aby vše pověděla. Avšak tu dozнала nového zděšení: shledala, že nemá důvěry v ušlechtilost a povznešenou čistotu Vladimírovy lásky; poví-li mu, že ji neznámá soupeřka prokletým zrcadlem zákeřně upozornila na pomíjejícnost její krásy, a řekne-li mu, že věří, že jest jím dosti milována, aby miloval i její množící se vrásky a šediny — zdaž nespatri v jeho snivých očích záchvěvu zklamání náhle prohlédnuvšího muže, který přišel k ní — sličné a zdánlivě mladé — od žen odkvetlých, poněvadž zhnušily se mu svými nedostatky krásy? Nepřinutí ho svým doznáním, aby i on se probudil z luzného snu o dokonalém štěstí lásky? Nepohlédnou pak na sebe v bolestném překvapení, že vybudovali své obapolné blaho na tak úžasně vratkém základu, jakým je vrá-

sek prostá sličnost ženy?

Vladimír se znovu znepokojeně tázal: »Co se přihodilo, Saveto?«

A tu se paní Saveta snížila k prvnímu líceměrnému polibku a přestala býti hrdě milující ženou. Její krásná, tiše šťastná láska změnila se v smutnou, ustrašenou, divokou vášeň milenky, která se nepřestává chvěti obavou, že uslyší s milovaných rtů váhavě splynouti nemilosrdná slova: »Odejdi, nedovedu tě již milovati.«

Sta hrozivých nebezpečí spatřovala pojednou kolem sebe vyvstávati a zdálo se jí nemožným, že by katastrofa nechala ještě dlouho na sebe čekat. Již třetí rok trvá její štěstí: není již to neuvěřitelně dlouhá doba pro mužskou nestálost? Jejich milování je tak divně něžné a nevzrušené — lze je nepovažovati za ticho před bouří, která přinese zkázu? Vladimír, spočívaje hlavou na její hrudi, zdá se sníti — nenudí se? Nesní o milence přiměřenější jeho triadvaceti letům? Neznámá sokyně osvědčila při svém prvním úkladu tolik vypočítavé záludnosti — unikne Vladimír jejím léčkám? Bude chtíti uniknouti, spatří-li, že neznámá jest mladší a krásnější zevšednělé milenky?

Paní Saveta, ztrácejíc důvěru ve Vladimírovu lásku, tušila, že ztrácí i lásku samu. Ale nemohla zdolati skepse, která počavši se pochybností o všemoci krásy jejího těla, šířila se její duší jako zžíravá, jedovatá nákaza. Přestávala věřiti v čistotu milenco-

vých i svých citů a ani nepozorovala, že podkládá celému svému poměru k mladému muži fyzický podklad, který považovala od prvního okamžiku po celou dobu jeho trvání — ne-li za cizí — tedy aspoň za vedlejší, málo důležitou jeho složku. Zcela jí ušlo, že to byly jejich unavené duše, jež se po jejím návratu do Metešváru setkaly v neočekávaně blaživém souladu něžného klidu, a ne dvě těla, lačná nových sensací surové smyslnosti. Nevzpomínala teď dlouhých hodin sladkého ticha, jež prožívalo v těsné blízkosti mladého, oddané a vděčně milujícího muže připadalo jí jakoby konečným odpočinkem po vzrušující, dobrodružné a přes mnohá nebezpečí včas a šťastně skončené cestě, ale násilně evokujíc z idylismu své poslední lásky její erotické momenty, spíše podobné laskání dvou sourozenců než objímání se milenců, dávala jim oživovati ve své obrazotvornosti jako nejpamátnejším, nejslavnostnějším a nejintenzivnějším zážitkům své zkušené smyslnosti, o níž zapomínala, že přesycena odpočívala po celou dobu lásky k Vladimírovi, tvoříc k ní jen jakýsi tichounký doprovod sladké a smírné melodie. Tato smyslnost, jako by i ona se probouzela z předlouhého snu, uchvacovala ji nyní takovou přemírou vlné chtivosti, že Vladimír, poddávaje se této zcela nezvyklé lačnosti lnoucího k němu těla své milenky, pocitoval divokou rozkoš, jaké v jejím náručí dosud nikdy nepoznal. Nevěděl, že to

bičuje Savetinu vášně týž strach, který klíny jeho prvních tří milenek měnil v pekelné výhně nenasytné chlípnosti, a přece bylo v těchto objetích Savetiných cosi, co mu dalo vzpomenouti dávno již zapomenutých tří osudem odsouzených žen. Ale domníval se, že se to pouze vzbouřila dlouhým klidem okrálá krev ženy, jež mu nezatajila, po jak dobrodružných cestách ji vodila hrdá, nepoutaná vášnivost jejího krásného těla, než jí bylo dopřáno spočinouti v jeho stejné vyčerpané náruči. Dalek toho, aby uhořel, že to s ním zoufající milénka v ponuré předtuše neodvratného konce své lásky vrhá se do nejzávratnějších vírů vášně, aby se spíjela snad již posledními, spoře odměřenými doušky rozkoše, těšil se této nenadálé proměně něžné družky svých tiše a pokojně prožívaných nocí v milénku zžehujících pocelů a drtivých objetí. A tak nechával radostně strhováti své smysly omamnou a šílivě slastnou bouří, a podívoval se pouze, že se cítil stejně šťastným za jednotvárného pastorela minulých třiceti měsíců.

A paní Saveta, pozorující toto znovuzrození jejich obapolné vášně, byla v pokušení považovati je za znovuzrození jejich lásky. Když však oba krajně vysílení spočinuli vedle sebe, poznala s hrůzou, že u Vladimíra bylo to jen vzplanutí smyslů, po němž tím zjevnější jest agonie jeho lásky — lásky, jež za půltřetího roku příliš dokonalého štěstí a klidu nepozorovatelně hasla, jako nepozoro-

vána za nočního ticha hasne v stříbrném světle luny bledá záře večernice. Vzpřímila se potom a sklánějíc se nad Vladimírem pohroužila v smrtelné úzkosti svůj pátravý pohled do jeho očí. Nemýlila se: těmito modrými, znaveně klidnými zraky nehleděla na ni milující duše. Byly to oči, jež neměly pro ni již žádné výmluvnosti. Na jejich dně chvěla se ještě tetelivou jiskrou něha; ale tato něha byla již jen taková, jakou chovají mužové ke každé ženě, jež jim obětovala své srdce, aby jí byla darována polovina společné rozkoše; byla to již jen ona něha, jíž sobečtí mužové nešetří, domnívajíce se, že jest to vše, čeho lze na nich požadovati.

Paní Saveta dlouho hleděla do Vladimírově tváře, jež se na ni mdle, klidně usmívala; zdálo se jí, že musí každým okamžikem propuknouti v zoufalý, bezútěšný pláč, který bude již stálým údělem všeho jejího příštího života. Avšak ohromnost valícího se na ni hoře vyburcovala dosud do nejtajnějšího úkrytu její duše odkazovanou šerednou, nikdy se nevzdávající vlastnost ženy: lstivost. Ta jí našeptávala: »Nezoufej. Sám ještě neví, že jeho láska umřela. Snad ani neumřela, snad jest jenom chorá přílišným tichem. Budeš-li si obratně počínati, snad ještě dlouho, snad nikdy nepozoruje, že tě přestal milovati. Ohluš jeho naivní mysl bacchantskou písní, strhni jej v divoký rej smyslů, opoj ho rozkoší — nezdaří-li se ti upoutati ho na vždy, oddálíš aspoň chvíli

rozloučení a omámíš na čas vlastní srdce!«
A hrdá paní Saveta opravdu přinutila hrnoucí se jí do očí slzy, aby se rychle ztrávily v žáru jejích zraků, usmála se svůdně a políbila Vladimírova ústa tak dráždivým polcelem, že znovu ji uchvátil v surově chlípné objetí.

II

Touto nocí, za níž pro vždy byl z jich lásky náhle vzbouřenou smyslností vypuzen harmonický, intimní a úsměvný klid jejich srdcí, dostalo se i Vladimírovi zlého poznání, že nadchází konec jejich dokonalého štěstí. Zprvu, radostně zmaten nezvyklým výbuchem milenčiny vášně, spatřoval v něm vítanou změnu stavu, o němž se dodatkem domníval, že se stával nudným; avšak průběhem nočních hodin, řítících se v orgasmu vášně a vlekokcích se zase v lethargii vysílení, dralo se mu cosi na mysl, co bylo zpola reminiscencí a zpola současným poznatkem. Po prvé, když se Saveta, připravena již k odchodu, nad ním sklonila a mdlým pohybem ruky odhrnula závoj s tváře, aby jej na rozloučenou políbila, a on pohleděl do jejích podivně a nepokojně se blýštících očí, počal chápati: ve vášni, jíž ho dnes po prvé Saveta zaplavila, je též úzkostná, zoufalá nenasytnost, kterou poznal v objetích tří stárnoucích žen, jež před časem, štvány temným pudem, připíaly se na něho svými prokletými osudy, jako se v smrtelném strachu tonoucí posledními silami zachycují zachránce, stahující i jej svou vražednou tíhou do hlubin.

Spíše udiven než zneklidněn hleděl za odcházející. Až když osaměl, zmocnil se ho

trapný nepokoj: jak může v Savetině náručí vzpomínati oněch nešťastných bytostí a shledávati obdoby v jejich pocelech? Ty si hnusil a nenáviděl je, a Savetu miluje, miluje ji stejně, je-li snivě šťastna, jako stupňuje-li se jejich blaženství v závrat rozkoše! Což možno dnešní noc porovnávat s kteroukoli z oněch hodin, v nichž ženy, šílené úzkostí před hrozící bezútěšností nadcházejícího stáří, zneužívaly jeho bujného a nezkušeného mládí, aby v zoufalé hrabivosti rvaly ze skoupých rukou osudu poslední jim dosažitelné zbytky rozkoše?

Avšak reminiscence na dávno zapomenuté staré milenky tvrdošíjně odpovídala na každou apostrofu: »Ano, objetí Savetino je jako byla Katinčina, Lucina, Anicina.« A Vladimír, zapomínaje znenáhla na důvod reminiscence, oddával se prvně za půltřetího roku vzpomínkám na ženy, jež rudou září posledních vzplanutí svých neblahých vášní jako bizarními pochodněmi provodily jeho vstup do života. Znovu prožíval všechny ty groteskně tragické scény jejich marného, pokřovaného milování, znovu byl drážděn jejich cynicky něžným laskáním, slyšel zase jejich žalem a vztekem dušená slova — a podivno: zmocňoval se ho melancholický stesk po těch zavržených, zapomenutých, s obzoru zmizelých milenkách; a když opět pomyslí na Savetu, bylo mu, jako by ji musil zahrnouti trpkými výčitkami, že vyhnala z jeho života tyto ženy, jejichž odkvétající těla, navždy

ztracená, nabývala pro něho teď smutného půvabu. Nehnusil si teď jejich smyslnosti: byla táž, z jaké se dnes radoval. Poznával to teď určitě. Vzpomínal na ně teskně. Zcela jinak je viděl, než za oné divné, vzrušené zimy: mnoho mu daly; život se tenkrát kolem něho prudce zmítal; intenzivně cítil jeho šílený rytmus; nebylo to štěstí, ale byl to život; potom teprve přišlo štěstí, ovšem: veliké, nesmírné štěstí, sladké, měkké, a přece mohutné; ano, úžasné, naprosté štěstí —

Bylo to štěstí?

Vladimír se podivil této otázce, ale opakoval si ji. A pojednou, zcela bezprostředně, pomyslí: »Miluji ještě Savetu?« Horečný neklid vehnal mu krev do tváří. Můj bože — co se to s ním děje?! Pochybuje již i o své lásce k Savetě? A vzpomíná s touhou na ženy, od nichž se kdysi jako od žebraček odvrátil, poznav, co je skutečná krása a láska?! Byl-li šťasten?! Jak pošetilá otázka! Možno jinak označiti stav, v jaký byl Savetinou láskou uveden? A že by byl přestal milovati tuto nádhernou, jedinečnou bytost, která jako dobrotivá královna se ujala jeho již zneuctěného, zneužitého mládí, aby je uchránila před úplným zpustošením otravnými neřestmi žen, zdivočelých pozdní říjivosti? Což neprojevila se tato láska právě dnes stupňovanou rozkoší? Nebyly právě dnes jejich pocely vášnivější, než po celou dobu jejich podivuhodného štěstí?

Avšak marně se dovolával pravděpodob-

nosti odumření své lásky. Se stále bolestnější zřetelností cítil, že opravdu přestal — neznámo kdy a nepochopitelně proč — Savetu milovati; že veliká láska, která před třiceti měsíci v něm umlčela všechny pochybnosti hořce zklamaného mládí a jako divotvorný dotek požehnané ruky světcovy zaelila všechny rány prvního střetnutí se životem, že tato čarovná láska zanikla zcela nepozorovaně v přemíře svého bohatství, zanechávajíc po sobě nerozvitý ještě květ, o němž nevěděl ještě, bude-li se nad ním skláněti, jako se v usmířené melancholii skláníme ke květům vypučevším nad drahými nám rovy, či bude-li od něho prchati, aby unikl vůni vzpomínky, jež snad bude příliš boleti a obviňovati.

V nepokojném, trapném dumání vystoupila před ním nová záhada, dosud nepovšimnutá: Co vyvolalo u Savety dnes onu neobyčejnou vášnivost, která ho vyburcovala z iluse? Odkud vzala se v ní podivně nenasytá smyslnost, tak cizí jejímu posavadnímu něžnému milování a tak podobná smutnému hladu lásky ubohých prvních tří milenek jeho jinošství? A vzpomenuv pátravého, nejistého pohledu jejích dnes tak nezvykle a divně lesklých očí, pochopil; instinktem ženy počala, dříve než on sám, tušiti, že jeho láska umřela; snad doufala již vzkřísiti polibky, přivolá-li v ně všechnu žhavost své krve, snad ani již nedoufala a v žalostném zmatku chtěla již jen omá-

miti bolest zoufajícího srdce. — Proto vzpomněl v jejím náručí na Katinku, Luci, Anicu: i ona již jest životem odsouzena — a jemu připadá trudný úkol opět se odvrátiti od příšerného divadla, jak v hrubé pěsti Osudu dokonává smrtelně raněné — srdce.

Bezděčně představil si scény, které budou nevyhnutelné, až dojde mezi nimi k truchlivému doznání, a bylo mu nesmírně smutno a úzko. Bude nutno se rozloučiti se Savetou — ilusí, štěstím; bude nutno potlačiti soucit, býti tvrdým. A potom — potom bude zase samotén. Vladimír se zachvěl. Samotén! Z tohoto slova čísel na něho ledový chlad. Zase se v jeho mysli počala nořiti vzpomínka na cosi dávno minulého, zapomenutého. Samota — nehrozil se již kdysi tohoto slova? A pojednou viděl bíle pudrovanou tvář paní Elisy, viděl pohybovati se její povadlé, anemické rty, jak vyslovovaly chladná a hrdá slova o samotě, o pyšné abdikaci, konečném cíli všeho života a toužení. A ve Vladimírově paměti ožila zkušena, předvídavá žena ironického úsměvu, která kdysi jako zlověstný pták volala své výstrahy do jeho odvážného mládí. Neměla ve všem pravdy? Nepředpověděla mu již tehdy konce jeho iluse o štěstí ve dvou? Nechtěl jí uvěřiti a odešel od ní, aby se nikdy nevrátil. A teď, kdy se splňuje, co předvídala, vzpomíná na ni a jest odhodlán přijati její ponuré, sobecké učení! Což opravdu se již odhodlal, že opustí Savetu tak, jako

tvrdě, bezohledně opustil ony prvé tři?!

Vladimír se zarděl studem. Jak se může tak zbaběle vzdávati svého štěstí! Což musí býti pravda, že jest skutečně, neodvratně konec jeho náklonnosti k Savetě? Nemí možno, že všechny jeho dnešní pochybnosti jsou pouhý chvilkový důsledek nervového podráždění? Je pravděpodobno, že by Savety již dávno nemiloval a teprve teď — z čista jasna — to poznal? A i kdyby opravdu tomu tak bylo — může, smí se prostě odvrátiti i od této ušlechtilé ženy jako od vypité číše vína, z jehož opojení vystřízlivěl? Dal-li se svěsti ilusí, není jeho povinností — povinností muže, gentlemana — aby se pokusil o realizaci iluse, a nezdaří-li se ta, aby aspoň skryl své zklamání tak, by nebyla jím zraněna a pokořena bytost, která, křehčí a slabší jeho, dala se rovněž svěsti ilusí a jeho důvěrou v ni? Má-li býti jemu údělem mrazivá samota resignace, není jeho povinností, aby před ní uchránil aspoň tu, jež by v ní zahynula se svým dobrým, sladkým srdcem, stvořeným, aby se otevíralo ilusím, jako vonný květ láká motýly, aby pestrostí svých křídel jemu k radosti zvýšili harmonii jeho barev?

A Vladimír se pevně rozhodl, že nebude-li moci Savetu milovati, bude jí lásku lháti. Byl povolným nástrojem, když se Osudu zachtělo krutě si zahráti životem tří žen; nedá se učiniti vrahem čtvrté, která dovedla, co se prvním třem nezdařilo: promě-

nití všední, zlý život v sen kouzelné krásy. Bude sám trpěti v ledovém chladu osamělosti, již zkušená, ironická žena přisuzovala možnost hrdosti; ale tu, která na chvíli zkrášlila jeho neblahé mládí, ukolébá zase v sen, v němž jí jest jedině možno žíti. A bude-li jeho osamělost hrdá, bude jí pouze proto, že zvítězil nad zlomyslným Osudem, odkázav ho od té, již byl povinen vděčností.

A usínaje domníval se Vladimír, že jest unesen na strmý, pustý, nesmírně vysoký vrchol a že, stanuv na něm, zachvěl se mrazivým chladem; ale vzpřímil se a rozhlédl se klidně a hrdě.

Paní Saveta nedala se již ukolébati v sen, z něhož navždy procitla. Vladimír nadarmo lhal. Neměl ani dosti síly, aby dokonale potlačil konsternaci, jež ho přepadla, když bezděčně kritickým pohledem odkryl stigmata milénčina stárnutí. Byl blízek pláči soucitem s ubohou ženou, která v bezradném strachu snižovala se k ličidlu, aby zahladila vrásky se svých vadnoucích skrání, a rozpačitě, žalostně lstivými, horkými polibky zavírala jeho oči, utkvěly-li na její tváři. Naučili se milovati šero, jež milosrdně napomáhalo jejich obapolné lži. Báli se promluvit, aby jim neuklouzlo trpké slovo, jež by rázem vynutilo příšernou pravdu, a setrvali v tichu, jemuž se snažili dodati do jmu bývalé syté, všech tužeb prázdne, něžné sladkosti. A co chvíli se hrozíce tohoto vylhaného ticha, vrhali se druh druhu do zoufalé náruče a omamovali své hoře násilně vybičovávanou vášní smyslů, aby k smrti vysílení mohli se domýšleti, že se jim zdářílo vzájemně se přesvědčiti o vzkříšení své mrtvé lásky. Ale neuvěřili v ní nikdy a počínali se spokojovati s bolestnou rozkoší, již jim poskytovala tato divoká objetí.

Blížil se počátek manévrů, od nichž potají očekávali, že budou jimi aspoň na čas osvobozeni od trapnosti spolubytí, k jehož samo-

volnému přerušení žádný z nich neměl zmužilosti.

Vladimír, který se již vzdal hrdé myšlenky, že odvrátí zlomyslný Osud od té, jež zkrášlila jeho neblahé mládí, těšil se na chvíli svého odjezdu s nedoznávaným egoismem. Namlouval si, že od čtyřnedělního rozloučení očekává jenom klid, kterého potřebuje k střízlivému posouzení situace, jež stávala se znenáhla nesnesitelnou; ale přesto věděl dobře, že jest již rozhodnut: vzdálen Savety, bude míti dosti energie, aby jí napsal pravdu, již sama už dávno zná, a Saveta bude míti snad dosti hrdosti, aby nahlédla, že lze-li ještě co zachrániti, jest to již jen památka čehosi velkého a krásného, co by se musilo státi šeredným a žalostným, kdyby se snížila k chabému a bezúčelnému prodlužování agonie jejich milování, jež jim již přestalo býti.

Pokoušel se zkrášliti Savetě poslední dny spolubytí zvýšenou něžností. Avšak Saveta právě v těchto posledních dnech nenadále ochabla ve své nebývalé nepřirozené vášnivosti, a zdála se nepozorovati lživosti jeho něhy, v níž byl příliš zjevný soucit. Vždy na déle upadala do podivného dumání, za něhož často rozjasňoval její zhublou tvář šťastný úsměv. A Vladimír, jehož probuzený a rostoucí egoismus počal se přáteliti s myšlenkou, že ho Savetina hrdost ušetří trapných vzrušení, jaká provázela konec jeho styků s prvními třemi milenkami, byl na-

plňován novým nepokojem; šťastný úsměv — odkud ten se běře na tváři této ubohé odsouzené? Usmívá se to nová marná iluze, či jest to tragická grimasa rodícího se šílenství?

Z šera zapomenutí vystupoval mrtvý stín šílené vražednice malého Jurici a Vladimír, ustrnův na okamžik děsem myšlenky, že se to zavilý Osud chystá novou obětí zatížití jeho žádné viny si nepřisuzující svědomí, potřásl vzdorně hlavou: ne! odmítá odpovědnost za vše, co se stane. A cítil, že jeho srdce tvrdne; a opět vzpomněl zkušené paní Elisy: nepravila tehdy: »Jděte zahradami života a nelitujte květů, jež zašlápnete. Snad je ranní rosa a paprsky slunce zase vzkřísí, snad umrou — což po tom vám, jenž sám a sám kráčíte za svými odsouzenými ilusemi!«

Usmál se trpce. Ano, paní Elisa je zkušená žena. Snad ji někdy zase navštíví v jejím starosvětském salonku a poví jí, že símě jejího hrdě sobeckého učení bohatě vzklíčilo v jeho hrudi. Upamatoval se i na to, jak řekla: »Jste příliš mlád, abyste neuposlechl vždy svého srdce, jež ostatně bude velmi často ve shodě s vaším rozumem.« Ah, jaká to znalkyně lidské duše! Opravdu mu teď rozum i srdce našeptává: »Uprchni od nešťastné!« A ví, že poslechne ponoukání těchto podezřele shodných rádců. Ví, že neohlížeje se vzad, bude kráčet za novými ilusemi, právě tak již při svém zrození zániku

zasvěcenými, jako byla tato krásná, čarovná iluze, dokonávající s ochromenými křídly u jeho nohou. Ano, bude sám a sám kráčet zahradami života za svými ilusemi, novými ilusemi.

Nové iluse? Vladimír se opět zastyděl. Hle, kam dospěl: tu vedle něho v duši ženy, v jejíž lase ještě před několika týdny žil jako na ostrově blaženců, počíná se snad vztyčovati příšera šílenství, a on věří již, že přijdou nové iluse! Odkud vzalo se v něm toto úžasné sobectví? Vždyť před necelými třemi roky vyšel do života jako dobré, neporušené a důvěřivé dítě! Což opravdu stála ve své chladné pýše ponuře láková slova ironické, zhořklé ženy, aby všechna jeho povaha tak od základů se zvrátila? Či v srdci onoho dítěte, rozběhnuvšího se bujně a zvědavě do světa, vzešel již tento spíše zbabělý, než tvrdý a krutý egoismus a bylo třeba jen první záminky, aby se objevil v činech dítěte, uzrávšího takměř přes noc v muže problematické mužnosti a skrývajícího se za ochotně osvojenou morálku cizí ženy, která vyslovila povznešeně a hrdě znějícími slovy to, co se surově a naze choulilo v jeho stydlivé ještě duši?

Vladimír se rděl studem, ale nezapomněl již dvou slov, jež se nad bezútěšností oněch hodin vynořila jako vzdálená, naději slibující světla nad černým obzorem noci: nové iluse. Nezabýval se jimi, neměl o nich žádné představy, ale bylo mu, jako by —

důvěruje v ně potají — mohl s odvahou a silou podstoupiti vše, co ho těžkého a trudného ještě očekává.

*

To, co na ustaranou tvář Savetinu vykouzlilo šťastný úsměv, nebylo počínající šílenství. Byla to poslední, veliká naděje silné ženy. A takový byl její vznik:

Paní Saveta, zděsivši se na čas poznání, že její luzný, kouzelnou energií jejího srdce vytvořený svět se počíná kolem ní bortiti a hrozí i ji pohřbíti ve svých troskách, přivolala jednou na pomoc svoji dávnou, skorem zapomenutou hrdost a přinutila své srdce, aby ustalo v bezradném, ustrašeném zmitání. A nerušená jím přemýšlela v nadlidském klidu, v jakém vymýšlejí záračnou záchranu ti, jichž život visí na tenké nitce. Dlouho přemýšlela. Celá její minulost znovu a znovu putovala před její duší. Byla bohatá její minulost. Ale budoucnost zela před ní jako strašlivě prázdná propast, jež v naivních představách starých národů rozevírala se na okraji země, považované za ohromnou plochou hroudu plynoucí vesmírem. Dlouho zírala paní Saveta do této temné propasti vážným, ztrnulým očima, než uvěřila, že nezbyvá ničeho, než zemřít a mrtva skáceti se tam dolů. Její vynucený klid byl již jako by klid dokonání. Byla již smířena se smrtí, která kdesi na blízku číhala, až bude zavolána. A přece paní Saveta ještě váhala. Cí-

tila, že před smrtí nutno ještě cosi vykonati, splniti. Ale marně se rozpomínala, co že by zůstalo v jejím životě smrti nesplněno. Nevyžila svého života do nejzazší krajnosti? Nezakusila všech jeho radostí a bolestí? Ne —! zbývá zakusiti již jen smrti.

A mísíc prudký jed do poháru vína, chystala se paní Saveta zavolati netrpělivou již Osvoboditelku. A tu ozval se odněkud ze dvora pronikavý, ječivý pláč nemluvněte. Paní Saveta se hoře usmála: ano, toť jest jediné, čeho nezakusila: mateřství. Milovala a její láska nepřinesla plodů. Nepatrná vada organismu zbavila ji obav, že její krásné tělo bude znešvařeno ohyzným trestem rozkoše. Toho jediného jí život ušetřil: bolesti porodu.

Paní Saveta s trpkým úsměvem zase sáhla po číši Osvobození. Ale znovu váhala. Trpký úsměv mizel jí s tváře. Mateřství! Není v tom pojmu více než představa naduřelého břichu a bolesti rození? Neošálil jí tu život o něco velikého? Smála se Lazarovi, když před lety — můj Bože! na dvacet let tomu bude! — prosil, aby se podrobila nepatrné operaci, která by zúrodnila její klín! Jak velké mohlo již býti její dítě! A paní Saveta se vzrušila: a jak jinak by se byl utvářil celý její život! Musila by teď z něho prchat? Zastavilo ji na jejím útěku volání cizího, neznámého dítěte — nevrátila by se, kdyby to volalo její dítě? Nevrátila by se k němu, jako se zbloudilý poutník vrací

k svému rodnému domu, jehož okna ve chvíli, kdy již k smrti znaven se vzdává vši naděje, nenadále se ozáří známým světlem v temné dáli noci a okážou mu cestu ke spáse?

Dítě, dítě! Paní Saveta nescíslněkrátě opakovala toto slovo a stále zdálo se jí podivuhodnější, sladší, kouzelnější. A náhle ustalo jí srdce tepati: což není v její moci, aby toto slovo nabylo života, aby se vtělilo, jako se vtělilo před devetenácti sty let slovo Boží?

Paní Saveta až ztrácela vědomí pod ohromivostí této ideje. Dlouho neodvažovala se uvěřiti, že by tato myšlenka, v níž skrýval se život — zázračně nový a slibný — mohla se státi nadějí a z naděje skutkem. Jen znenáhla osmělovala se změřovati ji uvažováním. A hned se na ni vrhla smečka pochybností. Není pozdě? Jest u ženy třiceti sedmi let ještě možno, co bylo možno u osmnáctileté? A odstraní-li lancetta chirurgova vadu, jest zaručeno, že nezůstane její lůno přece sterilním? Nelze spíše očekávati, že vysíleno a zneužito rozkošnictvím bude se nyní vzpírati úkolu určenému přírodou?

Avšak paní Saveta nevzdala se již naděje, na niž — nemyslíc na to, že ji zachránila před smrtí — pohlížela již jen jako na možnost nového, ještě bohatšího života. Usmála se pohrdlivě na číš jedu a byla zase ženou, která odvážně a hrdě vytváří kolem sebe svůj svět.

Bez dalšího váhání vyhledala lékaře. Řekl

jí, že není pozdě. Ale nechtěla se svěřiti starému lékaři, který snad v provincii pozbyl spolehlivosti své ruky. Rozhodla se, že odejde do hlavního města. A než se Vladimír vrátí domů, bude ho již zdráva očekávati k objetí, z něhož vzejde ne pomíjející rozkoš, ale nový život.

Na okamžik zastavila se nad lákovou ilusí: Stane se matkou; nedá jí to práva, znovu k sobě připoutati milence, otce svého dítěte? Neprobudí se ve Vladimírovi s láskou k dítěti i dávná láska k jeho matce? Bude míti i pak odvahu opustiti ji?

Záhry však se paní Saveta této ilusi pohrdavě usmála, jako se byla pohrdavě usmála číši jedem promíseného vína. Milenec? Co ten má co činiti v jejím příštím světě mateřství? Ne, nechce se jí již lásky, nechce se jí již polibků. Dvacet let promarnila, nechápajíc, co život na ní žádá. Byla stvořena, aby se stala matkou. A poněvadž se jí nestala, byl její život vždy bludný a lačný. Nikdy nebylo její štěstí dokonalé. Nebylo dokonalé ani ono, jež jí darovala poslední láska a jež se jí zdálo absolutním. Byl to jen hluboký spánek, za něhož se její srdce chystalo k přijetí konečného poznání. Proto utichly v jejím nitru všechny vášně, aby nabylo síly a posvěcení k velkolepému zázraku mateřství. A paní Saveta se upamatovala, že kdysi, na počátku její poslední lásky, byly chvíle, kdy byla již blízka poznání: Vladimír tehdy neklidně tiskl k její

hrudi mladou hlavu, znepokojenou těžkými otázkami žití, a ona si říkala: budu mu milenkou a matkou. Nebylo-liž to první tušení tak nepochopitelně dlouho nechápaného úkolu? Ano, není pochyby, tehdy po prvé hnula se v ní touha po mateřství. Ale její duše nebyla tenkrát ještě s dostatek očištěna. Nedovedla se ještě zřici jiné pudové touhy ženiny — touhy, jež zaslepena hříchem zpupně považuje se za cíl, místo aby pokorně sloužila za prostředek svatého poslání. Má teď zase klesnouti v blud, že milenka a matka nevylučují se navzájem? Má dělití svou lásku mezi dítě a milence? A má se s milencem dělití o lásku dítěte? — Paní Saveta se zachmuřila. Nechce se dělití o své dítě s nikým. To bude jen její. Jen ji bude milovati, Ani poznati nesmí svého otce. Ten bude zapomenut jako hřích. Zmizí z jejího světa. A jí, matce, nezbude ani času vzpomínati na doby malicherného bláhového štěstí milkování.

A tak se na ustarané tváři paní Savety usmívala poslední, veliká naděje silné ženy.

Den rozloučení přišel. Vladimír nedůvěřivě hleděl na milenkou, nejevící nijakého vzrušení. Mlčky seděla v lenošce před otevřeným oknem, jímž vnikal do tichého pokoje teplý soumrak srpnového dne a její černé, vpadlé oči upíraly se roztržitým, zapomínavým pohledem na širokou, zvadle zelenou korunu platanu, rýsující se těsně před oknem na šednoucí modři oblohy — a bylo to, jako by nebyla pravdiva nevyslovená tragédie, jež před nedávnem tak neočekávaně přerušila sladké ticho jejich lásky — bylo to, jako by stále ještě mlčeli pouze proto, že nasycení svým absolutním štěstím naslouchají jeho imaginárnímu, líbeznému rytmu.

Zapomněla, že on zítra odjede? Netuší, že chce, aby až dnes odejde, nikdy již nepřišla? Či se klamal, předpokládaje o ní, že ví, jak nenávratně ztratila jeho lásku? Jest vše, z čeho tak soudil, přičísti jen náhodné poruše jejího čivového systému, jaká se časem dostavuje u žen, blízkých se osudnému rozhraní, u kterého hyne jejich fysiologická mladost? Pokračuje — ubohá — ve svém kouzelném snu, považujíc to, co ji upíří tíhou na chvíli probudilo, za děsivou mátohu, již se zbavila, otevírevši na okamžik oči do tmy noci? A on musí přece jenom podjati se ohyzdného úkolu a nemilosrdně ji vybur-

covati k příšernému procitnutí?

Bylo mu hnusno a smutno. Chtělo se mu okamžitě uprchnouti od této nešťastnice, od jejího obviňujícího jej osudu, nevědět o ničem a někde daleko od ní počítí nový život. A opět se zastyděl, že již zase doufá v nový život, že je tak hrubě sobecký. A pomyslel: co bude ten nový život? Co jiného, než zase žena, žena nové tváře, nového těla, nového zvuku hlasu, nového způsobu poddávati se rozkošem smyslnosti. Nový život potrvá zase snad třicet měsíců, snad jen třicet dnů, a jemu bude znovu prchatí a doufati v nový život a vše se bude s bídou a sentimentální jednotvárností opakovati tak dlouho, až snad dostoupí té studené, vším opovrhující samoty, o níž slyšel od podezřele ironické a problematicky pravdomluvné paní Elisy Menzerové, nebo až naprosto zhnusn vše se vzdá a kulí ze své opakovací pistole učiní všemu hledání »nového života« velmi prostý konec. Napadlo mu, nebylo-li by nejlepší, kdyby tento konec učinil hned? K čemu podnikati dlouhou pout, jež nemůže přinésti ničeho opravdu nového? A ještě lépe: nebylo by přímo gentlemanlike, tuto stárnoucí, zatvrzele snivou dámu ušetřiti trapného a pokořujícího výstupu a ukončiti její bohaté, romantické žití kratičkým, diskretním výstřelem, jako se prostřed nevinné letní písne končí život pěnkavy zákeřnou ranou nezvedeného výrostka? Výstřel do vlastní skráně byl by pak ještě prostší —

Pohrával si touto myšlenkou; téměř se k ní odhodlával. Ale pak zatal zuby, poznav, že jest to myšlenka, které neprovede z nedostatku odvahy přiznati si vážně, že život pro něho opravdu již nemůže mítí ničeho, leda opakování; poznal, že kdesi v koutě jeho nitra stále ještě se choulí nesmělá víra v štěstí, v jakýsi zázračný obsah a účel života. Nebyl si jist, není-li to prostě zbabělost před smrtí, ale jeho sobectví chtivě se chopilo naděje: snad přece —

V pokoji bylo již skoro tma. Saveta dosud nehybně seděla v křesle. Vladimír nedovedl již snášeti mlčení. Přistoupil k Savetě a položil jí ruku na šíji. Nepohnula sebou. Pocítil neodolatelnou chuť zkusiti, zda má dosti síly, aby již teď vynutil rozhodnutí. Připadalo mu pojednou nemůžným odjetí a dopisem, někde daleko ve valašské vesnici napsaným, povědět této ženě, že nechce ještě déle lháti lásku, jež se — bůhví, kdy už — zvrhla v nedůstojnou komedii.

»Saveto —« řekl tichým, stisněným hlasem.

Pozdvihla prudce hlavu.

»Saveto, zítra časně ráno odjedu —«

»Ano — a šestnáctého září se vrátíš. Vím!«

V Savetině hlasu bylo cosi cizího a radostného. Ale Vladimír toho neuznamenal, byl cele zaujat myšlenkou, teď že nutno zmužile a tvrdě odpovéděti: »Ano, ale nevrátím se k tobě.« Váhal však s těmito slo-

vy, představoval si jejich účinek, domýšlel se zdrcenosti a zoufalství Savetina, a v náhlé, bezděčné zbabělosti řekl se sklopeným zrakem:

»Budu ti psáti —«

Tu však Saveta rychle vstala a pravila: »Ne — nepiš mi! Nechci, abys mi psal. Rozumíš? Nechci! Slib mi, že mi nebudeš psáti! Ostatně, i kdybys psal, nedostala bych tvého psaní. Také odjedu — nevím ještě kam a na jak dlouho. A teď již půjdu. — Buď zdrav, a zdrav se vrať!« Objala ho lehce a letmo se dotkla jeho úst rty, jež byly chladné a sevřené.

Překvapením nedovedl ani odpověděti. Saveta si kvapně po tmě připevnila klobouk a jako na útěku řekla ve dveřích ještě:

»Na shledanou —«

Potom, když zaslechl zapadnutí domovní dvěře, vedoucí do zpuštěného parku, vrhl se k oknu a zahlédl její bílou postavu, jak se kmitla pod nízkými větvemi platanu. Zmaten a vzrušen dlouho se díval za ní do houstnoucí tmy, a bylo mu náhle nesmírně teskný — teskný po ní, po jejích měkkých rukou, po vůni jejího vlasu, po jejích polibcích a objetích, po jejích tichých slovech — po všem tom, co tvořovalo jeho štěstí, jež s ní teď zmizelo ve tmě letního večera. Bylo mu, jako by se měl za ní rozběhnouti a zavolat ji zpět, říci jí, že nepřestal ji milovati, přísahati, že ji nikdy neopustí. Nechápal, jak se mohlo stát, že sám uvěřil, že

jeho láska k ní umřela, jak ještě před chvílí mohl rozvažovati slova, jimiž by jí bezohledně a sobecky oznámil, že si nepřeje již jejích návštěv. Věděl, že to jest jenom okamžité pohnutí, změknutí, že ve skutečnosti ji opravdu již nemiluje, že — kdyby se vrátila — zase by trapně pocitoval bezúčelnost její přítomnosti, ale přece po ní toužil, přece se mu chtělo lháti jí i sobě, že jejich krásný sen není ještě dosněn.

Avšak poněmáhle se uklidňoval a egoismus jeho mládí zase mu našeptával: Je dobře tak. Zdá se, že sama přestala milovati. Snad odešla tak spěšně, aby se vyhnula nechutné scéně dvou milenců, dozrávajících si, že ztratili své iluse. Řekla, že odjede — snad i ji láká už zase nová iluse, za níž se směle pouští do světa. Proč býti sentimentální? Zapověděla mu, aby jí psal: snad tuší, co jen by jí mohl napsati, a chce sebe ušetřiti pokoření, jímž i nemilující ženě je negace lásky. A Vladimír se trpce usmál: jak dobře je, že se nerozhodl ušetřiti ji tohoto pokoření výstřelem z pistole! Oč rozumněji sama rozluštila otázku, jež mu působila tolik starostí!

Ze vzdálené kavárny, někde na druhé straně parku, přinesl svěží noční vánek úryvek melancholické maďarské písně; hlasy houslí ztratily se z ní v temnotě bezměsíčné noci, těžce ležící nad černými korunami platanů a kaštanů, ale rozechvívavé lkání tárogata a kovové hučení cymbálu dolehlo k Vladi-

mírovi s celou tesknou svůdností barbarské melodie, přinesené snad ještě z neznámých a zapomenutých, palčivým sluncem zžíhaných stepí Východu a uchované co jediný poklad národa, jenž všeho ostatního ze své lepší a krásnější minulosti pozbyl a vysílen a znetvořen cizí kulturou ve své nové, krvavě dobyté vlasti přestává býti už i stínem toho, čím býval za dob, kdy se v jeho srdci ještě rodily písně divochovy.

A stesk této staré písně podivně lahodil Vladimírově rozervané, rozbolněné duši. Slibovala cosi a lákala k sobě. A Vladimír šel za tesklivou barbarskou melodií a ocitl se mezi lidmi, kteří elegantně oděni klidně seděli pod elektrickými lampami, četli politické sensace z novin, nebo pokuřující a popíjející bavili se mezi sebou hovorem a kartami; a ženy mezi nimi s lhostejnou neupřímností usmívaly se na své milence a na ty, již se jimi měli státi — a vše bylo krutě všední a studeně přirozené. I cigáni přestali již hráti starou píseň divokého jezdeckého národa, a z jejich nástrojů linula se do noci arie popěvku velkého města, plná vylhané citovosti a rozplihlé smilnosti.

Vladimír seděl v osamělém koutě kavárenské zahrady, díval se nechápavýma, zklamánýma očima po všech těch cizích lidech, a bylo mu k zalknutí smutno: hle, takový je život: studený, všední, lhostejný a lživý, a přece pravdivý. Učinil dlouhý doušek vína a poslal primášovi peníze, aby hrál staré

barbarské písně. Cigáni hudli a Vladimír učil se milovati hořkou rozkoš vínem opájeného stesku.

V polovině září vrátil se do Metešváru s tváří osmahlou sluncem a se srdcem ozdravěným rušným pobytem v poli.

Avšak sotva vešel do svého bytu, kde ho každá drobnost upomínala na milenku, již skoro po celý měsíc nevzpomínati se mu podařilo v potulném, měnlivém a namáhavém životě vojákově, cítil, že znovu upadá v starý bolestný neklid. Stále ještě mu nebylo zcela jasno, přestal-li opravdu Savetu milovati. Neboť jeho nepokojná krev prahla po fysické rozkoši, a touže po Savetině objetí nevěděl, soustřeďuje-li se to prostě jeho smyslnost k Savetě jen jako k svému obvyklému, známému objektu, či je-li podmíněna ještě láskou, snad podrážděnou dlouhým odloučením. A připomínaje si vše, co se zběhlo před jeho odjezdem, byl stále více maten záhadností všech těch převratů svého duševního stavu, k nimž nenacházel jiného důvodu než ten, že Saveta jednoho dne nenadále projevila nezvyklou smyslnost, která, potrvavši po několik dní, stávala se trapným nucením se k něžnosti, až pojednou opět utuchla a ustoupila jakési unavené cizosti, jež zůstala nevysvětlena nepředvídaně náhlým rozloučením. Co se to dělo se Savetou? Kam odjela a proč? Chtěla v probuzené pýše uniknouti hrozícímu pokoření, či prchala sa-

ma od lásky, která pro ni ztratila půvab? Nebo souvisí její cesta s celou tou záhadou, jež tak rozvrátila jejich dlouhé, klidně šťastné milování? Vráť se? Vráť se k němu? A budou zase šťastni?

Vladimír si toho přál, toužebně, dychtivě, ale cítil, že není to již možno. Snad ještě budou zkoušeti věřiti ve svoji lásku, ale budou to již jen marné, bez naděje v úspěch podnikané pokusy. Cośi zlého, nepřátelského vsunulo se mezi ně. Snad to byl ten studený, všední a lživý a přece pravdivý život, který ho po Savetině odchodu k sobě přilákal starou tesklivou melodií barbarského národa, aby mu posměšnou útěchou dokázal, že se člověk musil se svým divošstvím zřeknouti i svého štěstí naivity, aby mohl nabýti kultury. Snad bylo příliš smělé a trestuhodné, že prostřed všech, již rvou se o své žalostné bytí a sténají pod dopadajícími na ně ranami, oni dva samotní chtěli žíti jako děti na Ostrově Blaženců. Ano, jistě se to na nich mstí zloba a závist všeho toho ubohého, chyzdného a mrazivého, nad co se na čas sobecky povznesli na křídlech svých ilusí. Život je k sobě táhne hnusnými, nečistými drápy. A není uniknutí, neboť život je mocný a neúprosný.

Vladimír v malomyslném dumání hleděl oknem do sadu, jehož stromům počínal podzim krásti první listy. Blížila se hodina, kdy Saveta pravidelně přicházela. A Vladimír díval se v rostoucí úzkosti na kus parkové

cesty, ježž bylo viděti mezi dvěma rozsochatými větvemi platanu a v níž se mu, čekajícímu, bílá postava přicházející milenky vždy objevila jako rozkošný obraz v zeleném rámu. Přejde dnes? Přinese mu radost nebo potvrzení všech obav?

Přišla. Náhle ji spatřil v zeleném rámu. Pak se na okamžik zastavila pod oknem a vzhlédla k němu s úsměvem. Odkvapil ke dveřím, a srdce mu bušilo divěji, než když s ním před půltřetím rokem po prvé vstupovala do týchž dveří. Ale když vešla, věděl již, že mu nepřináší radosti. Neboť přicházela k němu jiná žena, než byla ona, která před časem, vynořivši se neočekávaně ze své neznámé minulosti do jeho přítomna, zdála se mu krásným slibem. Tato neslibovala ničeho. Přišla k němu s nějakým záluďným, sobeckým úmyslem. Vrhla se k němu a objala ho s vášnivostí, která mrazila. Šeptala mu slova radosti a něhy, v nichž nebylo, nemohlo býti upřímnosti.

»Můj sladký, můj jediný!« šeptala. A Vladimírovi bylo, jako by se k němu lísala holka z ulice, která se domnívá, že musí hanebnost svého řemesla zastříti trochou ledabyly vyhané vášně.

»Konečně jsem zase u tebe! Jsi zdravý? Neoklamal jsi mne?« Hleděla pátravě na jeho osmahlou tvář, a jemu připadalo, že si ho prohlíží nevěstka snažící se uhodnouti, zda nevydává svého těla, drahocenného zdroje své obživy, v nebezpečí, že bude zasa-

ženo chorobou, jež se snad tají v muži vybravším si ji na hodinu zaplacené rozkoše.

mlčky podvoloval se jejímu laskání. Stále ho trýznila myšlenka: co se stalo s touto ženou? Proč se k němu vrací, přestala-li ho milovati? A bylo mu nesmírně žalno, že jistě přestala ho milovati. Zmocňovala se ho bolestná únava. Proč neodejde, když sama ví, že nikdy již nemohou býti šťastni? Jen trýzniti ho chce?

Saveta se tvářila, jako by v radostném vzruchu shledání nepozorovala jeho zasmušilosti. Žvatlala jako dítě, jež dlouho musilo čekati, než mu bylo dovoleno vypověděti všechny drobné události svých dnů, za nichž bylo vzdáleno domova. Vyprávěla, že ve věcech, kterých Lazar ve své vínem zaviněné netečnosti zle zanedbal, musila v Budapešti strávit čtrnácte dnů, jichž použila také k tomu, aby se trochu poohlédla po životě ve velkém městě, který kdysi velmi milovala, a který jí teď po letech idylického ústraní připadal úplně cizím a nepochopitelným. Hovořila tiše a neúnavně, nedbajíc jeho jednoslabičnosti, a teprve když se v pokoji setmělo, umlkla.

Vladimír bezděky strpěl za jejího hovoru, že uložila si jeho hlavu na klíně, a stále více podléhaje zmocňující se ho únavě, počíťoval jakousi tišivou lahodností, že mu na čele spočívá měkká, chladná ruka a že slyší rychle a tiše plynoucí slova, jimž může naslouchati, aniž musí vnímati jich smyslu;

a když Saveta v nastalé tmě umlkla, bylo mu, jako by i všechny trýznivé myšlenky se byly kamsi vytratily z jeho umdlené hlavy a zanechaly po sobě jenom nepatrně tísnivý pocit, že neodešly nadobro, že se zase vrátí, až se jim namane. Zároveň kladla se na něho olovenou tíží únava posledních týdnů ztrávených v sedle a v bídných selských postelích, a schoulenému na pohovce, s hlavou uloženou na měkce pružném a teplém klíně ženském, bylo mu divně sladce a příjemně. Pokusil se ujasnit si, co se s ním děje, ale víčka očí se mu sklízila a náhlý těžký spánek zbavil ho vědomí.

A když se probudil, cítil, že k jeho obnaženému tělu lne jiné, vlhčí, chvějivé nahoty, že se mu k ústům přisávají žhavé, vlhké rty; utrl se jim poděšen a chtěl se vzchopit, ale byl pevně svírán objetím nahých měkkých paží. A ve tmě, již snažil se proniknouti vytřeštěnýma očima, plynuly — současně zjevny sluchu i zraku — jako bzuchivé, pestré oblázky jednotlivé tony, jež počaly se řadit v úryvkovitou melodii. Horký dech, smíšený s těžkým parfumem, ho ovanul, a jako by jen tohoto vjemu jeho čichového smyslu bývalo ještě potřebí k úplnému zahájení normálního, spánkem přerušového fungování všeho fysiscko-psychického systému, pochopil rázem svou situaci: jest to Saveta, jež ho objímá, a melodie, kterou slyší, je melancholická barbarská píseň, již tam za parkem hrají peněz chtiví cigáni cizím, lho-

stejným, neupřímným lidem. A aniž ještě vzpomněl svého smutného vztahu k objímající ho ženě, pocítil vkrádati se do svého srdce dávno známý hořký, bolestný stesk. Zase ho ovanul teplý, vonný dech, hebká, pružná nádra posunula se dráždivým pohybem na jeho hrudi, třesoucí se, hledající rty šinuly se mu po tváři a ulpěly na jeho ústech podivně těžkým poutem. Odpočatá krev vzkypěla v něm prudkým varem smyslnosti. Stesk v jeho srdci zhasl jako žhavý uhlík zasažený přívalem povodně a vše se v něm rozjásalo: žena — žena —! A tělo, které sevřel do náruče, nebylo pro něho již Savetou, ale prostě ženou, zdrojem rozkoše, divoké, sobecké vášně.

Ještě několikrát přišla paní Saveta k Vladimírovi, a pokaždé bylo jí vynaložiti více rafinovanosti a více sebezapření, aby Vladimír zapomněl, že mu byla kdysi obdivuhodnou milenkou, jež dovedla před ním vykouzliti ilusi šťastné, čisté lásky, a aby prostě viděl její tělo v cynické gloriole uměle vzbuzené smyslnosti.

Ovládána jedinou myšlenkou: »potřebuji tohoto mladého, zdravého muže, aby oplodnil můj zúrodněný klín —« snižovala se bez váhání ke všem těm nízkým úskokům, jichž jen nemilované, vilné ženy používají, aby svedly zdráhající se muže. Často se vzepíala její hrdost, ale ihned zase dala pohasnouti zlověstnému zablesknutí svých zraků a v ú-

lisné oddanosti přitulila se k muži, jehož počala nenávidět zášťm uražené ženy.

Potom však, když se dostavily první příznaky otěhotnění, zapomněla na své zášť a na celý svět. S radostnou úzkostí čekala na potvrzení prvních symptomů dalšími. Neexistovalo pro ni nic mimo jejího klínu, požehnané svatyně klíčícího nového života. — A když jí i lékař potvrdil, že není již pochybnosti o jejím počavším se mateřství, vzpomněla jedině na Boha. Jen ten došel ještě místa v jejím srdci naplněném slavnou radostí. Věnujíc svému tělu, zprostředkovateli mezi ní a podivuhodným zárodkem bytosti, jež jednoho dne bude jejím dítětem, modlářskou péči, trávila dny v modlitbách a sladkém dumání. Bůh, kterého až dosud spatřovala nad svým životem jen občas vzplanouti jako vzdálené, mysticky záhadné světlo, nabyl pro ni pojednou velkého a intimního významu. Byl jí zcela blízký, byl všemocný a laskavý; zželelo se mu jí a uvedl ji na cestu pravosti. Okáže se hodnou jeho neskonale dobrotivosti. Bude matkou, v níž nalezne zalíbení i Ta, jež porodila lidstvu Spasitele. A paní Saveta sprádala o svém mateřství sny kouzelných půvabů. Což byly proti nim její sny o lásce, vášni, hříchu a rozkoši!

A Vladimír, jenž po několik dní ještě bázlivě a marně očekával svoji trýznitelku, pochopil konečně, že jest svoboden, pohodil vzdorně hlavou a vydal se se svým zraně-

ným, ale stále ještě kořisti lačným mládím na lup do všedního, lživého a přece pravdivého světa, v němž tesklivá melodie barbarských písní zněla jako křečovitý, bolestný smích sobě samému se posmívajícího národa.

Jednou — mírná banátská zima přijímala již s nevlídnou tváří posly jara, zvěstující jí šibalsky a přece trochu nesměle, aby se vyklidila ze země, která je syta její slabošské vlády — vkročila paní Saveta do Lazarovy pracovny. A ulekla se, jak ubohý Lazar zpustl. Po tři léta si ho nevšímala. Po tři léta pohyboval se kolem ní jako starý, nepotřebný, přehlížený pes, neviděn, neslyšán, jen trpěn. V odlehlém pokoji trávil své žalostné žití tichého poloidiota. Čítal ve svých učených knihách, jimž dávno již přestal rozumět, nebo hrál s přivřenýma očima na svém drahocenném violoncelu staré skladby, které v jeho vínem zakalené paměti se mísily s písněmi, jím kdysi pro královnu svého života komponovanými, v podivnou, zmatenou fantasii bolestí chorého srdce; nebo ležel v tupé bezmyšlenkovitosti na pohovce a pil svá těžká vína, až se na něho snášel spánek, v němž jako svátky v dlouhém všedním roce opakovaly se blaživé sny o zašlém, nenávratně ztraceném zázraku šťastné lásky.

Bez závesti, pokorně sledoval Savetino štěstí, jak se jevílo v jejím zraku, roztržitě zasněném a míjejícím jeho bědnost, a jen zřídka kdy odvážil se nesměle naděje, že snad brzy již nadejde zase chvíle, kdy mezi starým a novým snem se Saveta na něho roz-

pomene a odmění jeho věrné čekání trochou laskavosti. Avšak od tří let měla pro něho Saveta jen jedinkráte několik laskavých slov: tehdy v létě, kdy ho zahanbila otázkou, nepoložil-li jí snad on dárkem k narozeninám zrcadlo se stříbrným rámem na noční stolek. Pohládila ho tenkrát a Lazar již myslil, že opět na čas smí se státi skromným svědkem jejího snění, než se z něho zrodí zase nové její štěstí; ale paní Saveta tenkrát hned zase zapomněla na Lazara. Nedala mu nahlédnouti do své duše, jež byla tehdy zoufalá a sklíčená, a Lazar se zase smutně schoulil ve svém brlohu; a chátral a pustl dále. Za ta tři léta zšedivěly mu vlasy již úplně, i vous, sahající mu po kalné oči, stal se špinavě šedivým; zrak mu zeslábl, ruce zlenivěly a tělo odulo šerednou otylostí. Stále hlouběji upadal do stupidní nečinnosti. V posledních měsících téměř nikdy už nevstával se své pohovky, violoncelo a knihy ležely pohozeny, pokryty prachem. Ani vína nepotřeboval již mnoho, aby se opil; a pokrmů, jež služka stavěla vedle něho na stůl jako žalárník vězňovi, ledva se dotýkal. Zvolna v něm odumírala duše.

Tak ho pojednou paní Saveta spatřila. A zhrozila se. Dlouho již bylo jí nezvratnou skutečností, že její muž, jenž byl i jejím prvním milencem, jest odsouzenec života, ale nyní, kdy její srdce bylo naplněno slavnou radostí mateřství, stalo se jí zjevno, jak veliký podíl má na jeho hynutí. Nečinila si ani

teď výčitek, že ho kdysi přestala milovati — ale pochopila, že, když již dovolila, aby jako věrný pes zůstal kolem ní, že neměla nechati ho klesnouti tak příliš hluboko. Skoro hnusiti musila se jeho vnějšku.

Když byla vešla, otevřel tupé oči a pohleděl na ni cize. Taková však byla ještě moc lásky dřímající v jeho starém srdci jako zakletá princezna v začarovaném, trním zarostlém zámku, že vzkřísila jeho umírající duši. Do zraku vracel se mu pohled rozumu, počal se usmívati, pak se zvolna napřimil a v záblesku dávné vzpomínky svezl se s pohovky na kolena a pozdvihnul lem jejího šatu k ústům; políbil jej nábožně a řekl tiše:

»Má Saveto!«

A paní Savetě sevřelo se srdce nesmírnou soustrastí s tímto starcem v sešlém, nečistém oděvu, klečícím před ní se svou šedivou kosmatou hlavou a shrbenými zády v póse, do níž před dvaceti lety vášnivá, vítězná láska nutila mladého, sličného a duchaplného muže.

V hlubokém dojetí pozdvihla ho se země a usadivši ho jako nemocné velké dítě podle sebe na pohovce, hladila mu vousaté líce.

»Můj ubohý, dobrý Lazare!«

Tiše opakovala tato slova, jediná, jež mu mohla říci. Ale ta pronikala Lazarovi do duše a ozdravovala ji jako trpký zázračný lék. Vracela mu vědomí, že není šťastným milencem Savetiným, ale jen ubohým, věrným

Lazarem, jemuž musí stačiti, pronášeli-li k němu královna jeho života laskavá slova. Přel si dlaní čelo, usmál se truchlivě a rozpačité a pravil sotva slyšitelně:

»Odpusť, Saveto, zapomněl jsem, že je tomu již tak dávno —«

Slzy pohnutí vstoupily jí do očí. Umiňovala si, že nedá již uhasnouti této předobré duši, jejíž možné znovuprobuzení se dokazovala jí smutná pokora těchto slov. Byla přišla k Lazarovi, aby mu prostě sdělila své odhodlání, že navždy opustí Metešvár, a aby se ho otázala, chce-li ji následovati do nového domova. Nespokojí se však tím, že mu dovolí, aby i dále žil jí nablízku. Vráti mu opět lidskou důstojnost a učiní ho účastným svého štěstí.

A ve chvatné touze odčiniti své bezprávi počala ihned vyprávěti pohádku o svém novém kouzelném světě, v němž i pro něho, ubohého Lazara, bude místa. Opustí Metešvár, smutné město, k němuž je poutají již jen mrtvé vzpomínky, a odejdou daleko odtud, někam, kde bude mnohem krásněji. Zná v zelené štyrské zemi vesničky, jež schovány v ovocném stromoví na březích překotně plynoucích říček rozbíhají se idyllicky bílými domky po lesnatých úbočích krajních výběžků Alp. Je tam výslunno na smaragdových pastvinách a posvátné ticho v šerých lesích. Jest tam dosti letohrádků, ležících mimo proudů turistického ruchu v zasněné odlehlosti. V takovém tichém koutku

bude jejich nový domov. Tam za úsměvného letního dne dá život dítěti. Neboť Bůh konečně požehnal jejímu klínu. Ano, bude matkou. Dlouho bloudilo její srdce, ale Bůh ve své neskonale milosti rozpomněl se na ni hříšnou a ukázal jí cestu k pravdě. A pravda jest nesrovnatelně sladší všech lživých rozkoší hříchů. V poslední rodině spatřila cíl a účel svého žití. Nezbloudí již. Nedá se již zmásti. Všechno její příští náleží tomu, co se jí pod srdcem již chystá k životu. — A unesena velkolepými tuchami svého mateřství, vyprávěla paní Saveta tiše jí naslouchajícímu starci svou sobeckou pohádku o nově nalezeném štěstí; docela již zapomněla, že chtěla choré duši ubohého Lazara dáti ožítí nadějí, že i jeho zbývající dny budou ozářeny aspoň odleskem jí vzešlého slunce.

Avšak Lazarovi stačilo již to, že jest u něho, že k němu promlouvá, že mluví o sobě, o svém životě, jenž se mu stal před léty náhle zapovězeným, nepřístupným rájem. Jeho zanedbaný rozum těžce chápal, ale přece v něm svítalo. Dítě — Těžko se dobýval k významu tohoto slova, jež v jeho mysli počalo vyzařovati podivný teplý jas. A znenáhla pochopil: ano — dítě — toť jest ona půvabná, něžně malá bytost v bělounkých šatečkách, s rozkošným úsměvem v růžové tváři, jež k němu vztahovala drobné ručky v jeho snech, které kdysi — před mnoha lety — k němu přicházely, dokud ještě usíná-

val vedle své mladé ženy, unavené jeho objítmí. Ano — to jest dítě. A takové dítě bude mítí Saveta. Řekla to. Někde daleko budou obývatí bílý krásný dům prostřed lesů a hor a tam k nim přijde ta rozkošná drobná bytost, a všichni tři budou spolu. Saveta bude vlídně hovořiti, a on již nikdy nebude samotěn. Teplý jas se v duši ubohého Lazara šířil, vyháněl z ní tíživou tmou. Lazar počal se usmívatí bolestným úsměvem; ale tento úsměv byl bolestný již jen proto, že svaly starcovy tváře odvykly stahovati se v úsměv šťastný; tomu musily se po tolika letech teprve znovu učiti.

Saveta se odmlčela. Stálo ji velké napětí vůle, aby se na chvíli vytrhla ze svého blouznivého snění a aby mohla klidně rozvažovati o opatřeních, jež bude nutno podniknouti k realizaci plánu.

»Jsi tedy srozuměn, abychom se odstěhovali z Metešváru do místa, které ještě vyhledám? Musíme svůj dům zde prodati.«

Lazar neodpověděl hned. Jemu bylo ještě nesnadnější zabývatí se něčím, co bylo tak velice vzdáleno jeho pozdravující se duše. Ale radost, že se ho Saveta na něco táže, že si přeje jeho souhlasu k něčemu, vzrušila jeho mysl k úsilovné činnosti.

»Abychom se odstěhovali — dům prodati —« opakoval polohlasně, a jeho čelo se vrátilo námahou myšlení.

Saveta soustrastně sledovala tento zápas duše deroucí se k světlu, jako středověký

věžen napínal poslední síly, aby se doplahočil k otvoru, jež ruce osvoboditelů vylámaly do jeho podzemí a jímž po letech temna prvně k němu vpadly oslnivé paprsky slunce. A Lazar po chvíli řekl: »Učiň, co uznáš za dobré. Víš, že vše jest tvé.« Vydechl hluboce a oči mu zazářily, neboť sám poznal, že zvítězil nad čímsi strašným, ponuře hroživým.

Od té chvíle byl Lazarův život od základu změněn. Savetina péče ho již neopouštěla. Vyvedla ho z jeho brlohu a vrátila mu čistotu i zevnějšek rozumného člověka. V jeho duševní činnosti zůstala ještě jistá těžkopádnost a jakési podivné mezery, v nichž ho opouštěla pamět a schopnost úsudku, ale přesto stal se během krátké doby mužem, jemuž Saveta mohla svěřiti méně důležité přípravy k odjezdu. Sama vyvíjela horečnou činnost. S přispěním starého přítele svého otce provedla prodej domu a uspořádání svých a Lazarových majetkových poměrů; byla jimi poněkud zklamána, neboť netušila, že by mohly býti tak úžasné zanedbané. Ale z bývalého velikého jmění dvou patricijských rodin zbývalo přece tolik, že po zamýšlené koupi vily ve Štyrsku mohla bez obav do budoucnosti a bez valného uskrovnování se pomýšleti na život věnovaný výchově svého dítěte.

V oněch dnech spatřila poprvé zas Vladimíra, jenž od chvíle, kdy nabyla jistoty, že se počalo její mateřství, přestal pro ni exi-

stovati. Vycházejíc jednou z domu, střetla se s ním na chodníku. Pozdravil ji beze slova a popatřil jí smutně do očí. Nebyl to již sličný, snivý jinoch. Svěžest jeho pleti zvětřala na vrásčité líci samotářského hýřila v šedohnědý závoj, jaký zanechává noc na tvářích těch, již si ji zamilovali, uchylující se do ní přede dnem, který se jim hnusí svým střízlivým světlem.

Smutně popatřil Vladimír do očí bývalé milenky, neboť si nebyl jist, neskrývali se v nich přece jen, co se kdysi domníval v nich spatřovati a za čím marně vycházel na lup do studené všedního, lživého a přece pravdivého světa, provázen tesknou melodií staré písně ze svého šťastného barbarství dávno již vystřízlivělého národa. Ale oči někdejší milenky hleděly na něho právě tak cize a chladně jako svět, který se mu stal snesitelným jen v ozáření umělých světél noci; a Vladimír ustoupil paní Savetě s cesty a bral se dále s nízce sklopenou hlavou.

Ale paní Saveta, silná žena, kráčela za svým cílem s povzneseným čelem a pevně kupředu upřeným zrakem.

Brzy potom vydala se na cestu do středního Štyrska hledat domov pro své dítě. Kráčela po známých stezkách. Před lety provázela po nich Kazimíra, milence, jemuž v patách se ploužila Smrt. Avšak ani oněch ponuře krásných jarních měsíců nevzpomínala paní Saveta, spatřivši opět ta místa v čarovné výzdobě vítězné Vesny. Její puto-

vání a hledání náleželo rodící se budoucnosti, ne mrtvému minulu; těžila prostě pro své dítě ze svých zkušeností, vyhledávši ze zapomenuté komory minulosti to, čeho její dítě nejprve bude potřebovat: krásný domov. Po krátkém váhání uzavřela koupi nově vystavené vily, nevelké, ale přece dosti prostranné, aby nebyla těsná dítěti, ani až přestane jím býti a dospěje věku, v kterém člověk melancholicky vzpomíná dětského měřítko svých očí, jímž měřen svět nebyl ani dusivě malý, ani ohromivě veliký. Bílá vila s živě červenou střechou, podobna zámečku z krabice hraček, stála prostřed mladé zahrady na širokém výběžku travnatého úbočí, tvořícího stranu údolí, jímž se ze vzdálených korutansko-štyrských pohraničních hor divě řítila torenta pěnivým zeleným proudem; na almách nad zahradou zvonila stáda strakatých krav a s druhé strany hluchící torenty tmavě zelený sosnový les dával tušiti své vážné stoleté ticho.

Paní Saveta stála na verandě vily obetkané planým vínem a zalité růžovou září slunce tonoucího v červánkách jarního večera a cítila všecken přírodní půvab tohoto krásného koutu země, ale byla daleka toho, aby mu dala na sebe působiti tak jak před lety; tehdy, když z oken kteréši podobné vily blízkého okolí pozorovala zázrak západu slunce za tytéž hory, zapomínala pro úchvatnou krásu přírody, že v lenošce vedle ní, vědomě blízce smrti, žárlivě a trpce čeká mile-

nec, kdy vzpomene, že západ slunce má býti pro ni ne rozkošným divadlem, nýbrž truchlivým symbolem jeho žití; teď se paní Saveta nedívala na červánky nad horami s egoistickou radostí ochutnavatelky všech krás: zkoumala pouze, je-li půvab zvolené krajiny dostatečný, aby v duši jejího dítěte vzbudil vnímavost pro krásu.

Za zpáteční cesty zdržela se několik dnů v hlavním městě, aby nakoupila spoustu oněch něžných drobností, jež v prvních měsících života obklopují dítě. Každou z nich vybírala s pečlivostí, jaké nikdy nevěnovala ani vlastní osobě, a na každou, než byla zabalena do některého z nesčetných balíčků, usmála se radostným úsměvem: na shledanou!

V Metešváru nalezla již vše připraveno k přesídlení. Lazar, který se ze zchátralého opilého filosofa stal přívětivým starým pánem vlídně zářících očí a dobrotivého úsměvu na šedivé vousaté tváři, čekal na ni v pokojích s holými stěnami a nábytkem obalným pytlouinou a slamou.

»Zítra můžeme odjetí,« prohlásil, pyšný na splnění úkol.

»Ano, odjedeme zítra,« usmála se paní Saveta a poznávši, že Lazar čeká na uznání, vzala jeho šedivou hlavu do dlaní a políbila ho na čelo. A když se oči starcovy naplnily radostnými slzami, řekla hlasem ženy, jež se cítí suverénnou poddaných jí osudů: »Učiním tě, můj dobrý Lazare, šťastným.«

A myslila při tom na své dítě, v jehož malé srdce bude nepozorovaně přecházeti neskonale dobrotivost tohoto podivuhodného starého muže.

Jako cizinci odjeli z rodného města.

Bílý letohrádek v horách očekával je v záplavě bělorůžových květů své mladé zahrady, zvučící ptačím zpěvem a bzukotem hmyzu jako resonanční skřínka jakéhosi obřího kouzelného nástroje. Almy pestřily se bělí a žlutí lesních kvítků, lesy byly zmládlé světlou zelení vypučelých letorostů a vzdálené velehory stkvěly se v rozmařilosti sluneční záře trpytivou modří, jako by obloha v rozradostnění jara byla jim darovala část svého blankytu, aby jím mohly zakrýti své chmurné skály a vražedné srázy.

A tu Lazar, ubohý Lazar, který zešedivěl v tmném hoři svého dobrého, oloupeného srdce a pojednou jako stařec stanul prostřed oslnivých kouzel čarokrásné přírody, jež na dlouhá léta byla zmizela z jeho života jako zapomenutý sen a teď kolem něho hýřila slavnostním přepychem barev a zvuků — tu Lazar počal opravdu věřit, že i pro něho ještě jednou vzkvetlo divuplné jaro, do něhož ho královna jeho života, mocná čarodějka, uvedla, aby odměnila jeho věrnou, oddanou lásku. Zase jako před dvaceti roky poklekl u jejích nohou a políbiv lem jejího šatu, řekl tiše a vroucně:

»Má Saveto!«

A paní Saveta, suverénka osudů, opět po-

zdvihla laskavě svého prvního milence a políbila jeho čelo pod šedivými vlasy, myslíc s hrdým úsměvem: »Jak nemohla bych vychovati své dítě ke štěstí, dovedla-li jsem trochou soucitu vrátiti tomuto starci blaženost jeho mládí?!«

*

Pak plynuly jejich dny v důvěryplném klidu očekávání. Paní Saveta často zastavovala se před bílým lůžkem, postaveným již nyní do středu její ložnice jako oltář dávno před časem připravený k slavnostní oběti a jejím tělem probíhala rozkoš bolestí, jež bude trpěti, aby dala život dítěti; modlila se, by tyto bolesti byly tak nesmírné, aby v nich byly obsaženy a jí za její dítě protrpěny všechny bolesti, jež snad Bůh pro ně chystá. Tou dobou již zřetelně cítila živoucí bytost pod srdcem. Sedávala v lenošce na verandě, stíněné divokým vínem, a s rukama sepiatýma na pozhnaném klíně hovořila v myšlenkách se svým dítětem, jako by již zrozené spočívalo jí v náručí. A Lazar, jenž okřával v šťastného bělovlasého muže, odcházel co chvíli od svého kutění na zahrádních záhonech a příkrádal se ke zdi verandy, aby zelenou clonou listí popatřil zbožnými očima na svoji Savetu, která bude matkou sladké drobné bytosti, jež v bělounkých šatečkách bude jásavě pobíhati zahradou a rozkošně maličkýma nožkami šlapati záhony jeho květin. Večer, když se zapada-

jícím sluncem umlkali v mladých korunách zahradních stromů zpěvní ptáci, unaveni celodenními chvalozpěvy na dobrotivého Boha a krásu života, usedal Lazar s violoncellem do kouta verandy a hrál své královně pokorně nadšené a tiše jásající modlitby svého vděčného, věrného srdce. A paní Saveta bloudila šťastnými očima po stmívajícím se nebi, z jehož hluboké modře mezi černošedými obláčky vyskakovaly hvězdy jako zvědavá světélka bludiček shromažďujících se na bažině k nočnímu tanci, a bylo jí, jako by teď — teď musila některá z hvězd spadnouti jí do klína a zašeptati: »Já jsem duše tvého dítěte a přišla, jsem si pro tvůj první polibek.« Sladká touha mateřství kouznila před ní již celý příští život jejího dítěte; a co slastného, krásného a šťastného kdy poznala, nebo i jen spatřila se mihnouti mimo své bohaté žití, vše žárlivě chystala a hromadila v nevyčerpatelnou zásobu darů svému dítěti. A tichá hudba věrného Lazara zněla do těch dum jako harmonický doprovod života, který vzejde z jejího klína a půjde světem jako nebesy požehnané dobrodružství krásy a štěstí.

Dítě paní Savety narodilo se mrtvé.

Bezvhládná vytrpěnými bolestmi vyčetla to v očích lékaře, jenž na její otázky, proč jí nepřinášejí její dítě okázat, nejistým hlasem odpovídal, že jest jí především třeba klidu.

»Jest mrtvo?« otázala se tiše Lazara, který s vyděšenou bílou tváří stál za lékařem v polotemnu pokoje, do něhož ji byli přenesli. A nečekajíc již odpovědi, zavřela oči.

Poslední svět paní Savety se zřítil. Ne jako ty, které sama, vlastním rozmarem a vlastní vůlí bortila; ale byl roztržtén jako nevinná dětská hračka, na niž mimojdoucí obr v strašlivé bezúčelnosti svého zlého blbství udeřil kyjem.

Upadla do mrákot bezvědomí. A když se z nich probudila, byla již noc, vlahá letní noc. U hlav jejího lůžka seděl Lazar, ne bělovlasý, okřálý statný muž, ale zdrcený, zoufalý stařec. A v jejím nitru bylo mrtvé ticho. Věděla již: tento ubohý stařec jest jediný, co zbylo z jejího světa, který v žalostných troskách leží kdesi v příšerném mlčení noci. Jen on u ní vytrval. Její síla, vůle, její sny i Bůh, v nějž lehkomylně uvěřila, vše ji opustilo. Jen Lazar je u ní.

Lazar schýlil se nad ní a políbiv její bezvládností těžkou ruku, řekl tiše:

»Ubohá, ubohá Saveto!«

A jeho královna, mocná čarodějka, počala plakati. Prvně plakala nad sebou. Neboť prvně byla nejenom nešťastná, ale i ubohá. Tiše, bezútěšně plakala. Veškerá strašlivá marnost jejího zrazeného života plynula v těchto velikých studených slzách zvolna jí stékajících po zestaralých bledých lících. A Lazarova dobrotivá filosofie, která po tolik let dovedla ho obrňovati proti vlastní bolesti, selhala, když po prvé viděl k smrti zraněnu a pokořenu tu, která zkrášlivši jaro jeho mužnosti prvními nádhernými květy svého ženství, žila vedle něho obdivuhodný život svobody, vůle, hrdosti a krásy; stoje nad troskami tohoto pyšného žití, jež mu bylo nemilosrdným, pánovitým Osudem, nepocítil zadostiučinění, ale zoufal, že nemůže všechnu tu smrtelnou tíhu, jež zkrušila milenku jeho mládí, svaliti na svoje bedra, otupělá a uvyklá břemenům. Cítil jen, že ubohost paní Savety jest nesmírně větší jeho vlastní, a tu zapomněv na svou pokoru, v níž mu zbělela hlava a zestárlo srdce, jal se v bezděké odvaze těšitelově osušovati jí slzy něžnými polibky stařeckých rtů a šeptal:

»Neplač, Saveto, neplač! Vždyť jsem u tebe já, tvůj Lazar!«

A paní Saveta neužasla nad troufalostí starce, jenž ode dne, kdy ho odkázala do jeho pracovny, vyplněné problematickou útěchou vína a hudby, ani v pomatenosti své dobré duše neodvážil se více, než políbiti lem jejího šatu. Così jako smírný, bo-

lest tišící klid linulo z jeho dechu do jejího nitra. Semkla víčka očí a opakovala si v myslí: »Lazar je u mne, můj dobrý, věrný Lazar je u mne.«

Přestala slzeti a tiše, bez hnutí ležela na lůžku. Lazar podržel její ruku v dlaních a sklonil na ně horké čelo. Mlčeli, a v jejich mlčení byla teskná něha, které nebylo třeba slov, aby vypověděla svůj žal.

Dlouho bylo ticho v smutném pokoji bílé vily.

Až pojednou paní Saveta otevřela oči a řekla unaveně:

»Lazare, nutno zemřítí.«

Lazar chápal, že není možno žítí. A v jeho zkrúšené hrudi rozžehl se rudý, hřejivý plamének.

»Nutno zemřítí...« opakoval, a rudý plamének rostl a šlehal žhavými jazyčky kolem jeho starého srdce, jež počínalo se probouzet k podivně radostnému životu.

»Do rána nutno zemřítí, Lazare!« pravila paní Saveta a zavřela zase oči, v nichž slzy již docela vyschly. »Hrej, Lazare, hrej mi ukolébavku — hrej mi, jako jsi mi hrával tehdy před lety —«

Lazar přinesl své violoncello, stiskl je mezi kolena a hrál. Obdivuhodnou ukolébavku hrál. Vše, co se v jeho po léta němém srdci nadržovalo, přechvělo se nyní do strun. A paní Saveta, která vždy rozuměla strunám lépe než cizím lidským srdcím, žasla: neboť bylo ve chvění strun nejen úžasné

mnoho lásky a nesmírně mnoho bolesti; bylo v něm i takové, o čem nevěděla: potlačené zoufalé vzpoury a rdoušené vášně; byly v něm i divoké sny k smrti šťvané duše. Snad i Lazar teprve nyní zvěděl, co vše se v jeho vínem uspaném srdci kdy dělo. A paní Savetě po prvé vzešlo poznání, jak strašlivě a nelítostně pochybila, že odsoudila toto velké srdce k pouhé pokoře; z lásky tohoto srdce nebylo by se zrodilo mrtvé dítě.

Avšak v paní Savetě hnula se naposledy hrmost silné ženy. »Je pozdě. Je čas zemřítí,« řekla si. A usnula s řasami jen nepatrně zvlhlými.

Lazar hrál a jeho srdce hořelo již jediným rudým plamenem. Hleděl na spící ženu a staré oči počaly se mu lesknouti mladistvým ohněm.

Odložil nástroj. Tiše sňal se stěny starou křivou tureckou dýku. Zkoušel ostrí. »Neztupěla — nezpůsobí ti, drahá, bolesti!« Jeho šepot byl radostně něžný. Poklekl u paní Savety, pevnou rukou namířil k jejímu srdci a bodnul. Otevřela oči. »Lazare, můj Lazare!« zašeptala s laskavým úsměvem v mroucích očích.

Vrhl se na ni a zachytil její poslední dech divokým, šťastným polibkem. A když rty paní Savety pod jeho pocelem zchladly a ztuhly, vytrhl dýku z jejího srdce a jistým, pomalým tlakem vhroutil si ji do hrudi.

VIII

Pozdě k ránu v kavárenské zahradě četl Vladimír krátkou zprávu denního listu o Savetině a Lazarově smrti a zrození jejich mrtvého děvčátka. Zbledl, ale ihned se vzpamatoval. Odložil klidně časopis a dlouze se napil vína. Ohlédl se po cigánech. Líně podřimovali ve svém koutě. Starý primáš zachytil pohled samotářského hýřila a porozuměl mu. Zaklepal smyčcem na housle, cigáni se vzchopili, sáhli po nástrojích, primáš zvedl housle k bradě a usmál se na Vladimíra. Vladimír mu z dálky připil, a pozdní letní nocí rozelkala se teskná píseň ze šťastného barbarství vystřízlivělého národa. A Vladimír naslouchaje jí usmíval se chladně a domníval se, že hrdě stanul na strmém, pustém vrcholu, kolem něhož prostírá se širošírá, mrazivá samota.

SPISY
KARLA ŠARLIHA
IV

ÚŠKLEBKY SEXU
POVÍDKY

JURICA

Jurica se probudil. V ložnici byla naprostá tma, neboť žaluzie v oknech byly zavřeny a modrá lampička, která jindy s mamčiná nočního stolku šířila po ložnici uklidňující, přívětivé šero, nehořela. Jurica znepokojen pozdvihl se v široké posteli, která se stala jeho, když kdysi před dlouhou dobou tatínka odnesli v stříbrné skříní, poněvadž prý umřel. Nahnul se nalevo k mamince a tu slyšel těžké, nepravidelné dýchání; zdálo se mu, že to nedýchá maminka, ale někdo jiný, a maminka že jen chvílí vydechne tak, jako když vyšívá na velkém rámu hedvábné květiny a zadržuje dech, aby vpíchla jehlu přesně vedle hotového stehu. A pak mu bylo, jako by kdosi šeptal: »Ty má sladká Katinko —« Tu Jurica vykřiknul: »Maminko, maminko!« A bylo mu strašlivě úzko ve tmě. Maminka hned nato se přesunula se svojí postele k němu a sevřela ho do náruče. »Co jest ti, Jurico, ty nespíš?« Řekla to nepřívětivě, a přece ho k sobě tiskla, že to až bolelo. A její tělo bylo horké a vonělo parfumem, kterým postříkovala svoje šaty, odcházela-li na procházku. Schoval hlavu na její ňadra a otázel se bázlivě: »Maminko, není tu někdo?« Zasmála se a řekla: »Ty blázínku, kdo by tu byl? Teď v noci?« Jurica chápal, že není možno, aby teď v noci

někdo cizí byl v ložnici, ale přesto měl pocit, že nejsou sami. A tu ho napadla pošetilá, dětská myšlenka: »Maminko, snad je tu tatínkův duch?«

Maminka chvíli mlčela, potom řekla: »Jsi hloupý kluk, Jurico. Duchové nechodí po světě, ti jsou v nebi nebo v pekle a nesmějí na zemi. Není tu nikoho, neboj se! A spi!« Uvolnila svoji náruč, urovnala jeho polštář a odsunula se zase do své postele. Jurica uznal, že má maminka pravdu, že duchové ani z pekla ani s nebe nesmějí na zemi, a pokoušel se usnouti. Maminka položila mu ruku na čelo a pravila: »Spi, Jurico, spi!« A Jurica upadl ve spánek tak náhle, jako se z něho byl probudil.

Ráno však byl již vzhůru, sotvaže na ulici zaskřípěla v kolejích kola prvního tramvajového vozu, a hned vzpomenu na noční intermezzo. Zcela jasně se na všechno rozpomínal. Zvláště na těžké dýchání, které se mu v noci zdálo tak cizím, se určitě pamatoval. Pozdvihl hlavu a podíval se na maminku. V šeru ranního světla, pronikajícího do pokoje skulinami zelených žaluzií dlouhými paprsky, zdála se mu její tvář podivně neznámou a bledou. Jurica nechal hlavě klesnouti zpět na polštář, zavřel oči a počal přemýšlet. Neboť v jeho malé duši bylo vše tak jednoduché: Je Jurica, chodí už dva roky do školy a má krásnou, velikou (nesmírně větší než on!) maminku. To vše bylo zcela prosté. I to, že se maminka někdy

směje, někdy zlobí; také to se samo sebou rozumí, že ho časem trochu ztluče, přitoulá-li se večer příliš pozdě domů, nebo to, že bývá odeslán hrát si do sadů, když přijde někdo na návštěvu. A teď, po dnešní noci jest tu cosi nepochopitelného. Byla tma a bylo slyšeti někoho neznámého, jenž zde nemohl býti a jenž nebyl ani tatínkovým duchem, těžce, podivně dýchati; a teď leží maminka v posteli, jako by to ona ani nebyla. — Jurica marně se namáhal pochopiti, co ho to vlastně znepokojuje. Jen nejasně tušil, že maminku obklopilo jakési hrozivé tajemství. Bylo to, jako by maminka zcela mimo nadání se stala jednou z oněch neznámých paní, které na ulicích nevšímavě mījely Juricu, jenž o nich nevěděl ani, kdo jsou, ani odkud a kam jdou. Vzpomněl také, že cosi podobného již cítil, když maminka hrávala na klavíru písně, jichž neznal a které se mu nikterak nelíbily, anebo, když seděla v rohu pohovky, s očima někam do prázdna upřenýma, nedbajíc jeho řečí a otázek; tu vždycky mu bývalo smutno.

Nyní věděl, že tím byla vinna maminka, že v takových chvílích nebyla to ona, ale jedna z těch cizích, neznámých paní z ulice.

Jurica počal znenáhla rozuměti, že slovo maminka není tak jednoduchý pojem, jak se mu dosud zdálo, ale že jest to něco, co se neviditelnými, složitými vztahy připojuje ke všemu tomu, co jest mimo malou jejich

domácnost — k ulicím, divadlům, domům a spoustám lidí v nich. A počal rozuměti, že malý Jurica jest coši opravdu zcela malého, nepatrná součást něčeho úžasně velikého, nepřehlédnutelného. Tížilo ho toto poznání nejasným skličujícím smutkem. Skorem do pláče mu bylo.

Teprve když vešla Lisa a postavila kávu na noční stolky, zapomenul na to vše.

Lisa hlučně posunula žaluzie, do ložnice vnikly světlo, vzduch a hlasy ulice a paní Katinka se probudila. Usmála se na Juricu, pohladila jeho vlasy, s Lisou promluvila a Juricovi bylo veselo, že začal hvízdati.

*

Jurica přišel ze školy a našel doma velké překvapení: jeho postel byla přestěhována do kabinetu za ložnici a jako prostřed nevrlídné, neznámé krajiny stála tam mezi věšáky, přeplněnými šatstvem, a mezi skříněmi, na nichž se pestřily sklenice zavařeného ovoce.

»Vidíš, Jurico,« řekla maminka, »jsi nyní již dosti veliký, abys obýval svůj vlastní pokoj jako všichni velcí hoši. Tady budeš svým pánem, Lisa ti ráno uklidí, večer ustele a jinak tu nebude mimo tebe nikdo míti práva. Máš radost?« Juricovi se chtělo plakati a namítati, že se bude v noci báti, ale včas si připomněl, že nutno býti hrdým a statečným, chce-li býti opravdu velkým hochem. Uvážil, že skutečně mnozí chlapci mají

vlastní pokoj a že se jim bude tedy i v tom rovnati. Přesto však uklouzla mu opatrná otázka: »Ale v noci budou dveře k tobě, mamí, otevřeny?«

Maminka mu se smíchem pozvedla bradu a řekla: »I budou, bojí-li se můj hrdina.« Jurica se začervenal a umínil si, že sám zavře dveře, než ulehne.

Večer maminka usedla k němu na kraj postele a vyprávěla mu dlouhou, poněkud nejasnou pohádku o bagdaském kalifovi, který jel po poušti na bílém velbloudovi a zatroubením na stříbrný roh přemáhal mnoho nebezpečí a úkladů. Jurica usnul a zdálo se mu o bílém velbloudu a sám byl kalifem a maminka tureckou princeznou, která jej hladila po tváři a utrmácenému nalávala do křišťálové číše silícího, ohnivého vína.

Když jej pak ráno Lisa probudila, pomyslíl si, že věru netřeba se báti spáti samotén v pokoji. Chlubně vyprávěl soudruhům ve škole, že má vlastní studentský pokoj a na obdivující otázku malého Rudolfa, nebojí-li se v noci, odpověděl pouhým opovržlivým pokrčením ramen.

*

Stalo se jednou, že Jurica se probudil prostřed naprosté tmy. A poněvadž si okamžitě uvědomil, že jest samotén v pokoji a že jsou dveře k maminčině ložnici zavřeny, přepadla jej veliká bázeň. Skrčil se pod příkrývkou, nemaje ani odvahy, aby zavolal maminku.

Dětská představa hrůzy plynula černí tmy jako tichý, neviditelný a přece nesmírný a strašlivý pták. Jurica semknul oči, srdce mu bušilo a v duchu přeríkával zmatenou modlitbu. Zazdalo se mu, že slyší tlumený hovor a tichounký smích. Zapomenul okamžik na strach a naslouchal. Neslyšel však ničeho a příšerný pták v temnotě zase zamával neviditelnými perutěmi. Jurica se třásl na své veliké posteli jako do kouta zalezlý psík před hrozícím karabáčem. Styděl se za svoji zbabělost, ale marně se dovolával hrlosti. Pak zase se domníval slyšeti tichý hovor. Vztyčil hlavu a teď již zřetelně slyšel tlumený hlas. Nebylo pochyby: v mamčině pokoji někdo šeptal. Jurica se stupňovanou hrůzou pomyslí na lupiče, vrahy. Myslí bleskla mu představa, jak zakuklení lotři blíží se k mamčinu lůžku, aby spící zardousili. Okamžik ochromen egoistickou bázni ležel nehybně, s očima vytřeštěnými do tmy. Pak ale zoufalá láska dítěte naplnila jeho malé chvějící se srdce odvahou muže. Hbitě a tiše vyskočil, nahmatal na nočním stolku svůj nožik, otevřel jej, a svíraje jej v pěsti, rychle tápal bosýma nohama ke dveřím. Instinktivně jistým hmatem našel kliku a odhodlaným trhnutím rozevřel široce dveře. Ale nevrhnul se očekávaným šerem noční lampičky proti lupičům: Ložnice byla jasně osvětlena elektrickou lampou, stojící pod růžovým stínidlem na mamčině nočním stolku. A maminka, nahá

a ztrnulá, jako zlým rybářem překvapená najada, polou vztyčena na lůžku, opírala se jednou rukou o polštář, druhou jako k obraně držela před vyděšenou tváří. A za ní upíraly se na Juricu vypoulené oči z vousaté tváře neznámého muže. Juricovi klesla pěst s nožíkem. Nechápal, co viděl. Zase jen temně cítil, že stojí před oním pochmurným tajemstvím, které dělí jeho drobný svět od maminky, od života, šumícího podivnými, záhadnými hlasy kolem jeho malé duše. Hleděl na obě vyděšené tváře a jeho srdce, neznalé ještě studu, plnilo se tesklivou, hloďavou tísní.

A náhle světlo pod růžovým stínidlem shaslo, a ze tmy poděsil Juricu hněvivý, cize sípavý hlas mamčin: »Jurico, dítě nešťastné, jdeš odtud!«

A Jurica vrátil se poslušně do své vychladlé postele, a vtisknův tvář do dlaní, počal tiše vzlykati.

ZVĚDAVA

Připadal si směšným, když si teď vzpomenu, s jakou obezřelostí rozkládal své síť kolem mladé duše velkoměstského dítěte, tulícího se k němu v koutě pohovky a vzhlížejícího mu do tváře s šibalským úsměvem svých velkých, životem jásajících očí. Myslí, že chce ty oči teprve otevřít, a nyní poznával, že již dávno i jej prohlédly, že ho sledovala do přítmi jeho bytu ne svedena, ale poněvadž chtěla. Jistě ví, že ji chtěl vlákat do své ložnice, ne jenom do bytu, a ne, aby byli při nevinných polibcích narušeni, ale aby jí mezi přísahami své lásky zvolna rozepial živůtek, pak všechny tkalice rozvázal, a až by polozmámena nenařadlou smyslností ho prosila o ušetření, aby jí zavřel ústa rozvášněným políbením a odnesl ji třesoucím se rukama na postel! Vysmívá se mu teď a čeká, bude-li opravdu ve své komedii pokračovati! — Sesmekl její útlé ruce se své šíje a počal se nervosně procházeti pokojem.

Zdvihla se také a uvolněným, líným krokem odešla k velikým křbovým kamnům a usedla na nízký taburet před mříží. Jako kočka vypíala k teplu hořícího ohně úzká záda a položila bezkrevné tváře do dlaní. Chvilí ho s ironickým úsměvem pozorovala, jak podrážděn měří pokoj nepravdělnými

kroky a vyhýbá se jejímu pohledu, pak sklonila hlavu a zamyslí se. Dobře vycítila, jak nemile se ho dotklo před chvilkou, že neodpověděla zdušeným výkřikem zmatku nebo nevole, když jakoby maně rozepial knoflíček bluzu a když pak jeho rozechvěné prsty se dotkly jejích nahých, sotva rozkvétajících řader. Bylo jí minulého léta patnáct roků, ale věděla již vše. A chtěla i všechno prožít. S Elsou o tom hovořovala po celé hodiny a odhodlala se, že se poddá hezkému, mladému muži, aby jí dal zakusiti poslední, tušenou hádanku mládí. Jako Eva myslila, potom že již není pro ni záhad. Rozhodla se pro Bedřicha.

Zнала ho již dlouho. Potkávali se denně odpoledne, když šla z klavírní hodiny a on z kasáren, někdy i ráno, když šla místo služby do trhu. Nekoketovala s ním však, poněvadž až dosud chodila s Haškem, septimánem, a myslila, že prožívá první lásku.

Zprvu, když ji přepadla ona nezměrná zvědavost, chtěla se nechat svésti Haškem. Ale brzy si řekla, že k tomu je příliš naivní a že bydlí ve starém činžáku u ševce s velkou rodinou; mimoto jí napadlo, že snad je po celém těle zarostlý, neboť si vzpomenu na jeho velké, kostnaté ruce, na nichž bylo viděti pod manžetami hrubé, tlusté chlupy. Rázem si ho zošklivila a hned večer mu řekla, že nikdy již nepřijde do sadů.

A ráno nato potkala Bedřicha. Prohlížela si ho tak nápadně, že se za ní obrátil, a když

ji k večeru jako obyčejně potkal, připojil se k ní. Dnes spolu mluvili po páté a již šla s ním do bytu. Byl všecek udiven, že mu šla tak lehce na lep, co ona hořela dychtivostí po jeho objetí, po poznání. Když ucítila dotek jeho prstů na nahých nadrech, nevěděla již, co ji k němu přivedlo, zda čirá zvědavost, či smyslnost, čekala jenom. A tu právě se z jejího náručí vyvinul. Spatřila v jeho očích nevoli a nerozhodnost, pochopila, že chtěl v ní vidět nevědomou panenskost, poddávající se mu v lásce bezvonně, a že v ní shledává smyslné děvče, nedočkavě toužící po vášnivě rozkoši, že snad dokonce ji podezřívá, že rozkoš ta jest jí už dávno známa. Zlobilo ji, že ji považoval za naivní a nyní že je zklamán. Představovala si vždycky vášeň jako něco velikého, slepě divokého a zatím on, jenž ji měl vášni učit, je liknavě obezřetný, malicherný, chce si hrát na Dona Juana a líbiti se sobě v roli. Zmocňovala se jí stále větší zlost, že chtěla již vstátí a odejítí. Proč je tak protivný. Ale hned se jí to zase rozžehlo v nitru. Co v tom vězí? Bylo to tak podivné, když se dotknul její nahé kůže — tak mrazivé a sladké — ano, sladké. — A teď by měla utéci? Má snad sama svěsti Haška, tu zarostlou, básnickou opici, či začít novou komedii s jiným důstojníkem? Ne, ne, dnes ještě musí všechno vědět! Jest již pět hodin, v půl sedmé má být doma!

Stanul před ní nerozhodnut, má-li se pře-

moci a dále se tvářiti milujícím, či říci jí cynicky, aby se tedy svlékla.

Zdvihl ji k sobě a líbal ji na šíji. Rozechvěla se smyslností a se zavřenýma očima přitiskla se k němu celým pružným tělem. Váhal ještě, drže ji v pasu, nechal ji nakloniti se dozadu a pásl se vítěznými zraky na její rozvášněné, mladičké tváři s nervosně se zachvívajícím chřípím, zruměněné až po tmavěkaštanové vlasy, sčesané k lícím.

»Máš mne ráda, miláčku?« zaseptal.

Otevřela oči. V rozšířených zřítelnicích jí zasvitlo. Postřehl zlý zámýsl pohrdání a prudká nenávist uražené samolibosti jím zalomcovala. Semkla ihned zase dlouhé řasy a se rtů, ve vynuceném úsměvu pootevřených, jí proklouzlo tiché: »Mám.« Bylo pro ni těžkou obětí v tom okamžiku, říci mu, že ho má ráda, nevykřiknouti, že jest jí z duše protivný, že jest u něho jen proto, že nechce teď již jíti k jinému.

Pustil ji, až se zapotácela a vzpomenuv, jak ji prve chtěl cynismem potrestati, řekl: »Svlékni se tedy!« A sám rozepial svoji bluzu a odhodil ji na křeslo. Stála proti němu ztrnulá, s vytřeštěnýma očima, zbledlá. Brutalita jeho slov ji nepřekvapovala, chápala, že v nich jest obsaženo jen odhození vši lži a přetvářky, ale právě toto náhlé, bezohledné odhalení celé nahoty jejích tužeb ji zděsilo. Porozuměla, jak ji chtěl pokořiti, uraziti, že by se zhanobila, kdyby snesla jeho urážky. Stala se náhle ženou a

veškera hrdost ženy se v ní vzbouřila.

Uhodl, že se ukvapil, že mu uklouzne její mladé tělo a chtěl vše napravit. Zachytil ji za ruku a chtěl ji znovu políbiti. Vytrhla se mu prudce a beze slova se obrátila ke stolu, na němž ležel její klobouk.

Bylo mu teď líto, že se nebude moci bavit jejím tělem, vábivě nedospělým, říci večer v kavárně kamarádům, že zase již přiložil do své sbírky panenských vínků nový, tentokrát opravdu závidění hodný a při tom samolibě, tajemnůstkářsky a superiorně si přejeti kartáčkem anglický knírek. A jak hloupé by bylo, kdyby mu skutečně utekla! Je tak moderně hezká, zajímavá ve své mladické smyslnosti — a z pořádné rodiny! Ne — nesmí mu utéci, musí ji mít. Znovu se k ní přiblížil, udobřoval, odprošoval. Neodpovídala, nasadila si široký klobouk na svůj účes Cléo de Mérode, a jen po každé se vyhnula, když sáhal po její ruce. S líčenou lhostejností dokonalé dámy přikročila pak k zrcadlu a upravovala jemnými špičatými prstíky pocuchané kadeře.

U dveří ji zachytil, násilím ji sevřel do náruče, nejsa sebe mocen zlostí a vilností. Okamžik ji tiskl k prsoum a hleděl zblízka do jejích očí, ztemnělých až do černa, blyštících se ledovým pohrdáním, pak jej zatahou, drobnou pěstí udeřila do tváře.

Pustil ji. Odešla hrda, s prvním hořkým poznáním v mladé duši.

JARO

Ela stěží potlačovala slzy soucitu. Bloudila vlhkýma očima po pokoji, jenž zvolna plnil se měkkým šerením jarního podvečera, tékala s předmětu na předmět, jenom aby jí nebylo se potkati se zrakem ubohého Artura, melancholicky resignovaným. Hovořila krátkými, zmatenými větami o všem, co jí vnukala strašlivá úzkost, že se náhle odmlčí, rozpláče se a Artur že uhodne, jak i ona je přesvědčena o neodvratnosti jeho smrti.

Artur seděl proti ní, shrben v lenošce, s vyzáblýma, bílýma rukama na plédu, zakrývajícíím jeho třesoucí se kolena, a nespouštěl zraků s jejích červených rtů, pohybujících se rychle a jemně. »Hle,« pomyslí si, »jest jí mně líto a za půl hodiny setká se v parku se svým milencem a bude mu vyprávěti, že si odbyla trapnou návštěvu u umírajícího. V záhybu cesty se políbí a umírající bude zapomenut.«

A matka chorého pohlížela střídavě na žluté tváře synovy, stigmatizované hektickými skvrnami jako velkými pečeti smrti, a na růžové, zdravé líce Eliny. A v jejím srdci se probouzela nenávist k zdravému děvčeti, jež přišlo navštívit nemocného druha z dětských let a je zděšeno jeho ubohostí; a také si pomyslíla, že Ela, až ode-

jde, setká se se svým milencem a bude s ním se líbat, co nešťastný Artur snad bude se mučiti novým záchvatem kašle. »Proč není souchotinářkou ona!« myslila skorem šeptmo. »Je chudá, její milenec nikdy nebude moci si ji vzít za ženu, leda ji svede. Lépe by bylo pro ni, kdyby zemřela místo Artura.« Hleděla na Elinu štíhlou postavu a přišlo jí na mysl: »Ubohý Artur zemře, aniž měl ženu. Snad, pokud byl zdrav, poznal nějaké poběhlce, ale co je čistá, krásná mladá žena, toho neví — —« A zdálo se jí, že musí vzít s psacího stolu dlouhé nůžky a rozbodati jimi bílé, krásné, čisté tělo, jež se ukrývá pod šedým jarním šatem a jehož nemůže vložit do mdlé náruče synovy.

Ela vyprávěla, že jabloň v zahrádce kvete. Artur zavřel oči a viděl, co se událo před osmi lety v malé zahrádce, sevřené začouzenými nádvorními zdmi jako dno propasti: Jemu bylo dvanáct roků a desetiletá Ela chtěla vylézt na zakrslou jabloň. Pomáhal jí a náhle sesmekly se nahé nohy do jeho náruče; a nad jeho hlavou zmítalo se drobné tělo v uděšeném dětském pláči, a on přitiskl horkou líci k chladné nahé pleti.

Artur otevřel oči a hledal jimi místo, kterého se dotkla jeho tvář před osmi roky.

»Pamatujete se, Elo, jak jste chtěla před osmi lety vylézt na jabloň a jak jsem vás zachytil?«

Ela se zasmála, ale pak viděla, jak Artur

vilně upírá šedé, lesklé oči na její nohy a pochopila, nač vzpomíná. A poněvadž byla již vědoucí, pochopila, že dětská epizoda se stala mladému muži, odsouzenému k smrti, velikým dobrodružstvím, z něhož se rodí nečistá a tragická touha. Viděla zcela jasně, jak ubohý Artur, jemuž zbývá snad již jenom několik dní živořiti, vyvolává ve svém mozku představu její nahosti, jak jeho ochablé nervy se vzrušují žádostí po ohnivě rozkoši jejího objetí. Nepocitovala ani studu, ani hněvu, pouze nesmírná soustrast s nemocným ji naplňovala.

Nutila se k úsměvu:

»Tehdy jsme byli ještě dětmi...«

Artur zase zavřel oči.

»Ano, děti! A vidíte, nyní, když již nejsme dětmi, já zemru, a vy —«

Ela chtěla namítati, že nezemře, že odejde zase do Arca nebo do Egypta a že se vrátí zdrav, ale tu oči chorého se pootevřely a lesklou štěrbinou mezi tmavými řasami se upíral na ni pohled, tak plný nenávisti, že se odmlčela a zachvěla bázní. A když se obrátila zmatena k staré paní, poznala, že sedí mezi dvěma bytostmi, které šílejší nepřátelstvím, závidíce jí jejího zdraví, její fyzické možnosti žiti. Bylo jí jako sentimentálnímu boháčovi, který zabloudil do příšerného doupěte bídy, by rozdělil hladovým žebrákům obsah své tobolky, a pochopil, že žebráci mají právo nejenom na jeho tobolku, ale i na krvavou pomstu své stra-

sti. Byla by s radostnou odhodlaností dala si vyrvati své zdravé plíce a nahraditi je hnusnou hmotou, kterou tušila v žalostné hrudi Arturově, jenom aby nepocitovala závistí umírajícího, jenž s nelogičností zoufalství obviňoval v ní nespravedlivé, rozmarné božstvo, slepou sudbu.

Matka lépe rozuměla synovi. Věděla, že v jeho krvi pod zvadlou pleť žhne smyslnost beznadějných souchotinářů. Že jeho oči vidí nahotu ženinu a lesknou se nenávistnou bolestí, poněvadž vědí, že se zavrou ne pod rty ženinými, ale pod bezmilostným dotekem smrti. A její nešťastná, nesmírná láska, v níž příliš veliká oddanost dala vzkličiti čemusi zvěrecímu, nutila ji k myšlence: »Musí ho políbiti, aspoň políbiti! Dá mu okamžik úkoje, a sobě snad zárodek smrti. Snad také zemře.«

Všichni mlčeli. V pokoji bylo již skoro tma. Ele bylo úzko a chtělo se jí utéci z dusného pokoje, v jehož temnotě se skrývala zoufalost a nepřátelství, ale neměla zmužilosti, by vstala a promluvila několik líčeně veselých slov na rozloučenou.

Matka chorého náhle se vzbopila a odcházejíc do vedlejšího pokoje, řekla rychle:

»Slečno Elo, pojd'te se mnou, chci vám něco okázati.« Vyšly z Arturovy světnice a stará paní zavřela tiše a opatrně dveře. Vzala obě ruce Eliny do svých nervosních prstů a mluvila nejistým, sykvým šepem:

»Elo, drahá, dobrá Elo, vidíte, jak jest

ubohý. Jistě zemře, snad za několik dní již, snad již zítra musí umřítí... A ví to, ach, jak je děsné, právě že to ví! A vy nevíte, že vás má rád, Elo, vás — rozumíte? Má vás rád... Již jako hoch vás měl rád a teď, když se vrátil z Arca, nemyslí na nic, než na vás, — a na smrt... Stále čekal, že konečně přijdete, jako dítě se těšil na vás... A ví, že zemře, brzy zemře bez vaší lásky. Můj Bože, jak šťastný by byl, kdyby mohl věřiti, že i vy ho máte ráda... Ne, ne, vždyť já vím, že milujete jiného, já vím, ale rozumějte mi, bylo by to milosrdenství, milosrdná lež... kterak byste mohla milovati umírajícího! Ale uvažte, jak by ho blažilo a krásnilo mu poslední hodiny vědomí, že ho máte ráda, vy, o které blouzní ve snu a v horéce! Umřel by šťasten...«

Ela naslouchala užaslá a znepokojená. Artur že ji miluje? Ubohý Artur, jenž jí závidí její zdraví a jenž bude snad již pochován, až květy jabloně opadají? A jemu má lháti, snad hlasitě říci, že ho má ráda? Obejmouti jeho smutné tělo a skloniti hlavu k hrudi, v níž každým okamžikem snad přestane srdce bušiti... Zachvěla se bázni a odporem. Ale hned zase ovládla ji bezmezná soustrast. A pravila si, že by bylo brutálností, nezkrášlit poslední chvil umírajícího, nevzíti jeho rukou do svých a nehladiti jich se soucitem, tolik podobným lásce, až by milosrdná iluze svým omamným jasnem zastřela hrozby umírání.

Vrátily se k Arturovi a usedly těsně proti němu. Jeho oči byly opět zavřeny. Ela bezděky opakovala několikrát myšlenku: »nevzítí jeho rukou do svých a nehladití jich se soucitem, tolik podobným lásce...« A vzala jeho ruku něžně s plédu a hladila ji. Artur na ni vytřeštil oči. Ale dovedla dáti své tváři výraz neskonaleho soucitu, o němž se domnívala, že je podoben pohledu lásky.

Stará paní naklonila se k synovi a zašeptala vzrušeně: »Miluje tě!«

Artur semkl rty. Pochopil. A okamžik chtěl cynickým smíchem ztrestati obě ženy, že jsouce zdravý, chtějí svým srdcím, ustrašeným blízkostí smrti, ulehčiti komedií milosrdenství. Ale cítil chladné a hladké prsty Eliny na svém zápěstí a řada smyslých představ potlačila jeho hněv. Což kdyby děvče soustrastí dalo se strhnouti! Je tak dobrá a uděšená smrtí, že by v komedii, ke které ji matka za dveřmi pohnula, pokračovala jistě i k polibkům. Přivinula by se k němu, cítil by na hrudi její mladá, tvrdá řádra... Dojista by nebránila, jemu, umírajícímu, kdyby mu ruce zabloudily a dotkly se její nahosti... Zcela jistě by se nebránila... A je tak zcela vyloučeno, že by se mu vrátily v okamžiku vzrušení bývalé síly a třeba násilím že by ji donutil, aby zůstala důslednou v počaté komedii? Matka by je nechala o samotě... Cítí, ano, cítí, že by vše bylo možné — Snad by pak v posledním záchvatu rozkoše zemřel... Nebyla by to

zcela jiná smrt, vydechnout v náručí mladé, krásné ženy, než zakončiti na poduškách, vlhkých smrtelným potem, dlouhou agonii šeredným škytnutím?

Arturův mozek pracoval chorobnou, bolestnou intensitou. Ve vteřinách promyslel řadu možností, situací, plánů, konstruoval klamivá slova, jež by Ele vsugerovala bezmocnost vůči soucitu s umírajícím, jenž přitiskne k sobě její tělo jako oběť lidstva všem trpícím a odsouzeným... Jeho ruka ležela těžce v Eliných prstech, a rychle rostoucí naděje rozhostovala v jeho krvi tuchu nelslychané rozkoše. Ujal Elu za obě ruce a otevřev široce oči, snažil se čísti v jejích rysech, mizejících v temnotách večera.

Nešťastná matka, groteskní idejí posedlý improvizátor a chmurný napověda tragické komedie, přiblížila úkradmo ústa k Elinu uchu a zašeptala:

»Jak na vás hledí! Jak vás miluje! Smilujte se, polibte jej! Polibte jej!«

Artur slyšel matčin šepot. Zdálo se mu vše nejapně pohaceným, ztraceným. Eliny ruce se chvěly. Její tvář jenom nejasně prosvítovala temnem. Artur se modlil: »Veliký Bože, dej, ať tato žena mne políbí. Dej, ať její soucit je větší než její hnus! Budu v tebe věřiti a s tvým jménem na rtech zemru, dáš-li mi zakusiti rozkoše! Všemocný Bože!« Zavřel oči a čekal, vyslyší-li Bůh jeho modlitbu, ucítí-li na tváři dech Eliných úst, jak se blíží její rty. Bylo to strašlivější oče-

kávání, než očekávání smrti.

Ela se nehýbala. Krátký okamžik jí bylo, jako by musela podlehnouti sugestivní moci šepotu a políbíti Arturova ústa, ale náhle se vybavily z chaosu jejích zmatených domněv a představovaných trosek myšlenky, zcela určitě formulované: »Je to cizí člověk. Je ztracen a nic ho nezachrání. Jeho blízkost sama je pro mne již nebezpečná. Není pravda, že mne miluje. Řekl-li to, byla to fantazie nemocného. A já miluji jiného. Nepolíbím ho, nepolíbila bych ho, ani kdyby mi nebyl odporný svou nemocí. Vstanu prostě, podám oběma ruku a odejdu. A nepřijdu již nikdy.« Ale neměla ještě odvahy vstáti.

A Artur čekal. Vteřinové modlitby se střídaly s mžikovými chlipnými visemi v jeho mučené duši. Pojednou ucítil, že Eliny ruce již se netřesou; a pochopil, že se rozhodla, že ho nepolíbí, že jeho prsty již nikdy se nedotknou nahé ženy, že nezemře v orgiasmu posledního rozvášnění, ale v žalostném dokonávání. Jeho srdce se naplnilo nevýslovnou hořkostí a bolestný hnus nad celým ztraceným životem a světem vstoupil mu až s fysickou předmětností hrdlem do úst, že se mu chtělo vyplítí.

Prudkým pohybem odstrčil Eliny ruce.

Ela povstala. Cítila se v právu a neobviňovala se z tvrdosti.

Stará paní s úzkostí sledovala její pohyby. A když viděla, že se Ela nesklání, aby Artura políbila, zdálo se jí, že musí se na ni

vrhnouti a zardousiti ji. Chtěla učiniti ještě poslední pokus; řekla hlasitě:

»Elo, polibte Artura na rozloučenou!«

Doufala, že Ela bude se ostýchatí a neodmítne prosby, pronesené nahlas, ježto nesplniti ji by ranilo nemocného.

Ale Ela obrátila se k ní a odpověděla krátce a tvrdě: »Ne.«

Pak pravila, podávajíc Arturovi ruku:

»Na shledanou, Arture, pozdravte se brzy a navštivte nás!« A když Artur nechal své ruce nehnuté ležeti na plédu, usmála se lhostejně a podala ruku jeho matce, která v náhlém pokoření se neodvážila ji přehlédnouti.

Vyšla na ulici, vmísila se do proudu lidí na chodníku a myslila téměř hlasitě: »Ubohý Artur zemře, ale já žiji, a jest jaro...«

HELIODOR

Melita byla nešťastna. Tak nešťastna, že přijela do velkého města s pevným rozhodnutím: Buď anebo. Anebo znamenalo smrt. Jakoukoliv, nejspíše utopením. Buď znamenalo: Žít jako ženy bez krbu. Mít muže, který dovede býti něžný a zvířecky brutální: který miluje.

Velmi nešťastna byla Melita. Neboť chtěla býti démonicky krásná, svůdná, a byla maličké, žalostně hrbaté a vychrtlé Židě; chtěla býti tak bohatá, aby mohla obývat palác na slunném břehu moře, aby mohla rozhazovati zlato lehkomyšlně a rozmařile, a byla devátá dcera chudičkého kramáře v zapadlém provinčním městečku. Život se Melitě strašlivě posmíval, nabízejí jí soustrast, jí, která si přála vzbuzovati závist.

V jejím sedmnáctém roce se přihodilo, že spatřila špatně zastřeným oknem nádvorní komory robustní, rzovlasou služku svíjeti se v objetí mladého, neznámého muže. Se zatajeným dechem a třesoucími se koleny stála dlouho u okna a odplížila se pak do své postele s prvním pochopením a prvním určitou definicí svého neštěstí: Jí nikdy neobejme muž.

Naučila se hleděti na jednotlivé muže s jediného stanoviska: Nešťítíl by se vzítí do náručí ji, hrbatou kostru? A u každého si

říkala s temným, bolestným vztekem: »Štítíl by sel«

A počala nenáviděti svoje znetvořené tělo hlubokým záštim. Často, podařilo-li se jí osamotněti doma, svlékala se a prohlížela ve velkém zrcadle svoji v nahosti smutně groteskní postavičku, zatínajíc zuby a zlostně potlačujíc slzy; plivala do zrcadla po svém obrazu a kvapně se odívala, aby nepodlehla touze, polítí petrolejem tu ohavně vypuklou, bezprsou hrud' a ty směšně dlouhé, tenké nohy a spáliti je jako odporný hmyz.

Stala se z ní malá, chlipná nestvůra. Objevila, že, spí-li na zádech, dostavují se její zmučené bytosti erotické sny. A ač jí zkřívená páteř způsobovala ležením na zádech veliké bolesti, neusínala jinak. Prožívala ve svých snech orgie úžasné bizarnosti; podávala se mužům, kteří se v jejím objetí stávali divokými samci neznámých druhů zvířat; groteskní Leda laskala ve svém klíně prehistorického pterodaktyla; nebo měnila se v ztepilou athenskou hetéru nestoudně krásných nader a mohutných stehů, která pronásledována hejnem černých otroků, klesala s cynickým smíchem na trávník a vítala své stihatele hanebnou grimasou zšílené nevěstky.

Probouzela se však ze svých snů v skutečnost, která rovnala se peklu.

Během dvou let zřekla se všech svých dívčích tužeb o kráse a bohatství a formovala

svůj nárok na život v jediný, velmi skromný požadavek: býti objata mužem.

Učinila několik nesmělých pokusů realizovati tento požadavek. Avšak pokusy se zhatily. V jejím okolí nenalezl se dosti chápavý a zchátralý, ani dosti milosrdný muž. A Melita ukládala se dále se zoufalými slzami v očích svým rozbolavěným hrbem na lůžko, aby bizarními mátohami snů za cenu několika hodin úkoje jen více jitrila svoji krev.

Pak jednoho dne přišla naděje. Jedna ze sester provdala se do hlavního města a pozvala Melitu na delší návštěvu. Melita všechna se chvěla, čtouc pozvání. Pojede do velikého, nepochopitelně velikého města. Mezi statisíci žije dojista muž, který je určen, aby ukončil její muka. Snad jí podobný mrzák. Najde ho. A ne-li — Tu se Melita ustavila na svém: »Bud', anebo«.

Pak nastal den, kdy opravdu kráčela rovnou, krásnou ulicí velikého města a mýjela tisíce lidí, kteří, všichni jí neznámí, objevovali se před ní a mizeli, nevšímajíce si jejího hrbu, zakrytého jarní mantilou chudé, bázlivé elegance. Opravdu nebylo třeba stydět se za svoje prokleté tělo; bylo mnoho ještě hůře znetvořených a lidé velkoměsta neměli času k zraňování soucitnými pohledy. Radostně prodírala se proudem chodců a myslila: Ano, počátek je zde. Přijde i ostatní. A myslíc na ostatní, pociťovala příjemné a vzrušující mrazení, které nikterak se ne-

podobalo mučivé žízni jejího těla. Pak si zvolna počala uvědomovati účel svého blouzení neznámými ulicemi: Vyšla hledati muže. Osmělena nevšímavostí mimo ni spěchajících, upírala drze své velké, melancholické oči na míjející ji muže. Přehlíželi ji a, setkali-li se s jejím pohledem, odvraceli lhostejně zrak. Potkala několik hrbáčů. Ale neviděli jí. Jeden z nich plížil se za nádhernou ženou. Byl mlád, elegantně oděn a měl hezkou, inteligentní tvář. Jeho oči lpěly chťivým pohledem na drobných, lakových střevíčkách, kmitajících se před ním pod bílou krajkou. Melity zmocnila se palčivá žárlivost. Proč sleduje tu, která nevzrostla pro něho? Jí, Melitě, má patřiti. Sledovala je. Zašli do sadů. Dáma se zastavila a hrbáč jí podal visitku. »Zítra v pět hodin, ano?« Dáma přisvědčila a hrbáč odcházel stranou, pohvizduje si sentimentální odrhovačku. — A Melita pochopila, že si hrbáč zítra koupí rozkoš. Vztek jí zalomcoval. Proč není také mužské prostituce? Oh, jak by hýřila v mužském lupanaru! Kradla by třeba, ale hýřila by.

Znechucena vyšla zase na promenádu. Stmívalo se již. Na ulicích rozžehly se tisíce světel. Melita znavena a zklamána ploužila se podél zdí. Zdálo se jí, že byla opojena nadějí a že vystřízlivěla. Hluk a ruch ulice, do něhož vešla s radostným pocitem osvobození, počal ji skličovati. Vrátila se do sadů a usedla na lavičku před vodotryskem.

Tenký proud vody tyčil se do výše a roztrštěn padal na hladinu basinu těžkými krůpěmi. Křoviny sadu rýsovaly se na temné obloze masivními obrysy, nad nimiž v podivné perspektivě trčely silhuety skupených věží a štítů. Hluk ulice, složený z bezpočtu disharmonických prvků v jednotvárnou melodii, doléhal k Melitě jako chrčivé supání jakési gigantické obludy, jež se soumrakem uložila se k odpočinku a usíná. Melitě bylo nesmírně úzko v blízkosti této obludy. Zapomenula na svoji hysterickou touhu a pocitovala jenom tíhu svojí opuštěnosti, svého vyvržení. Budoucnost, aniž si ji představovala, hrozila jí čímsi neskonale smutným. Melita položila hlavu na opěradlo lavice a plakala tichým pláčem beznadějně zoufalých.

Přešel mimo ni velký, štíhlý muž s chrysantémou v knoflíkové dírice. Zaslechnuv sténání, obrátil se a přikročil k Melitě. Ohnul své dlouhé tělo, skříživ ruce na zádech a pozoroval plačící. »Ah, nešťastná, zrazená, že?«

Melita uleknutá pozdvihla hlavu. A spatřivši z bezprostřední blízkosti muže, rázem byla zachváčena chlipností. Všechny smutek a zoufalost byly potlačeny. Zaslzenýma očima hleděla na muže a snažíc se proniknouti šero, myslila: »Zdá se býti nemladý, ale hezký. Snad mi ho Osud přivedl.«

Muž s chrysantémou se vzpřímil a strkaje ruce do kapes svrchníku, zasmál se a pravil: »Pláčeš? Není tedy bída tak příliš-

ná, máme-li ještě nadbytek slz!« Pozdvihnul šosy svrchníku a usednul vedle Melity. »Dovolíte, abych s vámi pohovořil. Miluji neštěstí svých bližních, Mohu, díky dobrému Bohu, svoji náruživost hýčkat. Svěřte mi svoje neštěstí. Bude v dobrých rukou. Bude-li se mi líbiti, odkoupím vám je. — Nuže?«

Melita neshledávala jeho slov podivnými; přesvědčovaly ji, že neznámý jest vytouženým mužem, a zdálo se jí, že volil vhodný úvod k neobyčejné scéně, která musí následovati a kterou si již v svojí choroblivé fantasií živě a necudně představovala. Tušení budoucí závratné rozkoše ji tak opanovalo, že dlouho nedovedla nalézt odpovědi. Hleděla na příštího milence rozjiskřujícíma se, dosud slzami lesklýma očima, a její malounké, hubené ruce sevřely se v pěsti, že pocítíla bolest, způsobenou nehty, zaryvšími se do dlaní. Neznámý díval se na ni s klidnou účastí.

»Moje neštěstí chcete?« řekla konečně. »Oh, líbilo by se vám, neboť není to všední neštěstí.«

Muž se zasmál. »Zdá se, že nejste zkušená prodavačka neštěstí. Zapomínáte, že vychvalováním stávají se kupci nedůvěřivi.«

»Skutečně, pokouším se po prvé prodati svoje neštěstí. Činite však dojem, že nezneužijete mojí nezkušenosti.« Nedaleko rozsvítila se žárovka a osvětlila muže s chrysantémou. Melita se nahnula a spatřila úz-

ký, žlutý, vyholený obličej s ostrým nosem a černýma, vpadlýma očima, suchý, ironický obličej s vráskami a rysy, o nichž nedovedla usouditi, byly-li modelovány neřestmi, či strastným, těžkým životem. Zároveň upozorovala ohromně silný parfum, který neznámého obklopoval jako nehybný, hustý mrak. A Melitě bylo, jako by se rozpomínala na tutéž tvář a týž parfum z kteréhosi dávného snu a jako by scénu, kterou si prve po cizincově oslovení představovala, již jednou byla prožila.

»Ne,« pravil muž s chrysantémou, »nezneužiji vaší nezkušenosti. Avšak obávám se, že vaše neštěstí pozůstává z pouhé nespokojenosti se zkrivenou páteří; pak ovšem nebylo by ničeho s koupí, neboť takovými neštěstími zabýval jsem se pouze ve svých počátcích.« Neznámý tvářil se velmi vážně, a Melitu pojal strach, že, až mu vypoví svoje neštěstí, pokrčí rameny a odejde. Úzkostlivě mlčela.

»Nuže?«

Přemýšlela několik okamžiků a počala pak mluvit tichým, chvějícím se hlasem: »Snad opravdu se vám bude zdáti moje neštěstí příliš malicherným. Ale není jím. Není všední. Všední jest neštěstí mrzáků, kteří proklínají svoje tělo, poněvadž jim bře možnost domýšlivosti nebo možnost vyděláních leba. Tak nešťastna jsem byla v svém prvním dívčím mládí. Viděla jsem krásné, rovné lidi, a zoufala jsem, že se od nich tak

šeredně liším. Přes to však bylo možno žíti. Jednou ale naskytla se mi příležitost spatřiti hřích. Nahý hřích, jak jest brutální, silný a krásný ve své nahosti. Bůh hrbem vyloučil z mého života hřích, aniž mi poskytl jaké náhrady. Možná člověku žíti bez hříchu? Možná mu žíti s vědomím, že vše kolem něho se radostně poskvřňuje hříchem a jen on zůstává vně čistý, zatím co jeho hrud' prohnívá touhou po nedosažitelném hříchu? Chápete bezcennost takového života? Přimyslete k tomu všechna ponížení mrzáctví, chudobu a fysické bolesti. — Zdá se vám moje neštěstí příliš malým?« Melita se odmlčela a se strachem očekávala odpověď.

Sběratel neštěstí se zamyslel. Jeho oči byly na Melitu upřeny ironickým a roztržitým pohledem. »Dobrá. Vaše neštěstí jest mě dosti nevšední. Avšak — cena?«

Melita se dusila bázni. Ale myšlenka, že se jedná o cíl života, dala jí sílu zašeptati: »Cena? Hřích —« A vyslovivši tato dvě slova, vytřeštila v smrtelné úzkosti zrak na cizince, jehož pohled na ní bez hnutí spočíval. Neodpovídal a Melita pochopila veškerou žalostnost svojí situace. A zapomínajíc osudovosti přítomné chvíle, zarděla se studem. Bylo jí tak trapno, že sklopila hlavu a rozmýšlela, nebylo-li by lépe, nevyčkatí odpovědi snad pokořující a odejítí. Pak ale vzpomenu, že by bylo možno odejítí jenom někam pro smrt. A zůstala se sklopet-

nou hlavou a bušícím srdcem.

Sběratel neštěstí se pohnul a řekl: »Buďž. Koupím vaše neštěstí. Za hřích, Jak se jmenujete?«

S Melitou se točil svět.

»Jak se jmenujete?«

»Melita.« A její ubohé tělíčko třáslo se chlípností.

»Nuže, Melito, pojďme. Mně říkejte — třeba Heliodor.«

Vstali. A muž, milující neštěstí svých bližních, jsa příliš veliký, než aby mohl jíti zavěšen s maličkou Melitou, ujal ji za ruku a vedl ji jako dítě z tichého sadu do ulice naplněné večerním shonem velkoměsta. Neměla odvahy otázkati se ho, kam ji vede. Ale důvěřovala mu a byla šťastna a hrda, kráčeje množstvím lidí po boku zdravého, elegantního muže.

Vešli do útulného, světlemodrého separé distinguovaného hotelu. Heliodor, jednaje s Melitou jako s dokonalou dámou, objednal u bělovlasého, vážného a zdvořile lhostejného číšníka bohaté souper.

Melita, sklíčena přepychem nezvyklého prostředí a rozrušena celým dobrodružstvím, které mělo jejímu životu dáti novou tvářnost, krčila se na své židli, klopíc oči a marně se nutíc pozřítí několik soust. Vyciťovala bolestnou grotesknost tohoto souper en deux a počínala se zabývatí otázkou, co podivného muže, sedícího proti ní a nenuceně cosi vyprávějícího, mohlo přiměti,

že se nabídnul zakončiti muka jejího těla.

Odpovídajíc jednoslabičně na zpola chápané otázky Heliodorovy, netroufala si pohlédnouti mu za jasného světla plynového lustru do tváře, a viděla pouze jeho ruce, volně a obratně manipulující příborem; byly to krásné, bílé ruce jemného zápěstí, na němž v překvapujícím kontrastu černal se hustý, hrubý porost dlouhých chlupů. Avšak na Melitu působilo objevení tohoto kontrastu zvláštním půvabem; nejasně tušila, že jest znakem perversních sklonů Heliodorových, jimž bude vděčiti objetí muže... — A znovu podléhala svojí nesmírné chlípnosti, která vše kolem ní halila v temno, jímž šlehaly plameny animální vášně jako požár na nočním obzoru.

Heliodor podal jí pohár naplněný šumícím vínem a ona vlila do hrdla chladné víno dlouhým, blaživým douškem. A zmámena rychlým účinkem vína, pohlédla na Heliodora zamženými očima. Usmál se a znovu jí podal naplněný pohár.

I ten vypila a počala náhle hovořiti. Žasnouc nad svými slovy, která, neformována v její mysli v myšlenky, plynula jí z úst dokonale stylisovanými větami, vyprávěla bizarní, cynické aventury svých snů. Úžasnými, výstižnými obrazy líčila ony chimérické scény, které zdály se slučovati všechny brutální rozkoše pohlaví, procítěné veškerým tvorstvem od prvních period země, v zažitky jediného individua, nadaného zvlášť-

ní hypertrofií schopnosti sexuálního citění.

A Heliodor užaslý naslouchal malé, opilé nestvůře, posedlé podivně zvrhlou básnickou inspirací. Naslouchal a cítil svoji krev kypět a svoje nervy se chvěti. Opíjel se rychle vínem v bezděčné snaze, přizpůsobiti se extasi hrbatého děvčete, jež upíralo na jeho zápěstí vytřeštěné, veliké modré oči vlhkého, ztrnulého lesku.

Pak náhle schvácen nezkrotnou smyslností, hodil přivolanému sklepníkovi několik bankovek a ujav Melitu do náruče, odnášel ji, vrávoraje, na ulici k uzavřenému vozu; objala jej křečovitě dlouhýma, tenkýma pažema a přitiskla se k němu jako zraněná opice.

Vůz zastavil před vilou cottageové čtvrti. Heliodor vnesl si milenku do ložnice.

*

Bylo jitro. Časné, studené, jarní jitro. Vele město rozkládalo se kolem zroseného sadu ještě v tichém dřímání.

Heliodor vynesl Melitu z vozu a posadil ji jako neživou loutku na lávku, na níž ji byl večer nalezl. Její tvář byla popelavě šedá a oči zakryty vysílenými víčky.

Stál nad ní zachmuřen, se stopami pekelně šílené noci ve tváři, ztuhlý v ironickou, vráskami zbrázděnou masku.

V jasanu nad nimi rozezpívala se pěnkava. Vodotrysk, dosud uzavřený, vyšlehnul náhle vysokým proudem do výše a počal

svoji jednotvárnou píseň. Z ulice zarachotil a zaskřípal elektrický vůz. Zadusala kopyta koní.

Mezi dvěma gotickými věžemi na obzoru vyšinula se bledá, ranní mlhou zastřená deska slunce.

Heliodora zamrazilo. Sklonil se k Melitě a vložil mezi prsty její dětské, hubené ruky drobnou lahvičku s vignetou jedu. A odešel váhavým krokem, ale neohlížeje se.

Melita otevřela oči. Zahlédla ještě Heliodorovu vysokou postavu. Chtěla vykřiknouti jeho jméno, avšak usmála se pouze bolestným, sarkastickým úsměvem.

Ucítila lahvičku v ruce a pohlédla na ni. Dlouho se upíraly její znavené oči na kresbu lebky se skříženými hnáty.

»Ano, ano« — zašeptala. Otevřela lahvičku, zvrátila hlavu vzad na opěradlo lavice a dala vykapati tekutině přímo do hrdla. Ruka jí bezvládně sklesla a lahvička skulila se do písku.

A Melita usnula ve spánek, jenž neměl skončiti probuzením v prokletou skutečnost.

ZMRZAČENÝ DON JUAN

Ubohý hoch. Opravdu se zabýval myšlenkou, že Adéla mohla by se státi onou dobrotivou ženou, která, zaslechnuvši v jeho cynismech ston zoufalého srdce, se zavřenýma očima sevře do náruče zchromeného fauna. Ubohý hoch! Jest nepochybně, že doufal. Byla příliš laskava k němu, příliš shovívava k jeho lascivním řečem, mírnějším pouze jejich duchaplností. Možná též, že si řekl: »Neučiní-li toho z útrpnosti, učiní to snad z perversity.« Neboť nakreslil se před ní úžasným obrazem chlápce samce zpřerážených noh, vyjícího ne již bolestí, ale vyhladovělou, divočí říjivostí. Bylo někdy i trapno, jak zvířecí výraz dal svým vpadlým, inteligentním očím, upíraným na její dekoltované podhrdčí. Bývala zmatena, ale usmívala se pak na něho. Snad viděl v těch úsměvech slib, neboť výraz jeho očí měknul, stávaly se zamlženými jakoby dlouhým patřením do přílišného jasu. Sedával potom tiše, nehnutě opřen o vysoký lenoch své trojkolky, s rukama zkříženýma na mohutné, nemocí dosud nezasažené hrudi.

I onoho večera tak seděl. Ostatní u stolu si ho málo všímali. Smlouvali výlet ke zříceninám hradu, na němž kdysi maďarská šlechtična povraždila přes dvě stě dívek, aby si koupelemi v jejich krvi uchovala svoji

krásu. Adéla počala s ním hovořiti o onom strašlivém egoismu krásné ženy. Řekla: »Vyskytla se moderní spisovatelka, která obviňuje soudobé ženy, že by byly schopny vraždit vlastní děti, kdyby jejich krev mohla jim vrátiti mládí a krásu.« Neodpověděl hned, upíraje na ni svoje tmavé, znovu se rozjiskřující oči. Naklonil se pak k ní a řekl tiše: »Dovedl bych podřezati všem vašim spolustolovníkům hrdla, abych, vykoupav svoje prokleté hnáty v jejich teplé, zdravé krvi, mohl se doplaziti do vaší ložnice.« Nepotrestala ho ani pohledem. A Don Juan, zbavený své nebezpečnosti odúmrtím nohou, jejichž sedlům a ženským stehnům uvyklé svaly už dávno vyschly pod tygří kožešinou trojkolé lenošky, počal se zcela vážně těšiti ilusí: Přijde krásná a vznešená žena a položí se na lůžko, s něhož po léta odhání vztekly mrzák sluhou přivedené nevěstky.

Cikáni dohráli a kdosi navrhl procházku po nábřeží Váhu. Laskiewicz zahvízdnul, odkudsi z temna přiběhl Wojciech a postavil se za lenoškou pánovou. Adéla pečlivě upravovala kožešinu na nohách mrzákových; dal si sloužiti se samozřejmostí rozmrzelých nemocných, po dlouhá léta již odkázaných na cizí pomoc. »Půjдете zítra na hrad?« otázal se lhostejně, číhal ale, zda v její odpovědi neozve se zachvění, způsobené reminiscencí jeho slov o ložnici. »Ne, vím ještě,« pravila tiše, »nezůstanu-li do-

ma.« Zdalo se mu, že ono zachvění se ozvalo. A domýšlivou logikou bývalého svůdce pomyslí: »Snad chce zůstat doma, aby v nepřítomnosti ostatních mohla ke mně přijít.« Bylo mu, jako by se jeho bezvládným nohám vracel život. »Navštívíte mne?« tážal se tlumeně, domnívaje se, že tlumenost dodává otázce jasnosti. Ohlédl se po ostatních, kteří již odcházeli s terasy, a odpověděla rovněž tiše: »Nevím — kterak bych mohla!« Nepochyboval již, že přijde. Že přijde zvědava, co drzý mrzák s ní počne. Ušklíbnul se a zavelel: »Kupředu!« Wojciech opřel se o lenošku, zarejdoval jejím zadním kolem a dlouhým krokem doháněl společnost. Adéla šla za lenoškou se sklopenou hlavou.

Orban jich vyčkal a pravil: »Alfred bude na nábreží zpívat barcarolu z Hoffmannových povídek.«

Laskiewicz zaťal zuby; měl Orbana v podezření, že se mu podaří, nebo již podařilo, stát se Adéliným milencem. Ah, kdyby byl zdrav! Počal pochybovati, přijde-li Adéla zítra k němu. Drobné křemínky promenády chřestily pod koly lenošky a pod tančivým krokem Orbanovým. Adéla kráčela lehounce, slyšel jen šelest její hedvábné sukně. Nevnímal slov hovoru svých průvodců, ale mnoho jiných zvuků letního večera v lázeňském parku prodíralo se k jeho sluchu s podivnou zřetelností. Ze vzdáleného sklepa hostelu slyšel jednotlivé akordy klavíru a ihned

doplňoval si je v celistvý doprovod stupidního, kluzkého kupletu. Odkudsi z ústraní parku ozval se dívčí tlumený smích a Laskiewicz představil si mladé, kypré děvče, které vídával při dopolední hudbě, jak nyní sedí v úkrytu hlohového bosquetu a s nejpřímým smíchem se brání dotěravým rukám mladíka v plátěných šatech a žlutých amerických střevících, který dnes ráno se k ní přitočil, podávaje jí dvě velké chrysantémy. Znedaleka zaslechl tenounké cvrknání ostruh a věděl, že tam na lavičku pod smrkovou skupinou usedá elegantní, černovlasý hulánský nadporučík s hezkou ženou židovského milionáře z Oděssy. Pak zašuměly vody a zaleskla se hladina Váhu, a mrzácký erotik vzpomnul žen v připlihlých a prosvítavých koupacích kostymech, jak hlučí a plískají v slunečním úpalu v mělké vodě kolem plovrny ve středu řeky. To vše budilo v něm vzteklou touhu po brutálních rozkoších sexu, po rozkoších, kterých všichni kolem něho mohou do znechucení zkouseti a které jsou jemu od let dosažitelný pouze zhnusující koupí.

Nepozoroval ani, jak Wojciech zajel s lenoškou mezi dvě lávky; na jedné usedla Adéla s Orbanem, na druhé obě děvčata Cieslinských s Alfredem a Krapnerem.

Žárovky nábrežní promenády mísily své světlo s měsíčním jasnem v podivnou směs, lehající na černou hladinu Váhu těžkým, klidným trpytem. Všude bylo již ticho, tak-

že všichni bezděky přidušovali hlas. Vrby a olše na cípu ostrova bylo viděti jen v temných obrysech, ač měsíc jasně svítil a protější břeh byl už docela zahalen stříbřitě tmavým závojem.

Hovor umlknul a Laskiewicz vytušil, že sedí samotén mezi lidmi mladých, lásky lačných srdcí, již, poddávajíce se tiché krásě letního večera, vzdalují se od něho, roztrpčeného, odbytého chlípníka, aby přichýlili se jeden k druhému v směšně poetickém roztožení, jehož zakončení nechce býti přece ničím jiným, než čím jest jeho neskrývaná, hrubá žádost pohlaví. Rozčilovalo ho, že snad i Adéla proto mlčí, že podléhá naivnímu kouzlu kusu přírody, chudé a zastírající svoji chudobu lacinou poesíí měsíční noci; podezřívá Orbana, že využívá příležitosti k tajným stiskům Adéliny ruky, k dotekům lokty, ke všem těm drobným předehrám komedie milování, jakých sám, dokud býval zdrav, nevyběračně užíval k chtěnému svodu žen, dávno již odhodlaných. Zmocňoval se ho vztek. Chtěl zasyčeti něco hodně surového, aby všechny ty tři párky poplašil a indigoval, ale zdržel se náhlou nadějí, že, je-li Adéla dosti nemravna, aby se poddala Orbanovi, s nímž se zná sotva několik dnů, bude také dosti nemravna, aby přišla k němu, mrzákovi, jemuž prokazuje již druhou sezónu přátelskou péči a jehož cynicky doznávaná vyhladovělost musí ji lákati představou chorobné sensace. Zároveň vzpome-

nul, že Orban má odjeti zítra na několik dní do Vídně, a myšlenka, že Adéla bude zbavena nejnebezpečnějšího špehouna, zesílila znovu jeho naději, že proto neúčastní se výletu, aby mohla přijíti k němu.

Rozveselen přerušil mlčení. »Alfrede, vy-lákal prý jste společnost na vlhké nábřeží slibem, že budete zpívati. Nuže, učte se do-stávat slibům.«

Všichni souhlasili a Alfred bez vzpouzení pooděšel do stínu, a opíraje se o železné zábradlí nábřežní hráze, počal zpívati slíbenou barcarolu.

Jeho dobrý tenor rozluštil široké ticho noci mohutnou melancholií písně. Když skončil, vyžádala si mladší Cieslinská jakousi sentimentální píseň Schumannovu. Alfred zpíval a Laskiewicz, ohlédnuv se, viděl, že Marii lesknou se oči pohnutím. Usmál se tiše a myslil: »Jen rozplývej, ovečko, Alfred ti zapěje ještě zcela jinou písničku!« A vrátil se k svému zítřejšímu odpolední, kdy svýma, chvála Bohu, ještě zdravýma pažema přitiskne k sobě Adélu.

Zaslechnul šepot. Adéla šeptala s Orbanem. Podezření proti nim zase oživilo. Napínal sluch, ale nerozeznával slov. Alfred snížil hlas a tu slyšel zcela zřetelně: »Neboj se, fiakr bude ve dvě čekati za lázeňským domem —«

Více neslyšel, ale rázem pochopil, oč se jedná: Orban odjede ráno ne do Vídně, ale jen do nejbližšího města, a Adéla, až výlet-

níci se vypraví k zříceninám hradu krve a krásy žíznivé magnátky, pospíší fiakrem za Urbanem. — A on, hlupec, se těší, že přijde k němu —

Strašlivý vztek vbodnul se mu v srdce jako hrubý, zubatý nůž. Chtěl vyskočiti, zapomínaje na své mrzáctví a udeřiti Orbana do tváře. Ale mohl se pouze silou svých rukou pozdvihnouti v lenošce. A náhle projel jeho očima a mozkiem rudý, široký blesk a udeřil ho kdesi v zátylí — a těžký trup mrzákův zvrátil se na postranní opěradlo lenošky. Laskiewicz zasténal, a když ostatní uděšeně se nad ním skláněli, byl již mrtev.

CHANTEUSA

Zpívala těžkomyslnou píseň o rozbitých houslích, kterou důstojníci zapadlé garnisony už nesčetněkrát za zoufale nudných večerů slyšeli mechanicky, ospale odehrávanou cikánskou kapelou, vždy s týmiž otřelými efekty improvisací starého, v bídě zešedivělého primáše. Zpívala a nejistě dělala naučené kroky na primitivně z několika prken sbitém jevišti pod zaprášenými kaštany hotelové zahrady, v matném osvětlení petrolejovými lampami, které stěží přemáhaly šero měsíčné, horké letní noci. Zpívala mladým, neškoleným hlasem, a z jejích modrých, bázlivých, ličidlovou černí až nepřírozně zvětšených očí zalétaly k nevalně čistým ubrusům stolů plaché pohledy, jasné prosby o shovívavost. A devíti husarů, skorem jediných návštěvníků šantánu, který jakous podivnou náhodou vpadl do strašlivé nudy jejich životu odlehlého městečka a přinesl jim náhle nečekanou naději s ženami prohýřených nocí, zmocňoval se soucit s děvčetem, o němž bylo zjevné, že ještě nesrostlo s prostředím potulného šantánu posledního řádu. Se zájmem dívali se na její útlá ramena a nestoudně dekoltované poprsí, svojí bělostí příliš kontrastující s fantastickým cikánským kostymem, a vycitovali z nejistého přednesu, že začátečnice vyvo-

lila si otřepanou, sentimentální národní píseň v naivní naději, že bude zpívat píseň vlastního bolu a tak že dovede nejsnáze přemoci tíseň prvního vystoupení. Aplaudovali jakoby nadšeně a usmívali se dobrácky, když děvče zřejmě rozradostněno rozhrnulo oponu a počalo národní tanec, už směle a s přirozeným temperamentem. Při tanci prvotní dojem u důstojníků mizel a místo něho vzrůstala se lačnost po mladém, krásném dívčím těle, neznárodném ještě bezpočetem objetí mužů. Přestali viděti v Katiczi ubohou oběť všedního románu, o níž jim prohnáný ředitel společnosti napověděl, že ji před půlrokem našel na peštském mostě, chystající se uniknouti hanbě skokem do Dunaje, a počínali v ní spatřovati prostě předmět příští rozkoše, získané trochou peněz, jichž konečně bude možno zase jednou rozumně se zbýti. Líbila se všem a každý doufal, že jemu připadne.

»Orfejní společnost Urania« nebyla četná: osm členů, počítaje v to ředitele Meszárose i souchotinářského pianistu a obstarlou direktrici u kasy. Turi Katicza byla bez odporu nejhezčí a nejmladší, Charlotta Perelli, podle programu francouzská excentrique, rovněž nebyla ošklivá; rytmistr Köhler, doyen devíti husarů, dokonce ji shledával velmi pikantní pro její hubený, snědý semitský typus. Lengyel Mariska, zpívající nepatrným hláskem prastará dueta s otylým a holohlavým Reményem, o němž ře-

ditel Mészáros důstojníkům prozradil, že jest na svoji společnici velmi žárliv, ale že ho víno uklidňuje, měla slušnou postavu a zajímavě cynickou tvář; rytmistr Köhler, o jehož záhumenních erotických dobrodružstvích si mladí důstojníci šeptávali škodolibé historky, prohlásil, že je hotov konejšiti žárlivost jejího galána i pravým francouzským sektem. A Helena Trattnerová, prý berlínská diseuse, přednášející hrubým altm a s falešným pathosem staroněmecké balady a Wolzogenovy básně, byla sice nemladá, ale v pohybech její nežensky veliké a svalovité postavy bylo tolik necudnosti, že neskrývané provokovaly nejbrutálnější chťice mužů.

Ředitel Meszáros točil se kolem stolu důstojníků, stahoval svůj židovský, vrásčitý obličej vysloužilého komika dle potřeby k šibalsky pokornému nebo slibně cynickému výrazu a komentoval výkony svých umělkyň poznámkami, které doznávaly, že, potloukaje se po zastrčených garnisonách Uher a Haliče, už dávno uvyknul pohlížení na svoje ředitelství se stanoviska majitele ambulantního lupanaru. A hotelier, považující se za spásu na něho odkázaných důstojníků, usednul nedaleko a napínal uši, počítaje procenta, která bude musit Mészárosovi odstoupit ze zisku hýření chanteus s husary.

Představení blížilo se ke konci. Na jevišti odehrávala Lengyelova s Reményiem a

Trattnerovou kluzkou grotesku. Cikáni přinesli do kouta zahrady cymbál a tiše počínali laditi svoje nástroje. Starý primáš, všecek oživlý vyhlídkou na zvýšený, výdělek, připravoval se do pósy, kterou za mlada vídal u kteréhoši budapeštského krále cikánů. Několik civilistů, kteří nahlédli, že by byla s důstojníky těžká konkurence o dámy šantánu, platilo a chystalo se odejít. Hotelier nedočkavě odběhl do výčepu přesvědčit se, jsou-li nejlepší vína a chladiče uchystány.

I důstojníci byli plni očekávání. Jejich pluk, nevykazuje ve svých řadách magnátů, musil se spokojiti nejbídnějšími garnisonami. Vyhladovělí dlouhou, jen občasnými dovolenými a manévry přerušovanou nudou, slibovali si divokou zábavu od žen, jež s relativně elegantními toaletami a čistým, jemným prádlem přinesly do jejich prachem a vedrem Alföldu zatopeného exilu parfum velkoměstského, hýřivého života. Žena stala se jim tu prostřed pustý něčím těžko dosažitelným, něčím, co jest šťastnějším druhům v jiných garnisonách opovrhovaným denním chlebem, ale jim slavnostním darem Náhody. Tvářili se blaseovaně, vypíjejíce svoje pohárky vína a činili cynické poznámky o ženách, které již v myšlenkách obnažovali a objímali s pocitem, který nebyl pouhou smyslností, který byl zároveň zapomněním bídy jednotvárného, proklínaného živoření. Byly to opravdové iluze, co činilo ubohým husarům nalíčené zpěvačky

krásnějšími a žádoucnějšími. Smáli se jejich starým písním a kupletům, opovržlivě kritisovali jejich vetché kostymy, ale v duchu viděli v nich elegantní, nároků plné a svůdné demimondainy velkého města, jaké žily v jejich vzpomínkách na veselé noci v zářících sálech zábavních etablisementů a v diskretních, růžově osvětlených chambrech. Byli většinou mladí hoši, kteří přišli ze školy rovnou sem do pouště a hleděli na život »tam venku« radostnými zkušenostmi prvních dovolených; a tři z nich, kteří byli již starší a dlouhá léta prožili zde a ve východohaličských garnisonách, rovnali se mladším neukojeností žízňe po vybouření mladých instinktů.

Benjamin z devíti, kadet Kamilo Hertelendy, osmnáctiletý hoch broskvových tváří a čisté, jemné duše, chvěl se rozčilením. Cítil, že nadchází mu okamžik, kdy přestane býti dítětem; bylo mu úzko, a přece rostla jeho nedočkavost po poznání. Měl dosud krásné, jasné mládí: Širotek bohatého statkáře sedmihradského, byl až do kadetní školy vychováván tichou, smutně se usmívající matkou a starým farářem, jenž jakoby ožil z Eötvösova románu, měl stříbrné vlasy nad ušlechtilým čelem a zlatá slova propouštěl z laskavých rtů. Paní se slzami v očích splnila přání záhy zemřelého manžela a přivezla kteréhoš mlhavého zářijového dne synka do školy, která měla z něho udělat statného husara. Kamilo stal se

husarem, ale nebyl statný, přesto, že v sedle se vyrovnal každému kamarádovi: zůstal nesmělým, něžným vychovancem venkovského, staromodního faráře idealisty a melancholické, churavé šlechtičny. Nebyl však kamarádům předmětem výsměchu. Milovali jeho černé, ženské oči vlahého lesku a přibližovali se k němu vědomi sic svojí superiority, ale přece podléhající kouzlu jeho mírné, čisté bytosti; bezděky vymítali ze svých hovorů s ním hrubých, sprostých slov, a ocitnul-li se v jejich blízkosti, když byla vyprávěna nějaká odvážlivá historka či bylo projednáváno thema »žena«, umlkávali mluvčí a říkali s úsměvem, v němž nebylo posměchu: »Nekažme Kamila, musil by se před maminkou červenat.« A Kamilo odcházel od nich opravdu zardělý a myslíval, že by se opravdu i před maminkou musil červenati, kdyby byl takový, jako ostatní. A odjížděl k mamince do odlehlého, pohádkově krásného kastelu v údolí sedmihradských Karpat s neuvědoměnou radostí, že uniká prostředí, které mu zůstalo cizí a do něhož se bude vraceti už jen několik let, než se po přání otcově rozhlédne světem a životem, aby mohl potom tím lépe oceniti klid žití na rodném statku. Takový byl Kamilo, i když přišel ze školy do Muntócze, kde ležely tři eskadrony jeho prvního pluku. Také noví kamarádi mimovolně respektovali sličného hochu, který mezi ně, poněkud zhrublé a nevrle nudou, přišel s jem-

nou, čistou a bázlivou duší. Za osm měsíců služby Kamilo ovšem naučil se zakrývati to, co jmenovali naivností, ale v sobě zůstal týž: tichý snílek svých drahých, krásných Karpat. Až dnes to jím zaburácelo: spatřil ženy, hezké ženy, jež možno sice také koupiti jako kasírku v kavárně, ale které přesto v něm nevzbuzovaly hnusu — spatřil ženy, představující kus onoho světa, k němuž se vztahovaly ne zcela mu jasné tužby jeho druhů, kus světa, který zahlédl, projížděje na cestě k matce nebo škole od nádraží k nádraží velikým, znepokojivě rušným městem. Spatřil ženy, zpívající sentimentální nebo frivolní písně a neskrývající linií svých těl, jež ho pobuřovaly. A po prvé v životě pocítil touhu, míti v náručí ženu. Míti v náručí ženu a strhati s ní šat, který mu zahaluje její tajemství. Jeho klidné, nesmělé, černé oči se rozhořely a růžové, dívčí tváře pobledly. A musil zatnouti zuby, aby hlasitě nevykřiknul: »Ano, nechce již býti maminčiným synáčkem! Koupím si dnes ženu!« Když pak slyšel, že Mészáros vyprávěl o Katiczi, že ji zachránil před skokem do Dunaje, pomyslíl Kamilo: »Ano, tu si koupím! V té jest život: milovala, trpěla, zoufala a nyní tančí. Chci ji míti, s jejími radostmi a bolestmi života.« Avšak když po přestávce po druhé vystoupila a zase nesměle zpívala jednotvárnou, melancholickou národní píseň o padajících listech, vzpomenu na starý kasteľ v rodném údolí,

na matičku a v srdci ho zahryzla podivná bolest. Bylo mu, jako by ztrácel kastel, matičku i celý svůj dosavadní život. Není pochyby, nezdočí toho vzbouření krve — koupí si ženu — jak ale bude potom? Potom, až nebude už hochem? Co bude pak vědět o životu? Jest možno, aby bylo objetí ženy krásno, nebrutální? Jest v něm něco jiného, než v páření zvířat? Nezhnusí se ho? A proč si vybírá právě toto ubohé děvče, které snad nedávno povstalo ze žalostného šestinedělí a tančí a zpívá nyní, ztrativši odvahu ke skoku, který by je byl uchránil všech pokoreň? Láká ho jen to, že je mladší, hezčí, méně opotřebováno ostatních? Nebo je pravdivo, co si prve pomyslí: že v něm nalezne více života s jeho groteskní tragikou? Jaké může býti její objetí? Může dáti radosti a rozkoše tato trosečnice? — Katicza zase zmizela za oponou a potlesk vyvolal ji opět smělejší a usměvavou. A zpívala banální budapeštský kuplet s dvojsmyslnou pointou v refrénu. Kamilo pocítil novou hořkost v srdci. Není jiná než Charlotte nebo Helena. Jen nesmělejší, neobratnější, poněvadž začátečnice. A co o ní Mészáros vyprávěl, že ji nikdo ještě neměl mimo jejího svůdce, je jistě jen reklamou. Dost divno, že Mészáros neopatřil na programu její jméno etiketou: »Panna — opravdová panna.« Kamilo vypil sklenici vína až na dno a rozhodnul se: »Atsi, koupím si ji.« Víno jej počínalo již oma-

movati. Pak čekal již jen na konec představení a opakoval si: »Atsi, koupím si ji.« A jako ostatní těšil se na divokou pitku, po níž obejmě nahou ženu.

Cikáni v koutě zahrady spustili Rákoczyův pochod. Bylo po představení. Tucet návštěvníků, zvědavostí přivedených, jinak naprosto počestných občanů Muntóczských, a několik podnikavých, zklamaných mladíků odcházelo ze zahrady. Z pokoje, jehož oknem, oponou skrytým, umělci vstupovali na podium improvizovaného jeviště, vyšel Mészáros, provázen celou svojí společností, a usadil ji nedaleko důstojnického stolu tak, aby husaři dobře dámy viděli. A jako benevolentní šéf objednal dvě láhve vína a nalil vlastnoručně všechny pohárky, promluvil dlouhý, květnatý přípitek.

Zatím u druhého stolu rytmistr Köhler učinil návrh, který byl ihned jednomyslně přijat: pozvati na společné útraty ke stolu všechny dámy společnosti a jejím mužským členům poslati odškodněním několik lahví Töhleyského.

Oplešalý kapitán, řinče palašem a ostruhami, přistoupil ke stolu artistů, uklonil se s demonstrativní nonšalancí a požádal Mészárose, aby ho dámám představil, což ředitel učinil, narovnávaje pokorného hřbetu. A okamžik nato vedl Köhler všech pět dam husí řadou ke kamarádům, usmívaje se hrdě a spokojen svým bonvivantským vystoupením. Chanteusy, snažice se uchovati si vze-

zření a pósy vyššího polosvěta, pozdravily se krátce s husary a usadily se mezi nimi. Kamilo zbledl, když Katicza usedla vedle něho, nečítajíc se na něho sklopenýma očima. Hleděl na její jemný profil a shledával ji krásnou. Nevěděl, co jí říci. Začervenal se a v rozpacích dlouho si zapaloval cigaretu. Sklepníci přinesli v chladičích šampaňské a vyměňovali sklenice. Cikáni přestěhovali se s nástroji blíže ke stolu a starý primáš stál připraven se zdviženým smyčcem, přijímati rozkazy velkomožných pánů. Rytmistr tázal se dam po jejich písních. Helena jmenovala »La paloma«, a rytmistr, hodiv cikánům několik stříbrňáků, vykřikl název písně. Primáš se hluboce uklonil, podíval se přísně na bandu a zatím co klarinetista chvatně sbíral po zemi peníze, dali se ostatní opálení muzikanti s nadšením do hudby, blýskající radostně očima a oddaně ceníce bílé zuby. Rytmistr Köhler, užívaje se v úlohu aranžéra, obcházel kolem stolu, zasahoval vážnými i vtipnými poznámkami do vyvinujících se hovorů, doléval poháry a uděloval rozkazy lelkujícím sklepníkům.

Kamilo odvážil se několika vět, na něž se mu dostalo jednoslabičných odpovědí. S druhé strany Katicziny počal hovořiti poručík Antalffy. Byl již hodně napilý a nevadilo mu, že Katicza zůstávala rozpačita a mlčeliva. Vyprávěl dlouhou anekdotu, jejíž pointy ani Kamilo nepochopil. Ale smáli se všichni tři a Kamilo byl kamará-

dovi vděčen za jeho mnohomluvnost. Musili mnoho pít, neboť co chvíli zdvihl někdo pohár a volaje »Prosit«, připíjel ostatním. Kamilo pozoroval, že již příliš mnoho pil, ale zároveň, že ho opouští jeho ostýchavost. Naklonil se ke Katiczi a řekl jí, že je krásná. Usmála se a pozdvihla k němu jasně modré oči, v jejichž řasách zbyly ještě stopy černidla. Zadívali se na sebe a jejich tváře zvážněly přesto, že jim na rtech zůstal tkviti úsměv. Kamilovi pojednou se chtělo této mladé, nesmělé ženě vyprávěti o sobě, mnoho, všechno jí vyprávěti tak, aby jako on znala kastel v karpatském údolí, tmavé, zamlklé bukové lesy na horských stráních, aby rozuměla, jak těžko se mu žije tu v zaprášené vesnici prostřed nedozírné roviny mezi kamarády, kteří mají rádi jen koně, víno a potupné hovory o ženách. A bylo mu, jako by bylo třeba jen několika slov, aby mu Katicza porozuměla. »Zde je tak zoufalo —« pravil tiše. »Není tu hor, není tu lesů —« A Katicza odpověděla: »Jsem také z hor, od Koložsváru, u nás je také krásně —« a Kamilo div jí nepohládl po tváři za její odpověď. Počal mluvit o kastelu a o bukových lesích. Katicza mu hleděla do očí, usmívala se vážně a neslyšela Antalffyho, když se jal vyprávěti novou anekdotu.

Nálada u stolu stávala se stále hlučnější. Husaři všichni již byli silně opilí a chan-teusy i paní directrice je rychle doháněly.

Utvořily se skupiny, jak tomu vzájemné sympatie a náhody pomohly, Köhler se definitivně rozhodl pro Lengyel Marisku, dal jí primášem hráti do ucha »Otevři, má panenko«, a přitáhnul basistu za límec ke stolu, sám napodoboval ťukání na okno klepáním na basu. Charlotte Perelli přestala simulovati Francouzku, dozнала, že její umělecké jméno je odvozeno od rodinného Pereles, a cítíc se tak mnohem volněji, strhovala svým, vínem rozpustile rozpoutaným temperamentem oba své sousedy, nadporučíky Kálmána a Bodó-a k nadšení, které záhy vedlo k obřadnému pití na bratrství. Helena Trattnerova získala v rytmistru Bárándovi a dvou mladičkých poručících pozorné posluchače skandalósních historek z berlínského W., zatím co těžkopádný zvěrolékař Pichler volky nevolky musil za vděk vzítí zábavou s mnohomluvnou a nikterak za starou se nepovažující paní Mészárosovou.

Hotelier usednul ke stolu osiřelých umělců a pomáhal jim pít víno, důstojníky věnované. Byl spokojen, stejně jako ředitel Mészáros.

Bylo veselo v zahradě. Cikáni hráli se vzteklostí neúnávností, povzbuzování penězi, vínem a výkřiky. Cymbálmáš položil na struny cymbálu plechový tácek a vířil svými paličkami, že nebylo rozeznávatí ostatních nástrojů. Charlotta a Kálmán vyskočili na jeviště a tančili matchiche. Antalfy,

nenalézaje u Katiczy pozornosti pro svoje anekdoty, došel nejistým krokem k bandě, umlčel ji a vytrhnul primášovi housle, hrál s překvapující jistotou Haydnovo »Stabat mater«. Kamilo a Katicza vypověděli si všechno. Katicza vyprávěla svoji všední historii poněkud vyzdobenu naivní romantikou a Kamilo byl k slzám pohnut. Nemyslil již: »Tu si koupím.« Ale hladil Katiczinu ruku a opakoval tiše a něžně: »Ubohá, ubohá!« A oběma bylo, jakoby konečně byli našli po dlouhém, smutném hledání něco velmi radostného. Hluk kolem nich je rušil a přece s sebou strhoval. Pili šampaňské pomalými, dlouhými doušky, hledíce si do očí a nedbajíce, že jejich myšlenky ztrácejí jasnost.

Katicza byla opravdu tím, zač ji Mészáros vydával: nešťastné dítě dobré rodiny, jež se teprve naklánělo nad propastí. Mészáros ji skutečně v lednové noci odvedl od Dunaje. Druhého dne porodila v jeho bytě mrtvé dítě — a pak poslechla Mészárovy rady: odhodlala se počít život znovu a státi se chanteusou. Měla dobrý hlas a byla krásná. Mészáros jí opatřil toalety a kostymy a vycvičiv ji trochu, přijal ji do své na léto nově sehnané společnosti. Dnes prvně veřejně zpívala a tančila — k vůli ní hlavně vyhlédl Mészáros právě malý a zapadlý Muntócs pro několikanedělní pobyt, aby tu prodělala první školu. Má s ní velké plány — říkával jí. Na svoje neštěstí počínala

již zapomínati, ale dosud se nemohla odhodlat poslechnouti Mészárosovi i v tom, aby zkapitalisovala svoje mladé tělo. Toho nebyla dosud schopna. A doufala, že nebude nikdy.

Rytmistr Báránd dosáhl stadia opilosti, kdy jako vždy vyprázdnil obsah svojí peněženky nad cymbálem. Cymbálmáš musil tlouci do strun, až peníze poskakovaly a rušily hru podivnými disharmoniemi. Pak Báránd vypil všechny poháry, co jich bylo na stole, a každým mrštil o strom, že se roztrčíštil na tisíc střepin. Chytaje se za hlavu a vyráží se sevřenými zuby krátké, temné výkřiky, tančil zběsilý čardáš. Pak k mdlobám znaven, klesl na židli a dal se do hořkého, vzlykavého pláče. Kamarádi, uvyklí individualitě jeho opilosti, obstoupili ho s novými, plnými sklenkami, a ujišťující ho, že jím nepohrdají, poněvadž vědí, jak jest nešťastný a dobrý, připíjeli mu s vážnými tvářemi. Obejmul každého a všichni musili s ním tančiti čardáš. V zahradě byl děsný hluk. Všichni tančili, vykřikovali, smáli se v nerozumné dětské radosti z povyku. Cikáni, také již úplně zpití, nešetřili svých nástrojů, zesilující jejich vřavu řičivým »Haj, haj, haj!« Ženy mezi tancem odložily korsety a nedopnuté, s rozpadávajícími se účesy vířily v rukou mužů šíleným rejem; uvolněná jejich nadra pod průsvitným hedvábím bluz pohybovala se v divokém rytmu tance nestoudným, prud-

kým vlněním, zrudlé tváře pokrývaly se potem. Helena upadla u cikánů a strhnuvši na sebe maličkého poručíka Erdőse, přitiskla jej na svá mohutná, beztvárná prsa a líbala jej a chechtala se idioticky, zatím co šedivý primáš, nakláněje se nad ně, zahrál mocnou tuš. Všichni počali se líbati. Důstojníci trhali si chanteusy z rukou, a smějící se a ječící líbali jednu dva, tři najednou. Kamilo objímal Katiczu levicí a pravou rukou ji bránil před Antalfym, který mu ji chtěl vyrvat. »Katicza je moje, jen moje!« — Antalfy vrávorál a pokoušel se něco vykřiknouti, avšak hlas mu selhával v nesrozumitelné koktání; dal se do dětinského smíchu a s neočekávanou resignovaností usednul k opuštěnému stolu a položil naň hlavu. Usnul skorem okamžitě.

Katicza odvedla Kamila několik kroků stranou za šeríkový keř. Pověsila se mu na krk a líbala ho na ústa. Stál, přitisknut k jejímu tělu, neschopen pohybu. Rozbouřená krev jakoby ztuhla v jeho žilách. Cítil vínem páchnoucí ústa na rtech; páčila ho úžasnou sladkostí. Cítil na hrudi tlak dvou pružných prsů. Střízlivěl rychle. Pomyslel si ještě ne zcela ujasněně: »To tedy jest žena! Žena mne líbá —« V šeru ranního svítání viděl těsně před sebou veliké, lesknoucí se modré oči. Kdesi na blízku ostře, pronikavě zakokrhoval kohout a přehlušil cikánskou, umdlévající hudbu. Kamilo se vzpamatoval úplně. Sám počal Katiczu líbati. Ne-

zkušeně, neobratně. Přissála se k jeho rtům dlouhým, vědoucím, chtivým polibkem. Rozechvěla jej omamná, závratná rozkoš. Zaryl prsty do jejího ramene a pasu a přitisknul ji k sobě, že zasténala bolestí. »Pojď ke mně!« zašeptal. Přisvědčila očima. Pustil ji. Opatrně, aby nebyli zahlédnuti ostatními, plížili se k východu ze zahrady. Šťastně proklouzli nepozorováni na ulici, on bez šavle, s rozepiatými olivami attily, ona prostovlasa, s derangovanou toaletou. Vzali se jako děti za ruce a ubíhali k blízkému Kamilovu bytu. Když vešli do pokoje, Katicza znovu se pověsila Kamilovi na šíji. Políbila ho a řekla vážně: »Nezapomenul's, co jsem ti řekla?« Nevěděl.

»Že nechci zkapitalisovati svého těla?« Přisvědčil nechápavě, že nezapomněl. Hledala slova a řekla konečně zardělá: »Šla jsem s tebou, poněvadž se mi líbíš, poněvadž se moje krev po dlouhé době vzpěnila. — Nepřišla k tobě chanteusa, kterou možno zaplatiti.«

Teprve nyní pochopil. A políbil svoji první ženu vděčen, že mu podává poznání krásným gestem darování, nezšpiněné prodejem.

II

Orfejní společnost Urania« byla již třetí týden v Muntócsi a její ředitel nepomýšlel ještě táhnouti dále. Denně účtoval s hoteliery, a vždy rozcházel se oba podnikatelé se spokojeným úsměvem. I starý primáš se spokojeně usmíval; hnědé tváře jeho bandy se poslední dobou odrážely v nezvyklém kontrastu od sněhobílých límců a náprsenek. Cymbálmáš dokonce od několika dnů šlapal pedály svého silně rozladěného nástroje nádhernými lakovými střevíci. Co noc chvěla se zahrada hotelu bohaprázdňným hlukem. K devíti husarům přidružilo se několik statkářů z okolí, kteří přispěchali ze svých pust do městečka, jako hladoví šakalové, jimž vítr donesl do brlohů zápach v dálce lvy trhnuté zebry.

Ráno vyjíždělo se svými švadronami na cvičiště devět husarů, bledých, s očima vpadlými, ale zářícíma. A místo cvičení jednotlivých pohybů v eskadroně prováděny za nepřítomnosti velitele divise šílené attacky, po nichž husaři seskakovali se sedel a vrhali se na vyprahlou, udupanou půdu a s obličejí čapkami zakrytými, s rukama pod hlavou sepiatýma podřimovali v úpalu červnového slunce.

Byla to v Muntócsi bláznivá, opilá doba. S dobráckým cynismem dělilo se osm hu-

sarů mezi sebou a se spřátelenými statkáři o chanteusy i jejich directrici. Devátý, Kamilo, uhájil si výjimečné postavení: nedělil se. Jako zhýčkanému bratříčkovi ponechávali mu jeho děvče. Nepovažoval to za koncesi. Katicza není jako ostatní. Katicza jest prostě jeho. Má ho ráda. Jen jeho. Ať si zkusí někdo, mu ji brátí.

Kamilo miloval. Zcela vážně, hluboce, nadšeně miloval. Ženu, víno, hudbu. Opustil karpatský kastel, přestal býti maminciným synkem a objímal nešťastnou dívku, jejíž modré oči odvykly již slzám. Bral maminciny bankovky, jež dosud nespotřebovány ležely v zásuvce psacího stolu a lepil je přímášovi pod šedivé vlasy na čelo, spoceně vztekla hrou. Prodal koně a platil tucty zelených lahví se stříbrnými hlavami.

Bylo to nadšené, neustávající opájení se vínem a láskou — láskou, jež vrhala dvě mladá, rozvíjející se těla v náruživá objetí, a vínem, jež tato objetí činila úžasnými bakchanaliemi dvou pubertě odrostlých dětí. Neříkali si: »Miluji tě!«, ale líbali se neúnavnými a nenasytnými rty, které se vzájemně sžíhaly rozkoší, zatím co oči jednoho planuly radostí z krásy druhého.

III

Husaři odjeli na třídní pochodové cvičení. Nehrálo se. Jen nový program měl býti nacvičen. A znavená těla chanteus měla si odpočinouti k novým orgiím.

Bylo strašlivě horké odpoledne. Listy kaštanů v zahradě byly skleslé, že šedivé prachem, pokrývajícím jejich zvadlou zeleň, podobaly se rukám s bezvládnými prsty, resignovaně svěšeným s lůžek nemocných. V celém městečku, jež prostřed svých kukuřicových a pšeničných polí a zprahlých pastvisk pod světle modrou oblohou se sluncem, v neurčitě rozjhlý, zářící a pálicí kotouč zvětšeným, spalo mrtvý spánek jako opilý ovčák na pustě, nebylo hnutí a života.

Chanteusy spaly ve svých pokojích. K smrti znaveny.

Ředitel Mészáros dopil v dusném stínu kaštanů svoji černou kávu a vstal od stolu. Učinil několik váhavých kroků a zastavil se. Pak ale s tváří člověka, jenž se rozhodnul pro urovnání dlouho již odkládané, ale již svrchovaně pilné záležitosti, pevně vykročil. V poschodí hotelu, před dveřmi Katiczina pokoje znova se zastavil. Sňal slaměnou čapku a otřel si pot s lysého čela. Potom, rozhlédnuv se po chodbě, tiše zaklepal a hned otevřel. Katicza spala na lůžku, jen prostěradlem přikryta. Ležíc na boku, měla

sepiaté ruce bílých, pudrovaných paží položeny pod levou tvář. Mészáros rychle za sebou zavřel a s mlsnou tvář přistoupil po špičkách až k posteli. Dlouho stál. Jeho staré oči jako žravé krysy lezly po mladém dívčím těle, rysujícím se pod bílým prostěradlem dráždivou neúplností. Vztáhl již ruku, aby opatrně tělo cele odhalil, avšak nechal ruce opět klesnouti. »Trpělivost, starý pse!« zahučel a odkašlal hlučně. Katicza sebou pohnula, avšak neprobudila se. Mészáros se ušklíbnul a řekl hlasitě: »Požehnaný spánek! Takový husárek arci účinkuje líp než opium, že, slečno Katiczo?« A poněvadž se ještě neprobudila, pohladil její ramena svojí vlhkou, teplou rukou.

Probudila se ulekutě a otevrouc oči, instinktivně přitáhla prostěradlo až po bradu. Trvalo několik okamžiků, než se orientovala. Když pak poznala ředitele, který ji co šestinedělku i později často vídal v posteli a v nedbalkách, uklidnila se a otázala se s línou nevrlostí: »Co chcete? Proč mne necháte spáti?«

Mészáros se usmál. Odhodil čapku na stůl a přitáhnuv si židli, usednul těsně u lůžka. »Musíte mi už, milá Katiczo, dopřáti půl hodiny rozhovoru. Rozhovoru bohužel obchodního.« Zamlčel se. Sivé oči upíraly se na Katiczu podivným pohledem, který ji rychle počal znepokojovati.

»Co chcete?« opakovala nevědomky.

Mészáros vyňal kapesník a ovíval jím

svoji drobnými krůpějemi potu zrosenou pleš.

»Obchod nejde dobře. Vidíte to sama. Jde bídne, hanebně bídne. Vstupné, ač páni jsou — nezapírám — generósní, platíce trojnásobně tolik, než co jsem s ohledem na nepatrnou návštěvu musil požádati, přece nekryje ani režie.«

Katicza vzpomněla, jak Lengyelova včera vypočítala, že ředitel dosud strčil do kapsy na vstupném a na provisi od hoteliera nejméně dvanáct set, z nichž sotva sto dal Reményiovi a pianistovi, odbýváje dámy sliby pozdějšího účtování. Neměla však odvahy, říci mu, že lže.

»Ano, obchod jde prabídne. Zato dámám daří se v Muntócsi lépe než v Budapešti.« Mészáros se významně usmál. Katicza porozuměla, kam bije. Popudilo ji to. »Nevím, pane řediteli, čeho má vaše poznámka docílit, ale to víte sám zcela dobře, že já vaší známé rady neuposlechla. A dá Bůh, že neuposlechnu!«

Ředitel se v líčeném překvapení nahnul nazad. »Jakže? Vy chodíte k panu kadetovi — nu, jak pak mám říci —«

»Jen řekněte: zadarmo! Ano, chodím k němu zadarmo.« Katicza se opřela o loket a zdálo se jí, že má právo hleděti na svého principála s hrdostí. Ale klíčilo jí v duši tušení, že ji Mészáros děsně pokoří a že nebude mítí možnosti, aby se bránila. Sklesle čekala.

Mészáros se tvářil stále udiveněji. »Opravdu? Zadarmo? Ah, tož zlé, má drahá, velmi zlé! Já, vida vás, jak vesele a moudře počínáte užívatí svého mládí, měl jsem již radost, že počínáte i život chápat! A zatím! — Věru, Katiczo, tož velmi zlé! Pro vás i pro mne!« Vyňal tabatěrku a s přehnanou pečlivostí kroutil si cigaretu. Katicza s rostoucím nepokojem sledovala pohyby jeho tlustých, nečistých prstů. Hlavou probíhaly jí podivně krátké, přerývané myšlenky. Proč musil Kamilo právě nyní odjetí? Je ředitelovi dlužna mnoho peněz. Kamilo jest tak krásný a tak něžně dobrý! Když porodila, Mészáros zaplatil babičku i pohřbení malíčkého, mrtvého. Kde asi je nyní Ödön? Kdyby byl býval jako Kamilo, jak mohlo vše jinak býti! Co jenom chce Mészáros svým úvodem? Jak šeredné jsou jeho prsty! Také všechny toalety platil —

Mészáros slinil papír sbalené papirossy a pohlédl na Katiczu. Pozdvihla také oči. Ve vrásčitém koutku jeho úst se něco hnuło. Něco zcela nepatrného, sotva pozorovatelného, a přece Katicza okamžitě pochopila: Je to zlý, padoušský člověk. Nezachránil ji před skokem do Dunaje a neujal se jí ze šlechtnosti, ale jen proto, aby měl kreaturu, jejíž život by mohl držet v těch tlustých, špinavých prstech jako obojek psa. A ona jest tou kreaturou.

Katicza skrčila se bázlivě pod svým prostěradlem.

Mészáros zapálil si cigaretu a jeho vrásky zestárlého komika usmívaly se prázdným úsměvem. Náhle dal svému obličejí vážný výraz a počal zase mluvit.

»Nu, po tom mi konečně ničeho není. Ale věc má se tak, že jsem následkem finanční tísně nucen, připomenouti vám, milá Katiczo, že jsem pro vás učinil leccos, co bylo spojeno se značnými pro mne výlohami. Víte, oč se jedná. Samo sebou se rozumí, že nevzpomínám toho, co jsem učinil jako člověk. Počítám pouze to, k čemu jsem musel přinést značnějších peněžních obětí. Zaplatil jsem babičku, pohřeb vašeho nekrtěňátka, účet lékárny, tři vaše toalety, kostym pro jeviště, dva klobouky, něco prádla — Stravy a výcviku nepočítám. Uznáte, myslím, že nejsem vydrhiduch. Prohlédněte si tyto účty. Jsou vesměs saldovány. Dohromady jste mi dlužna čtyřistapadesátdvě koruny.« Podával jí hrst papírů.

»Čtyřista padesát dvě koruny!« opakovala zděšena.

»Ano, čtyřista padesát dvě koruny. Ostatně není to tak strašné.« Mészáros vstrčil papíry, po nichž Katicza nesáhla, zase do kapsy. Pokyvoval hlavou, a pak, dívaje se Katiczi upřeně do ustrašených očí, řekl důrazně: »Potřebuji nutně těchto peněz.«

Katicza hledala slova k prosbám, avšak řada zcela jiných myšlenek nedávala jí jich nalézt. Myslíla: »Nejedná se o peníze. Má jich dosti. Chce provésti něco podlého. Co

jenom chce? Nečekal nadarmo, až Kamila zde nebude —»

Mészáros opakoval: »Potřebuji nutně těchto peněz.«

Katicza pohlédla na něho s nenadálým vztekem. »Co chcete ode mne?« vyhrkla zlostně. »Víte, že nemám ničeho! Když jsme sem přijeli, dal jste mi třicet korun zálohy na gáži. Mám ještě pět korun. Kde mám vzít tolik peněz?«

Neodpověděl hned. V koutku úst se mu zase pohnulo několik vrásek. A Katicza zase si uvědomila: »Drží můj život jako psa za obojek!« A zase se jí zmocnil strach a vědomí bezbrannosti. Viděla jeho rty se otvírat k odpovědi a rázem věděla, co jí řekne. A že to bude těžká, bolestná rána, pod níž se shroutí její štěstí.

»Kamilo vám dá, mnoho-li budete chtít.« Mészáros to řekl lhostejně, ale nedočkavě číhal na účinek svých slov.

Katicza vytřeštila na něho oči. Ano, řekl to: Má Kamilovi říci o peníze. Má si dáti zaplatiti ty šťastné hodiny šílené rozkoše, ta nesčetná, závrtná objetí. Má se státi konečně tím, čím jsou všechny ostatní. Prostituat se má. Co by řekl Kamilo, kdyby, až bude znaven jejími polibky, tiše vedle ní ležeti, mu řekla: »Miláčku, jsem dlužna ředitelovi čtyřista padesát dvě koruny. Chce je na mně, půjč mi je.« Beze vši pochyby by jí peníze dal. Snad by v tom ani nespátroval zaplacení její lásky. Ale mohla by ona toho

nespatřovati? Nebylo by jím? Mohla by mu kdy takovou sumu vrátiti? Sotva. — A což kdyby se na ni překvapeně a podezřívavě podíval? Kdyby se mu namanula myšlenka, že proto jen tehda v první noci ho prosila, aby v ní neobjímal chanteusu, aby tím snáze nyní mohla na něm vylákati tím větší obnos? Nebyl-liž by to žalostný konec jejich krátkého štěstí? Ne — Kamilo neuslyší od ní jediného slova o penězích. Nepošpiní těch několik jasných chvil svého smutného života.

Mészáros sledoval zkušeným zrakem střídání se výrazu Katiczina obličeje. Uznal za vhodné, uspíšiti proces, odbývající se v divčině duši.

»Milá Katiczo, rozumím vašemu ubohému srděčku. Nechce se mu zřít se iluze. Říkáte si: Čistá láska. Ovšem. Ale život je tak nečistý, nevýslovně nečistý! Co počnete bez peněz? Chcete věčně bez nich zůstat? Neočekáváte snad, že vám mohu platiti gáži, která by kryla všechny vaše potřeby? Nevíte dosud, co jest bída, opravdová bída. Nevíte také, co jest to hlad. Dozvíte se toho brzy, nezmoudříte-li. Stala jste se chanteusou. Jest to pro vás jediná možnost uživiti se. Avšak chanteusy nežijí ze svých gází. Nemohou prostě. Jsou odkázány na přispění svých přátel. Toho nelze změnit. Ano, vím, co chcete odpovědět: Stanete se raději služkou, šičkou nebo něčím podobným! Má drahá, ani služky nežijí ze svojí

mzdy! Ostatně neumíte pracovat. Klesla byste přece dříve či později. Nejste zrozena ani vychována k práci. Nuže, musí-li to jednou býti, proč váháte? Za týden opustíme Muntócz —«

Katicza zbledla. Za týden! Za týden nebude již líbatí Kamila. Jaký to bude život bez něho? Možno bez něho vůbec žíti?

Reditel postihl kritický okamžik. »Ano, za týden odjedeme. Chcete snad zůstatí zde? U pana Kamila? Žítí s ním v konkubinátě? Dáti se jím vydržovat, dokud byste ho neomrzela, nebo dokud by vás jeho velitel nedal policií odstraniti? Bylo by to lepší, čistší, dáti se jím vydržovat, než přijmouti nyní od něho peněz, které nutně potřebujete?«

Upíral na ni svoje sivé oči, a ona cítila, jak podléhá jeho vůli, jak počíná mysliti dle jeho přání. Ovšem, nezůstane v Muntóczí, nedá se Kamilem vydržovati. Pojede s Mészárosem a jako Mariska a Charlotta a Helena bude znalecky odhadovat peněženky hostů. Opilá bude lhostejně trpěti chlípností neznámých mužů, starajíc se jen o to, aby nezapomněli platiti. Zestárne a bude klesati stále hloub. — Stane se kasírkou, napřed v elegantní kavárně; pak v horší, později vstoupí do nálevny kávy, potom půjde na ulici, bude drze a bázlivě chytati muže za rukávy, a nezemře-li dříve v nemocnici, bude trávit stáří v temné, studené předsínce pánské toalety, s očima hladově upřenýma na talířek s krejcary. Taková, jak jednou

Perelli v zlé, cynické náladě líčila svoji budoucnost, bude i její: Zoufale žalostná. A není záchrany. Nemá vůle, nemá síly. Odjede za týden s Mészárosem. A pak to začne. Dala se do pláče, zarávajíc tvář do polštářů.

Mészáros se spokojeně usmíval. Chtělo se mu hladiti nahá ramena a šíji, otřásající se vzlykáním, ale opanoval se.

Po chvíli počal zase hovořiti, dobrácky a důtklivě. »Vyplačte se, děvuško, vypláčte! Slzy ulevují srdci a bystří oči. Nahlédněte, že starý Mészáros je váš otcovský přítel. Neodvedl vás od Dunaje, aby vás nechal zahynouti jinak. Vráti vás životu. Věřte, život je šeredný, ale možno si ho zkrášliti. Smíříte se s mnohým a budete spokojena s životem tak, jaký jest. Nu, utište se již!«

Katicza se opravdu utišila. Zdvihla hlavu a hleděla na ředitele tiše slzícíma očima. Ano — za týden odjede.

»Tak je dobře, Katuško, hlavu vzhůru! Vždycky hlavu vzhůru! Zvláště, je-li tak mladá a krásná jako vaše. Ale vraťme se k věci. Potřebuji nutně peněz, které mi dluhujete. Nemáte jich. Musíte však, a můžete si jich zaopatřiti. Snadně zaopatřiti.«

V Katiczi zas se hnul vzdor. Ne, nevezme od Kamila peněz. Ne, nikdy. Ať si Mészáros mluví a dělá, co chce. Ale Kamilovi neprodá svojí lásky.

»Nemohu si zaopatřiti peněz. Neřeknu Kamilovi o ně. Nechte mne již na pokoji,

nemučte mne marně. Platte mi třetinu gáže, budu vaší paní šítí, posluhovati — vypůjčím si možná u svých příbuzných — ale nechtějte, abych přijala od Kamila jen halěr.»

Mészáros ještě minutu uvažoval, přišel-li již vhodný okamžik. Pak řekl krátce a suše: »Nemusíte žádati ničeho od Kamila. Zajímá se o vás několik pánův, jejichž nabídky kryjí skorem celou moji pohledávku. A mimo to dostane se vám šperků, které mají snad dvojnásobnou cenu. Pohledte —« Za řeči vyňal z kapes a otevřel tři étui: Se zlatým, těžkým náramkem, zlatými hodinkami a brilantovými, velikými náušnicemi.

Katicza hleděla na otevřená pouzdra, jež ředitel před ní vystavoval v obrubě svých tlustých prstů, a slzy jí v očích usychaly. To tedy lze dostati za propůjčení svého těla cizím, chlípným mužům! Lze získati pestrých bankovek, jejichž šelestění ničeho neprozrazuje o pohrdavých prstech, jež je položily na stůl platem hanebného obchodu. A to vše možno odbyti v krátké době, se zatnutými zuby, nevidoucímá očima. Snad možno i zapomenouti na to a snad i s ješitností nositi brilanty, vydělané svým krásným, ždaným tělem!

Mészáros položil šperky na kraj postele.

»Nuže?«

»Kdo jsou oni pánové?« otázala se zasmušile, ale odhodlaně.

»Jsou tři. Jednoho znáte: Pan Szent Györgyi. Náramek jest od něho. Bude dnes

večeřeti dole v hotelu. V noci by přišel do vašeho pokoje. Samotnému mu na tom záleží, aby se Kamilo ničeho nedověděl. Je ochoten k náramku přidati sto korun. Nesmíte se zahazovati. Ve všech třech případech vyjednal jsem sto korun a šperk nejméně téže ceny. Jak vidíte, klenoty jsou mnohem cennější. Pamatujte si pro budoucnost: Čím větší cena, tím větší úcta. Pro začátek se spokojte s tímto, později se budete říditi danými okolnostmi. Oh, Katiczo, vidím vás už bohatou, proslavenou! Za rok bude vaše, dnes již nádherné tělo dokonalé. Nesmíte ho zanedbávati, jest to neocenitelný zdroj blahobytu! Jistě se vám podaří dostati se k některému divadlu hlavního města. Na zimu vám už opatřím nějaké engažmá v Pešti — získáte si některého mocného protektora a vaše budoucnost bude zajištěna. Neříkal jsem vám vždy, že mám s vámi velké plány? Hledte, počínám je realizovati. — Jest to snad trpký začátek, věřím — ale bude jednou velká dáma s vděčností vzpomínati svého prvního ředitele —«

Katicza stále hleděla na šperky. Cítila, že se v ní odbývá přerod její duše: že přestává býti ubohou, bázlivou dívkou, chvějící se hnusem nad bídností jí hrozícího osudu, a mění se v egoistickou, výbojnou ženu, která chce ovládnouti svůj osud tvrdou, bezohlednou rukou. Což je nemožno, aby se vše splnilo tak, jak Mészáros mluvil? Což Hegyi Sári, která má v Pešti nejkrásnější

automobily a vilu na Andrassyové třídě, a již se koří ministři a přední magnáti země, počala jinak? Hrabě Sártory jí, zcela neznámé, prosadil engažmá u operetního divadla a nyní se Budapešť po ní blázní, ač nemá hlasu ani pro kuplety. A ona má hlas, a jest již nyní krásná, a cítí, že teprve rozkvete. — Proč by to nebylo možno? A Kamilo — ničeho se nedoví — a uvidí ji zase, až bude slavná — a pak pochopí, odpustí jí a bude zase jejím miláčkem. —

»Kdo jsou druzí dva?« Řekla to již jasně, a ředitel věděl, že se mu dílo zdařilo. Usmál se a vzal Katiczu za ruku.

»Tedy rozhodnuto? Oh, nebudete litovati! Věřte, že nebudete litovat! Jste stvořena pro kariéru! Poznal jsem to hned tenkrát v noci, když jsem vás přivedl domů od hloupého Dunaje. Oh, starý Mészáros má pro takové věci zrak! Tedy: dnes v noci přijde pan Szent Györgyi. Zítra odpoledne vás dovedu za město k osamělému domku — tam bude čekat pan notár Hajdu. Má zlou ženu, ale neví, co s penězi počítí a rád vzpomíná na svoje mládí — býval také husarem, ale tomu už je dávno. Starý pán, z něhož nemusíte mítí strachu. Sem do šantánu nesmí, stará nedovolí, za to však má v onom domku prý rozkošné hnízdečko pro eventuální dobrodružství. Je zcela vyloučeno, že by se někdo něco dověděl. —«

»A třetí?« Katicza přerušila ho netrpělivě, nevlídně.

»Třetí je pan Beer. Arnold Beer. Možno, že jste si ho povšimla — byl několikrát na představení. Žid, boháč, ne mladý, ne starý. Krásný není, pravda. Bude nutno přimhouřiti oči. Ostatně chce přijít zítra v noci, nemusíte rozsvěcovati. Náušnice jsou od něho. Vidíte, jak si přispíšili, než přijedou husaři, že?« Mészáros se zamlčel. Poznal, že nemá před sebou dřívější Katiczy — ta ho nedovedla změřiti tak ledovým, pánovitým pohledem.

»Dobře. Přijímám. Pozitří dostanete svoje peníze.« Katicza strašlivě vysílena nechala hlavě klesnout na polštář a zavřela oči.

»Katiczo!« Mészáros vstal. Chvěly se mu nohy; musil zase usednouti.

»Nechte mne již! Jděte! Vy ďáble šeredný!« Neotvírala oči. Chtělo se jí plakati, zoufale a vztekale plakati.

Mészáros se k ní naklonil. »Katiczo,« řekl trāsavým, sípavým hlasem, »zbývá ještě stodvaapadesát korun.«

Pozdvihla unavená, zmodralá víčka a viděla těsně před sebou jeho zarudlou, lysou, krůpějemi posetou hlavu s lesknoucíma se sivýma očima. Pochopila. Otřásla se hnusem a strachem. Ale hned nato objevil se kolem jejích úst hořký úsměv. Nemá-liž tento starý lotr znamenitou myšlenku? Nač váhati s provedením rozhodnutí? Třeba spáliti mosty. —

Pohlédla na Mészároše dlouhým, pohrda-

vým pohledem, který jako by rozžhaveným železem odpudil od lůžka jeho nakloněnou hlavu.

»Chcete svých stodvaapadesát korun?« otázala se chladně.

Mészáros nejistě sáhnul do kapsy.

»Mám zde účty za vaše toalety. — jeden zní na stošedesát korun —« Chvějícími se prsty vyhledal mezi papíry účet.

Katicza sáhla po něm. »Dejte sem!«

Dal jí jej poslušně, a znepokojen jejím ledovým, pánovitým klidem, hleděl na její ruce, v nichž držela účet, hotova jej roztrhnouti.

»Slibujete, že odjedeme pozítří, dříve než se husaři vrátí?«

Překvapen váhal. Byl si již jist, že Katicza chce jeho naději, tak dlouho chovanou, opravdu splnit. Vilnost omračovala mu údy, přece ale v rychlosti vypočítal, mnoho-li ztratí uspišeným odjezdem.

»Nechcete-li pozítří odjet, vezměte svůj účet zpět a klid'te se k čertu!« Katicza podávala mu papír a Mészáros viděl v jejích zrácích, že přestal býti silnějším. Pohnula sebou. Její bok zřetelně se kulatěl pod plátnem prostěradla. Mészárosovi zamžily se oči. Zdvihl se namáhavě.

»Odjedem pozítří...« řekl tiše.

Katicza se krátce, posupně zasmála a roztrhala účet. A odhodivši se sebe prostěradlo, obnažila se prudkým, cynickým pohybem.

MSTA

Viktor měl v Martě tichou ženu. Příliš tichou. Proto přestal znepokojovali se jejíma temně modrýma očima, které od svatební noci zíraly na něho záhadně klidnými pohledy; rozhodnul se předpokládati, že za záludností jejich klidu nevězí nic, než nedostatek temperamentu. Byl již unaven simulováním lásky a něžnosti, které jeho jemnocit dlouho považoval za nezbytnou dekoraci fakta, že se oženil prostě proto, aby se konečně zbavil dluhů a obtíží, s jakými jest bojovati mužům, mají-li den co den sami sestavovati svoje menu z jídelního lístku restaurace. Jeho očekávání, že se mu podaří v duši krásné ženy, která mu byla cudnou a oddanou nevěstou, vznítiti žhoucí plameny, jež by vzbudily i v jeho srdci lásku, nesplnily se v prvních letech manželství, neboť jeho srdce netoužilo po ničem. Zůstávalo chladné i tehdy, když se domníval v modrých očích Martiných spatřovati záblesk naděje, že jeho něžná slova a vášnivá objetí nejsou pouhou kurtoasií muže, ne dosti cynického, aby doznal, že prodal svoji svobodu za slušný peníz.

S vědomím, že se marně pokusil o vše, k čemu ho zavazovalo jeho gentlemanlike sebevychování, ustal prostě jednoho dne v komedii, stavší se pro něho již dlouho

nudnou a nechutnou. Změna v jeho chování nebyla nikterak nápadná, neboť nezapomněl ani pak svého laskavého úsměvu a zdvořilého způsobu mluvit, což obě ostatně náleželo stejně ke komedii, jako k jeho povaze. Přesto však Marta ihned pochopila, že nastala nová situace. A s dokonalým taktem pomáhala Viktorovi stavěti zeď, jejíž základy mezi ní a sebe položil. Její oči zůstaly nezměrně klidné a Viktor, který s počátku se obával, aby jí neublížil, konstatoval se zadostiučiněním, že se nemýlil v předpokladu její beztemperamentnosti. Litoval, že ztratil několik nenahraditelných roků, neodváživ se již dávno žíti vedle ní svůj vlastní život. Vrátil se do kruhu svých přátel, mezi nimiž našel několik druhů, jako on shledavších manželství nudnou věcí, a využívaje svého povolání, které dovoľovalo mu předstírati nutnost častých cest, stal se nenáhle hostem svojí domácnosti.

Marta stala se ještě tišší. O půlnoci odkládala knihu a shášela lampu na nočním stolku. Ale dlouho neusínala. Neboť v jejím nitru nebylo klidu jejích očí a rysů. Opakovala si v paměti svoje naděje nevěsty a usmívala se ve tmě pohrdlivým úsměvem. Chtěla, aby i její srdce dovedlo svráštěti se bolestnou grimasou; bylo nesnadno naučiti je úsměšku superiority; dlouho trvalo, než pochopilo, že jest ponižující, podléhati vražednému bušení, když k ránu konečně skřípnou dveře ložnice; bylot tajným úkry-

tem veliké, čisté lásky, o níž se Marta mylně domýšlela, že uměla hrdě odumříti, když nenalezla důvodů, aby se radostně rozvila.

Nadešla doba, kdy se paní Martě zdálo, že i ona může počítati nový, svůj život. Přemýšlela mnoho o tom, co lze jmenovati novým životem. Přinucena ke skepsi, pravila si, že jest pošetilostí očekávati něco dobrého, ale byla přesvědčena, že v každém případě lze očekávati něco nového, třeba že bylo to nové zklamání. A její neukořená, zanedbaná smyslcnost jitřila se nejasnými představami, že nový život přinese nové rozkoše, nepoznané sensace. Změní svoji nevyčerpanou, pohrnutou cudnost v nestoudnost ženy, která chce poklady svého těla rozmřhat mezi vždy chtivě žehrající ruce mužů. Kdož ví, nezrodí-li se náhle uprostřed rozeštvaných, šklebivých vášní to, co nazvala ve svých dívčích dumách štěstím a co v jejím studeném, pokorně a marně doufajícím manželství ji mýjelo jako neexistující realisace smyslu žití. Snad i matkou se stane; snad vzklíčí ironickou náhodou v kterémsi okamžiku cynické, surové rozkoše v jejím klíně opravdu nový život; snad dožije se radostných muk rodění. Také cosi jako předchut msty pocitovala při myšlence, že bude podváděti muže, který hamižně obloudil její mladou duši, aby ji naučil znáti pokořující opuštěnost zklamané ženy.

Věděla, že nebude jí nesnadno získati milence, že jest třeba pouze povzbuzujícího ú-

směvu, aby kterýkoli z mladých mužů, dosud beznadějně se potulujících pod jejími okny, dodal si odvahy ji osloviti, až vyjde z domu.

S ironickou střízlivostí vybírala si příštího milence. Opírajíc nahé lokty na okenní polštář, prohlížela klidnými, zkoumavými pohledy mimojdoucí muže. Vzhlíželi k ní už zdaleka drzíma očima, za jejichž lhostejností prozrazovala se bezděčná i doznávaná žádostivost. Srovnávala je s Viktorem. A chápala, že se od něho odlišují pouze tím, že jim ještě nenáležela, že v jejich zracích, kdyby byly nasycené krásou jejího těla, skrývala by se táž znučenost a totéž klíčící nepřátelství, jaké nalézala na dně Viktorových očí. Vzpomenula na obraz sousoší muže a ženy, zápasících spolu na kraji srázu, který kdysi spatřila, převracejíc listy umělecké revue, a porozuměla nyní brutální pravdě onoho symbolu odvěkého, tragicky zavlitého rvaní se dvou pohlaví, jemuž uděšené lidstvo dalo konejšivý, neupřímý název lásky. A její uražené srdce rozradovalo se objevem, že včas odpočala v boji, z něhož nemusí vyjít poražena; zná nyní nepřítele.

Její oči setkaly se s úžasně drzým pohledem mladého muže; bezděky je sklopila, ale ihned zase je upřela na snědou, smělou tvář. Poznala ji; často bývala jí nablízku na ulici, v divadle, v kavárnách. Paní Marta se usmála, vědomě a slibně: ten bude jejím prvním milencem. Přešel pod oknem a za-

stavil se opodál. Vyklonila se, kynula hlavou a šla se obléci k vycházce.

Stále ještě byla klidna a vše zdálo se jí zcela prosté: Vyjde z domu směrem k sadům, mladý smělý muž ji bude sledovati a v sadech ji osloví. Nepokoří ho pohrdlivým odbytím, ale podá mu ruku jako starému příteli a řekne: »Dobře, budu vaší milenkou. Kdy mohu k vám přijíti?« Nebude mezi nimi lži, nebudou si ničeho předstírat, zcela otevřeně si doznají, že si přejí pouze rozkoše z objetí svých těl; a až se nabaží prvního milence, rozloučí se s ním tak prostě, jako se s ním seznámila a zvolí si nového.

Vyšla z domu. Opravdu ji sledoval. V opuštěné části parku se obrátila a čekala. Ne však už zcela klidně. Nový život, který se jí blížil s drzým úsměvem galantního cynismu, počal ji znepokojovati nutností odložití stud. Poznávala, že nemůže býti tak zcela jednoduchým, přenechati svoje tělo cizímu muži, jehož objetí nebylo připravováno sněním a toužením. Nicméně usmívala se v ústřety příštímu milenci. Sejmul klobouk a políbil její ruku. Viděla jeho skloněnou, kučeravou hlavu a pomyslně: »Krásný sameček«. A v zmateném odhodlání opakovala slova, která si před chvílí, oblékajíc se, byla řekla: »Dobře, budu vaší milenkou. Kdy mohu k vám přijíti?« Vzpřímil se a hleděl na ni překvapen. Avšak hned se ovládl a odpověděl: »Kdykoli, milostivá paní. Určete čas.«

»Zítra, po čtvrté hodině. Napište mi svoji adresu.« Mluvila chladně a tvrdě, nechápajíc, odkud se jí dostalo síly k takovému se-
beopanování.

Napsal na navštívenku několik slov a po-
dal jí ji. »V průjezdu napravo jsou tři scho-
dy před mými dveřmi — ostatně budu če-
kati u okna.«

Přečetla navštívenku. »Dragutin — Bu-
du si pamatovati jenom vaše křestní jméno.
Jmenujte mne Martou. Přijdu jistě.«

Oba byli v rozpacích. Vycítovali nepři-
rozený tón svého dialogu a pochopili, že si
nemají již co povědět. Stáli proti sobě
v trapné nerozhodnosti, hledíce stranou
a marně hledajíce dalších slov. Konečně mu
zase podala ruku a řekla stísněně: »Vratte
se. Na shledanou...«

Pohlédl na ni zmaten a ukloniv se hlu-
boce, odcházel. Obrátila se v opačnou stranu
a procházela se váhavými, nejistými kroky
po úpravných stezkách parku. Bylo jí v srd-
ci nevýslovně teskno. Přišla k hřišti, plné-
mu skotačivých, štěbetajících dětí v bílých
a pestrých šatečkách a náhle přepadla jí lí-
tost, že jest bezdětna. Představovala si, jak
bohatý by byl její život, kdyby byla mat-
kou některého toho rozkošného děvčátka,
honícího se s rozpuštěnými vlasy a nahými
koleny za míčem, kutálejícím se v pošlapané
trávě. A byla přesvědčena, že by hrdě nesla
svůj osud a nikdy nepomýšlela na pochybná
dobrodružství. Bolest nad Viktorovou ne-

láskou po dlouhé době zase ji naplnila hoř-
kostí. Ano, půjde zítra k Dragutinovi! Po-
znala, že nebyla až dosud rozhodnuta, že,
slibujíc Dragutinovi schůzku v jeho bytě,
nevěřila úplně v splnění slibu. Ale půjde
zcela určitě! Vejde do jeho bytu po třech
schodech, a bez okolků se svlékne a řekne:
»Zde mne máte. Mám bídaka za muže, a
chce se mi ho podvésti.« Nic jiného to ne-
bude, než msta. Nebude se v objetí onoho
snědého muže chvětí rozkoší, ale bude se
usmívati zlou radostí nad svojí mstou. Proč
jenom nevyzvala Dragutina, aby ji hned
odvedl do svého bytu? Což aby vsedla do
tramvaje a jela za ním do vnitřního města?
Jistě šel do kavárny na Starém náměstí —
pamatuje se, že ho tam často vídala u stol-
ku u okna. Dá ho zavolati a pojedou rovnou
k němu. A až poskvrněna cizoložnými po-
libky se setká večer s Viktorem, po prvé
mu odhalí svoje srdce, jež nebude už ubohé,
neboť bude mu útěchou vědomí, že je po-
mstěno! Oh, jakou slastí jí bude Viktorova
konsternace, až mu chladně, vyzývavě řek-
ne: »Přicházím z bytu mladého, snědého
muže. Poddala jsem se mu, abys neměl pří-
činy, považovati mne ještě dále za svoji
služku.« Jak zbledne ješitný egoista!

Vyběhla z parku, aby vstoupila do tram-
waye. A tu před ní smeknul muž, v němž po-
znala Dragutina. Vzrušena k němu přistou-
pila. »Přejete-li si, půjdu hned nyní s vámi.«

Nebyl již udiven a rozpačit. Pochopil již,

že mu byla přidělena nelichotivá, ale vděčná role v tragikomedii ženy, a přijal svoji úlohu s cynismem epikurejce.

*

Marta se vrátila domů. Její modré oči hořely horečnatě pod kadeřemi spadlými jí do čela. K smrti znavena klesla na pohovku v neosvětleném pokoji. Ale usmívala se. Neboť se vrátila z objetí muže, jehož rafinovaná zhýralost ji provedla všemi zahradami i bažinami rozkoše, mimo něž až dosud ve svém bezradostném manželství kráčela s cudně zavřenými očima. Po prvé poznala vášeň v celé její slastně ohromující síle. Zapomněla, že se chce mstít a užaslá podávala se příšerně sladké bouři svých probuzených nervů. Do krve drásala chtivými polibky ironicky se usmívající rty Dragutinovy, a obepínajíc jej křečovitě ztrnulýma pažema, ztratila na vždy záhadný klid svých očí. Dragutin nebyl již nástrojem msty, stal se jí zkušeným průvodcem novým životem, o jehož skutečné možnosti přestala pochybovati. Tisknouc se k svalnatému, ukázněnou silou kypícímu tělu, tázala se, není-li to láska, co ji nutí lnouti k tomuto muži, který ještě před několika hodinami pro ni existoval jen jako mimochodem známá postava ulice a který ji nyní drží nahou ve své důvěrné nestoudné náruči. Pomyslela i na Viktora, na svoji hlubokou, uraženou lásku k němu a měla pocit, že vzpomíná na

coś nesmírně dávného a vzdáleného. Milovala kdy Viktora? Či bylo to, co ještě dnes považovala za zrazené sny svého dívčího mládí, pošetilst, která nutně předcházela velkému poznání?

Dlouho seděla v temnu pokoje bez myšlenek, jen s teplou umdleností v krvi. A když vešel Viktor, laskavý a cizí, upamatovala se, jak chtěla při návratu jeho ješitný egoismus zraniti cynickým doznáním svého cizoložství. Váhala, má-li promluvit. Hovořil coś, ale nevnímala jeho slov. Rozsvítil plyn a otevřel dveře do jídelny, kde služka prostírala večerní stůl. Uvyklý Martině jednolabičnosti, nevěšmal si, že se mu nedostává odpovědi. Usedl u prostřeného stolu a zahloubal se do novin, Marta hleděla na něho otevřenými dveřmi. A náhle poznala, že onen muž, jenž po léta vyplňoval všechny její život, jest jí naprosto lhostejný a cizí, že vše, co je k sobě poutalo a co tvořilo jejich společnou minulost, kdesi a kdysi zmizelo, že není nijakého vztahu mezi ní a mužem, který široce rozložen u stolu upřeně hledí do novin. Proč se mu chtěla mstít? Proto, že jí nemiluje?

Paní Marta se tichounce zasmála, vešla do jídelny a naplnivši si pohár vínem, vypila jej do dna.

V DEŠTIVÝ VEČER

Pokořena, dusíc se lítostí a vztekem, sestupovala po starých, jen zapáchajících lampou osvětlených schodech. Už se nestarala, vidí-li ji snad někdo. Jen vykřičet se jí chtělo ten děsný vztek, že jí neotevřel, že se musila přesvědčit, že opravdu je ta druhá u něho, že ona opravdu musí teď stranou, jako vybrakovaný kuň. Nasýtil se jí a našel si jinou. Jak je to sprosté a ponižující!

V průjezdě se zastavila. Což aby se ještě jednou vrátila a zarámusila na dveře, ztropila škandál jim i sobě? Popošla několik kroků zpět, ale hned si řekla, že by to byla poštilost, škandál že byl by pro ni nejtrapnější, ji by snad domovník vyvedl a ti dva by se smáli. Anebo čekati na tu druhou, až od něho odejde, bázliva a šťastna a pověděti jí, jaký Adolf v pravdě jest, otevřít jí oči a vzít jí její mladé štěstí? Což by uvěřila? Anebo jednoduše se pomstít: naplít jí do tváře? Ale zůstane u něho snad přes noc —? Jako ona, když byla u něho po prvé, hned zůstala do rána, tak byla šťastna! Svátý Bože, jaká to byla noc! Jak tenkrát všechno od sebe odvrhla, všechny starosti, všechny ohledy, stud, jméno počestné ženy, všechno, všechno odhodila, na vše zapomněla a jen šťastna byla, po prvé v životě šťastna! Tak šťastna je teď jiná, a ona bude

moci již jen vzpomínat, s bolestí, zahanbením vzpomínat...

Vyběhla na ulici do deštivého, nepřívětivého říjnového večera. Utíkala skorem po hrbolatém, mokřém dláždění odlehlé ulice. Bylo jí do pláče. Po prvé si uvědomila, že ji zatáhl do bláta. — Ba, nebylo to štěstí — bláto to bylo, špína.

Smávala se pohrdlivě, dávaly-li jí známé dámy pocítiti, že ony jsou počestné, kdežto ona že mezi ně vlastně nepatří — vždyť milovala, a žít svojí lásce nemůže býti hanbou. — Ale nyní se již nebude moci smát, jen hanbit se bude! A litovat.

Minula velkou kavárnu, z jejíchž širokých oken padalo žluté světlo na mokřý asfalt chodníku. A vzpomněla, že zde se seznámila s Adolfem. Byla tenkrát již druhý rok vdovou a prvně od smrti mužovy odvažila se zase do společnosti. Bertin muž zavolal ke stolu několik přátel, a jí bylo tehdy po dlouhé samotě tak blaze v koutě kavárny luxuriálně osvětlené a prosycené dýmem cigaret a parfumy dámských toalet. A Adolf seděl vedle ní, hovořil o všem možném se superiorním tónem duchaplného člověka a ona mu naslouchala, nesnažíc se rozuměti jeho slovům, ale laskána vlnami jeho přítlumeného, příjemného barytonu. Pak čtrnáct dní nato přišla již do jeho krásného, útulného bytu v špinavé ulici a ošklivém domě. A byla od té doby šťastna a hltala lačnými doušky štěstí, o němž se do-

mnívala, že ji v jejích dívčích letech a lhostejném manželství nepoznáváno a nežádáno mýjelo. A nyní je konec všemu, nikdy již nebude s bušícím srdcem se krásti po tmavých schodech starého, diskretního domu, nikdy již bezdecha neklesne do jeho náruče za opatrně zamčenými dveřmi! Nebude již nic, pranic — jen zase onen dřívější, bezradostný, strašlivě jednotvárný život vdovy, ale nesmírně smutnější, vyplněný vedle nudy hořkostí ponižujícího a bolestného zklamání.

Byla již blízko domova, ale bála se vejíti do svého bytu. Zašla zemdleným krokem do sadů a usedla na mokrou lavici pod bezlistým keřem. Zmocňovala se jí naprostá resignace. Přestala mysliti, a když mlživý dešť počal se měniti v liják, otevřela mechanicky svůj hedvábný deštník a zůstala schoulena seděti, nepozorujíc ani, jak dešť proniká její šat.

Zastavil se před ní strážník, chytil ji za ruku, a když ulekaně vyskočila, smýknul jí k východu. »Hajdy odtud, slečinko!«

Vzpamatovalo ji to. Usmála se trpce a šla mlčky vedle strážníka. Světlo žárovky u východu padlo jí do tváře, a strážník ji poznal. »Ale, milostivá paní, — račte prominout —« zakoktal.

»Znáte mne?« tázala se hořce a nečekajíc odpovědi, odcházela zvolna ze sadů.

Před domem potkal ji mladý elegán s vyhrnutým límcem svrchníku. Obrátil se za

ní, změřil její postavu rychlým pohledem a uspokojen zběžnou prohlídkou, přistoupil blíže a řekl: »Což tak pozdě, sladká? Nemohl bych pod tvým deštníkem dojíti domů? Začíná zas tak impertinentně pršet —«

Cosí vzdorného a zoufalého sevřelo jí srdce. Okamžik byla blízka mdlobě, pak ale se zasmála a řekla odhodlaně: »Dobře! Kde bydlíte?«

VÝSTRAHA ZKUŠENÉ ŽENY

Boriška Bernheimová stávala často u okna, z něhož bylo možno přes hnědé střechy mezi dvěma šedivými věžemi zahlédnouti kus modré hladiny Ženevského jezera, a myslívala: „Ještě dva měsíce“ — „Ještě dvacet dní“ — „Ještě osmačtyřicet hodin“. A když stála u okna naposled, pomyslívala si: „Za čtvrt hodiny vyкроčím z tohoto strašného domu, na nádraží stisknu ruku miss Margot — nepolíbím ji, oh neusměji se ironicky, vstoupím do kupé a budu konečně dáma. Rázem přestanu býti chovankou pensionátu, dívkou, již nutno neustále poučovati, opravovati, střežiti. Ano, usměji se ironicky — a vlak se rozjede se mnou nejen domů: i do života!“

Na nádraží opravdu nepolíbila miss Margot. Podala jí ruku s blahosklonnou grandezdou princezny, a hledíc svýma šedýma, krásnýma očima na vychrtlou, ubohou, v službách ústavu prošedivělou miss, řekla nemilosrdně: »Děkuji vám, miss, za přísnost, s jakou jste plnila rozkazy a instrukce madame Brunnierové, svojí chleboďárkyně. Nenáviděly jsme vás všechny, ale neprávem: neboť, nehledíc k tomu, že jste konala prostě svoji povinnost, což vám zaručovalo vašich stoosmdesát franků, získala

jste si o nás velkou zásluhu: podávajíc nám svými nestravitelnými přednáškami směšná pojetí o světě a žití, naučila jste nás touze po opravdovém životě. Vidíte, nyní vstoupím do vlaku a poletím vstříc životu, jehož nádherná, kouzelná tajemství, vámi jistě nepochopená a proto nám tak závistivě ukrývaná, na mne již čekají — kdežto vy — vy se vrátíte do ošklivého, nevlídného domu, abyste čekala na novou řadu mladých bytostí a chystala pro ně svoje sterilní, v ložnicích kritisované a posmívané přednášky. Jest mi vás opravdu líto, ubohá miss Margot — váš život není věru k závidění! S Bohem, miss Margot! A poručení madame Brunnierové!« Pokynuvši benevolentně hlavou, odvrátila se od konsternované Angličanky a vyskočila na schůdky vagonu. Když pak vyhlédla z okna svého oddílu a spatřila nenáviděnou učitelku stále ještě jako zkamenělou státi na témže místě, usmála se uličnický a zavolala: »Miss Margot — prosím, ještě něco! Prosím, přistupte blíže!« Miss sebou trhla a skorem bezděky přistoupila k Borišce, patříc na ni nechápavě. Ta se hluboce vyklonila z okna a pravila tiše: »A abyste věděla: přečtly jsme v pensionátě celého Zolu, Maupassanta, Wildea, Barbey d'Aurevilly, Hartlebena — nu, všechno, co bylo zakázáno, všecinko — i takové, o čem se vám nikdy ani nezdálo. Tuhle v brašně mám album kreseb Aubreya Beardsleye — nu, říkám vám, strašné věci!

Povězte to madame Brunneriové, snad ji raní mrtvice —« A Boriška, smějíc se roz-pustile a zlomyslně, mávala z okna rozjíz-dějícího se vlaku hedvábným šátečkem po-slední pozdrav bývalé učitelce. Neviděla již, jak vychrtlé miss vyhrkly z očí dvě slzy. Odvrátila se od okna, a zapudivši s tváře navždy uličnický úsměv, byla již mladou dámou, která si odbyla švýcarský pensio-nát a dává se zběsilým vlakem odnášeti vstříc tajuplnému životu.

*

Boriška byla již dva měsíce doma, avšak život plynul mimo ni jako líná, kalně ne-průhledná voda Meteše, tekoucí nedaleko pusty jejího otce. Léto míjelo s krutou zdoluhavostí, a Boriška zklamána vzpomí-nala na svoje sny v ženevském pensionátě. Nechtěly se uskutečňovati. Projížděti se ve staré bryčce s bratrem a otcem po polích, na jejichž strništích stály u obrovských sto-hů parní mlátičky, páchnoucí olejem a kou-řem a obsluhované špinavými, nevlídnými a lenivými rumunskými nádeníky, se jí brzo zprotivilo. Zůstávala seděti na bryčce, a skrývajíce se pod hedvábní slunečníku před pálicím sluncem, dívala se vibrujícím vzdu-chem přes žluté moře Banátu k dalekému obzoru, jako by odtud odněkud mělo se náhle vyříti vytoužené tajemství života, aby ji uchvátilo sladce mohutným pažema a odneslo ji kamsi daleko, do neznámého

kraje rozkoší, bolesti a vášni. Když potom bratr a otec, pospílavše nedosti pilným děl-níkům a udělívše gazdovi rozkazy, vlezli k ní do bryčky a dále ujíždějíce dusivým prachem polních cest neúměrně vypočítá-VALI výnos sklizně, pocitovala nejasné opo-vrzení k těmto dvěma mužům. Hleděla na jejich opálené, suché tváře s rezavými kníry pod dravčími nosy a myslila si: „Nezapírají svého židovství. Nemilují této své úrodné půdy, ale chamtivě vymrskávají z ní svoje bohatství!“ A Boriška, která čtouc d'Aurevillyovy romány, cítila se krásnou dcerou bohatého statkáře, počínala teprve nyní chápati, že nemá nijakého příbuzen-ství s oněmi šlechtickými dívkami, jejichž otcové nedali svému jmění základu zdaří-lými spekulacemi v nákupu žita a ovsu pro vojenské dodávky. A vracejíc se do pusty, z jejíhož obytného stavení musil se před několika roky vystěhovati miziny se dohý-řivší maďarský hrabě jako z posledního svého útulku, v němž nyní zbohatlá rodina bývalého obilního agenta zkoušela svoje vlohy k feudalitě, zatínala v malomocném vzteku zuby, neboť nedovedla si zatajovati, jak karikatury parvenuů z humoristických listů dobře vystihují poměry její rodiny.

Když jednou otec, aby jí opatřil trochu zábavy a zároveň se pochlubil ze švýcar-ského pensionátu se vrátivší dcerou, sezval okolní statkáře, a nepočítaje starého, zadlu-ženého barona Bozoky-ho, dostavily se ve-

směs jen židovské rodiny, dostoupila Boriščina nespokojenost vrcholu. Arogantně odbývala pokusy mladých mužů o dvoření se jí, a když konečně po odchodu hostů mohla se zavřít ve své ložnici, vrhla se do polštářů lůžka a rozplakala se zlostným, zklamaným pláčem.

I na miss Margot vzpomenu, jak ji ranila svým nechutným, jizlivým procovstvím, srovnávajíc její ubohý život zestárlé, chudé učitelky pensionátu se svým životem mladé, bohaté, v světě se rozjíždějící ženy, a jak hloupě uličnický se jí vysmívala svojí znalostí zapovězených autorů. Neměla madame Brunnierová pravdu, zakazujíc svým chovankám čísti knihy, jež musily v jich naivních duších vzbuditi naprosto nesprávnou představu života? Očekává ji snad život některé d'Aureillyovy nebo i jen Maupasantovy markýzy? Ah — zasnoubí ji v zimě s některým z těchto mladých israelských boháčů, opravdu se domýšlejících, že jsou částí pramaďarské gentry, — a tajemství života se jí odhalí jako hnusné užívání židovských, obskurních obchodů nahromaděných peněz.

Boriška plakala a proklínala svou rasu.

A umiňovala si, že svoje zmařené dívčí sny pomstí. Dobře, vdá se za některého z těchto protivných souvěrců, ale jen proto, aby pokořovala jeho ziskulačnou bytost svým pohrdáním.

Slzami vyschlé oči ji pálily. Nemohla us-

nouti. Vzpomněla alba Beardsleyových kreseb. Vyjmula je z úkrytu starostlivě zamykané skříně a pohroužila se do pozorování a zkoumání záhadně necudných visí umělcových. Její sedmnáctiletá duše nechápala ještě tragické brutality a bolestné rozkoše oněch listů, jejichž tvůrce na smrtelném loži se jich odřekl v obavě, že věčný soudce, zatíživ jejich infernálním uměním miskou váhy, odkáže jej k jeho inspirátoru — avšak cítila, že dávno už souzený umělec zachytil v geniálně groteskní transkripci jednu z nejmohutnějších složek života. Dívala se planoucímá očima na nudity podivně křečovitě nestoudnosti, a její krev rozproudila se jí mladým, rozlačeným tělem v žhavém, mučivém kolotu. Odhodila knihu a semknuvši oči, sevřela spánky do pěstí. Neměla podle sebe, jako v Ženevě, rusovlasé Reginy Goldschmiedové, která vždy, prohlédly-li album, přitiskla její hlavu na svoje chladná nadra a hladíc její horké tváře, říkala se superiorním úsměvem vědoucí: »Ach, moje hloupá hrdličko, kterak se rozčiluješ! Což teprve bude, až místo ke mně se budeš tuliti k svému muži! Vždyť zemřeš vášní!«

Boriška vzpomenu na mladé muže dnešní návštěvy, z nichž bude jí zvoliti si manžela. Ach, kterak by se mohla přituliti ke kterémukoli z nich! To nebyli milenci jejich snů! Ti že mají dáti jí poznati nejkrásnější tajemství života?

Zase pocítila ponižující rozpor mezi hrdou

představou svojí budoucnosti a faktem, že jest jediná dcera zbohatlého žida, který do-
jista už od jejího narození kombinuje s je-
jím sňatkem svůj nejskvělejší obchod. A Bo-
riška byla tak nešťastna, že počínala závi-
děti vychrtlé, prošeďivé, chudé miss Mar-
got, která jistě již se nechvěje před tajem-
stvími života.

*

V září, když všechna úroda pusty byla
již uložena v sýpkách a už jenom pahýly
kukuřičných klasů očekávaly na holých po-
lích podzimní mlhy, dovolil velkomožný pan
Bernheim svojí rodině přesídlení do měst-
ského domu.

Boriška všechna oživila. Ještě v den pří-
jezdu, sotva odpočala od cesty ve svém no-
vě zařízeném pokoji, který svojí budoaro-
vou nádherou ji zase upomenul, že se stala
dámou, a vzbudil v ní vděčnost k štědrosti
otcově, byla uvedena matkou před otevře-
né skříně, naplněné bílou spoustou jemného
prádla.

»Hle, Boriško, výbava naší jediné dcery!«
A stará paní, která před pětadvaceti lety
svoje, hrubou prací chudé domácnosti um-
dlené a ztuhlé prsty rozpichovala po dlouhé
noci při světle blikavé lampičky, aby ušila
svých dvanáct košil z laciného plátna, s hr-
dostí ukazovala šťastnější dceři výbavu ma-
lé princezny.

Boriška se šťastna usmála a objala pý-

chou zářící matku. Potom, prohlížeje hed-
vábné a batistové něžňůstky, pomyslíla si:
»Jsem bohatá, velmi bohatá nevěsta. Jak ne-
měla bych směti si vybrat ženicha! Nedám
se donutiti k sňatku, který by nezaručoval
mého štěstí!« Radostně hladila drahocenné
látky, probírala prsty jemné krajky a stuhy,
a rozechvívala se předtuchou rozkoší, kte-
ré zdály se již nyní skrývati se s tajemnou
láskovností v trásnících a záhybech těchto
vonných, sněžných bělostí, určených, aby
rafinovaně zahalující a zvyšující bělorůžo-
vou krásu jejího těla, rozdráždily smyslnost
muže neznámého ještě, jistě ale už kdesi ži-
jícího a Osudem určeného. Boriška se za-
rděla a vzdychla. A její matka zase ji sevře-
la v náručí a usmívajíc se, líbala ji laskavě
a chápavě.

*

Pak rychlými kroky přišla láska.

Prvně spatřila Boriška poručíka Dušana
Manoiloviče v zahradě kavárny. Seděla ve
středu velké společnosti příbuzných a zná-
mých rodin. Mladí mužové, z nichž každý
přišel ke stále prodlužovanému stolu s taj-
nou nadějí, že on to bude, v němž nalezne
krásná a bohatá nevěsta zalíbení, i výrostci,
jimž žízňivá drzost přestálé puberty dodá-
vala neohrabanou odvahu hlásiti se k mladé
dámě se vzpomínkami na společné dětské
hry, — všichni zanedbávali ostatní, náhle
zevšednělé a zbežvýznamnělé dívky společ-

nosti a lpěli na rudých, odmítavě sevřených rtech a na sebevědomých, lhotejných očích Boriščiných, žárlivě se předstihující v důležité úslužnosti a snaze, upozorniti na sebe duchaplností a dvořivostí svých hovorů a poznámek. Ale Boriška nemilosrdně ničila všechny klíčíci naděje ledovou nepřístupností. Prohlédla celý kruh svých ctitelů a koutky jejích úst se nepatrně hnuly v pohrdlivém úsměvu: ne, moji ubozí gentlemani, žádného z vás si nevyvolím!

Pod akáty zahrady hemžilo se lidmi. Cigáni s neupřímným nadšením dávali vzlykati svým houslím a hřměti cymbálu. Kolem obloukových lamp kroužily roje komárů a můr v neúnavném, nesmyslně čilém víření. Alejí podél zahrady procházely se hustým proudem služky a šičky se svými galány; děti tlačily se k železnému plotu a tiskly svoje zvědavé tváře k mříži. Svěží noc pozdního léta zdála se plnou radostného svátečního odpočinku po únavných, všedních pracích teplého dne.

Boriška se nudila. Rozhlédla se zahradou s afektovanou blaseovaností. A tu se prvně setkala s černými očima Dušana Manoiloviče. Tkvěly na ní podivným, drze laskavým pohledem. Několik okamžiků snesla vzdorovitě pohled, pak najednou musila sklopit zrak a s rozhořčením pocítila, že se červená. Dala se do hovoru se zrzavým kandidátem advokacie, který, dosud nevšímán, domýšlel se chápati melancholii žalobné kurucké pí-

sně cigánů, a pozdvihuje dlaň ke spánku a kývaje hlavou se zavřenýma očima v smutně vášnivém taktu, simuloval dojatého, elegicky napilého Maďara. Rázem zapomenul na svoje maďarství a stáhl pihovitou tvář v sladce úslužnou grimasu galantního commis. Boriške náhlý hnus nedal domluviti. Jasně cítila, jak se odcizila celému svému prostředí, jak pohrdá celou svojí rasou, která, zříkajíc se sama sebe, s pošetilou tvrdošíjností pokouší se dodati si tvářnosti rasy jiné, hrdější, ale rovněž úpadku propadlé. A nevšímajíc si již neprozřetelně povzbuzené dvornosti kandidáta advokacie, obrátila se zase v směr, v kterém se setkala s pohledem černých, drze laskavých očí.

Stále ještě byly na ni upřeny. Boriška, nutíc se k odvaze, nevyhnula se již očím Dušana Manoiloviče. Zkoumavě prohlédla si jeho tvář; nebyla bezvadné krásy, ale měla mužný výraz mladé, sličné síly. A Boriška opět musila sklopit oči a opět se zapýřila, neboť si uvědomila, že bezděky uvádí neznámého muže v souvislost s nenadále probuzenou smyslností. Cítila, že po prvé v jejím životě počínají se až dotud beztvárné touhy jejího dozrávšího ženství soustřeďovati k určitému mužskému individuu v brutálním, chlípném přání; a zároveň vyhouply se jí v paměti s neobyčejnou a neodbytnou zřetelností cynické detaily Beardsleyových kreseb. Zmatena, podrážděna svojí neschopností ovládati myšlenky, zahleděla se do svět-

la obloukové lampy. V očích se jí zamžilo a záře oslepila ji na chvíli. A v třpytivé tmě oslepení zachvěla se jí před chtivě chápavou duší vise jejího příštího objetí s mužem.

To bylo zrození Boriščiny lásky.

*

Boriščini rodiče měli mnoho důvodů, aby jí nedovolili stýkati se s poručíkem, který jí byl při první taneční zábavě představen.

Starý Bernheim, jakmile mu bylo naznačeno, že Dušan Manoilovič bezpochyby vykoná svoji návštěvu, řekl rozhodně: »Ne. Předně není Žid, Za druhé nedám svojí dceřry hladovému důstojníkovi. Mám s tebou jiné plány.«

Boriška pohodila hlavou a sešla se s Dušanem v tmavé aleji za městem. Políbili se jako starí milenci a přísahali si, že budou svoji.

Pak počalo se Boriščino utrpení. Nesměla bez průvodu z domu. Voděna po jourech židovských rodin a seznamována s hejny mužů; ochotných státi se jejími manžely.

O Dušanovi bylo jí postupně řečeno, že jest zchátralý zpustlík, nevléčitelný piják, hazardér a zadlužený, neschopný důstojník, který se dočká spíše potupného odehnání než postupu a který hledá jedinou záchranu v bohatém sňatku. Byla jí dokonce představena paní Fischerová, zestárlá krasavice a pošeptáno jí s významnými úsměvy, že Dušan Manoilovič má od této dobrodružství

stále ještě chtivé dámy mnohou drahocennou upomínku za ochotně prokázané služby.

Boriška pohrdlivě mlčela a zatvrzele odmítala i nejskvělejší nabídky. Ráno, když ostatní ještě spali, číhávala za záclonou a zatajovala dech, aby již z dálky slyšela podkovy Dušanova hnědáka; a její šedé oči utkávaly se s kradným pohledem lhostejně jízdní drahou klusajícího jezdce v němém pozdravu, který byl každodenní obnovou přísahy. V divadle opírala bílé lokty v zdánlivém klidu o rudý plyš pažení lože, avšak líce jí hořely pod dotekem černých očí Dušanových, upřených na ně odkudsi z přítomného hlediště. A v noci, uzavřena ve svém něžném pokojíku, obnažovala svoje netrpělivé, panenské tělo a nabízela je v necudných posách Beardsleyových kreseb horečnatým mátohám tmy, ménícím se její prudkou žádostí v imaginárního milence.

*

Léta už tvrdila Boriška, že miluje Dušana Manoiloviče. Město přestalo se znenáhla zabývati touto tvrdošíjnou láskou dvou mladých lidí, kteří, žijíce ve dvou přísně oddělených kastách, musili se míjeti bez pozdravů, a jichž štěstí bylo nuceno spokojovati se skrývanými doteky očí a tajenou korespondencí.

Až jednou se neúprosný otec shroutil na chodbě svého domu.

Boriška sedávala pak u lože ochromené-

ho, oněmělého otce a s dvojitou úzkostí sledovala pozvolné umírání života, jehož shasnutí mělo jí uloupiti otce a darovati muže. Avšak Smrt zastavila se kdesi a ponechávala zlomyslnému starci tolik síly, aby svým živořením mstil se na nadějích, z něho živých.

Jednoho dne podařilo se mu dáti na jevo, že zemře klidně, zřekne-li se Boriška slavnostní přísahou svojí lásky. Musili Borišku k lůžku nemocného násilím přivléci a mocí pozdvihovali jí křečovitě zatatou ruku k přísaze. Ale vytrhla se a objímajíc nohy bezvládného, vztekem se dusícího otce, prosila ho o požehnání pro svoji lásku. Nepožehnal. A jakoby vzdor dceřin byl vyprostil v něm skrytý zdroj síly, počal se zotavovati, neoddaluje se ovšem od připraveného hrobu.

Tehdy Boriška počala zoufati.

Uvažovala, nebylo-li by lépe, uprchnouti s Dušanem někam daleko do světa, kde by nebylo třeba čekati na dvojnásobně nemilosrdnou smrt.

Přítelkyně a důvěrnice Etelka se plánu usmála a tázala se po chvíli s podezřelou vážností: »Boriško, chceš znáti pravdu?«

A Boriška zvěděla zdrcující pravdu, že Dušan Manoilovič už dávno přestal být mužem, který dovede odhalovati dívkám tajemství života, čině z nich ženy. »Vím bezpečně,« končila Etelka svoji zprávu, »že paní Fischerová jej propustila v nemilosti, když ani po půl roce nedovedl podati důka-

zu svojí mužnosti. Už dlouho jest předmětem posměchu kasírkám a podobným holčkám, které od něho odcházejí, aniž jim bylo třeba zasloužiti si svého honoráře. I kamarádi se mu smějí a říkávají: »Ach, chudák Dušan! Ten je již dávno hotov.« Představ si, Boriško, vtipy, jaké kolují mezi důstojníky o tvoji budoucí svatební noci! A nelze bohužel míti za to, že jsou to potměšilé klepy, jejichž účel by byl, zabrániti tvému štěstí, nebo je aspoň potřísniti špínou.«

Boriška probděla strašlivou noc. Pak napsala Dušanovi: »Nevidím jiného východiska: přijdu do Tvého bytu a stanu se Tvoji milenkou. Rodiče nebudou ti odpírati dcery, jejíž čest bude záviseti na Tvé mlčelivosti.«

Odpověděl zapřísáháním, aby ještě vyčkala.

Etelka se ušklíbala. »Vidíš, léčka selhala. Monsieur dává přednost legitimní svatební noci, již by předcházelo vyplacení věna. Jest ovšem také možno, že chce získati času k vyzkoušení prostředků, inserovaných na zadních stranách pikantních žurnálů.«

Boriška hryzla na svých zbledlých rtech a řekla: »Popros matinku, aby nám dovolila odejiti na procházku. Doprovodíš mne k paní Fischerové.«

K paní Fischerové vešla Boriška sama.

Dáma, milující dobrodružství, byla poněkud zděšena. Boriška nepotřebovala potlačovati studu, který vždy byl paní Fischerové zbytečnou přítěží lodičky jejího života.

»Milostivá paní, přichází k vám dívka, toužící státi se šťastnou ženou. Dušan Manoilovič byl kdysi váš milenec. Může se státi také mým?«

Paní Fischerová byla důvtipná žena: pochopila, že nadešel okamžik odplaty za poškořující úsměv muže, který uprchl, spatřiv zříceninu Putifarčina těla.

Ujala Borišku za ruce. »Má drahá, mýlíte se: Dušan Manoilovič nebyl můj milenec. Nedovedl se jím státi. Jest to třicetiletý stařec. Žil příliš rychle. Přijměte výstrahu zkušené ženy!«

*

Zlomyslný, ochromený stařec mohl klidně umříti.

A Dušan Manoilovič nikdy se nedověděl, proč jeho Boriška stala se ženou židovského, ramenatého statkáře.

PASTEL

Rytmistr Leontič netančil. Se zavřenými rty a vráskami na čele upíral zamžený zrak do pestrého roje plesu, ale již po první kvadrile opustil svoje místo u štíhlého sloupu pod galerií a vytratil se ze sálu, provázen útrpnými pohledy těch, kteří kroutili hlavou nad tím, že vůbec přišel.

Jak nenáviděl karneval! Bezměrná nenávisť ho vehnala dnes do jeho říjivého hluku, jako nás hnává k těm, kterým, marně toužíce je zavraždit, dáváme se sami vraždit trýzní jejich pohledu. Prchal před myšlenkami, jimiž se chtěl mučiti v parfumovaném, horkém vzduchu, naplněném šelestem hedvábí, náruživými styky očí a slovy skrytého významu, před myšlenkami, jejichž trýzeň byla větší, než jeho touha po bolesti vzpomínání..

Ulice byly pusté, málo chodců ho potkávalo. S tmavě modré oblohy sypaly se řídce velké, měkké vločky sněhu; sňal čapku, aby mohly ochlazovati jeho rozpálené čelo. Uvolnil krok a zapomenuv, že spěchal domů, toulal se ulicemi, bílými a čistými čerstvým sněhem.

Tři roky žil se Zorou. Byl hrdý její láskou, její krásou, jejím duchem. Kořili se jí a on jimi pohrdal, že jest jim dovoleno kořiti se pouze. Pro ni bičoval svoji ctižádost,

pracoval, určoval si vysoké cíle, chtěl dosáhnouti pravděpodobného. A před rokem mu ji karneval vzal. Vrátili se z kasina domů a u otevřeného okna naslouchali několik okamžiků tlumeným zvukům posledního valčíku, tančeného v nedalekém kasině. — A týden nato, když mu šeptala umírající poslední »S Bohem«, prodraly se do ložnice melodie téhož valčíku, ale ne už tlumeně a nývě, ale brutálně a cynicky jako výsměšný chechtot loučícího se karnevalu. Ano, karneval mu ji vzal. A teď bez ní jest bez mety, bez síly, bez vůle. Co chtějí bez ní? Žítí jen proto, aby byl někdo, kdo by pečoval o žulovou desku na jejím hrobě?

Po půlnoci přišel do svého bytu. Mechanicky rozsvítil a usedl na svoje lůžko, jež dosud stálo vedle toho, na němž naposled ležela ztuhlá, krásně mrtvá. Bílé polštáře něžně a smyslně přeplněné krajkami a stuhami, byly rozestlány jako by dosud čekaly na její nádherné tělo. Uvykl si na muka, způsobovaná těmito prázdnými, měkkými svědky minula; byl z oněch nešťastníků, kterým se stává bolest, stále obnovená a připomínaná, nutností a povinností. Ztrativ svoje štěstí, naučil se v žalostnou náhradu milovati svůj bol a hýčkal ho, jako hýčkal tu, která bol vyvolala.

Vedle Zořina lože stál dekorativní stojan s velkým pastelem, Zořiným portrétem; bylo to dílo amatéra, nadporučíka Horvátha, které Leontič, ani kdož jiný, nepovažo-

val za zdařilé. A přesto byl pastel rytmistovi milejší než kterákoli jiná Zořina podobizna. Výraz obličje mladé ženy byl na něm zcela odlišný toho, jenž utkvěl Leontičovi v paměti, a přece, zadíval-li se rytmistr na obraz, zdálo se mu, že z něho hledí duše Zořina abstrusně, ale ne zcela zapomenuté z kteréhosi okamžiku minulosti. Známí nad ukončeným portrétem pokrčovali rameny a Zora sama, když jí Horváth svoji práci předložil, vysmála se mu se svojí roztomilostí, která ho odzbrojila, že jí nedovedl míti výsměch za zlé. Ale jinak vždy skromný diletant, jemuž bylo možno spíše vytýkati nedbalost, než malost talentu, neuznal tentokráte žádné kritiky. Řekl tehdy velmi vážně: »Ujišťuji vás, milostivá, že tento pastel jest nejlepším, snad jediným dobrým, co jsem kdy vytvořil. Jste to vy, je to vaše bytost. Nevidí vás každý takovou, já ale vás takovou viděl a namaloval jsem váš obraz tak, jak jej mám uchovaný v duši.« A Zora zvažněla a dlouho hleděla na svůj obraz. To bylo v druhém roce manželství Leontičových. Horváth byl rytmistrův subalterní u eskadrony a jeden z jeho nejdůvěrnějších přátel; mezi Zorou a jím ustálil se poměr jakési hašteřivé kamaraderie. Leontič věděl, že nadporučík skrývá za svým škádlivým humorem něco více, než pouhé přátelství k soudruhově ženě, ale věděl také, že Horváth jest gentleman a Zora nedotknutelná. Brzy po ukončení pastelu byl Hor-

váth přeložen a krátce nato došla zpráva, že byl zabit v souboji, vyvolaném z hádky s civilisty. Leontič upřímně truchlil pro přítele a dotklo se ho nemile, že Zora přijala zprávu skoro lhostejně.

Pastel stál zapomenut v kterémsi pokoji. Až když rytmistr se vrátil domů, máje na ruce ještě stopy pozdním sněhem zvlhlé prsti, již první tři hrstě vhodil na své, do země spuštěné štěstí, tu vyhledal Horváthův obraz a postaviv jej vedle osiřelého lůžka, denně před ním trávil celé hodiny. Vždy, díval-li se na podobiznu mrtvé, přestávaly její rysy jevit se mu cizími, zornice zelenavých očí šířily se před ním a prohlubovaly — a měl před sebou svoji ženu, jinou, než jak uvykl jí vídati, a přece známou.

Tak bylo i dnes u výročí její smrti. Díval se na podobiznu zemřelé, a nutě se odvrátiti myšlenky od konce svého štěstí, vzpomínal jeho počátků.

Vzpomínal, jak Zoru poznal, jak bezděky obdivoval se její kráse, ale jí nemiloval, poněvadž, přesycen ženami, hleděl na všechny se směsí cynismu a pohrdavé shovívavosti. A jak jednoho dne se naučil věřit v lásku, jak se naučil milovati. Bylo tenkrát jaro, třešně v zahradě kvetly a voněly, v jejich větvích cvrlikaly směšné pěnkavy. Pozván přítelem, Zořiným bratrem, trávil dovolenou na jejich vládném statečku ve Slavonii. Zoře bylo dvacet let. Jezdívají v bárce po Drávě, večerívali v besídce prostřed zahrady,

Zora hrávala na klavír a zpívala národní písně naivní erotiky a jednoduchých, smutných melodií; v neděli jezdívají čtyřspřežím do vsi do církve, obědvali u arcikněze a k večeri tančili kolem kostelíka s vesnickými děvčaty a chlapci kolo a Leontič se usmíval, cítil-li, jak Zora na něho upírá lesklé, zelenavé oči. I Stevo věděl, že sestra je zamilována a potají doufal, že přítel jednou řekne: »Stevo, dej mi Zorku, máme se rádi.« Ale Leontič mlčel, na ženitbu nepomýšlel, po Zoře netoužil. Až několik dní před odjezdem stalo se neuvěřitelné: Stevo kamsi odjel a Zora seděla proti Leontičovi u okna, hledíc do bílých oblak, rychle táhnoucích nad korunami rozkvetlých třešní; díval se dlouho na její sluncem již ožehlé hrdlo a na bujná, v pravidelném dechu se vlnící nadra, a náhle svezl se jí k nohám, objal její kolena, vtiskl tváře do jejího klína a lhal nesouvislé, vášnivé fráze o lásce, nemysle na nic, než že je s mladou, krásnou ženou samotén v celém kastelu. Poddala se mu bez odporu a beze slova. A když ji držel těžce oddychující v náručí, otevřela z nadání své velké, zelenavé oči — —

Rytmistr, dospěv k tomuto bodu svých vzpomínek, vytřeštil zrak na podobiznu Zořinu. Ano, je to týž pohled obdivuhodných očí, které se na něho tenkrát dívaly tak otrocky oddaně a přece nesmírně hrdě, v nichž tehdy četl neskonanou lásku a zároveň hrozbu! Ano, týž výraz vědomé viny,

ale viny spáchané z lásky, týž výraz stíženého, zemdleného, a znovu už zas se vzpružující, rostoucí vášně! Týž pohled, který v něm tenkrát odzbrojil cynika a skeptika, který ho ohromil, který v něm vznítil náhlou, šťastnou lásku! Jak mohla v něm vzpomínka na onen velký okamžik tolik vyblednouti, že dnes teprve se oživila, že dnes teprve poznal, proč právě k tomuto obrazu svojí mrtvé ženy lnul? Tot není podobizna, tot Zora, živoucí Zora!

Tu však zarazila neúprosná logika tepot jeho vzrušeného srdce: Kterak mohl Horváth Zoru takhle malovati? Takovou viděl ji jenom on jediný, pouze v jediném okamžiku jejího života, v okamžiku, kdy odhodila pouta povinnosti, poddávajíc se vášni, slabá láskou, ale hrdá a s němou hrozbou v hloubi svých zřítelnic! Či opakovala se v krátkém jejím životě chvíle, v níž se stává povinnost bezvýznamnou, kdy prostě přestává? Tenkrát odvrhla pouta povinnosti k sobě samé — což po druhé rozlámala okovy těžší, vízící ji k mužovi, k jeho lásce, jeho cti? Viděl ji v takovém okamžiku Horváth? Vyvolal takový okamžik? Což jest tu vůbec možná náhoda? Horváth rozhodně nebyl tak špatným diletantem, aby nebyl dovedl prostě portrétovati, kdyby byl chtěl; sedávala mu se všední, znuzenou tvář — byl by ji mohl zobraziti s tímto zcela jedinečným výrazem, kdyby to nebyl, jak řekl, nosil v duši? Což nebyla jeho slo-

va dostatečným doznáním, důkazem?

Leontič stisknul spánky pěštěmi. »Podváděla mne, nemilovala mne! Snad se mi mstila za to, že se musila napřed pokořiti, než jsem ji počal milovati. To velké štěstí byl výsledek komedie! Každým slovem, každým polibkem lhala, posmívala se, zrazovala! Ke mně se vinula a smála se mojí slepotě. Kejklířka byla, a já se modlil k její velké, vznešené duši. I ve smrti lhala! A snad ani jeho nemilovala, snad milovala jen zvířeckost vášně! Válela se v blátě, a já věřil, že mne k sobě povznesla. Zvíře jsem zahrabal! Zoro, Zoro!«

Rytmistr se rozplakal.

POUT PANÍ MARICI

Lékař odešel z vily, zanechav Maricu v strašné nejistotě: Jelena zemře; nejedná se již o zánět plic, ale o rychlé souchotiny. Není pomoci.

Bylo ticho v celé horské kotlině; ranní ticho opožděného jara, jež nepřestávalo býti tichem přes stonásobný zpěv ptáků a bzukot hmyzu.

Marica hleděla se schodiště pavlánu za doktorem, jak se jeho světlá postava míhala za latěmi plotu, a chtělo se jí rozběhnouti se za ním a říci mu něco nenávislného, urážlivého, pokořiti ho za jeho lhostejnost nad bezmocností vědy, kterou skrýval za slova soustrasti s ubohou Jelenou. Ale světlý šat zmizel za živým plotem sousední vily, a v Maricině mysli rozstoupila se náhlá, prázdná mezera — stála v jarním slunečnu a zcela bez myšlenek upírala mnohanočním bděním vpadlé oči na zelené, rovně střižené keře, za nimiž byl lékař zmizel.

Z pokoje nemocné ozval se zvonek. Marica zděšena se vytrhla z bezmyšlenkovitosti, jejíž příjemnost teprve nyní pocítila, a učinila několik rychlých kroků ke dveřím. Ale zastavila se, obávajíc se vejíti k sestře s tváří, z níž by snad Jelena mohla vyčísti, co lékař na pavlánu řekl. Avšak nemocná zazvonila netrpělivě po druhé. Marica se

pokřižovala a vešla. A když spatřila Jeleninu krásnou tvář, bílou v rámu černých vlasů onou bělostí, jakou zanechává příšerná malířka-smrt na svých plátnech, musila zatnouti zuby, aby nepropukla v pláč. Přinutila se však k úsměvu a usedla na kraj lůžka. Nenacházejíc vhodné lži, uchopila průsvitnou ruku Jeleninu a líbala ji. Nemocná upírala na ni černé, modrými kruhy zvětšené oči pátravým pohledem. Chtěla se otázati, co lékař řekl, ale nepromluvila; zavřela oči a semknula rty. A v bílém pokoji, prozářeném slunečním jasem, bylo zoufale tiché smutno. Marica pochopila, že sestra uhodla, že doktor se vzdal naděje a že uznal za nutno tam venku za dveřmi pověděti pravdu. Zatížila ji bolestnou tíhou myšlenka, že se měla lépe přetvářeti, pak že by Jelena byla stále ještě veselá, bezstarostná, netušící. A představujíc si, v jaké děsné zoufalosti bude toto krásné, před měsícem ještě šťastné a životem překypující děvče očekávat neodvratnou smrt, nedovedla již potlačit slz; ale ve strachu, aby nemocná, pohybem upozorněna, neotevřela oči, nechávala slzám tiše stékati po lících.

»Kdy umru?« otázala se náhle Jelena tvrdým, nepřírozeně hlasitým hlasem. Marica vrhla se na ni a skrývajíc tvář na jejích nadrech, volala: »Ty, miláčku, umřít? Jak můžeš na co takového pomysli! Ne, Jeličko, neumřeš, kterak bys měla zemřít, ty, má krásná, sladká sestřičko! Za měsíc

nejdéle, slíbil doktor, budeš zdráva!«

Jelena vzala její hlavu do dlaní a pozdvihla její uslzený obličej. Usmála se trpce. »Lžeš, má milá. A špatně lžeš. Nelze ti uvěřit. Za měsíc nejdéle umru, to řekl, vid'?»

Marica zase přitiskla tvář k jejím prsoum. »Neřekl, Jeličko, ničeho neřekl! A neumřeš, ne, Bůh nedopustí! Uzdravíš se, okřeješ, k moři tě odvezu, muže ti vyhledám, krásné dětičky budeš mít, šťastna budeš — Jeličko, má jediná drahá, neboj se, neumřeš! Boha budeme prositi, modlit se.«

Jelena zase ležela se semknutýma očima, a Marica, zmlknuvši na jejích nadrech, slyšela její srdce tichounce, rychle tepat pod studeným prsem.

Dlouho mlčely. Na jabloň před otevřeným oknem přilétlo několik vrabců a rozrušilo ticho pronikavým, hašteřivým štěbodem.

Jelena položila ruku na sestřinu hlavu a pravila: »Marici, řekla jsi prve: Bůh nedopustí! Věříš, že by se dal uprositi?«

Marice se vzchopila. Velká víra zrodila se jí v duši. Ano, Bůh nedopustí! Třeba jen obrátit se k němu s pravou vírou. Zázraky nejsou pohádky. V Lurdech tisíce na smrt nemocných se vírou, velikou, silnou vírou zázračně uzdravuje. Budou se modliti, vroucně, pokorně a Bůh Jeličku pozdraví! A plna naděje ve svém dobrém, měkkém a horkém srdci líbala sestru a s nadšením se rozhovořila: »Věřím, drahoušku, že se dá Bůh upro-

sit! Jak by nedal! Což by bylo spravedlivě, aby ti dal umřít? Víš, večer, až bude slyšeti ze vsi klekání, počneme se modliti, a celou noc ztrávíme v modlitbách. A hned teď napíše Stévovi, aby došel na parochii a dal arciknězi na modlení a chudým, — v neděli celá pravoslavná obec metešvárská bude se modliti za tvoje uzdravení, Jeluško, — a odpoledne natrhám v zahradě nejkrásnějších květin, věnec uviji a ověním kamenný kříž na kopci, víš, ten kamenný kříž, mimo kterého jsme sem přijeli z náraží —« Viděla v smutných očích sestřiných záblesk nesmělé naděje a nová myšlenka ji rozradostnila. »A víš, co, Jeliško? Dojedu do Maria-Radné, vrhnu se před oltář Matky Boží a moje jasná patronka neodepře mi přímluvy u svého dobrého Syna. Mám? Jestě dnes pojedu, Jeličko, chceš?«

Jelena zavřela oči. A po chvíli řekla tiše: »Jeď, Marici, jeď! Snad se Bohorodička slituje. Oh, nechci umřít, ne, nechci umřít! Můj Bože, vždyť jsem tak mladá, jak mohla bych se smířit se smrtí! Jeď, Marici drahá, jeď a vypros mi život —« Všechna zasmušilost ji opustila a dala se do hořkého, dětského pláče. Marica, nepochybuje již, že Panna Maria docílí zázraku, brzy sestru ukonejšila přesvědčivými slovy. Pak ihned počato s přípravami k cestě. Služce svěřena k přezhnutí temně modrá hedvábná toaleta, která v nedostatku černého šatu uznána k účelu tak vážnému za nejvhodnější. Ma-

jitel vily, vysloužilý rumunský učitel, pozván, aby pomoci jízdního řádu, dámám na-
prsto nesrozumitelného, sestavil cestovní
rutu. Ukázalo se, že železniční spojení do
Maria-Radné je dobré, že však zpět nelze
téhož dne se vrátiti a nutno tudíž přenoco-
vati v poutnickém městečku, nebo jeti na
noc do Metešváru; v posledním případě
zbývaly však pro vykonání pobožnosti ne-
celé dvě hodiny, pročez se Marica rozhodla
pro přenocování v některém hotelu Maria-
Radenském, ač byla by ráda svému muži
osobně dala pokyny stran modlení v meteš-
várské církvi.

Starý učitel, vyprovozen Maricou na pa-
vlán, projevil pochybnost, zda pobožnost
pravoslavné dámy v katolickém chrámě
bude míti žádoucího účinku a doporučoval
návštěvu rumunského kostela v Maria-Rad-
né, který sice jest v blízkosti proslaveného
katolického skorem zapomenut a v povrže-
ní, přece však srbské církvi mnohem bližší.
Marica, sotva přemáhajíc rozhořčení, odpo-
věděla, že Bůh jest stejně v každém kostele,
jako jest na každém místěku světa i v nás.
Když však se vrátila k Jeleně, znepokojila
i ji pochybnost a předsevzala si, že pro ji-
stotu zajde také do rumunského kostela.

Potom předjela bryčka a sestry se rozlou-
čily mlčelivým polibkem, nahlízejíce si do
slzami zakalených očí.

Na vršku obrátila se Marica zpět a hle-
dala mezi střechami villegiatury onu, pod

níž zanechala nešťastnou Jelenou. Ale vy-
soko stojící slunce svítilo jí do očí, že ni-
čeho nerozeznávala. Rozsmutněna hleděla
zase kupředu na cestu, pod níž horší sedmi-
hradští koníci klusali, schylující chundelaté
hlavy a ohánějící se horlivě dlouhými oca-
sy. Nízký porost vedle cesty přešel ve vy-
soký les a slunce jen chvílemi se objevo-
valo nad vrcholky smrků. Marica spatřila
kamenný kříž na rozcestí, který chtěla ověn-
čiti a zahrnula se výčitkami, proč nenatrhala
ještě dopoledne květin a nevzala věnce s se-
bou, aby mohla nyní v poledním tichu, ha-
lícím hvozdu v nábožnou, melancholickou ná-
ladu, pokleknouti na žulový stupeň a Ukři-
žovanému přinést první obět za život mi-
lované sestry. Dala aspoň zastaviti, přistou-
pila ke kříži pokorně se křížujíc a přiklekla
ke krátké modlitbě. Když pak zase seděla
na drkotající bryčce, bylo jí příjemno a sko-
rem veselo. Zapomněla chvíli na Jelenou a
poddávala se kouzlu jara, které ji posud,
úzkostlivě bdící nad nemocnou sestrou, ne-
pozorováno mýjelo.

Vyjeli z lesa a před nimi otevřel se vý-
hled do úzkého údolí s příkrými stráněmi;
na jeho dně probleskovala horská říčka ze-
lení lučin a stromů jako poutníkem roztrou-
šené střepy zrcadla, blyštící se na slunci.
Z lesa v záhybu údolí vyřít se vlak a pádil
podél říčky, chvílemi zakryt skupinami stro-
mů, Kočí, rumunský chasník v bezrukávém
kožíšku a v bílém plátně, zapráskal bičem

a ukázal do výše. Hovořil cosi svojí nesrozumitelnou horáckou řečí a Marica, pohlédnuvši do modře nebes, spatřila černou siluetu orla s široce, nehybně roztaženými křídly letícího vysoko nad zemí teplým, jasným vzduchem. »Jak krásný jest život!« zašeptala — a náhle uděšena svojí egoistickou radostí nad žitím, počala se modlit, aby Bůh dovolil i Jeleně zakrátko vdechovati s jarním vzduchem rozkoš mladého života.

Ve vlaku potom, pomalu a namáhavě se vlekoucím zelenými údolími krassóssezénskými, přepadla ji skepse. Tázala se svojí ustrašené duše, existuje-li vůbec Bůh, jehož slitování se chce dožadovati. Ale dospěla konečně k přesvědčení, že Bůh jest a že podrobil ji i Jelenu těžké zkoušce, aby je včas upozornil, jak jsou jejich víra a oddanost příliš nedostatečné. Shledávala, že zvláště ona velmi urážela Boha netečností a hříšnost. A byla odhodlána od základů přeměnit všechny svůj život. Po prvé od poplašené chvíle Jelenina onemocnění vzpomenula nyní svého Karla, milého a lehkovážného hochy, s nímž již déle dvou roků podváděla dobromyslného Stěvu, nepovažujíc nikdy svojí laškovně a přesto hluboké lásky za hřích. Nyní poznávala, že její manželská nevěra jest snad jednou z hlavních příčin, proč Bůh uznal za dobré, trestající a přece laskavou rukou zasáhnouti do jejího až posud tak lehce a úsměvně plynoucího života.

Myšlenka, že se má vzdáti své rozkošné lásky, že nikdy již by nesměla prožiti oněch sladkých, neuvěřitelně rychle ubíhajících hodin v spartánsky prostém pokojku Karlově, zdála se jí chvíli absurdní. Ale řekla si: Bude to obět za sestřin život. A zdálo se jí, že obět bude důstojná. Její příští život bude přísný, snad bezradostný, avšak Jelena bude žiti. Na okamžik dokonce měla dojem, že její láska již odumřela, může-li se jí tak snadně zřici; vysvětlila si to však tím, že tíha oběti dostaví se teprve, až se vrátí do Metešváru a zase bude nablízku Karlovi. Pak jí bude prodělávati bolestné boje. Ale neklesne. Bůh snad jen dočasně odvrátí od Jeleny smrt, aby mohl nedodržení slibu strašlivě ztrestati. Ne, neklesne. Ještě dnes v hotelu napíše Karlovi dopis, v němž mu vše vysvětlí. Dojista pochopí, že by bylo surovostí znesnadňovati jí její obět.

Plna vroucné víry vyšla z nádraží. Městečko, střízlivé a klidné ve svém nerušeném všedním životu zdálo se jí nevlídně odpovídati jejímu nadšení. Spěchala ulicemi.

Za řekou uvítal ji stín starých košatých lip, skupených kolem nevelkého gotického kostela. Vešla s bušícím srdcem do šera a chladu. Dýchalo se jí těžce ve vzduchu prosyceném kouřem kadidla, svíček a výparů lidu, zbylými z dopoledních bohoslužeb. Ze šera vynořil se před ní mohutný oltář, přeplněný dřevořezbami, zlatem a svícemi a ze spleti jeho nejasných kontur vysvítala bílá

roucha Bohorodičky svými prostými, ušlechtilými liniemi podivně kontrastujíc s naivním, řemeslnickým přepychem celku. Málo lidí bylo v kostele. Marica poklekla u předních lavic a zahleděla se s pokorným zánícením na sochu té, k níž přišla prositi o přímluvu. Mramorové oči zdály se upíratí slepý, přísný pohled kamsi ke klenbě chrámu, jako by chtěly přehlížeti na dlažbě klečících prosebníků.

Marica, sklícena tímto dojmem, nedovedla se modliti. Upírala zaslzený zrak na sochu a bylo jí nesmírně smutno. Pocítovala jakési zklamání, neboť nenalezala představy Orodovnice, jakou měla na mysli, když Jeleně horovala o mocné přímluvě Panny. Nutila se však k důvěře a víře, pravíc si, že jen naprostá dětinná víra a pokora mohou přinést spásu. Sklonila hlavu a počala se modliti. Slova těžce vybavovala se jí z mysli, ale brzy podařilo se jí soustřediti veškeru mysl v hlubokou zbožnost. Pohlédla znovu na sochu a zdálo se jí, že slepé oči nejsou již upřeny přísně ke klenbě, ale že snivě a laskavě shlížejí na ni. A blízka myšlenky, že Matka Boží jest ochotna projevit se jí zázračným znamením, stupňovala vroucnost svojí zbožnosti. Dala svému odhodlání, změnití a očistiti svůj život, určitost slavnostního slibu. Vzpomenula, jak se jednou pohrdlivě usmála, vidouc v Metešváru rumunské venkovanky po kolenou se plaziti kolem mariánské kaple a líbatí její

nečisté schody — a v náhlé neodolatelné touze dokázati Panně i sobě opravdovost své kající pokory, zdvihla se a přikročivši k oltáři, klesla na jeho stupně, sklonila se a třikráte políbila ušlapaný, zaprášený schod. A když pak pohlédla vzhůru k bílé soše, zalily se jí oči radostnými slzami a v srdci bylo jí tak jasno a slavnostno, že zatoužila, aby chrámové varhany se rozzevčely posvátně mohutným chorálem, k němuž by mohla připojiti svůj hlas a vyzpívati jím všechnu tu svatou rozkoš svého očištěného nitra. Avšak v chrámě zůstalo ticho a zase pocítila cosi jako zklamání. A byla unavena. Chtěla se vzdáliti od oltáře a usednouti k další modlitbě v lavici. Ale řekla si, že prodlíti ještě v kostele znamenalo by již jenom sestup s dosaženého vrcholu pobožnosti a že bude lépe, odejde-li. Znovu políbila oltářní stupeň, pokřížovala se, vzhledla k soše Panny a odcházela prostorem mezi prázdnými lavicemi, nepozorujíc ani, jak spěchá. A stálo ji skorem přemáhání, aby se u dveří ještě jednou obrátila, poklonila bílé soše a naposled se pokřížovala.

Venku, na prahu kostelních vrat, zastavila se oslepena sluncem, jež kloníc se k západu prodralo se mezi lipami a lilo svoji teplou zář na omšelou zeď průčelí. Žebračky škemrajíce napřahovaly před ní hnědé, vrásčité ruce. Ochotně rozdělila jim drobné peníze svojí tobolky. »Modlete se za uzdra-

vení těžce nemocné!« řekla. A žebračky sborem jaly se modliti: »Zdravas Maria... požeňnaná's ty mezi ženami...«

Od nedalekého mostu blížilo se procesí. Houf svátečně oděných Švábů s korouhví a několika vesnickými hudebníky. Zpěvák obrátil se k hudcům, a ti, nadmuvše tváře, hráli směšně disharmonickou melodii, o níž bylo naprosto nemožno uhodnouti, je-li zbožnou písní či vleklým pochodem. Šváby zkasaly své vyhrnuté, uprášené černé sukně, rovnaly si šátky na hlavách a Švabové kladli svoje kulaté, plstěné klobouky na prsa, spínajíce pod nimi mozolnaté, upracované ruce. Hudebníci před vchodem do kostela rázem ustali ve své hanebné hudbě a zpěvák intonoval vysokým, nestačícím hlasem mariánskou píseň.

Marica ustoupila procesí z cesty a dívala se, jak opálené, ustarané hlavy venkovanů, s pokornou úctou se neobratně sklánějíce, mizejí v temnu svatyně. Vrata se za nimi přivřela a na utichlém prostranství před kostelem bylo jen tlumeně slyšeti naivní, neumělý zpěv. Marica stála na slunci, nepomýšlejíc ani na to, aby rozevřela slunečník. Myslila na prosebníky uvnitř kostela a představovala si všechny ty starosti, touhy a žaly, které poutníci vnesli ve svých bédou a zbožností zkrúšených srdcích do chrámu, aby je svěřili té, jejíž bílá, kamenná socha vysoko nad nimi vztýčena upírá svůj slepý zrak ke klenbě, aby důvěryplně

je před ní, obnažili, jako ranění odkrývají před lékařem svoje hnisavé rány. A pojednou bylo jí v duši hořko, že všude jest tolik strastí a bolestí, tolik bídy a smutků a že Bůh to vše dopouští, že místo toho neplní svět radostí a dobrem. A v hloubi jejího nitra hnula se zase pobuřlivá skepse. Nehraje si Bůh lidskými osudy jako zlomyslné dítě? Proč sesílá hříchy a promíjí je pak s velkomyslným gestem odpouštění? A což, mají-li pravdu ti, kteří popírají Boha, tvrdíce, že se zrodil jen v zbabělé mysli člověka, aby sloužil za útočiště slabým a za spekulativní, vykořisťovací prostředek zchytralcům? Není-liž pak smutně komické ono stádo bídou do lživé svatyně vehnaných ubožců, hotových uzavřít s naivním fantomem svých uštvaných duší groteskní smlouvu? Není-liž směšná i její důvěra, že ono Cosi, neznámé a nepředstavitelné, zvrátí logický, nutný fysický proces odumření těla její sestry za slib, že ona, Marica, se zřekne rozkoší svého tak zvaného hříšného života?

S hrůzou sledovala tento pochod svého myšlení. Děsila se, že její před chvílí ještě tak veliká víra se shroutí a pak že nic již nezachrání ubohé Jeleny. A aby ohlušila vzpurný, obrazoborný hlas svého nitra, počala si představovati, co asi touže dobou myslí a cítí Jelena. Jak asi smrtelně bleďa, se strašlivou úzkostí v srdci leží na lůžku a provází ji v duchu po její prosebné pouti. Jak snad doufá, že sestrina modlitba pro-

nikla již v nadoblačnou říši k trůnu všemocného Boha, který na přímlovu svojí dobrotné Matky-Panny již sesílá anděla, aby jí trpící přinesl jeho slitovnou milost. A ona stojí zde před chrámem a dává svoji víru, jedinou naději nešťastné sestry, sápati dábům pýchy!

Váhala okamžik, nemá-li se vrátiti do kostela a usmířiti nebesa novou zbožností. Cítila však, že by nebyla již schopna vroucí modlitby. Zmalomyslně přemítala, co počítí v cizím městečku až do příštího rána. Vzpomněla také, že chtěla zajíti do rumunského kostela, ale nevrle zapudila vzpomínku. Pomyslela na noc, kterou bude nucena strávit sama v hotelovém pokoji snad pochybné čistoty a skorem litovala, že se vůbec vydala na cestu.

Na věži nad ní byly hodiny. Tloukly pět hodin. Marica udivena vyňala kapesní hodinky. Opravdu bylo teprve pět hodin. Bylo jí neuvěřitelné, že teprve před hodinou vystoupila z vlaku. Pak ale projela jí hlavou myšlenka, že snadně může ještě stihnouti metešvářský rychlík a býti na noc místo v neznámém hotelu ve svém krásném, pohodlném bytě. Jak bude Stéva překvapen. — Nebyla již měsíc doma. — Vyloží Stévovi, co třeba učiniti, aby v neděli se odbývala pobožnost za Jelenino uzdravení. — A raným vlakem se vrátí k Jeleně.

Chvatně se dala do chůze. Potkala za mostem drožku a dala se na nádraží dovézt.

Měla ještě půl hodiny čekati. Netrpělivě přecházela po peronu, plnícím se lidmi. Byla velmi neuspokojena svojí cestou. Neztratila zúplna naději v její výsledek, ale marně hledala nadšení a důvěru, s kterými přijela do Maria-Radné; místo nich počala pocítovati vzrůstající se resignaci. Myslela: »Snad Bůh pomůže — A ne-li —« A tu se jí chtělo pokrčiti rameny, a jen jakýsi nejasný stud jí v tom ještě zbraňoval. Připadalo jí, jako by všechna její energie, tolika fysickými i duševními námahami poslední doby zeslabovaná, byla dneškem do dna vyčerpána. Zatoužila po klidu. Přistihla se při egoismu těšíc se, jak konečně zas jednou bude moci na své měkké, široké posteli usnouti bez obavy, že bude probuzena těžkým vzdechem nemocné nebo služkou, kterou nutno vystřídati v nočním bdění. Tato touha po klidném spánku ji znenáhla tak opanovala, že si tvrdě řekla: »Ať se děje cokoliv, dnes budu spáti, velmi dobře spáti!«

Rychlík přirachotil a Marica radostně, nedočkavě vstoupila do kupé. Byla samotna, a majíc přes tři hodiny jízdy před sebou, ulehla a usnula, sotva vlak vyjel ze stanice. Probudila se však brzy s nepříjemným pocitem, že měla trapný sen, jehož podrobnosti jí vymizely z paměti. Zůstala ležeti a snažila se nepřemýšleti. Vlak pádil pahorkatinou, nad níž snášel se již soumrak. Marica přivřela oči. A náhle zcela bezprostředně pomyslela na Karla. A vzpomenula zároveň,

že před bílou sochou Matky Boží slavnostně se zřekla svojí lásky. Byla touto vzpomínkou ohromena, jako by byla v ní po prvé slyšela z cizích úst nepochopitelnou a zdrcující zprávu. Vyděšena se vzchopila. Jest pravda, že co takového slíbila? Že slíbila, nikdy již nepolíbíti Karla, nikdy již nevzkročíti do onoho temného, chudého a přece tak kouzelně milého pokojíku? Stiskla spánky dlaněmi a zamyslíla se chmurným dumáním. Zřekla se lásky, zřekla se největší, snad jediné radosti svého života; dostojí slibu, učiněnému v nepříčetné chvíli extase? A odpovídala si, že nedostojí, i kdyby určitě věděla, že se uskuteční zázrak Jelenina uzdravení, že nemohla by dostáti. Neboť jasně cítila již, jak chtivá vášnivost její smyslnosti, probuzena ze svého spánku vzpomínkou na milence, počíná se nezadržitelně rozlézati jejím tělem. Věděla, až vyjde v Metěšváru z nádraží, že neřekne drožkářovi adresy svého domu, ale onu tichou, opuštěnou ulici, po jejíchž bídně osvětlených chodnících, strachem bleďa pod hustým závojem, tak často se krádávala ke Karlovu bytu.

Uleknuta sáhla po svém ridiculu. Ne, neztratila klíče — jest jako vždy u ní. Budou-li okna tmavá, odemkne si sama. A pak, až Karel najde ve své tvrdé posteli pod hrubou houní svoji bílou, sladkou milenkou — oh, kdež pak bude mramorová socha Panny slepých, přísných očí! Kdež pak bude studená, nelítostná, zsinálá Smrt!

Vlak řítí se již temnou, bezhvězdou nocí a Marica usmívala se šťastným úsměvem ženy, chystající se otevřítí náruč očekávanému milenci.

*

Jelena zemřela. A paní Marica stala se Karlovi podivnou milenkou: Slzíci a usmívající se.

SHLEDÁNÍ

Třetí prapor vrátil se po čtyřech letech z Bosny do staré garnisony. Dlouho do noci oslavovali důstojníci návrat z exilu. Konečnou etapou měla být »Opatrovna«. Nebylo to ujednáno, ale rozumělo se to samo sebou. Leta se postili jako námořníci. Nejvíce Arthold, nadporučík. Po celé čtyři roky se nehnul z Bosny; neměl rodičů, ani peněz na dovolenou; a s celým bataillonem se dělit o dvě vychrtlé, vybrakované šeredy, které se etablovaly ve špinavém baráku čušské čtvrti, se mu nechtělo. Časem na ženy docela zapomnul. Jen někdy ve snech se mu zjevovaly. Avšak od okamžiku, kdy se úzkolejný vlak hnul z nádraží, a vojáci, tlačíce se v oknech, volali nehostinné zemi svá veselá a výsměšná »S Bohem«, ovládala Artholda jediná myšlenka: Žena. Jako zimnice chvěla jím chlípnost. Vzpomínal na dobrodružství, která před lety prožil ve staré garnisoně, a všechna zdála se mu nyní velkolepými. Usmíval se šťastně, představuje si, jak obnoví dávné známosti a nová dobrodružství bude podnikati. Zcela jinak bude si vážit polibků všech těch žen. Jako drahecenná vína bude ochutnávati rozkoše, ne hltavými, nerozumnými doušky, jako činil druhdy. Bude vyběravý. Nespokojí se již holkami z ulice a ledajakými paničkami.

Jeho příští milenky budou ušlechtilé, duchaplné a budou mít rasu. Ale hned první noc zajde do »Opatrovny« a koupí si ženu: velkou: černovlasou, krásnou, silné hrudi a širokých boků. Bude lehce opilý vínem a v jejím náručí vystřízliví divou rozkoší brutálně ukájené vášně. A celou noc s ní ztráví v běloučké, široké posteli, se zrcadlem na stěně a na stropě, v divokém, nenasytném objetí. Jaká to bude noc! Avšak jen ta jediná, první — pak, až utiší první hlad svého mladého, silou překypujícího těla, počne hledati milenkou, na níž bude možno být hrdým. Po celou však cestu vracel se vždy k oné první noci; a čím více se jí blížil, tím prudšími, rudějšími barvami si ji maloval.

Teď seděl u stolu kavárny mezi kamarády a čekal. Netrpělivě, neklidně. Pilo se a řečnilo. Nudil se. Bylo již po půlnoci a sklepník přinesl nové láhve. Pitka se protahovala. Tu Artholdovi napadlo: Půjdou-li všichni, kdož ví, jaké děvče mu připadne. Bylo by lépe jíti napřed, samotén, — a vybrati si. Ve vhodném okamžiku vytratil se ze společnosti.

Do »Opatrovny« nebylo daleko. Zastavil se před vchodem a sejmul čapku, aby ochladil horké čelo. Cítil, že jest opilý. »At,« — pomyslíl — »vždyť jsem tak chtěl: abych vystřízlivěl rozkoší.« Zaslechl jednotlivé akordy klavíru. »Zatančím si také,« řekl hlasitě a otevřel dveře do ozářené chodby. Kde si zadrnčel zvonek. Několik děvčat vyběhlo

mu naproti. Přivedly ho do salonu a jedna oznamovala: »Bosňák, první Bosňák.« Byl jediný host. Holky ho obklopily a zahrnuly otázkami. Dvě veteránky ho znaly z dřívějšíka. Vítaly ho a zavedly si ho do kouta salonu pod palmu. Snažil se rozmarně, vesele hovořiti, ale nedařilo se mu to. Zdálo se mu, že jest rozpačitý a styděl se, že nedovede s těmito nestoudnými, drzími holkami jednati, jak si toho zaslужují: cynicky a pohrdlivě. Litoval, že nečekal na kamarády. Hospodyně přinesla mu čaj a pianista znovu počal hráti. Několik děvčat dalo se do tance. Přestal odpovídati svým sousedkám a díval se na tančící. Hleděl opilýma, chtivýma očima na jejich pružné, pod toaletami zřetelně se rýsující postavy, a strásaje znenáhla svoji ostýchavost, pomysll si radostně: »Každou z nich mohu míti, hned, kdykoli se mi zachce!

Jak jsou hezké, mrchy!« A počal si vybírat: která by byla hodna ukójiti jeho velkou vášeň. Jako předváděné koně je oceňoval a těšil se, že nabývá převahy nad touto společností nevěstek. Jedna se mu velmi zalíbila, ač nebyla taková, jak si za jízdy z Bosny přál: neměla silné hrudi, ani širokých boků. Ale byla krásně štíhlá a její jemný obličej měl ještě půvab dívčího mládí; jen černé oči byly v něm drzé; podivně chladně drzé. Tančila volnými, graciosními pohyby a její rudě nalíčené rty byly pevně sevřeny. Arthold ji sledoval lačným zrakem a připa-

dalo mu, stále více, že ji odkudsi zná, jako by ji byl kdysi často vídával.

Otázal se po jejím jméně jedné ze svých společnic.

»Sidi.«

Opakoval si toto krátké jméno několikrát, ale nenašel ve své paměti nižádné vzpomínky.

»Je zde již dlouho?«

»Asi dva roky. Líbí se vám? Zavolám ji ke stolu, ano?«

»Ne, ne. Ještě ne.« A díval se na ni dále, jak tančila, držíc jednu ruku na dekoltovaném rameni svojí družky a druhou vysoko pozdvihujíc zelenou robu, v jejíž záhybech se v taktu míhala krásná, štíhlá noha v bílé, hedvábné punčose a bílém střevíčku. Pohlédla na něho několikrát, roztržitě a lhostejně. Chtěl, aby se na něho usmívala koketně a oddaně a rozlaďovalo jej, že si ho tak málo všímá.

Bylo slyšeti zvonek a hospodyně s několika děvčaty zase vyběhla vstříc novým hostům. Arthold poznal hlasy kamarádů. Viděl Sidi, jak opuštěna svojí tanečnicí se zastavila před zrcadlem a rovná svůj umělý účes. Přikročil rychle k ní a objav ji v pase, řekl tiše: »Pojďme, Sidi, než přijdou ostatní.« Spatřil v zrcadle svůj obličej a shledal, že vyhlíží neobyčejně rozrušeně, nehezky a zchátrale. »Pil jsem přece jen příliš mnoho!« pomysll si mrzutě. Sidi usmála se do zrcadla lhostejně, obrátila se a pravila klidně: »Sty-

díte se před kamarády? Nu, pojďme tedy.« Vedla ho spěšně druhými dveřmi salonu do neosvětleného separé. Zavřela dveře a řekla: »Jinak bychom se s nimi setkali.« Byla úplná tma v malém pokoji. Z předsíně bylo slyšeti smích, hovor a řinčení šavlí o ostruhu. Pianista v salonu hrál »Svatební pochod«. Arthold držel Sidinu teplou, měkkou ruku a rozčilen čekal, kdy bude s ní moci vyjít ze tmy. Podléhal nesmírné smyslnosti. Chtělo se mu na místě sevřít ženu do náruče a uhasiti mučivou žízeň svojí krve, která hrnula se mu do hlavy a vybavovala v jeho mysli nepochopitelně nejasné, rudé představy rozkoše. Ale Sidi vymanila svoji ruku z jeho prstů, otevřela dveře a vyšla na chodbu. Šel za ní po schodech, neschopen promluvit. A v jejím chambru, sotva se svlékli, vrhnul se na její tělo s říjivou divokostí hřebce. Poddala se mu s klidnou lhotejností nevěstky, všemu uvyklé.

Opravdu vystřízlivěl rozkoší. Styděl se poněkud za svoji surovou vilnost a pokoušel se, zapřísti hovor.

»Zdáš se mi neobyčejně známou. Nesetkali jsme se již někde?«

Pohlédla na něho, jako by teprve nyní chtěla si všimnouti muže, který ji právě pustil z náruče. »Také vy mně připadáte známým. Jest ostatně možno, že jsme se vídali. Jsem zdejší.« A netečně přivřela oči dlouhými, černými, hustými řasami.

Hleděl na ni nespokojen jejím chladem

a náhle ji poznal. Ano, to jest ona! A zcela jasně ji viděl, jak ji před léty denně potkával, když chodil ráno do kasáren. To tedy jest ona! To hezounké, bělolící, nesměle koketní děvčátko v krátkých, modrých šatečkách! A teď leží vedle něho nahá, lhotejná nevěstka! Vzpomínal. A živě se na vše upamatovával. Byla patrně zaměstnána někde v obchodě, neboť se s ní pravidelně setkával v aleji, spojující předměstí s vnitřním městem. Už zdaleka ji vždy poznával. Oba mívali naspěch. Upírali na sebe, blížíce se, oči, a když se mýjeli, usmály se jejich oči sotva pozorovatelně, ale přívětivě. Někdy se za ní ohlédl a skoro vždy ji přistihl, že i ona se obrátila. Bylo jí asi patnáct let, ale její oči zdály se mu mnohem staršími. Pokaždé si pomyslí: Rozkošné děvčátko! Jen rost a krásněj! Kdož ví, nedospíváš-li pro mne?« Více ale se s ní nezabýval. Zapomínal na ni po dvaceti krocích. A s přeložením do Bosny zmizela mu i upomínka na půvab oněch krátkých, nevinných setkání. Teď zase bude den ze dne jako před lety ráno spěchatí touže dlouhou alejí do kasáren v předměstí, ale nebude již potkávati koketního, bělolícího děvčátka v modrých krátkých šatíčkách. Jest pravděpodobno, že bude potkávati jiná, snad onomu podobná — ale vždy bude musit vzpomenouti, že to právě děvčátko, které opravdu rostlo a krásnělo pro něho — také pro něho — to že leží ještě v tupém, neosvěžujícím spánku unavené nevěstky. A vždy

bude musít vzpomenouti, jak ji sevřel v zvířecky brutálním objetí, a jak bezradostně, řemeslně se mu poddala.

Vzrušen opřel hlavu o ruku a zase na ni pohlédl. Zdála se spáti. Byla velmi krásná. Měla dosud své bílé tváře; jen rty si barvila. Ale Arthold nenacházel v ní již, jako dříve v salonu, dívčí půvabnosti. Příliš vědoucí, zhnusená žena ležela po jeho boku. Žena, odvrhnuvší mládí. Chápal, že ji těší snad ještě, může-li se stejně ubohou družkou nerušeně tančiti a dívati se do zrcadla na svoji krásnou postavu. A může-li spáti. Ano, spáti — klidně, beze snů, nehybně spáti; rozuměl, jakým štěstím, jakou rozkoší jest pro ni spánek.

Bylo mu nesnesitelně teskno. Taková tedy jest ta první noc zase se ženou! Chtěl se přece prostě, cynicky vybouřiti, hoditi šelmě pohlaví laciné ženské maso — a zatím sentimentálně hloubá nad osudem cizího děvčete, o němž neví ničeho, než že před léty chodívalo ve stejnou dobu co on alejí. Co je mu po ní? Nezdá se nikterak, že by jí bylo třeba jeho zájmu, nebo snad dokonce soucitu. Bylo by rozumnější, hleděti za peníze, jež bude nutno položit na stůl, něčeho užiti.

Věděl, že nenalezne již rozkoše v náruči této ženy. A nemohl zahnatí tesknosti. Pozoroval její krásné, necudně obnažené tělo a pomyslíl: »Jak jinak by bylo, kdyby nebyla nevěstkou, ale mojí milenkou! Jak radostno bylo by, položit hlavu na tato řadra a

usnouti —« Napadlo mu, že ho nepoznala a přímo ho zbolelo, že tak naprosto ničeho pro ni neznamená, že jeho přítomnost nevybavila v ní ani melancholické vzpomínky na nejkrásnější doby jejího rozkvětu. Ba uráželo ho, že úplně zapomenula, jak se kdysi její oči na něho usmívaly.

»Sidi, což se opravdu nepamatuješ, že jsme se před čtyřmi roky každodenně potkávali? Byla jsi tehdy ještě velmi mladá a měla jsi krátké, modré šaty. Nepamatuješ? — V aleji jsme se setkávali, vždy ráno —«

Skorem rozmrzena se zase k němu obrátila. Ale její obličej se zvolna rozjasňoval a Arthold pocitoval radost, že ho konečně poznává. »Ah — to jste vy! Ovšem vás poznávám! Ale změnil jste se velmi — tenkrát jste byl ještě lieutenant, že? A nosil jste malý, zcela malý knírek. — Teď jste tak opálený a nepěstěný vous máte — a vlas prořídly —« Sáhla mu s úsměvem do vlasů a dotek její ruky způsobil mu více rozkoše, než prve její oddání se. Znovu pomyslíl, jak jiné, krásnější by bylo, kdyby nebyla prostitutkou. Políbil ji na paži a řekl s bezděčným pohnutím: »Vidíš, tak se po letech setkáváme. Jak jenom jsi sem přišla?«

Hleděla na něho ještě okamžik, pak se zachmuřila a její tvář byla zase cizí, nepřístupná. Mlčela chvíli. Arthold litoval svojí otázky; cítil, že mu ji oddálila.

»Všichni opakujete: Jak jsi sem přišla?« řekla pohrdlivě. »Ach, jak jste všichni stejní

a nudni!« Protáhla líně své štíhlé tělo a zadívala se roztržitě na Artholda. »Což vás tolik zajímají naše osudy? Přijdete k nám, válíte se s námi, a když potom nevíte, o čem mluvit, ptáte se: Jak jsi se sem dostala? A my máme po padesáté vyprávět celou tu prokletou historii, nebo vymýšlet nějakou novou, není-li naše vlastní dosti romantická.« —

Bolelo ho, opravdu bolelo, že nechápe, že se netázal z pouhé zvědavosti nebo dlouhé chvíle, že nechce ničeho vědět o jejich vzájemném vztahu, který po čtyři roky přerušen, nyní náhle vzal na se nejasnou, ale podivně silnou aktualitu. Chtěl opravdu vědět, jak se stalo, že ona není již bělolícím, koketním děvčátkem, ale že leží vedle něho znuzená, nevlídná, nestoudná.

Naklonil se nad ni a díval se jí do studených, černých očí. »Sidi, což nerozumíš, že jsi pro mne něčím zcela jiným, než ty ostatní tam dole v salonu? Míval jsem vždy radost, když jsem tě viděl — a najednou, po letech, ležím se ženou, hledím na ni — a náhle jsi to ty — ale docela jiná —.« Věděl, že mluví nejapně, rozčileně, a podivil se, proč se tolik rozčiluje. Přece však pln nekľidu čekal, co odpoví.

Koutky jejích rtů se stáhly k ironickému úsměvu. »Aha, mrzí vás, že jste si mne tehdy nevšímal, že? Uvízla-li jsem po několika rocích v bordelu, jest pravděpodobno, že nemohlo tenkrátě býti nesnadno, dostatí mla-

dého, naivního, hezkého děvčete, vidíte? Bylo by jistě lépe chutnalo, než teď, že?«

Ustrnul nad jejími slovy, lhostejně a přes-to s řezavou, nepřátelskou jizlivostí pronešenými. A zároveň poznal, že má pravdu, že skutečně mu je líto, proč si s ní tehdy nezačal, že skutečně závidí neznámému, který utrl květ její panenskosti.

Posadila se v posteli a pokračovala s neočekávanou, sarkastickou hovorností, tykajíc mu pojednou: »Nu, můj milý, nemáš čeho litovati! Nebyla jsem už tenkrátě o mnoho lepší, než dnes. Nebyl by's mne svedl; to obstaral jakýsi pihovatý kluk, když jsem za návštěvy u strýce na vsi si s ním a tuctem jiných dětí hrála ve stodole na schovávanou. Nebylo mi snad ani deset let. Řekl mi, že mi ukáže nádherný úkryt a zatáhl mne do černé díry ve slámě až někde pod štítem. Chtěla jsem křičeti bolestí a strachem, ale sevřel mi hrdlo a pohrozil, že mne uškrtí, ceknu-li. A druhého dne, když se na mne usmál a řekl před tetou, že bychom se měli podívat, nezanášejí-li slepice do stodoly, šla jsem s ním již beze strachu, a nemusil mi už hroziti uškrcením. Nepamatuji se již ani, jak se jmenoval — vidíš, jak bídnou mám pamět. Potom se tě nemile dotklo, že jsem se na tebe ihned neupamatovala! Ne, můj drahý, nebyl by's mne musil teprve svádět! Věříš, že jsem byla tehda, když jsem chodívala alejí do města a tebe potkávala, už půl roku po porodu? Ve čtrnácti letech jsem ob-

těžkala. — Dítě ovšem narodilo se mrtvo, vždyť jsem sama byla dítě. — A ty's míval čistou, nevinnou radost, když jsi mne potkal? Hlupáčku! Proč jsi se jednou nezastavil a neřekl: »Přijď, maličká, v šest hodin večer ke mně, bydlím tam a tam —.« Byla bych kývla, poněvadž jsi se mi dosti líbil. Nejvýše bych se byla otázala, mnoho-li mi dáš. Neboť peníze byly tehdy jediné, co jsem milovala. Ty také mne přivedly sem. Byla jsem kasírkou v několika obchodech, dokud neodkryli jednoduché, ale důmyslné manipulace, od nichž jsem očekávala, že mne vyprostí z mých úzkých poměrů. Domnívala jsem se, že mám talent k dobrodruhyni velkého slohu — nu, ztroskotala jsem. Což na tom. Zavřeli mne na dva měsíce a z vězení šla jsem rovnou sem. Hle — tu máš, co jsi chtěl vědět. Jsi spokojen?»

Arthold nemohl odpovědět. Zdálo se mu, že se musí dát do pláče. Vztekem a lítostí. Vztekem, že sentimentální vzpomínka okázala se drasticky směšnou, a lítostí, že nelze o její směšnosti pochybovati. Také cosi, jako soucit s bělolícím děvčátkem, proměněným v deklasovanou hetěru mísilo se v jeho rozrušení.

Sidi zase upadla ve svoji lhostejnost. Položila se naznak, sepjala ruce pod hlavou a zavřela oči. Arthold zabloudil zrakem o strop a spatřil tam v zrcadle svoje i její tělo v nestoudných posách nahoty. Připomenulo mu to, kde se nalézá a že jest to nevěstka,

jejímž tuctovým osudem se tak rozčileně zabývá. Obraz v zrcadle měl pro něho výsměšnou cynickou otázku: »Co chceš od této ženy, která se vedle tebe nudí? Proč nevrháš se na její rozevřený klín tak, jak jsi se těšil?« Báł se odpovědět si na tuto otázku, neboť tušil, že by se odpovědi zhroutil.

Vyskočil z postele a pravil: »Půjdu již.«

Beze slova se zdvihla a počali se oblékati.

Vzpomněl, že nechal plášť dole. Neměl chuti vrátiti se mezi kamarády. »Nechci jít již do salonu —,« řekl, »přines mi, prosím, můj plášť. A zaplať můj čaj.« Dal jí bankovku.

Když odešla, otevřel okno. Ulice byla tmavá, jen červená svítlna nad vchodem a žárovka kdesi na rohu hořely. Nebe bylo pokryto zlověstnými, černými mračny. Z přízemku pronikal zabeďněnými okny opilý, chraptivý zpěv a jím přehlušovaná hra klavíru. Arthold opřel lokty na okenní polštář a zadíval se do oblohy. A bylo mu tak úzko, jako by celý smutek života byl po prvé na něho dolehl.

Sidi se vrátila. Podávala mu plášť a hrst drobných peněz. »Přepočti, nezmýlila-li se hospodyně.«

»Ponech si to vše,« řekl. Položila mlčky peníze na stůl a podržela mu plášť k obléknutí. Pochopil, že ani peněz již nemiluje. Oblékl se, a zapínaje plášť, hleděl na ni zachmuřen. Nepozorovala toho a jala se urovnávat rozházené polštáře postele. Podával

jí ruku. »Servus, Sidi.« Chtěl to říci lhostejně, suše, ale hlas se mu zachvěl, když vyslovoval její jméno.

»Doprovodím tě.« Šli podle sebe po schodech, mlčíce. Upíral zraky na její bílé střevíčky, jež se střídavě na okamžik objevovaly zpod lemu její roby nad červeným kobercem schodiště a snažil se zapuditi jakousi nejasnou ještě, nepříjemnou myšlenku, která se mu vtírala do mysli. A když mu u dveří, již na ulici stojícímu, Sidi podala svou teplou, měkkou ruku a na rozloučenou řekla »Přijdeš zase brzy?«, vybavila se ona myšlenka s plnou zřetelností: chtěl by u Sidi zůstat, objímati ji, bláznivě líbat — jen kdyby nebyla tak cizí, tak lhostejná, odmítavě chladná. — A pln hořkosti odvětil: »Proč bych zase přicházel? Neměla jsi velké radosti z našeho shledání.«

Usmála se a odpověděla hrdě: »Mám míti radost, setkám-li se s někým v bordelu?«

Sklopil hlavu a odešel. Do kavárny, kde se rychle a do bezvědomí opil těžkým vínem.

*

Nevyhledal si již milenky, na jakou možno býti hrdým. Miloval lhostejnou, nevlídnou nevěstku. Ponurou, bezradostnou, ponížující vášní. Velikou láskou. A když mu jedné noci v »Opatrovně« řekli, že Sidi odjela, neznámo kam, a že se nikdy již nevrátí, rozzuřil se tak, že přítomným kamará-

dům nezbylo, než jej spoutati a odvézti do nemocnice, kde mu dána svěřací kazajka. Byl druhého dne propuštěn, zastřelil se však, jedva se vrátil do svého bytu.

LAZAR, VĚRNÝ MANŽEL

Paní Saveta byla silná, odvážná žena. Smělou, bezohlednou rukou vytvářela a zbořovala si světy. Pohrdavě přehlížela vše, co v ně neshrnula a co závistivě a posměvačně se kolem nich plížilo. A ve svých světech žila krásné, vášnivé životy. Byla suverénka lásky. Kdyby bylo bývalo v její duši ukrutnických sklonů, byla by snad napodobila ony krvelačné ženské šelmy renaissance, které odstraňovaly svoje vyšší milence jedy a najatými vrahy. Avšak její hrdé, nenasytné srdce spokojovalo se prostým odhozením uvadlých růží přes vysokou zeď, oddělující její svět od světů cizích, do nichž pohlédla vždy jenom, zachtělo-li se jí odtud něčeho, čeho se pak zmocnila lupičským výpadem, jako středověký, neodpovědný rytíř.

Nevystřídala mnoho milenců. První z nich byl její muž Lazar, učený germanista a filosofický boháč. Promrhala s ním většinu jmění a prožila s ním rozkošná tři léta krásné, snivé první lásky, z které ji probudil černobradý, ceremoniální a chlípny biskup Karpasius z Metešváru. Odkázala Lazara do jeho pracovny, vyplněné knihami, lahvemi těžkých vín a obdivuhodným violoncellem staré vláské práce, a vztýčila Karpasiovi ve své, novými vášněmi zjitřené duši mystický oltář, na němž přinášela jeho smyslnosti ra-

dostné a nábožné oběti oddávání se. Duchaplný, cynický a pokrytecký apostata položil mezi její prsy brilantový kříž a ověsil ji starými skvosty egyptských kněží, vytvářeje tak groteskní a svatokrádežnou syntézu pohanství a křesťanství, pervertovaných v úžasnou modloslužbu pohlavnosti. Avšak již po dvou rocích byl nenadále vyměněn za tuberkulosního jinocha, jehož ubohý život paní Saveta prodloužila tím, že ho po léta vozila po březích Středozemního moře a nejzelenějšími údolními Alp, prodávajíc kus po kuse z Karpasiových drahokamů. Když přes veškeru její, smrti se nelekající lásku a pečlivost Kazimír dotrpěl, vrátila se paní Saveta do Metešváru.

Karpasius s prošedivělou už bradou byl zatím již zvolen dragutovským patriarchou a obrátil se kajicně k věčně dobrotivému Bohu, a Lazar, zanedbávaje germanistiku, oddával se téměř výhradně lahvím a violoncelu.

Paní Saveta dala jeden z pokojů pokrytí černými čalouny, postavila v háji cypres stříbrnou urnu se srdcem ubohého Kazimíra a ležíc na černých sametových polštářích pohovky, slavila v němé bolesti každodenní meditativní panichidy, zatím co opilý Lazar seděl v setmělém koutě a neúnavně a mistrně hrál své violoncellové improvisace z Lisztových symfonií.

Jednoho dne však zavolala paní Saveta dělníky a poručila jim zazdíti stříbrnou urnu

do výklenku stěny. Černé čalouny strhány a komnata smutku proměněna v světlou rozkošnickou ložnici ženy, která jest zase odhodlána prožívat krásné dny a snít krásné noci.

A když čtvrtý milenec, ztichnuv štěstím v jejím náručí, postřehl zápach syrového zdiva za hlavami lůžka, usmála se a pravila: »Ano, můj Valerie, dala jsem zazdíti cosi mrtvého, neboť jsem poznala, že dovedu ještě milovati život.« Valerius se zadumal, neboť vzpomenu na ženu, kterou opustil, poněvadž i on miloval život! — život, sálající z paní Savety jako omamná, sladce otravující vůně purpurového tropického květu. Tak miloval tento život, že když po čase přišel paní Savetě povědět, že se jeho žena usmrtila, zašeptal tuto zprávu radostným vzdechem konečně osvobozeného. Paní Saveta odměnila ho polibkem, ale byl to poslední polibek pro něho. Odjela z Metěšváru, a když se po dlouhé, dlouhé době navrátila z cest, nepoznala Valeria; příliš mnoho rozkoše dalo jí zapomenouti muže, který tolik miloval její život, že jako ona zapomenul mrtvého srdce.

Taková byla ona přemíra rozkoše: neznámý dobrodruh, plavovlasý medvěd černých očí šílence, který, spatřiv ji v hlavním městě, sledoval ji až k přímoří, vylákal ji za jasné noci k projížděce yachtou; a sotva zařinčel řetěz zdvihané kotvy, uchvátil ji svými atletskými pažemi a odnesl ji do kajuty.

Tam, ve tmě, na vlhké rohožce ji znásilnil. Uzavřena v temné kobce, nevěděla, kolik dnů či kolik měsíců uplynulo. Plavovlasý násilník přicházel a mlčky, surově si ji podroboval. Jeho objetí zdrcovalo ji nikdy nepoznanou rozkoší: vždy znovu a znovu překvapovala ji, jako vytoužená a přece s pokornou úzkostí obávaná mučennická smrt prvokřesťanských světic, které umíraly s tvářemi ztrhanými lidskou bolestí a rozjasněnými slastí zasnubu s nadzemským ženichem. — Za kteréhosi lazurové zářného jitra otevřel dveře její kajuty a vyvedl ji poloslepou, na palubu yachty, nehybně kotvící v tichém zálivu nízkých, palmami vroubených břehů. A jako ďábel vedle Krista učinil široký pohyb ruky a pravil: »Totot všechno bude tvoje...« Nepohrdla. Pohádku žila v bílém domě pod palmami; bílými a zelenými závoji oděna odpočívala na polštářích, ebenově černé otrokyně ovívaly ji vějíři z pštrosích per a žlutá lvíčata hrála si u jejích nohou; plavovlasý dobrodruh, jehož černé oči šílence staly se zasněnými očima básníka, přicházel a skláněl před ní, královnou, koleno.

A zase náhle ocitla se v temné kajutě yachty, a zase přicházel plavovlasý surovec černých očí šílence. Ale jeho objetí mělo tíhu mučivého, upířího snu. A když jednou v měsíčné noci s ní vystoupil z člunu na totéž molo, s něhož ji před časem — před týdnem? před lety? — odvedl na yachtu, a

když nenadále viděla, že jest sama mezi množstvím neznámých lidí, bylo jí opravdu, jako by procitla ze snu.

Jak měla po svém návratu poznati Valeria? Jak mělo se jí dotknouti, že učinil svoje srdce tak mrtvým, jako bylo srdce jeho ženy a srdce ve stříbrné, zazděné urně, obě již dávno ztrouchnivělá a zapomenutá?

Tehdy bylo paní Savetě již mnoho let. Ale ještě byla krásná. Její tělo ještě bylo pružné a štíhlé. V očích ještě jí hořelo mládí, dosud nestráveno vášněmi. Ale srdce přece již počínalo zvolna umdlévati; tiše vplížila se v ně touha po klidu.

Často se přiházelo, že vešla k Lazarovi do jeho pracovny, která se spíše podobala vinnému sklepu, a naslouchala v melancholickém dumání Beethovenovým sonátám, které muž, jemuž ze života ponechala jen víno a hudbu, hrál v podivné virtuositě. Někdy položila mu ruku na kosmatou hlavu, a ta se pak sklonila do dlaní, upustivších nástroj, z jehož strun zdály se v tichu dále zvučeti záhadné, smutné melodie.

Několik let minulo. Tichých, osamělých let sladké melancholie. Nepozorovaně minula. Jako míjí čas zrání hroznu, skrytého širokým lupenem.

Tu zrodila se v srdci paní Savety její poslední láska. Mladého, svěžího, statného hochu přivinula do odpočaté náruče. Přijímal od ní první polibky ženy a ty byly mu svatým zjevením tušených krás života. Vděčně

přijímal, co mu ze svého bohatství udělovala zkušená kněžka Lásky a Kráasy. Sklápěla se nad ním jako matka nad dítětem, pokoušejícím se o první kroky. Tanul jí na mysli mystický obraz Muže, zpola vytvořený z jejích vzpomínek, zpola vykouzlený jejími touhami. Takovým měl se Ivan stát. Zachtělo se jí býti Tvůrcem: bylo zde dokonale stvořené tělo; zbývalo jen odstrčiti Boha a dokončiti dílo. S laskavou starostlivostí nořila přemírou něžnosti pohnuté zrak do jeho očí, aby jimi pronikla k mladistvé, odvážně tápající duši a vedla ji bezpečnými stezkami. Se zatajeným dechem naslouchala jeho slovům, odhalujíc dvojnásobným instinktem matky a milenkou všechna v nich skrytá hnutí jeho vyvíjejícího se ducha. A byla spíše matkou než milenkou. Stala se cudnou jako dívka, aby Ivan naučil se znáti půvaby dobývání; stala se neslýchaně neřestnou, aby prošel všemi propastmi hříchu; a byla prostě milující ženou, aby Ivan vážil v dlaních zlato absolutní oddanosti.

Ivan žasnul a zkoumavě pohlížel na ženu, která jej něžně a nepozorovatelně řídila, jako jezdec-umělec nepozorovatelně řídí bujného koně. Viděl kolem sebe vyvstávati kouzelný svět a kráčel jím jako jeho pán. Kráčel hrd a šťasten. A zastavil-li se před záhadou, ujala ho měkká ruka a ukázala mu nový zázrak. A tak zmužněl v podivné moudrosti a odvaze krásy.

A paní Saveta s pýchou patřila na dílo, vymknuté rukám Boha.

Až jednou zastala Ivana v tichém, úsměvném snění. Hleděl na ni a zdálo se, že jí nevidí. Políbila jeho rty, a nepřítiskly se k jejím. A jako hrozivý, zlonosný mrak vydělala ji temná tucha.

»Ivane, Ivane, co jest s tebou?«

Pohlédl na ni cize. »Miluji.«

Poslední svět paní Savety se zřítíl. Jako dětská hračka se zřítíl. Ne jako ty, které sama, vlastním rozmarem bortila. A nestála nad zříceninami s úsměvem. Šílenství zoufalosti klepalo potměšilým kloubem svého drápu na její horké čelo. Ivan miluje! Nikdy ještě nevyslovil tohoto slova. Domnívala se vždy, že netřeba jí slova, že beztak nestačilo by vyjádřiti, čím Ivanovu podmaněnému srdci dala vzhoreti. Nikdy nepomyslela, že mohl by vedle ní viděti jinou ženu. A nyní pravil: »Miluji.« Ale ji miluje! Zasvětila ho v magii lásky a zůstala učitelkou. Rozkošnou duší uhnětla tvůrčí rukou, zapomínajíc, že i první člověk svého Stvořitele zradil.

»Můj Ivane, koho miluješ?«

Usmál se blaženě: »Mladou, krásnou dívku.«

A Saveta pochopila, že Ivan miluje to, co jediné jí nebylo lze mu dáti: Mládí. Po prvé vzpomenu, že přestala býti mladou.

Opustila Ivana. Ani nezpozoroval, že odešla.

Probudila Lazara. Opilý filosof spal v leňošce, vyprázdnil svůj obvyklý počet lahví. Bylo nesnadno ho probuditi, neboť jeho spánek stal se lety velmi hlubokým a těžkým. Avšak potřebovala přítele, jehož měla v jediném Lazarovi. Probral se z mátoch opilosti, vida Savetu plakati; prvně plakati.

»Saveto, ty pláčeš? Ty, Saveto?!«

Vínem páchnoucí hlas byl zděšený a ne-skonale něžný.

A paní Saveta udiveně si opakovala: »Pláčeš, Saveto?« Sáhla si k očím. Lazar měl pravdu. Plakala. Ona, silná, odvážná žena! Pro nezralého hochy plakati!

Ale nepomáhala hrdost. Nebylo již hrdosti. Jen smutno, k smrti smutno bylo. Nezadržovala již slz. Lazar bezradný hleděl na její zoufalost; do duše se mu vrývalo její štkání; neboť se mu nikdy nezdařilo vínem utopiti lásku k ženě, jejímž byl prvním milencem.

»Saveto, Saveto, neplač!«

»Saveto, kdo ti ublížil?«

»Saveto, koho mám zabít?«

Řekla mu, že Ivan nemiluje ji, že miluje mladou, krásnou dívku, Zaskřípěl zuby. Jak možno, nemilovati Savety!

Odkradl se a vyhledal Ivana. Jinoch nerozuměl žvatlání starého opilce. Usmíval se a řekl: »Chcete viděti moji milenkou? Pojdte, za několik okamžiků půjde mimo —« a okázal mu blížící se dívku. Lazar hleděl, hleděl, a v jeho staré, zhlouplé hlavě hnula

se vzpomínka na cosi dávno minulého.

»Není-liž to ztělesnění mládí a krásy?« otázal se Ivan se šťastnou pýchou.

A šedivý první milenec paní Savety vrátil se domů v nejasném vědomí, že nemá práva zabít Ivana.

»Ty's byl u něho?« otázala se Saveta; v úzkosti jejího hlasu chvěla se naděje. Žalostná, žebrácká naděje v almužnu milosrdenství. Ale ani té nepřinesl Lazar. Smutně svěřil hlavu. Jeho filosofie, která po dvacet let dovedla jej obrňovati proti vlastní bolesti, selhala, když spatřil raněnu a pokorenou tu, která, zkrášlivši jaro jeho mužnosti prvními, nádhernými květy svého ženství, žila vedle něho obdivuhodný život svobody, vřile, hrdosti a krásy. Stojel nad troskami tohoto pyšného života, který mu byl nemilosrdným, pánovitým Osudem, nepocítil zadostiučinění, ale zoufal, že nemůže všechnu tu tíhu, jež zkrušila milenkou a královnu jeho mládí, svaliti na svoje otupělá, břemenná uvyklá bedra.

Ubohost paní Savety byla tak veliká, že Lazar bezděky přivinul její hlavu na svoje prsa a hladě její líc, šeptal: »Má ubohá, ubohá Saveto!« A tehdy teprve plně pochopila, že není jen nešťastná, ale i ubohá. Vzchopila se a pohlédla do zrcadla. Stará, bledá, zmučená žena v něm slzela. Nebylo lze pochybovati: poslední milenec vyprovodil ji ke bráně mládí; vyšla a železná, tlustá mříž navždy za ní zapadla; a před ní jest

pustina, již zbývá projít již jenom k smrti.

Avšak odvážná paní Saveta neměla již zmužilosti, aby sama zkrátila cestu pustinou.

»Lazare, nutno zemřítí.«

Lazar chápal, že nemožno žítí. A cosi jako radost, první radost po dvaceti letech, rozžehlo v jeho hrudi rudý, hřejivý plámenek. »Nutno zemřítí —« opakoval a rudý plámenek rostl a šlehal žhavými jazyčky kolem jeho srdce, jež počínalo se probouzeti k podivnému životu.

»Do rána nutno zemřítí, Lazare!« pravila paní Saveta a ulehla na pohovce. Zavřela oči, v nichž nebylo již slz. »Hrej, Lazare, hrej!«

Lazar stiskl mezi kolena svoje violoncello a hrál. Obdivuhodnou ukolébavku hrál. Vše, co se v jeho srdci pod tvrdou korou nastrádalo, přechvělo se nyní do strun jeho nástroje. A paní Saveta, jež rozuměla strunám lépe než srdcím, žasla; neboť bylo ve chvění strun nesmírně mnoho lásky a nesmírně mnoho bolesti. I potlačené vzpoury v něm byly a rdousené vášně. Snad i Lazar teprve nyní věděl, co vše se v jeho vínem uspaném srdci kdy dělo. A prvně bylo paní Savetě Lazara líto; pomyslíla, že první léta jejího milování snad přece jen byla krásnější, než všecken pozdější život. Řekla si však: »Je pozdě.« A usnula se znovu zvlhlými řasami.

Lazar hrál a jeho srdce hořelo již jediným rudým plamenem. Hleděl na spící ženu,

a staré, dobré oči se mu počaly lesknouti.

Odložil nástroj. Tiše sňal se zdi starou, křivou tureckou dýku. Zkoušel ostří. »Stačí, drahá, nezpůsobí ti bolesti!« Jeho šepot byl radostně něžný. Pokleknul u paní Savety, pevnou rukou namířil k jejímu srdci, a bodnul. Otevřela oči, jako ze sna probuzena. »Lazare, můj Lazare!« zašeptala. Vrhla se na ni a zachytil její poslední dech divokým, zoufalým a šťastným polibkem. A když její rty pod ústy zchladly a ztuhly, vytáhl dýku z jejího srdce a jistým, pomalým tlakem vhroužil si ji do hrudi.

POSLEDNÍ DÍLO EMERICHA KOLÁRA

Kornelie Priamova rozloučila se v den svých sedmdesátých narozenin s národem a uchýlila se v ústraní. Nezbývalo, než zakončiti život smrtí. Vše ostatní bylo již vykonáno. Národ setřásl okovy, zotavil se, mohutněl; stvořil si bohatství, vědu a umění. Kornelie Priamova náležela mezi tvůrce. Národ ji nazval matkou umění. Nelhal: nebylo před ní divadla. Přišla krásná, Bohem požehnaná, mladá žena a přinesla po vítězném boji těžce oddechujícímu národu první dar Svobody: jeho nejvlastnější umění. — Vděčné nadšení uchvátilo umdlené vítěze. Jejich tvrdá, až dosud jen temnými touhami porobených naplněná srdce otvírala se novým zjevením krásy. Zbožně vzhlíželi ke Kornelii Priamové, učinivše ji kněžkou nového chrámu. A Kornelie rostla se svým národem a rostlo s ní umění národa. Jemu obětovala svoje mládí, svoji krásu, sílu, Jím žila. Půl století. Půl století úspěchu, slávy. Pak, bělovlasá, klidně ustoupila mládí. Na terase své vily na svahu zelení zarostlého kopce sedávala s tichou melancholií v duši a hleděla na město, jež za půlstoletí svobody vzrostlo v obrovského moderního netvora, který jako nesmírný vřed jitřivě se rozlézal krajem. Cítila, že bylo na čase, odejít v ú-

strání a oddati se vzpomínkám, zatím co jiní dále stavějí na věžích budoucnosti; že brzy nastane doba, která by jí již nechápala.

Kornelie Priamova prožívala první podzim ve vile na kopci za městem. Zeleně kolem umírala. Šedé vrány přilétaly z lesů a naplňovaly chladný vzduch svými drsnými, žalobnými skřeky. Těžké mlhy ležely nad městem, zakrývající je smutkem.

Zbylí přátelé prosili Kornelii Priamovu, aby zaměnila znevládnělou vilu za dřívější byt v městě. Nechtěla se vrátiti tam, kde mohlo ji očekávati horší, bolestnější zapomenutí než na osamělé strání. Zůstala.

Sněhy a ledy pokryly vlast vítězného národa. Bílou vilu na zasněžené strání bylo sotva viděti. Zapomínalo se na ni snadně. Stařena sedávala u krbu s trpkou resignací střízlivějšího stáří.

Jednoho mrazivého večera přišel nečekaný host: Emerich Kolár. Smutný host.

Emerich Kolár býval nadějí národa. O jeho prvních básních se psalo, že jsou sliby nové generace. V jeho první tragedii hrála Kornelie Priamova hrdou, železnou královnu; byl to jeden z jejích posledních triumfů; dokazovala tehda, že stáří nevzdálilo ji ještě od mládí. Emerich Kolár děkoval za svůj první úspěch matce umění. Chtěla, aby se v něm národ nezklamal. Ujala se chudého nadšence. Vypravila ho do světa. Studoval v Oxfordu. Nedařilo se mu. Odejel do Paří-

že. Poslal odtud knihu básní, která dokumentovala přehnanost prvních nadějí. Psalo se o nich shovívavě. Nová kniha došla již spravedlivého, nemilosrdného odsouzení. Bylo jasno, že se národ zklamal v Emerichu Kolárovi, jenž svůj talent ubíjel absinthem a promrhával v opěvování svých obskurních boulevardových dobrodružství. Kornelie Priamova nadarmo volala svého chráněnce do spásného domova. Nevrátil se a zapadl. Nebylo po něm pátráno, neboť národ byl již dosti zmohutnělý, aby mohl lhostejně zapomínati nesplněných nadějí. I Kornelie Priamova zapomenula nevďečného chráněnce; nebylť jediným nevďečníkem, jehož bylo nutno zapomenouti.

Nuže, jednoho mrazivého večera nalezl Emerich Kolár, stulačelý trosečník, cestu do osamělé vily na strání za městem. Přišel v masce ztraceného syna a s drzou nadějí, že se do syta nají. Stalo se však, že po dlouhé době zase jednou byla jeho naděje překonána. Kornelie Priamova poznala okamžitě nevďečníka. Uchopila obě ruce Emerichovy a tiskla je ve svých rozechvěvších se vrásčitých dlaních. Její starou hlavou táhly vzpomínky na svět, v němž se setkali a který se oběma uzavřel. Její jasné, dobré oči zalily se slzami a Emerich Kolár pochopil, že se nevrátil k matce umění národa, ale k opuštěné, zapomenuté stařeně, která v něm vítá přítele a svědka šťastných, zaslých dob.

»Umohý Emerichu, kterak se vracíte!«

»Hladov,« odpověděl a políbil její ruce.

Neporanila ji hořká ironie tuláka, dávajícího přednost ukojení žaludku před melancholií vzpomínek. Zahrnula ho starostlivou pečlivostí hostitelky, vědomé si, že prokazuje veliké a důležité dobrodiní.

Nasycený desperado měl více smyslu pro sentimentalitu. Modrý kouř jemných cigaret mírnil sarkasmus jeho vzpomínek; jeho rty, vlhké vínem, které bylo vylisováno z hroznů, uzrávších v letech, kdy on i jeho hostitelka nevěřili ještě v bezútěšnost budoucnosti, dovedly pronášeti věty plné smutným kouzlem bohatého, zlomeného života.

Kornelie Priamova tiše vyslechla zpověď člověka, kterého život zdolal, omámiv jej svojí přílišnou, divokou krásou. Emerich Kolár nebyl vinen svojí zchátralostí. Způsobili jí kdy hoře, bylo dávno zapomenuto.

Přemýšlela o možnosti jeho rehabilitace.

»Píšete ještě?»

»Radili mi, abych se pokusil vzdát se svojí utkvělé myšlenky, že mám talent. Podávalo se mi, zbaviti se svojí fixní ideje.«

Vzpomenula, jakou sílu vycitovala z postavy, kterou interpretovala v jeho první tragédii.

»Pokuste se o nové drama. Potřebujete pouze napsati, co jste prožil. Zbylo mi snad ještě tolik vlivu, abych dosáhla provozování vašeho dramatu. Možná, že pro vás odvážím se ještě jednou před rampu.«

Neodpověděl. Měl říci, že opravdu již ne-

dovede psáti, leda popěvky pro opilé kumpány? Měl jí říci, že by snad zapomenuli tam v chrámě pro ni vystavěném, svojí shovívavosti k matce umění národa, kdyby se opravdu odvážila ještě jednou před rampu? Což netuší, že byla poslední léta již jen trpěna z úcty k tradici?

Kornelie Priamova upadla v snění. Stařecké snění: Ještě jednou! Ještě jednou stanouti před zetmělým hledištěm, v jehož šeru se skrývá láska a vděčnost národa! Ještě jednou se zachvíti při bouři potlesku! Ještě jednou se zapýřiti radostnou hrdoostí! Ještě jednou!

»Mlčíte, můj drahý! Ach, chápu. Nemáte víry. Ale nabudete jí. Hled'te, já, stařena nad hrobem, mám víru. Věřím ve vás. Hrál jsem královnu vaší duše. Vím, jak bohatá jest vaše duše. Probud'te ji! Probudí se! Chtějte pouze! Chtějte a vytvoříte dílo, nad nímž národ užasne a zaplesá.«

Hleděl na ni překvapen. Obdivuhodná stařena. Krásná stařena. A potlačil vzdech, neboť nechtěl udusiti nadšení, které činilo stařenu dívkou. Nedoznal, že nemá víry v sebe.

Hovořila dále. Žvatlala; a její žvatlání a její víno jej opájelo. Nasycený a opilý tulák stával se sebevědomým. Což, neklame-li instinkt staré ženy? Což, nezdupal-li život ještě všech jisker jeho ducha? Což, aby se pokusil?

Emerich Kolár schoulil se v hlubokém křesle a zavřel oči. A v snění nalézal víru.

Ne, není ještě ubit. Jest ještě schopen velkých činů. Přinutí národ, aby mu dal satisfakci. Spojí uštvanost, chorobnou vášnivost svojí generace s ušlechtilou nadšeností a klidně krásným gestem starého, povrženého, zapomenutého umění v mohutné dílo.

Vzchopil se a podal Korneli Priamové ruku. Nestál zcela pevně, ale jeho oči zářily.

»Děkuji vám, Korneliel!« pravil důstojně. »Vrátila jste mi moji víru!« A stařena prolévala radostné, nadšené slzy.

*

Emerich Kolár zůstal hostem osamělé vily. Vzácným hostem. Bylo potřebí, nejprve zotaviti dlouhým strádáním vysílené tělo. Kornelie Priamova osobně dozírala v kuchyni. S úzkostlivou péčí předkládala na Emerichovy talíře nejlepší kusy. S laskavým úsměvem plnila jeho číše starými, silicími víny.

Emerich Kolár rychle okřával. Vychrtlý tulák měnil se v statného muže zdravých lící, klidných očí a rozhodných pohybů. Sedával s hostitelkou u krbu a líčil jí přestálá utrpení svého podivuhodného života. Nebo s ní stál u okna, po krajích zamrzlého ledovými květy, a dívaje se na zasněžené, nevděčné město, mluvil o tom, jak se tam spolu vrátí, vítězní, ale odpouštějící.

A omládlé oči stařeniny utkvívaly v obdivu a zanícení na muži, kterého se jí podařilo zachrániti snad před smrtí, snad před

šílenstvím. Rozhodně náleží jí. Vzkřísila jej pro sebe. Pro ni bude žítí. Pro ni stvoří veliké dílo, jež národu připomene, že neměl práva na ni zapomenouti.

Kornelie Priamova prožívala dny velkých nadějí.

*

Emerich Kolár stával se neklidný.

Nedostavovala se inspirace mohutného díla.

Cítil, že kdesi v jeho životě jest skryta velikost a krása, avšak marně po nich pátral ve svých vzpomínkách. Hledal látku pro svoje drama, nalézal však pouhé grotesky.

Pokoušel se obnoviti svoje nadšení prvního večera, ztráveného ve vile Kornelie Priamové; věděl, že tehda byl zcela blízek svému velikému dílu. Ale nadšení tuláka, neočekávaně nasyceného a opojeného, mělo při stále plných mísách a lahvích krátké trvání; rozptýlilo se za spánku na měkkém lůžku a zbyla z něho chabá vůle sytého člověka.

Emerich Kolár počal se obávati, že nikdy nenapíše svého velkého dramatu.

Vybraná sousta přestávala mu chutnati. Víno Kornelie Priamové hořklo v jeho hrdle. Jeho líce zase bledly. Jeho oči ztrácely klid sebevědomí a v jeho pohyby vracela se opatrná váhavost člověka, jenž neví, nebude-li zakřiknut a odehnán. Bylť Emerich Kolár poctivec.

Kornelie Priamova starostlivě sledovala

neklid svého chráněnce. Její zkušené srdce tušilo jeho úzkost. Ale neopustila ji víra. Také vzpomenu na nadšení Emerichova z prvního večera. A řekla si, že bylo mnoho básníků, které inspirovalo víno. Dosáhla listivou vlídností, že se Emerich Kolár co večer opíjel. A s radostí shledávali oba, že nadšení i víra se vracejí s mráčky opojení. Emerich Kolár opět cítil, že jest blízek velikému dílu, že krása a velikost kdesi čekají, aby se daly uchvátiti jeho tvůrčí duší.

Stařena úzkostlivě číhala, zda konečně zjeví se na čele, jež stalo se jí velmi drahým, radostné rozjasnění pod dechem probuzeného genia. Číhala marně. Avšak ani pak neustala věřiti.

A když jedné noci viděla, jak její opilý host beznadějně vkládá těžkou hlavu do dlaní, byla zaujata náhlým objevem: schází mu láska ženy, aby krása a velikost, zmateně bloudící jeho duší, daly se spoutati v dokonale dílo. A již počala uvažovati, kterou ženu by uvedla do jeho náruče, když ji zamrazila hrdá myšlenka: Neení-liž i ona žena? A není-liž schopna veliké lásky? Neřekl, že chce spojit ve svém díle uštvánost, chorobnou vášnivost svojí generace, jejímž jest typickým představitelem, s ušlechtilou nadšeností a klidně krásným gestem starého, zapomenutého umění? Která jiná žena ovládne lépe gesto starého života a umění než Kornelie Priamova? Vzpomenu na svých sedmdesáti let. Což nežila kněžka lásky, která

ve vyšším ještě věku okouzila svého syna? Nemiluje-li ona, matka umění národa, již dávno tohoto jeho uštvaného, chorobně vášnivého syna?

Vznešená hrdá myšlenka opanovala Kornelii Priamovu. Bude Musou vzkříšenému básníkovi. Neznala lásky, sloužíc umění; nyní bude sloužiti umění, milujíc. Její srdce jest schopno veliké lásky, která v něm již klíčí. Její tělo nezvetšelo sedmdesáti lety, neboť obětováno umění, čekalo na poslední úkol svého zaslíbení. Nyní nadchází jeho doba. Což záleží na bílém vlasu, hoří-li pod ním oči posvátným ohněm?

A v očích bělovlasé Kornelie Priamové rozžehly se posvátné plameny.

*

Emerich Kolár nechápal. Stála u jeho lůžka a opakovala: »Miluji vás. Budu vaší Musou. Mám gesto a nadšení starého umění, které naše láska sloučí s uštvanými vášněmi vaší nešťastné generace v mohutné dílo. Mám tělo, které zachovalo svoji neporušenost k poslední oběti pro umění. Vykonejte oběť!«

Emerich Kolár se zachvěl. V mrákotách jeho opilé zoufalosti zatetelil se paprsek jasnějšího se doufání. Hleděl na Kornelii Priamovu a stařena měnila se v ženu podivného kouzla. Viděl staré, zapadlé oči, ale z těch sálal mu vstříc podmanivý žár veliké, nadšené vášně. Viděl vrásčité, bezbarvé rty, a ty

vzbouzely v něm touhu, aby se přissály k jeho ústům. Domníval se spatřovati látkou šatu celé svadlé, ubohé tělo, avšak z jeho klína zdál se mu dráždivě vykvétati imaginární květ úžasné, neslýchané rozkoše. Zlenivělá krev zhýralce, toužícího býti velikým básníkem, zčeřila se reminiscencemi na zapomenuté sensace kdysi prochutnalých neřestí a rozvřela tušením nové, dosud nezkušené možnosti.

Emerich Kolár zavřel oči. Ano, zakusí neobyčejné rozkoše, a z rozkoše zrodí se divotvorná síla!

A v chaosu jeho myšlení a cítění vyvstávalo cosi ohromného, shlukujícího se v nejasné, ale drtivě masivní útvary. Emerichu Kolárovi zatajil se dech radostným poznáním: to jeho dílo se rodí, roste a tvoří se mu v duši! Požehnaná žena, Kornelie Priamova! Jeho musa vdechla na něho inspiraci! V jejím náručí spatří svoje dílo!

Před Emerichem Kolárem stála nahá stařena s planoucímá očima a rozevřenýma pažema. Uchvátil svoji Musu v šílené objetí. Nesmírná rozkoš rozjasnila jeho duši. Emerich Kolár již — již poznával nadlidské obrysy svého geniálního díla. Ještě okamžik — a Emerich Kolár jest největším básníkem všech věků a národů.

Tu náhle zhaslo světlo v jeho duši a tma zahálila gigantické útvary díla.

Emerich Kolár bolestně zavyl. Vytřeštil oči na svoji Musu. »Kde jest mé dílo?« řval

vztekem. Rozevřela se před ním namáhavě vrásčitá, mdlá víčka skelnatějších očí. Kornelie Priamova umírala. Zalomcoval jejíma vetchýma ramenoma. »Kde jest mé dílo?« Umírající neodpověděla. Zatail své prsty do starého, žilnatého hrdla. Zardousil svoji dokonávající Musu a vyběhl do hvězdnaté, zimní noci.

LENHARD A ŽENY

Lenhard a Edith.

Kadet Lenhard vězí v nové uniformě, o níž jest zkušenému ihned zřejmo, že byla přítomna slavnému okamžiku, kdy čtvrtý ročník kadetní školy asi před 5 týdny stál na dvoře ústavu s obnaženými hlavami a pozdviženými pravicemi před starým, oškubaným a prostříleným praporem kteréhosi pluku, aby přísahal, že chce zemřít pro vlast a císaře, jehož bílou, mramorovou bustu obklopili za plukovním praporem palmami a fíkovníky. Kadet Lenhard má předpisům odpovídající postavu, hezkou, zdravou tvář a na tváři elegický výraz posledních hodin před rozloučením s bytostí, která v budoucnu a ve vzdálené maďarské garnisoně bude se v jeho snech objevovati bílá a smutná. Edith jest šestnáctiletá, štíhlá, snad poněkud příliš subtilní brunetka v rozkošném kostýmu z režného plátna s červenými stuhami, má účes à la Cléo de Mérode, florentinský klobouk a koketně drobné lakové střevíčky. Má typ, který by Lenhard pojmenoval kreolským, rozhodně to není pražský typ. Edith tváří se velmi vážně a roztomile. Lávka, na níž oba sedí, jest zakryta před profánními zraky zvědavců křovinami vyšehradské stráně. Slunce, které má zítra sví-

titi k větší slávě sv. Václava, stojí ještě vysoko nad levým břehem Vltavy. Větvemi křovin před lávkou lze viděti Petřín. I kus Hradčan možno spatřiti.

Edith: V jedenáct odjíždí vlak?

Lenhard: Ano.

Edith: Ráda bych se s tebou rozloučila u vlaku.

Lenhard: Což by to nemohlo býti? Řekneš doma jednoduše, že jdeš s Jarkou do divadla.

Edith: Nepustili by mne. Vědí, že jsi v Praze.

Lenhard: Tedy nechod' vůbec domů.

Edith: Kdybys měl nemocnou matku, která sobě i všem po celá léta každou hodinu ztrpčuje nářkem a výčitkami, nedával bys jí nové příčiny ke scénám. Bude tak lépe. Až slunce zapadne, políbíš mne naposledy. Pak se rozejdeme na rok. Rok! Divné slovo! Rok už se také známe. Můj Bože, ještě před rokem jsem nosívala docela krátké sukně. A už celý rok mám známost! Haha, známost! (Pohlédne na Lenharda šibalsky, položí mu ruce kolem šíje a stáhne jeho hlavu na svá prsa. Pak ho chce políbiti, ale odstrčí ho.) Jdi, nepolíbím tě, mračíš se! Proč? Proto, že nemohu s tebou na nádraží? Proto?

Lenhard: Nemůžeš! Arci, nestojí to za mrzutost doma.

Edith: Hleď, Lenouši, za několik hodin

odjedeš na dlouho z Prahy — chceš nám ty poslední chvílky pokaziti? Vždycky jsi takový! Když tě mám nejvíce ráda, rozzlobíš mne.

Lenhard: Nemohu za to, že nejsem rozmarně naladěn, maje tě za několik hodin ztratiti.

Edith: Ztratiti?

Lenhard: Ano. Ztratiti. Nedovedu se ubrániti tušení, že, až se vrátím, nebudeš již mojí Edou.

Edith (směje se): Čí pak budu? Hanušova snad?

Lenhard: Znáám jich více, kteří by mi tě rádi vzali.

Edith: Tak málo mi věříš, Lenouši? Hned se budu na tebe hněvat!

Lenhard: Zklamal jsem se již často. Mám už málo jen víry.

Edith: Ovšem! Jsi už dvacet let stár.

Lenhard: Ano, dvacet let. Mnozí nebyli nikdy mladí.

Edith: Rozhodně k nim náležíš. (Vážně): Ale žert stranou. Ty jsi opravdu starý. Málo jsi se se mnou smál. Jsi starý morous. Vždycky jenom bručíš a hučíš. Jak jenom tě mohu mít ráda! Hučále ošklivý! (přitulí se k němu a políbí jej.)

Lenhard: Máš mne opravdu ráda?

Edith: Ne, Tomáši! Nemám, ani trochu!

Lenhard: Nu, nepodala jsi mi dosud důkazů, že mne miluješ.

Edith: Tak?

Lenhard: To, že se mnou chodíš a necháš se mnou líbati, není přece vážný důkaz, že jsem ti něčím více, než pouhou zábavou tvých šestnácti let.

Edith (s podivuhodnou dobromyslností): To je pravda.

Lenhard: Nuže, vidíš!

Edith: Jak ti mám tedy dokázati?

Lenhard: Chtěla bys?

Edith: Což mám s tebou dělati, nevěřící Tomáši! Škoda, že nemám na dlaních krvavých jizev ukřižování! Ukázala bych ti je, ty ošklivý Lenouši! Takto mohu ti ukázati nejvyšší svůj deník. Stává tam: Dnes zase přišel můj chudý princ. Dala jsem mu první ze tří hádanek. Neuhodnul. Neuhodnul, že ho mám ráda, tisíckrát raději, než svého královského ženicha. Bojím se, že je přece jenom hloupý Honza, a ne princ. Anebo: Chtěla bych, aby mne můj zlatý princ unesl z našeho nevládného hradu někam daleko do hor, s kterých ke mně přišel. Královna jest velmi zlá, nechce mi dovoliti, abych byla šťastna se svým princem — Honzou. Je mi bez něho smutno. — To přece víš, že ty jsi můj princ? A můj deník je plný takových nesmyslů o princovi. O Honzovi.

Lenhard (dívá se zadumaně na Hradčany): Jsi milé děvče, Edo! Píšeš opravdu tak do deníku?

Edith: Zase nevěříš? Proč bych lhala?

Chceš-li, půjdu domů a přinesu deník. Vysměješ se mi, ale atsi. Aspoň uvidíš, že tě mám opravdu ráda.

Lenhard: Ne, nechod'. Věřím ti, že píšeš o Honzovi a že píšeš, že ho máš ráda. Je mi to ale přece divné. Ty, tak praktická, se svými realistickými názory — a přeměňuješ si dost trpkou skutečnost v dětskou pohádku? Ne — logické to není!

Edith: Já, že jsem praktická, mám názory, a to realistické! To jest mi úplně nové!

Lenhard: Chceš snad upírat, že máš velmi vyvinutý praktický smysl?

Edith: Ve škole mi říkají třetídlo. A co nerozumných kousků se navyvám! A to jest praktické, že tě mám ráda, tebe, novopečeného, bručivého kadeta, který si mne nikdy nemůže vzíti a jen mne stále mučí? A že se usedlému, ctihodnému panu Brejchovi, který jen čeká, co dorostu, aby mne udělal přešťastnou paní svých dvou domů, tomu že se posmívám s jeho pleší a velkým břichem? To je praktické? To jsou realistické názory? A vidíš: pořádě mluvíš o důkazu: není důkaz mojí lásky už v tom, že na pana Brejchu kašlu?

Lenhard: Nu — důkaz to právě není, leda toho, že se ti Brejcha nelíbí, poněvadž je tlustý a starý. Praktický smysl přece nevrcholí v tom, že se šestnácti-

letá dívka nechce vdáti za třikráte staršího, ošklivého plešatce pouze proto, že je bohatý!

E d i t h: Dobrá! To tedy není důkaz, že tě mám ráda. Ale což tedy můj deník? Myslíš, že jsem se sama přelhávala?

L e n h a r d: Bylo by na příklad zcela dobře možno, že jsi psala svoje zápisky s úmyslem, dáti mi je jednou čisti — ale tomu nevěřím, za tím účelem jsi jistě nepsala.

E d i t h: Už jsem se chtěla vážně hněvat! Jdi, poslední den nám takhle kazíš! Co se to s tebou stalo? Tak protivný jsi nebyl nikdy!

L e n h a r d: Nesmíš se na mne hněvat, Edith. Nemohu za to, že jsem skepticky založen. Ostatně víš, co mi vzalo víru v dobro.

E d i t h: Aha, zase už paní Erna. Poslechni, Lenharde, já nevím, je-li všechno pravda, co jsi mi o té ženské vyprávěl, ale je-li pravda, že teď s ní nemáš už pranic co činiti, pak buď tak laskav a nezmiňuj se přede mnou o ní!

L e n h a r d (s pokusem o ironii): Jsi snad na ni žárliva?

E d i t h: Ne, ale nechci o ní slyšeti.

L e n h a r d: Nu, za několik hodin nebudeš mne už vůbec slyšeti.

E d i t h (vezme ho za ruku a hledí na něho se shovívavým smutkem).

L e n h a r d (vyprostí nervosně svoji ruku z její, zapálí si cigaretu a vdechuje její

kouř rychlými, krátkými tahy, dívaje se upřeně kamsi k Petřínu. Chvíli je ticho.)
E d i t h (vezme se zřejmým sebezapřením zase jeho do svojí): Lenouši, nebuď poslední chvíle tak nepřívětivý.

L e n h a r d (pohlédne na ni krátce): Nehněvej se na mne, Edith, vím to, že jsem nesnesitelný, ale nedovedu se ovládati. V noci odjedu, a bůh ví, kdy tě zase uvidím. Snad za rok, snad ještě déle — — A bojím se nějak — Víš, taková neurčitá, zcela nejasná bázeň, ale velká bázeň —

E d i t h: Lenouši, věř, mám tě nesmírně ráda, jenom tebe mám ráda!

L e n h a r d: Věřím, Edo, věřím — ale — přece! Bojím se přece. Snad toho nového, nesmírného života tam v Uhrách! V cizině — a bez tebe!

E d i t h: Teď na to nemysli, Lenouši, myslí na to, že ještě několik hodin jsme spolu! Víš, já nepůjdu domů, půjdu s tebou na nádraží! Ať to stojí třeba nějaký mateřský talíř na hlavu. Kde se sejdeš s Hanušem a Jarkou? Na Ferdinandce?

L e n h a r d: Myslil jsem, že jsem tvrdší — a zatím jsem slaboch! Je mi do pláče —

E d i t h: Můj Lenouši!

L e n h a r d: Neboj se, nedám se do vrískání. Aspoň ne zde. Ale nebylo mi nikdy tak těžko —

E d i t h: Lenouši, nebuď smutný! Hleď, políbím tě (učiní to s věrohodnou vřelostí),

zasměj se! Mám tě tak nevýslovně ráda!
Lenhard (zasměje se nervosně): Ráda?
Edith: Co jest to dnes tebou, Lenhardě?

Nikdy jsi nepochyboval o mojí lásce, až dnes!

Lenhard: Ano, až dnes.

Edith: Proč dnes? Proč vůbec?

Lenhard: Nevím. Když jsem před chvílí zde na tebe čekal, díval jsem se na Prahu. — A pojednou mi její obraz mizel v mlze, měnil se v nejasnou siluetu — a pak i ta zmizela v čiré temnotě — A děsná bázeň stiskla mi srdce — Bojím se, že až opustím Prahu, i tebe ztratím.

Edith: Dětino!

Lenhard: Nejsem dítě. Nikdy jsem nebyl dlouho šťasten. Moje iluze mají krátký život.

Edith: Už zase mluvíš, jako bys měl hlavu šedivou. A zatím jsi sotva k životu přičichl.

Lenhard: Máš pravdu, sotva jsem k životu přičichl — ale již to bylo zklamáním. Jak mám mítí důvěru k dalšímu okoušení?

Edith: Nemuč sebe i mne nerozumností. Polib mne a řekni, že mne budeš mítí vždycky rád! A že brzy přijedeš ke své Edě!

Lenhard: Nedovedu být tak bezstarostný. Toť právě to, čeho se obávám: Že nebude Eda již mojí, až přijedu.

Edith: Poslechni, Lenharde, chceš-li mne až do odjezdu takhle zlobiti, bude lépe, rozloučíme-li se hned.

Lenhard: Snad by opravdu bylo lépe.

Edith (vstane): S Bohem!

Lenhard (neodpovídá, hledě do neurčita před sebe).

Edith: Lenouši!

Lenhard (k ní vzhledne. Zdá se, že jeho myšlenky vrací se odkudsi zdaleka.)

Edith: Ty bys mne opravdu nechal odejti?

Lenhard (vezme ji za ruce a stáhne ji zpět na lávku): Edith, vidíme se dnes naposled.

Edith: Ano, ale vrátíš se zase. Snad budeš přeložen brzy do Prahy. Říkával jsi, že máš protekci a že na ni spoléháš, že zůstaneš v Praze.

Lenhard: Zklamal jsem se bohužel. Protekce selhala. A na přeložení budu moci pomýšlet teprve, až budu důstojníkem.

Edith: Do té doby musíme mítí trpělivost. Budeme si denně psát a dovolenou přece také dostaneš.

Lenhard: Jako kadet sotva.

Edith: Přechkáme ten rok.

Lenhard: Ano, přechkáme. Ale jak!

Edith: Bude to trpké, ale jiní musí čekat ještě déle.

Lenhard: Ano, ale ti mají důvěru.

Edith: Té ty nemáš? Nechápu tě, Lenharde!

Lenhard: To vím, že nechápeš. Žiješ jako motýl, ode dne ke dni, bez starosti, bez vážnosti.

Edith: Proč neřekneš raději hned: Jako jepice? Co nám pomůže, věšíme-li hlavu? Řekni, co mám učiniti?

Lenhard: Co učiniti? Proč?

Edith: Abych tě přesvědčila. Abys měl důvěru.

Lenhard (vezme ji za ruku a hledí jí vážně do očí).

Edith: Řekni tedy!

Lenhard: Nerozuměla bys mi.

Edith: Za hloupou jsi mne dosud nepovažoval.

Lenhard: Ne, toho nečiním ani teď. Ale rozuměla bys mi špatně. A sotva bys chtěla.

Edith: Jen řekni.

Lenhard: Slib napřed, že se nerozhněváš hned po prvních slovech!

Edith: Slibuji. Víš přece, že bývám někdy dosti rozumna. A právě dnes mám takovou rozumnou chvíli. Mluv tedy!

Lenhard: Buď mojím!

Edith: Což nejsem?

Lenhard: Jsi, slovy. Ale dokaž to —

Edith: Jak?

Lenhard: Skutkem. (Pustí její ruku.)
Tělem!

Edith: Tělem! Ach!

Lenhard: Ano, tělem! Dej mi svoje tělo!

Edith (hledí na něho nehybně): Tělem!

Lenhard: Edith, miluješ-li mne, staň se mojím!

Edith: Nevěstkou?

Lenhard: Ne, milenkou! Mojí ženou nemůžeš býti, aspoň ne, dokud sloužím — a sloužiti musím sedm let. Budeš-li pak chtít, vystoupím a vezmu si tě, Ale dokaž nyní, že mne opravdu miluješ!

Edith: Víš, co na mně žádáš?

Lenhard: Víím! Mnoho. Ale přece jenom tolik, na kolik mám právo!

Edith: Právo? Kdo ti je dal? Právo! (Dá se do nervosního smíchu.)

Lenhard: Tvoje láska mi dala právo, žádati tvého těla. Naše láska.

Edith: Moje láska? Vždyť o ní pochybuješ.

Lenhard: Nemluv v sofismatech. Miluji tě, ty tvrdíš, že i ty mne miluješ. Dokaž mi to tedy!

Edith: Tím, že půjdu s tebou do Starého Ungeltu?

Lenhard: Do Ungeltu? Jak víš —?

Edith: Že jest Starý Ungelt místem, kde možno dokazovati lásku? Jak bych nevěděla! Jest mi šestnáct roků a od svého dětství jsem v Praze.

Lenhard: Nechápu, jak můžeš něco takového vědět.

Edith: Snad nemyslíš, že jsem tam už s někým byla?

Lenhard: Hm! Je ti šestnáct roků, a od dětství jsi v Praze.

Edith (pohlédne na něho nepřátelsky):
Lenharde! Neurážej!

Lenhard: Ani mne nenapadá. Ale teď
snad mám právo, říci: Pojď se mnou do
Ungeltu a dokaž — dokaž, že jsi tam
ještě nebyla!

Edith: Lenharde!

Lenhard: Ano, dokaž!

Edith: Lenharde! Je ti líto toho roku
lásky?

Lenhard: Nebude, přesvědčím-li se —

Edith (vstane): Už ti rozumím. Za něko-
lik hodin odjedeš a rád bys odjel s vě-
domím, že jsi se nenamáhal celý rok na-
darmo!

Lenhard: Edith, prosím tě —

Edith: Nepros! Není již, oč prositi. Už ti
rozumím. Šťastnou cestu!

Lenhard: Edith!

Edith: Šťastnou cestu! A hezkou Maďar-
ku, která bude ochotnější, dokazovat ti,
že ještě nebyla v nějakém hotelu. S Bo-
hem!

Lenhard: Edith! (Vyskočí a chytí ji za
ruku.)

Edith: Pust mne! Tak! S Bohem! (Od-
chází, skorem utíká.)

Lenhard: Edith! (Chce za ní, ale zarazí
se, máchne rukou.) Eh, co! Láska je ko-
medie! (Zapálí si cigaretu a odchází dru-
hou stranou.)

II

Lenhard a Jolánka.

O 28 hodin později. Na nočním stolku v po-
koi hotelu jihohouberského města hoří svíce.
Cestovní vak leží otevřený na dvou židlích.
Jediným oknem, otevřeným a zastřeným bí-
lým storem, je slyšeti zdola, patrně hotelové
zahrady, těžkomyslné melodie jakési maďar-
ské národní písně, hrané cigány; z nástrojů
nejvíce vyniká tárogató svým melancholi-
ckým voláním po zašlé kurucké romantice.
Lenhard s rozepiatou bluzou, v domácích
trepkách, přechází zamyšleně pokojem. Za-
pálí si cigaretu o svíčku, odhrne stor a vy-
loží se z okna.

Zaklepá na dveře a hned vstoupí pokojská
Jolánka. Je asi dvacetiletá, malá a kyprá
bruneta hezkého, srbského typu; je poněkud
nedbale učesána, přes šedou blůzu a sukni
z modře kostkované látky má červenou em-
pirovou zástěru s bílými tečkami. Dojde,
rozhlížejíc se pátravě, až do středu pokoje.

Jolánka: Pane kadete!

Lenhard (vystoupí z okenního výklenku
za storem): Přejete si?

Jolánka: Přišla jsem se podívat, je-li vše-
chno v pořádku.

Lenhard: Nepotřebuji ničeho.

Jolánka: Ustelu tedy postel. (Jde k po-
steli a urovnává polštáře.)

Lenhard: Vždyť je ustláno.

Jolánka: Ale není. Takhle jest postel po celý den. Jest třeba přikrývku přeložiti, polštáře natrásti — (Činí tak.)

Lenhard (jí mlčky a netrpělivě přihlíží).

Jolánka (obráť se od postele): Pan kadet už večeřel?

Lenhard: Ano.

Jolánka: Dole v restauraci?

Lenhard: Ano.

Jolánka: To přijel pan kadet rychlíkem v osm hodin?

Lenhard: Možno, že bylo osm hodin.

Jolánka: Přes Pešť?

Lenhard: Ano.

Jolánka: Tedy z daleka?

Lenhard: Ano. Z Čech.

Jolánka: Z Čech? To je v Rakousku, ne? Ještě daleko za Vídní?

Lenhard: Ano, ještě daleko.

Jolánka: V Pešti už jsem byla, ale dále ne. Ach, Budapešť je krásná, že, pane kadete?

Lenhard: Nevím, viděl jsem pouze nádraží. Ale poslechněte, jsem už ospalý.

Jolánka: Joj, už ospalý! Vždyť je sotva devět hodin. Ale arcí, po tak dlouhé cestě! Přinesu ještě čerstvou vodu, hned tu budu. (Vezme láhev se stolu a vyběhne hbitě. Lenhard počne zase v myšlenkách přecházeti pokojem. Maďarská národní píseň v zahradě umlkla, ale sotva po minutě ozve se vídeňská odrhovačka,

cigánskou instrumentací k nepoznání zohavená.)

Jolánka (vzběhne a zavírá za sebou pečlivě dveře): Tak, voda už tu je. Nepřeje si pan kadet už ničeho?

Lenhard: Ne.

Jolánka: Ne?

Lenhard (vzpomene si na cosi a jde ke stolu): Je tu inkoust?

Jolánka: Toť se ví, péro také.

Lenhard: Péro mám sám. Dobrou noc.

Jolánka: To ale pan kadet přece jenom není tak příliš ospalý, když chce ještě psáti.

Lenhard (svléká blůzu, neodpovídá).

Jolánka: Já myslila, že pan kadet nebude chtít zůstat sám. (Přistoupí k Lenhardovi a cení na něho své bílé zuby v polo rozpačitém, polo drzém úsměvu.)

Lenhard (obráť se k ní prudce a hledí na ni okamžik zvědavě): Jak se jmenujete?

Jolánka: Jolán. Ošklivé jméno, že?

Lenhard: Jolán — to jest maďarské jméno?

Jolánka: Ne, maďarské ne, buněvacké. Jolán, nebo Jolánka.

Lenhard: Buněvacké? Jak to? Je to nějaký národ, Buněvacové?

Jolánka: No toť!

Lenhard: Jaký pak? Nikdy jsem toho jména neslyšel.

Jolánka: Jolán?

Lenhard: Ne. Buněvac.

Jolánka: Ah tak! A o Buněvacích že jste nikdy neslyšel? To se divím! No, jak bych vám to řekla! My jsme skorem jako Srbové, ale jsme katolíci, ne pravoslavní.

Lenhard: Tedy jste Chorvaté?

Jolánka: Chorvaté? Ba ne, Chorvaté nejsme. Spíš Srbové, ale katolíci.

Lenhard: Tak. (Usedne na kraj postele. Cigáni utichli.)

Jolánka: Tedy? (Přistoupne těsně k němu, až se jejich kolena dotýkají.)

Lenhard: Co tedy?

Jolánka: Nu, chce-li pan kadet zůstat sám?

Lenhard: Což byste chtěla zůstat se mnou?

Jolánka (položí mu ruku na rameno): Proč pak ne? A vy byste nechtěl?

Lenhard (sejme její ruku se svého ramena, ale nepustí ji): Ne, já bych nechtěl.

Jolánka: A proč ne?

Lenhard: Nu, protože nechci.

Jolánka: Což nejsem dosti hezká?

Lenhard (pustí její ruku a dívá se jí pozorně do tváře): Nu, ošklivá nejste.

A Jihoslovanky prý mají temperament.

Jolánka: Jak to — temperament?

Lenhard: Nu — oheň!

Jolánka (směje se): To si myslím, že mám oheň!

Lenhard: Čím pak tu vlastně jste, Jolán?

Jolánka: Čím bych byla! Pokojská jsem.

Lenhard: Pokojská. A to se každého hosta ptáte, chce-li spát sám?

Jolánka: Nu, líbí-li se mi, proč ne.

Lenhard: Nebo to patří k vašim povinnostem?

Jolánka: Co?

Lenhard: K čertu, chápete vy těžko! Myslím, patří-li to k vašemu zaměstnání, abyste se pánů ptala, chtějí-li zůstat sami.

Jolánka: To věřím! Co se tak ptáte? U vás to snad tak není?

Lenhard: Ne. U nás by takovou pokojskou snad i zavřeli.

Jolánka: Kdo?

Lenhard: Kdo! Policie!

Jolánka: To je dobré! Vždyť každá pokojská má knížku!

Lenhard: Knížku? Jakou?

Jolánka: No — od policie.

Lenhard: Ah tak!

Jolánka: No ano! Což pak jste vy myslil?

Lenhard: Že jsi se do mne zamilovala a přinášíš mi svoje panenství.

Jolánka: Ó je — moje panenství!

Lenhard: Kdež pak to už je! Vid'?

Jolánka (směje se a zpívá:

Ej, soldačino, ala si mi gorka,
ej, soldačino, ala si mi gorka!

Lenhard: Jaká jest to píseň?
 Jolánka: Naše, buněvacká.
 Lenhard: A co znamená?
 Jolánka: No — muž šel ženě na vojnu,
 a vojna je mu bez ženy hořká.
 Lenhard: Jak to souvisí s naším hovo-
 rem?
 Jolánka: Vy jste se přece ptal, kdo mi
 vzal — no, však víte! Kdo jiný! Můj
 muž.
 Lenhard: Tvůj muž? Což jsi vdaná?
 Jolánka (směje se): Teď už ne. Když se
 muž vrátil z vojny a našel doma dítě,
 vyhnal mne.
 Lenhard: Tak? Kolik je ti let? Vždyť ti
 může býti nejvýše dvacet let!
 Jolánka: Ještě ne celých.
 Lenhard: To jsi se tedy už asi v šest-
 nácti letech vdávala, ne?
 Jolánka: V patnácti. Rok jsme byli spo-
 lu, než šel na vojnu.
 Lenhard: Tři léta sloužil? A rok už jsi
 tady?
 Jolánka: Tady „U koruny“ teprv tři ne-
 děle. Před tím jsem byla „U lva“. A před
 tím jsem sloužila u jednoho hejtmana.
 Lenhard: A kde sloužil tvůj muž?
 Jolánka: V Nagy Kikindě.
 Lenhard: U infanterie?
 Jolánka: Ale kde pak! U husarů!
 Lenhard: Což to je více?
 Jolánka: No, to si myslím!
 Lenhard: Ah tak! (Zapaluje si cigaretu.)

Jolánka: No tedy?
 Lenhard: Co?
 Jolánka: Mám se svlékat? (Zas mu po-
 loží ruku na rameno.)
 Lenhard (vstane mlčky a přechází poko-
 jem. Zastaví se u okna. Cigáni hrají čar-
 dáš.)
 Jolánka: Mám se svlékat?
 Lenhard: Ne.
 Jolánka: Proč ne?
 Lenhard: Nechci, řekl jsem ti už, že ne-
 chci. (Cigareta mu nehoří. Ohlédne se
 po sirkách.)
 Jolánka (rozškrtne sirku a nese mu ji):
 Pan kadet jistě přijel od milenky.
 Lenhard (běře od ní sirku a zapaluje si):
 Proč myslíš?
 Jolánka: No — že nechcete.
 Lenhard (obráť se nevrle zas k oknu):
 Eh, nech mne! Jdi už spat!
 Jolánka: Dobrou noc tedy. Kdybyste si
 něčeho přál, na mne se zvoní jednou, na
 sklepníka dvakrát. (Odchází, ale u dveří
 se ještě zastaví.) Mám tedy opravdu
 jíti?
 Lenhard: Jdi už k čertu jednou!
 Jolánka (směje se): K čertu ne, ale spat
 půjdu. No tak, dobrou noc. (Odejde.)
 (Lenhard vezme z cestovního vaku papír a
 péro a přenese svíci na stůl. Usedne a počne
 psáti. Po několika minutách odhodí péro a
 vstane. Přechází pokojem. Vyjme z vaku
 velkou fotografii, dívá se na ni u svíčky,

políbí ji a pak ji zlostně hodí zpět do vaku. Zase přechází nervosně pokojem. Pak utrhne pruh psaní, spálí jej na svíčce a pokračuje v procházce mezi dveřmi a oknem. V zahradě je ticho. Náhle se zastaví u dveří.) Lenhard (smačkne knoflík elektrického vedení, až je zvonek z chodby do pokoje slyšeti.) Eh, co! Buď je vše marno, nebo vše lhostejno!

Jolánka (vstoupí na několik okamžiků, už bez zástěry, a zubí se u dveří): Přeje si pan kadet něčeho?

Lenhard: Ano.

Jolánka: Mám zamknouti?

Lenhard: Zamkni.

Jolánka (otočila klíč v zámku): Mám tedy zůstat?

Lenhard: Třeba. (Usedne na postel.) Pojď sem!

Jolánka (přistupuje k němu): Proč jste mne před chvílí poslal pryč?

Lenhard: Tak. Nechtěl jsem.

Jolánka: A teď?

Lenhard: Teď chci! Svlékej se! (Obejme ji v pasu a strhne ji na svá kolena.)

Jolánka: Takhle se nemohu svlékati.

Lenhard: Nevadí. Poslechni, zazpívej mi ještě jednou tu píseň!

Jolánka: Tu: Ej soldačino —? Líbí se vám?

Lenhard: Nelíbí, ale chci ji slyšeti.

Jolánka (obejme ho, položí mu hlavu na rameno a zpívá):

Ej soldačino, ala si mi gorka,
ej soldačino, ala si mi gorka —
Hej, žena moja ostala devojka,
hej, žena moja ostala devojka!
Hej, ženo moja, pošteno se vladaj,
hej, ženo moja, pošteno se vladaj!
Ej, soldačino, ala si mi gorka,
ej soldačino —

Lenhard: Přestaň už! Řekni, Jolán, měla jsi už někdy někoho ráda?

Jolánka: Tot se ví! Ďordě.

Lenhard: Kdo to byl, Ďordě?

Jolánka: No, můj muž!

Lenhard: A přece jsi ho podváděla, když byl na vojně?

Jolánka: To dělá každá. Byl hlupák, že mne vyhnal.

Lenhard: Jak to, každá?

Jolánka: Nu, každá, když ji muž nechá samotnu.

Lenhard: Myslíš? A už Ďordě nemá ráda?

Jolánka: Ne.

Lenhard: Proč?

Jolánka: Protože mne vyhnal a zbil.

Lenhard: Zbil tě také? Já bych tě byl také zbil.

Jolánka: To je možno. (Vstane.) Tak — mám se svléknouti?

Lenhard: Počkej — já tě svléknu. Pojď sem blíže. (Jolán se směje a naklání se, aby jí mohl rozepnouti knoflíček blůzy.)

Lenhard (rozbalil její blůzu. Líbá ji na

ňadra.) Edith! (směje se cynicky.)
 Jolánka: Cože?
 Lenhard: Edith, buď mojí! (Strhne jí blůzu s ramen.)
 Jolánka: Ale vždyť mi roztrhnete blůzu! Co jste to povídal?
 Lenhard: Nic. To někdy mívám takové nápady. Edith, rozvaž sama ty tkaničky, jsou zamotané! (Zase ji líbá na ňadra.) Edith.
 Jolánka: Tak, už je rozvázána. (Shrne přes boky sukni, jedinou, kterou měla na sobě.) Ale jak mi to říkáte? Edith?
 Lenhard: Ano — Edith. Jolán se mi nelíbí.
 Jolánka (sedne mu na klín a hladí mu vlasy): Nu, mě je to jedno. Jolán, nebo Edith.
 Lenhard: Mě také! (Líbá ji rty.) Jolán nebo Edith!
 Jolánka: To je hezké jméno: Edith.
 Lenhard: Zvláště v tvých ústech! (Zpívá):
 Ej soldačino, ala si mi gorka —
 hej, žena moja ostala devojka —
 (V zahradě zase lká melancholické tárogató o zašlé slávě kurucké.)

III

Lenhard a Rózsi.

Štědrý večer téhož roku. Lenhardova světnice v kasárnech má holé, zašlým, hnědým, velmi jednoduchým vzorkem malované stěny, jedno okno, jež jest zastřeno komisním prostěradlem. V pravém koutě u okna stojí železná důstojnická postel s přeházenými houněmi a žíněným polštářem; nad hlavami postele jest na železných, do zdi zaražených tyčích hnědé vojenské prkno s kusy uniformem a dvěma šavlemi, řemením; na zdi po straně postele jest přibit laciný koberec, nad ním tři japonské vějíře s fotografiemi a pohlednicemi. V druhém rohu u okna hrubá skříň, na jejíchž rozích stojí stará, zašpiněná sádrová poprsí Schillera a Götha; lze uhodnouti, že jejich slepé, mouchami znečištěné oči přehlížely netečně osudy už mnoha generací kadetů. Železná kamna u dveří jsou do červena rozžhavena. Vedle nich železné umyvadlo. Blízko ke kamnům jest přišoupanut hnědě natřený stůl se špatně hořící lampou, několika talíři, sklenicemi, samovarem. Rózsi, hezká dvacetiletá švadlenka v červené vlněné blůze s rozepiatým límcem, v bílé spodničce, sedí u stolu a ospale obrací listy ilustrovaného časopisu.

Lenhard (vstoupí a zamyká za sebou dveře): — Servus, Rózsi! Proč jsi nešla spat?

R ó z s i (vstane a protahuje u kamen svoji štíhlou postavu): Kdybych byla věděla, že to bude tak dlouho trvat — Ostatně, ani bych nebyla mohla spáti — Když se člověk málem dva dni povaluje na posteli — Ale vyprávěj, jaké to bylo v menáži! (zívá) Dobře jsi se bavil?

L e n h a r d (usedá na Rózsino židli): Eh — fádňá to bylo. To víš, komisiň štědrý večer. Major vyprávěl o štědrých večerech v Bosně, najedli jsme se, napili — teď staří páni hrají v karty, my mladí jsme se rozutekli. Rekli jsme, že chceme na jítňá.

R ó z s i: Snad nechceš opravdu jít?

L e n h a r d: Bodejť! Spat půjdeme.

R ó z s i: Hned? Jak chceš. Ale musíš slíbiti, že budeš hodný. Prosím tě, o štědrém večeru! (Směje se cynickým smíchem, který zní trochu sentimentálně.) Ne, kdyby tak tvoje maminka věděla, jak slavíš štědrý večer!

L e n h a r d: Měla by radost. Potrpí si na slavnostní nálady. Ale pojďme spat. Jsem děsně ospalý. Punš byl velmi silný. Sotva držím oči otevřené.

R ó z s i (políbí ho na vlasy): Nu, pojď tedy, chudáčku! Ale budeš hodný, vid' (jde k posteli a urovnává prostěradla a houně) Přilož ale ještě.

L e n h a r d (vstane a přikládá): Venku mrzne jako o závod. Však už je také čas. Už jsem myslel, že moje první vá-

noce v. Uhrách budou bez zimy, jen s deštěm a blátem.

R ó z s i (usedá zívajíc na postel a svléká se): Máš rád zimu?

L e n h a r d: Mám. Ale musí být opravdu zima. (Usedá zase ke stolu a zapaluje si o lampu cigaretu.) Tak jako u nás v horách, na Šumavě. Tam je teď asi sněhu! Chalup není viděti, jen černé komíny s vysokými bílými čepicemi. — Z těch se valí hustý, žlutý kouř —

R ó z s i: To musí býti krásné! Tolik sněhu! A hory! Já ještě nikdy neviděla hor.

L e n h a r d: Cože? Že jsi nikdy neviděla hor?

R ó z s i: Nu, kde pak? Jen když jest velice jasno, jest viděti sedmihradské Karpaty, ale to nevíš, jsou-li to oblaka, či hory — A z města jsem nebyla venku — jen jednou jako dítě jsem byla v Szegedině u te-ty, a tam přece také není ani kopečku — (Svlékla se do košile a zahrabává se do houní.) Což pořád ještě sedíš u kamen? Chtěl jsi přece spat — ne?

L e n h a r d (vstane, protahuje se a zívá): Nějak se mi teď nechce spat. (Usedá na postel a hladí dlaní Rózsino rameno.) Ale to je komické, Rózsi: Ty jsi ještě nikdy nešla do vrchu!

R ó z s i: Nu nešla. Což je ti na tom tak divného! Když tu není hor?

L e n h a r d: Jsi vlastně simple holka, Rozsi!

R ó z s i: Co simpl? Co je to? Nějaká špičatost zase, ne?

Lenhard: Ale kdepak! Asi, jakobych chtěl říci: Milá, roztomilá.

Rózsi: Tak? Ale už pojď spat! Teď zase začínám já býti ospalou. (Zívá hlučně.) Ale musíš býti hodný, to ti říkám! O štedrém večeru! (Zívá.) (Lenhard neodpovídá. Zadíval se na hodiny nad postelí, a zdá se, že zapomenul na Rózsi.)

Rózsi: Kam pak se díváš? Kdo to vlastně jest, to děvče s vlasy sčesanými přes uši? (Sahá líně nataženou rukou po fotografii.)

Lenhard: Nech toho!

Rózsi: Proč pak? (Fotografie spadne na postel a Rózsi obrací ji k světlu.) Snad se na ni budu smět podívat.

Lenhard mlčí a hledí zlostně na Rózsi. Rózsi: Nu, je málo vidět, při tomhle osvětlení. Ale myslím, že by ani za dne nebylo mnoho viděti. Je strašně hubená, dívala jsem se už onehdy — A žába ještě —

Lenhard (vezme jí nevlídně podobiznu z ruky a zastrkává ji na dřívější místo): Co je ti po tom?

Rózsi: Nu, nezlob se, Léno! Já myslila, že je to nějaká stará láska, na které ti už nic nezáleží — nějaká šansoneta — Nu, nehněvej se už! (Vztýčí se poněkud a obejmě Lenharda nahou rukou kolem krku) Dej pusku, staroušku! (políbí ho sama) A už se nezlobit! Vid', že se už nehněváš?

(Lenhard vyvine se jí a jde k lampě zapálit si novou cigaretu.)

Rózsi: Řekni, hněváš se opravdu?

Lenhard: Ne.

Rózsi: Pojď tedy spat!

(Lenhard usedá zase na posteli. Odfukuje kouř svojí cigarety a hledí zamyšlen za jeho obláčky.)

Rózsi (rozepíná mu, ležíc na boku, jednou rukou blůzu): Nu, pojď přeci! Pojď býti hodným! (Směje se hloupě.)

Lenhard stále ještě hledí mlčky za obláčky dýmu. Zdá se, že Rózsi neslyší.

Rózsi: Co pak je s tebou? Nač myslíš?

Lenhard: Jak? Nic, ne, nic nemyslím.

Rózsi: Ba ne! Něco ti je. Co jsi se tak zamyslíl?

Lenhard (vstane náhle rozhodnut): Musím ještě napsati sestře dopis — Zapomněl jsem, přátelé jí k svátkům.

Rózsi: No, ty's mi pěkný bratr. Ale psáti můžeš zítra, teď je to už jedno, pozdě přijde psaní už tak jako tak —

Lenhard (jde ke stolu): Ne, musím psát ještě dnes, hned. Odešlu-li psaní ranním vlakem, bude pozítří v poledne v Praze.

Rózsi: V Praze? Vždyť jsi to jmenovával nějak jinak, kde tvoje sestra žije —

Lenhard (vytahuje ze zásuvky stolu kašetu a vybírá z ní papír): Tak? Ne, ne, do Prahy budu psáti!

Rózsi: Ale nech toho přece na zítřek! — Pojď spát, Léno, pojď ke mně!

Lenhard: Až napíši —
 Ró z s i: Budu se hněvati!
 Lenhard (sedí již u stolu a prohlíží péro): Ale dej mi přece pokoj, když vidíš, že chci psáti!
 Ró z s i: Tak? No dobře! Pamatuj si to! (Obrátí se prudce tváří ke zdi): Dobrou noc!
 Lenhard: Dobrou noc — (Píše chvatně. Chvilí jest ticho. Pak se Ró z s i počne nepokojně vrtět pod houněmi.)
 Ró z s i: Lenharde!
 Lenhard: Co zas? (přestane psáti, zdvihne zlostně hlavu a zapaluje si cigaretu o lampu.)
 Ró z s i: Lenharde, já vím, komu píšeš!
 Lenhard: Opravdu? (počne zase psáti.)
 Ró z s i: Sestře ne! Tě hubené píšeš!
 Lenhard: Myslíš?
 Ró z s i: Víím to.
 Lenhard: Hm!
 Ró z s i: Nemám snad pravdu?
 Lenhard: Možno to jest!
 Ró z s i: To jest infámní. Necháš mne spát — a píšeš nějaké hubené žábě!
 Lenhard: Spi, Ró z s i, a nezlob.
 Ró z s i: No, můžeš na mne čekat! Víckrát k tobě nepřijdu!
 Lenhard: Spi, Ró z s i, a nezlob.
 Ró z s i: Toť se ví, že budu spát! Ale ať ti potom nenapadne mne budit! (hodí sebou zase tváří ke zdi.)
 Lenhard: Schlafe süß, mein teures Lieb.

Za několik minut jest slyšeti hlasité oddychování spící Ró z s i. Lenhard přestane psáti. Dívá se chvíli do lampy, až se mu zakalí oči slzami. Těch mu skane několik po tváři, pak Lenhard zapečetí dopis, svlékne se, shasne lampu, a s tichým povzdechem vleze k Ró z s i pod houně.

IV

Lenhard a Edith.

Rok a týden na to. Pokoj pražského hotelu druhé třídy, opatřený dřevěnou postelí, velkou skříní, mramorovým umyvadlem, salonní garniturou neurčitě zelené, zašlé barvy. Na věšáku plášť, čepice a šavle Lenhardovy. Na židli vedle skříně otevřená cestovní brašna s přeházeným obsahem. Na stole láhev vína, dvě sklenice, talíř s cukrovinkami. V kamnech hoří oheň. V pokoji jest šero pozdního zimního odpoledne. Oknem viděti zasněženou střechu protějšího, patrně přízemního domu s barokními vikýři a římsami. Lenhard, v uniformě poručíka, stojí u okna, jehož vnitřní křídla jsou otevřena, a hledí s obličejem na sklo přitisknutým dolů na ulici.

Obrátí se prudce a jde rychlými, opatrnými kroky ke dveřím. Stiskne kliku a patří vzrušeně skulinou pootevřených dveří na chodbu.

Po několika okamžicích napiatého naslouchání rozšíří skulinu poněkud, pak dveře prudkým pohybem rozevře.

E d i t h (vejde; má elegantní šedý kostým z těžké, srstnaté látky s černými paramenty, velké šedivé boa, široký černý klobouk se závojem a stříbrnou agrafov s několika bílými, útlými pery nad čelem, šedivý rukávník. Tmavě kaštanový vlas má až ke tvářím zčesaný, tváře mrazem a vzrušením do temna zrudlé): Pokojská mne viděla, Lenharde! (Stojí u dveří, které Lenhard zamyká, a tiskne levou ruku na nádra, pravou ke tváři.)

L e n h a r d (konsternován): Pokojská? — Opravdu? Myslíš, že by tě poznala na ulici, kdybys ji potkala?

E d i t h: Atsi pozná! Jen když jsem teď u tebe, miláčku! Hle, přijdu za ním do hotelu a on mne ani nepolíbí! (Směje se a zavěsí se mu na krk.)

L e n h a r d: Má Edith, má sladká Edith! (Líbá ji na ústa, na oči, na čelo, na šíji. Edith svěsí ruce, usmívá se a poddává se se zavřenýma očima rozkoši jeho vášnivých polibků.)

L e n h a r d (přestane ji líbat a drže ji za ramena, odstoupí na krok dozadu a hledí na ni se šťastným úsměvem): Jsi ještě krásnější!

E d i t h: To víš! Pro pana lieutenanta přece jsem se musila státí hezcí, než jsem byla

pro kadeta! Můj Bože, už to bude patnáct měsíců! Lenouši, proč jsi nepřijížděl tak dlouho?

L e n h a r d: Kdybych byl mohl! Což myslíš, že kadet dostane tak snadně dovolenou? Musil jsem čekat — A ještě teď, sotva že mne na těch několik dní pustili!

E d i t h: A což doma? Vědí, že jsi jel do Prahy?

L e n h a r d: Kdepak, mami by se zbláznila, kdyby měla tušení, že jsem jel k tobě. Myslí, že je mezi námi už dávno konec a že budoucnost jejího synáčka jest zbavena nebezpečí nerozumné lásky. Je přesvědčena, že jsem teď na cestě do Uher. Což ty jsi řekla doma, kam jdeš?

E d i t h: Nic. Měla jsem mrzutost, že jsem v poledne přišla pozdě, a tak jsem raději bez řečí se vytratila. Aby tak věděli, že jsem u Lenharda, a v hotelu! (Směje se lehkomylně a líbá Lenharda.)

L e n h a r d: Jen neviděl-li tě někdo! Co by se asi stalo, Edo?

E d i t h: Co by se stalo! Vyhnali by mne, tatínek by mne napřed ztloukl, a potom — Nu, co potom? Měla bych se pak otrávit anebo přijet k tobě do Uher? Či bys mne také vyhnal?

L e n h a r d: Ale, Edith! Kdo by byl šťastnějším mne!

E d i t h: Nu, nu, slýchám, že láska přejde, dojde-li chleba. To bychom spolu žili na

divoko, vid'? Tak se tomu říká, že? Ano — bo na levou ruku. Lenouši, na levou ruku!

Lenhard: Třeba na levou ruku. Jen kdybych tě mohl mít stále u sebe. Ale, což budeme státi věčně u dveří? Odlož přece! (Vede ji ke stolu, pomáhá jí odložit klobouk a žaket.)

Edith: Tedy ujednáno: Vyženou-li mne z domova, přijedu k tobě a budeme spolu žít na divoko.

Lenhard: Ujednáno. Přijed'.

Edith: Oh — kdyby mne tak chtěli vyhnat! Víš co, Lenouši? Já se doma prozradím a za tři dny jsem u tebe. Nechceš? (Směje se a usedá do fotelu.)

Lenhard: Dobrá. Čím dříve, tím lépe. (Přitahuje si taburet k Edithině křeslu a chce usednouti.)

Edith: Ne tak, Lenouši! (Vstává.) Sedni ty semhle a vezmi mne na klín. (Stane se tak.) Ale bude lépe, Lenouši, počkáme-li, až strýček Václav umře. Pak tu bude kauce pohromadě, a my nebudeme musiti žít spolu jen na divoko —

Lenhard: Také dobře. Vše bude, jak ty chceš, Edith. Nechci mítí svojí vůle. Jsi mojí paní. Jsi mým osudem.

Edith: Osudem? Blázínku! Tvoji Edou jsem, ne osudem. Osud je něco tragického, nebo aspoň něco velmi vážného, a já chci býti veselou, ztřeštěnou! Ne osudem!

Lenhard: Ano, veselou, ztřeštěnou. Budiž! Ale přece budeš mým osudem. Jest příjemno, je-li náš osud veselý a ztřeštěný. (Nalévá vína do sklenek.) Prosit, můj veselý, ztřeštěný osude! Prosit nový rok, šťastný, veselý nový rok!

Edith: Prosit! Veselý nový rok! Je-li veselý, jest také šťastný! Nemyslíš? (Připíjí si a políbí se dlouze.)

Lenhard: Myslím vždy to, co myslíš ty.

Edith: Aj, aj! Od kdy pak? Pamatuji se, že byly chvíle, kdy se naše myšlenky silně rozcházely.

Lenhard: Ano, byly takové chvíle. Velmi dobře se pamatuji. Ale jedna z takových chvil málem mi tě pro vždy vzala, a od okamžiku, kdy jsi svolila zapomenouti na onu chvíli nesrozumění, dal jsem si slovo, že nechci znáti jiné vůle, než tvé.

Edith (políbí ho, pak zahrozí prstem): Léno, Léno, ty nedodržíš svého slova! Jsi velmi lehkomyšlný.

Lenhard: Nejsem, Edith. Kdybys věděla, co jsem vytrpěl po svém odjezdu z Prahy až do loňských vánoc, kdy přišla tvoje odpověď, věřila bys mému slovu.

Edith: Ah, věriti — víra! Jest možno věřiti?

Lenhard: Edith — ty dovedeš už býti skeptickou?

Edith: Proč ne? Mládí nevylučuje skepsu.

Lenhard: Nemluvívála jsi tak před patnácti měsíci. Myslím, že jsi tehdy ani neměla jasného pojmu, co znamená slovo skepsis!

Edith: Pravda. Teprve Hanuš mi je vysvětlil.

Lenhard: Hanuš?

Edith: Ano. Víš přece, že rád poučuje. Lecčemus mne naučil.

Lenhard: Dopoledne jsi řekla, že odejel do Mnichova?

Edith: Ano, a nemýlím-li se, jsi ty příčinou jeho odjezdu. Ještě dva dny před štedrým večerem se nezmínil, že chce odjet — až když jsem mu pověděla, že o Novém roce zcela jistě přijedeš, napadlo mu z čista jasna, že musí vidět Mnichov o Sylvestru.

Lenhard: Proč odejel? Má snad důvod, vyhýbat se mi?

Edith: Nevím. Nezměnil se. Jest stále oddaný jako středověký rytíř. Jenom že ještě více hýří a ještě méně pracuje. Myslím, že aspoň půl roku nevzal štetce do ruky.

Lenhard: Stává se snad dotěrným?

Edith: Dotěrným? Lenouši, neboť žárlivý!

Lenhard: Doufám, že nemám k žárlivosti příčiny.

Edith (políbí Lenharda): Nemáš, miláčku. (Pohrdlivě.) A pak Hanuš! Jest zábavný, dobrý za cicerona po exposicích —

ale učinil bys se, Léo, příliš směšným, kdybys na něho žárlil.

Lenhard (usmívá se samolibě): Ovšem, Adonisem Hanuš není. — Avšak jsou ženy, které shledávají abnormální šerednost zajímavější, i když je doplňována hrbem.

Edith: Pravda, jsou takové ženy. Mně však prozatím jest normálně hezký a rovný lieutenant milejší, než přihrblý malíř.

Lenhard: Jen prozatím?

Edith: Nejsi spokojen?

Lenhard: Jsem.

Edith: Nu, přesvědčivě to právě nezní. Ale spokojen býti musíš, Lenouši. Žijme přítomnosti!

Lenhard: Pouze přítomnosti? Což budoucnost nemá pro tebe kouzla?

Edith: Jak by neměla! Ale kouzlo budoucnosti spočívá pro mne právě v jejím naprostém neznámu, neurčitu.

Lenhard: V jejím naprostém neznámu, neurčitu! Pro mne by neměla kouzla, kdybych si nesměl kreslit zcela určitých plánů!

Edith: Pravil jsi, že nechceš mítí jiné vůle, než mé a že chceš mysliti totéž, co myslím já.

Lenhard: Budiž, nebudu již kreslit plánů.

Edith: Tak jest dobře! Polib mne, Lenouši! V přítomnu mne líbej! (Lenhard ji políbí a hledí na ni velmi vážně.) Proč

jsi tak zvažněl? To jsi mladý lieutenant?
 O každé políbení musím prositi.
 Lenhard: Mnoho jsi se změnila, Edith.
 Edith: V zevnějšku či v charakteru?
 Lenhard: V duši.
 Edith: Ano. I moje duše nosí již dlouhé
 sukně. Ty jsi se nezměnil?
 Lenhard: V tom, že tě nyní miluji oprav-
 dověji, než tehdy.
 Edith: Kdy tehdy?
 Lenhard: Nu, před patnácti měsíci, před
 půldruhým rokem —
 Edith: Před patnácti měsíci — Tehdy jsi
 mne nemiloval opravdově?
 Lenhard: Nevím. Ale tehdy jsem byl
 přesvědčen, že jsem tě ztratil, a nezabil
 jsem se. Dnes — dnes bych nedovedl bez
 tebe žíti.
 Edith (ho políbí a zadívá se v myšlen-
 kách oknem na bílou střechu.)
 Lenhard: Edith! (Nakloní se, aby jí vi-
 děl do tváře. Edith má v očích slzy.)
 Edith, má Edith, co je ti, miláčku? (Líbá
 jí na oči a hladí jí tváře. Edith vzlyká
 a ukrývá obličej na jeho prsou.) Edith,
 neplač, miláčku, neplač! Co se stalo?
 Edith: Lenoušku, neodjížděj, zůstaň u
 mne!
 Lenhard: Ah, miláčku sladký!
 Edith: Lenouši, neodjížděj, nenechávej
 mne zde samotnou! Mně jest tak úzko!
 Lenhard: Jak rád bych zůstal, Edith, má
 Edith!

Edith (usušuje si oči kapesníkem a usmí-
 vá se slzami na Lenharda. Políbí ho.)
 Lenhard: V červnu přijedu na šest ne-
 děl do Prahy, miláčku — jen k tobě při-
 jedu. Domů napíšeš, že jsem nedostal do-
 volené, a celých šest neděl budu u tebe.
 Chceš?
 Edith: Šlo by to?
 Lenhard: Zcela jistě přijedu. Zařídím si
 to již nějak, aby se toho doma nedově-
 děli.
 Edith: To bude skvostné! Šest neděl!
 Lenhard: Najmu si někde pokoj —
 Edith: Budeme jezdit na výlety. A Ha-
 nuše raní mrtvice, až mu to povím!
 Lenhard: Hanuše? Proč?
 Edith: Nu, ze žárlivosti, nešťastné lásky.
 Vždyť jen proto odejel, aby se nemusil
 s tebou setkat. A to bude musiti na šest
 neděl z Prahy! Chudák, je mi ho vlast-
 ně líto!
 Lenhard: Tobě je ho líto! Mně ne.
 Edith: Lenouši, už zase začínáš žárliti!
 Jdi, ty ošklivý!
 Lenhard: Ne, nežárlím!
 Edith: Vždyť vidím, že ano! Což mi ne-
 důvěruješ, Lenharde?
 Lenhard (zamyslí se na okamžik): Vě-
 řím ti, Edith.
 Edith: Věříš?
 Lenhard (hledí jí dlouho do očí, pak ji
 sevře v náručí a líbá ji vášnivě): Edith!
 Edith: Nuže?

Lenhard: Edith, pamatuješ se — Tehdy před patnácti měsíci — než jsem odejel do Uher —

Edith: Ano.

Lenhard: Pamatuješ se, co jsem tenkrát na tobě žádal?

Edith: Ano.

Lenhard: Edith, co bys mi odpověděla dnes — kdybych dnes, teď — kdybych na tobě žádal nyní — totéž, co tehda?

Edith (neodpovídá, hledí na Lenharda nehybně svýma hnědýma, široce rozevřenýma očima).

Lenhard (šeptá sotva srozumitelně): Edith, buď mojí. Edith —

Edith (zavřela oči. Mlčí dlouho. Její stíhlé tělo se náhle zachvěje a přilne k Lenhardovi bázlivou a úskočnou přítulností vzbuzeného ženství.)

Lenhard (líbá ji smyslně na šíji, usmívá se šťastně a cynicky. Vezme ji jako děcko do náruče a odnáší ji na lůžko.)

V

Lenhard a Estella.

Čtrnáct měsíců později. Lenhardův byt v Budapešti: Salonek, opatřený solidním, moderním nábytkem ze šedého dřeva a šedé kůže, jest spojen širokým výklenem s alkovnou, v níž stojí mosazná postel s koketně roze-

stlanými krajkovými polštáři a světle modrou hedvábnou příkrývkou; na stupni, vedoucím do alkovny, jest před lůžkem rozestřena kožešina ledního medvěda. Kdesi stranou na ulici hořící oblouková lampa imituje dosti šťastně tradicionelní poesii měsíce a vrhá řídce krajkováným storem jediného okna své nepokojné, šedě stříbrné paprsky do salonku, osvětlujíc tak velmi jasně jeho trojúhelníkovitou polovinu; druhý trojúhelník pokoje a část alkovny jsou prolnuty žlutě rudou září plynového krbu, který stojí v rohu salonu a výklenu alkovny; měděné zrcadlo krbu sráží světlo plynu k parketám a kobercům podlahy, takže šedivá draperie nad vchodem alkovny se ztrácí již v temnu, z něhož probleskují její stříbrné výšivky, kdežto medvědí kožešina před lůžkem je zalita intenzivní září.

Na kožešině sedí Estella. Opírá hlavu o dlaně, lokte o kolena; tmavě modrý kostým zdá se v neklidném světle plynu zachvívat se na jejím silném, zaujatou posou krásně se uplatňujícím těle; příliš veliké, šedé oči v typicky židovské, krásné, přísné tváři s rozžhavenými lícemi a smyslnýma, tvrdě sevřenýma rtoma, upírají se tupě do záře krbu. Lesk jejího vlasu hraje ostrými odstíny jantarů a gagatů.

Estella zaslechne kroky v předsíni, pak šramot klíče, otvírajícího dveře salonu. Obrátí náhle oživené oči ke dveřím, zůstane však nehnutě na svém místě.

Lenhard vstoupí. Nepozoruje Estelly, svléká plášť a odkládá jej s čapkou a šavlí na věšák v koutě u dveří. Pak chce rozžehnutou sirkou zapáliti plyn lustru prostřed salonu.

Estella: Prosím, nerozsvěcuj!

Lenhard (trhne sebou a rozhlíží se nervosně. Spatří Estellu): Estello! Co tu děláš? Teď, v noci!

Estella: Nu — přišla jsem.

Lenhard (přistoupí k ní a podává jí ruku): Ano — ale nyní! Je už jedenáct hodin. Jaký to nerozum!

Estella (stále nehybna nevšímá si podávané ruky; hledí tvrdošijně do plamene krbu): Nerozum — snad.

Lenhard: Jsi zde už dlouho? Proč jsi aspoň neposlala Pištu pro mne? Stalo se něco?

Estella: Přišla jsem po osmé. Pištu jsem poslala spáti. Řekl, že se vrátíš záhy.

Lenhard: Kdybych byl věděl — Ale proč to všechno? Což ti neřekl otec, že se mnou mluvil? A že odjedu — a že — že musí být konec?

Estella: Konec — Ano. Proto jsem přišla. Aby byl konec. Neboj se —

Lenhard: Rozsvítím —

Estella: Ne, jest tak již příliš jasno. Vše jest jasno. Sedni sem, zde vedle mne.

Lenhard: Ruky mi nepodáš? (usedá).

Estella: O ano. Máš studenou ruku. (Zase zahledí se do záře krbu. Lenhard pa-

tří chladně na její profil. Oba dlouho mlčí.)

Lenhard: Nebudou tě hledati?

Estella: Ne. Otec odejel, Imre spí a Mary ví, že zůstanu u tebe.

Lenhard: Zůstaneš?

Estella: Nechceš snad?

Lenhard: Nechci. Slíbil jsem tvému otci

— —

Estella: Slíbil jsi, že neučiníš pokusu, setkati se se mnou. Víím. Víím každé slovo, které jste spolu mluvili. Víím také, že mne nemiluješ.

Lenhard (s ostentativní tvrdostí): Nuže?

Estella: Ale já miluji tebe.

Lenhard: To však nestačí.

Estella: Stačí k tomu, abych zůstala u tebe do rána.

Lenhard: Není to možno. Nemiluji tě a nemám práva —

Estella: Právo! Ještě před týdnem jsi se o právo nestaral. A nemiloval jsi mne více, než dnes. Jen více odvahy a bezohlednosti jsi měl! Právo! Dávám ti právo na své tělo!

Lenhard: Tvé tělo. Je nádherné tvé tělo.

Estella: A ty bys jím pohrdl? Ty?

Lenhard: Co se mnou chceš, Estello?

Estella: Já? Nic! Já pranic! Jenom moje tělo — to hoří! (Přitiskne se k němu.) Cítíš, jak hoří? Cítíš? (Obejme jej a líbá jej náruživě.)

Lenhard: Estello, buď rozumná! Vzpo-

meň na svého starého otce! Bud' rozumná!

Estella: Haha! Bud' rozumná! Ještě před týdnem říkal jsi totéž v jiném smyslu! Rozumná! Otec! Velmi závažné argumenty, ale jenom tehdy, nešílíme-li. Nechci již býti rozumná! (Rozepne jediným trhnutím svoji bluzu a strhne jeho hlavu na obnažená ěadra.) Tu máš moje tělo! Před týdnem jsi po něm toužil. Cítíš, jak se moje ěadra dmou?

Lenhard: (vyvine se jí a vyskočí): Estello, za tři dny odjedu, a nikdy už se neuvídíme! Uchovej si svoji čistotu pro jiného, který tě bude milovati. Já nemohu — miluji jinou!

Estella: Ah — bojíš se, že bys mne již nesetřásl! Neboj se, ráno odejdu a nikdy už ti nevzkročím do cesty. Nikdy už! Ale teď, — teď mne vezmi!

Lenhard: Nemohu, nesmím!

Estella: Nepravíš tedy: Nechci! Jenom: nemohu, nesmím! Bojíš se pouze?

Lenhard: Nebojím se, ale ráno bys litovala.

Estella: Co ti je po tom? A může kdo litovati, že miloval? Litovati, já, která ztratím poslední, nedosáhnu-li aspoň na okamžik iluze štěstí? Chápeš? Rozumíš, co na tobě žádám? Trochu milosrdné lži! Několik hodin vášně, která dá zapomenouti na vše! Oh, ráno budu již rozumná! Velmi rozumná! Ale teď chci na to-

bě chvíle, z jejichž lži bych mohla žítí příští svůj život!

Lenhard: Proč tedy jsi mi odporovala, dokud jsem — po tobě toužil?

Estella: Proč se ptáš? Nechtěla jsem, bála jsem se — nevím! Vzbudil jsi moji smyslnost, rozdráždil's moje nervy k šílenosti — nechápu, kde jsem našla sílu a vůli odporovati — A pak přišel otec od tebe, prosil, plakal, abych zapomněla. — Nenáviděla jsem tě od té chvíle, opovrhovala jsem tebou — Bůh ví, co jsem trpěla těch šest dní — A dnes náhle, se soumrakem se to na mne vrhlo — neodolatelně — Hlava se mi rozbolela, jakoby mozek se byl proměnil v roztavené olovo — rty se rozpryskaly žízní po tvých polibcích, srdce přestalo tlouci pod návaem žhavé krve — Musila jsem přijít!

Lenhard: Tedy ne láska?

Estella: Láska? Což vím? Je láska? Nebo je jenom krev? Živá nebo mrtvá krev? Vezmi mne! Oh — opět to pálí v lebce! (Vztyčí se s dlaněmi přitisknutými k spánkům.)

Lenhard: Utiš se, Estello! Zde je studená voda, ochlad' si čelo — (chce vstoupiti do alkovny.)

Estella: Ochlad' si čelo! Ty babo!

Lenhard: Nejsem baba, ale nemám rád hysterických žen.

Estella: Jsem já žena? Snad jsem byla

— tys ze mne učinil divoké maso, plné
zpěněné krve! Vždyť již nemyslím —
jen cítím.

Lenhard: Utiš se, Stello!

Estella: Neutíkej přede mnou! Chci tě
obejmouti! Chci tě kousnouti do tváře,
do hrdla — Neuhýbej se, líbat tě chci!
Líbat, slyšíš?

Lenhard (brání se jí lehce): Vzpamatuj
se, Stellu!

Estella: Nechceš? Nevezmeš-li mne do
náruče, vyběhnu na ulici — víš, tam na
rohu stojí nevěstky, staré, zchátralé, hla-
dové — k těm se přidružím a prvnímu
opilci, který přijde, zavěsím se na krk!

Lenhard: Estello!

Estella: Ještě nechceš? Což nemáš v ži-
lách krůpěje krve? Nechceš? Hleď! (po-
stoupí do jasu obloukové lampy a trhá
se sebe šaty) Hleď — tu máš moje ra-
mena — tu moje prsy — hleď! Tu moje
stehna —! (Stojí před ním naha na str-
haných, rozedraných šatech, polita še-
dým světlem.) Hleď, moje bedra, můj
břich, můj klín! Nechceš? Hleď, rozvinu
své vlasy — jsou husté, zcela černé —
vidíš, jak dlouhé jsou? Hleď, mohu se do
nich zahaliti — Nechceš mne? To světlo!
Činí moji plet bledou! (vrhne se na ko-
žešinu před postelí, do plné záře krbu
a rozepne široce paže) Zde jest lépe! Hle,
moje údy jsou nyní medově žluté — Vi-
děl jsi krásnější ženu? Nevidíš, jak se

moje šedé oči lesknou? Netoužíš po
mně?

Lenhard (blíží se váhavě): Estello!

Estella: Pojď, můj drahý, pojď! Jsem
nádherná žena! Taková byla Máří Mag-
dalena, dokud nespatriła vašeho Krista!
Hle, moje prsy — jak dychtivě se dmou!

Lenhard (kleká vedle Estelly; zasměje
se chraptivě): Jsou okolnosti, za nichž
nelze následovati Krista —

VI

Lenhard a Marica.

O půl druhá léta později. Lenhardův byt
v jihouherské garnisoně. Nábytek předešlé
scény jest poněkud stísněně rozestaven v po-
koi, jehož dvě otevřená okna vedou kamsi
na zahradu nebo do sadů. Světlý, přívětivý
pokoj jest plný teplého, rozzářeného léta.
U stolu stojí Lenhard v bílém plátěném stej-
nokroji a otvírá kleštěmi širokou, nízkou
bedničku. Pohvizduje si a činí dojem zdra-
vého, s sebou samým velmi spokojeného
mladého muže.

Marica vstoupí bez zaklepání. Jest osmadva-
cetiletá, prostřední, kypře postavy, má ná-
derný, černý vlas, učesaný v nejmoderněj-
ší chignon, veliké, černé oči, bledou tvář, le-
hounký bílý kostým, široký slaměný klo-
bouk s jednoduchou bílou stuhou, která jí

dodává cosi naivně dobrodružného a porušuje eleganci jejího zjevu.

Marica: Pozdrav Bůh, Lenharde! (zamyká za sebou dveře.)

Lenhard (obrátil se překvapen a jde Marici vstříc): Ah — Marici!

Marica: Divíš se, vid' ? Nečekal jsi mne, že?

Lenhard: Skutečně, neočekával jsem tě. (Líbá jí ruku, pak ústa) Doufám, že jsi nepřišla zase na dvě minuty, jako posledně!

Marica: Ne, neboj se. Stéva odjel ráno na dvoudenní inspekční cestu. Mohu zůstat třeba do rána. (Odkládá slunečník a klobouk; svléká rukavičky z bílých krajek. Lenhard odnáší vše stranou.) Co pak robíš? Ah — zásilka — z domova?

Lenhard: Ano — z domova. (Chce bedničku odnésti.)

Marica: Ne, nenech se vyrušovati! Aspoň uvidím, co mamička synkovi posílá.

Lenhard: Prádlo asi.

Marica (nazdvihuje trochu desku, přidržovanou již jen několika hřebíčky): Prádlo? Ba ne, to není prádlo! Jsou tu hoblovačky — to bude nějaké sklo. Anebo obraz — Ano, obraz, zcela určitě, už podle bedničky!

Lenhard (nervosně): Nevím.

Marica: Tedy se podívej přece! Jsem sama zvědavá. Okaž přece!

Lenhard (odnáší bedničku): Snad později. Teď přece nebudeme se nuditi otvíráním bedniček. To mi asi matka posílá nějaký obraz k narozeninám. Ano — vzpomínám si — když jsem byl v zimě na dovolené, mluvil jsem o pastelu, který byl vystaven u knihkupce. Mami mne asi chce jím překvapit.

Marica: Ty slavíš narozeniny? Kdy pak?

Lenhard: Nu, přerekl jsem se již. Zítř, osmého srpna.

Marica: Ah, ty! Neřekne ani slova! A já nemám tušení o takové události! Ty zlý! Kdybych byla věděla — Nu, gratuluji prozatím. Musíš prominout, že jsem přišla s prázdnýma rukama. Jest to tvoji vinou, (Líbá Lenharda).

Lenhard: Mrzí mne, že jsem se prozradil.

Marica: Nu tot! Kolikáté narozeniny to budou?

Lenhard: Hádej!

Marica: Šestadvacáté!

Lenhard: Pěťadvacáté.

Marica: Nu, jeden rok — na tom již ne-sejde. Ale teď musíš okázati mamčin dárek! Copak představoval ten pastel?

Lenhard: Studii dívčí hlavy. Ale kdoví, co mi matka poslala. (Přináší bedničku zase na stůl a vytahuje poslední hřebíčky.)

Marica: Tot víš, že si maminka asi dobře zapamatovala synáčkovo přání. Kam pak

obraz pověsíme? (rozhlíží se po pokoji). Víš co? Orphea s Eurydikou pověsíme tamhle mezi skříně a nad psací stůl dáme mamčin pastel. Ne? Jen jaké osvětlení pastel bude mít — Musilo by být s pravé strany.

Lenhard: (vyňal velký obraz v úzkém zeleném rámu z hoblovaček a papírů, a otírá sklo kapesníkem): Dobře jsem hádal.

Marica: Okaž?

Lenhard: (roztržitě): Ano — jest to onen pastel z výkladní skříně.

Marica: Krásná hlava!

Lenhard: Ano, obraz se mi líbil od prvního okamžiku. Ale neměl jsem tehdy peněz.

Marica: Máš to dobrou matinku! Od koho jest obraz?

Lenhard: Od Novotného — mladý český malíř —

Marica: (hledá podpis): Novotného? — Tu ale stojí nějaké jiné jméno — Počkej! Ha — Han — Hanuš!

Lenhard: Cože? Hanuš?

Marica: Ano, Hanus, nebo Hanuš!

Lenhard: (hledí nervosně na obraz): Ano, Hanuš!

Marica: Tedy ne Novotný?

Lenhard: Eh, ano, Hanuš Novotný. Ale proč se podepsal Hanuš —

Marica: Hanuš jest snad pseudonym?

(Lenhard neodpovídá. Hledí zachmuřene na obraz.)

Marica: Což jsi teprve nyní zpozoroval, že jest podepsán Hanuš?

Lenhard: Ano — Nevím — nepamatuji se. Jisto jest, že se malíř jmenuje Hanuš Novotný.

Marica: Výborně, hlava jest z prava osvětlena — místo nad psacím stolem hodí se znamenitě. (Jde k psacímu stolu, sejme se zdi obraz Orphea a Eurydiky a položí jej na židli.) Pověs teď pastel. Lenhard: (zavěšuje obraz): Nevisí příliš nízko?

Marica: (jde pozpátku do středu pokoje): Ne — zcela dobře. Velmi pěkný obraz. Ale rám se mi zdá příliš úzkým. Nebylo by lépe, kdyby obraz dostal pasepartu a širší rám?

Lenhard: Možná. Ale nechme již obrazů! Vezmi přece místo. Jak jsi se sem dostala? Neviděl tě nikdo?

Marica: Myslím, že ne. Vždyť v tom vedru není živé duše na ulici. Ostatně, od té doby, kdy zde v domě bydlí moje švadlena, nemám již prázdných starostí. Víš, co, Leno? Dovolíš, abych k pastelu tvojí matinky opatřila vhodnější rám. Musíš dovolit!

Lenhard: (odvádí ji k pohovce): Musím-li, budiž. Děkuji předem. Dovol, pošlu Arzu pro limonadu. Ci přeješ si raději zmrzlíny?

Marica: Merci. Zůstaň. Až později. Kde pak máš vějíř? Ah — nad postelí — ty,

ty! (Jde k lůžku a chce sejmuti vějíř z pštrosích per, který visí mezi fotografiemi, cotillonovými řády a jinými drobnostmi na koberci nad postelí; zavádí kradmým pohledem o jednu z fotografií, pak sejme vějíř a ovívajíc se jím, jde ke stolu.) Ani jsme se nepodívali, nepřiložila-li paní matka dopis k obrazu — (Prohrabává rukou hoblovačky a papíry v bedničce.)

Lenhard: Dopis obdržel jsem již ráno.

Marica: Ah tak! (Přiklopí víko na bedničku a nahne se nad ně). Adresu psala matinka?

Lenhard: Myslím — nevšiml jsem si ostatně — (zapaluje si cigaretu). Pojď konečně už ke mně, Marici! Jsi to neposedá!

Marica (usedá k němu na pohovku): Jdi, už zase kouříš!

Lenhard: Prosím, teprve třetí cigaretu od oběda! To přece není mnoho. Dovol — (uléhá si pohodlně na divanu, rukou objímaje Marici v pase).

Marica: Jsi dnes zase strašně nonšalantní, můj drahý! (odvívá vějířem kouř jeho cigarety).

Lenhard: Jak jinak! Jsem unaven. Prosím tě, musí-li člověk jezdit při 45° R tři remonty na jízdně, kde je prachu, že nevidíš s jednoho konce na druhý —

Marica: Chudáčku! Vid' — a ke všemu ještě přijde Marica —

Lenhard: Připravila jsi mi příjemné překvapení.

Marica: Příjemné?

Lenhard: Což pochybuješ?

Marica: Skorem.

Lenhard: Proč pak?

Marica: Nebýváš tak chladný.

Lenhard: Chladný? Co pak je s tebou, Marico? Jsem chladný —? Unaven jsem!

Marica: Nu ano. A pak už to bude bezmála půl roku, že jsem k tobě přišla po prvé.

Lenhard: Co tím chceš říci? (Vztýčí se poněkud a pozdvihne Maricinu bradu.)

Marica: Nic.

Lenhard: Co to jenom s tebou dnes je, Marico? Prohřešil jsem se nějak? Pak prosím o prominutí. (Chce ji políbiti, ale Marica odvrátí obličej.)

Marica: Nechci.

Lenhard (již popuzen): Opravdu tě nechápu, Marico.

Marica: Já také ne.

Lenhard: Co?

Marica: Že se dovedeš tak přetvařovati!

Lenhard: Přetvařovati? Já se přetvařuji? Toť je znamenité! V čem pak se přetvařuji?

Marica: Máš pravdu. Nepřetvařuješ se už ani, Ani tolik jemnocitu už nemáš!

Lenhard: Na mou čest, Marici, nerozumím ti!

Marica: Kolikrát jsi mne ujišťoval, že

miluješ pouze mne?
 Lenhard: Myslím, že dosti často, abys mohla býti o mojí lásce přesvědčena.
 Marica: Ano, tak často, že jsem se dala přesvědčiti.
 Lenhard: A nyní?
 Marica: Nyní jsem se přesvědčila, že jsi lhal.
 Lenhard: Lhal?
 Marica: Ano, lhal jsi vždycky.
 Lenhard: Nechtěla bys mojí paměti trochu pomoci? Nepamatuji se, že bych tě byl kdy přelhal.
 Marica: Oh, s radostí! Pamatuješ se, že jsi mi jednou vyprávěl o své první lásce?
 Lenhard: Edith?
 Marica: Ano, Edith. Neřekl jsi tehdy, že jste se už před rokem nadobro rozešli?
 Lenhard: Nu ano. Rozešli jsme se nadobro. Co ale má Edith nyní s námi společného?
 Marica: Tvoji lež.
 Lenhard: Opět ti nerozumím, má drahá.
 Marica: Nepíšeš jí, že miluješ pouze ji?
 Lenhard: Nepíše jí ničeho. Vždyť jsem ti řekl, že už je dávno konec.
 Marica: Opravdu?
 Lenhard: Nechápu, proč o tom pochybuješ?
 Marica: Můj milý Lenharde, jsi velmi zatvrzelý lhář!
 Lenhard: Zatvrzelý lhář!
 Marica: Ano, a k tomu ne právě obratný.

Lenhard: Stále lépe.
 Marica: Neboť bajka o maminčině dárku knarozeninám nebyla obratně vymyšlena.
 Lenhard: Není to bajka.
 Marica: Oh, velmi nezapná bajka. Studie dívčí hlavy!
 Lenhard: Zajisté! Studie dívčí hlavy, od Hanuše Novotného, přihrblého vlasáče.
 Marica: Není to studie, jest to portrét! Ty malíře osobně znáš?
 Lenhard: Ano. Proto mne jeho pastel tak zajímal.
 Marica: Zajímal? Ovšem, žárlíme-li —
 Lenhard: Jak to, žárlíme-li? Chceš snad říci, že žárlím na Hanuše Novotného?
 Marica: Nu ovšem. Nejsi si jist, nelíbal-li malíř svého modelu.
 Lenhard: Máš obdivuhodnou fantasii, chère Marici, skorem chorobnou fantasii. Opakuji, že pastel jest pouhá studie, k níž nebylo modelu.
 Marica: Ne, není to studie. Řekni, Hanuš jest křestní jméno?
 Lenhard: Ano. Ale —
 Marica: Výborné! Chceš, abych ti vyprávěla malou historku? Pohádku?
 Lenhard: Není-li nudná.
 Marica: Není. Naopak, bude tě velmi zajímati. Poslyš: Byli jednou dva přátelé. Jeden z nich byl lieutenantem, druhý byl přihrblý, vlasatý malíř. Lieutenant miloval krásnou černovlásku, avšak král neohlížel se na jeho štěstí a poslal jej

chrániti hranice království. Lieutenant se s černovláskou rozloučil a řekl svému příteli malíři: „Ty jsi přihrblý, oškřivý, tebe nelze milovati; buď strážcem mojí černovlásky.“ A přesvědčen, že škaredý přítel bude dobrým, neškodným strážcem, odešel, kam ho král poslal a kde bylo mnoho žen, skorem tak krásných jako černovláška. Černovláška byla smutná. Strážce malíř pravil: „Vím, jak tě potěším: Vytvořím tvůj obraz, který pošleš svému miláčkovvi. Budeš u něho, a on, líbaje tvůj obraz, bude duší u tebe. Pojď do mého ateliéru.“ A černovláška šla. Malíř maloval — a černovláška viděla duhou barev ateliéru ne hrbáče, ale kouzelníka — umělce — Hořela touhou po polibcích vzdáleného miláčka — a tu jednou kouzelník-umělec vzal na se podobu lieutenantovu a ukojil černovláščinu touhu. A když byl obraz hotov, poslala jej černovláška svému lieutenantovi, aby mohl aspoň její obraz líbati a býti duší u ní. Tato černovláška jmenovala se Edith.

Lenhard (mlčí, hledě se zlým úsměvem na pastel).

Marica: Nuže, není má pohádka zajímavá?

Lenhard: Ano, velmi zajímavá.

Marica: A pravdivá?

Lenhard: Nevím. Rozhodně však není nemožná.

Marica: Tedy bylo moje podezření oprávněné?

Lenhard: Jaké podezření?

Marica: Lenharde, ty miluješ Edith!

A nebylo mezi vámi konce!

Lenhard: Oh — konec byl!

Marica: Lžeš opět!

Lenhard: Ne, nelhu.

Marica: Chápu — byl konec — ale našli jste se opět. A ty ji miluješ!

Lenhard: Nemiluji.

Marica: Miluješ, neboť žárlíš na malíře.

Lenhard: Nemiluji, ani nežárlím. Nechápu vůbec, jak ti mohlo napadnouti, sestaviti si celou tu dobrodružnou historku!

Marica: Nechápeš! Nebýváš jindy tak nechápavý. Ale ochotně ti to vysvětlím: Pastel jest sice špatná podobizna a pan Hanuš velmi prostřední portrétista, přesto však jest podoba Edithiny fotografie s pastelem nepopíratelná. Adresa na bedničce není psána tvou matkou, znám její rukopis. Dále není na bedničce přilepeno poštou ono nevyslovitelné české jméno tvého domova, nýbrž Praha. Byl jsi překvapen, že se malíř podepsal na obraze křestním jménem; zcela jistě nevěděl, že Edith chce podobiznu poslati tobě, patrně by byl v opačném případě obrazu nemaloval — Leccos jsi mi před časem sám vypravoval — a co scházelo k celku, doplnila jsem svojí chorobnou fan-

tasií. Nuže, doznej, že mám pravdu!
Lenhard: Jsi skutečně důvtipná, jak Sherlock Holmes.

Marica: Zanech ironií. Miluješ Edith?

Lenhard: Nevím. Nevěděl jsem toho nikdy. Rozhodně ji nemiluji více než tebe, Marici.

Marica: Ne více než mne! A myslíš, že se s tím spokojím?

Lenhard: Myslím.

Marica: Konečně počínáš býti upřímný.

Lenhard: Jest tak lépe. Buď také ty upřímnou a naznač, jak si představuješ nadále náš vzájemný poměr.

Marica: Odpustím ti, vrátíš-li Edith její obraz a napíšeš-li přede mnou, že přerušuješ váš poměr. Psaní dáš mně k obstarání.

Lenhard: Z toho všeho neučiním nic.

Marica: Proč?

Lenhard: Poněvadž toho není třeba. Ty jsi příliš rozumná žena, než abys mne přinutila k něčemu, co by mi naši lásku znechutilo. Ostatně si nemáme co vyčítati: Ty podvádíš se mnou svého muže, já podvádím s tebou svoji první lásku, k níž jsem skorem tak připoután jako ty ke Stévovi.

Marica: Připoután? Jak?

Lenhard: Zastaralými city, zvykem — čert ví. Nedovedl jsem se od ní odtrhnouti a sotva toho kdy dovedu.

Marica: Ani tehdy, když nebudu dosti

rozumna, abych přijala tvůj cynický návrh?

Lenhard: Ty budeš dosti rozumna. Ostatně není můj návrh cynický.

Marica (vstane a přechází nervosně pokojem, pohybujíc rychle vějířem u svých tváří, jež nejsou již bledé. Lenhard sedí klidně na divanu, kouří cigaretu a sleduje Maricu polo ironickými, polo laskavými pohledy. Marica zastaví se před Edithiným obrazem, zasměje se nervosně a přistoupí pak rychle k Lenhardovi, podávajíc mu ruku.)

Marica: Dobrá, jsem dosti rozumna. Nemáme si co vyčítati.

Lenhard (líbá jí ruku): Věděl jsem to.

Marica: Ale něco ještě nevíš.

Lenhard: Pověz!

Marica: Že jsem se Edithě již pomstila. A také tobě!

Lenhard: Pomstila?

Marica: Ano. My Srbky se vždy mstíme, jsme-li klamány.

Lenhard: Prozatím nezdá se tvá pomsta příliš krutou.

Marica: Mně stačí. Dosud jsi v Edith věřil. Vzala jsem ti tvoji víru.

Lenhard: Ah!

Marica: Věříš ještě? Haha! Edith tě podvádí!

Lenhard (mlčí. Zase hledí na Edithin obraz zlým, ztrnulým pohledem. Marica usedne mu na klín, usmívá se jemně a

políbí ho na ústa. Lenhard se dá do hrubého smíchu. Vstane.)

Lenhard: Pojd'! Mnoho jsme promeškali tlacháním. Oh, jste ničemné, vy ženy!

Marica (rozepíná svoji blůzu): Vid'?

VII

Lenhard a Edith.

Necelý rok nato. Lenhardův na měsíc pronajatý pokoj pro svobodného pána nachází se patrně ve třetím patře některého vinohradského činžáku, neboť lze otevřeným oknem přehlédnouti spoustu pražských střech s tradicionální siluetou Hradčan a Petřína.

Lenhard, oblečen pouze v šedivé civilní kalhoty a šedivou, rozepiatou vestu, leží na odestlané posteli a kouří cigaretu. Nečiní však dojmu na dovolené spokojeně lenošícího poručíka, naopak, ze snědé, přísně svaštělé tváře a ze způsobu, jak nervosně ssaje a odfukuje kouř cigarety, lze souditi, že se nalézá v nepříjemné situaci, která ho nutí lopotiti se jakousi odpornou myšlenkou, jež vytrvale odhání mu odpolední spánek s více očí; ta jsou zčervenala jako u očí těch, kdo byli donuceni proti chuti prohýřiti noc se starým, dnes již lhostejným přítelem.

Edith vstoupí po kvapném zaklepání do pokoje. Má velmi široký panama s černou stuhou, bílou blůzu, šedou sukni s velkými, fantastickými květy, našitými na okraji, šedý slunečník, purpurový ridicul: celkem velmi chic kostým, třeba že nepatrnou nancí překročuje hranici nenápadnosti.

Lenhard (vyskočil překvapeně a běží Edith vstříc): Edith, Edith, odpustila jsi mi? Odpustila, vid'? Jinak bys nebyla přišla! Má dobrá Edith!

Edith (nechává se mlčky líbat. Jest blízka pláči a chvěje se rozčilením).

Lenhard: Edith, dovedeš zapomenouti na dnešní ráno? Zapomeň, odpusť, miláčku! Ublížil jsem ti, křivdil jsem ti, byl jsem nepochopitelně surový! Nahlédl jsem to už dávno! Odpusť, miláčku! Z Víta mluvila jenom závist — nechápu nyní, jak jsem mu mohl klidně naslouchat — a věřiti mu! Byli jsme oba poněkud opilí — Vyzvu ho — nedovolím nikomu, aby tě urážel! Odpouštíš, Edith? Vid', ty's mi už odpustila, vždyť bys byla jinak nepřišla. Vid', drahoušku?

(Edith vyvinula se z Lenhardova objetí, odhodila slunečník a ridicul na stůl. Lenhard šel za ní ke stolu a stojí nyní bezradně vedle Edith, která ztrnulým zrakem hledí otevřeným oknem do prázdná.)

Edith (vrhne se náhle na lůžko, zaboří tváře do polštářů; celé její štíhlé tělo

otřásá se křečovitým, tichým štkáním):
Můj Bože, můj Bože! (Zachvátí ji prud-
ký, dusivý kašel.)
Lenhard (sklání se uděšen nad ní): Edith,
uklidni se, Edith, miláčku, utiš se přece!
Co se ti stalo? Edith, mluv přece!
Edith (utíší se a vzpřímí poněkud): Ne-
mám ti čeho odpouštět! Vít má pravdu,
nejsem hodna, státi se tvojí ženou.
Lenhard: Edith!
Edith: Ano, jsem špatná.
Lenhard: Špatná!
Edith: Ano, jsem špatná, ale Vít neměl
práva tak o mně mluvit! On nej-
méně!
Lenhard: Řekl mi, že ke mně mluví jako
důstojník k důstojníkovi, jako kamarád
ke kamarádovi!
Edith: Ten? Pěkný kamarád.
Lenhard: Snad slyšel nějaký klep a po-
kládal opravdu za povinnost kamaráda
upozornit mne.
Edith: Ne, neslyšel klepu. Mluvil z vlast-
ní zkušenosti. Ale právě proto neměl
práva mluvit!
Lenhard: Edith!
Edith (usměje se hořce): Ne, nedošlo
k tomu, co ty myslíš. Ale stačí to, k če-
mu došlo.
Lenhard: K čemu tedy přece došlo?
Edith: Bohužel.
Lenhard: Nekřivdil jsem ti tedy! Buď
tak laskava a pověz, co se stalo. (Počne

s nuceným klidem přecházeti po pokoji.)
Edith: Proto jsem přišla, abych ti vše
pověděla.
Lenhard (zastaví se na okamžik): Nuže,
jsem připraven slyšet, jakým způsobem
si zaháníš nudu v mojí nepřítomnosti.
Zdá se, že způsob jest dosti pikantní.
Edith: Smíš býti jizlivý. Jest mi již vše
lhostejno.
Lenhard: Tak? Mně pomalu také. Ale
mluv již.
Edith: Byla jsem v zimě u Víta. V jeho
bytu.
Lenhard (zastaví se znovu, chce cosi
říci, ale opanuje se a počne znovu pře-
cházeti pokojem. Po chvíli): Často?
Edith: Jednou.
Lenhard: Jest pěkně zařízen?
Edith: Šla jsem s Vítem a Skalickým
ulicí, v níž Vít bydlel. Počalo sněžit a
chtěla jsem domů. Tu Vít navrhl, aby-
chom šli k němu na čaj.
Lenhard: A Skalický šel také?
Edith: Ano. Ale sotva jsme byli v bytě,
odešel Skalický druhým pokojem.
Lenhard: A ty jsi zůstala?
Edith: Ano. Nevěděla jsem, že se Skali-
cký nevrátí a že vše bylo improviso-
nou intrikou. Neboť když Skalický ode-
šel, zamkl Vít dveře a počal — počal na
mne dorážeti.
Lenhard (zůstane rozčilen státi před
Edith): Bídák! Jak se toho mohl odvá-

žiti! Věděl, že mám s tebou vážnou známost!

Edith: Byla jsem tím sama vinna. Směl tak o mně smýšleti. V tom právě jest moje vina, moje špatnost. Koketovala jsem s ním. A tenkrát nešetkali jsme se náhodou. Bylo to rendez-vous.

Lenhard: Velmi pěkné!

Edith: Rekl mi: Svléčte se tedy.

Lenhard (zbledne a neschopen slova hledí z okna, odvrácen od Edith).

Edith: Chtěl mne líbat. Udeřila jsem ho pěstí do tváře. Teprve pak mne pustil. To jest vše. Nemluvila jsem s ním již nikdy.

(V pokoji jest dlouho ticho.)

Edith (vstane, vezme se stolu ridicul a usedne opět na kraj postele).

Edith: Lenharde!

Lenhard (nezdá se slyšet. Stojí s rukama v kapsách nehybně u okna.)

Edith: Lenharde!

Lenhard (se prudce obrátí. Chce cosi říci, avšak jeho slova zvrátí se v zaštkání. Usedne vedle Edith a pláče tiše. Edith snaží se odtáhnouti mu ruce, které tiskne k obličeji.)

Edith: Lenharde! Ubohý Lenharde! Neplač, Lenouši! Nestojím za pláč! Nedovedeš-li mi odpustiti, vyžeň mne, bij mne, ale neplač! Lenouši!

Lenhard (přestal plakati. Položil skráně do dlaní rukou, opřených o kolena, a zírá

tupě na koberec pod nohama. Edith hledí na něho v tiché zoufalosti.)

Edith: Lenharde! (Hledá okamžik jednou rukou v ridiculu. Druhou přitiskla Lenhardovu pravici na svá řadra, pak se rychle skloní a políbí ji. Lenhard nechá ruce mechanicky klesnouti.) Lenharde, jsem špatná, snad horší než tušíš, ale milovala jsem tě.

(Vstane a odchází nejistým krokem k pohovce, Lenhard zdvihne hlavu a hledí za ní bez zájmu. Edith zůstane u pohovky státi obrácena zády k Lenhardovi. Náhle se Lenhard vzchopí a jde rychle k ní.)

Lenhard: Edith — co činíš?

Edith: Nic. (Ohlédla se a učiní několik kroků stranou.)

Lenhard: Edith! (Spatřil, že se snaží vytrhnouti zátku z malé lahvičky a vrhne se k ní; zachytí její ruce a rve jí lahvičku z prstů. Edith se vztekle brání, škra-be a kouše ho do rukou.) Edith!

Edith: Pust!

Lenhard: Edith, co to má znamenat? Co chceš učinit?

Edith: Konec chci udělat!

(Okamžik ještě trvá tahanice, než se Lenhard zmocní lahvičky. Svírá ji v pěstí a zdržuje druhou rukou Edith daleko od sebe. Chvilí stojí oba zrudlí a rozčilení zápasem proti sobě, pak Edith znovu zachvátí prudký kašel; vrhne se na postel. Lenhard zamkne lahvičku do zásuvky stolu a usedne

vedle Edith. Ta přestane kašlati a leží tváří na polštářích, nepláče, jen chvílemi zaškube jejím tělem křečovitě zachvění.)

(Jest opět dlouho ticho v pokoji.)

Lenhard (pozdvihne náhle hlavu a utkví vzrušeným pohledem na zlaceném krucifixu, stojícím na staré kommodě vedle postele): Edith!

Edith (se mechanicky vzpřímí a vyjímá z ridicilu kapesník, otírá si jím obličej).

Lenhard: Edith, věříš v Boha?

Edith: Věřím. Ano, věřím.

Lenhard (odejde ke kommodě a vrátí se s krucifixem): Edith, můžeš přísahati na svého ukřižovaného Boha, že jsi nikdy nikomu nenáležela mimo mne?

Edith (hledí dlouho umdleným pohledem na krucifix): Mohu přísahati.

Lenhard: Přísahěj tedy!

Edith (vstane a položí prsty na krucifix): Přísahám u ukřižovaného Ježíše Krista, že jsem nikdy nikomu nenáležela než tobě a že jsem milovala a miluji jen tebe.

Lenhard (políbí vážně Edith a postaví krucifix na stůl): Edith, věřím, že jsi nepřísahala křivě. Sám nemám Boha — ale věřím ti. Zapomeňme, co se stalo. Slib mi pouze, že nikdy již nezapomeň, čím jsi mi povinna jako moje nevěsta.

Edith: Ah, Lenharde!

Lenhard: Neslibuješ?

Edith: Slibuji, Lenouši, ráda slibuji, byla

to moje poslední pošetilost — Ale —

Lenhard: Ale?

Edith: Ale — myslím, že slib jest zbytečný.

Lenhard: Jak mám tomuhle zas rozuměti?

Edith: Což opravdu ničeho netušíš, Lenharde? Nechápeš, co znamená můj kašel?

Lenhard: Co by měl znamenati, dětino? Nastydla jsi se asi!

Edith (usměje se trpce): Ano, nastydla jsem se. Před rokem. Od té doby jsem nepřestala kašlati. Obě moje sestry zemřely na souchotiny, když jim bylo třicet let. Mně minul v únoru dvaadvacátý rok.

Lenhard: Snad se nebojíš, že do roka zemřeš? Jest třeba neviděti tvých červených tváří, aby se člověk nesmál!

Edith: Patrně nevíš, že arsen jest velmi vhodný prostředek k dosažení plných, červených tváří.

Lenhard: Jak, snad neužíváš arsenu? Proč?

Edith: Protože nechci již nyní strašiti šeredností umírání.

Lenhard: Ale, Edith, toť je děsné, čím se mučíš! Jak můžeš ty, tak mladá a zdravá, býti tak pošetile hypochondrickou! Což lékař — byla jsi u nějakého? Nevysmál se ti?

Edith: Lékař? Nepotřebuji lékařů, nevěřím v jejich černokněžnictví. Ušetřím si

zbytečného prohlížení a proklepávání cizím mužem.

Lenhard: Ne, Edith, teď chci já, abys šla k lékaři. Musíš se přesvědčit, že to vše jest absurdní hypochondrie! Je tvojí povinností, abys šla!

Edith: Myslíš, Lenharde, opravdu, že to je pouhá hypochondrie? Pohleď na mne. (Vztýčí se před ním; její příliš štíhlá postava činí dojem nesmírné skleslosti. Lenhard hledí na ni několik vteřin v nedůvěřivé pátravosti, potom zmatem náhlým nepokojem, sevře ji do náruče a líbá ji vášnivě.)

Lenhard: Má Edith, má jediná, sladká Edith! Neboj se, nejsi nemocná, nebudeš nemocná, budeme šťastni!

Edith: Ano, Lenharde, budeme šťastni.

Lenhard: Miláčku, pravíš to tak smutně! Naše láska —

Edith: Naše láska jest smutná.

Lenhard: Ne, Edith, nechci, aby naše láska byla smutná! Čeho jsme se dopustili, aby měl býti smutek naším trestem? Ne, Edith, nebudme smutni! Pamatuješ se? Kdysi řekla jsi mi: Nechci býti osudem, chci býti veselou, ztřeštěnou! Pamatuješ?

Edith: Ano — to bylo kdysi o Novém roce — O našem Novém roce.

Lenhard: A já jsem řekl: Přece budeš mým osudem! A připil jsem ti: Prosit, můj veselý, ztřeštěný osude! Nuže?

Edith: Tehdy jsem byla opravdu veselá a ztřeštěná. A přece jsem věděla, že osud nedovede býti veselý a ztřeštěný. Řekla jsem, že osud jest vždy cosi tragického nebo aspoň cosi vážného. A měla jsem pravdu. A osudem může býti jenom žena, ne dívka. Stala jsem se ženou a nabyla jsem snad tím práva státi se i osudem, neboť nedovedu již býti ztřeštěnou. Obávám se, že ani veselou nedovedu býti.

Lenhard: Ah, Edith! Proč ne veselou? Jest nutno nemyslet a žítí. Vesele žítí. Omamovati se.

Edith: Snad, můj milý! Mně však zbývá jediné: Klidně dožítí.

VIII

Lenhard a maska.

Asi o 3½ léta později. Lenhardův byt v severouherské garnisoně: malý pokojík, vyplněný částí nábytku z páté scény, značně již sešlého. Otevřené dveře vedou do ložnice, napravo jiné dveře. Na stole před pohovkou hoří lampa s růžovým stínidlem. Lenhard, nadporučík, zpletý, velmi zestárlý, v plášti a čepici, pomáhá odložit červenému dominu, jež má přehozeno ne právě elegantní hnědý plášť přes ramena a kolem kápě kostymu ovinutý žlutý, bíle průsvitný šál.

Lenhard: Domino snad přece odložíš?

Maska: Ne! Již jsi zapomenu, že jsme přišli jenom vypít pohár vína u tebe?

Lenhard: Jak chceš. Ale bude ti horko, můj Jánoš důkladně zatopil. Vezmi místo. (Odkládá plášť, čepici a šavli, rozepíná si límec kabátu a jde pak ke kamnům štárat pohrabáčem v uhlí.)

Maska (prochází se pokojem, pak usedá do křesla): Máš pěkný byt.

Lenhard: Nu, jen když se ti líbí.

Maska: A zdáš se být don Juan. Samá ženská podobizna.

Lenhard: Představuješ si tak don Juana?

Maska: Proč ne? Viděla jsem don Juana jednou v divadle — byl ti skorem podobný. A lehkomyšní jste patrně oba stejně.

Lenhard: Proč lehkomyšní?

Maska: Nejsi snad lehkomyšlný? Neviděl jsi mého obličej a přece jsi mne pozval. Připomíná to zajíce v pytli.

Lenhard: Nebyla to snad lehkomyšlnost.

Maska: Což jiného?

Lenhard: Budiž. Považuj mne za lehkomyšlného. Promiň okamžik. (Odchází dveřmi na pravo a vrací se brzy s dvěma lahvemi. Ze skříně bere likérový service a dvě sklenice na víno. Staví vše na stůl.) Napřed náprstek curaca, ne? (nalévá.)

Maska: Třeba. (Bere pohárek.)

Lenhard: Prosit! Prosit Nový rok! (Přitukne si s maskou a vypíjí.)

Maska: Prosit Nový rok! (Pozdvihuje krajku masky a vypíjí.)

Lenhard: (podává masce stříbrnou kasetu s cigaretami); Nekouříš?

Maska: Děkuji, (Odhrnuje krajku masky, aby mohla kouřit a zapaluje cigaretu o podanou sirku.) Jistě mi bude dnes špatně. Nejsem zvyklá ani kouřit, ani pít.

Lenhard: Zdá se, že zajíc má rozkošnou bradu.

Maska: Brada není vše. Není ostatně rozkošná.

Lenhard: Neokážeš mi více?

Maska: K čemu? Pokazila bych ti náladu. Nejsem ani mladá, ani krásná.

Lenhard: Lžeš. Máš krásnou, mladou postavu. A tvoje brada jest skutečně rozkošná. Buď přece rozumná a odlož masku! (Usedá naproti masce.)

Maska: Řekla jsem již, že neodložím.

Lenhard: Jak chceš. — Prosit!

Maska: Prosit! (Vypije, vstane, protahuje se líně a zívá. Lze věřit, že má opravdu krásnou, mladou postavu.) Kolik je hodin?

Lenhard: Bude brzy jedna.

Maska (přejde pokojem, pak ulehne na pohovce na břicho a opírá bradu jednou dlaní. V druhé ruce drží cigaretu a přebírá prsty krajky polštáře, ležícího na lenochu pohovky): To jsou holandské krajky. Pěkná práce.

Lenhard: Tak?

Maska: Kdo pak je dělal? Okaž mi její fotografii.

Lenhard: Nemám její podobizny.

Maska: Nelži — Dala-li ti tak pěkně a pracně pracovaný polštář, dala ti jistě také svoji podobiznu.

Lenhard: Hm. Jsi ostrovtipná.

Maska: Také že jsem. Jak se jmenuje?

Lenhard (nalil si likéru a vypil jej): — Edith.

Maska: Edith! Komické jméno. Jest židovka?

Lenhard: Ne. Ale pij raději.

Maska (odhodí cigaretu a znovu prohlíží krajky, probírajíc je oběma rukama): Opravdu velmi pěkná práce!

(Lenhard hledí na ni mlčky pohledem, o němž je těžko říci, leží-li v něm nenávisť, ironie či pohrdání.)

Maska: Vyprávěj něco.

Lenhard: Víš, že se podobáš Sfinze, jak takhle ležíš v rudém světle?

Maska: Sfinze? Nevím, co to jest. Co je to?

Lenhard: Sfinx byla záhadná bytost starověku. Půl ženy, půl lva.

Maska: Nu, díky Bohu, já jsem celá žena. Jak se mohu podobati takové nestvůře?

Lenhard: Měl jsem na mysli kamennou sfingu od pyramid. (Pije. Ironicky): To neznámo a rudé osvětlení kolem tebe. Tak asi leží Sfinx v poušti při západu slunce.

Maska: Nejsi právě zábavný. Mluv o něčem rozumném. A nepij stále sám.

Lenhard: Pardon! (Podává jí naplněnou sklenku, sám vypíjí znovu nalitou.) Prosit!

Maska: Prosit! Nepij tak rychle za sebou. Chceš se opít? Už v redutě ti k tomu mnoho nescházelo.

Lenhard (usedá k ní na pohovku): Ano, chci se opít.

Maska (obrací se líně na bok a urovnává si polštář s holandskými krajkami pod hlavu): Neopíjej se. Nemám ráda opilých. Proč se chceš opít?

Lenhard: Jen tak. Je Nový rok.

Maska: To není příčina.

Lenhard: Pro mne ano.

Maska: Co pak se ti přihodilo? Dostal jsi snad dnes rok kvinde?

Lenhard: Ne dnes rok. Dnes.

Maska: Aj, aj! Moji soustrast. Snad ne od té Edith? A já ležím na jejím polštáři. Kdyby to věděla!

(Lenhard znovu pije. Jest již opilý. Snaží se rozepnouti knoflíky na prsou domina.)

Maska: Nech toho! Pověz raději: Uhodla jsem? Jest to ta, která dělala polštář?

Lenhard: Ano. Ale odlož přece. Či chceš věčně zůstat v tom červeném cáru?

Maska: Kolikrát ti mám opakovati, že u tebe nezůstanu? Musím zpět do reduty, teta už beztoho mne asi pohřešila.

Lenhard: Eh, čert vezmi tetu! Dostane se bez tebe také domů. (nalévá) Pijme! Prosit! (Pije.)

Maska: Nebudu již pít. Ty bys také udělal lépe, kdybys do sebe tolik nelil. Edith ti to nevrátí. Co jest v druhé lahvi? Nemáš vína? Rekl jsi přece, že chceš se mnou vypít pohár vína. Likér jest příliš silný.

Lenhard (nalévá z druhé lahve): Zde jest víno. Prosit Nový rok! (Oba pijí, maska málo, Lenhard na dno.)

Maska: Brr! To jest nějaké silné víno! Až se mi hlava točí. Co to jest?

Lenhard: Malaga.

Maska: To je přece pro nemocné, ne? Ale dobré to je. Velmi dobré.

Lenhard: Pij tedy!

Maska: Ne, už ne. Zdá se mi, že jsem se opila.

Lenhard: Tím lépe. Já jsem bohudíky také již opilý.

Maska: Polib mne. Jsi tak chladný.

Lenhard: Když máš tu hloupou larvu. Nechce se mi líbat černých krajek. Odhoď to.

Maska: Ne. Ale takhle! (odhrne krajky masky a nabízí Lenhardovi červená, krásně krojená ústa. Lenhard ji políbí a ona strhne ho k sobě na polštář.)

Lenhard: Jsi mladá. Nemýlil jsem se.

Maska: Nu ano, jsem mladá. Jest mi 19 let. Jak stará je ta tvoje? Edith jsi řekl.

Lenhard: Ano, Edith.

Maska: Nu, jak jest stará? Mladší než já?

Lenhard: Starší.

Maska: Kdyby nás tak viděla! A proč jste se rozhněvali?

Lenhard: Nevím.

Maska: Jest zdejší?

Lenhard: Ne.

Maska: Povídej mi o ní. Měl jsi ji silně rád?

Lenhard: Myslím. Ne, nevím, měl-li jsem ji rád.

Maska: O, vím, že jsi ji měl velmi rád. I teď ještě. A dnes, zrovna dnes, na Sylvestra ti dala kvinde?

Lenhard: Ano, odpoledne jsem dostal její psaní. Tři řádky.

Maska: A večer jsi šel na zlost do redu ty? Chudáčku! Vid', že ji máš velmi rád?

Lenhard: Ne, nemám jí rád. A neměl nikdy. Vždycky jsem ji podváděl.

Maska: To neznamená pranic, žeš ji podváděl. Všichni milenci se podvádějí, třeba se měli sebe raději. To není ani jinak možno. Není možno zůstatí vždycky věrným.

Lenhard: Myslíš? Máš snad také milence, kterého podvádíš?

Maska: Tot se ví, že mám milého. Ale já ho nepodvádím.

Lenhard: Což nejsi u mne a nelíbáš mne?

Maska: To není ještě nevěra. Ale dej pryč

svoji ruku. To nesmíš! To by Ernö nedovolil.

Lenhard: Kdo jest Ernö?

Maska: Nu on, můj ženich. Dej pryč ruku, neslyšíš? (vzpřímí se v sedě na pohovce a odstrkuje Lenharda) — Dej mi sklenici vody. Mám strašnou žízeň. A horko je tu děsné! (Shrnuje si kápi domina do týla.)

Lenhard: Vodu chceš? Hned. (Odchází do ložnice a vrací se se sklenicí vody.)

Maska (vstane, vypije hltavě vodu, pak strhne svoje domino a odhodí je na pohovku. Má jednoduché, tmavé šaty): Ne-ní to k snesení, to horko!

Lenhard: Dej přece i masku dolů.

Maska: Ne, to ne. Nechci, abys mne na ulici poznal.

Lenhard (objímá ji): Ale šněrovačku odlož — bude ti hned volněji.

Maska: To ano, to mohu. (Odchází nejistým krokem do stínu skříně, rozepíná si bluzu.) Ale nesmíš se na mne dívat. — Ah — zaplať Bůh, hned je jinak. (odhazuje šněrovačku na koberec) Ale ty — nedívej se — (vrací se k Lenhardovi se špatně zapnutou blůzou a usedá mu na klín.)

Lenhard: Nebuď dětinská a odlož masku! Čeho se bojíš?

Maska: Máš pravdu. Čeho se bát! (Odhazuje masku. Má příjemný, nepravidelný obličej děvčete z lidu.)

Lenhard: Nu vidíš. Vždyť jsi hezká. Prosit! (Připíjí si a políbí se.)

Maska: Kolik je hodin? Teta bude už netrpěliva. Bude si myslet, kdo ví kde nejsem!

Lenhard: Což opravdu jsi měla tetu s sebou? Myslil jsem, že jsi sama. To je hloupé!

Maska: Ba, hloupé! Budeme musít jít!

Lenhard: Bodejt!

Maska: Ne, opravdu musím jít. Škoda, právě teď!

Lenhard: Jak to, právě teď?

Maska: Právě teď, kdy by se mi chtělo u tebe zůstat. Líbíš se mi.

Lenhard: Zůstaň tedy!

Maska: Ale teta!

Lenhard: Řekneš jí, že's ji ztratila s očí a že jsi myslila, že odešla bez tebe domů. Že jsi šla spat k některé přítelkyni. Však ti hlavu neutrhnou.

Maska: To je pravda. Šlo by to.

Lenhard: Nu vidíš! (Líbá ji a rozhaluje její blůzu.)

Maska: Co děláš?

Lenhard: Tuhle tě chci políbit, tuhle! (Líbá ji na řadra.)

Maska: Ah, ne — nech mne! Půjdu domů.

Lenhard: Dětino! (Zdvihá ji do náruče a odnáší do ložnice.)

Maska: Ach — doví-li se to Ernö —

Lenhard: Ernö se nedoví ničeho. Také Edith ne. Škoda!

IX

Lenhard a Annette.

O vánocích po třech létech. Interiér předešlé scény, ale vše jest ještě značněji zestárlé, sešlé. Na stole stojí dva šálky kávy a talíř na zákusky. Dveře do ložnice jsou otevřeny. Nadporučík Lenhard, oděný v staré, ošumělé salonky, bílou blůzu s otřenými výložky a zčernalými hvězdičkami, v trepkách, s prořídlym, špatně česaným vlasem a hnědou, vrásčitou tváří pijáka absintu, sedí v koutě pohovky a kouří cigaretu.

Lenhard: Annette —

Annette (z ložnice): Hned —

Lenhard: Pojď již, káva vychladne úplně.

Annette (vejde. Jest malá, hubená brunetka, nápadně bílého, dosti hezkého obličej, jehož ranní zvadlost není dosud zapudrována; jest bosa, v růžové, hedvábné košili a černé hedvábné spodniče, jejímiž krajkovými vložkami prosvítá bělost kalhotek. Rozpletené, husté, ale nepřilíší dlouhé vlasy padají jí neučesané do tváře a na nahá záda. Otírá tváře ručníkem.)

Annette (odhazuje ručník na nejbližší fotel a usedá zívajíc naproti Lenhardovi): Půjdeš ještě dopoledne do kasáren?

Lenhard: Ne. Co bych tam dělal, jest

neděle. Až k obědu tam půjdu.

Annette (míchá svoji kávu lžičkou a zívá): Ach, Bože — Bože — Jsem ještě nevyspalá. Mohli jsme déle spáti, když nemusíš do kasáren.

Lenhard: Lehni si tedy zase. Já spáti již nemohu.

Annette: Když už jsem se umyla! Ostatně — kolik jest vlastně hodin?

Lenhard: Asi deset.

Annette: Deset? Nu, to by už ani za to nestálo. Než budu hotova s toaletou, bude čas k obědu. Musím dnes v neděli býti už v jednu v kavárně. Já myslila, že je teprve asi osm hodin. Je tak šero.

Lenhard: Bude asi padati sníh.

Annette: Jen kdyby ho chtělo hodně napadati! Mohli bychom si někdy vyjet na saních. Ne?

Lenhard: Mohli.

Annette: Kolik let jsem už nejela sanicí!

Lenhard: Jezdíš ráda?

Annette: A jak! Ach, Bože, jak to bývalo krásné! To ještě, když jsem bývala doma. Však jsem ti vyprávěla.

Lenhard: Ano.

Annette: Jednou starý Antal schválně zvrhl. Zajel do závěje, obracel — a na jednu jsme se váleli všichni ve sněhu. Ach, Bože — kde jsou ty doby! Tenkrát byl ještě tatínek živ — maminka už ne — a měli jsme pronajatou velkou pustu u Debrecezu — A teď jsem ka-

sírkou s patnácti zlatými! (Annette vzdychne a schoulí se do fotelu.)
 Lenhard (vypije jedním douškem svoji kávu): Pfuj, není horšího pití nad kávu!
 Annette: Dobře, že moji ubozí rodiče v hrobě neví, kam to jejich sladká Anuška dotáhla.
 Lenhard: Nebýváš jindy tak sentimentální.
 Annette: Bohudíky. Mám šťastnou povahu, dovedu zapomínati. Jinak bych se byla už dávno otráвила.
 Lenhard: Myslíš?
 Annette: Zcela určitě. Měla jsem to také udělat. Takovýhle život věru nestojí za žití.
 Lenhard: Žádný život nestojí za žití.
 Annette: Tvůj také ne? Proč tedy žijeme?
 Lenhard: Čert ví.
 Annette: Nepřemýšlíš nikdy o tom?
 Lenhard: Již ne. Kdysi mi uvízla v duši dvě slova: Klidně dožítí. Ta jsou nyní mým programem.
 Annette: Klidně dožítí! Není to jednoduchý ani snadný program.
 Lenhard: Oh, velmi jednoduchý a snadný.
 Annette: Pro mne ne. Nedovedu úplně resignovati.
 Lenhard: Nevzpomínej na sněhové závěje.
 Annette: Pravíš to, jako bys neměl vzpomínek.

Lenhard: Nemám.
 (Annetta v myšlenkách vypíjí kávu. Lenhard zapálil si novou cigaretu, ale zapomněl kouřiti. Když zpozoruje, že cigareta vyhasla, dá se do nervosního smíchu.)
 Annette: Proč se směješ?
 Lenhard: Stalo se po dlouhé době, že jsem vzpomínal.
 Annette: Stává se to asi častěji, než sám myslíš. Nač jsi vzpomínal? Máš také svoji sněhovou závěj?
 Lenhard: Sníh při tom byl. Na střeše a barokních římsách protějščího domu. Ale uvnitř bylo teplo. Novoroční nálada, shledání po dlouhém rozloučení, láska, slzy, štěstí, nahé tělo bílé panny. Za pět dní bude nový rok. Desátý.
 Annette: Vyprávěj.
 Lenhard: Nudila bys se.
 Annette: Miloval jsi ji?
 Lenhard (neodpovídá. Skloní hlavu do dlaní. Annettín zájem mizí. Annetta zívá.)
 Annette: Ach, kdyby už raději bylo zase hodně po půlnoci a zavírali kavárnu! Kdy se jenom dostanu dnes domů! (Vytáhne malé nohy na fotel a schoulí se zimomřivě. Zívne, pak sevře ospale oči a složí hlavu na paži, opřenou o opěradlo fotelu. Lenhard pohlédne na ni maní, vstane a přechází nervosně pokojem. Pak se zastaví, pohlédne na hodinky a náhle rozhodnut otevře dveře do předsíně.)

Lenhard: Józska!
 Annette (otevře oči): Co mu chceš?
 Vždyť jsi ho před chvílí poslal do kasáren, nemůže být ještě zpět.
 Lenhard: Máš pravdu. Nu, nevádí. (Zavře dveře a se zimničním chvatem počne vybírat ze skříně kusy uniformy.)
 Annette: Co pak? Kam chceš?
 Lenhard: Do kasáren, prosit o dovolenou. Pojedu do Prahy.
 Annette: Tak náhle! Co tam?
 Lenhard: Nic.
 Annette: Ah, rozumím: Sněhová závěť.
 Lenhard: Ano.
 Annette: Nejed' do Prahy, Lenharde.
 Lenhard: Proč ne?
 Annette: Vrátiš se zklamán. Deset let je dlouhá, velmi dlouhá doba.
 Lenhard: Nechci ničeho, než viděti Prahu a několik jejích koutů. Vždyť ani nevím, je-li Edith živa.
 Annette: Tedy Edith se jmenuje?
 Lenhard: Ano. (Usedne nerozhodně do fotelu a hledí zadumaně oknem. Po dlouhé pause:) Pojedu přece. Ale nebudu ji hledati. Jenom dovědět se chci, žije-li a jak žije.
 Annette: Jak dlouho jste se už neviděli?
 Lenhard: Asi tři a půl roku.
 Annette: A nevíš o ní ničeho? Jest Praha velká?
 Lenhard: Velká! Nu — ano, dosti velká, snad příliš velká. Možno ztratiti se v ní.

Hle — i Prahu jsem tenkrát viděl naposledy i Čechy! Ty, Annette — cítiváš někdy v prsou takovou děsnou úzkost, nemající jasné příčiny? Nedovedu ti říci, jaká ta úzkost jest — ale jest skorem fysická, víš, taková nevýslovně smutná touha, o níž nedovedeme domysliť, k čemu směřuje —
 Annette: Ano — víme pouze, že jsme od čehosi odtrženi a proto že jsme nešťastni. Ach — znám to, dobře to znám!
 Lenhard: Ano, jest to nostalgie, teď vím. Nalézal jsem ji i na dně absinthové sklenice. Myslíval jsem, že jsou to mráčky absinthu — Annette, jsou tam u nás smutné, tiché hory — v létě jsou černé lesem a teď na nich leží bílemodravá, třpytivá spousta sněhu — A tam ve sněhu, pod strání, u zamrzlého potoka je myslivna, opřená o pět starých smrků — Narodil jsem se tam — A jest v té naší smutné zemi malé, šosácké a poetické městečko se zbožně ošetřovaným hřbitovem — tam mám dva hroby. Eh, vídám na dně absinthové sklenice temné, zapomenuté stíny — Nelhal jsem prve, že nemám vzpomínek — jenom že jsem nemysliť — pouze jsem vídal ty zapomenuté stíny — Bývá mezi nimi historická silueta starého, zbanánělého města s mrtvým královským hradem a s křečovitě se smějícím štěstím mého mládí —

Annetta (usedá Lenhardovi na klín a hladí mu se sentimentálním úsměvem neholenou tvář): Jed', Lenharde, jeď si domů. (Dá se náhle do pláče. Utiší se však hned a zasměje se.) Jsme smutní lidé, Lenharde!

X

Lenhard a Edith.

Pět dní nato. Předměstská vinárna, šerá, úzká, hluboká, na konci i za dne plynem osvětlovaná, rudě natřenými paženými v několik separés rozdělená místnost. Nevylidně zimní odpoledne hází jediným, širokým oknem první stíny soumraku do předního oddělení, v jehož čtyřech rozích stojí po kulatém, mramorovém stolku. U jednoho z nich sedí Lenhard s Edith. Lenhard má tmavý civilní oblek, Edith volný, domácí šat rudé barvy, upomínající barvu pažení, stejně červenou zástěru. Edith jest dosud krásná, přes to, že činí dojem souchotinářky.

Lenhard: Přišel jsem tedy nadarmo?

Edith (neodpovídá. Upírá vzdorovitě zachmuřený zrak na krabici sirek, s níž si nervosně pohrává.)

Lenhard: Nu řekni: Nadarmo?

Edith: Nemuč nás! Věděl jsi to. Proč jsi přišel? Proč? Snad nechceš býti senti-

mentální! Ráda jsem tě viděla vcházet a nechci, abychom se znepřátelení rozešli.

Lenhard: Neboj se, budu rozumný. Nebylo to nic jiného, než okamžitý pošetilý nápad. Vím, že je vše nadobro ztraceno. Když jsem se o tobě dověděl, chtěl jsem jenom tě uvidět, zeptati se, co bylo po ta tři léta. Nic více — Teprve před chvílí to přišlo — Ne, nic to nebylo, spíš jenom nepodařená galanterie. Neboj se. Na sentimentalitu jsem už dávno zapomenul — zestárnul jsem — Ostatně, sentimentální bývala jsi ty také.

Edith (usmívá se reminiscenci): Pravda, mívala jsem takové návaly. Ale netrvaly dlouho.

(Oba mlčí chvíli.)

Lenhard: Tedy Jarka ti koupil vinárnu? Oženil prý se dobře? Má děti? Jakou má ženu?

Edith: Znáš ji — Mánu Landovu. Převzal po tchánovi závod. Byl vždycky praktický, už jako dítě — spoří teď a chce si postavit vlastní továrnu. Landa letos umřel. Děti nemají. Máňa je vůbec nezdravá, slabá. Prý už zase přes měsíc nevyšla z domu. (Pohlédne na Lenharda a usměje se ironicky): Báľ jsi se přijít v uniformě? Nemusil jsi — chodí ke mně také důstojníci, a touhle dobou bývá vždycky prázdno.

Lenhard: Ne proto — Jaké míváš hosty?
Chodívá sem někdo ze známých?

(Edith přisvědčí mlčky a dolije jeho sklenici bílým vínem z lahve.)

Lenhard: Vít také?

Edith (přisvědčí zprvu mlčky, pak popu-
zeně): Však víš! Proč o tom mluvit?

My přece si nemáme už co předhazovati!

Lenhard: Předhazovati? Ne, to nemáme.

Edith: Proč tedy o tom mluvíš?

Lenhard: Hleď, Edith, leží mezi námi
tři léta. Zlhostejněli jsme, zestárli. Ale
bylo devět let, devět let naší společné
mladosti, a těch devět let bylo plno na-
šich vášní, našich polibků, lží, našich při-
sah, našich zrad. Devět let jsme se vlá-
čeli s našimi okovy — potom tři léta lho-
stejně svobody — není tu trocha intere-
su oprávněná? A také trocha upřímnos-
ti? Víš, lecčemu jsem v tobě nerozuměl,
a zajímalo by mne — Ano, zájem psy-
chologa. Přítele psychologa —

Edith: Eh, jaký pak zájem! Ubili jsme
svoje iluse, máme je jako sirotky mamičku
špendlíkem z hrobečku vyhrabávat? Uká-
žou se nám nejvýše ještě směšnějšími,
než jakými jsme je pochovali. Nechme
minulosti!

Lenhard: Ne, Edith! Hleď, odejdu za
chvilí, neuvidíme se asi již nikdy, splň
moji poslední prosbu: Pověz mi všechno.
Buď konečně upřímnou.

Edith (napije se z jeho sklenice dlouhým

douškem): Dobrá. Taž se tedy. Budu
upřímná. Víím, že jsi dosud nenapravitel-
ný ilusionista, a že ti moje upřímnost
způsobí nové bolesti. Avšak (usměje se
ironicky) poslední prosbu nutno splnit.
(Lenhard hledí na ni okamžik zbázlivěle,
pak se zadívá oknem na ulici.)

Edith: Vidíš, mám pravdu. Zas už se bo-
jíš o svoje drahocenné iluse — už jen o
jejich cáry. Věděla jsem, v tom že jsi se
nezměnil.

Lenhard: Možná. (Po chvíli): Kdy jsi
mne poprvé podvedla?

Edith: Nevím určitě. Jest tomu již dávno
— Snad před sedmi, snad před osmi le-
ty — Nevím.

Lenhard: S Vítem?

Edith: Ne. Toho jsem tehdy ani neznala.
A ta historie v jeho bytě — stalo se vše-
chno tak, jak jsem ti před lety se zpoví-
dala — Teprve před rokem jsem mu od-
pustila — a — Však ti jistě vyprávěli!

Lenhard: S kým tedy? S Hanušem?

Edith: Ano.

Lenhard: S tím! Tedy přece!

(Oba mlčí, hledí si do tváře a snaží se
tvářiti se lhostejně.)

Lenhard: Zvláštní! Hanuše jsem měl
nejvíce a nejdříve v podezření a přece
jsem tomu dodnes nevěřil. Byl maličký,
příhrblý, skorem mrzák, přímo ošklivý
— hotový Quasimodo. S tím tedy! Kte-
rási velmi zkušená žena vyprávěla mi

jednou o takovém Quasimodovi — Ale to sem nepatří — S tím tedy! Myslí jsem, nevím proč, že se ti líbí jenom velcí, urostlí blondýni. Na duši jsi přece také nehledívala — Ostatně měl Hanuš i duše málo.

(Edith krčí lhostejně rameny.)

Lenhard: Ale jak k tomu mohlo dojít? Tenkrát jsi mne měla ještě ráda! Aspoň jsi to ještě několik měsíců před tím tvrdila! A on — měl tě rád?

Edith: Proč jsi řekl: několik měsíců před tím? Což víš, že se to stalo několik měsíců po tvé dovolené? Tušil jsi to snad?

Lenhard: Dost možná. Stalo se to v jeho ateliéru, když tě portrétoval — vid'?

Edith: Ano.

Lenhard: Psala jsi mi, že s tebou chodí k sezení bratr Jaroslav.

Edith: Chodil, ale jednou musil odejít.

Lenhard: Tedy při první příležitosti! (Edith mlčí nevlídně.)

Lenhard: A pak jsi mi poslala pastel k narozeninám. Věděla jsi o tom cynismu?

Edith: Nechme toho! Teď přece jest už i to lhostejno. Ostatně — pastel byl pro tebe určen — věděl jsi o něm. Nemohla jsem přece ti ho neposlát — Pamatuji se, že jsem dlouho rozvažovala — Rozhodně jest to dnes již lhostejno.

Lenhard: Ne, Edith — lhostejni si nejsme. Cítím to. Prožili jsme spolu příliš

mnoho. Byla jsi mi Sfingou.

Edith: A chceš teď ve mně par tout najít obyčejnou lehkou holku. Fiat veritas!

(Mlčí oba. Lenhard vyprázdnil svoji sklenici, Edith chce ji dolít, poněvadž však je i láhev prázdná, odejde do pozadí pro novou. Lenhard ohlédne se za ní. Jest překvapen, jak se její příliš štíhlá postava lomí v plíživém, bezsilném pohybu. Zmateně skloní hlavu.)

Edith (vrací se ke stolu a otvírá láhev): Přinesla jsem svoje nejlepší. Jsi vzácný host.

Lenhard (po chvíli): A co bylo pak?

Edith (usedá, tváříc se velmi lhostejně): Pak? Nu — přišli ti ostatní. Dvořáček, Dolweg — Chceš opravdu, abych je vy počítávala? Proč se ptáš? Jsem přesvědčena, že ti, kteří ti o mně pověděli, pověděli všechno!

(Lenhard pohlédne na ni s trpkou resignací a zadívá se do okna.)

Edith: Nechtěl bys vyprávěti teď ty? — V Uhrách jsi dojísta zažil leccos zajímavého. A pak v Bosně — tam prý jsou rozkošné poměry — à la Forbach. Nevěřila jsem ti nikdy, vím, že jsi mne ty napřed podvedl, a že jsi mne pak podváděl bez skrupulí a neustále až do naší roztržky — Žárlila jsem také, ale nepátrala jsem po ničem, nechtěla jsem ničeho slyšet, co by mne bylo ještě více popuzovalo, rozčilovalo. Teď bych ráda vě-

děla, jaký jsi byl pod maskou výstředního, nervosního žárlivce a šíleně milujícího idealisty, který dovede po případě i velkomyslně odpouštět —

Lenhard (ironicky): Snad máš také ještě jakési zbytky ilusí; nechci ti jich zničit. (Hledí na ni okamžik, pak sklopí oči a uchopí ji za ruku.) Ale tolik jest jisto, Edith, — věř mi, nemám teď příčin ke lži — miloval jsem tě, miloval jsem tě vášnivě, pouze tebe jenom ze všech těch žen, kterým jsem kdy o lásce mluvil —! A kdybych byl mohl býti vždy u tebe, přísahám ti, nebyl bych se po jiné ohlédnul — Víš, že bych byl s radostí obětoval svoji existenci, abych tě mohl učiniti svojí ženou! Ale nechtěla jsi — předstírala jsi naději na dědictví —

Edith: Ano — vím — nechtěla jsem obětí už proto, že měly býti obětmi. A temperament — také jsem měla cosi podobného. Také: — kdybych byla mohla býti vždy u tebe — Ano, Lenharde, naše případy jsou plny analogie. Rozhodně nemáme druh druhu co předhazovati!

Lenhard: Ještě něco, Edith. Pamatuješ, jak jsi přísahala, žeš nikdy nikomu nenáležela, než mně? Ještě teď je mi nepochopitelné, jak jsi to dovedla! Věřila jsi v Boha —

Edith: Nevím, věřila-li jsem tenkrát ještě v Boha — Sotva asi. Nu, přísahala jsem křivě. Co na tom? Co je ti na tom

tak nepochopitelného? Tobě? Právě tobě? Ty's nelhal? Nepřísahal jsi nikdy křivě? A já — Eh, což vím! Snad mi tě bylo tenkrát příliš líto. Věřila jsem snad v tom okamžiku, že mne opravdu miluješ — A ty jsi se vždy tolik bál pravdy. Ale nechme toho. Nechme minulosti!

Lenhard: Jen ještě jednu otázku, Edith: Proč jsi hrála tu komedii s nemocí?

Edith: Hrála jsem komedii? Nevím — tenkrát snad ano. Proč? Nevím. Snad jsem musila. Vždy mne něco nutilo ke lži, ke komedii. Možná, že jsem tenkrát ale komedii nehrála — Opravdu nevím. Myslíš proto, že jsem dnes ještě živa? Jsem — ale jak? Podívej se! Což nevidíš, že jsem teď opravdu souchotinářka? Moje obě starší sestry zemřely tuberkulosou. Ne, nebyla to tenkrát, ani později komedie — Jenom, že jsem nevěděla jistě, že to není komedie — (Stupňuje náhle hlas v rozhořčenou prudkost): Eh — bylo mi všechno malicherné, nenáviděné — Snad rok jsem byla šťastna. Před deseti, jedenácti lety, než jsi mne svedl. Měla jsem tě ráda, byla jsem polou dítě, četla jsem básně a vymýšlela jsem si naivní pohádky, v nichž jsem byla princeznou a ty princem — Ano, teď to vidím, tenkrát jsem byla šťastna — jen tenkrát, jen první rok naší lásky — Byl jsi milý, nadšený hoch — Ale pak jsi odejel, a mně bylo tolik úzko — A když

jsi přijel, byla jsem už jiná, i ty jsi byl jiný — to jsem již tušila surovost života i jeho lákavou závratnost — Dala jsem se sebou svést — ne v tak zvané slabé chvíli — byla jsem k tomu již odhodlána, když jsem tehdy šla do hotelu. Chtěla jsem vidět, a tys mi ochotně otevřel oči — Ne, nemohu ti býti za to vděčná! Poznala jsem, co mám lásky a síly k životu v sobě a že jsem odsouzena k malosti. Tři měsíce nato zemřela mi matka — byla jsem zase bohatší o poznání — Nevíš, jak je prospěšno, znáti smrt! (Směje se posměšně.) A brzy po maminčině smrti počala jsem tušiti svoji chorobu, která ještě neexistovala. Stávala jsem se hypochondrickou. Zmocnila se mne divoká touha po žití. Říkala jsem si, že nebudu už dlouho živa, a byla bych chtěla svoje poslední chvíle prožítí v bouřlivém víru, v záplavě světla a lesku drahokamů, ve slávě, ve vášnivé lásce — A věděla jsem: z toho všeho nedostane se mi ničeho. Moje velké touhy zvrhly se v malicherná dobrodružství, při nichž jsem si vnucovala sebeklam heroiny vášně. Pravda, muži za mnou běhali jako psíci, ale byli to právě pouze chlípni psíci, kdežto já je ve své chorobné fantasmii obdařovala velkými a zkrvácenými, mnou pošlapanými srdci. Pamatuji se, že jsem kdysi jednomu z nich lhala celý román, v němž hrála moje babička velkou úlohu. Tys ji zná-

val, tu poctivou, českou výměnkářku zadluženého selského statku, spořivou, omezenou — Tu jsem jmenovala Arabelou, a řekla jsem o ní, že byla Španělkou, že bývala za své mladosti první hvězdou dvorní opery a celá Vídeň že mluvívala o jejích ztřeštěných kouscích — Vidíš — usmíváš se — já tenkrát plakala lítostí, že jsem jenom lhala, že ani s mojí babičky nepadá na mne odlesk třeba jen pochybné slávy, že jsem jenom chudá deera poctivého, střízlivého úředníčka —

L e n h a r d: Ubohá Edith!

E d i t h: Teď mne lituješ, teď mi rozumíš. — Celá léta jsi nechápal, nechtěl chápati. Mučil jsi mne malichernou žárlivostí, ač jsi byl daleko horší. Lhal jsi více než já, blouznil jsi o absurdnostech, kterým jsi se v samotě smál, obviňoval jsi mne, abys mi mohl velkomyslně, s ušlechtilými gesty odpouštětí, chtěl jsi mne vychovávat. Bála jsem se otvírati tvoje dopisy, ale nemohla jsem se odhodlati, abych ti vážně řekla, že musíme se rozejít. Myslím, že jsem tě ještě před čtyřmi lety měla ráda.

L e n h a r d: Před čtyřmi lety! Pak teprve jsi mne počala nenávidět?

E d i t h: Nenávidět? To, myslím, není správný výraz. Nahlédla jsem prostě, že musí dojít ke konci.

L e n h a r d: Byl jsem tedy sám vinen?

E d i t h: Toho netvrdím.

Lenhard: A poslední tři roky — jak jsi na mne vzpomínala?

Edith: Ne často, a beze hněvu. Stal jsi se mi skorem cizím, viděla jsem tě ve vzdálenosti mnoha, mnoha let.

Lenhard (po krátké pauze): A jak bude nyní?

Edith: Rozejdeme se jako dobří přátelé, známí z morálních románů. Jak by mohlo býti jinak? Řekl jsi, že se už asi nikdy neuvidíme.

Lenhard: Přeješ-li si. Opravdu nevím, proč bych ještě kdy v životě přijel do Prahy.

Edith: Přijel jsi tedy k vůli mně?

Lenhard: Nevím. Nebyl jsem tři a půl léta v Čechách. O tobě jsem nevěděl ničeho, ani, žiješ-li. Táhlo mne to do Prahy, jako zvěr do starého pelechu. (Zasměje se v náhlém, násilném cynismu.) Nu, nalezl jsem pelech obsazený, a jest nutno zcepenět v širém poli.

(Edith mlčí s chvějícími se, sevřenými rty.)

Lenhard: Neuvidíme se tedy již nikdy.

Edith: Bude tak nejlépe.

Lenhard: Když jsem ti před chvílí po tolika letech podával ruku, nevěřil jsem, že odejdu navždy.

(Edith neodpovídá; naplní jeho sklenici.)

Lenhard: Máš pravdu. Jest třeba dopítí. Na tvoje zdraví! (Vypije sklenici jedním douškem.) Nalij mi ještě jednou. Chci

pítí ještě na opravdový konec naší lásky. A — nemyslíš, že by k zaokrouhlení scény bylo vhodno připomenouti si, že jest dnes desáté výročí velmi významné události? Prosit nový rok, Edith! (Vypije zase jedním douškem a vstane. Edith hledí zachmuřeně na prázdnou sklenici.) Nu, půjdu tedy. Jsem rád, že jsem se nesetkal s Vítem. Slyšel jsem, že přichází denně k večeru. Ale řekni mu, že jsem zde byl.

Edith: Proč?

Lenhard: Máš pravdu. Nezmiňuj se. Jest to lhostejno.

Edith: Nepřijedeš tedy nikdy už do Prahy? (Vstává.)

Lenhard: Ne! S Bohem, Edith! (Podává jí ruku. Chce se tvářiti lhostejným, ale nedaří se mu to.) Edith, přišel jsem k tobě umdlen, s ubohými cáry ilusí,

Edith (tvrdě): Mně nezbyly ani cáry.

Lenhard (pustí její ruku): Řekla jsi prve pravdu. Jsem nenapravitelný ilusionista. Ale doufám, že se konečně polepším. — (Ohlíží se po svém zimmeru, sejme ho s věšáku a obléká chvatně.)

Edith: Neměl jsi přicházeti. Vždyť jsi musil vědět, že —

Lenhard: Ničeho jsem nevěděl! — Jen prázdno jsem cítil. V sobě a kolem sebe. S Bohem, Edith! (Znovu jí podává ruku.)

Edith: Přijedeš-li přece ještě někdy, na-

vštiv mne. Budu-li živa.

Lenhard: Nepřijedu, S Bohem! (Odchází, neohlédaje se.)

Edith: S Bohem! Lenharde! Buď zdrav!
(Zavře za ním dveře. Stojí chvíli u okna, pak usedne na židli, na níž seděl Lenhard. Vloží hlavu do dlaní.)

POZNÁMKA

Glosa vydavatelská.

Soubor čtyřsvazkového vydání díla Šarli-hova nepředstavuje úplné vydání literárně-historické. Nenajdou se tu první pokusy, není tu nic z toho, co vyšlo po smrti, pokud už nebylo, jak je tomu na př. u črty Pastel“) v Ušklebcích sexu, do nějakého celku zařaděno autorem. Nebylo-li z důvodů nakladatelských možno vydávati zvláštní svazek, bylo nutno některé věci buď již tištěné nebo v rukopise hotové přiřaditi k dosavadním celkům. Tak jsem přiřadil aktovku »Dohru« k II. svazku (Erotická dobrodružství Nikity Ochalčuka). Stalo se tak proto, že celá tato aktovka, hraná na Národním divadle až po převratě 17. září 1919, je zdialogisováním první povídky této knihy (Opravdové chvíle v životě nadporučíka Prokopa). Jsou tu celé doslovně přejaté odstavce, celé scény se opakují, rozhovory i detaily mimické.

Deset dialogických obrazů »Lenhard a ženy«, které zůstaly v rukopise a o nichž se zmiňovaly některé nekrology a ohlašovaly i jejich bibliofilské vydání*), přiřadil jsem

*) Vyšla ve Sborníku: Čeští spisovatelé vdovám a sirotkům našich vojnů v Praze 1916 (red Dr. V. Jiřina), str. 186 a n.

**) Zmínil se o nich V. Dyk v nekrologu v Lumíru r. 44, str. 277—79 a po něm Jar. Malý v Otavanu I, 1916, str. 60.

k poslednímu svazku, kam podle mého soudu snad nejlépe zapadají.

Knížně vydal Šarlih za svého života dvě knihy: Tvrdošijní ilusionisté a Erotická dobrodružství Nikity Ochalčuka. Obě tvoří první dva svazky tohoto vydání. Jako třetí svazek zařadil jsem román: Sobecké jinošství Vladimíra Vratkovského, jenž vycházel v Květech r. 1914 (r. XXXVI., str. 72 a n.). Čtvrtým svazkem jsou posmrtně vydané Ůšk le bky s exu (v Žatvě u Fr. Borového), k nimž přiřčené Lenhard a ženy.

Úprava textu je provedena podle obvyklých principů vydavatelských. Omezila se vlastně jediné na úpravu pravopisnou, leč i zde musela postupovati opatrně. Tvaroslovné zvláštnosti, schválnosti i chyby byly ponechány, neboť v nich je obraz stilové osobitosti autorovy i výrazových zvláštností generačních a dobových. Tak na př. ponecháno rozmarné, neúčelné i násilné užívání genitivních vazeb, kterých se zálibou užíval jak redaktor tak i přispívatelé Moderní revue, k nimž náležel také Šarlih.

Na účet tohoto vlivu je třeba také připočísti nemírné užívání cizích slov vlivem četby literatur západních. Veliká část z nich se nevžila a neužala a jsou nám dnes v textu cizí. Myslím tu hlavně na slova francouzská, nikoli na některé výrazy maďarské a j., jež se dostaly do textu vlivem látky. Těchto cizích slov užíval Šarlih hlavně v prvních

knížkách. Abych aspoň příklad uvedl pro slova nadbytečně užívaná: rocaillerie (ozdobná práce z kamínků a lastur), feston (ozdoba z květin a věnců), stylita (poustevník), cottage (osamělý domek), chignon (drdol) a mn. j.; podobně je tomu i v obrazech: gagat jejího vlasu (gagat je leskle černé, lasturově lomivé uhlí) a j. p. Pravopis cizích slov byl ponechán. Text se těmito všemi výrazy zpestřoval, ale místy i znesnadňoval pochopení. Leč i to byla dobová manýra stilová.

Také stavba věty Šarliho má známky zálib osobních i dobových. Neobratnost její, nepřirozenost a místy i těžkopádnost nelze vysvětlovati jen začátky autorovými, nedostatkem stilistické pohotovosti, naopak je třeba v ní viděti výraz osobnosti i literárních vlivů jak domácích tak i cizích z překladové literatury. Má tedy hlubší smysl psychologický, kotvíc v celém duševním ústrojení autorově, v jeho specifickém prožívání slovesném a jsouc hlavně výrazem křečovitého prožitku vybičovaných představ sexuálních. Je to tedy i po této stránce dokument, jehož nesmí upravovatel a vydavatel v ničem pozměniti, i když je přesvědčen, že často jen nepatrnou změnou slovosledu by text získal lehkosti i jasnosti.

Glosa životopisná
a kritická.

Biografická data Šarliho nebyla vždy správně udávána. Nejspolehlivěji podala je sestra autorova S(lávka) K(lasová) v posmrtné vzpomínce v Otavanu I (1916, str. 58). Ověřil jsem ještě i doplnil tato data z osobních dokumentů Šarliho, chovaných ve vojenském archivu RČS. Podle nich narodil se Karel Čada 8. srpna 1882 ve Včelné pod Boubínem, kde byl jeho otec tehdy správcem panské pily schwarzenberské. Když se stal pak otec lesním správcem na zámku křeštovickém u Písku, přišel mladý hoch do nového ovzduší, které naň hodně působilo. Tichá, opuštěná a romanticky vzrušující zákoutí zámeckého parku, melancholický rybník, krásné aleje vryly se do paměti mladého studenta tak, že později tvořily nejen dekorativní součást některých jeho prací, ale měly i vliv na motiv a děj. Obrázek z tohoto ovzduší zámeckého je viděti na Engelmüllerově obálce první knihy Šarliho. R. 1893 byl dán Čada na písecké gymnasium, absolvoval na něm s dobrým prospěchem 4 třídy. Nevíme, jaké důvody to byly, zda rodinné nebo snad osobní záliba, které jej přivedly v r. 1897 na zatímní kadetku ve štýrském Strasu (u Mariboru), kde absolvoval první dva ročníky. Poslední dva ročníky dostudo-

val od r. 1898-1901 v Praze. Zde také byl 18. srpna 1901 vyřazen a jako praporčík včleněn k vozatajskému pluku 2 v Temešváru.

Odtud se počíná jeho dlouholetý pobyt v Uhrách, z nichž vedle kmenové posádky temešvárské poznal na cvičeních i jiných kratších či delších cestách i posádky jiné. Tak r. 1904-1905 pobyl několik měsíců na důstojnické škole v Budapešti. Jinak poznal ještě posádku v Szegedu, poznal Brašov, Sibiň a mn. j. V těchto garnisonách žil a viděl život rakouského důstojníka, nahlédl do něho hodně hluboko a zblízka, z jeho pustoty se vykupoval cestami a pobytem v Čechách. V Uhrách byl jmenován poručíkem i nadporučíkem a jako nadporučík odchází 1. listopadu 1911 do Přemyšlu k vozatajské divisi 10, aby po uherských posádkách poznal neméně bezútešný život posádek haličských.

Zde pobyl až do začátku války, která jej překvapila na dovolené v Čechách. Hned na jejím počátku byl 1. srpna 1914 jmenován rytmistrem vozatajstva a odešel do pole, kde se stal velitelem 10. etapní vozatajské skupiny v Cholmu.

Za svízelné zimní služby v Karpatech způsobil si zánět ledvin, jehož příliš nedbal. A když se pak začal léčit, bylo již pozdě. Ani specialisté vídeňští nemohli zabránit neodvratné katastrofě. A tak Šarlih skonal 18. dubna 1916 v posádkové nemocnici vídeňské ve věku necelých 34 let. Z Vídně

byl převezzen do Vodňan a tam v rodinné hrobce pochován, Tolik stručný životopis.

Literárně pokoušel se Šarliň už jako student. Jako poručík posílal své práce do pražských redakcí a revuí všech směrů, do Zlaté Prahy, Českého světa, Samostatnosti, stejně jako do Květů, Lumíra i Moderní revue. Podařilo se mu záhy proniknouti a získati dost úcty u kritiky, která už od počátku věřila v jeho schopnosti epické, i když si byla vědoma úzkého talentu a jednostranného pojetí postav. R. 1912 vyšla první knížka a pak brzo následovala druhá. Vydání románu a vydání dalších prací zabránila válka. V biografické vzpomínce v Otavanu mluví autorka ještě o zničených pracích literárních, jež zůstaly v kufrech v Přemyslu, hlavně pak o románě ze života polských židů: Zázračný rabbi. Jako poslední práci uvádí J(aromír) M(alý) v Otavanu prózu: Dík první milence, která vyšla v Topičově sborníku 1916 (str. 411), a je psána už v předtuše blízké smrti. Také tato črta, vzdávající »povinný dík za krásnou lež našeho prvního milování« nevytéká se svým rázem z próz ostatních. Jar. Malý zmiňuje se ještě o povídce Maloměstské dívky, jejíž vyjití prý nezjistil. Ve skutečnosti je právě tato ironicky »sentimentální reminiscence« nazvaná »Dívky malého města« jednou z posledních prací Šarliňových. Vyšla v jubilejním Jihočeském sborníku, vydaném akademickým spolkem Budívojem v r. 1917, str. 95

a n. Vedle této celé vlastní práce literární zaslouží i zmínky jeho činnost překladatelská z maďarštiny. Přeložil některé novely do Vilímkových »1000 nejkrásnějších novel.«

Tyto překlady, jež by snad vydaly slušný svazček, přihlížejí jak k staršímu, tak i k nejnovějšímu písemnictví maďarskému. Jsou pracovány velmi pečlivě a dbají čistoty i výraznosti slova. Vyslovené příbuznosti motivické s látkami Šarliňovými v těchto přeložených prózách ani není.

Z přeložených autorů uvádím: Mikszáth, Petöfi, Jókai, Faludi, Kisfaludi, Csiky, Pekár, Biró, Brody, Zsigmond, Somlóvová a Kaffková.

Když Šarliň zemřel, želely ho nekrology jako nadějného epika mladé generace, v němž byl především očekáván tvůrce nového žánru literárního, vojenské povídky a vojenského románu. A vskutku skoro všechna literární tvorba jeho je čerpána z vojenského prostředí a ovzduší, zachycujíc takřka na samém prahu války s typickou jednostranností i pravdivostí obraz vojenských posádek rakousko-uherských, hlavně drobných garnison uherských i haličských, vojenských osamocených pevnůstek, s celým ovzduším dusné pohlednosti, deptající říjivosti, mravního úpadku, alkoholismu a prodejnosti mužské i ženské cti. Je to celá filosofie rozkoše, cynismu, pohlaví, zvrhlosti, ale i filosofie zklamání, soběstačné samoty, drásavé iluze, vzdorující životu a osudu. Je to celá tragika, hrůza

i šílenství pudu. Tento pud je i nejvyšší omluvou. Ve jménu jeho trhají se svazky rodinné, potlačuje se cit mateřský, láska i přátelství, povinnost i čest.

V takovéto atmosféře sverpé pohlavnosti vytváří Šarlih všechny své postavy, jež nejdnou berou na sebe jen poněkud jiný šat v střídavém prostředí.*) Je to bytostný zážitek autorův, je to jeho základní vidění života, tato tíživá, křečovitá kletba pohlavnosti, v níž se všechno zmítá a úpí v rozdírávém flagelantství, zoufání a nevěře bez jediného zásvitu vykupující a překonávající myšlenky. Pohlavnost od začátku do konce a bez konce je základní motiv celého díla Šarliho, motiv houževnatě obměňovaný, v jehož podání spíše stále vidíme víc suroviny, kterou mladý a vášnivý autor vrhá na papír z hořké zkušenosti i z živých vlivů literárních, ovšem bez vítěznějšího překonání a zvládnutí pevným tvarem.

Nevytvořil a nedokreslil nijakých výrazných a pevných typů, ač měl příležitost vidět různá prostředí, příslušníky různých národů, hlavně maďarské, chorvatské, rumunské, polské vojáky, důstojníky i ženy v jejich prostředí. Vždycky jsou to titěz tragictví otroci a přikovanci sexu, kteří žijí své monomaničké představě, jíž obětují vše. Trpí ilusí rozkoše, jež se stupňuje jejím uko-

*) Motivy se někdy opakují až doslovně. Viděli jsme to u aktovky »Dohry« a také v románě »Sobecké ji-nošství« jsou dvě povídky z »Úšklebků sexu«.

jením. Žena je buď blouznivá hysterka, ale daleko víc úskočná, zločinná, tygří, spalující samice, většinou zajatec pudu bez jediné citové hlubší jiskry.

Šarlih se nedostal proto k hlubšímu psychologickému dokreslení svých postav, neboť hned od začátku byl stržen jedním směrem a jedním proudem, jednou kalnou představou. Stačilo mu vyřknouti ji a už ustává tvůrčí napětí, potřeba větvitější koncepce a konstrukce.

První knížka »Tvrdšílní ilusionisté«, jejíž titul mohl by býti nadpisem k celému dílu Šarliho — tolik přiléhá k většině postav jeho v jejich základních rysech — má ve svém pojetí ženství, jeho trýznivé afinity, ve své zálibě v asociaci snové, v představách a v evokacích minulosti, ve svém sklonu k prožívání hudby, ve své volbě a kresbě prostředí dosti rysů romantických. Sám si tento pocit i navozuje. Smyslně kalná fantazie rozpoutává se však až později v pudové orgie, plné naturalistických, fysiologických detailů, nevyužitých psychologicky a vychrlených často bez kázně.

Poměrně nejméně erotiky a nejvíc propracovanosti stilové i kresebné má podle mého mínění druhá kniha Šarliho *Erotická dobrodružství...*, v níž hlavně povídka *Smutný husar* Juon Valasescu je jedna z nejkrásnějších povídek o tragickém osudu primitivního pastevce rumunského, vytrženého z horského rodného prostředí a

posedlého živelnou touhou prchnouti z nudných rovin a nezvyklého prostředí k svému stádu. Zde zachytil Šarlih kus melancholie rumunské duše i rumunské horské přírody.

Jinak má Šarlih málo smyslu pro poesii přírody a věcí, vrhá se vždy na pitvu nitra a v ní se točí stále kol jedné představy. Psychologie této kresby není epicky rozvedená, nýbrž často a často jen útržková. Nejvíc smyslu psychologického projevil v kresbě úchylných postav a pak v psychologii složitých asociací a vzpomínek.

Všecky jeho postavy nesou v sobě znaky své doby i svého autora, úpadkové erotiky, často a často neživotné, pohybující se v trpné ilusi, fatalismu, v masce, lži, póse i nevkusy. Jsou to nejednou děti svého věku, nalomené víry, skutečně děti, jako na př. šestnáctiletá milenka mladého kadeta Lenharda, poněkud karikující to obrázek přezrálého mládí, přezrálého životem i názory.

V celém tomto pojetí postav a života, v celém tomto základním zážitku i v literárním ztvárnění jeho, vidím hlavně vlivy literární. Ty jsou jistě mocnější než bohatá zkušenost v dusném prostředí vojáckém, která tyto vlivy jen zesilovala. Byl to hlavně vliv Przybyszewského, Karáska ze Lvovic, ale i vliv Maupassantův, G. D' Anunnzia, Barbeye d' Aurevillyho a j.

Těžko je říci, co mohla literatura od Šarliha čekat. Nevíme, kam by se vyvíjel autor po zkušenosti válečné. Zůstává nám tedy jen

dílo prvního rozběhu, jednotného charakteru, v němž divoká překotnost osobních i literárních zážitků nemohla býti zmožena ukázněnou a zralou individualitou, avšak které má přes to jak svou látkou tak svým výrazem mnoho typického.

J. V. S.

OBSAH:

DÍL PRVNÍ

Menuet sfingy	7
Angela	91
Nezdařený experiment	107

DÍL DRUHÝ

Opravdové chvíle v životě nadporučíka Prokopa .	7
Jak se Trifon Barbui chtěl stát maďarským člověkem	63
Smutný husar Juon Valasescu	73
Poslední večer zprašivělé ovce	113
Psychologický problém setníka Aloisa Smržka .	137
Erotické dobrodružství Nikity Ochalčuka . . .	175
Dohra, hra o 1 dějství	201

DÍL TŘETÍ

Sobecké jinošství Vladimíra Vratkovského . . .	9
--	---

DÍL ČTVRTÝ

Jurica	9
Zvědava	16
Jaro	21
Heliodor	30
Zmrzačený Don Juan	42
Chanteusa	49
Msta	81
V deštivý večer	90
Výstraha zkušené ženy	94
Pastel	109
Pout paní Marici	116
Shledání	132
Lazar, věrný manžel	146
Poslední dílo Emericha Kolára	157
Lenhard a ženy	169
Poznámka	265

SBÍRKA DOBRÉ POESIE

přinesla svazky, jež vzbudily pozornost nejen u literárních historiků, nýbrž i u čtenářů poesie.

Jan ze Žatce:

ORÁČ A SMRT

Autor, současník Husův, vylíčil svár mezi životem a smrtí formou, která v jeho době může být pokládána za vrcholné umění. Advocatus Dei, Oráč, svádí zde drsnou slovní půtku s advocatem diaboli - Smrtí - s takovou vášní a neústupností, že obžaloba je zároveň skvělou apotheosou manželství a rodinného života. K 20', váz. 30'.

Erich Kästner:

LYRICKÁ DOMÁCÍ LÉKÁRNIČKA

Poesie výstižně charakterisovaná jako lyrika, která se dá čísti, nachází zdroj své věčné básnické zkušenosti v obrazech, jež člověku takřka denně předvádí zmechanisovaná, suchá civilisace. Projev citu i srdce působí v tomto prostředí na básníka nezřídka paradoxně, ale právě v tom je lék proti světu, proti desilusi, která nebezpečně ohrožuje naši epochu. K 15.-, váz. K 25.-.

VĚCNÉ ČECHY

Obrazy a vidiny z českých dějin

Krása českých dějin, jejich sláva i tragika, kouzlo mytologie a síla historických zjevů českých králů, filosofů a mučedníků, toť živý pramen, z něhož čerpali cizí básníci. Libuše, Přemysl Otakar II., Václav IV., Žižka, Hus, Komenský, bělohorská tragedie, Praha v obrazech a vidinách velkých německých básníků přesvědčují o své světovosti i v pojetí cizinců. K 25', váz. K 35'.